

AZ ÚT

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

ALAPÍTOTTA:

RAVASZ LÁSZLÓ.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:

DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR.

XXIII.ÉVFOLYAM.

K O L O Z S V Á R

1 9 4 1 .

T A R T A L O M .

Az Ige tükrében. *Még ez esztendőben.* (M. Nagy O.)

Prédikációvázlatok.

Élet és Munka. *Krisztus személyiségének jelen-
tősége.* (Dévay Bíró Mátyás.)

Jézus hív (Kozma Tibor.)

Az egyházi vagyon és kezelése. (I. L.)

Szemben a missziói paranccsal. (H. J.)

Néhány megjegyzés. (Tőkés István.)

Adatok, megjegyzések. *Keresztyén udvariasság
és hivatalos érintkezés.* (I. L.)

Irodalom.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:

DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS

Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Kolozsvár, Hitler Adolf-tér. Ref.Theologia.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre.

4. — P.

Egyes szám ára

40 fill.

1507/1938. szám alatt bejegyezve a kolozsvári törvényszéknél.

Előfizetési felhívás I

Most, mikor lapunk huszonharmadik évfolyamába lép, bizalommal és szeretettel fordulunk a magyar református lelkipásztorok közösségének tagjaihoz és újból felajánljuk nekik szolgálatainkat. Lapunk programját a következőkben foglalhatjuk röviden össze: dolgozunk az Ige tiszta hirdetéséért az egyházban az ige-hirdetés megújulásáért, a szószéken úgy, mint azon kívül. Azt valljuk, hogy a ref. egyháznak egyetlen feladata van e világban: Isten Igéjére matatni rá minden emberi felfogással és akarrattal szemben s valljuk, hogy az egyházban mindennek az Ige szolgálatára kell állania. Az Ige ezen szolgálata a lelkipásztorok életében kezdődik, folytatódik a nevelők és lelkipásztorok komoly odaadásában a maguk alkalmasabbá tétele érdekében és végződik abban a munkában, amelyet végeznek. Azért lapunk minden számában közöl olyan elmélkedést, ami a lelkipásztorok és nevelők belső meggyarapodását akarja szolgálni. Közöl prédikáció-vázlatokat, segítségül az ige hirdetésre, tanulmányokat a theologiai tudománnyal való kapcsolat fenntartására, könyv- és folyóirat ismertetéseket a theol. irodalom fejlesztésére s kisebb cikkeket egyházi életünk egyes kérdéseiről.

Azon előfizetőink, akik újonnan lépnek be és előfizetésüket egy félévre legalább előre rendezik, ajándékuul kapják J. V. Andrea Az Úr jámbor szolgálja c. füzetet, amely Makka Sándor fordításában jelent meg.

Az ÚT előfizetési egy évre, 10 szám, húsz ívnyi terjedelemben 4 Pengő.

A KIADÓHIVATAL.

TARTALOM:

Az Ige tükrében.

Imre L.: A lelkipásztor erőtlensége.	65
Az előljárók	213
Káli Dénes: „A papok pedig kürtöljenek”	33
Idegen tűz	89
„ Meghalni inkább	197
Márkó József: A gyógyító liszt.	277
M. Nagy Ottó: Még ez esztendőben	1
Ravasz László: Halk, tiszta szó	309
Thurneyeen—Nagy József: Szabadság	153

Prédikáció-vázlatok.

Bonczidai Dezső.	121
Borbáth Dániel	216
Deák Ferenc.	245
Farkas	Jenő 185
Geréb	Pál 35
I.	L. 92, 200, 279
Kádár Géza.	68
Olajos	László. 155
Sinka	József. 2

Elet és munka.

Az anyaszentegyházról (Pápai Páriz Imre).	40
„Csak beszéd; csak prédikáció?” 223	67
A hitnek kísértete ellen való imádság (Huszár Dávid)	6
Húsvét előállításának kérdéseivel 100	91
Krisztus személyiségének jelentősége (Dévai Bíró Mátyás)	
Régi húsvéti ének	

Adatok, megjegyzések.

Keresztyén udvariasság és hivatalos érintkezés (I. L.)	24
Népiség és missziói munka (I. L.)	146
Papiros-misszió (I. L.)	80
Pro futura cautela	145
Régi hang — vagy új? (I. L.)	53
Statisztikai adatok (K. L.)	227
Szórványkérdés (I. L.)	226

Cikkek, tanulmányok.

Ady László: Értésítés a magyarkapusi népőiskoláról.....	128
Dávid Gyula: Székelyudvarhelyen tartott népőiskola.....	132
Ecsedy A.: Avasárnapi iskola Istenország szolgálatában.....	159
H. J. Szemben a missziói paranccsal.....	17
I. L.: A gyülekezet, mint kultuszközösség.....	96
„ A Ref. Férfiszövetség feladatai.....	110
A világ vége.....	105, 137
Az egyházi vagyon és kezelése.....	12
Az erdélyi református egyházkerület a magyaror- szági református egyház egységében.....	324
„ Két református népőiskolai tanfolyam.....	125
„ Isten rostájában (Ravasz László könyve).....	318
Kali Sándor: Aszeretet, mint a fegyelmezés eszköze.....	310
Kiss Sándor: A magyar ev. ifj. mozgalmak.....	42
Kovács Lajos: A fogalmazás jelentősége.....	264
„ Az énektanflás fontossága.....	321
Gyakorlati tanítások.....	237, 268, 301, 303, 330
Gyakorlati tanácsok.....	271, 308, 334
Új köntösben.....	228
Kozma Tibor: Isten és a Sátán.....	186, 204, 220
„ Jézus hív.....	7
Kristóf György: Károlyi Gáspárkérdései.....	249, 284
Krizsovánszky L.: Helyzetkép Kisiklód magyar lakosai állapotáról.....	75
Máthé György: Akarjunk egyek lenni!.....	232
Mózes András: Adatok a románok reformációjára vonat- kozólag.....	49
„ Vasárnapi iskola 56, 87, 115, 148, 173, 234, 261, 305	
Nagy Géza: Az erdélyi szellem és a protestantizmus.....	290
Sínka József: Aházásulandókelőkészítése.....	192, 209
Técsy Sándor: Atanító az egyházban és az iskolában.....	257, 297
K. Tompa A.: Egy házépítő evangélizálás.....	169
Tőkés István: A "Péter" vitához.....	165

Néhány megjegyzés.....20

Válaszok.

Jákob és Dávid a vallástanításban (I. L.).....54

Irodalom.

Barth K. és Barth H.—Kozma T. Szempontok a Szent- lélekről szóló tanhoz (Borbáth D.).....	86
Béres K.: Misztótfalusi Kiss Miklós (I. L.).....	60

Bodor J : Karácsonyijelenetek (I. L.).....	60
Clarke F.—Szentiványi S.: A keresztyén imádkozás (I. L.)	58
Gergely F.: A beszélő kréta Isten szolgálatában (I. L.)	272
Qönczy B.: Református vagyok I (Mózes A.)	151
Hastings: Isten Igéje a gyermek lelkében (Kovács L.)	339
Incze G.: A reformáció és ellenreformáció korának ev. ker. egyházi írói (M. Nagy O.)	119
Juhász I.: A reformáció az erdélyi románok közt (P. L.)	59
Kádár G.: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg (I. L.)	58
Kállay K.: A zsoltárok könyve (Nagy András)	240
Kiss J —Könnyű L. Tanító írók és költők Bokkrétája (M. A.)	179
Kiss S.: Ifj. munka a magyar ref. egyházban (M. D.)	274
Kiss Tihamér László: A magyar ref. kátétanítás mód- szertana (M. Nagy Ottó)	26
Kozma T. Téma és textus a prédikációban (I. L.)	118
Lüthi W.—Nagy J. Az eljövendő egyház (I. L.)	60
M. Nagy Ottó: Isten Igéje (Tőkés István)	177
The World Mission of the Church (H. J.)	30
Dr. Tóth Kálmán: A dialektika a kálvinizmus politikai ethikájában (B. D.)	337
Vasady B.: A lelkész mint... (Mózes A.)	82
" És lőn világosság I. Ravasz emlékkönyv (D.)	336

Folyóíratsszemle.

Ébresztő (Sinka József)	178
Igazság és Élet (Czirják János)	62

Az Ige tükrében

Még ez esztendőben.

Lukács ev. 13 : 6—9. v.

Mindig felráz az ige, de különös erővel von felelősségre most, az új esztendőben.

Megfítl keményen Isten, akié vagyok mindenestől, gyümölcsöt vár tőlem. Várja és várhatja nem három éve, hanem sokkal hosszabb idő, évtizedek óta. És hiába várja. Várakozásának, egyedül jogos igényének mindeddig nem tettem eleget. Élek, de nem gyümölcstermő életet. Életem sok fontos változáson megy keresztül, szelvényben, mélységében, külső látszat szerint nő és gazdagodik. Csak egyet nem tesz, nem hozza azt a gyümölcsöt, amit hozhatna és amit a Gazda vár. Amiben betelne hivatása és amiben gyönyörködnék az, aki létrehozta, tartja és gondozza.

Az ítélet is joggal hangzik el felettem: szakadjon vége a haszontalan életnek! Vágd ki azt, miért foglalja a földet is hiába? De az ítélet végrehajtása elmaradt. Még élek. Még ez esztendőben lehetőségek kínálóznak, alkalmak nyílnak előttem. Még tapasztalhatom a rajtam munkáló kegyelem áldásait. Még eleget tehetek a felém forduló nagy várakozásnak.

Mindezt annak köszönhetem, aki felemelte szavát érettem, kivágatásraméltóért és ítéltért. Annak, aki kegyelmi időért könyörgött. Aki munkát, drága áldozatot vállalt érettem. Akinek az élete sem volt drága, csakhogy megtartassam, jézus Krisztusnak köszönhetem az életemet, köszönhetem ez új esztendőt és örök jövőm reménységét.

Ellenállhatnék-e ennek a kegyelemnek? Lehetnék-e továbbra is gyümölcsstelen? Elutasíthatnám-e kegyelmének nyilvánvaló munkáját? Elfordulhatnék-e igéjének és Lelkének megtermékenyítő erejétől? Lehetnék-e ezek után ebben az esztendőben, *a kegyelem ez esztendejében*, háládatlan az én hűséges Urammal és Megváltómmal szemben? Ha még most is elmarad a tőlem várt gyümölcs, menthetetlen vagyok.

Csak ez lehet mindennapi könyörgésem: *Uram, tégy gyümölcstermővé.*

M. Nagy Ottó.

Prédikációvázlatok,

Csak Isten.

Márk 8: 1–9.

Ebben a történetben nem a csodán, nem az éhező sokaságon, nem a felszolgáló tanítványokon, hanem *Jézuson* van a hangsúly. Az egész történet csak keret. Az emberi lakhelytől távol eső puszta, a kenyértelen, éhező sokaság, a segítségre képtelen tizenkét tanítvány és az áldás közben megsokszorozódott kenyér mind csak arra szolgál, hogy kiemelkedjék az ő alakja, hogy láthatóvá váljék ő, aki minden mindenkben.

1. Az élet központjában akár kenyéradásról, akár tanításról, akár gyógyításról van szó, mindig ő áll. Ebben a világban ő a cselekvő fél. Nemcsak kormányzója és védelmezője ő a világnak, hanem ő a világ lételeme is. Világosan mutatja ezt a történet minden mozzanata, ő látja meg a sokaság szükségét, ő méri fel a segítség lehetőségét és ő sokszorozza meg a tanítványok számára is kevés eledelt. Csak ott van e világon tiszta látás, csak ott van szolgáló szeretet és a végzett munkán csak ott van áldás, ahol ő cselekvő tagja a közösségnek.

2. Az emberek önmagukban segítségreszorultak akkor is, ha támogatás nélkül álhnak, mint az éhező sokaság, akkor is, ha eszközök, mint a tanítványok. Az emberiség egyetlen olyan lehetőséggel sem rendelkezik, amellyel meg tudná gyökeresen oldani a reá váró feladatokat. Az ember még az igazi szükségét sem tudja meglátni de ha látja, akkor sem tud segíteni, vagy ha talál is megoldást, Krisztus segítése nélkül azon nincs áldás. A négyezer ember hiába éhezett, a pusztaságban nem tudott eledelt szerezni. A tanítványok figyelmét hasztalanul irányította rá a szükségre az Úr, kevés volt segítségükhöz a hét kenyér s a néhány dara") hal. A kiáltó szükség esik akkor oldódott meg, amikor Jézus vette a kenyeret és hálákat adván, megszegte és adta az ő tanítványainak, hogy eléjük tegyék.

3. Amíg az ember ezt elismeri és hozzá fordul segítségért, addig minden rendben van. Krisztus megígérte, hogy aki kér, mind kap és aki keres, talál és ő ígétét meg is tartja. Az élet akkor válik terhessé és elviselhetetlenné, ha az ember e tényről elfeledkezik és az Isten dolgát véges emberi erővel maga akarja elvégezni. Ilyenkor az ember kétségbe esik és összeroskad az élet

súlya alatt. És ez természetes is. Az Örökkévaló terheit ember hogyan hordozhatná el? De ez nem büntetés. Ez kegyelem. Mert, amikor ide elérkezik az ember, akkor tanulja meg, hogy senki sem tarthat meg minket, csak az Isten.

Csak Isten.

Márk 10: 1-12.

A házasság egy Istentől rendelt állapot, amelyet teremtetésével egyidőben kapott az ember. Nem emberi elme találta ki, nem fejlődés útján jutott el hozzá az ember, hanem Isten teremtetette úgy, hogy magának társat keressen és e társal egyesülve, a számára kiosztott teremő és gondviselő munkában részt vegyen. A Jézus kijelentése kétségtelenül bizonyította ezt: A teremés kezdete óta férfiúvá és asszonnyá teremte őket az Isten. Annakokáért elhagyja az ember az ő atyját és anyját és ragaszkodik feleségéhez és lesznek ketten egy testté. (Mk. 10: 6-7)

1. Ez az állapot azonban, mint minden Isten által teremtetett állapot, az ember bűnesete folytán megromlott. Isten törvényével szemben, amely egyé akarja kovácsolni, szeretetközösségbe akarja helyezni a férfit és az asszonyt, belépett a világba egy másik hatalom is, amely szét akarja szakítani azt, amit az Isten egybeszerkesztett. Mialatt az Isten törvénye egységre, szeretetre, önfeláldozásra, tisztaságra kalauzolja az embert, azalatt ez a másik hatalom a függetlenséget, az egyéni érvényesülést, a testi gyönyörök élvezetét állítja az ember elé életcél gyanánt.

2. Az Isten akaratának és a bűnös ember életfolytatásának erre az ellentétére akkor dőbber rá az ember, amikor Jézus Krisztussal találkozik. Benne látja az ember Isten szándékát és tőle hallja meg bűneinek a kritikáját. A farizeusok nem véletlenül kerültek ellentétbe Jézussal, hanem e miatt a döntő tény miatt. Ők szerettek volna elhaladni mellette, szerették volna eltitkolni előle bűneiket, de nem teheték. Elő kellett hozakodjanak vele, szembe kellett szálljanak vele, mert Jézus tisztasága védekezésre kényszerítette őket. Jézus a megromlott ember életfolytatásának *megtélője*. Élettörvényével rávilágít a sötétségben járó emberre. Ajkáról szüntelenül hangzik: Szívetek keménysége miatt törött össze az életetek! De Jézus *meg is oldja* az ellentétet. Nem vitával. A vita nála arra való, hogy azzal a bűnt leleplezze. (Márk 10 5) Hanem cselekedettel. Jézus új élettörvényt ad a hozzá menekülőeknek. A paráznát megtisztítja. (János 8:1-10) A fősvényt adakozóvá teszi. (Luk. 19:1-9.) Az ingadozót kősziklára állítja. (János 1:43.) A széthúzó, kicsinyhitű, állhatatlan természetű embert megtanítja szeretni, áldozatot hozni, kitartani, családot alapítani.

3. Amit az Isten egybeszerkesztett s amit a bűn szétrombolt, azt csak ő javíthatja meg. Csak ő szülheti újjá a megromlott világot. Parázna, civódó, összetört életű házastársak! Ha teljes megoldást, igazi gyógyulást, szent szeretetközösséget kerestek,

hozzá forduljatok segítségért. Hozzá, aki a megrepedt nádat nem törí el és a pislogó gyertyabelet nem oltja ki. (Ézsaiás 42:3.)

Csak Isten.

Dániel 2:1–25.

Az ember látókörének határa van. Isten pontosan meghatározta azt a kört, amelyet az ember felkutathat és érzékelhet. Ezen a körön túl szem nem tekinthet. A völgyben álló ember pillantása nem fúrhatja át a hegyeket. A síkságon élő ember nem tághíthatja a ráboruló égbolt körét. Az idővel is így áll az ember. Szemlélheti a multat, tapogatózhat a jelenben, de a jövőndőbe bele se tekinthet. Hiába álmodik, hiába jósol, hiába szó terveket, azt a kört, amit Isten meghúzott, meg nem változtathatja, az elrejtett idő titkát fel nem fedheti. Jézus határozottan megmondotta tanítványainak: Nem a ti dolgotok tudni az alkalmatosságokat és az időket, amelyeket az Atya a maga hatalmába helyezett.

1. Az ember ennek ellenére szeretne tudni valami bizonyosat a jövőndő felől. Amióta az ember gondolkozni kezdett, azóta szüntelenül próbálkozik a jövőndő megfejtésével. Néha az égtől vár felelet. A csillagos eget kérdezi meg. Máskor a madarak röpéből von le következtetéseket. Voltak korok, amikor a holtakról kérdezősködtek. Egyes emberek az álmokat tartják útmutatóknak. Ezek azonban mind csak tapogatózások, vagy még ennél is súlyosabbak istenkáromlások. Bűnök, amelyek nem maradhatnak büntetés nélkül. Saulnak az életébe került a halottidézés, Nabukodonozor pedig megőrült gonoszsága miatt. Aki nekimegy az Isten által épített falnak, az magát összetöri.

2. A hívő ember is szeretne tudni valamit a jövőndőről. Isten fiait is foglalkoztatja a holnap kérdése. Ezen a ponton hasonlít a hitetlenekhez. De különbözik is tőlük. Mert amíg a Nabukodonozorok maguktól akarnak feleletet kapni kérdéseikre, vagy a Kaldeusokhoz fordulnak bölcsességért, addig a hívő ember Istentől kér tanácsot ügyeiben és azzal elégszik meg, amit az Úr felfed előtte. Dániel így imádkozott: Áldott legyen az Istennek neve örökkön-örökké, mert övé a bölcsesség és az erő. Ő változtatja meg az időket és az időknak részeit, ő jelenti meg a mély és elrejtett dolgokat, tudja, mi van a sötétségben és világosság lakozik velel (Dániel 2:20–22) És azon imádsága nem volt hiábavaló, mert az a felelet, amelyet az Őrtől kapott, minden kérdésre választ tartalmazott.

3. Isten a hívők kérdéseire válaszol. Az Úr Jézus Krisztusban mindent megmondott, amit nekünk az üdvösségünk felől tudnunk kell. Aki kérdéseivel hozzá fordul, az nála minden nyugtalanságára feleletet talál. Csak feltétlenül bízunk kell benne. Ki kétkedőn boncolja őt, annak választ nem ad. De a hívő előt az Úr megfejtí önmagát.

Két ember áll előttünk, kétféle nyomorúságban.

Az egyik Dániel, aki fölött beteljesedett a végzet: hitéért és buzgóságaért az oroszlánok vermébe vettetett. A másik Dárius, aki nyugtalanul töltötte az éjszakát, mert nem hagyta nyugodni a lelkiismerete, amiért nem mentette meg Dánielt, akit szeretett és akit ismerte az igazságát. Az egyik hívő ember, a másik pogány, de mindketten megegyeznek abban, hogy magukon segíteni képtelenek. A nyomorúság akár a hitért, akár a hitetlenségért szakad reánk, erősebb, mint a mi emberi erőnk. Ahol a mi esküdt ellenségünk, az ördög, mint ordító oroszlán szertejár, ott hívőnek és hitetlennek egyaránt számolni keli a veszedelemmel. Ezen a ponton a hívő és a hitetlen útja egy irányba halad.

1. A két út egymástól akkor válik el, amikor a nyomorúság próbára tesz minket. A hívő ember ilyenkor úgy viselkedik, mint Dániel: megragadja az Úr feléje nyújtott kezét. Nem rendül meg, nem próbál szembeszállni a veszedelemmel, hiszen mit is tehetne az ember az ordító oroszlánnal szemben, hanem imádkozó szívvel reábízza magát arra, aki egyedül tapodhatja el ellenségünket. A hitetlen azonban kétségbeesik. Dáriusról azt mondja az írás: Eltávozék az ő palotájába és étlen tölte az éjszakát és vigasságtevő szerszámokat sem hozata eléje; kerültte őt az álom. Kerülte őt az álom, mert érezte bűneinek a mélységét és érezte, hogy bűneit jóvátenni képtelen.

2. Azok az úlak azonban, amelyeket Istentől nyerünk, csak emberi szemmel nézve eltérők. Ahol Isten jelen van, ott minden út ő hozzá vezet. Hozzá vezet a bizalom is, hozzá vezet a nyugalanság is. Dániel az Úrban bízott, Dárius pedig az Úr előtt alázkodott meg és ezért mindaketten ahoz étkeztek el, aki egyedül tud segíteni rajtunk a veszedelmekben. Dániel megtalálta a szabadító Istent, aki angyalait elküldi, hogy gyermekeit megvédelmezze. Dárius pedig megtalálta az ismeretlent, aki jeleket és csodákat cselekszik mennyen és földön, hogy a kételkedők ráismerhessenek.

3. Kedves Atyámfiai I Isten a Krisztust azért küldötte el, hogy a mi útainkban védelmezőnk és segítőtársunk legyen. Szeressétek és rettegjétek ezért őt, mert ő az élő Isten. Szabadulást és nyugalmat, jelt és bizonyosságot nem adhat más, csak ő, csak Isten.

Itt egyszer tanuljuk meg, Krisztusban mi hasznunk vagyon és a szentekben, A szentírás Krisztust három képen veti mi élőkbe. Egy módon, mint ajándéku; más módon, mint példáu; harmad módon, mint jelül. Valamikor immár olvasod a Krisztus születését, életét, halálát, feltámadását, úgy gondoljad, mint Istennek *ajándékát*, hogy teéretted született, halt meg és támadott fel. Az Atya Isten ajándéku adta Őtet minekü, mint ő maga mondja, üdvöztök (Ján. 4.: Ha tudnád Istennek ajándékát). Ez ajándéku hittel kell vened, azaz hinned kell, hogy tiéd a Krisztus, a te ajándéku, néked adatott, néked született. Láddé immár a hit csak lélekben vagy, miként adni akarsz Istennek valamit, ottan nem vagy igaz hitű, ez ajándékért csak hálaadással tartozol Istenednek. E hálaadás e kettőben függ: Őtet bűnőddel meg ne bántsd, dicsérjed irgalmasságát, jóvoltát; valljad a te hitedet, meg ne tagadd őtet, őbenne atyádfiát szeressed, és amit művelsz, cselekedel, ő tisztességére cselekedjél. E módon minden szénieknél nagyobb a Krisztus, mert mindeneknek ő ajándéka, mindenek ő általa üdvözültenek. Más módon: *Jel* nekü az ő halála, feltámadása, hogy mi is meghaljunk bűneinknek, mint hogy ő megholt teste szerint és feltámadjunk lelkü, mint ő feltámadott, azaz legyü igaz hitű. A hit szivednek indulatai, mely indulatokat csak a keresztyének értenek, éreznek. Három élet vagy: lelki, testi, másvilági és három halál: lelki, testi, a hitetlenség, mert minden hitetlen megholt Istennek előtte (Máté 8). Testi, mikor test szerint meghalsz, örök halál harmadik. Azért minden keresztyének meg kell halni és feltámadni még ez világ szerint (Róm. 6). Továbbá üdvöztöknek halála, feltámadása a mi halálunkat is és feltámadásunkat is jegyzi. Harmad: *pélá*, mint önmaga mondja (Ján. 15. Mit én cselekedtem ti is úgy cselekedjete, olvasd I. Pét. 2). Krisztus csodákat is tett, mikben nem követhetjük őtet, hanem egymáshoz való szeretetben kell őtet követnünk. Itt nemcsak Krisztus nekü példánk, hanem a szentek is. Lássuk azért mivel különböz a többi szentektől, tudni, mint ajándékai, jellel.

Dévay Biró Mátyás.

At tiz parantsolának... magyarázattya...

Közel 2000 év óta hirdetik és hallják ezt az Igét és szól hozzánk ma is. Mi a jelentősége annak, hogy az a hívás, mely olyan régen elhangzott s amelyet abban az időben talán meghallottak, ma ismét szól hozzánk és azzal az igénnyel, hogy ma is meghallva, elinduljanak ahhoz, akinek ajka ezt a hívást az ember felé küldte?! Milyen jogon hív magához az a Jézus, aki 2000 évvel ezelőtt élt a földön és milyen jogon várja, hogy mi éppen Nála keressünk megnyugvást? Miért, hogy újból és újból hangzik a hívás és újból és újból lesznek, akik elindulnak *erre* a hívó szóra?

Azért van mindez, mert van szenvedő emberiség, mert van élete tanácsstalanságában kérdező emberiség, mely valahányszor egy kérdést megoldottnak látott, tíz és száz más újabb kérdéssel találta szembe magát. És ezek az újabb kérdések és megsokszorozódott szenvedések talán, sőt bizonyosan azért állottak elő, mert azt a bizonyos egy kérdést megoldottnak, azt a bizonyos *egy* szenvedést meggyógyítottak látta az emberiség. E szenvedések között hív Jézus és azért van joga hívni, mert teljes gyógyulást ígér és ad.

Az emberek pedig elindultak a hívásra. Mentek éhezők, üres gyomorral kenyér után kérdezve és hangzott a felelet: „Nemcsak kenyérrel él az ember...” Mentek koporsó mellől, ájult lélekkel, sikoltozva, vagy eszelősen mormogva elvesztett kedvesük nevét és csodát várva kérdeztek. De hangzott a felelet: „Aki énbennem hisz, ha meghal is, él az!” Mentek ellenség által szétszórtak és meggyötörtek és várták a bosszúállás megnyugtató ígérését. És hangzott a biztatás: „Szeressétek ellenségeiteket!” Jöttek a megtaposottak, a hátulmaradottak, az el nem ismertek, kárpótlást várva és kérdezve és szólt hozzájuk Jézus: „...azon örvendjete, hogy a nevetek fel van írva a mennyben!”

Igy jöttek a hívásra sokan, akik fáradtaknak és megterhelteknek érezték magukat és életüket napsugarassá, kényelmessé akarták tenni Jézus által. Sokan voltak és lesznek, akik a fenti kérdésekre várnak feleletet, megnyugtatót, sokan voltak és még lesznek, akiknek Jézus *így* adja meg a feleletet. És akik *ilyen* kérdést tesznek fel csupán, akik *ezekre* a terhekre várják csupán a megnyugtatót és akik *így* kapják meg a feleletet, azok csalódottan

fognak elfordulni Jézustól, legalább is *attól* a Jézustól, akit ők képzeltek maguknak. Az ilyenek tapasztalatán nevezi a világ társadalmi hősnak, reformátornak, akinek volt rajongó üzenete talán ahhoz a korhoz, amelyben éli, de ma már együgyű mese a mondanivalója, elavult történelmi figura a személye, hiszen mindabból, amit mond, nem lehet vigasztalást szerezni, hiszen mindig más felelelet ad, mint amit kérdeztek. Mintha távol állana a szenvedőtől és a panasz hangja eltorzulna, amíg Hozzá érkezik és Ő más szenvedéseket látna, más panaszt hallana meg. Továbbutalja feleletével a kérdést, újabb kérdés elé állítja az embert és ezzel még jobban kiélezi a fájdalmat. Nem megnyugtat, hanem még nyugtalanabbá tesz, — mondják sokan. Nem, nincs mit keressünk a Jézusnál, elvei kivihetetlenek, kérdésre kérdéssel felel, fájdalmainkat nem érti, a szenvedéseket kiélesíti és megoldást nem nyújt, — mondják a csalódottak.

Ezek az emberek Jézusban társadalmi reformátort, kiegyensúlyozott embert, vallásalapítót, kiváló orvost, bajainkban minden körülmények között közösséget vállaló testvért, vagy lenyűgöző erejű orvost láttak. Szavaiban tanokat, világnézetet, elfinomított erkölcsi parancsokat, vallásos megállapításokat kerestek és beszéltek bele. — *De ez a Jézus nem Jézus Krisztus volt. Ez a Jézus tényleg nem mondhat semmit sem a mi időnknek. Ebben a Jézusban tényleg csalatkozunk. Az egyház azért idejétmúlt intézmény ezeknek az embereknek szemében, mert ezt a Jézust akarták halani az egyház igehirdetésében.*

Ezek az emberek azt gondolták, hogy egy talajon állanak Istennel, hogy Isten nekik szövetséges társuk, vagy legalább is joguk van Istent szövetségesüknek tekinteni. Magukat pedig úgy látták ezek az emberek, mint akiket valami véletlen, vagy kiszámíthatatlan akarat szenvedések, megpróbáltatások, érthetetlen, céltalan kínok közé dobott, melyekben Isten, a szánakozó mennyei Atya csak a könyörgést várja, hogy segítségül siessen. Eszükbe sem jutott, hogy kérdéssé tegyék a maguk emberségét, hogy vizsgálatot tartsanak a két pont felett, ahol Isten és ahol ők állanak. Az élet, a szenvedések, Isten és Jézus szemléletének kiindulási pontja azzal az előfeltétellel kezdődött számukra, hogy az ember sajátmagával, élete központi kérdéseivel rendben van.

Ezekre az emberekre nézve ítéletet jelent alapigénk, mely néma maradt az ő számukra, ítélet, mely azáltal ment végbe, hogy nem találkoztak a Jézus Krisztussal. Nem Őt kérdezték és nem Ő felelt. És ez ítélet, ez elvettetés. — Mindezt pedig azért kell tudnunk, hogy reakényszerüljünk az újrakérdezésre. És akkor, bár kimondatik felettünk is az ítélet, de ugyanabban az ítéletben kegyelem is lesz számunkra. Kérdéssé kell tennünk önmagunk lényét, vagyis Istennel szembeni helyzetünket még egyszer vizsgálat alá kell vennünk. Ez pedig azt jelenti, hogy a Jézus elé kell állanunk, kiből Isten kijelentette magát.

Ki hív hát bennünket magához alapigénkben? Kicsoda az a

Jézus Krisztus, aki vigasztalást, megnyugtatót ígér: „Jöjjetek én-hozzám” ? Honnan hangzik ez a hívás? Hol kapjuk a megnyugvást? Kicsoda az az „én”? Kicsoda a Krisztus?

A *Keresztrefeszített* és a *Feltámadott!* Ha Jézust nem mint *ilyent* akarjuk megérteni, akkor nem érthetjük meg egyáltalában. Minden szavának, tettének, egész életének háttérét a keresztrefeszítés és a feltámadás ténye képezi és minden szava, tette, egész földi életének minden ténye a keresztre és a nyitott sírra utal. Ez határozza meg a mennyei Atyához és az emberhez való viszonyát is, úgy, hogy ő lesz az ütközőpontja annak a harcnak, melyet Isten mivélünk vív és ő lesz a győzelem örökkévaló helye, Aki-ben Isten megnyeri a csatát mi felettünk, hogy a mi leverettetésünkben mégis a Krisztus által részesei legyünk a győzelemnek.

Amikor Jézus magához hív és kereszthez hív bennünket, legelőször is, ott akar megnyugtani, Ő maga a megnyugtató. Nem szavakat szól, melyek csupán tanácsot adnak, nem egy helyre vezet, ahonnan megmutatja, hogy merre van a szabadulás útja, hanem azt mondja: „*Én megnyugosztlak titeket*”, *én* felfüggesztem a szenvedés hatalmát, *én* leveszem a terhet rólatok, ti megterheltek, *én* folytatom az utat helyettetek. *Én*, a Megfeszített! És mi már ekkor tudhatjuk, hogy Jézus meg is tette mindezt, mert keresztrefeszítette magát. Mert a keresztt a Jézus ígéreteinek beteljesedése. Mikor mi halljuk a hívást: „Jöjjetek énhozzám... és én megnyugosztlak titeket”, tudhatjuk, hogy ez nem üres szó, hanem a hívás és az ígért aranyfedezete a keresztt, ahová hív is bennünket. Hív oda, ahol az ember bűnének minden ocsmányságát magáravette és hordozta érte a büntetést. Nemcsak a csupaszbűnt vette magára, ahogyan az ember szembefordul Istennel, hanem a bűnt abban a gyalázatos formájában, ahogyan az ember raffinált élvezetekbe, kifinomult nagyképűségbe öltözteti. Igen, hordozta Jézus a bűnt egész döntő végzettségében és szégyenteljes sunyiságában. *És úgy hordozta, mintha Ő követte volna el.*

Ide, *ide* hív bennünket a Jézus Krisztus, *ide*, a kereszthez. Ide, mert ez a vigasztalás, ez a megnyugtató. Óh, olyan különös, hogy a keresztt megnyugtató, hiszen ott a mi bűneinkről van szó! Sokan éppen azért nem kaptak feleletet, megnyugtatót panaszukra, fáradságukra, mert a Jézus megnyugtatója más teher alól ad, felmentést: a bűn alól!

Jézus nem törődik mással, csak a *bűnös* emberrel, szánakozása a *bűn* alatt megroskadt embernek szól. Isteni egyoldalúsággal ezt mondja mindenekelőtt: „Fiam, megbocsáttattak néked a te bűneid” Ezt mondja vigasztalásul és megnyugtatósul, mert ez az a pont, ahol mi végzetesen megfáradtunk és megterhelteünk. Mi mondhatunk mást, mi panaszkodhatunk más felől, de ő a *keresztről* látja és mondja ki, hogy mi a bűn miatt vagyunk megterhelve. Mi csak azt látjuk, hogy valami miatt kínoztatunk, szenvedünk és azt hisszük, hogy ezek a szenvedések határozzák meg életünk lényegét. Jézus azonban kívülről tekint belénk, lát minket életünk

gyökeréig, ő látja, hogy itt van elrontva a mi életünk. Igen, szenvedünk, fáradtak vagyunk, mert *a bűn oda helyezett minket arra a pontra, ahol szenvedés, fájdalom, folytonos halál alkotják az életet.* S ha mi Jézustól nem szociális vagy egyéni bajainkra kapunk feleletet, nevezhetjük-e őt könyörtelennek, mint azt olyan sokan teszik? Hiszen ő a mi igazi bajunkra akar orvosságot hozni, amikor bűnös emberségünket megbékélteti a kereszten Istennel, aki Ura *minden* szenvedésnek és minden enyhülésnek. Nevezhetjük-e Jézust, a Keresztrefeszítettet történelmi alaknak? Hiszen még ma is van bűn és a bűn alól egyetlen felmentés: a keresztség. Amennyire időszerű a bűnről beszélni, annyira időszerű a keresztfeszített és *csak a keresztfeszített* Jézusról beszélni. Ezért hangzik ma is és a *keresztről* hangzik a hívás: „Jöjjetek énhozzám... és én megnyugosztalak titetek!”

És mert *ide*, a kereszthez hív minket Jézus, itt megláthatjuk, hogy a mi életünk végzetesen el van rontva. Nem hiába a bűn alól akar szabadítást adni, nem hiába hív minket a kereszthez, mert itt láthatjuk meg, hogy tényleg a bűn miatt vagyunk megterhelve és a bűn által romlott meg egész életünk. Nem az a lényeges, hogy szenvedünk, hogy nyomorgattatunk, hanem hogy *elszakadtunk* Istentől és ez az oka szenvedéseinknek, megfáradottságunknak. Ezt tudjuk meg a keresztnél, ahol a bűn megítéltetett és nem általában a bűn, hanem a *mi* bűneink. Ott, a keresztnél megmérhetjük a mi bűneink nagyságát, mert csak a keresztség áldozata volt elég nagy a mi bűneink nagyságára. Ott a keresztnél megismerhetjük magunkat a magunk valóságában, mert ott az *egyetlen* igaz ítéletű Bíró, Isten előtt állunk. Az a tiszta és szent élet bűnnel megrakva és a bűnért a kereszten szenvedve, mérővesszeje a mi emberi voltunkban való romlásunknak. Ott, Nála, megláthatjuk, hogy *mi volt* és *mi kellett volna hogy maradjon* az ember. És az a szent, mégis bűnnel megrakott és bemocskolt élet a kereszten és a büntetés rettenetessége mutatja, hogy *mivé lett* az ember. Ide hív bennünket Jézus, ehhez a szörnyű ítélethez, mely kimondatott a bűn felett és éppen ezért kimondatott felettünk is nyilvánosan. Hív bennünket Jézus és az ő hívása: tetemrehívás! Itt megláthatjuk, ennek az ítéletnek a kárhoztatásában, hogy nincs nekünk nagyobb ellenségünk, nagyobb szenvedésünk, mint a bűn, mert Istennel helyezett szembe minket. Itt megtudhatod, testvérem, hogy az a te nagy bajod, hogy mindig *te* állottál megbántottként Isten elé. Itt megtudhatod szenvedésed okát, mert itt, a keresztnél Isten megkérdezi téged: „Kicsoda vagy te ember, hogy ezt cselekedted ellenem?” Te számadásra vontad Istent, hogy miért hagy magadra szenvedéseid között? De itt, a keresztnél megtudod, hogy Isten von téged számadásra. Te elfelejtetted, hogy Istennel szemben elintézetlen ügyed van és követelted Istentől egy vélt adóssága megfizetését. Itt, a keresztnél megtudod, hogy neked még akkor sem lehetne követelésed Istentől, ha Nála semmi adósságod sem lenne, mert Isten nem a te kívánságaidat kiszolgáló

társad, nem lakásberendező, ki kényelmessé teszi számodra a világot s Akit te egynéhány imával és cselekedettel kifizetsz, hanem Urad és Birád. *Űt* nem felmentő, hanem vádoló és elítélő Birád, mert te adósa vagy Neki. Itt, a keresztnél tudod meg, hogy nem te vagy az életnek középpontja, hanem Isten és az egész világmindenség körülötte forog. Igen, a keresztnél többet nem ez lesz a kérdésed: mit cselekszel értem Isten?, hanem összeomlva ezt kérdezed, mert nem tehetsz mást: „Óh, én nyomorult ember, kicsoda szabadít meg engem *e halálnak* testéből? Óh Istenem, ebben az én nyomorultságomban mit tehetek én a Te megsértett igazságodért?!”

És ebben a kétségbeesett, a Golgolha borzalmába belekiáltott kérdésünkben van a mi szabadulásunk, van a mi megnyugvásunk. Ebben a kiáltásban ismertük el, hogy nem szenvedéseink, hanem bűneink miatt vagyunk megterhelve. És ezekhez, *csak ezekhez* a magukkal tehetetlen, megterheltekhez, megfáradottakhoz szól Jézus és hívja magához, hogy megnyugtassa. Óh igen, Jézus először nem a szenvedésektől szabadít meg, hanem keresztyével még jobban kimélyíti a fájdalmat, mikor megmutatja, hogy nem kisebb-nagyobb veszteségekről van szó a mi életünkben, hanem egyenesen az életünk forog végveszedelemben. De hát nekünk az élet szenvedései, terhei között erre van szükségünk, hogy egy még nagyobb teher zúduljon reánk? Arra van szükségünk, hogy e teher alatt végleg összeroskadjunk és csak egy kiáltás szakadhasson ki belőlünk: „Óh, én nyomorult ember!”?

Kozma Tibor.

(Folytatjuk)

*Az egyházi vagyon és kezelése.**

a) *Az egyházi vagyon eredete és megszerzése.* A református egyház anyagi javainak eredetében különbséget látunk a római egyházétól. A római egyház természeténél fogva vagyonát és anyagi ellátását az állammal és a kegyurakkal az egyháznak kapcsolata következtében — inkább állami és kegyúri adományokból és alapítványokból nyerte s alapgondolata az volt, hogy az egyház egyetemes szervét illeti a vagyon s az egyetemes egyházat kell erősíteni, amely majd az egyes egyházközségek anyagi szükségletét ellátja vagy segíti. így keletkeztek a hatalmas egyházi birtokok, alapítványok és alapok, az állam és egyes kegyurak adományaiból. A református egyházban is megtörtént, hogy egyes egyházközségek javait, vagy azok tekintélyes részét pátronusok adományozták, de a legtöbb esetben az egyházközségek jelen vagyonállagát már — az adományozott vagyon alapján, vagy felhasználásával — maguk az egyházközségek szerezték. A református egyház gyakorlata szerint az egyetemes egyház nem is rendelkezik semmiféle anyagi javakkal, az egyes egyházi szervek — legfőbb helyen külföldön is — az egyházközségek által adott járulékokból tartják fenn magukat. A legmagasabb egyházi szerv, amelynek önálló vagyona és anyagi javai vannak, az egyházkerület, ami abból a történeti helyzetből is következik, hogy az egyházkerületek voltak azok a legmagasabb önálló egyházi testületek, amelyek az egyház igazgatását és kormányzását végezték. Az egyetemes egyház rendelkezésére csak újabb időben állottak bizonyos alapok (közalap, adócsökkentés stb. alapok), de ezek is főleg az egyházközségek, vagy azok tagjai adománya gyanánt. Az egyházkerület saját maga saintén csak az újabb időben rendelkezik intézményekkel (szeretetház, árvaház, diakonissza-képző) önálló alapokkal és jövedelemmel, most is csak csekély mértékben, az intézmények (iskolák) ma is, különösen a kisajátítás előtt, anyagi autonómia bizonyos formáját élvezték, vagyis saját alapjaikból látták el magukat. Az egyházmegyék ma is csak az egyházközségek járulékaiból szerzik anyagi javaikat és önálló intézményekkel nem rendelkeznek s vagyonnal nem bírnak.

Ennek a ténynek az egész református egyházra nézve nagy

* Egy fejezet az Ekkleziasztikából.

jelentősége van, éspedig azért, mert ez a római egyházzal éppen ellentétes vonásra, ellentétes gondolkozásra mutat. A református felfogás szerint nem a központi szerveket kell anyagilag erőssé tenni, hogy azok majd a helyieket ellássák pénzzel s szükségleteiket fedezzék, hanem a helyi szerveket, az egyházközségeket kell anyagilag függetlenné tenni, mert nem a felső szervek tartják az alsókat, hanem fordítva. Minél erősebbek az egyházközségek (ezt látjuk lelki oldalon is), annál erősebb a központi szerv s így nevelődnek a helyi egyházközségek — a felelősség és Istennek való számotadás evangéliumi elveinél fogva — az egyházi vagyon megbecsülésére, gyarapítására, s használata helyes módjára — természetesen a megfelelő felügyelet mellett. Azonkívül az egyház vagyonát így az egyházközségi kezelésben is sokkal jobban lehet megtartani és védelmezni. Ennek a következménye volt, hogy míg a román agrárreform során a római egyház 290 000 kat. hold földjéből 13 000, a református egyház (mindkét kerület) 64.000 kat. holdjából 36.000 maradt meg. (Unit. egyh. 17.000 ből 6500.) A református egyház vagyonából Erdélyben túlnyomó rész az egyházközségek és iskoláké (a kisajátítottakból az iskoláké) csak kevés az egyházkerület vagyona.

Az egyház anyagi javainak megszerzése tekintetében a református hitfelfogásból következik az, hogy az egyház vagyont és anyagi javakat csak Isten törvényeinek megfelelő módon szerezhessen és óvakodnia kell minden olyan eljárástól, amely által a maga lényegével ellentétbe jöhetne. Mellőzni kell olyan eljárásokat is, amelyek világi szempontokból nem esnek ugyan kifogás alá, de az egyház lényegével ellenkeznek. Nem szerezhessen az egyház vagyont uzsoráskodás, tagjai vagy mások gazdasági elnyomása, kihasználása, szerencsejáték, táncmulatságok stb. útján. Az egyházhoz a legillőbb módja a vagyon megszerzésének tagjai adományszolgáltatása, a helyes és Isten törvénye szerint való gazdálkodás, az egyház tagjai által végzett közmunka útján való gyűjtés a meglévő javakkal való gondoskodás, előrelátó élés.

b) *Az egyházi vagyon Isten Igéje tanítása szerint.* Az egyháznak szüksége van anyagi javakra s Isten Igéje sehol sem tiltja azt, hogy az egyház földi vagyont szerezzon. Az őskeresztény egyházban a diakónusokat azért választották, hogy a szegényeknek az adományokat kiosszák. Az első keresztények javaikat az apostoloknak adták át, akik azokból a szegényeket segélyezték (Csel. 4 32 s köv). Az első idők után az egyháznak gondoskodnia kellett az Ige szolgálata fenntartásáról, mindig első helyen maradván a tagjai segítése. Az egyház javai szükségéről a II. Helvét hitvallás 28. fejezete ír: „az egyháznak szüksége van vagyona s volt is eleitől vagyona. E szükség mellett azonban fontos az egyházi vagyon célja. Az egyház vagyona nem önmagáért van. nem a vagyonban való gyönyörűségért. Lukács 12: 15-ben Jézus így szól: „Eltávoztassátok a telhetetlenséget, mert nem a vagyonnal való bővelkedésben van az ember élete,” — az eredeti szerint az em-

ber élete nem abban van, hogy feleslege legyen abból, amije van. Az egyház javainak tehát célja van, ezt a célt a II. Helvét Hitvallás így szabja meg: az egyházi szükségletek fedezése: „az iskolákban, szent gyülekezetekben, a tanításnak, meg a közönséges istentiszteleteknek és szertartásoknak, nemkülönbben a szent épületeknek fenntartása, továbbá a tanítóknak, tanulóknak, szolgálknak minden szükséges dolgokkal való ellátása és főképpen a szegények segítése” Kálvin az Inst. IV. fejezetében szól arról, hogy kezelték az egyház vagyonát s említi, hogy Cyrillus a szükség idején az egyház edényeit adta el, hogy a szegényeken segítsen, hasonlóképp Ambrozius is. Az egyházi vagyon célja tehát Isten szolgálata, ezért ez a vagyon szent s nem fordítható másra, mint arra, hogy Isten Igéje hirdettessék, akár szóban, sőt cselekedetekben is a szegényeknek való támogatás által. A Jézus szava: „Ingyen vettétek, ingyen adjátok”, azt jelenti, hogy az egyház ingyen kapta a kegyelmet, azért tehát ő nem nyeréskedhetik azzal. Ezért az egyház javait úgy kell nézni, mint Isten által az egyházra sáfárságként bízott javakat, amelyekkel csak Isten dicsőségét kell szolgálni. Ezeket a javakat úgy kell nézni, mint Isten tulajdonait, mint szent javakat, amelyek az oltáron vannak, s amelyeket az egyház tagjai Isten szolgálatára adtak. Nem az egyházé abban az értelemben, mintha szabadon rendelkezhetnék vele, vagy kisajátíthatná, vagy a saját világi céljaira fordíthatná. Különbözik tehát az egyház vagyona minden egyéb világi társaság vagyonától, mert az előbbi teljesen Isten rendelkezésére kell, hogy álljon s Isten akaratára szerint kell használtatnia.

c) *Az egyházi vagyon használatára.* Láttuk, hogy az egyház javainak célja van és ez a cél túl van a vagyonon magán s ez Isten Igéje szolgálata. Most az a kérdés, hogy kell ezt a vagyont így használni, hogy az Isten akaratára szerint legyen. Először is Isten akaratára az,

hogy ezek a javak Isten Igéje hirdetését szolgálják, ezért elsősorban az egyház ebből köteles gondoskodni az Ige hirdetése megfelelő *helyéről* (templom, iskola állítása, létesítése), ezzel együtt arról, hogy legyen, aki ezekben az Igét hirdeti, tehát az egyház *szolgáiról*. Arra, hogy az egyháznak az egyház szolgáliról gondoskodnia kell, már a Bibliában találunk figyelmeztetést. (Mt. 10:10: méltó a munkás a maga jutalmára.) A II. Helvét Hitvallás XXVIII. fejezete a szolgák szükséges dologgal való ellátásáról ír: „... nem vétkezik az egyházi szolga, aki elfogadja a díjazást és mindazt, amire maga és családja számára szüksége van. a gyülekezet jogosan adja és az egyház szolgálai jogosan fogadják el.” Nem az egyház egyház külső világi méltósága — mert ez az Ige szolgájának a tisztessége, nem nyomorgó szegénységet ajánlja —, hanem az Ige szolgálata függetlensége és tisztessége követeli meg, hogy az Ige szolgálai, lelkipásztorok, tanítók olyan helyzetben legyenek, mely nekik megengedi, hogy teljesen az Ige hirdetésére adhassák magukat. A régi kánonok is a Biblia és hitvalláson kívül, tiltják az Ige szolgálai világiasság megszerzését. Az-

után az egyházi vagyont úgy kell használni, hogy abból az Ige szolgálata *külső eszközeit* biztosítsuk, tehát lehetővé tegyük, hogy minél több lélekhez, minél többször eljusson Isten Igéje. A nagy gyülekezetekben az imaházak fenntartása, a szétszórtságban levőkhöz az Ige eljuttatása, a gyülekezet különböző tagjaihoz (gyermek, ifjúság, felnőttek). Különféle módon való igehirdetés (belmunka, iratterjesztés, sajtó stb.) gyakoribbá tétele és lehetőségei megszerzése szintén szükséges, ezt az egyháznak és gyülekezetnek ba kell látnia. Az Ige szolgálata ilyen módjainál való takarékoskodás, vagy ennek feleslegesnek állítása, az egyház részéről a legfőbb cél elhanyagolása s Isten elveszi azt a vagyont, amit nem erre fordítanak. Azután az egyház tagjai támogatása, a *szeretetmunka* az, amire az egyház vagyont használni kell. Az őskeresztény egyháznak ez volt az egyetlen szüksége. Itt egyházközségi és egyházkerületi intézmények mellett az egyes egyházközségek szegényei, betegek, árvái gondozása szükséges. Az egyházban nem szabad koldusoknak lenni, a templom előtti koldulást a római egyház felfogása szülte és támogatja. Végül használható az egyházi vagyon az egyház *kormányzása és igazgatása költségeire*, melynek célja az igehirdetés lehetőségei erőteljesebb előmozdítása. Egyházi vagyon azonban csak szükséges dolgokra használható, fényűzést, felületes életet azzal Isten Igéje s a vagyon természete nem enged meg, éppúgy azt sem, hogy az egyház vagyont bárki is (presbiter, egyháztagok, tisztviselők) a maguk meggazdagodására, nyereszkedő szempontból felhasználják, vagy Isten törvényeivel ellenkező módon éljenek azzal.

d) *Az egyházi vagyon kezelése.* Az egyház anyagi javai kezelésére nézve az egyházi törvények a lelkeszt teszik az egyházközségben felelősség majd a felsőbb hatóságoknál mindig megnevezik azokat, akik ebben felelősek. Az egyházi vagyonkezelés abban különbözik a világi vagyonkezeléstől, hogy az Isten tulajdonának számít. A rendes, becsületes világi kezelésen túl itt más követelmény is van tehát s ez az, hogy úgy kezelendő, mint Istennek szentelt vagyon. A II. Helv. Hitv. XXVIII. fejezete rendeli, hogy „ha az egyház vagyona veszendőbe jutna, kegyes és értelmes férfiak térítsék azt vissza a szent cél javára, mert visszaélést nem szabad megtűnni.” Az egyházi vagyonkezeléshez tehát először is megfelelő *hozzédérés* kell, olyan kezelje az egyház javait, akiben a megfelelő készség és belátás megvan, aki ismeri az anyagi javakkal való élés szabályait és módjait, s azokat megfelelő módon tudja gyümölcsöztetni. Ki kell kerülni tehát, hogy tudatlanság és gyakorlatlanság miatt az egyházi vagyon veszendőbe menjen. Másodszor szükséges, hogy az egyház Javait *kapzsiság* nélkül kezeljék. Nemcsak úgy, hogy az egyházi vagyon kezelője a saját maga javára az egyházi vagyont meg ne károsítsa, sőt mivel ez isten tulajdona, a legnagyobb önzetlenséggel, sőt áldozatkészséggel járjon el. De az egyház javára sem szabad kapzsi, nyereszkedő, gonosz utakon kezelni és gyarapítani az egyház vagyont, tudva,

hogy ez szent célokat szolgál, s így csak Istennek tetsző módon szabad forгатni. Aztán szükséges, hogy a vagyon kezelése *kegyes* emberek kezében legyen, mert ezek ismerhetik azokat a módokat, amiket Isten törvénye előír, s ezeknek van érzéke az anyagi javakat Istennek számba adandó javak gyanánt nézni és Isten dicsőségére akarva felhasználni. A kegyesség, vagyis Isten Igéjének minden egyéb érdek elé helyezése nélkülözhetetlen az egyházi vagyonok kezelésében. Végül az egyház jórendje érdekében nélkülözhetetlen az egyházi javak kezelésében az *ellenőrzés*, amelyet a törvényekben előirt módon kell teljesíteni s ami szükséges azért is, hogy az egyház tagjai meggyőződjenek arról, hogy az általuk Isten szolgálatára adott javak tényleg erre a célra fordíttatnak. Ha az idők mostohasága az egyházat gyűjtött vagyonától *megfosztja*, az egyháznak nem szabad kétségbeesni s a munkáját megszüntetnie, hanem hinni kell abban, hogy Isten rendelkezésére fogja bocsátani azokat a javakat és eszközöket, amelyek az ő szolgálatára szükségesek.

I. L.

Szemben a missziói parancssal.

Nem szeretjük, ha parancsolnak nekünk. A szolgaság meg-alázó. A magyar embernek pedig vérében van, hogy ha kéri, az ingét is képes odaadni, de a parancsnak, különösen ha az csak egy kicsit is jogtalan, legszívesebben elleneszegül.

Ilyenformán nem valószínű, hogy okos taktika lenne a magyar emberrel úgy elfogadtatni a pogánymissziót, hogy az parancs. Nem is szoktuk így kezdeni a dolgot. Inkább azt mondjuk: annyi még a pogány a világon, hogy minden keresztyén emberre két pogány jut, életük merő babona és gonosz szellemektől való rette-gés, aztán arra hivatkozunk, hogy a világ valamennyi keresztyén népe végez külmissziói munkát s pl. még a miénknél jóval kevesebb lélekszámú francia reformátusoknak is 252 misszionáriusa küzd Istennek a pogányok közti uralmáért, vagy végül arra hivatkozunk, hogy a külmisszió itthon is felrázza az egyházat és a lelkeket, az pedig, hogy önkéntes adakozásra épül fel, más téren is adako-zásra serkenti az embereket.

Mindez igaz és mégis, mikor a külmisszió létjogát igazolni kell, elsősorban nem ezekre hivatkozunk, hanem arra, hogy ez Isten akarata, amit Jézus Krisztusban egyenesen megparancsolt, még a parancsszót nem szerető magyar reformátusoknak is.

Ez a parancs világosan és kitörülhetetlenül ott van Isten ki-jelentésének okmányában, a Szentírásban. Hogy „annál jobban ki-tűnjék fontossága, feltámadása után adta ki az Úr, akkor, amikor nyilván láthatta mindenki, hogy „néki adatott minden hatalom mennyen és földön” és ez volt az Úr Jézusnak földi életében utolsó parancsa tanítványaihoz, mintegy testamentumként hagyta ránk. S hogy a Szentírás szövegének hitelességét bogarászó tudósok se tudják ez a Bibliából kitörülni, vagy támadásaikkal rnegerőtleníteni, Isten úgy akarta, hogy ezt a parancsot mind a négy evan-gélista lejegyezte. Máté evangéliumában így olvashatjuk: „Nékem adatott minden hatalom mennyen és földön. Elmenvén azért tegye-tek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának, a Fiúnak, a Szentléleknek nevében, tanítván őket, hogy megtartsák

mindazt, amit én parancsoltam néktek" (28:18–20). Márknál így: „Elmenvén e széles világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtésnek. Aki hiszen és megkeresztelkedik, idvezül, aki pedig nem hiszen elkárhozik" (16:15). Lukácsnál: „És monda nékik: így van megírva és így kellett szenvedni a Krisztusnak és feltámadni a halálból harmadnapon; és prédikáltatni az ő nevében a megtérésnek és a bűnök bocsánatának minden pogányok között, Jeruzsálemtől elkezdve. Ti vagytok pedig ezeknek bizonyosságai" (27:46–48). János evangéliumában: „Amiként engem küldött vala az Atya, én is akképpen küldelek titeket" (20:21). Sőt írva találhatók az Apostolok Cselekedeteiről szóló könyvben is: „...lesztek nékem tanúim, úgy Jeruzsálemben, mint az egész Júdeában és Samariában és a földnek mind végső határáig" (1:8).

Tehát vagy a teljes Szentírás alapján állunk, vagy tessék onnan a missziói parancsot kitörülni, ha vitatjuk, hogy lehet Jézust követni a pogánymisszió vállalása nélkül. De még ha nem is lenne kifejezett parancs formájában ott a Bibliában a misszió, akkor se lehetne a kötelezése elől kitérni, hiszen annyira át van itatva a Szentírás a misszió gondolatával, hogy egyenesen a misszió könyvének nevezhető.

A parancsal, — Isten parancsával szemben, ha csak rettetes haragját magunkra vonni nem akarjuk, csak egyet tehetünk: engedelmeskedni!

A külmiszió valójában nem is egyéb: engedelmeskedés. Az ember azt hinné, hogy nagyotakarás, vagy roppant nagy tett a külmiszió, de lám, ez sokkal inkább valami egyszerű, passzív dolog: engedelmeskedés. Tényleg nagy dolog, valósággal csoda az, ami általa végbemegy, de ezt nem mi, hanem a Szentlélek végzi el általunk: a pogányok megtérítését. Ezért van az, hogy a missziói parancs mindenik evangéliumban a Szentlélek kitöltésének feltételéhez van kapcsolva („íme én tiveletek vagyok. „És ímé én elküldöm tireátok az én Atyámnak ígértétét." „És mikor ezt mondta, rájuk lehelle és monda nékik: Vegyetek Szentlelket!" „Vegyetek erőt, minekutána a Szentlélek eljő reátok és lesztek nékem tanuim..."")

Ha tehát a Szentlélek még nem töltetett ki rám, mitsem tehetek a külmiszió ügyében: lelkek nem fognak megtérni, Isten országa nem fog terjedni semmiféle erőfeszitésem nyomán. De az is éppen ennyire bizonyos, hogy aki már elnyerte Isten Szentlelkét, az nem teheti, hogy ne legyen Isten követévé, mint ahogy az első pünkösdkor a Szentlélekkel eltelt apostolok azonnal bizonyoságtévökké lettek. Egyenként, de valamennyien.

És amint a Szentlelket, a missziói parancsot is valamennyi tanítványának adta az Úr. Ez jelenti egyfelől azt, hogy a tanítványok közössége, azaz az anyaszentegyház az a hely, ahol az ember a missziói megbízást kapja s amely a misszió hordozására hivatott, másfelől jelenti azt, hogy ez alól a parancs alól Krisztus

egyetlen tanítványának se lehet fölmentése: mindannyiunkat kötelez, mindnyájunknak együtt is, egyenként is ki kell vennünk a részünkbet belőle.

Ez a részvétel belmisszió, amennyiben a sákrámentumok által határolt egyházon belül pogányság van s ez mindig van, hiszen az új nemzedék mindenkor pogánynak születik — ezért is van a missziói parancs olyan szoros összefüggésben a keresztségi paranccsal, de a külmisszió is mindaddig, amíg egyetlen pogány nép és pogány ember van a világon.

H.J.

Néhány megjegyzés

Horváth Istvánnak „A történetkritikai és telógiai írásmagyarázat” című tanulmánya kapcsán.

— Nevezett tanulmány megjelent a Károli emlékkönyvben.
Budapest, 1940. —

Tudatosan írjuk: „tanulmánya kapcsán”, mert nemcsak magához a dolgozathoz, hanem ezzel összefüggésben más kérdésekhez is szeretnénk hozzányúlni. Kezdjük a tárgyi vonatkozású dolgokkal.

I. Csak elismerést érdemelhet azzal, hogy a „sötét”, „megmerevedett” orthodoxiát nem a szokásos lehetetlen színben tünteti fel. „Meg kell látnunk, hogy az orthodoxia nem annyira merev, mint azt nagyon sokan állítják.” Az orthodoxiának minden árnyoldala elenyészik a mellett a szolgálat 'mellett, amelyet az írásban kijelentett Isteni szó abszolutságának engedmény nélküli kihangsúlyozásával végzett. Éppen túlzásaiban mutatja, hogy mennyire komolyan vette az egyetlen igazságot.

Részleteiben nem térhetünk ki az orthodoxiáról mondottakra, de úgy látjuk, hogy valami hiányzik, ami pedig exegetikai szempontból nélkülözhetetlen. „A szentírás szavai önmagukban, minden emberi munka nélkül világosak, határozottak. Mint ilyenek, egyáltalán nem lehet szükségük magyarázatra, hogy valamilyen emberiszellemi munka azokat megértőbbé tehetné, mint amilyenek önmagukban. Valóban, ez a tétel feltalálható az orthodoxiánál, de inkább általános theologiai, mint exegetikai megállapítás. Az exegezis terén arra kellene rámutatni, ami ebből következik s ami nélkül az orthodoxia írásmagyarázata elképzelhetetlen. Az inspiráció tanának éppen az volt a gyakorlati következménye, hogy a *mutatózó ellentéteket el kellett tüntetni, meg kellett magyarázni*. Ebből érthetők a hatalmas harmonizáló munkák, melyekről kisebb dióhéjban sem szabad megfeledkezni, hiszen egész munkájuknak rugója, sarkalója volt, hogy igazolják azt a tételt, amit kimondottak. Nem az írásmegértéstől tették függővé — kissé túlzott kifejezéssel élve — mondanivalóikat, hanem mondanivalóikhoz idomították kutatási munkájukat. Hogy ezzel milyen legyőzhetetlen akadályok elé kerültek, arról fölösleges beszélni.

II. Nagyobb nehézségek merülnek fel a „történet-kritikai írásmagyarázat” terén.

a) Nemcsak érdemes, hanem elengedhetetlenül szükséges nagyon aprólékos megkülönböztetéseket tenni, mert egyébként végzetes tévedésekhez jutunk, melyek feltétlenül oda vezetnek, hogy *a történet-kritikai írásmagyarázatnak nem adhatunk helyet a keresztyén íráskutatáson belül*. Ha u. i. megállapítjuk, hogy a „történetkritikai módszer” „nem hajlandó elismerni a Szentírásnak azt az igényét, hogy Isten Igéjének hordozója, hanem... azt úgy vizsgálja, mint az emberi szellemnek egyik termékét”, akkor ehhez a módszerhez nem sok közünk lehet. De közünk van hozzá és kell is, hogy legyen. Az a megállapítás, hogy a Szentírás egy „emberi-szellemi termék”, nem zárja ki *íráskutatósi* szempontból, hogy ugyanakkor Isten Igéjének hordozója is! A kettőt nem lehet egymással szemben kijátszani. A történet-kritikai irányzat végső leszűrődésében nem vonja kétségbe, hogy a Szentírás Isten kijelentésének hordozója s ezen nem változtat egy Strauss vagy Baur ellentétes magatartása sem. *Ennek megállapítása nélkül nem lehet beszédtemánk a történetkritikai módszer, vagy csak olyan értelemben, hogy könyörtelenül kidobjuk a keresztyén theologiai irodalomból s besorozzuk a világi tudományok birodalmába.*

Igy jutunk el ahhoz a sarkalatos tételhez, mely ebben a viszonylatban az íráskutatás középponti kérdése: *lehet-e Igéről beszélni test nélkül és fordítva?* Tehát nem az egyiknek vagy másiknak eldobásáról van szó, hanem a két oldalnak összetartozásáról, illetve szétválasztásáról. A történetkritikai iskola helyét éppen az biztosítja a keresztyén íráskutatásban, hogy nemcsak testről beszél — hiszen ez már nem lenne corpus s így semmi köze Istenhez — hanem igéről is, de a testet önmagában is megismerhetőknek tartja. *Elég komoly és súlyos kérdés ez ahhoz, hogy e miatt ne ítélkezzünk könnyelműen a történetkritikai irány állásfoglalása felett.*

Ilyen értelemben egészen más szint kap az egész történetkritikai módszer vizsgálata. Meglátjuk, hogy az ószövetség „minden egyes könyvének mozaikokra való” széthullása, az újszövetségben az evangéliumok, Pál, János és Jelenések Jézusának elhatárolása, a különbségek felmutatása *nem állítható szembe* a „theologiai exegézis” egységsszemléletével. Ugyanaz a kutató, aki szembeállít, egységben is tud és akar látni. A számos kivétel épp úgy nem másítja meg ezt az igazságot, mint ahogy a dialektika theologia körén belül a természeti theologia hiveire való tekintettel nem állíthatjuk, hogy a reformátori gondolkozás elejtette a kizárólagos kegyelem tanát.

b) „A különböző forrásokra csak a szinoptikus evangéliumokat vitték vissza” — írja Horváth István. Ezzel kapcsolatban érdemes lenne megvizsgálni, hogy a forráselmélet felmerül és igen valószínű más újtestamentumi írásoknál is, ami megkönnyíti bizonyos mértékben a szóbanforgó írások megértését.

c) Igen fontos tisztázni a legenda és mithosz fogalmát, melyek a tanulmányban csaknem egy szinten vannak. „Így aztán

a messiás személye mind jobban és jobban elvész a legenda, sőt egyeseknél a mithosz homályába." A *történetkritikai kutatások szerint* nem kétséges, hogy az újszövetségben egy csomó legenda szerepel. Ezt a megállapítást csak fenntartással kezelhetjük ugyan, de egyébként a legendáris jelleg ellen ma már senki sem tiltakozik. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a legendát egyáltalán nem kell veszedelmes valaminek tartanunk. A legenda nem kitalált fantasztikus mese. Krisztus lehet legendás személyiség, de sohasem lehet a XX. század mithoszának a tárgya. *E nélkül t. i. nem szabad semmilyen viszonylatban említést tenni a legendáról* s még kevésbé egy olyan könyvben, melynek olvasói legnagyobb részben nem tudósok, hanem magamfajta lelkipásztorok.

d) „Amit itt találunk, az legtöbbször a valóság megmásítása." Veszedelmes dolog ilyesmit állítani főképpen azért, mert nem felel meg az igazságnak. Csak elfogultsággal lehet a valóság megmásításáról beszélni — bárkitől is jöjjön az idézet — azoknál a tudósoknál, akik egy életet örlöttek fel a történelmi igazság megismerése érdekében és akik annyi értékes ismerettel gazdagították teológiai irodalmunkat; nemcsak, hanem akiknek a munkája nélkül a „ma" el sem képzelhető. A történelmi kritikai irány képviselőinek munkája nem volt „gyümölcstelen", hanem hatásaiban olyan megtermékenyítő volt, amit hálátlanság elfeledni.

III. A teológiai írásmagyarázat kapcsán legsúlyosabb kifogásunk a „teológiai" és „históriai-kritikai" módszerek szembeállítására. Még a párhuzam is meggondolandó, de a szembeállítás tarthatatlan. A szembeállítás miatt van ma minden elismerés és értékelés mellett is valami egészségtelen, mondhatjuk: a tisztább igazság birtokában fölényeskedő véleményünk az egész liberalizmusról.

Egyébként a tanulmány úgy egészében, mint részleteiben egy csomó megszívlelendő dolgot állít eléünk, melyeket, ha az arra hivatottak komolyan vesznek, sok gyakorlati feladat előtt látjuk magunkat. Magyar földön az íráskutatásnál aligha van elsőrendűbb feladata a teológiának s nem ártana ezzel a kérdéssel szembenézni β vállalni a vállalnivalókat.

IV. A tanulmány kapcsán még néhány kérdésre szeretnénk utalni. Nem mondunk új dolgokat, de mindenesetre olyanokat, melyek távolról sem közkeletűek s legfennebb csak olyan teológus berkekben foroghatnak, ahová az egyház szolgálatában álló gyakorlati lelkipásztor sokféle okból kifolyólag nem pillanthat be.

a) *A tulajdonképp ml exegézis még mindig privilégium-számba megy.* Teológiai tanárok s esetleg olyan lelkipásztorok meríthetnek a forrásból, akik helyzetüknél vagy különösebb képességeiknél fogva a „folyást" mellőzhetik. Mintha az lenne igaz, hogy külföldi tanulmányozás vagy ú. n. nagyobb „kapacitás" nélkül nem is lehetne senki teológiailag képzett írásmagyarázó. Ezt a csúf igazságot sem parókiális könyvtárral, sem a lelkipásztorok

érdektelen magatartásával — ami sokszor nem is úgy néz ki, hogy a hivatalosak mondani szokták — nem szabad és nem is lehet elhallgatni.

c) *Hazai exegézisünk problémáiról alig esik szó.* A fent is említett szűkebb körre azért nem hivatkozhatunk, mert az életnek csak erősen halvány jele, ha mindössze a hivatásos theológusok foglalkoznak ilyesmivel, ha ugyan őket is érdekli ez a kérdés. „Az exegézis problémájáról” hála Istennek már inkább hallhatunk és olvashatunk, de ez olyan valami, hogy valakit az elemi iskola megkerülésével iratunk be a középiskolába. Miért nem tartják szüntelenül felszínen szóban és írásban exegézisünk ügyét? Mik a mai magyarországi íráskutatás legfontosabb feladatai? (Körülbelül nem kommentárfordítások, anélkül, hogy ezeknek jelentőségét egy hajszállal is le akarnánk becsülni. Szükséges lenne mindenekelőtt az akadályokat feltárni, melyeknek egy része kétségtelenül legyőzhetetlen, de más része idővel és munkával eltüntethető.)

c) Az ember valahogy várta volna, hogy az emlékkönyvnek legalább egy szakaszát szenteljék valamelyik kor magyar-nyelvű exegézis-történetére. Vagy talán nincs miről történetet írni? Ma már doktori értekezletekben sem idegenkednek theológusaink a görög-keleti egyháztól elkezdve s a természeti theologia vizsgálatán bevégezve semmiféle közelebb-távolabb eső kérdéstől. Csak éppen református theologia-történetünk, szűkebb körben exegézisünk története áll magára hagyatva. Vagy talán mi lennénk tájékozatlanok s nem vettünk tudomást sok tiszteletreméltó próbálkozásról? Ez még a jobbik eset lenne. Annyi bizonyos, hogy mindaddig vajmi kevés haszna lesz a legkomolyabb kommentárfordításnak vagy akár eredeti munkának is, amíg nem látjuk éppen az említett hiányzó theol. történet segítségével, hogy hol is állunk. Ezt nem lehet a „magyar protestántizmus történetének” ismeretével pótolni.

Igazán hálásak lennénk annak a hivatásos theológusnak, aki a fenti kérdéseket megvizsgálná és még másokat is felvetne, hogy legalább tájékozódva legyünk exegézisünk mai állásáról.

Tőkés István.

• *Adatok, megjegyzések.*

Keresztyén udvariasság és hivatalos érintkezés.

Egy egyháztag veti fel a következő kérdést: Valami kéréssel fordultam egyik egyházi hivatalhoz. A kérés nem közérdekű, hanem magánügy körül forgott, bár nem magamról, hanem egy hittestvérünkről volt szó. Néhány nap múlva megkapom a hivatalos választ: Közöljük, hogy nem áil módunkban kérését teljesíteni. Ez a rideg és merev visszautasítás rosszul esett. Nem az, hogy az egyháznak nincs erre pénze, nem is az, hogy ezt megmondja. De az, hogy az udvariasságnak egyetlen „sajnálattal” kifejezése sem szerepelt az írásban. Ezt egyszer kifejeztem az illetékesek előtt s erre ezt a — teljesen igaz és mégis engem még jobban elkedvetlenítő — magyarázatot kaptam: hogy sajnálattal vagy anélkül közöljük, hogy a kérést nem teljesíthetjük, az a tényen nem változtat.

Ezzel kapcsolatban érdemes lenne gondolkozni azon a kérdésen, az egyházat, mint keresztyén közösséget, a maga hivatalos formáiban kötelezi-e a keresztyén udvariasság parancsa? Hogy a hivatal nem udvarias, ezt mi az elmúlt időkben is gyakran tapasztalhattuk, mint tapasztalható minden olyan államban, ahol a polgárok vannak a hivatalnokokért s nem ezek a polgárokért. De vajjon helyes e, ha az egyház is követi ezt az eljárást? Nem várnak-e s joggal nem várhatnak e, az egyház tagjai többet e téren az egyházi hivataltól, mint egy adóhivataltól, vagy akár minisztériumtól? Nem olvassuk-e a bibliában a keresztyén udvariasság szép kifejezéseit Pál apostoltól? Ha az egyház egy család, ahol testvérek vannak együtt, nem illő-e, hogy az egyház tagjait udvariasságra neveljük a hivatalosok iránt s ennek nem legjobb módja* e az, hogy maguk a hivatalok sem sajnálják — ha már a papirt nem sajnálják — azt a fáradságot, amivel ezeket a szavakat: „sajnálom”, „köszönöm”, „szíves előterjesztés” stb. még oda lehet kopogtatni a többi szavak közé. Még a visszautasításnak is más a formája, ha ilyenek ott vannak, kevésbé esik rosszul és talán, legalább a látszatát fenntartja annak, hogy — ami a keresztyén udvariassághoz hozzátartozik — sajnálom, ha valakinek a kért szívességet nem tudom teljesíteni.

Bizonyos, hogy van az egyháznak olyan felfogása, amely az

egyházat egy hivatalos szervnek, vagy egy hadseregnek tekinti, ahol a tagok kötelessége az engedelmeskedés. Lehet vitatkozni róla, hogy ez helyes felfogás-e? A modern szellemnek mindenesetre megfelel, annak a szellemnek, ahol az egyén érzései, gondolatai, óhajtásai nem számítanak, ahol az ő szerepe csak az, hogy elfogadja és kövesse, amit eléje írnak. A Krisztus egyháza azonban nem ilyen. Hogy tűnnék fel az ott, ha a lelkész rákiabálna a hozzá forduló szegényekre, vagy ügyes-bajos emberekre, hogy az embereket parancsokkal dirigáljuk. Ott nincs helye annak, hogy egyházi szervek válasz nélkül hagyják a beadványokat s egyáltalában nincs helye, hogy ott csak „hivatal” és „hivatalnok” legyen és nem Krisztus ügyeiért küzdő, tusakodó és azt szolgáló lelkek. És ebben a világban, ahol rendeletek özöne és az egyéni élet szükségait számba sem vevő érdekek uralkodnak, az egyház meg kell, hogy maradjon olyan közösségnek, ahol még van keresztyén szeretet, ahol még a keresztyén udvariasság nem halt ki s ahol ennek még tulajdonítanak fontosságot.

I r o d a l o m

A szerkesztőség csak az ebből a célból beküldött theologiai vagy pedagógiai vonatkozású művek ismertetését vállalja.

Dr. Kiss Tihamér László:

A magyar református kátéitanítás módszertana.

Theologiai tanulmányok. Szerkeszti: Csikesz Sándor. 62 sz. Szeged, 1939.

Dr. Kiss Tihamér László szegedi vallásanár értekezésének ismertetésénél az a gondolat vezet, hogy kiemelem azokat a megállapításait, amelyek véleményem szerint minden kátét tanító lelkipásztor számára termékeny indítást és útbaigazítást adhatnak. Ismertetésem így nem lesz teljes, nem lesz alkalmas bíráló vélemény kialakítására, de segítséget nyújthat azoknak, akiknek a káté tanításának módja vissza-visszatérő kérdésük.

Maga a tanulmány az *előszón* és a *bevezető részen* kívül öt részre oszlik. Az *előszóban* rámutat arra, hogy hitoktatásunkat és konfirmációi előkészítésünket sok támadás és bírálat éri. Időszerű feladat tehát a kátéitanítás helyes módjának megoldása. Mindenki számára tökéletesen jó módszer nincs és az egyház tagjainak jó keresztyénné való nevelése nem egyedül a helyes módszer alkalmazásán múlik. A *bevezető rész* első felében, a tulajdonképpeni bevezetésben abból indul ki, hogy nincs egyetemes és állandó érvényű módszer, hanem sokféle van s a magyar református kátéitanítás módszere sohasem volt teljesen önálló, hanem külföldi módszerektől függött. Eredeti módszert nem adhat, igyekszik közvetlenül Krisztus Jézusra, a legfőbb vallásitanítóra és módszerére tekinteni, a magyar református lélek sajátosságait, valamint a modern neveléslelektan és neveléstan tanításait figyelembe venni. A legfőbb irányelveket a szentírás adja, de emellett sok tudomány áll segítségül. A bevezető részben tovább ismerteti történeti sorrendben a magyar ref. kátéitanítás módszereire vonatkozó eddigi utasításokat és dolgozatokat. (E részben felhasználja *A kátéitanítás módszereinek történeti ismertetése* c. 1938-ban megjelent munkáját.) E részből főként az tűnik ki, hogy egyházunkban, különösen a Heideggeri Kátheoz, mindig lehet találni részletekbemenő, alapos utasításokat a kátékérdések feldolgozására.

Az első, elvi rész a *református kátéitanítás céljáról és fontosságáról* szól. A mi egyházunk felfogása eltér a többi ker. egyházétól. Kálvin János utasítása a tanítóknak az, hogy mindenek felett az Isten szeretetére és a bűn gyűlölésére tanítsanak. A kátéitanítás célját pedig a *hivallástételre való nevelésben* látta. Ez Istennek, az ő kijelentett akaratának rendszeres megismerésével kezdődik, folytatódik az első úrvacsora vétel előtt a gyülekezet előtti nyilvános hitvallástételben s megvalósul, amikor a tanítvány kint az életben is bizonyosságot tesz, minden más tanítás kísértésével szemben megáll és világos értelemmel az egész gyülekezettel egyértelműen vállalja e hit- és erkölcsstudományt s aszerint él. Hasonlóan határozzák meg a célt a református katechéták is. Mindegyik egyház nélkülözhetetlennek tartja a kátéoktatást. Különbbség van egyházak szerint a részcélokban és eszközökben. *Itt* a szentírás a káté alapja, *ott* a hagyomány is, *itt* ajánlja az egyház tagjainak az egységes hitvallást, *ott* kötelezően előírja a szentesített káté hitigazságainak elfogadását. Nálunk az egyedüli tekintély az Isten kijelentése, a szentírás. A szerző szerint a református kátéitanítás célja a Szentháromság egy igaz Istennek: személyének, kegyelmes munkáinak és erkölcsi parancsainak minél tökéletesebb

megismertetése a szentírás, illetőleg az ennek alapján készült káté által, abból a célból, hogy a katechumenus Istennek engedelmes, az Ő dicsőségére élő gyermeke, egyházának hűséges, az egész életében szóval és tettel öntudatosan hitvalló tagja, keresztyén erkölcsi személy lehessen. E cél a káté tanítás által el nem érhető, de nélküle viszont meg nem közelíthető. A tanítás értelmi munka, az Isten gyermekévé létei, ennél több. Életmegváltozás, újjaszületés, ez pedig Isten kegyelmi munkája. A vallástánító hitet nem teremthet tanítványra lelkében, de meglevőt táplálhatja és erősítheti. Főként alakíthatja. A káté tanítása közben nemcsak a káté hat, hanem a katekéta is. A kátétanítás, ha mindent nem is, de sokat végezhet a végső cél érdekében.

A második rész a *ref. káté tanítás területe* címmel arra keres feleletet, hogy kinek tanítjuk a kátét? Hol, mily lelki területen akarjuk a fenti célt elérni? A konfirmációra való előkészítés a 12–14 éves korra, a pubertás előtti időre esik és különböző iskolai végzettségű ifjak között történik. E kor lelki rajzát megfelelő szakmunkák adják. Testi-lelki válság kora ez, az öntudat kibontakozásáé. Az igazi személyes vallásosság megszületése e korra esik. Az én szembeáll a személyes Istennel. Kétegyekben tisztul meg a hite. Érdekelni kezdik az igazságok. A hit mellett személyes kérdéssé válnak az erkölcsi kérdések is. Vívódik, felébred büntudata és marcangolja. De az ifjak között nagy eltérések vannak nemek (leány, fiú), környezet (falusi, városi) stb. tekintetében. (Mindenik külön egyéniség.) Fontos tudni a katekétának, hogy milyen vallásos ismerettel rendelkeznek a kátétanulást megelőzően a gyermekek. Elég sok előkészítőjellegű ismeretet lehet kérdőívekkel megállapítani. Bár sem a pubertás előtti vagy kezdeti kor nem alkalmas a kátétanításra, mégis meg kell kezdeni, mert e korban születik újja lelkileg az ifjú. Ehhez a „való” helyzethez a „kellő” ideált a szentírás, Kálvin és egyháztörténelmünk szolgálatjává az ifjúnak.

A harmadik, a *református káté tanítás anyagával* foglalkozó fejezet kérdése: Melyik kátét tanítsuk? Nem elég e a biblia vagy más könyv? Nem elég, mert a biblia csak keresztyénné tesz, a hitvallás reformátussá. A káték az egyház hitének kifejezői, tanításuk elengedhetetlen. Pedagógiai szempontból tisztázásra, rendszerezésre, összefoglalásra szolgálnak. A kátét az igéhez, az egyház hittudatához és a gyermek lelkéhez kell mérni. A II. Helvét hitvallás (a szerző káténak nevezi) nem alkalmas a tanításra, annál inkább a felülmúlhatatlan Heidelbergi Káté, mely egészen a szentíráson épül fel, az egyházi öntudat formálója volt, csak legfeljebb a gyermekeknek magas és nehéz. Ezen azonban lehet átirással javítással segíteni. A konvent által elrendelt káték (Virágh József, Apostol Elek, dr. Patay Pálé), melyek három képzettségi csoport számára készültek, a hitvallási elem mellett igen sok gyakorlati elemet, ismeretet tartalmaznak és nem az egyház hitvallásai. A Heidelbergi Káté háromféle átirását ajánlja a különböző konfirmándus típusok (tanyai, falusi, városi) számára kiegészítésekkel. A szentírást helyek legyenek a kérdés és felelet közt, a felelet után pedig egyéb, elmélyítő kérdések jöjjenek. Külön az egyházi ismeretek a konfirmációi oktatás céljaira.

A negyedik rész *káté tanítás menetét és az anyag előadásmódját* tárgyalja. Az anyagbeosztásnál számot vet az óraszámmal, legalább 40 óra legyen, középiskolákban 70. Ez kevés, de az anyag elvégezhető. Az anyagot e szerint módszeres egységekre kell felbontani. A gyermekek száma 20 körül legyen, hogy az óra áhitatos, istentiszteletszerű lehessen. Részletesen leírja egy módszeres egység előadásának módját, tárgyalási menetét, ének, együttmondott ima, előzőórai anyag számbavétele, célkitűző kérdés felvetése, szentírásbeli részek kikeresése, a feleletre való rávezetés, B katekérdés megkeresése, olvasása, magyarázása, kijegyzés, aláhúzás, élménykeltés, megtérés előidézése, végül záróima és ének.) Szerep jut itt a jegyzetvezetésnek és szemléltetésnek is. A tanítási formák mindegyike érvényesül, nem kerülhet el a szószzerinti szöveg tanulás sem, mely nagyfontosságú.

Az ötödik részben a szerző a *ref. káté tanítás személyi és tárgyi eszközeivel* néz szembe. A személyi eszköz a katekéta, akinek hívő, bízva örven-dező, imádkozó, életével példát adó munkásnak kell lennie. Rendesen készüljön óráira, a tanítványait és azok helyzetét ismerje, őket pásztorolja. A tárgyi

eszközök közül elsősorban a kátét és annak nyomdatechnikai kiállítását, aláhúzásokkal, színes ceruzázással való kijegyzését említi, azután az énekes-könyvet, a szentírást (kitérve az ószövegség elmaradhatatlanságára), egyház-történelmi, missziói munkák szemléltető anyagát, majd a képek, térképek, vetítés, vallásos könyvtár, képes albumok, egyházi épületek, kegyeserek, természeti kirándulás és a társadalmi nyomorúság szemléltető jellegét domborítja ki, értékes gyakorlati ötleteket sorakoztatva fel. Különösen kiemeli, hogy a tanításnak a való életre kell utalnia

A befejező rész a *kátétanítás jelentőségét és értékét foglalja össze*. E részben kitér a kátétanításnak más tárgyakkal való kapcsolatára, a tanítás és a konfirmáció viszonyára és néhány függő kérdést érint, majd ajánlja, hogy a kátémagyarázat a konfirmáció után is folytattassék a templomban az ifjú, még nem teljesjogú egyháztagok számára. Végül kiemeli a kátéoktató?-nak az egyház életében való felbecsülhetetlen értékét.

E gazdag anyagot nyújtó és sok érdekes kérdést felvető és megfelelő könyv bírálata, a szerzővel ellentétes felfogás kifejtése csak hasonló terjedelmű tanulmányban lenne lehetséges. Hálásak kell lennünk a szerzőnek, hogy e kérdéssel való alapos szembenézésre készíteti minden olvasóját és önálló állásfoglalást készít elő az öntudatosságra törekvő kátétanítókban.

M. Nagy Ottó.

Clarke F. Jakab—Szent-Iványi Sándor: A keresztyén imádkozás.

Budapest, 1940. 12. 5x/7. cm. .320. lap.

Ezt a könyvet Szent-Iványi Sándor fordította angolból. Egy amerikai szerző munkája, amelyet írója, mint az előszóból olvassuk, *The Christian Doctrine of Prayer* címen még 1854-ben jelentetett meg első kiadásban s amely munkáról a fordító, mint az imádkozásról szóló könyvek egyik klaszszikusáról beszél. A fordító megjegyzi, hogy a könyv VII. fejezetét, amely az imádkozás lélektanáról szól, nem fordította le, mert „idejét mult”-nak tartotta, hanem helyette saját maga írt egy 110 oldalas Függelékkel az imádkozás lélektanáról modern felfogás szerint.

A magyar, vagy legalább is az erdélyi unitarizmus. az utóbbi évtizedekben lassanként egészen egyoldalú irányba kezdett tolni, olyan irányba, amelynél már azt is kétségbe lehetett vonni, hogy keresztyén iránynak tartható-e. Különös, hogy mikor a román uralom alatt, az unitarizmus is kezdett a külföldi, angol és amerikai unitárius egyházakkal kapcsolatba lépni, ezzel a kapcsolattal egyidejűleg az itteni unitarizmus nem elmélyült, hanem mindinkább hozzálátott az eddigi némileg mégis theologiai és a hitvallásnak bizonyos nyomait mutató alapjai megdöntéséhez. Elfogulatlan és kívülálló szemlélők csodálkozva látták azt az ellentétet, amely a külföldi unitarizmus nagy képviselői és az erdélyiek között felfogásban s különösen theologiai téren fennáll, noha elégszer olvashattuk, hogy az unitarizmus alaptanítása az, hogy nem ismer el kötelező hitvallást, mégis meglepő az a szélesskálájú véleménykülönbség, ami, egyrészt a külföldi és az erdélyi, de másrészt a régi klaszszikus erdélyi unitarizmus és annak ma is élő képviselői és a mai között fennáll. Magában az unitárius Ker. Magvetőben olvasunk ilyen egymással ellentétes nyilatkozatokat. Különösen érdekes volt az a vita, amely a Credo unitárius fogalmazása körül pár évvel ezelőtt az említett lapban elhangzott. Itt olvassuk, hogy az unitarizmus fejlődésének milyen érdekesen jellemző tünete, hogy még Ferencz József a kátéja első (1864-es) kiadásában felvette a Credót,¹ addig ez lassanként úgy lekopott, hogy már az első, az Atya Istenről szóló artikulus sem menekülhetett meg épségben a cenzura ollójától. Hogy még az említett valláskönyvben Ferencz József Jézusról ezt írja: „Jézus

¹ Ker. Magvető 1940. 32. 1.

Krisztust, mint Istennek szent fiát, az Isten által megígért Messiásnak lenni megismerem",² — addig egy világi hozzászóló az új hitvallás kérdéséhez ezt a tapasztalatát közli: „hallottam prédikációt, amelyben a szónok kínosan került a Jézus neve kiejtését. Egy másik papnks sikerült úgy formálni a gondolatait, hogy beszéde alatt egyszer sem ejtette ki Isten nevét. Beszámolhatok olyan szószéki szolgálatról is, ahol a moderneskedés úgy az imából, mint a beszédből száműzte Istent is, Jézust is”.³ Viszont Zoltán Sándor ezt a vallomást teszi: „aki Jézussal kapcsolatban lába alól kirugja a Krisztus fogalmát”, — elég szemléletes és csak ilyen helyen használható kifejezés — „az kirugta maga alól a kereszténységet is és lehet monotheista zsidó, vagy mohamedán, vagy atheista buddhistakövető, sőt unitárius is, de nem lehet unitárius keresztény”.⁴ Hát a Credoval csakugyan baj van az unitarizmusnál, sőt teljesen feleslegessé vált, mikor egy helyen a hivatkozott lapban ezt olvassuk: „lelkészeink és theol tanáraink között többen vannak, akik egyszerűsmindenkorra le akarnak számolni a szentlélekkel (!)”⁵ és mikor dr. Fikker, akinek véleményére többen hivatkoznak, ezeket írja: „mi unitáriusok az esztendő 365 napját le tudjuk élni, a vasárnapokat és papokat is beleértve, sőt a püspökünket is, anélkül, hogy a szentlélekre szükségünk volna”⁶ — amit ilyen nyilatkozatok után igazán nem is lehet kétségbe vonni. Sőt arról is hallottunk, — bár nem hivatalos forrásból — hogy a keresztelési formulát, mint elavultat is sokan meg akarják változtatni, kihagyva belőle a Fiú és Szentlélek nevére vonatkozó szavakat. Nem csoda tehát, hogy ez az unitarizmus távol esik nemcsak a keresztyénségtől, mint történeti alakulattól, sőt a saját történetétől is, de távol esik magától az evangéliumtól s egészen a mult századbeli szabadgondolkodó, racionalista, szabadkőmívesség felfogását tükrözi.

Van-e értelme ilyen felfogás mellett az imádkozásnak? Ezért érdekes ez a könyv, különösen mikor az amerikai unitarizmussal szoros kapcsolatban állott Balázs Ferenc ezt írja az egyik könyvében: „imádkozni, a szokás értelmében, beszélgetni Istennel, mint egy személlyel, sohasem szoktam”⁷ Vannak-e még imádkozó unitáriusok s van-e még értelme az imádkozásnak az unitárius ember számára? Ha most ezt a könyvet nézzük, egészen más világ tárul elénk. Lehet, hogy ez csak az amerikai, a „miénktől” igen elmaradt és dogmatikusnak ítéltető unitarizmus, való igaz is, hogy csakugyan unitarizmus, abban az értelemben, hogy a Szentháromság tanát nem fogadta el, de mégis legalább van valami köze a keresztyénséghez.

A könyv maga hat fejezetre oszlik. Egy bevezetésben azokkal a felfogásokkal harcol, amelyek a korszellemből, a tudományos és erkölcsi felfogásból származva, az imádkozás szellemét gyöngítik. A második Jézus és az apostolok imádkozásáról szól s itt felsorolja egyrészt az alkalmakat, mikor Jézust imádkozni látjuk földi életében, másrészt azokat a figyelmeztetéseket, amiket ő az imádkozásra nézve adott. A harmadik fejezetben az imádsággal szemben felhozható ellenvetéseket cáfolja: a metafizikai, a tudományos, a lélektani, a transcendentális ellenvetéseket, foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy az imádság csak az emberre való visszahatásában fejti-e ki erejét s hogy csak szellemi javakért lehet-e imádkozni. A negyedik fejezetben az imádkozásra való előkészületről szól, a bennünk rejlő, imádságra való készség fejlesztéséről, a lélektani előkészületről, a szív, az értelem előkészítéséről s az imádságról, mint élményről. Aztán a módszereit tárgyalja az imádkozásnak a magános, családi, nyilvános, liturgikus imádságot, alkalomszerűséget, a szüntelen való imádkozást s azt a kérdést: miért és kihez imádkozunk? Végül az okok és eredmények címen arról beszél: kötelesség-e vagy jog az imádkozás s itt külön címben szól a Szentlélekről s azt vallja, hogy „nem

² Kef. Magvető 1940. 32. 1.

³ Kef. Magvető 1940. 116. 1.

⁴ Kei. Magvető 1940. 50. 1.

⁵ Ker. Magvető 1940. 119. 1.

⁶ Kef. Magvető 1940. 39. 1.

⁷ A rög alatt c. műve, 131. 1.

élhetünk anélkül, hogy istentől ne kérjük és meg ne kapjuk vallásos életünknek ezt az áldott forrását" (207).

Nézzük a szerző egyes nyilatkozatait, egyes kérdésekről, hiszen a részletes tartalmi ismertetésről itt le kell mondanunk. Több helyen hibájával rója fel a protestáns felekezeteknek, hogy az imádkozásra kevés súlyt helyeznek. Az imádságnál fontosnak tartja, hogy az a Jézus nevében történjék, ami „annyit tesz, mint az ő szellemében imádkozni s ez három dolgot foglal magában: 1. ígéreteibe helyezett bizalmat, 2. ügye iránt tanúsított érdeklődést, 3. szellemének és jellemének átvállalását." A „Krisztusba vetett hitből és az ő ígéreteiből kiinduló imádság... mindig abba a vágyba torkollik, hogy az ő országa építették, ilyen az igazán önzetlen imádság, amely el is nyeri mindig, amit kér" (62). Érdekel, mit mond a Szentlélekről azok után, amiket előbb a Szentlélekkel való leszámolási törekvéseiről erdélyi testvérei írásából láttunk. Természetesen, mint unitárius, elutasítja azt a tant, amely a Szentleket a Szentháromság harmadik személyének tekintti s Jézustól különálló személynek nézi. Azt vallja azonban, hogy az az Istennek ereje s az imádkozásnál és a Biblia megértésénél döntő jelentőségű. „A B bilit csak akkor érthetjük meg, ha Jézuson át vizsgáljuk és a Szentleket tekintjük a legjobb magyarázónak" (211). Elutasítja az Emerson felfogását, aki a munkát tekinti az igazi imádságnak s vallja, hogy „az imádság kifelé néz és valami külső segítség után kutat, mert az imádkozó ember... az által nyer erőt, ha kilép a maga kis köréből és megnyitja magát a nála nagyobb és följebb álló befolyások előtt" (183). A keresztyén egyház történetét három fázisban látja: egyik az egyházi szervezet mindenhatóságának hangsúlyozása volt (a lómai egyházban), a másik a hit uralma egy csalhatatlan könyv alapján (a reformáció egyházai), most haladunk egy harmadik felé, amely megtartja az egyházi szervezetből és szentkönyvből azt, ami Jézus szellemével összeegyeztethető, a hangsúlyt azonban nem ezekre helyezi, hanem a belső lelki életre, mely az ima szárnyain Istenhez emel* (226). Végül még csak egy idézetet az imádkozásról: „A keresztyén ember annyira érzi az imádkozás szükségét, hogy még akkor is imádkozik, amikor szíve nem szólítaná különben imádkozásra, mert nem akar kiesni az imádkozás gyakorlatából" (196).

A Függelék, amely Szent-Iványi Sándor műve, bizonyos értelemben egészen kéri a munkából. E Függelékben az imádkozás lélektanának olyan fejtegetéseit találjuk, amelyekre adhatott indítást a modern lélektani irányok tömege, de ezeknek az igazi imádkozáshoz semmi közük nincsen, legfeljebb csak magyarázzák azt. Míg maga a fordított munka eleven, indításokat adó, felszabadító, a függelék homályos lélektant elemzései vagy aprólékoskodásai a munka mellett siváraknak és szárazaknak tűnnek fel. Talán helyesebb lett volna meghagyni az „idejét mult", de mégis lelket lehelő régi fejtegetéseket. Magáért a fordításért, annak szép és gördülékeny, élvezhető voltáért azonban köszönetet mondhat az olvasó Szent-Iványi Sándornak s csak azt reméljük, hogy az ifjú és modern unitarizmus idézett állásfoglalásai ellenére is lesz ennek a könyvnek olvasója éppen unitárius — még a lelki élet nagy tényeit Jiívó, Isten Lelkével „le nem számolt" és Krisztus iránti szeretet után vágyó — keresztyének között.

I.

L.

The World Mission of the Church.

(Az egyház világmissziója.)

A Nemzetközi Missziói Tanács (International Missionary Council) tambarami világkonferenciájának megálátái és javaslatai. London —New- York. 1939.208 old.

A protestáns egyházi irodalom egyik legérdekesebb dokumentuma ez a könyv, melynek bevezető részét Mott R. J., Paton W. és Warnshuis A. L. írták alá, nyilván tehát ők az összeállítói. Az International Missionary Council adta ki. A világkonferencia legrészletesebb és leghitelesebb összefoglalása.

A missziói világkonferenciák (Edinburgh 1910, Jeruzsálem 1928) sorá-

ban a legutóbbi és a (talán) legjelentősebb az volt, mely 1938 december 12-29. napjain az indiai Madras melletti Tambaramban, a Madras Christian College hatalmas helyiségeiben folyt le, 69 ország 471 kiküldöttének részvételével, az eddigi legszélesebbkörű világgyűlés keretében. A Mott János elnöklése alatt lefolyt és az aránylag kevés teljes-ülésű, tehát inkább csoportokban működött konferencia külső és belső képéről ad leírást e könyv.

A programközpontjában az egyháznak, mint missziói egyháznak a kérdése állott, amit a könyvnek s egyben a világkonferencia programjának is már a címe jelez. Miképpen építhető bele a benszülött egyház a régi, történelmi meghatározottságokkal bíró egyház közösségébe? Ezt a kérdést tartotta a konferencia mindvégig szem előtt.

A könyv felosztása követi a tárgyalásoknak konferenciái tagolódását. A bevezetésben a külső körülményeket, előkészítést, lefolyást ismerjük meg. Háborús, zavaros világban előbb Kínába volt tervezve. Több más konferencia előkészítette (még az oxfordi és edinburghi is némileg előkészítésnek tekinthetők), irodalmi téren Kraemer (*The Christian Message in a Non-Christian World*) és Paton könyve (*Christianity in the Eastern Conflicts*) készítették elő, amik mellett persze megvolt az alapos szervezés. A résztvevők közt a brit-amerikai világ kiküldöttei voltak legnagyobb számmal, magyar részről — sajnos — senki. A konferencia protestáns jellegű volt.

A könyv első részében 16 fejezetben találjuk a tagozatoknak kiosztott részlet-kérdések tárgyalási eredményeit. Az egyháznak, mint a világmisszió letéteményesének kérdése ebben az öt alkérdésben tárgyalatott: 1. A hit, mely által az egyház él, 2. A tanú, 3. Az egyház élete és munkája, 4. Az egyház környező világa, 5. Együttműködés és egység. Ezeket tárgyalta még további tagolódásban a 15 tagozat.

Főbb meglátások, megállapítások, javaslatok: 1. A külmisszió az egyház hitéből él, mely lényegében Jézus Krisztus, amint Benne a Szentháromság Isten arca és műve tükröződik. A konferencia által megfogalmazott általános hitvallás természetszerűleg nem lehet kifogástalan: túlságosan a közelbe néző és elasztikus.

2. A bizonyágtevő előtt sok ország kapuja zárt vagy zárul, nem egy pogányságban ébredés mutatkozik, a keresztyénségen belül ezenfelül szervezett ellenzés tapasztalható, úgyannyira, hogy több a nem-keresztyén, mint egy évtizeddel ezelőtt. Ugyanakkor a világválság miatt a pogánymisszió általában csökkentett erővel dolgozik. Egyesült imádkozásra, több követre, új módszerekre, minden egyház közvetlen evangélizáló feladatának megkeresésére s általában bűnbánattartásra van szükség.

3. Az egyház életében minden vonalon nagyobb tér biztosítandó a Szentírás tanulmányozásának, érvényesítésének, a család központi jelentőségének, a nevelés elmélyítésének, különösen a munkás-képzés terén. Az egyház gyógyító munkája még mindig nincs kellő jelentőségére emelve és sem ez, sem a ker. iratterjesztés nincs a missziói munkában eléggé felhasználva.

4. Az egyház környező világa: khaosz, mely azonban Isten előtt drága alkalom lehet számunkra. Az egyház hivatott a gazdasági és társadalmi életben felmutatni az igazi utat, mert Isten országa nemcsak várakozás, hanem feladat is. (Itt kísért a social Gospel, a túlságosan a praktikus életre néző keresztyénség.) Az egyház és állam kényes kérdésében Isten Igéje a döntő szó, mely nem egy helyen vezethet mártíromságra.

5. Együttműködés és egység tekintetében biztató jelek vannak, de különösen a pogány missziói munkában sokkal elevebben kell törekedni erre.

A második részben a sajátos megbízású csoportok sorra veszik az egyes világrészekben a külmisszió főbb kérdéseit s az azokra való evangéliumi megoldást. Különösen kiemelendő ezek közül a mozlim probléma és a falusi evangélizálás, melyekben öntudatosabb szolgálat szükséges.

Az alkalmi külön csoportok deklarációi közül kiemeljük a német delegátusokét, mely határozott theologiai állásponttal arra mutat rá, hogy akár a

hitelvi álláspont tisztázásában, akár az egyháznak a világban való szolgálatát illetőleg mennyire fontos az eschatológiai szempont.

A könyv egy a világ minden népeihez intésett, megkapó üzenettel végződik, mélyben mindenkit Istennek való új átadásra és imára szólít fel a konferencia hitben eggyéforrott serege.

A könyv s a konferencia, melyet gyümölcsoztetni óhajt, eltekintve azt a hiányosságát, hogy a világmisszió statisztikai helyzetképét nem adja, nélkülözhetetlen tájékoztató és határozott nyereség a modern protestáns külmissziói szolgálatban.

A „Dolgozatok a református theologiai tudományok köréből” c. füzetsorozat legújabb számai:

16-ik szám:

DR. TAVASZY SÁNDOR:

Az ethika mai kérdései.

Ára 60 fillér.

17 ik szám:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra

Irta: Dr. Gönczy Lajos. Ára 80 fillér.

18 ik szám:

KOZMA TIBOR:

Téma és textus a prédikációban

Ára 1 — Pengő.

Még kapható:

Dr. Ravasz László

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ára 7 — P.

Tűz és Só

cimen jelent meg Sipos Géza prédikációskötete. A 35 beszédei tartalmazó, 200 oldalas, finom kivitelű könyv ára 4 — Pengő.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Ur jámbor szolgálja.

Szellemi szórakozás együgyű keresztyének mulattatására.

Fordította: Dr. Makkai Sándor. Ára 40 fillér.

Legújabb kiadványok:

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor. „Ifjú Erdély” kiadása. 90 oldal. ára 2. — P.

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rabold Gusztáv. A Synoptikus evangéliumokról szóló Kálvin-Kommentár II. kötete most jelent meg. Ára 6 — P. — Kaphatók még: Kommentár Timótheus I—II-höz (korlátolt példányszámban), ára 4 — P. Kommentár a Synoptikusokhoz, I. kötet, ára 6 — P.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása. 170 oldal. Ára 6' — P.

Debreczeni László: A mi művészetünk. (Fatornyos hazámból.) „Ifjú Erdély” kiadása, 130 oldal, több, mint 50 illusztrációval. Ára 3. — P. Egyszerűbb kiadás ára 2 — P.

Dr. Horváth Jenő: Képek a külmisszióból. „Egyház és Misszió” kiadása. Ára 20 fillér.

Modersohn—Kádár Meg kell-e még egyszer keresztelkednem? II. kiadás. „Egyház és Misszió” Ára 50 fillér.

Molnár Károly: A magyar biblia és Károlyi Gáspár. Ref. Könyvtár 75. sz. Ára 40 f

Vásárhelyi János: Számadás. Tanulmányok, cikkek, előadások, 240 oldal. Ára 7 — P.

A szórványmunka elvi és gyakorlati kérdései
Szerkesztette Dr. Imre Lajos. Ára 1 — P

Debreczeni István: A Biblia nőalakjai.
Ára 3 Pengő 50 fillér.

Megrendelhetők az Ifjú Erdély Iratterjesztésénél, Kolozsvár.

T A R T A L O M :

Az Ige tükrében. „*A papok pedig kürtöljenek.*”

(Káli Dénes.)

Prédikációvázlatok. (Geréb Pál.)

Élet és Munka. Az anyaszentegyházról.

A magyar evangéliumi ifjúsági mozgalmak.

(Kiss Sándor.)

Adatok az erdélyi románok reformációjára

vonatkozólag. (Mózes András.)

Adatok, megjegyzések. *Régi hang — vagy új ?*

Válaszok. *Jákób és Dávid a vallástanításban.* (I.)

Vasárnapi iskola. (Mózes András.)

Irodalom.

Folyóiratszemle *Igazság és Élet.* (Czirják János.)

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:

DR. IMRE LAJOS. DR. TAVASZY SÁNDOR

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS

felelős kiadó: BEKESS KÁROLY.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Kolozsvár, HitlerAdolf tér. Ref.Theologia.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre.

4. — P.

Egyes szám ára

40 fill.

1507/1938. szám alatt bejegyezve a kolozsvári törvényszéknél.

A „Dolgozatok a református theologial tudományok köréből” c. füzet sorozat legújabb számai:

16-ik szám:

DR. TAVASZY SÁNDOR:

Az ethika mai kérdései.

Ára 60 fillér.

17 ik szám:

Mi szükségünk van azÖtestamentumra

Irta: Dr. űőnczy Lajos. Ára 80 fillér.

18 ik szám:

KOZMA TIBOR:

Téma és textus a prédikációban

Ára 1 — Pengő.

Még kapható:

Dr. Ravasz L á s z l ó

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ára 7 — P.

Tűz és Só

címen jelent meg Sipos Géza prédikációskötete. A 31 beszédet tartalmazó, 200 oldalas, finom kivitelű könyv ára 4 Pengő.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Úr jámbor szolgálja.

Szellemi szórakozás együgyű keresztyének mulattatására.

Fordította: Dr. Makkai Sándor. Ára 40 fillér.

„A papok pedig kürtöljenek!”

Józsue kve 6:4.

A kisebbségi években a Dániel könyve volt a kódexünk. Most a Józeueé az időszerű.

Jerichó elfoglalását olvasom. A vértelen honfoglalás iskola példáját. Mielőtt sokatmondó utalásaira gondolnék, meg kell csodálnom itt, a történelmi helyszínen és jelmezes színpadiasságában. Meg kell adnom, hogy nagyszerű látványossági érzékkel íródott. Oly szerkezetes és megrendezett, hogy képet lehet festeni utána a nagy csataképek modorában. Némi sejtelmesség és sugallat és rengeteg borzalmasságában elődübörög a zsidók csata-vasa-riadalma.

És ebben az indulót a papok fűjták. Fájta egyszer, kétszer, héiszer! Rettenetesen! Vértagyasztón! Falatontva! Micsoda iszonyú hatalommal!... Óh, ezek a papok már nem a Leviticus szűkre szabott csuháját hordják, nemcsak a Jehova udvari személyzete, még csak ú. n. szociális, sőt politikai tényezők sem. Ezek a papok a hódító honfoglalás ütemét diktálták. Egy öntudattal töltött nép életakarátának hangadói. Magukba tömörítették minden eszményiségét, sorsa kockázatát, hivatottsága, elszántsága bőszt vakbuzgalmát (Mennyi szó is kell hozzá, ha kerülni akarom, hogy „hit^a-et mondjak.) Hogy mire képes az ilyen papság, már nemcsak felfűtött képzelgés Bizáncra és Mohamedre gondolva.

* * *

Nem lehet panaszunk, ez a felemeltetés nekünk is kijutott. Kevésbé paradésan a múltban és minden kísértésével máma. Nem vitás már, hogy mi fordult a papon. Nem fűjhatta: „pihenj!” — mialatt a nép magát is alig vonszolta. Nem fűjhatta: „hátrálj!” — mialatt a szélek foszladoztak. Szakadék mélyén, ködben, sárban is csak „előret” fűjhatott. És — óh, boldog emlékezés — mi fűjtük, szorongva, el elakadva, mégis mindig újrakezdve.

Még a lélegzet is eláll arra az elképzelésre, arra a hitvány hírlelésre, hogy odaát némelyek nem bírnák a kürtöt, nem bírják beleadni az utolsó lélegzetet is. Nem akadhatott pap, aki átlépett volna a síri hallgatás leckéjét keseredve tanuló nép mellől. Nem, nem akadt pap, aki a legyáulás síramát fűjné, mialatt a Sátán halálos ígézetet fuvalázik: aki a „keresztrefeszítetttről” beszélt és most „meglóg” a valóság irtózatában. — Óh, be szívet szorító aggodással kell imádkoznunk érettük, hogy kikéretésük idején el ne fogatkozzék a hitük.

De minő megejtő ez a mi innenső hitünk is. „Be könnyű most prédikálni — mondja egyik lelkesztesivér —, hiszen most minden textus magától beszél.” Pedig be könnyű most zavarba jönni, eltekinteni tőle, hogy a frigyláda jön mögöttük. Összemérhetetlenül könnyebb rivalgásra fűjni, mikor amúgy is duzzad a keblünk. Mily kényes felelősségű az egyigazat eltalálni a kos-szarvból való kürtön, a „rajta” csábjában. Mily könnyű elől ülni, árral úszni, minden lében kanálnak lenni, ha ily szépen tálalják: szervezni, toborozni, újjáépíteni. A nemrégén még a tehetetlenül szenvedők glóriájától övezett pap most belekóstolhat a hatalommal cselekvés ízébe. Munkakedvelősködhetik, robinzonkodhatik, gyűjthet ellenséget, kiürítheti a templomot ügybuzgalmával egyenes arányban. (Eként járanak a román papok is a maguk idején.)

Óh, be furcsa jószág is a papok hangszere, ez a kos-szarvból való kütt. Nem harsona, nem fuvola, nem nagydob. Hanem csupán három hangra képes szerszám. Nincs billentyűzete, nem válthat „fél hangra”, nem lehet nótázni vele. Csak hadijelekre való. De gixert fogni annál könnyebb rajta.

Mily egyszerűnek, átlátszónak, nyerseségig egyenesnek kell lennie a papi szóknak. Mint a törvény. Mily mélynek, korszakosnak, messzetekintőnek. Mint az örökkévalóság. Mily elevenbe vágónak, érdekesfeszítőnek, sürgetőnek, kikerülhetetlennek. Mint az élet, mint a halál, mint a Krisztus, mint az Isteni...

* * *

Ma lehet és kell a papnak nagyot, pompázót gondolnia magáról. Önérzetének szabad túltengenie. Végre rásütött a történelemcsinálás jelentősége és elismertsége. Amit eddig sajgó szíve balzsamának, egymás vállonveregetésének, dagályos közhelynek tartott, ma szóban és tettben hitelt érdemlő helyről ismételtetik a pap nélkülözhetetlensége, döntő szerepe.

De annál erősebben kell kapaszkodnunk abba a kos-szarvba, az evangélium prédikáltatásába. Még inkább ügyelnünk reá, hogy elegyítetlenül csak az örök egyet fűjja ki. Hiszen nem zenészek vagyunk, nem eredeti szerzők, semmi testületi zsenialitásunk a politikára vagy nemzetgazdászatra. „Csak” papok voltunk és ezután is csak annak leszünk használhatók. Maradunk véglegesen az a különleges emberpéldány, mely lemondott a fészkelődésről a csontjaiba rekesztett tűz kedvéért; mely mindig nyilván tartja, hogy csonka hazánk legnagyobb ellensége szüntelen a bűn és minden újjáépítést magában hord a Krisztusban való újjászületése; mely amikor a Miatyánkban amaz eljövendő „Ország”-ért imádkozik, mindent vállal, elbir, megtesz, hogy földi hazája ahhoz hasonlítson. Papok, áldozók, akik boldog és olcsó áldozatnak vallják, hogy kicsi életüket prófétai önfeledtséggel rátehetik az oltárra.

Káli Dénes.

Prédikációvázlatok

Mivelhogy szerette az övét.

János, 13:1—5.

A textus — bár csak eleje a lábmosás történetének — mégis teljes egész, mert világosan csendül ki belőle Isten üzenete és röviden összefoglalva az evangélium tartalmát: ki Jézus, mit tett Ő érettünk.

Mindez már benne van vázlatosan az első versben: Jézus Krisztus az Atyától jött hozzánk a világba, mivel szeretett minket és most ismét visszamegy értettünk az Atyához. Erről a világról át mondja Jézus: E világon nyomorúságotok léssen. Ki ne érezné azt a nyomorúságot? Ki ne tudná azt, hogy ezt a világot mennyire megrontotta a bűn? E világ nem más, mint örvény, melyben minden egy pont felé halad: a halál felé. A bűn és a halál világának vagyunk mi is egy darabja, hontalan emberek, kik hontalanok otthonukban, sőt saját magukban is. A baj pedig éppen itt van, hiszen belőlünk indul ki minden. És ebbe a világba jött Jézus Krisztus. Honnan? A mennyből, ahol nincs bűn és halál, nincs tévelygés és otthonalanság. Az Atya világából jött a mi világunkba, hogy megszabadítson. Tudja, hogy itt elveszti életét, elpusztul maga is, amint behatol a tűz, a romlás közepébe. De azt is tudja, hogy ez az az út, amely átvisz az Atyához, ahová visszamegy, de most már nem egyedül, hanem azokkal, akiket kiszabadított a tűzből.

A második vers mégjobban jellemzi az embert és világát, amikor a Júdás személyében az ember a Sátánnal szövetkezik — Isten ellen. Ezzel kell felvennie Krisztusnak a harcot, hogy megszabadítson bennünket. Ezért kell magára vennie a keresztet, amely feltárja a sátáni hatalom mélységét, de egyben az Isten szeretetének mélységét is.

A következő versek (3—4—5) azt mutatják, hogyan jön Jézus a bűn világába. Az emberiség iratlan törvénye, hogy mindenki az „Én-Királyt” játsza, mindenki uralkodni akar másokon, mindenki központba akar lenni. Ez a bűn gyökere. Amíg mi ezen a trónon vagyunk, a Sátán uralma biztos felettünk, mert az ő eszközei vagyunk. Éppen ezért akarja Jézus az Én-királyt trónjáról lehozni. Hogyan? Úgy, hogy ő maga alászáll, hogy engedje,

hogy ez a sátáni hatalom, amely az Én-király megett áll, kitombolja magát rajta. Ennek az uralkodási ösztönnek áldozatul adja magát. Hogy minket behozzon, önmaga alá száll az alázatosság legmélyebb fokára.

A lábmosás szimbolikus cselekményében ezt az alá szállást viszi végbe Jézus. Megalázva magát, hogy az ő erejével mi is el tudjuk hagyni az Én-király trónusát és tudjuk követni Őt az alázatosságba, hogy ez által a Sátánnak ne legyen többé hatalma felettünk.

A vigasztaló Lélek.

János 14: 15-24.

Az alapige Jézus búcsúbeszédéből van. Az Úr tudta, hogy itt kell hagyja tanítványait, azt is látta, hogy eltávozása mit okozna a tanítványok szívében. Ezért vigasztalásul megígéri nekik, hogy elküldi a Vigasztalót, az igazság Lelkét. A Szent Lélek az által (vigasztal), hogy közösséget hoz létre Isten és ember között a Krisztusban, hogy általa valósággá lesz Krisztus ígérete: Imé, én ti veletek vagyok minden napon a világ végezetéig. Amikor Jézus megígéri a Vigasztalót, egyben feleletet is ad az ő hivei nagy kérdésére: Ki fogja folytatni az ő munkáját a földről való eltávozása után. A Krisztus egyháza számára tehát a Szent Lélek az, ami az első tanítványok részére a földi Jézus volt. A Szent Lélek véget vet a tanítványok árvaságának. Akié a Vigasztaló, az látja Krisztust és annak Krisztusban örök élete van. Az Atya jobbán ülő Krisztus Szent Lelke által van jelen az övéi közt és vezeti őket.

Ez a Lélek csak a választottaké lehet. A világ nem is tudja befogadni, nem is látja, nem is ismeri őt. Nem is akar tudni róla. Miért van ilyen nagy ellentét a Lélek és a világ közt? Azért, mert ***a Szent Lélek az engedelmesség Lelke.*** Csak az lehet Krisztusban, csak az láthatja meg őt, csak az lehet közösségben Istennel, aki engedelmeskedik, aki megtartja a Krisztus parancsolatait. Ezt látjuk a Júdásnak adott feleletben is, amelyben megvilágítja Krisztus, hogy az iránta való szeretet és a benne való hit nem passzív magatartás, hanem igazi cselekvő élet: az ő beszédeinek a megtartása. Ezért nem jelenti ki magát Jézus a világnak, hanem csak a tanítványoknak. A Szent Lélek tehát meg is ítéli az emberi életet, amikor feltárja annak gyümölcstelen, eredménytelen és meddő voltát, mert a Szent Lélek zár ki minden ilyen életet az Isten közösségből.

Igy vezet el ígénk ahhoz a kérdéshez: kik kapják meg a Szent Lelket, hogyan készülünk Pünkösdre? Szüntelen könyörgés és hívő engedelmesség által. A Szent Lélek várása tehát nem tétlen várakozás, nem képzelgés, nem illúziók keverése, nem valóságos hangulat vagy élmény előidézése, hanem a legtevékenyebb élet. Csak az ilyen életnek adatott meg az Atya szeretetének és a Krisztus közösségének az ígérete.

1. E világon nyomorúságotok leszen. Jézus nem áttatja az ő követőit. Megmondja előre, hogy aki utána megy, annak fel kell vennie az ő keresztyét, meg kell tagadnia önmagát, háborúságot kell szenvednie az igazságért. Olyan terheket kell elhordozni, amit ember el sem bírhat. A legnehezebb dolga a világon mindig a Krisztus követőinek volt. Ezt ma ismét kezdjük érezni, amikor a keresztyénség és a keresztyén ember a támadások malomköve közé került. Ma ismét kockázatot jelent Krisztust képviselni a világon.

2. A tanítványoknak azonban nem szabad elcsüggedniük a világban levő nyomorúság miatt, legyen az akár testi, akár lelki. Mellettük áll Krisztus, aki legyőzte a világot. A világ felett uralkodó és győzedelmeskedő Krisztusban minden szorongattatásban békeességünk lehet, sőt mi is győzedelmeskedhetünk a világ felett.

3. Ez a világ felett győzedelmeskedő hit csak azé lehet, aki elfogadja Krisztusnak azt a beszédét, amit nyíltan és nem példázatlanul szólt a tanítványokhoz. Ez a beszéd az Atya szeretetéről szól, aki meghallgatja a választottak könyörgését. Az Atya, a teremő és világfenntartó Isten küldi a világba Jézust, hogy legyőzze a bűn hatalmát, hogy a kereszthalál által váltságot szerezzen az övéinek. Krisztus azért jött az Atyától a világba, hogy magára vegye bűneinket, elhordozza büntetéseinket, rajta legyen minden terhünk és szenvedésünk. És ez az érettünk keresztet viselt Krisztus most visszamegy az Atyához, hogy az ő jobbán, mint a világ teljhatalmú kormányzója örködhessék az övéi felett. Az Atyánál levő Krisztus Igéje és Szent Lelke által szüntelenül együtt van a tanítványaival. Nem a magunk erejével harcolunk a világ ellen, hanem a Krisztusával. Nem nekünk kell hordoznunk a nyomorúságot és a terheket, mert a hitben való közösség által Krisztus átveszi ezeket tőlünk.

A világ nyomorúsága felett győzedelmeskedni, a szorongattatásban és békeességben lenni csak a Krisztusban hívő és a hitben való engedelmisség által vele közösségben élő embernek adatik. Kérjük Istent, hogy Szent Lelke által nekünk is adja ezt a hitet.

A megvetett szegeletkő.

Márk 12: 1-12.

A szőlő tulajdonosa: Isten, a szőlő a világ. Benne minden Istené. A házigazda követeli a munkásoktól szolgálai által a gyümölcsöt: Ez Isten rád vonatkozó igénye, mely számonkéri életedet, sáfárkodásodat. Mit csináltál a rádbizottakkal? Hogyan használtad fel erődet, képességeidet?

A szolgák Isten akaratának hirdetői, próféták, igehirdetők, lelkipásztorok. Sorsuk: a szolgák sorsa. Minél határozottabban

hirdetik Isten igényét, minél világosabban hangzik fel ajkukról: semmisen a tied, minden Istené, annál inkább ellenük fordul a világ, annál inkább igyekszik elfojtani szavukat. A világ ellen-szenve csak jele annak, hogy igazán Isten szolgálai vagyunk.

A fiú: Jézus Krisztus. Ő benne áll legvilágosabban előttünk Isten parancsa: Te csak az enyém lehetsz! Milyen kényelmetlen számomra, ha valaki megmutatja bűneimet és feltárja, hogy én ki vagyok, ha valaki elém állítja Isten komoly követelését. *Krisztus személye ítélet az ember önállítása, önzése, autonómiája felett.* Ezért akarták őt félretenni, ezért akarták megsemmisíteni; ezért adták halálra a Fiú Istent. Ezért vetették a szőlőn kívülre: a Golgota hegyére, ami az emberektől való kitaszítottságot jelképezte.

De a munkások minden mesterkedése mellett mégis csak az Úr a szőlő tulajdonosa, aki eljön és ítéletet tart a gonosz munkások felett. Isten minden ellenkezésem és lázadásom dacára is Úr a világ felett, sőt felettem is. Az ő eljövetele és ítélete megsemmisít minden vele szemben álló akaratot.

És éppen itt áll be egy csodálatos és megfoghatatlan változás: az építők által megvetett kő lett a legfontosabb az egész épületben: szegeletkő. Az a Krisztus, akit az emberiség kitaszított maga közül — megváltónk, szabadítónk lett. Halála életünk, szenvedése bűneink büntetése, kivettete elhordozása annak az átoknak, amely rajtunk volt. Más fundamentum rajta kívül nem vetetett, nélküle semmit sem cselekedhetünk, gyümölcstelen, értelmetlen és céltalan az életünk. Csak általa mehetünk az Atyához. Csak általa lehetünk boldogok.

Megértettük-e, hogy ezt a példázatot ellenünk is mondta Jézus, hogy itt rólunk is szó van? Mi ne forduljunk ellene, ne űzzük el magunktól őt, hanem bűneinket megsiratva, tegyük Őt életünk szegeletfejévé. Így lesz a Krisztus halála ítélet helyett áldás a mi számunkra.

Krisztus jó: készen legyetek.

Márk 13:24-37.

Krisztus kijelentésének szerves alkotója az ő eljövételének ígérete. A Sátán nem uralkodhatik örökké, a bűn hatalma nem végérvényes a világon. Az Atya jobbjáról Krisztus eljő a földre és itt megítél eleveneket és holtakat. Ítéletével véget vet a Sátán uralmának és elkezdődik az ő dicsőséges országlása. Ebben az Ítéletben tőlünk is számonkéri életünket. A keresztyén ember életének ez ad mindennél nagyobb felelősséget, hogy tudjuk, hogy Krisztus nemcsak a cselekedeteinket, hanem még a legtitkosabb vágyainkat is számonkéri.

Krisztus eljövetelét jelek előzik meg. A világ minden eseménye magán hordozza az ideiglenesség, múlandóság bélyegét. A keresztyén embert minden történés, minden esemény arra figyelmezteti, hogy elmúlik a világ és csak Isten marad meg.

Bár jelei lesznek Krisztus:eljövetelének, az idejét még sem tudhatjuk pontosan. A halálunkét sem tudjuk, de azért bármelyik pillanatban készek lehetünk arra, hogy meghalunk. Isten senkit sem biztosított afelől, késő vénségében hal meg. Így abban sem szabad reménykednünk, hogy a tudósok állítása szerint még sokáig lehet élet itt a földön. Amint a halál elsősorban nem természeti következmény, hanem Isten ítélete, ugyanígy a világ vége is akkor következik be, amikor Istennek végrehajtani tetszik az ítéletet.

Mivel nem tudjuk, mikor jó el Krisztus, azért állandó készenlétben és vigyázásban kell lennünk, mert bármelyik pillanatban itt lehet. A keresztyén élet a vigyázó és virrasztó szolga élete, aki ébren várja az ő urát. A keresztyén ember olyan, mint a háborúban az őrszem, aki állandóan feszült vigyázásban van, mert nem lehet tudni, honnan és mikor jó az ellenség. Krisztus meg nem szűnik inteni tanítványait: vigyázzatok, figyeljete, imádkozzatok. Pál apostol az üdvösség eljöveteléről beszélve, azt mondja a keresztyéneknek, hogy a hívő ember egész élete ennek a készülődő készenlétnek a kibontakozása. Világosság fiaivagyunk, azért elhagyjuk a sötétség cselekedeteit. Alapigénkben pedig Krisztus mondja, hogy jaj annak, akit a ház ura aludva talál.

Ez az ige hatalmas figyelmeztetés a mai keresztyénségnek, hogy elfelejtkezett erről a vigyázásról; de egyben drága ígéret: hihetsz abbsn, hogy nem a bűné az utolsó szó, leteheted bizton életedet a Krisztusra, mert Ő a kezdet, de ő a vég is. A reávarás ment meg attól, hogy a világgal együtt mi is elmúljunk a hiábavalóságba.

Geréb Pál

Az anyaszentegyházról.

Kérdés: Lehet-e ott anyaszentegyháza az Istennek, ahol csak istentelen emberek találhatók?

Felelet: De lehet-e inkább valahol anyaszentegyháza Istennek, melyben gonosz, hitetlen emberek ne találhatók? Az anyaszentegyháznak első zsongéjében mindjárt elszakadának Istentől Ádám és Éva; Nőé bárkájában benn vala az édes atyját megcsúfoló Kám; az Ábrahám ház \ népe között vala az ígéretnek fiát, Izsákot kergető Izmáél; az Izsák házában vala ama világi Ézsau; a Krisztus és apostolok seregében vala a fősvény és áruló Júdás és hogy feljebb menjek, szintén a szent Istennek udvarában valának a pártütő angyalok, kik meg nem tartván az ő eredetüket, elhagyák az ő helyöket.

Kérdés: Én is sz ekklezsiának tagja vagyok?

Felelet: Lehet. Talán oly tagja vagy, minemű tagja az ember testének a fa-láb, midőn a többi tagok fájdalmat szenvednek, a fa-láb nem szenved, melynek okáért igaz tagnak nem tartatik. Így az ekklezsiában valamely ember egyező szívvel, lélekkel, segítősséggel nem viseli magát, sőt magának is kárt téveszt, igaz tagnak nem tartható.

Kérdés: Én is idvezülni akarok!

Felelet: Bálám is az igazaknak halálával akar vala meghalni, de nem akara az igazaknak életével élni. Minden ember akar idvezülni; de az arra rendelt eszközökkel és isteni rendelésekkel nem minden ember akar élni.

Kérdés: Miért hagyja Isten az ő anyaszentegyházát kereszt alatt nyomorogni?

Felelet: Azért, hogy Isten az ő hatalmát kijelentse az anyaszentegyháznak, a kereszt alatt való megtartásában és abból való kiszabadításában; mert miképen, hogy amaz égő csipkebokor meg nem emésztetik, noha ég vala (2. Móz. 3 2-3), így az Istennek anyaszentegyháza meg nem emésztetik, noha kesergettetik.

2. Hogy a hivek a kereszt alól annál inkább vágyjanak a mennyei szabadságra.

3. Hogy az üldözőknek gonoszságoknak mértéke beteljék.

Kérdés: Miért fogja el Isten az ő népetől néha szent ígétének hirdetését?

Felelet: Mint a cselédes gazda, midőn megharagszik, fogja néha a gyertyát gyertyatartóstól, kiviszi a házból és a setétben marad a cseléd; így a nagy Isten midőn haragra ingereltetik, fogja néha szent ígéjének lámpását, kiviszi a gyülekezetből s így az emberek az idvesség felől tudatlanságban maradnak. (Jel. 2:5)

2. Nem kötötte Isten magát egy helyhez, vágy egy nemzetséghez.

3. Szintén olyan dicsőséges az Isten egy nép elosztásában, mint a másíknak összegyűjtésében; úgy megdicsőítette magát az egyiptomiak elvesztésekben, mint az izraelitáknak megtartásokban.

4. Mikor testi büntetéssel nem gondol az ember, nagyobb büntetést s lelki setétséget bocsát Isten reája, annyira, hogy azt sem tudja az ember, mit imád. (Ján. 4:22).

Kérdés: Miért enged Isten e világon annyiféle vallást?

Felelet: Azért, hogy a választottak kitessenek és nyilván legyenek; és akik állhatatosak, megesmértessenek. (I. Kir. 11:19).

2. Azért, hogy megpróbálja Isten, kik szeretik őtet teljes szívökből, lelkökből és kik végig megmaradandók, kik nem. (V Móz. 13:3).

3. Mert azt akarja Isten, hogy vitézkedjünk az Úr Jézus zászlója alatt; mert senki nem koronáztatik meg, ha nem vitézkedik; nem vitézkedhetik pedig, ha nem lészen ellensége. Akik azért hívek lesznek mindhalálíig, ama nemes harcot megharcolván s a hitet megtartván, elveszik az igazságnak koronáját, melyet megad az Úr ama napon, amaz igaz Bíró, azoknak, akik várják az Ő dicsőséges eljövételét. (II. Tim. 4 7 3).

Pápai Páriz Imre: „Az életre vezető
Kemény Út” c. munkájából.

A magyar evangéliumi ifjúsági mozgalmak.

Elérkezett az evangéliumi ifjúsági munkák önkéntes lemerésének ideje. Közülük a legidősebb, a Keresztyén Ifjúsági Egyesület 1943-ban fogja 60 éves jubileumát ünnepelni, a legfiatalabb, a Soli Deo Glória Református Diákszövetség is 20 éves már. Már az ifjúsági munkák életkora is megkívánja, hogy utánanézzenek eddigi eredményeiknek, de ezt követeli Erdély egy részének vissza térte is. Itt az IKE munkában hasonló ugyan, de mégis más ifjúsági mozgalom hordozta az ifjúságért való felelősséget. Isten kiváltságos lehetőséget készített, hogy a csonkaországi és erdélyi ifjúsági munkák vezetői, sőt tagjai is egymás munkáján mérjék le a maguk hiányait és értékeit. Egymás pusztá megismerése is indirekt lemerése az eddigi munkáknak s értékesebbé teszi a további szolgálatot.

A magyar evangéliumi munka — nem számítva a Bethánia újabban fejlődő ifjúsági megmozdulását s néhány apróbb csoportot — három jellegzetes típusát termelte az ifjúsági mozgalomnak. Alakulásuk sorrendje szerint a KIE az egyéni egyesületi, a Pro Christo (régbben MEKDSz) az intellektuális, a Soli Deo Gloria a hitvallásos egyházi keresztyéniséget képviseli. Természetesen itt a mozgalmak legélesebb képviselőiről mintázunk s ez egyáltalában nem jelenti azt, hogy pl. az egyéni egyesületi keresztyén csoport tagjai közt ne lehetnének igen jó egyházi emberek, vagy az egyházi, hitvallásos mozgalom tagjai közt ne volnának olyanok, akik a hit és a tudás harcát vívják.

I.

A Keresztyén Ifjúsági Egylet theologiai fejlődése jól megfigyelhető. Határozottan egyleti keresztyéniségnek indult. Ezzel jelenleg értékelést nem akarunk kifejezni, mivel ez akkor így volt korszerű, mint ahogy a hitvallásos ifjúsági munka tagjai közül is sokan legfeljebb a korszerűséget látják mozgalmukban. A KIE-munka ez első korszakának theologiai vonatkozásban jellemzői: hűség a Bibliához, hűség a válságot átélni segítő kis lelki közösséghez és csökönyös hűség az addig megismert igazsághoz.

A Bibliához való hűség kétségtelenül az alapját jelenti ennek

a munkának. Értékei ennek nyilvánvalók, csak az a veszedelem fenyegeti, hogy az írásba is a maga igazságait olvassa bele. A lelki közösséghez való hűség nagy érték, ha állandó theologiai ellenőrzés biztosítja, hogy itt mindig a tiszta Ige szóljon, de nyilvánvaló a szekták egyoldalú közösség szemlélete. A megismert igazsághoz való ragaszkodás is érték, ha az csupán fundamentum, amire felépül a keresztyén, evaugéliumi ember személyisége, de könnyen korláttá, akadállyá lehet, ami nehezíti újabb értékek magamhozvételét.

Ez az értékelés nem jelent vádat a mozgalom theologus képviselői ellen. Egyszerűen azt állapítja meg, hogy a teljes idejüket a magyar ifjúság ügyének áldozó lelkész titkároknak inkább a mindennapi munkát kellett elvégezniük s nem maradt idejük munkájuk alapjának theologiai elgondolására. Pedig már az 1907 ben megválasztott első ifjúsági utazótitkár, Kónya Gábor munkájában is megcsillan ebből valami. Működése legelején összehívja a budapesti lelkészek és tanítók első ifjúsági belmissziói értekezletét. Mintha Megyericsy Béla, a magyar KIE munka nagykorúsítója is ebben az irányban indult volna. Titkársága elején a kezdi egyházmegyében tesz látogatást. A rendszeres theologiai ellenőrzés szükségére erősen jelentkezik 1926—27 ben, a felekezetek szerinti ágak megalkotásának idején. Gyakorlatilag bármilyen nagyjelentőségű is volt e lépés a hitvallásos munka jelé, minden tényező szempontjából kielégítő megoldást mégsem hozhatott. Theologiailag csak az erdélyi megoldást mondhatjuk következetesnek, ahol maga az egyházkerület veszi kézbe az ifjúsági munkát s minden egyes gyülekezetnek is feladatává teszi annak végzését. A magyarországi KIE-munkában nem volt azonban gyakorlatilag más megoldás, mint az ágakra oszlás s így indult meg az evangélikus, református ág munkája a gyülekezetekben s a felekezetközi ág tevékenysége Budapesten s a nagyobb városokban. 1933 ban az egyetemes konvent részéről igen következetes lépés volt, midőn a református ág munkáját a magáénak nyilvánította.

Mi is e kettős hatás érzik theologiailag, az egyesületi s az egyházi. Az az érdekes kérdés lappang itt meg nem fogalmazva: az egyesületben vagy az egyházban fejlődhet-e jobb keresztyénné az ifjú? Theologiailag a felelet nem lehet kétséges, de a végleges gyakorlati megoldás még sok felelősséget, sok türelmet és szeretetet igényel.

E munka jellemzője, az igen gyakorlati keresztyénység. Ügyesen látják meg, kiket hol lehet a legalkalmasabban felhasználni. A szociális vonás erősen kidomborodik munkájukban.

Mindenkor jellemzője volt e mozgalomnak a missziói felelősség. Munkájukból ágazott ki a **keresztyén** diákszövetség, a Bethánia s a **magyar** cserkészlet.

A cserkészetre való hatásuk nemcsak az első időszakban jelentős. Mozgalmilag s tagjaikon át állandó felelősséget éreznek a magyar evangéliumi cserkész munkáért. Sajtójukban, kiadványaik-

ban gyakran látjuk ennek nyomait s gyakorlatilag is megteszik mindazt, ami rajtuk áll. de talán itt áll előttünk legszemléltetőbben, milyen nagy veszedelem, ha az ifjúsági munka theologailag nem kellő megalapozottságú, nem eléggé végiggondolt. Nem merte a határozott református cserkészlet igényét hangoztatni s itteni lehetőségeit egyre jobban elvesztette. Pedig ez a mozgalom nyújthatta volna — ha ezt a szolgálatot elvégzi — mind a cserkészletnek, mind a református ifjúságunknak, különösen a serdülőkorban, a legnagyobbat.

A KIE-munka módszere folyik theologiai felfogásából. Ha egy lélek felébredt, továbbadja tapasztalatait, kis baráti körben terjed így különösen a lelki ébredés. Akik Krisztusénak tudják magukat, szokatlan eszközöktől sem riadnak vissza a mozgalom terjesztése érdekében. Tartanak evangelizációs sorozatot az utcákról összeszedett fiatal embereknek is, a jelenlévők elmeit mindig elkerik s küldik lapjukat, meghívóikat. A debreceni munka utcamissziója különösen eredményes. Sok új tagot szereznek az étkező útján is, ahol havonként egyszer megkérdik az összes vendégektől: El tetszett-e olvasni a Magyar Ifjúságot? Ez a mozgalom helyi lapja. Nagy gondot fordítanak a régi tagokra, megfelelő munkába állítják őket, tudva, hogy csak az tartozik igazán az ifjúsági mozgalomhoz, aki munkát végez érte. Ezeknek külön összejöveteleket is tartanak. Legjellegzetesebb ilyen alakulás a Megyericsy Kör. A feleségeket a hölgy-bizottságban foglalkoztatják.

Alkalmazzák munkájukban természetesen a többi ifjúsági mozgalmakban is szokásos módszereket, bibliaórákat, előadásokat, eszmecseréket, konferenciákat táborozásokat s a négyes programm nyújtotta lehetőségeket (kirándulás, úszó és egyéb sportösszejövetelek).

A KIE munkáját nagyban elősegíti a VIII. Horánszky u. 26. szám alatti saját háza, ahol az egyesületi s hivatalos helyiségek mellett olcsó tanonc- és ifjúsági otthon, turista szálló s 600 személyt kosztoltató étkező is van. Száz személyes konferencia telepe van Dunavecscén s 25—30 személyt (inkább a családos tagokat) magába fogadó üdülője Balatonaligán. Tanoncotthonokat tart fenn Budapesten, Debrecenben, Miskolcon, Kecskeméten és Szegeden. Tevékeny részt vesz a népfőiskolák megszervezésében (Veszprém, Alsónyék, előreláthatólag Beregszászon és Székelyudvarhelyen is).— A munka 7 városi (felekezetközi). 229 csatlakozott református keresztyén ifjúsági egyesületben (RKIE). szépszámu evangélikus egyesületben (EKIE) s több, mint 100 még nem csatlakozott, de a KIE-munka szerint dolgozó egyesületben folyik. A munkálkodó tagok száma 9052, a csatlakozóké 3123, a pártoló tagoké 2200, összesen 14375.

II.

A Pro Christo (MEKDSz) életében is megfigyelhető némi theologiai fejlődés az egyházasulás felé, ez azonban nem intéz-

ményesülhetett olyan mértékben, mint a keresztyén ifjúsági egyesület munkájában a felekezeti ágakra oszlással, bár itt is megalakult a református és evangélikus ág.

A Pro Christo az intellektuális keresztyénség jellemzőit mutatja. Ez természetes, hiszen elsőrenden főiskolás diákok között dolgozik s ezek vallási kérdéseit — ameddig ez lehetséges — az emberi ész segítségével próbálja bogozni s feleletét megadni. Miután kimondottan egyik egyházhoz sem horgonyozta életét, leg-erősebb segítőnek tudta a józan emberi észet. Ez azonban nem tette hideggé a Krisztus váltságának megtapasztalásával szemben. Sőt koronként — megfáradva a diákság sok intellektuelizálásától — határozottan bizonyos érzelmi keresztyénség színei láthatók.

Munkájuk jellemzője a sok problémázás, igen kevés gyakorlati érzék s minden szervezéstől való irtózás.

A problémázás a diákok közt általános, e munkában azonban olyan sajátos méreteket ölt, hogy 1929 ben önmaguk állapítják meg lapjukban, a Diákvilágban (később Pro Christo), hogy „a problémákon rágódás finom hitetlenség”

A kevés gyakorlati érzék azért meglepő e mozgalomban, mert az angolszász keresztyénségtől kapta az első lökéseket, amelyik pedig nagyon is gyakorlati. Igen nehezen tudta e mozgalom megtanulni, hogy a magyar ember szereti az aktivitást. Értéke e munkának az alaposság, de hiányzik a gyakorlati készség.

A szervezéstől való irtózás talán visszahatás a korra és a környezetre. Korunk s a magyar élet is az agyonszervezés kínjait nyögi. Így érthető, ha gondolkodó diákemberek öntudatosan tiltakoztak ez ellen s örültek, hogy van egy hely, ahol szervezés helyett a Lélek értékeihez menekülhetnek.

E mozgalom kiváltságos képviselőiben a magyar református és evangélikus egyháznak nagy értékeket nyújtott, de az egyházak tömegei felé igen keveset jelentenek. Maguk is érezvén e hiányt, 1926-ban újra szövegezik az egyesület célkitűzését s a Diákvilág szerint „a Pro Christo program azt jelenti, hogy tagjait a Krisztus testének látomásától felgyuladt szívekkel a maguk felekezeti egyházaiba úgy kell belenevelnie és szétbocsátania, mint azok megújulásának munkásait.” Ez az új program mindmáig nemes igénye a mozgalomnak.

Módszereiben nagyjelentőségű a keresztyén egyéniség nevelése. Egy-egy élettel, kit valóban értéknek látnak, sokat és alaposan foglalkoznak. Konferenciáik sokszor a befejezhetetlen eszmecserék sorozata. Bibliaóráikon elsőrenden az egyéni élet kérdéseit tárgyalják, evangélizációik az egyént akarják kirázni megszokott bűneiből s lökik új élet felé.

Céljai megvalósításában nagy segítség számára a Hársfa-u. 59/b alatti több, mint 100 főiskolást magába fogadó diákotthon, melyet 1921 októberben ajándékozott az Északamerikai Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Szövetsége a mozgalomnak. Tahii diáktábora 100 nál több személy befogadására alkalmas. Könyvkiadóvállalata

több értékes kiadvánnyal gazdagította a magyar evangéliumi irodalmat, az első időszakban több külföldi munkát fordított magyarra.

Mivel többre értékeli a Lélek szerinti, csöndes, belső munkát, taglétszámát s egyéb mozgalmi adatait nem igen szokta a nyilvánosság elé bocsátani. A számok helyett az egyes lelkek bizonyítanak.

III.

A Soli Deo Glória Református Diákszövetség kimondottan hitvallásos egyházi alakulat. Már születésénél észrevehető a kálvini theologia hatása. Így olyan változás, mint az előbbi két mozgalomnál volt, ott hiányzik. Kezdetről a magyar református egyház Lélek szerinti megújulásáért küzd s ennek akar hitben és szógalatban öntudatos tagokat nevelni. Elvi alapját egy pillanatig sem rejti el, sőt értékes kiadványokban (Makkai Sándor: öntudatos kálvinizmus; Tavaszy Sándor: A kálvinizmus világmissziója) próbálja felfogását népszeűsíteni.

Kezdetről keresi az egyház értékeinek megvalósítóját: a gyülekezet felé a kapcsolatot. Itt bizonyos nehézségek mutatkoztak, miután diákok közt dolgozik s ezek a kettős központiség, a gyülekezet s az iskola törvénye alatt élnek. Ahol a diákságot nem is tudja a gyülekezetbe irányítani, végzett tagjait a SDG Körök szervezetében beépíti a gyülekezet élő közösségébe.

Konferenciáin, bibliaóráin, u. n. kollégiumi munkájában (ennek három tagozata van az alsós, felfős és főiskolás diákok számára) az egyéni élet kérdései mellett az egyház, a magyarság, sőt általános világnézeti kérdések is helyet kapnak.

Az ifjúsági négyes programot úgy tekinti, mint a gyülekezeti életre nevelés programját. Az Isten dicsőségét szolgáló teljes értékű emberi személyiség megvalósítása a célja s ennek legjobb termőhelye a gyülekezet. Az Ige szolgálatát nemcsak bibliás alkalmain gyakorolja ezért, hanem a gyülekezet négy főtevékenységébe maga is tevőlegesen bekapcsolódik, vagy speciális ifjúsági gyülekezeteiben éppen végzi. Az igehirdetés mellett az úrvacsoraoosztást, a diák szociális munkát s a fegyelmezést is az Ige szolgálatából fakadó és táplálkozó tevékenységnek tudja.

Az Ige hirdetését nemcsak a többi ifjúsági mozgalmakban is ismerős utakon (bibliakörök, evangélizációk, konferenciák), hanem a kimondott egyetemi istentiszteleteken is végzi. Budapesten, Szegeden és Pécsen ezekről a helyi egyházzal együtt gondoskodik. Konferenciáin nyitó-, illetve záróistentiszteleteket tart, balatonszárközi konferenciатеleпén a nyári istentiszteletekről rendszeresen gondoskodik, a balatoni fürdő misszió istentiszteletein az egyházmegeynek, illetve az egyetemes egyháznak segédkezik.

Az úri szent vacsorával élésre nemcsak egyénileg neveli tagjait, hanem kollégiumai bekapcsolódnak a gyülekezeti úrvacsoraoosztás alkalmába s konferenciáit is legtöbbször az úri szent vacsora vételével fejezi be.

A diakónia munkáját a diákszociális osztály formájában gyakorolja. Tagjait a gyülekezeti szegény- és beteglátogató munkára neveli, külön bizottság gondoskodik arról, hogy szegény református diákoknak olcsó ebédet, vacsorát, tandíj- és ruhasegélyt adjanak s ezeknek olcsó vagy ingyenes nyári üdülést biztosítsanak.

A fegyelmézést a taggondozás s az évenként megismétlődő tagrevízió útján gyakorolja.

E négyes egyházi programm mellett jelentős szolgálat volt zsoldáraink s hitvallásainknak az ifjúság életében élővé tétele is.

Nemcsak azért fontos e munka, mert a helyes zsoldáréneklést kezdi közkinccsé tenni, hanem az évenként rendezni szokott zsoldárkonferenciával újat mutat arra is, hogyan tudnók egyházunk régi feledésbe ment értékeit újból ható erővé tenni.

A II. Helvét Hitvallással és a Heidelbergi Kátével való foglalkozást a Soli Deo Gloria honosította meg. Külön hitvallástannulmányozó körök alakultak s konferenciáin is napirenden tartotta hitvallásaink kérdését.

Módszerében — amennyire lehetett — mindenkor simult az egyházi fölfogáshoz, de az egyetemes ifjúsági munka tapasztalatait is állandóan értékesítette. E területen különösen azáltal lett jelentős, hogy a külföldi mozgalmak munkamódszereit nem utánozta. Megpróbálta Isten üzenetét „magyarul és kálvinista módon” tolmácsolni a magyar református ifjúságnak.

Nem elégszik meg a lelkek főiebbresztésével, de az egyház szolgálatába is beállítja őket. Ha egy helyen már 4—5 égiszívű ifjút nevelt, a gyülekezet szélesebb rétegeit is fölkeresi egyéni látogatások vagy toborzók formájában, hogy Isten dicsőségének szolgálata egyetlen református ifjú előtt és legyen rejtett. Felelőssége kiterjed az egész magyar református ifjúságra s ezért az egyéni lelkigondozás éppúgy helyet foglal módszerében, mint a másfélezernél több ifjút számláló demonstratív jellegű virágvasárnapi konferencia. A többi ifjúsági mozgalmakból ismert módszerek itt is ismerősek.

A Soli Deo Gloria Szövetség ma még nélkülözi a saját házat. Budapesten két főiskolás fiú, egy főiskolás leány, középiskolás fiúinternátusa s leányotthona van. Budapest diákközpontjában jól felszerelt egyesületi helyiséget és diákmenzát tart fenn. Debrecenben önállóan, Szegeden a Bethlen Gábor Körrel együtt van helyisége. A komoly lelki munka s a testi üdülés szempontjából fölbecsülhetetlen jelentőségű a három holdnál nagyobb balatonszárszói konferencia- és üdülőttelep.

Főiskolás munkája Budapesten 20 csoportban, Debrecenben 4 csoportban, Szegeden 2 csoportban, Sopronban, Kassán, Pállagon, Nyíregyházán, Egerben 1—1 csoportban folyik, szervezet nélkül az összes többi főiskolás helyen is folytat munkát. Hetenként vagy kéthetenként mintegy 800 főiskolás ifjúval foglalkozik.

A középiskolás munkának két fokozata van: a felsős és alsós kollégium. Alig van az országban (a felszabadult részeket leszámítva)

mítva) 15–20 középiskola, ahol nincs SDG munka. A felsősök mintegy 150, az alsósok közel 400 csoportban dolgoznak. Létszámuk megközelíti az ötezret.

A tagságnak három fokozata van: csatlakozók, meghívottak és széniortagok. Csatlakozó tag lehet minden 18 éven felüli egyén. A meghívott tagok két kategóriába soroztának: vendég és rendes tagok, ezeket s a szeniorokat a közgyűlés hívja meg. A tagsági létszám állandóan változik, mert akik nem teljesítik kötelességeiket, azokat törlik. A tagok száma 1500 körül mozog.

Mindhárom ifjúsági mozgalomban fontos az egyéni hitélet. A KIE és a Pro Christo inkább az egyesületi, a SDG az egyházi kegyességet hangsúlyozza. A KIE és a Pro Christo inkább az evangélizációt, az SDG a pásztorációt gyakorolja.

Az ökumenikus munkában mindhárom ifjúsági mozgalom résztvesz. Bizonyos árnyalata itt is észrevehető a különbségnek. A KIE az egyéneket, a Pro Christo a mozgalmat, az SDG a holnap egyházát próbálná az ökumenikus gondolat felé irányítani a hitvallásos jelleg le nem tagadásával.

I Lehet, hogy az evangéliumi ifjúsági mozgalmakra hamarosan elkövetkezik a kényszerű lemerés ideje is, amint ez a környező országokban is bekövetkezett. Amíg Isten tartja a kegyelmi időt, fokozott kötelességünk a nagyobb hűség, az evangéliumibb látás, a hitünkben és magyarságunkban öntudatosabb élet kifejlesztése, hogy hamarabb megvalósuljon, amire Isten a magyar evangéliumi ifjúsági mozgalmakat küldte: az igazabb magyarság s az igazabb keresztyénség.

Kiss Sándor.

Adatok az erdélyi románok reformáció-jára vonatkozólag.

Közhely, hogy a kálvinizmus — missziói jellegénél fogva — az erdélyi, sőt a királyságbeli románok között is tért hódított a XVI—XVIII. század folyamán. Azonban a nemzeti fejedelemség-hanyatlás (a XVII. század negyvenes évei) s méginkább a gör. keleti románoknak a pápásokkal való uniója (1701) következtében a román reformáció szépnek indult vetését letarolták még ott is — aránylag rövid idő alatt —, ahol az a legerőteljesebb volt, mint pl. Hunyad-, Krassó és Fogarasmegyékben. S bár a reformációt, mint „olyat”, a románok között megsemmisítették, annak áldásaiból Isten újabb áldásokat fakasztott a románságra nézve úgy a nemzeti nyelv, irodalom, öntudat, mint az egyházi élet és alkotmány terén is.¹

De minden aratás után maradnak a tarlón összeszedetlen gabonaszálak — tarlózóknak is. Talán egy ilyen fel nem vett gabonaszál az erdélyi román reformáció mezejéről az a XIX. század első feléből való érdekes házassági eskümintája is, melyet a székelyházmegyébe bekebelezett bálványosváraljai ref. egyház anyakönyvének belső tábláján találtunk. Ezen eskümintát szóról szóra közlöm, először az akkori ortográfiával, azután meg a mostanival s előre is jelzem, hogy ez a min a a ref. egyházban mai napig is használatban lévő házassági eskümintának a fordítása, megelőzőleg idevágó kérdésekkel a házasulandókhoz.

A szöveg feletti felirat:

„A Ref. valláson lévő Oláhok v. cigányok, kik magyarul nem értenek, egybe esketéseik formája.

1. Asza intreb Si gyintojes date gyela tyine Barbat Datuszáj Crégyintzá, muná, vo veráce Semn, lá vare csinye in tyípu inszu-recsunyi, vo bá?

2. Plácsetz Fátá eszta vo bá?

3. Luvai Fameje de vecs?

Lásd: Az Erd. Catholicism. múltja stb. (1925) c. művét általában, de különösképen dr. Bitay Árpád idevonatkozó tanulmányát; továbbá dr. Moldovai. Gergely: A ref. hatása a románokra Erdélyben. Bpesti Szemle 1890. évfolyam.

1. Si gyela tyine Fata aszta întreb — Dafutzáj Cregyintze, muná, ve vare cse Szemn la vare csinye, in Tyipu insznreceenyi vo bá?

2. Piacsetz Barbatu aszta vo bá?

3. Haritátyij depe jel Famaje gye véts vo bá?

*

Zi Barbatye Zsuremuntu ;

Un Dumnyezó ágyeverát Tatai, Fiul, Duchul Sfint áné Szety ásuíye. — Cum ce Fameje aztá, Care czij gye mune, etz placse — gyin plecsere — jel Fameje gye vecs. Cu ja ij rebda. — Si pe ja pane la martye, nics in Binye, nics in reu, nics in szine-tatye, nics in betyesig, fara gye lese nulij lesza. Dumnyeze asa Szety asutye.

Zi Si Tu (Fameje) Fatá:

Un Dumnyezó ágyeverát Tatai, Fiul, Duchul Sfint ásá Szety asutye. — Cum ce Bărbat este Care czij gye muna, etz placse, gyin plecsere mer la jel Fameje gye vecs, Cu jel ij rebda, si pe jel, pane la martye, nics in binye, nics in rea, nics in szinetálye, nics in betyesig, fara de lese nulij leszá. Dumnezeu ásá szety asutye. ²

A mai ortográfiával a fenti szöveg így alakulna:

1. Aşa întreb şi dântâi date dela tine Bărbat. Dat-ai credinţa, mâna, ori orice semn la oarecine în chipul insureciuni, ori ba? — 2. Place-ţi Fata aceasta, ori ba? — 3. Luai femeie de veci?

1. Şi dela tine fata, asta întreb. — Dat-ai credinţa, mâna, ori oarice semn la oarecine în chipul insureciuni, ori ba. — 2 Place ți bărbatul asta, ori ba? — 3. Măritativîi de pe el femeie de veci, ori ba ?

Zi bărbate juremântul.

Un Dumnezeu adeverat, Tatăl, Fiul, Duhul Sfânt așa să-ți ajute, cumcă femeia aceasta, care ții de mână îți place, din plăcere o iai femeia de veci. Cu ea îl rebda, și pe ea pâne la moarte, nici în bine, nici în reu nici în sănătate, nici în beteșug, fără de lege, nu e voi lăsa. Dumnezeu așa să ti ajute.

Zi și tu (femeia) fată.

Un Dumnezeu adeverat, Tatăl, Fiul, Duhul Sfânt așa să-ți ajută, cumcă bărbatul ăsta, care ții de mână, îți place, din plăcere merg la el femeie de veci. Cu el voi rebda, și pe el pâne la moarte, nici în bine, nici în reu, nici în sănătate, nici în beteșug, fără de lege, nu-e voi lăsa. Dumnezeu așa să ti ajute.

Amint az egyházközségi levéltárból megállapítható, fenti házassági eskümintát Bálványosváralján 1820—1854. között szolgáló

² Tunyogi András lelkész közlése a bálványosváraljai ref. egyház anyakönyvének borítékoldaláról.

Bartalus István lelkész jegyezte be, de a bejegyzés pontos dátuma ismeretlen.³

Kérdés, hogy ez eskümintá kiknek a számára jegyeztetett ide, illetve kik használták ezt?

Feltehetjük először azt, hogy a vegyesházasságok kötése alkalmával használtatott, tehát akkor, midőn református nő, saját papja előtt idegen vallású és nyelvű férfival esküdött meg. Vegyesházasságokra nevezett egyházközség házassági anyakönyvének egykorú bejegyzéseiből is következtethetünk, éppen a házasulandók neveiből. Pld.: 1764 ben Perzán József—Felföldi Zsuzsa; 1776 ban Vofacsél József—Ráskai Erzsók, stb. anyakönyvvellettek, de van olyan bejegyzés is, hol a nő román nevű, sfit román vallású is, pld. 1813-ban Kovács János és Togyá Maria „graece-unita” szerepel, ami vegyes házasságnak már nehezen mondható, mert az usus az volt s az ma is, hogy a nő vallása az irányadó a házasságkötésnél, újabban annak a megáldásánál, tehát akkor a román nő, görög katolikus lévén, érthetetlen módon vagy talán különös kényszerűségből került a református pap elé.

De másodszor joggal következtethetünk — a címirat ezen kifejezéséből: „a ref. valláson levő oláhok” — arra is, hogy Bálványosváralján a XVIII—XIX. században még voltak (mert ma, határozottan nincsenek!) református vallású románok, esetleg ref. oláh-cigányok, akikért a bejegyzés történt. Igaz ugyan, hogy a román reformáció virágkorában sem igen találtunk itt református románokat, mint más vidéken, de tekintve azt, hogy szokásban volt a régi időben a jobbágyságnak az urak által való innen-odatelepitése s talán a jobbágyság olyan vidékekről telepítették be, hol a reformációnak a románok között sikere volt.⁴

És lehetséges még egy harmadik feltevés is, nevezetesen, hogy ezt az eskümintát magyar nevű, de elrománosodott férfiak és asszonyok használták, akik ref. hitüket azután is megtartották, miután már nyelvüket annyira elfelejtették, hogy az esküt se tudták elmondani, vagy megérteni. Bár az elrománosodás ténye egy ilyen nagyszámú magyar lakosságú községben nehezen érthető meg, ellenben az inkább megengedhető, hogy a szomszédos községek valamelyikéből jöttek át már előbb elrománosodott magyarok: reformátusok. Különben a régi feljegyzésekből úgy tudjuk, hogy Bálványosváraljára a „románok valószínűleg akkor telepedtek be, midőn a vár a moldvai vajdák kezében volt (1320) s csak a XVII. század elején tűnnek fel s főleg a XVIII. század folyamán szaporodtak a földesurak által ide betelepített oláh jobbágysággal.”⁵ Ezek előbb görög-keletiek s fatemplomuk van. 1766 ban a pápá-

³ Szolnok-Doboka vármegye Monographiája II. 128. I.

⁴ U. o. II. 123 l.

⁵ U. o.

sokkal uniálnak itt is és a főkormányshék, a közhelyekből házuk számára canonica portiot hasítottatott ki.⁶

Ha ezidő szerint tisztán meg nem is állapítható, hogy fenti eskümintá elrománosodott magyarok, vagy református vallásra tért románok, illetve vegyes házások számára készült és használtatott, az egész bizonyosan megállapítható, hogy a református egyház nagy és szent dolognak tartotta a házassági esküt s bár főjellemvonása a református vallásnak, hogy Isten Igéjének a hirdetése s egyszóval az istentisztelet mindenki által érthető módon, tehát a hívők anyanyelvén történjék, — nem átalotta az idegen vallásuakkal: saját anyanyelvükön elmondadni és megértetni a házassági esküt.

Mózes András.

U. o., lásd még Megyei Levéltár selejt. 65.

Adatok, megjegyzések.

Régi hang — vagy új?

Egy református lelkész tollából megjelent könyvben olvassuk a következő, itt szemelvényekben közölt mondatokat: „Nekünk, a mi Hungarocentrikus életünknek van Karácsonyunk, van magyar Nagypéntekünk, van magyar Áldozócsütörtökünk, van magyar Pünköstünk, a magyarok Istenének, annak a Nagy Hadúrnak ugyanolyan isteni revelatiojával, eget földet megrázkódtató tragédiájával és dicsőségének sugárözönével telített, mint amilyenek a kereszttyénségnek... ünnepei” úgy látom Öt, a magyar igazság örök Istenét ülni az Ő dicsőségének királyi székében, hogy megismerem királyi jobbján, a legszebb helyen, a mi dicső őseinket, élükön Árpáddal, Istvánnal... a világháborúban vérüket áldozott dicső testvéreimmal, kik legfénylőbb, legszebb udvartartását képezik még az égben is az örök igazság Urának.” „Mikor az én lelkem ma csókokat szórva száguldja végig., a világháború csatatereit, hol hős magyar testvéreim nyugosznak, s ha kérdi az Isten: mondd papom, magyar papom, élnek e ezek a tetemek? — én nem azt mondom, hogy Uram, Te tudod, hanem felelem... magyar hittel, magyar szerelemmel, magyar bizonyossággal: élnek Uram, én tudom, hogy élnek, élnek Nálad a halhatatlanság dicsőségében...” „Embernek lenni, teremtés koronájának lenni, magában is nagy és dicső dolog... de magyarnak lenni, születni itt a gyöngy harmatos, pacsirtadalos magyar rónán — élni itt a búzavirágos, délibábos magyar földön, — járni azt az ugart, melyet atyáink könnye, verejtéke, vére... öntözött — érezni, hogy az élet, amelyet élek szent és ezredéves nagy történelem gyökeréből sarjad, s az örök nagy Hadúr királyi trónjában sugárzik — egyszóval: magyarnak lenni több, mint emberi méltóság és nagyság! A magyar nem egy faj, nem egy nép, nem egy nemzet a többi száz között, hanem a golgotai vérhullajtás szentségének, a húsvéti feltámadás dicsőségének örök inkarnációja, — magyarnak lenni még az Úristentől is kivételes kegyelem.”

„Születésed, életed, töviskoronás mártiromságod, a feltámadás és élet, örök igazság Urának, Istenének predestinációja, elrendelése... én drága magyar népem I”

Nem is kellene ezekhez a sorokhoz semmi megjegyzést fűzni, hiszen beszélnek ezek önmagukért. Mégis, csak annyit, hogy reménykednünk kell a kegyelemben, amely meg tudja őrizni igehirdetésünket az ilyen példák követésétől.

Válaszok.

Jákob és Dávid a vallástanításban.

„Hogy lehet Dávid olyan nagy ember a Szentírásban, mikor élete végén fia lelkére köti, hogy mindazokat az ellenségeit, akiknek színleg megbocsátott, büntesse meg. Miért instus peccator? Az 51 zsoltárért? De hátha nem ő írta? Vagy az objektív kegyelemért? Hite által semmi szín alatt, mert egy olyan képmutató, kegyetlen ember nem lehet hívő. Mindig szenvedéssel, lelki gyötrelemmel tanítom és tanítottam Jákób és Dávid történetét. Rettegek mindig, hogy valamelyik gyermek megkérdi, hogy Jákobot hogy nem büntette meg Isten a sok gonoszságáért?”

Először is, kétségtelen, hogy Dávid is, Jákob is sok bűnnel terhelt emberek voltak, s ebben nem állottak egyedül. A Biblia ezt a bűnt nem is szépíti, nem is titkolja, sőt olyan világosan kimutatja, hogy mentséget sem a külső körülményekben, sem belső helyzetükben számukra nem keres és nem mutat. Jákóbról meg is mutatja, hogy bűneiért szenvedni kellett, az Ézsautól való rettegés, a Dina esete, József elvesztése, Juda gaztette s az a sok baj és gond. mind a bűne büntetése voltak. Dávidnál szintén látjuk ugyanezt, a bűnben fogant gyermek meghal, Amonnak, Absolonnak, Adoniásnak meg keli érnie a pusztulását, dőghalált bocsát az országra az Úr, állandó háborúban kell élnie, — nem lehet mondani, hogy Dávidnak, bűnei ellenére is, könnyű és nyugodt élete lett volna.

Másodszor, bár feltehetjük, hogy a Dávid bűnbocsánatáról szóló zsoltárt nem ő írta — bár nincs közvetlen okunk ezt tenni, — hogy az imádságai, amelyek nem egy helyen vannak éppen a róla szóló történetben, szintén mástól származnak — bár erre sincs bizonyítékunk —, nincs okunk tagadni azt, hogy Dávid és Jákob is — éppen bűnös voltuk miatt — a kegyelemre támaszkodó, nem a cselekedeteikből megigazulni akaró emberek voltak, és — mint mint mindenki — a bűn terhe alatt élő — s itt van a különbség köztük és mások között — a bűnből Istenhez menekülő lelkek. Éppen az, hogy egy ilyen bűnös is mehet Istenhez és hihet a kegyelemben, teszi őket alkalmasakká arra, hogy rajtuk, nem az ő maguk, hanem a kegyelem nagyságát lehessen látni.

Harmadszor, nekünk nem Jákobhoz és Dávidhoz, hanem Krisztushoz van közünk, Dávid és Jákob tükrök lehetnek előttünk: mennyire tele van a mi lelkünk is alattomosággal, bosszúvágy-

gyal, erkölcstelen indulatokkal, s ha magunkat jobbaknak, őket gonoszoknak látjuk, ebből is csak Isten irgalmát csodálhatjuk, hogy minket nem engedett annyira mélyre süllyedni a bűnben, mint amennyire azok süllyedtek, s ezért, hogy ha ők mertek reménykedni a kegyelemben, merhetünk mi még inkább, akik jobban ismerjük Krisztust.

Végül: érezheti az ember a szégyenkezést, mikor Dávidról és Jákóbról tanít, hogy ime Istennek milyen szolgálói vannak, de ez bűnös és gonosz szégyenkezés, mert hogy volna nekem jogom arra, hogy kifogásoljam azt a kegyelmet, amely az ilyeneket is meg akarja tartani, hogy vonhatom kétségbe, hogy Isten igaz bűnbánatot adott nekik, anélkül, hogy a tékozló fiú bátyjának bűnébe ne essem?

I.

L.

Vasárnapi iskola.

Új menetben.

Isten kegyelme a bécsi döntés által „hazatérésünket” lehetővé tette, de fájdalom, nem mindnyájunkét.

Bár a mi helyzetünk kedvezőbre fordult, a megrázkódtatás a mi vasárnapi iskoláinkon is észrevehető. Az itt-ott kapott sebek be nem kötése miatt elvérezhetnék szövetségünk.

A zilált sorsú nyájat újra fegyelmezett sereggé kell szervezni.

Januárban megjelent „Munkára fel!” c. általános vezérfonalunk, melyben benne vannak a vasárnapi iskolai tanítások is, egyházkerületi iratterjesztésünknel 1 pengőért megrendelhető.

1941 február 14 én tartott Missziói Tanács helyeselte, hogy szövetségünk — egyelőre anyagi fedezet hiánya miatt — „Az Út” egyik rovatában szolgálja a vasárnapi iskola ügyét.

E rovat célja elvi és gyakorlati útmutatásokkal támogatni a munkát, egyelőre rövid programot adni, közérdekű megmozdulásokat és tudósításokat közölni, a vezetőket munkaközösségbe s a gyermekekkel együtt a *Szövetségbe* bekapcsolni. Ezt különlenyomatban minden vezető megkapja,

Mózes A.

A gyermekpásztoráció.

A vasárnapi iskola és a vallástanítás.

Kedvezőre változott viszonyaink előtti nehéz helyzetünkben sokan végeztek eredményeiben is gazdag vasárnapi iskolai munkát azzal az elég komolyan látszó indokolással, hogy a megnyírbált vallástanítási lehetőségek között nem lehet megfelelő munkát végezni s nem lehet a megkívánt eredményt felmutatni.

Jelenben, ahogy javul vallástanításunk helyzete, sokaknál úgy nő a kísértés, hogy ha már lehet kellőképpen vallást tanítani, akkor ha nem is egészen felesleges, de könnyedén vehető és esetleg elhanyagolható, vagy el is hagyható a vasárnapi iskolai munka.

Ez a kísértés a könnyedén tanító jó vallástanítókat éppen úgy kísérti, mint azokat, akik könnyedén veszik ugyan, de nem végzik el ilyen vagy amolyan indokolással, vagy a nélkül a vallástanítást. Előbbi típust azért, mert nekik az anyag átadására bőségesen elég a vallásóra, az utóbbit pedig azért, mert nekik nem olyan nagyon fontos a munka, hiszen csak gyermekekről van szó, akik a nagyok közötti munka mellett mégis csak másodszorban jöhetnek számításba.

Ezek a vallásórát becsülik túl, vagy legalább is a nagyra s ezzel szemben kevésre, vagy semmire sem a vasárnapi iskolát. Sok tekintetben érthető is, hiszen az egyházi törvényeink kötelességszerint ezt írják elő világosan s vasárnapi iskolát nem. Alig van lelkesítő díjlevél, hol a lelkesítő különösebben köteleznék a vasárnapi iskolák tartására. De meggondolandó, hogy az 1904—1907. években kelt Egyh. Törvénykönyv keletkezési idejében Erdélyben még kevesen hallottak a vasárnapi iskoláról s még kevesebben művelték azt az egyház akkori felfogása és vezetőinek nézete szerint idegenből behozott szükségtelen játékot.

De van egy másik csoport is, mely az előbbivel ellentétben, talán azért, mert a vasárnapi iskolában könnyebben és szebb, maradandóbb eredményt ért el, mint a sokszor kellemetlen kezek és viszonyok közé beékelte, a gyermekektől is kevésbé szeretett vallásórákon, hol nagyobb tömegben lévén együtt azok is, akik jószántukból különben szívesebben játszadoztak volna abban az időben, nem egyszer keményen kellett nemcsak fegyelmezni, hanem büntetni is.

Ezek a vasárnapi iskola hívei inkább, de mert a törvény is előírja a vallásánítást, azt is elvégezték, legfeljebb néha arra gondolva, hogy amit itt elmulasztottak, vagy ami itt nem volt egészen elvégezhető, helyrehozzák, kiegészítik a vasárnapi iskolában.

Természetesen nagyon sokan vannak olyanok is, akik „mindkét munkát” a legnagyobb lelkiismeretességgel végezték s végzik ma is.

Ezen kísértések inkább a lelkészeket s kevésbé a „laikus” vezetőket környékezték és környékezik. A laikus vezetők, akik vallásórát nem tartanak, csak vasárnapi iskolát, leginkább az a kísértés fenyegeti, hogy a vasárnapi iskolát vallásánításnak nézi, ahol meg kell tanítani az anyagot és akkor elvégezte munkáját.

Hogy e különböző, egyházunkra és komoly munkánkra nem mindig kedvező különféle véleményekkel leszámoljunk, mindenekelőtt két dolgot kell látnunk. Az egyik az, hogy vasárnapi iskola és a vallásánítás nem egymástól független, nem is egymással ellentétes két különböző dolog, hanem a gyermekek felügyelésének, tehát egyazon dolognak két oldala, (mely teljes csak egy harmadikkal: a gyermekistantszettel lesz).

(Folytatjuk)

Mit tanítsunk ?

V. Az áldott orvos.

1941 február 23: 18. *A sánták járnak.* (Lecke: Ján. 5:1—9. Ének 285, 1—3. Aranymondás: Róm 3:24.)

1941 március 2.: 19. *A vakok látnak.* (Luk 18:25-43. 285. Luk. 2:35.)

1941 március 9.: 20. *A százados szolgája.* (Luk. 7: 1—10. 281 1—2. Mát. 11:28)

VI. Meghalt érettségünk.

1941 március 16.: *Az áruló.* (Mt. 10 2—4. Ján. 12:3-8. Mt. 25: 14—16., 47-50. Mt. 27 5. Ének: 79 1, 3, 6. v. Aranymondás: I. Timóth. 6: 10.)

TUDATJUK, hogy ez évi január hóban megjelent a *Munkára fel* c. utasítás és program az Erdélyi Református Egyházkerület Nőszövetségei, Leányszövetségei, Ifjúsági Keresztény Egyesületei és *vasárnapi iskolái* számára az 1940—41. munkáévre. A 144 oldalas könyvnek ára csak 1 — Pengő. Kapható úgy az egyházkerületi (Király u. 51.), mint az Ifjú Erdély iratterjesztésében (Ref. Theologia, Kolozsvár);

hogy vasárnapi iskolai Szövetségünk pénztára üres, de eladásra vár 10.000 drb. bibliajelzőnk;

hogy a vasárnapi iskolai munka 1939. évi állapotáról szóló jelentőfvek csak a bekecsaljai, deési, orbai, széki és udvarhelyi egyházmegyékből jöttek be, szeretnők, ha a többi egyházmegye is beküldenék, hogy jövő számunkban teljesebb kimutatást közölhessünk munkánkról ;

hogy az 1940-es évről szóló jelentést is csak szórványosan küldték még be az egyes vasárnapi iskolai vezetők, pedig minden jelentésre szükségünk van.

KÉRJÜK, hogy akinél bibliajelző volt eladásra, szíveskedjék vele elszámolni ;

hogy a vezetők e rovatba javaslataikat, cikkeiket, tudósításaikat küldjék be.

I r o d a l o m

A szerkesztőség csak az ebből a célból beküldött theologiai vagy pedagógiai vonatkozású művek ismertetését vállalja.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg.

Temetési beszédek. Kolozsvár, 1940. Minerva kiadása.

Kádár Géza, aki éveken át a „Lelkipásztor” című, az igehirdetés céljait szolgáló folyóiratot adta volt ki s így az igehirdetés kérdéseivel azon szempontból is foglalkozott, milyen prédikációkat kell a lelkipásztorok számára ajánlani abból a célból, hogy azokat tanulmányozva igehirdetésünk elmélyüljön, ebben a kötetben 67 temetési beszédet bocsát közre. A kötet tartalma szerint három főrésze oszlik: elsőben férfiak és pedig öregkorú, középkorú férfiak, ifjak és fiúgyermekek feletti beszédek ad, a másodikban nők felettieket ugyanilyen beosztásban, végül a harmadik rész „általános temetési beszédek” tartalmaz. A beszédeknek szinte mindenütt jelezve van az a külső helyzet, amelyben az illető életében volt, két helyen a név is, Killyén Sándor és gróf Dégenfeld Mária, másutt csak az, hogy kántor, nagykereskedő, ügyvéd, tanár, vagy a gyermek életkora, vagy az az eset, amely a halálozást okozta s így a beszédet bizonyos ponton meghatározta. Az „általános beszédek” mellett csak a textus és a téma áll. A beszédek rövidke s így nem fárasztók a hallgatóságra. A helyzet megjelölése mutatja, hogy adott alkalmakkal való szembenállásból keletkeztek, amikor a szerzőnek ott kellett állania az Ige vigasztalásával a gyülekezet előtt.

Nézzük először a beszédek theologiai tartalmát röviden. A halálban a szerző Isten kikerülhetetlen, megérthetetlen, de hittel kegyelmesnek felismerhető végzését látja, amely a földön bizonytalan, zűrzavaros életnek megadja azt az isteni magyarázatot, amelyből egyedül meglehet érteni. Ezt azok, akik ittmaradtak, még nem értik, ezért kell nekik csak Isten kegyelmében bízni s vigasztalásához folyamodni, amely vigasztalás Krisztus életében, győzelmében és váltságában van. Nem emberi vigasztalással akar tehát szólni, hanem azt az üzenetet hirdeti, hogy a Krisztusban megváltottak együtt vannak az Úrral s azokkal, akik tőlük előbb eltávoztak. Kádár Géza igazán ígét akar hirdetni, vigasztaló ígét s ezért textusai megválasztásánál és feldolgozásánál is mindenütt igyekszik ehhez alkalmazkodni. Textusválasztása nagyon sokszor meglepően találó és kidolgozásában is megkapó. A textusok megválasztásában csak egyszer találunk erőltetettséget, az 58. beszédnél („menjünk át a túlsó partra”), ahol csak helytelen exegézissel lehet ezt a helyet temetési beszédnek felhasználni. Az ígét nem mottónak használja, hanem annak alapján hirdeti a vigasztalást.

A beszédek kidolgozásánál, illetőleg a textus alkalmazásánál igyekszik a halott személyiségének az Ige alá való beállítására és jellemzésére is. Ez az, ami legjobban megpróbálja a temetési beszéd íróját. Olyan beszédet mondani, amely a halál kérdésében az Ige tanítását és vigasztalását hirdeti, minden személyes utalás nélkül, igen nehéz, mert könnyen kimerül és ismétlésekbe megy a beszéd. Viszont arra, hogy az elhunyt életét és személyiségét jellemezzük, nagy óvatosság, gondos figyelem szükséges, hogy se általánosságokban ne mozogjon, se ne legyen az Isten üzenete helyett emberről szóló beszéd. Mert igaz az, hogy minden emberi életben Istennek egy tanítása van, de ezt a tanítást úgy megtalálni, hogy abból Isten dicsőítessék s ne csak

szóval, hanem valóságban is, már súlyos feladat. Kádár Géza igyekszik ezt a feladatot jól megoldani, igyekszik az embert egészen az Ige mögé, annak fényébe állítani bele s csak néhány helyen történik meg, hogy ehelyett az ember életének külső változásai vonják el a figyelmét. (6, 9, 23, 37.)

Még egy vonása van ezeknek a beszédeknek, amit ki kell emelnünk és ez az, hogy határozottan pásztori jellegű beszédek. A szerzőről látszik, hogy nemcsak alkalmi igehirdető, aki ismeretlen emberek ismeretlen sorsát nézi az Ige tükrében, hanem ismerte azokat, akik felett beszél s a beszédek olvasásakor szinte előttünk áll, néha még a külső alakja is annak, akit búcsúztat. Ez a közvetlen ismerete az embereknek teszi a beszédeket különösen azok számára, akik közvetlenül hallották, hatásossá

A szerző sokszor használ illusztrációkat a beszédeiben, vagy utalásokat. Itt valahogy sok ezek közül kirí a beszédekből s nem talál az alkalomhoz. A rövidebbek közül szép az 54. lapon az árnyék, az (52). a sas, de már erőltetett a festményről szóló illusztráció, amely ilyen helyzetben nem illik a beszédbe. (42). Az ilyen felkiáltások pedig: „Babért neki!” (123). mesterkéltek s világiasak, Isten gyermekét nem babér, hanem az üdvösség koronája illeti. A költemény idézetek sem mindig találnak bele a beszédbe, sokszor látszik, hogy csak éppen az idézet kedvéért vannak.

A beszédek beosztásához még egy szót. Az ilyen mesterkéltné beosztás éleikor és nem szerint azt a benyomást kelti, mintha Isten Igéje mást mondana a férfinak és nőnek, gyermeknek és felnőttnek. Ezért helyesebb lett volna más beosztást alkalmazni.

A Kádár Géza kötetéből sokat lehet tanulni Isten Igéjének a vigasztaló üzenete hirdetésére nézve s maga a kötet értékes terméke prédikáció-irodalomunknak, szép és gondos kiállításával.

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között.

Kolozsvár, 1940. Az „Ifjú Erdély” bizománya. 275 lap.

Juhász István régen foglalkozik ezzel a kérdéssel, erre vonatkozó cikkei lapunkban is jelentek meg. A mostani könyve hosszú kutatások eredményét foglalja össze s alapos feldolgozása ennek a kérdésnek, amelyről mindkét oldalon annyi balvélemény uralkodott. Hatalmas bibliográfiával, (108 művet használ) és alapos tudományos felkészültséggel fog munkájához, amire szükség is van egy ilyen súlyos, sok oldalon vitás kérdés szakszerű és objektív vizsgálatához. A könyv két főrésze oszlik. Az elsőben a XVI., a másodikban a XVII. századi eseményeket ismerteti, majd a Függelékben hét, forrásul szolgáló okmányt ad ki: a Rákóczi által kiadott megerősítést a Bethlen Gábor szabadságleveléhez, ugyancsak Rákóczi Györgynek a biharmegyei román püspökségről szóló megerősítését, a gyulafehérvári román püspöki kinevezést, egy nemeslevelet Pap Péter hátszegi román pap számára, Popa fehérmegyei román esperest megerősítő iratot, mindezek I. Rákóczi Györgytől, II. Rákóczi György által Pap János ökörítői román ref. lelkésznek kiadott nemeslevelét s végül a román püspöki condiciók második részét.

A XVI. századi történet ismertetésénél foglalkozik azzal a kérdéssel, igazé, hogy a románok közötti reformációnak politikai indítékai voltak, majd ismerteti a románság helyzetét ebben az időben s azokat az irodalmi termékeket, amelyek a reformációt előkészítették a románok között, a román ref. püspökség s annak az ellenreformáció idejébeli helyzetét. A második részben, a XVII. században egy általános képet ad a keleteurópai helyzetről, azután Bethlen Gábor és a két Rákóczi alatti munkát ismerteti.

Bár részleteiben nincs helyünk ennek a könyvnek ismertetésére, megjegyezzük, hogy különösen azoknak a fejtegetéseknek, amelyek a reformációi munka indokaira vonatkoznak, valamint az egész reformáció munkája leírásának, az alaposan és részletesen ismertettet, sőt sok helyen terjedelmesen idézett forrásműveknek közlése igen értékes s valósággal hézagpótló irodalmunkban.

Nagyon fontos dolog lenne, hogy ezt a munkát minden erdélyi lelkipásztor áttanulmányozza 8 ez a munka ne maradjon senki előtt sem ismeretlen. Nekünk, akiknek az erdélyi nemzetiségi — hogy ne mondjam, politikának, de mondjuk helyette — pedagógiának szellemét irányítanunk kell, akiknek világosan kell látnunk, mit kíván meg éppen a református hit öröksége tőlünk azokkal a testvéreinkkel szemben, akik itt a román nemzetiséghez tartoznak, világosan kell ismernünk ezeket az itt felsorolt tényeket, hogy ne essünk egyikébe sem azoknak a bűnöknek, amelyeket Isten Igéje és nemzetünk jól felfogott érdeke egyformán, de az első minden körülmények között tilt.

Juhász Istvánnak, azon felül, hogy a munka teljesen igazolja szépsikerű theologiai doktori szigorlata eredményét, külön is hálásak lehetünk éppen ennek a nehéz, de tanulságaiban jelentős munkának elkészítéséért.

I. L.

Walter Lüthi—Nagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta ígehirdetése).

Jffü Erdély” kiadása. Kolozsvár, 1940. 72 lap.

A Dániel könyve egyike azoknak a bibliai könyveknek, amelyeket legkevésbé szoktak használni, eltekintve az első hat fejezet történeteitől, az ígehirdetésben. Azért volt fontos és jelentős szolgálat ezt a könyvet megírni s lefordítani A munka fejezetenként tárgyalja a Dániel könyvét, minden fejezet egy részben, tehát tulajdonképpen 12 bibliamagyarázatot ad, ezek azonban nem külön bibliamagyarázatok, miért nem elmondásra vagy előadásra, hanem inkább tanulmányra valók. A magyarázat mindenütt az illető kornak alapos ismeretét használja fel, hogy azt mutassa meg, éppen azon körülmények között hogyan szól az az Ige, amely hozzájuk van intézve. Egy világválságok között, összeütköző, érdek- és hatalmi csoportok tüzeiben élő gyülekezet és lélek néz a jelen világ háborgásai közül az eljövendő egyházra, amely az igazi és egyetlen valóság a világban uralkodó látszathatalmak felett. Ez az egész könyv alapgondolata. Ennél azonban tovább megy és mélységes utalásokat tartalmaz éppen reánk és a mi korunkra, úgy, hogy mikor olvassuk a könyvet, akkor látjuk meg, hogy a mi korunknak mennyire szól ez a könyv 8 hogy miért kellett ennek a magyarázatnak éppen most megjelennie Mi is csak az „eljövendő”, talán még találébban a közeledő egyházra nézhetünk.

A fordítás pontos, gördülékeny, jól olvasható. A könyv külső kiállítása csinos, de a belsejében, a címek nyomásánál s a könyv végén, súlyos egyenetlenségek vannak, amelyek a szép borítólappal már nem találhatnak. A kiadónak arra is kell figyelnie, hogy ilyenekkel ne kedvetlenítse el az olvasót.

A munka lefordításával Nagy István nagy szolgálatot tett s a munkát melegen ajánljuk mindenki fgyeimébe.

Béres Károly: Misztótfalusi Kis Miklós.

Bodor János: Karácsonyi jelenetek.

Nagyvárad ref. egyh. ken iratterjesztési osztálya kiadványai.

A két, volt királyhágómelléki egyházkerületi iratterjesztéstől származó újabb kiadvány ennek az iratterjesztésnek elevenségét és mozgékonyágát bizonyítja, amint állandóan igyekszik alkalmas füzeteket adni református egyháztagok kezébe.

Az első misztótfalusi Kis Miklósnak olyan életrajza és működésének ismertetése, amilyent ugyancsak a Béres Károly tollából Gutenbergről kapunk. Miután röviden jellemzi azt a kort, amelyben Kis Miklós élt, ennek az embernek élettörténetét ismerteti igen érdekesen, alapos utánjárás nyomán

szerzett adatok szerint. Az előadása mindvégig lebilincselő és érdekes, különösen, mivel kapcsolatba hozza ezt a magyar bibliakiadások történetének ismertetésével, röviden jellemzi azokat az embereket, akikkel Kis Miklósnak dolga van s azt a súlyos, sok küzdelmekkel járó sorsot, amelyben része volt. Kár, hogy olvasását megnehezíti az apróbetűs szedés, valamint az is, hogy a füzet nem oszlik fejezetekre, amelyek pihentetnék az olvasót s egyúttal jeleznék az események főbb fordulópontjait. A füzet képekkel is van illusztrálva, a kis biblia címlapjának, az újtestamentom-fordításnak, a zsoltár-kiadásnak s végül a Kis Miklós kolozsvári sírjának képét találjuk benne. A füzet nagyon érdemes arra, hogy széles körben elterjedjen s különösen, hogy *egyházi* munkáink összefüggéseit ismertessék, mint a magyar református szellem egyik szolgálatának adatát a magyar művelődés számára.

A másik füzet, a Bodor Jánosé karácsonyi jeleneteket tartalmaz. Az első darab „Heródes drámája” címen Heródesnek, a betlehemi gyermekgyilkosnak *halálát* adja elő, azt állítván, hogy a rendelet következtében Heródes gyermeket is megölték a katonák, mire az apa levetette magát a palota ablakából s így halt meg. Ez valóban dráma, de olyan, amelyet olvasni is rossz, hát még előadva látni. Párbeszédei erőltetettek és szónokiasak. A másik Lagerlöf Zelma egyik legendáját dolgozza fel (A betlehemi gyermek), ez már jobban sikerült, de itt is hol prédikációszerű, hol szónokias részek zavarják az események menetét. Az utolsó darab: „Két karácsonyi kép” címen két jelenetből áll, egyik a földön játszódik, a bölcsek imádását írja le, a másik a mennyben. Ugy a bölcsek, mint az angyalok, akik itt szerepelnek, ugyanabból a hangnemből beszélnek, amelyből az egész füzet minden jelenete írva van. Sok mesterkéeltség, eseményhiány jellemzi a darabokat, előadásra már csak külsőségeik miatt is nehezen valók. Olvasásuk szerezhethet néhány kedves percet, különösen A betlehemi gyermek című.

I. L.

IGAZSÁG ÉS ÉLET.

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

1940. évfolyam 1—10 szám. Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Vasady Béla,
Debrecen, Központi Egyetem.

Nevét a folyóirat szerencsésen választotta: igazságot és életet tartalmaz. Mindkettőt jézusi értelemben s ezért nagy szolgálatot tesz pásztor: és nevelő munkában. Mivel nagy gondja a valódi igazság kutatása s ezt körütekintéssel végzi, természetes következménye az életteljesség. Minden szám „Pásztor a Főpásztor előtt” c. önvizsgálattal kezdődik, amit „Gyakorlati bibliamagyarázat” követ. Theologia, világnézet és művelődés köreiből értékes tanulmányokat közöl. Külön helyen foglalkozik a keresztyén neveléssel, ifjúsági munkával* gyermekpásztorációra is kiterjed a figyelme. Tehát minden pásztori és nevelői munkakör megtalálja a maga helyét a kitűnő szerkesztésben. Külön megjegyezzük — nem éppen lényegtelen — ízléses kiállítását és jó minőségű papíron való nyomását. Az értékes dolgozatok megérdemlik a szép papírt, de az olvasó is szívesebben vesz ilyet a kezébe, ha nem túl apró betűs.

Nagy kár, hogy ilyen pompásan megszerkesztett, nagy területet felölölő értékes folyóiratból teljesen hiányzik hasonló célt szolgáló külföldi és belföldi Lapszemle Sarok, sőt a belföldi Könyvszemle is (a 7. és 8. számot kivéve, ahol is a vasárnapi iskola körét szorítja ki).

Nagy vonásokban ismertetjük a tíz számot:

Dr. Vasady Béla: „Nemzeti keresztyénség és keresztyén nemzet” című előadásában a két fogalom ellenlétét mutatja ki. A pászta magyarság még nem egység, csak Krisztus tömörítheti egybe. Vannak perlekedő magyarok, mi pedig Krisztusban megújult magyarságra, azaz keresztyén nemzetre várunk. Óv a hamis, de sokszor megejtő, népünk, fajtánk ideáлизálásától: magyar az Isten választott népe, magyar igazság = Isten igazsága. Ha a református hitet magyar hitté tesszük, elvágjuk a misszió lehetőségét. „Jij a magyarnak, ha továbbra is hazug nemzeti öntudattal akar élni a Kárpátok alatt.” Jézus Krisztusban való újjáteremtés nincs néphez kötve. — Makkai Sándor: „A magyar reformátusság egyházi élete” c. tanulmányát folytatja. Tóth Endre a lelkesről, mint énekevezérről ír. Mirtse Árpád: „Időszerű problémák a középiskolai vallástanításban”, arra hívja fel a figyelmet, hogy a jó katekheta elsősorban jó theologus legyen, először is Jézus tanítványa, de legyen jó pedagógus is. Nem a vallástani anyag megtanítása a főcél, jóllehet ezt is tudniok kell a növendékeknek, hanem Isten igéjének közlése. Még az 1. számban Fónyad Dezső közöl textusszerű és korszerű kifejtésű beszédvázlatokat. Tomay Dezső „Vasárnapi iskola és gyermekgondozás” fejléc alatt vasárnapi iskolai vezérfonalat közöl két szám kivételével mindenikben. Nagyon jól megtalálja az utat a gyermeklelkekhez, úgy a tárgy megválasztásában, mint gyakorlati alkalmazásában. Szemléltető példát megragadóak. Tárgyalása néha előadás ízű. A nagy dolgoknak gyermekekkel való érzékeltetése mintául szolgálhat.

Ballá Árpád a 2-ik számban „A sáfár hűségéről” írva, annak hármas jellemzőjét emeli ki: vigyázás, helytállás, áldozatvállalás. Vasady Béla „Coetus Theologorum”-ot ismerteti. Célja a theol. tudományok és segéd tudományai intenzívebb, együttes művelése s hogy a gyakorló lelkészek a „theol. tudo-

mányok hivatott művelőivel" (érti alatta a professzorokat) kapcsolatot tartssanak fenn.

Eddigi eredmény: Károlyi emlékkönyv kiadása. Beigéri a kommentárok, etnikai, dogmatikai, katechetikai, homiletikai stb. kézikönyvek kiadását.

Joó Sándor magántanári próba előadását a „Szenvedők lelki gondozásáról”, 2., 3., 4. sz.-ban folytatálagosan közli, megemlítve Nitsch hármass felosztásának megfelelő pásztori munkát (szenvedő, bűnös, tévelygő ember), vállalja a vigasztalás jobbító hatását, szenvedés és bűn oldó erejét, kegyelemszeiűségét. Az igazi vigasztalás szerinte abban áll, hogy megláttassuk az elvesztésben nyert nagyobb értéket. Hálára indítás a szenvedés legyőzésével azonos. Jó napokban kell a lélek meghallja a legnagyobb értéket, Istent, a Gondviselőt s ehhez házi látogatásra van szükség. Vigasztalás eszköze a komoly, termékeny beszélgetés, szenvedő helyzetének átvétele, de a türelmes hallgatás is, az írás, imádság, úrvacsora. — Sajnos, hogy csak egyoldalúan a parakletikus gondozásra terjed ki a figyelme, pedig a padeutikus és didaktikus is nélkülözhetetlen a szenvedőkéért, mivel a szenvedő sokszor bűne vagy éppen tévelygése miatt jutott eme állapotába, sokszor elég tévelygésének Ige általi megmutatása, akarata imádsággal való megerősítése s a szenvedő máris a javulás útján van. A vigasztalás nem mindig elégséges, akár milyen hathatósan ragaszkodnánk is hozzá. Maga is érzi előadásában a Nitsch-i felosztás sablonszerűségét s így elégtelenségét, mondjuk elmaradottságát. — *Vasady Béla* „Közelség és távolság” c. előadását közli, földrajzi és lelki távolság megállapításából indul ki és az Isten megbocsátó közelségéhez érkezik, mely közelségben feloldódnak az ellentétek s az emberek egymáshoz közeljutását teszi lehetővé. Szép gondolat. — Az egyház feladata, hogy a világba kiáltsa: „Az Úr közel!” *Farkas Pál* 3 ik sz.-ban Márk 2: 15—17. alapján „Bűnösök barátja” címen társadalmunk alvilága felé irányítja figyelmünket, nagy a missziói alkalom. — *Makkai Sándor* rátér folytatálagos előadásában a református társadalom szociális viszonyainak tárgyalására. Megállapítja, hogy családalapítás szempontjából a római egyházzal szemben hátrányban vagyunk. Kevés a fiatalon házasodók száma. Közérkölcsei bűnözés arányszáma súlyedőben, de rágalmazás, mint magzatelhajtás gyakori jelenség. — *Tóth Endre* közöl beszédvázlatokat.

4-ik sz.-ban *Vasady* kettős közösséget ajánlja a lelkipásztornak: Istennel és emberekkel közösséget. — *Makkai* Reformátusság egyházi életének folytatásában megállapítja, hogy egyházunkban a történelem folyamán a 18. század végéig a születés és vagyon kiváltságával bíró arisztokrácia vitte a döntő szerepet. Felváltotta a főgondnoki kar, majd igazgatótanács. A 19. század végen az áldatlan vegyesházasságok, reversálisok miatt a római egyház nagy tért hódított. Ma az arisztokrácia egyházi szerepe nemzeti-politikai, mintsem hitbéli. Középosztály egyh. értéke csökkent, az értelmiség világnézetek áramlata szerinti, egyháziatlan, vagy egyházellenes, theologailag teljesen tájékozatlan. Ma az értelmiség és egyház viszonya létbelivé lett, jól felkészült szolgálatrakész lelkipásztori karra van szükség. Kisbirtokosok és középosztálynak voltak mindig az egyház oszloptartói. — *Horváth Jenő* „Lelkész, mint külmiszió előmozdítója” c. alatt Báorthal egyetértve megállapítja, hogy a külmiszió az egyház tevékenysége. Ebből következik a lelkész misziói kötelezettsége. Először a lelkész kell a külmiszióért lelkesedjék s azután a gyülekezet is lelkesedni fog.

5. sz.-ban *Vasady* ír a Szentlélek által való örömről, majd *Makkai* folytatja előbbi dolgozatát az ősvallásról, néphitről s a református hittudatról. — *Joó Sándor* „Lelkipásztor, mint a diakónia vezetője” c. alatt közli, hogy az egyház diakonális funkciója, az irgalmasság gyakorlása az egyháznak olyan rendszeres munkája, mint a prédikálás, fegyelmezés vagy kormányzás. Elhanyagolása egyházi élet kárát jelenti. Lelkész feladata, hogy gyülekezetében fenntartsa, élessze a könyörülő szeretet érzését s tervszerű munkával áldozatkészségre nevelje a híveket. A diakónia végeredményében mégis lelkisegítségnyújtás legyen. — *Konkoly Thege István* áldozócűtörtőki, bűnbánati, pünkössti prédikáció vázlatot közöl.

Az 5. sz. *Bethlen Kata* imájával, a 6-ik *Báthori István*éval kezdődik,

majd *Vasady* a méltatlan, de hivatalos szolga értelmét tisztázza. Az, hogy hivatalos szolga vagyok, elsősorban megalázkodást s csak azután jelenti az örvendező dicsekedést. — *Makkai* folytatólagos tanulmányát így foglaljuk össze e számból: Népünk mélyen érző, ezért a szent dolgokkal kapcsolatban szüksézáví, szóátalan, de ez nem jelent konokságot. — *Szabó Lajos*: „Lelkész, mint az egyetemes diakónia érdekében végzendő munka” cím alatt leszögezi, hogy a szeretetmunka végzése nélküli keresztyénség olyan, mint a Krisztus nélküli evangélium. Ugy » felvilágosító, mint a gyakorlati munkákat felsorolja. — *Ördög Lajos* beszédvázlatai egyszerűek és mélyek.

7. számban *Ráday Pál* egyik imádságát olvashatjuk s *Vasady Béla* ír elmélkedést: „Ami megmarad.” Minden változik, csak Istennek beszéde marad meg. *Makkai* folytatólag közli a „Magyar Reformátusság egyházi életét”: népünk a megszokott szépszavú imádságokat szereti, ellenszenves előtte a behunytszemmel imádkozó lelkész. Leghathatósabb a könyvből olvasott ima. Magas, barna, jótermetű lelkész imponál neki, akárcsak a virágos szőlámú, gesztussal telt, öblös hangú, ünnepélyesen előadott beszéd. Lelkész tekintéye a méltóságos távolságtartással áll egyenes arányban. Nem tanítást, hanem megindítást vár minden prédikációtól. Áldozatra is kész, ha a cél nagy.

Tomoy Dezső 7, 8, 9 számban A pásztori látogatás áldásairól ír. Cél: felkeresni és megmenteni az elveszetteket, eszköze a lelkipásztor, aki, ha a látogatást túl nagy gyülekezetben nem bírja egyedül, nem szükséges, hogy teljes erejével megakadályozza azt, hogy 2—3 lelkipásztor is legyen a gyülekezetben, mivel 2—3 káplánnal még a kérdés nincs megoldva. Tárgya: gyülekezet, kivétel nélkül. Módjá: igazság megfelelő formában való feltárása. Ideje: faluhelyen télen, nőknél, családnál délután, betegnél késő délelőtti óra. Alkalom: öröm, bánat, ismerni akarás. E tanulmányt időnként újra nagy haszonnal olvashatjuk. — *Dobos Károly*: A lelkipásztor és az ifjúsági munka. Folyatólagos cikkében az ifjúsági munka fogalmát s feladatát körvonalozza. Kihangsúlyozza, hogy ez a munka a már konfirmáltak közti bibliás munka, az ifjúság önkéntes részvétele mellett. Majd az ifjúsági munka anyaországi történetével foglalkozik, szükségességét aláhúzá. — *Makkai Sándor* még a 8., 9., 10. számban folytatja tanulmányát s a reformátusság kegyességéről, majd az egyházi élet önfenntartásáról ír. Külföldi kapcsolatainkat vizsgálja a gyulafehérvári akadémiára behívott híres külföldi professzoroktól (*Piscator*, *Bisterfeld*, *Bazirius*, *Alsted*) a külföldet látogató Geleji, Tolnai, Medgyesiéken keresztül 1938-ig. Végül az egyházi élet belső tevékenységeivel (istentisztelet, nevelési munka, missziói munka) tárgya kimerítésére törekszik. *Darányi Lajos*, *Varga Imre*, *Joó Sándor* és *Szabó Gábor* közlik prédikációvázlataikat.

Kézdimárkosfalva.

Czirják János,

Legújabb k i a d v á n y o k

Kaphatók az „Ifjú Erdély” Iratterjesztésében.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor. „Ifjú Erdély” kiadása. 90 oldal. Ára 2 — P.

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és

Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rabold Gusztáv. A Synoptikus evangéliumokról szóló Kálvin-Kommentár II. kötete Ára 6— P. — Kapható még: Kommentár a Synoptikusokhoz, I. kötet. Ára 6 — P.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása. 170 oldal. Ára 6 — P

Bebreczeni László: A mi művészetünk.

(Fatornyos hazámból.) „Ifjú Erdély” kiadása, 130 oldal, több, mint 50 illusztrációval. Ára 3— P Egy-szerűbb kiadás ára 2 — P.

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

W. Lüthi—Hagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2— P

Horváth Jenő: Az egyház világmissziója. „Élő Könyvek” 30. sz. —.40 P.

„Itt az Isten köztünk”, 1941 évre. Bibliaolvasó kalauz minden napra, 272 old. 1— P — Ugyanaz kötve 1 60 P. Március 1-től 25% kedvezménnyel!

IKE-jelvény, három színben zománcozva, az IKE-központ hivatalos kiadványa (csak 10-nél több példány rendelhető), ára darabonként —'50 P

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként —10 P

Dobos K.—Kovács Bálint: Az ifjú és című ifjúsági vezetőkönyveinek I-VI. kötete kapható, egy-egy évi bibliaköri és önképzőköri munka részletes műsorával. Hat kötet 5*— P. Az egyes kötetek ára — 60 és 1— P között váltakozik.

Mikos Lajos: Leányélet és Leányarcok a Bibliában. A leánymunka kitűnő segédkönyvei, áruk: 150 és 280 P

Révész Imre: Öntudatos hit. A gyülekezeti hitvédelem kis könyve. Hitünk igazságát világosan szembeállítja e könyvecske a többi egyházak másirányú tanításával. A II. javított kiadás ára 30 fillér.

Ecsedy Aladár: Bisonyságtevő fiatalság. I. Párbeszéddek és jelenetek ifjak, II, leányok számára, á 1-50 P

Barcza József s Elmenvén tanítsatok
Egyházi beszéddek. 36 széletlátkörű, eleven evangéliumi prédikáció, ára 320 P

Ecsedy Aladár: Örvendezzetek! 30 előadásra alkalmas darab, ára 5— P

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az „Ifjú Erdély” Iratterjesztésében. A „Soli Deo Glória” Szövetség és „K. I. E.” minden még kapható kiadványa, az „Exodus” kiadványai (Karácsony Sándor könyvei stb.), valamint a „Bethlen Gábor” könyvkereskedés és a „Studium” kiadványai eredeti bolti árukon kaphatók. Új szorgalmi képek, bibliai mondasos képeslapok nagy választékban kaphatók.

XXIII. ÉVFOLYAM.

1941. 3. SZÁM.

T A R T A L O M :

Az Ige tükrében. *A lelkipásztor erőtlensége.* (I. L.)

Élet és munka. *A hitnek kísérteti ellen való
imádság.*

Prédikáció vázlatok. (Kádár Géza.)

Helyzetkép. (Krizsovánszky László.)

Adatok, megjegyzések. *Papiros-misszió.* (I. L.)

Irodalom.

Vasárnapi iskola. (Mózes András.)

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:

DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS

Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Kolozsvár, Hitler Adolf-tér. Ref.Theologia.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 4. — P.

Egyes szám ára 40 fill.

*A „Dolgozatok a református t h e o l o g i a i tudomá-
nyok köréből” füzet sorozat legújabb s z a m a i*

16-ik szám:

DR. TAVASZY SÁNDOR:

Απ ethika mai kérdései.

Ára 60 fillér.

17-ik szám:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra

Irta: Dr. Gönczy Lajos. Ára 80 fillér.

18 ik szám:

KOZMA TIBOR:

Téma és textus a prédikációban

Ára 1.— Pengő.

Még kapható:

Dr. R a v a s z L á s z l ó

Hít és e n g e d e l m e s s é g

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ára 7 — P

Tűz és Só

címen jelent meg *Sipos Géza* prédikációskötete. A 31 beszédet tartalmazó, 200 oldalas, finom kivitelű könyv ára 4 — Pengő.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Úr j á m b o r szolgálja.

Szellemi szórakozás együgyű keresztyének mulattatására.

Fordította: Dr. Makkai Sándor. Ára 40 fillér.

Gal. 4:13-14.

A mi tragédiánk sokszor az, hogy erőseknek tartanak bennünket. A lelkipásztorról azt hiszik, hogy olyan, aki sohasem rendülhet meg. Hiszen mindent neki kell tudnia, ami az életre és üdvösségre tartozik, tanulta és ismeri Isten dolgait, otthon van azokban. Hiszen neki úgy kell élnie, mint aki azt az Urat szolgálja, akit hirdet s nem szabad cselekedeteivel meghazudtolni, amit mond. Neki erősnek kell lenni akkor, mikor más gyöngé lehet; mikor más panaszkodhat, összeroskadhat a csapás megrokkantó súlya alatt, mikor más hitetlenkedik és keserűen kérdezi: hol van Isten, mikor járhat a világ útvesztőiben és eltévedhet a bizonytalanságban, reménytelenné lehet a jövője felől: akkor a lelkipásztortól mindenki azt várja, hogy maradjon erős, állhatatos, fojtja el a könnyeit, kibírjon minden munkát, találja meg mindig az igaz utat, tájékozódják a sötétségben és tudjon látni ott is, ahol más csak vakon tapogatózva haladhat előre. Milyen szörnyű ez az igény, hogy mi sohasem lehetünk tévedők, sohasem lehetünk gyöngék, magunkramaradottak, segítségre és védelemre szorultak, mi ezt nem engedhetjük meg magunknak, mert nem engedik meg mások.

Pedig itt Pál világosan arra utal, hogy mikor ő a galaták közt megjelent, nem úgy jelent meg, mint diadalmas, biztos, hódító képviselője egy ügynek, hanem „testének erőtlenségében” és úgy, mint aki „megkísértetett az ő testében”. Nem tudhatjuk mi volt ez a gyöngeség és megkísértés. Lehetett egy gyarlóság, amely hirtelen erőt vett rajta, vagy lehetett egy betegség, amely alkalmas volt rá, hogy ellenszenvet ébresszen iránta, vagy valami olyan esemény, amely nemcsak őt, de az ügyet is, amelyet hirdetett, méltatlan színben tüntethette fel. És ebben a gyöngeségben Pált a galaták, akikről pedig azt olvassuk, hogy közöttük az evangélium igazsága ellen törő lelkek is voltak, nem megutálták, nem megvetették, hanem „úgy fogadták, mint Istennek angyalát, mint Krisztus Jézust”. Ezen erőtlenség „miatt”, vagy helyesebben, talán ezen erőtlenségen „keresztül” hirdette azoknak először az evangéliumot. Ki volt itt a nagyobb? Az a gyülekezete, amely függetleníteni tudta a hirdetett Igét az igehirdető személyétől, vagy maga

az igehirdető, aki úgy ludott szólni, hogy személyes gyöngesége nem vált akadályává annak, amit mondott? Az a közvetítő szín, amelyen át a gyülekezet az Igét hallotta, nem az igehirdető pompás beszéde, nem megnyerő modora, nem káprázatos megjelenése volt, hanem egy, az emberek szemében megvetést, sőt utálatot ébresztani képes „erőtlenység és kísértés”, és mégis ennek a közvetítő színnek sötétsége vagy szürkésege nem erőtlentette meg azt az üzenetet, amelyet pedig „erőtlenül” hirdettek neki.

Mi volt ennek az oka? Bizonyosan az, hogy Pál teljesen függetleníteni tudta az Igét saját magától. Amint másutt megmondja, hogy ő nem akart másról tudni a gyülekezetben, mint a megfeszített Krisztusról, vagyis Krisztusról, mint megfeszítettről, tehát nem csak a dicsőséges és győzelmes, hanem a megvetett és emberek által meggyalázott Úrról, s hogy nem emberek hitető beszédét mondotta, hanem lelket és erőt akart megmutatni, az a gyülekezet is ezt hallotta ki és ezt érezte meg a szavaiból. Ennek a szenvedő, keresztfán meggyötört Krisztusnak a képe mellett elhalványodott minden emberi igény, minden várakozás az evangélium ember által vélt szépségére, ragyogására vonatkozólag és maradt az, hogy ez a szenvedő Krisztus, akiről egy gyönges és erőtlenséggel telt ember tesz bizonyosságot, ez az igazi Úr és ez az igazi megváltó Király.

Nem Pál és nem a gyülekezet volt tehát az, amely ennél az igehirdetésnél nagy, volt, aki itt győzött, hanem maga az Úr az ő Igéjében, az az Ur, aki a megaláztatásában mutatja meg a dicsőséget és hozzánk hasonlóvá lett szenvedéseiben a győzelmét. A Pál gyöngesége csak még jobban megmutatta ezt a hatalmat, talán még jobban, mintha emberi méltósággal és erővel jelent volna meg a gyülekezet előtt.

A lekipásztor erőtlensége is válhatik erővé a gyülekezet számára, ha arra szolgálhat, hogy annál jobban kiemelje annak az erejét, akiben a lekipásztor ereje is van, ha meg tudja tenni, hogy emberi gyöngesége az egyetlen erőre mutasson és utaljon, s meg tudja érezni a Pál kijelentése igazságát: „mikor gyenge vagyok, akkor vagyok erős!”

I. L.

Élet és munka.

A hitnek kísérteti ellen való imádság.

Te bened bízom Úr Isten, ne hagyj énnekem tetőled elhajlanom az én mostani nyomorúságomban, még ha az én barátaim az ő tanácsokkal arra akarnának is vinni, hogy a te igazságodat elhallgassam és az igazságnak vallása mellől, mint egy félelmes madár, valami pusztá hegyre repüljek. Bizony, az istentelenek az ő hamis tudományok által, álnok fenyegetéseikkel mindenképpen azon vannak, hogy a te igazságodnak és igaz hitednek fundamentumát elfordítsák: Kit nem csak kárhoztatnak, de még annak felette csúfolnak is. Biztass azokáért Úr Isten engemet, hogy a te szent igédnek vallásában mind végig megmaradjak. Mert a te szemeid vigyáznak az embereknek fiaira, mind igazakra, mind hamisakra. Ne hadd Űr Isten én reám esőképen szállani a lelki vakságnak és kétségbeesésnek törét, s a te haragodnak tüzeit, se a lelkiismeretnek rettegését: hanem világosítsd meg az én szememet, hogy napról-napra inkább láthassam azt, ami igaz és tenéked kellemes, ki igazságszerető Isten vagy.

Huszár Dávid imádságos könyvéből. 1557.

(Incze Gábor: A magyar református imádság.)

Prédikáció-vázlatok

Isten szerint való szomorúság
— Virágvasárnap. —

Márk 14:66-72.

A virágvasárnapi tömeg ajkán a hozsánna néhány nap múlva feszítsd megre változott. A kevéssel előbb még hitvalló tanítvány is oly hamar Krisztustagadó lett. Igénkből látjuk, miért történt ez így. Figyeljük meg Pétert és esetében ismerjük magunkra.

1. Péter hitvalló volt. A genezáreti tenger partján találkozott Jézussal, kiben Isten küldöttét ismerte fel. Mikor arra hívta el az Úr, hogy emberhalász legyen, hálóját azonnal elhagyta. Ez a tette hitvallás volt. Jézus kíséretében járva megismerte Őt s mikor az Úr egyszer azt kérdezé: kinek mondanak engem az emberek?, Péter boldog örömmel válaszolta: Te vagy a Krisztus, az élő Istennek Fia. Máskor azt ígérte, ha mindenek elhagynák is, ő akkor is hű marad hozzá. Ő volt az, aki Jézus elfogatásakor fegyvert rántott a poroszlók ellen s csak Jézus parancsára tette vissza hüvelyébe kardját. Ez is a Jézus mellett való bátor vallástétele volt.

A hitvallóból mégis Krisztustagadó lett. Mikor a főpap udvarára bebocsátotta az ajtónálló szolgálóleány, aki miközben lámpájával arcába világított, ráismert és gúnyos lenézéssel azt mondotta neki: Te is a názáreti Jézussal valál, Péter a nevető szolgálkat és katonákat látva, megtántorodott és mintha meg sem gondolta volna szavait, így válaszolt: Nem ismerem, nem is értem, mit mondasz. A szolgálóleány előtt azonban bizonyos, hogy őt Jézus kíséretében látta, ezért másodszor is rámutat és ezt mondja a szolgálknak: *Ez is közülök való.* Erre Péter másodszor is megtagadja, hogy Jézushoz tartoznék. Szégyell Jézushoz tartozni. A tűz mellől a sötétbe menekül. De az ott állók kiejtésén észreveszik, hogy galileai s szemébe vágják: *Bizony, közülök való vagy.* Erre harmadszor állítja, most már önmagát átkozva és esküdözve: *Nem ismerem azt az embert.* A hitvalló Péter Krisztustagadó lett.

Mikor olyan helyre kerültünk, ahol Isten gyermekeinek megjelenése feltűnik, nem próbáltuk-e letagadni mi is, hogy Jézushoz tartozunk? De hiába, szavunkról és magunkviseletéből úgyis ránk ismer a világ. Sokszor mi is azért nem merünk vallást tenni Jézusról, mert félünk a szolgálóleánytól, a lenézéstől, kigúnyoltatástól, a

világ szájától. Íme ez a leány tagadásba vitte Pétert. Rettenetes szolgálat: kárhozatba taszítani valakit. Hát a te életedből milyen hatás árad ki másokra, áldó vagy romboló? Péter a rossz társaságban veszítette el bátorságát, ellenállási erejét. Csak keresztyén közösségben maradhatunk Jézus tanítványai, Isten gyermekei. (Ige, imádság, közösség)

2. A harmadszori nyilatkozat után megszólalt másodszor a kakas. Péternek eszébejutott Jézus szava. (30. v.) Leik ismerete felébredt, szemei megnyíltak, de szíve összetört. Jézust éppen akkor vezették keresztlül a tornácon. Tekintetét Péterre vetette, aki e tekintet alatt megrendülve látta be nyomorult voltát és sirvafakadt. Bűneit siratva ment az éjszakába. Kereste az Urat, hogy irgalmába tegye le vétkes szívét. Nem elmenekült Tőle, mint Júdas, hanem Hozzá menekült, hogy karjaiba vesse még egyszer magát. Simon, a Jóna fia megsemmisült, de Péter, az új ember felkelt, mert bűnbánata Isten szerint való szomorúság volt, mely üdvösségre való megbánhatatlan megtérést szerzett neki

Igy bánjuk-e meg bűneinket mi is? Így hajt-e minket is Jézushoz a felismert bűnünk? Oh, mi inkább jóleső kárörömmel, vagy a magunk megnyugtatasául szoktunk a Dávid bukására és a Péter tagadására hivatkozni, hogy lám, még ővelük is megesett ez az állhatatlanság, ahelyett, hogy az ő bűn alatt összeroskadt lelkeket, az ő mély bűnbánatukat és igaz megtérésüket tartanánk magunk elé. A bukásban hasonlóak akarunk lenni hozzájuk, de a megtérésükben már nem akarunk hozzájuk hasonlítani.

Ma a keresztyénség legkomolyabb hete kezdődik, őszinte magunkbaszállással, igaz bűnbánattal készülünk az értünk szenvedő Krisztus keresztlé alá. Az Ő keresztfájáról reánk is, az egész világra is, mint Péterre amaz éjszakán, az Isten irgalmas tekintete hull, annak jeléül, hogy az őszinte bűnbánó számára Istennél kegyelem van. Legyen Péteréhez hasonló a bűnbánatunk, akkor majd mi is dicsekedve fogjuk vallani: *az Isten szerint való szomorúság üdvösségre való megbánhatatlan megtérést szerez.* (2 Kor. 7:10.)

Imé, aZ Istennek Báránya.

— *Nagypéntek.* —

Márk. 15:33-41.

A nagypéntek legkomolyabb és legszentebb ünnepünk. Imádkozó lélekkel állunk Jézus keresztlé alá és megrendülten nézzük, hogy az Istennek Fia, akit népe eltaszított és a pogányok kezébe adott, szenved, vérzik és meghal. Ézsaiás 700 évvel előbb ezt írta Róla: 53:3—6. Keresztelő János így mutatott Reá: János 1:36. Pilátus is ezt mondta Róla: Ján. 19:5. Ezt mondja nekünk a mai igénk is. *Imé, az Istennek Báránya,*

1. *aki magára vette a mi kárhozatunkat.* (33—34) Jézus szenvedésekor Isten visszavonta a világosságot a földről. Együtt szenvedett a természet az ő urával. Mély csenden és döbbenetes

sötéten keresztül hangzik fel Jézus fájdalmas szava. Bűneinket hordozza, azok átkát érzi, az Istentől való elhagyatást, Ő, aki mindig Isten közelében élt. Az elkárhozottak gyötrelmét, a pokol előtűztét kóstitotta meg Ő, aki bűnt nem ismert vala. Szálla alá poklokra. A mi kárhoztatásunkat szenvedte el, azért szólhatunk mi is: Római 8:1, A mi bűneink felett való ítéletet viselte el, azért minket megváltott az alól. Övéi vagyunk! Járjunk el hát szenvedéseinkben mi is az Ő példája szerint. Mikor úgy tetszik, hogy Isten elhagyott, forduljunk akkor is bizalommal Istenhez, mint Ő. Mikor már imádkozni sem tudunk a saját szavainkkal, használjuk a Szentírás szavait, mint Jézus itt. (2 Zsolt. 2.) Tanulj igéket könyvnélkül a Bibliából, hogy ne légy tanácstalan az ilyen esetekre.

2. Imé, az Istennek Báránya, *aki önként adta életét érettünk.* Jézus kiáltását hallva az ott állók azt gondolják, hogy Illést hívja: tartson ítéletet igaz ügyében. Egyik katona azzal a szándékkal nyújt ecettel töltött szivacsot neki, hogy tartsa életben tovább, lássuk, csakugyan eljön é segítségére Illés? Jézus pedig utolsó szavát kiáltva, (Ján. 19:30) kibocsátá lelkét. Ez a kifejezés azt jelenti, hogy tiszta öntudattal, az Atya akarata iránt való engedelmességgben adta életét érettünk. Halála, utolsó lehelletének kibocsátása öntudatos, érettünk való szabad cselekedete volt. „Én teszem le azt én magamtól” (Ján. 10:18) Meghalt, nem azért, mert kellett, hanem mert akart. Halála páratlan jelentőségű. Alapjaiban rázkódott meg a világ, mikor Jézus áldozatul adta lelkét a bűnért. Az ő halála valójában győzelem.

3. Jézus haláláért a legjobb hála, ha bizonyágtevői leszünk. A templom kettéhasadt kárpitja is azt hirdeti, hogy nyitva az út minden bűnös számára Isten elé, mert Jézus halála az egész világra érvényes áldozat. A százados is, az asszonyok csapata is arról tesznek bizonyágot, hogy Istennek Báránya éppen halála által végezte el megváltásunk munkáját. Legyünk bizonyágtevői ennek mi is, ne csak nagypénteken, hanem egész életünkben. Legyünk megvallói annak, hogy az Ő kereszthalála a mi üdvösségünk alapja és minden reményünk forrása. Ne feledjük, hogy Ő azért halt meg mindenekért, hogy akik élnek, ne éljenek maguknak, hanem Annak, aki érettük meghalt és feltámadott. (2 Kor. 5:15.)

Föltámadott!

Húsvét. —

Márk. 16:1-8

A gyászos nagypéntek este Jézus holttestét sírba helyezte két titkos tanítványa: Arimáthiai József és Nikodémus. A főpapok pedig lepecsételték és pogány katonákkal őriztették a sírt. Mikor a szombat elmúlt, melynek megünneplése miatt a gyászoló asszonyok a sírt fel nem kereshették, a hét első napjának, a vasárnapnak hajnalán, kimentek a sirhoz, hogy Jézus holttestének bebalzsamozása által kifejezzék utoljára a Megfeszített iránt való sze-

retetüket. Útközben egyre nő az aggodalmuk: ki hengeríti el a sírról a követ? Mikor odaérnek, meglepődve látják, hogy a kő el van hengerítve. Félve lépnek be az üres sírboltba. Itt angyal hirdeti nekik a húsvéti üzenetet és adja tudokra a húsvéti megbízatást.

1 Föltámadott! Ez az üzenet hangzik a kegyes asszonyok felé az üres sírban. Ez az üzenet azonban nemcsak szó, hanem isteni tény, mely a nagypénteki gyászt a húsvét magasztos örömévé változtatta. Az a Jézus, aki hordozta bűneinket, akit keresztre feszítettek, sírba helyeztek, nincsen többé a sírban a halottak között, hanem feltámadott és él. Föltámadott! Ennek bizonyossága az üres sir. Olyan rendkívüli azonban az üzenet, hogy félelem fogja el a szívöket és egészen elnyomja örömüket. Elfutnak a sírtól és nem mernek szólni erről egy ideig. Mikor azonban megjelent nekik az Úr és látták Őt, akkor drága bizonyosság lett nekik egyszerre az üres sir. A feltámadott Jézus átváltoztatta a tanítványokat, megvigasztalta, megbátorította az elcsüggedt sereget. Föltámadott! Ennek bizonyossága, hogy elküldte a Szentlelket, hogy megalapította egyházát, melyet Ő maga vezet győzelemről-győzelemre. Föltámadott! Ez a húsvéti üzenet micsoda erőt, vigaszt, felemeltetést árasztott szét ezer év óta az emberiségre! Ebben van a mi reményünk te mind életünkben, mind halálunkban.

2 A húsvéti üzenet azonban megbízatás a Jézus tanítványainak (7) Föltámadott! Mondjátok meg ezt a szétfutott tanítványoknak. Ezzel gyűjtsétek egybe őket. Ez gyülekezteté egyéssíti őket.

Föltámadott! Ezt kell hirdetnünk hittel, örömmel nekünk is. Ez a húsvéti megbízatásunk. Hirdessük itt a templomban, otthon házainkban, künt a világban szavaikkal, cselekedeteinkkel. Föltámadásának bizonyossága az egyház története s a pogány misszió előhaladó munkája.

De ki alkalmas e megbízatás teljesítésére? Csak az tudja áldással hirdetni a feltámadott Krisztust, aki a maga személyében tapasztalta Krisztus megmentő, újjáteremtő isteni erejét. Csak az, aki a Krisztusba vetett hite által új életre jutott, az tudja hirdetni igazán, hogy Krisztus a feltámadás és az élet. Csak az ilyen tud Róla határozott vallást tenni, az ilyen mondhatja el, hogy megtalálta Őt, hogy látta az Urat; csak az ilyen lehet élő bizonyossága annak, hogy Jézus él és velünk marad a világ végezetéig.

Ne legyenek idegen isteneid.

1 Sámuel 8:1–9.

Sámuel hosszú időn át a zsidó nép bírása, prófétája és papja volt. Mint bíró igazságosan ítélkezett, mint próféta világosan hirdette Isten Igéjét és mint pap, hűségesen hordozta szíven imádságaiban népét Isten trónusához. Mikor megöregedett, a bírói tiszt betöltésére alkalmazta két fiát. Ezek azonban nem jártak az atyjuk nyomdokain. Megvesztegethetők voltak s az ajándék nagysága

szerint szolgáltatlak az igazságot. Ezt a körülményt használták fel ürügynek a nép vénei arra, hogy királyt kívántak tőle. Az ammoniták is a háborúra készültek Izrael ellen, e fenyegető veszély láttára egy kézbe óhajtották összpontosítani a nemzet erejét és hatalmát, amint látták ezt a körülöttük lakó pogány népeknél. Valójában nem bíztak már Sámuelben, akit öregnek tartottak a nép vezetésére, nem bíztak benne arra nézve sem, hogy fiait képes volna megrendszabályozni. Elfordultak hálátlanul legnagyobb emberüktől, aki Isten prófétája és papja gyanánt áldásosán bíraskodott hosszú ideig közöttük.

Sámuel a vének kívánságából megértette, hogy a nép elfordult tőle. Imádságában Isten elé vitte az ügyet s azt a választ nyerte, hogy hallgasson a nép szavára és cselekedjék kívánságuk szerint, mert tulajdonképpen Isten volt a királya, aki Igéjével kormányozta prófétái és papjai által népét. Izrael most Istenről feledkezett meg és a pogány népekéhez hasonló királyságot akar. Ez a szándék Isten ellen való lázadás volt.

Isten is akart egykor királyt tenni Izrael népe fölé (5 Móz. 17:14–15), de Izrael nem várta be ennek az idejét, szándékosan, mert nem akart Isten vezetése alatt maradni, hanem saját akarata szerint vágyott élni. Szabadulni óhajtott Istentől. Emberi nagyra-vágyás, hiúság, hálátlanság miatt nem vette észre, hogy a maga választotta király uralma alatt szabadságát elveszíti és a király szolgájává lesz.

Izrael eljárása megismétlődik ma is népek és egyesek életében. Nekünk is jog szerint, a teremtés, a megváltás, a megszentelés jogán Isten a királyunk. Aki elutasítja magától Istennek, mint jogszerinti urának kegyelmes királyságát és más urat állít maga fölé, más királynak kíván szolgálni, az mindig tapasztalni fogja, hogy ennek a magaválasztotta királynak uralma, igazában zsarnoksága sokkal nehezebb, sőt egyenesen megalázó és folyton kizsákmányoló, mint az Istennek való gyermeki engedelmség gyönyörűséges igája és könnyű terhe. Legyen az a magunkválasztotta úr akár a pénz, akár a művészet, tudomány, irodalom, politika vagy a magunk szeszélyes, gőgös Én je. Keserves tapasztalatok ostromcsapásai alatt minden ember, minden nép előbb vagy utóbb felismeri helytelen választásának bűnös voltát és bűnbánattal keresi az Isten királyságának üdvös uralmát a maga részére.

A hosszútűrő Isten bölcsessége megengedte, hogy a nép a maga keserves tapasztalataiból lássa meg, mit dobott el magától akkor, mikor Isten királysága helyett embert választott királyának. A megszégyenítésben visszavágyott Isten uralma alá, aki olyan kegyelmes, hogy népe tévelygését is jóra fordítja. Ne legyenek azért idegen istenek! Az Úr az igaz Isten. Híven Őhozzá mindhalálig valljuk: Én és az én házam az Úrnak szolgálunk.

Mikor a nép az Isten által kijelölt embert választotta Királynak, az Istennek adott minden dicsőséget és azáltal Isten az

örökkévaló Király uralkodását, a Jézus Krisztus Kirilyságát készítette elő.

Nem áldozatot, hanem engedelmességet.

1 Sám. 14:47-15:1-9.

Az amálekíták régi ellensége voltak Izráél népétiek. Már a pusztai vándorlás alatt is megtámadták őket, de Mózes rendeletére Józsué leverte őket. Ekkor Isten kijelentette Mózesnek (2 Móz. 17:8–16), hogy ez a nép eltöröltetik. Előbb időt adott nekik a megtérésre, s miután 500 esztendeig hiába várta megtérésüket, most Saul és katonáit bízta meg ítéletének végrehajtásával. A parancs az amálekíták teljes elpusztítását rendelte, úgy, hogy se foglyot, se zsákmányt nem volt szabad ejteni.

Az Úrnak ez az akarata túlhaladja értelműiket. (1. Móz. 6–7 és 19 részek.) Amint az orvos kivágja a mérges fekélyt, hogy a test egészségét megmentse, így a népek közül is eltávolítja Isten azt a népet, amely megromlik. Isten igazsága szent valóság. Ő vár, de nem feled. 500 év múlva is kezébe adja valakinek a fegyvert és azt rendeli: pusztítsd el. Ne kérdezősködj, hanem engedelmeskedj!

A nép romlása az egyes emberek bűneiből származik. A mi életünk nemzetünk javát vagy romlását szolgálja? Ne biztassuk magunkat a hosszútűrő Isten kegyelmével, mert ő szent és igaz Isten is, akinek ítélete ha késik is, de el nem marad. Jeruzsálemet sem mentették meg még Jézus könnyei sem.

Saul hadjárata siker**ÍS** volt. De az isteni parancsot két szempontból mégis megsértette. Az amálekíták foglyul ejtett királyát nem ölette meg és a nyájakat nem pusztíttatta el. Saul az előkelő fogollyal dicsekedni, a nép pedig az ellenség értékes állataiból gazdagodni akart. Isten parancsát tehát nem hajtották végre. Isten látta Saul engedetlenségét, tudta, hogy vétkét a nép akaratára való hivatkozással mentegeti. Látta képmutatását is, amikor a zsákmányolt állatokból áldozatot akar bemutatni, tehát engedetlenségének jövedelméből akarja hódolatát megadni Istenének. Ezért kellett Sámuelnek megtanítani őt arra, hogy az Istennek való engedelmség jobb minden áldozatnál. (Hozs. 6 :6.)

Minden korban időszerű ez a lecke. Minden korban igaz, hogy a vallásos élet az Isten akarata iránt való engedelmségben áll. Ha valaki kész volna nagy áldozatokat hozni, külsőleg nagy buzgóságot kifejteni, de Isten akaratának nem engedelmeskedik feltétlenül, akkor buzgóságának, külső vallásosságának látszata hiábavaló. Isten előtt meg nem állhat. Az úgynevezett társadalmi jótékony munkák teljesítése, a templomi szertartásokban való részvétel, a különféle keresztyén egyesületekben való szorgos tevékenység, az áldozatkésztségnek elismerésreméltó megnyilvánítása, mind nem pótolják a szívnek az Isten iránt való engedelmségét, amit ő kíván azoktól, akik lélekben és igazságban imádják Őt. Nem

azok, akik azt mondják Uram, Uram, hanem akik cselekszik a mennyei Atya akaratát, azok mennek be a mennyeknek országába. Ha engemet szerettek, az én parancsolataimat megtartsátok — mondja Jézus. Külső áldozatokat lehet hozni a szív benső engedelmessége nélkül is. De az engedelmesség a szívnek Isten iránt való személyes áldozatkészsége. **Azért** nem áldozatot, hanem engedelmességet.

Saul nem akart elszakadni bűnétől, csak a nyilvánosság előtt Igyekezett elleplezni azt. (1 Ján. 1:8, 9) Ezért Isten elvetette őt. Sokan lesznek, akik látszólag Jézus nevében prófétállak, látszólag sok és hatalmas dolgot cselekedtek, akiknek mégis ezt a vallást teszi: Sohasem ismertelek titeket. (Mt. 7:21—23)

Kádár Géza..

Helyzetkép*

<i>Kisiklód!</i>	<i>Szolnokdohoka</i>	<i>vármegyei,</i>	<i>szamosujvári já-</i>
<i>rásbeli</i>	<i>kisközség</i>	<i>magyar</i>	<i>lakosainak</i>
			<i>állapotáról.</i>

1. Családtagok felsorolása

*következő rovatok szerint: sorszám, a családfeje neve, családtagok száma,
vallás, földbirtok, megjegyzés.*

1, Borzási Jánosné özv., 6, ref., ház és 1/2 kh. — 2. Szőke János, 9, ref., ház és 1/2 kh. — 3. Kispál Ferenc, 8, ref., ház és 2 kh. — 4. Kántor Ferenc, 8, ref., 1/2 ház és 2 kh. — 5. Fodor Sándor, 5, ref., 1/2 ház és 4 kh. — 6. Kutas Sándor, 7, ref., ház és 4 kh. — 7. Irsay József, 6, ref., ház és 4 kh. — 8. Irsay László, 5, ref., ház és 4 kh. — 9. Kántor Ferenc István, 3, ref., ház és 4 kh. — 10. Loór Sándor, 3, róm. kath., ház és 7 kh. — 11. Görög Emánuelné özv., 5, rón., kath., ház és 18 kh. — 12. Fodor István, 6, ref., 3 kh. — 13. Csák Ferenc, 3 ref., ház és 2 kh. — 14. Veres Miklós, 4, ref., ház és 2 kh. — 15. Molnár János, 7, ref., semmi. — 16. Szilágyi Károly, 8, ref., ház és 2 kh. — 17. Deák György, 4, ref., ház és 5 kh. — 18. Fodor Jánosné özv., 3, ref., ház és 5 kh. — 19. Kispál Andor, 5, ref., ház. — 20. Lauberstein Frigyesné özv., 3, ref., ház és 15 kh. — 21. Ifj. Deák János, 4, ref., ház és 1 kh. — 22. Deák János, 4, ref., ház és 3 kh. — 23. Demény Mihályné özv., 5, ref., ház és 13 kh. — 24. Egri László, 4 ref., ház és 5 kh. — 25. Fodor Istvánné özv., 1, ref., 1 kh. — 26. Sipos József, 2, ref., ház és 5 kh. — 27. Imre Ferenc, 8, ref., ház és 18 kh. — 28. Fodor Farkas, 8, ref., ház és 3 kh. — 29. Kántor András, 6, ref., ház és 2 kh. — 30. Egri Farkas, 3, ref., ház és 5 kh. — 31. Krizsovinszky László, 2, ref., semmi, helyb. h. lelkész. — 32. Kovács Róza, 1, ref., semmi, helyb. ref. tanítónő. — 33. Pakulár Sándorné, 1, róm. kath., semmi, áll. tanítóné. — 34. Görög Miklósné özv., 5, róm. kath., ház és 14 kh. — 35. Görög János, 7, róm. kath., ház és 6 kh. — 36. Szébbő Lajosné, 1, ref., 1 kh. — 37. Irsay Árpád, 3, ref., 9 kh. — 38. Kutas Ferenc, 10, ref., semmi. — 39. Loór Sándor, 1, róm. kath., 1 kh., itthon nem tartózkodik. — 40. Ifj. Fodor István, 5, ref., ház és

* Ezt a helyzetképet annak bemutatására közöljük, milyen módon kellene a maga gyülekezetét minden lekipásztornak számbavenni, hogy a munkához alapos képet kapjon.

3 kh. — 41. Veres Sándor, 4, ref, ház és 3 kh. — 42. Ifj. Veres Sándor, 4, ref, ház és 1 kh. — 43. Veres Györgyné, 1, ref, 2 kh. 44. Bálint Miklósné, 1, ref, semmi, férje román.

Ezen kimutatásból kitetszik, hogy a kisiklói magyarok nagy része 4—7 gyermek ellátásának a gondját viseli, továbbá, hogy földbirtokuk korántsem elegendő ahhoz, hogy mint földműveses megélhessenek.

2 Foglalkozás.

Kisiklódon mindenki földműves és mindenki mesterember. Földbijján kitanultak egy egy mesterséget és így a községben van 15 ács, 6 kőműves, 1 szűcs és 1 asztalosmester. Ezek az államhatalom átvételéig nagyrészt a regátban dolgoztak, de falujuktól sohasem szakadtak el. Ha bajba, adósságba jutottak, elmentek 1—10 évre a regátba, de azután mindig visszajöttek és *földműves foglalkozásukat sohasem adták fel.* Az ő kifejezésükkal éke, „kényszeriparosok” voltak. Jelenleg — a múlt évi katonai behívások és a rossz termés következtében — semmi tartalékjuk nincs. Kis alkalmi munkákból élnek egyik napról a másikra. A vasútnál dolgoznak négyen, a többinek semmi biztos keresete nincs.

3. Szellemi — lelki állapot.

Kulturális érdeklődésünkre semmi sem jellemzőbb, mint az, hogy a jelenlegi anyagi viszonyok mellett is 10 folyóirat és egy napilap jár a községbe. Az „Igazság” c. folyóirat 15 példányban, a „Tolnai Világlapja” 1, az „Ünnep” 1, a „Magyar nép” 5, az „Országépítés” 8, a „Szébb Jövőt” 6, a „Református Újság” 8, az „Én Kicsinyeim” 20, a „Magyar Új” 1, az „Erdélyi Gazda” 6 példányban, összesen tehát 10 folyóirat 71 példányban, ami azt jelenti, hogy minden családra átlag két folyóirat esik. Napilapok közül a „Magyarország” jár egy példányban. Az egyház birtokát képező „Minerva” népkönyvtári és egyéb könyvekből álló mintegy 50 kötetet kitevő könyvtár *minden* száma legalább egyszer megfordul egy hónap alatt. A lelkész vezetése alatt a községben hat vallási és közművelődési csoport működik, úm.: *Férfiszövetség* kéthetenként 1 összejövettel, amelyeket pontosan látogatnak 26 an, *Gazdakör* kéthetenként 1 összejövettel, 26 pontos taggal, *Nőszövetség* heti 2 összejövettel 22 pontos taggal, *Ifjúsági egyesület* heti 1 összejövettel, 15 pontos taggal, *Dalárda* heti 1 összejövettel, 35 pontos taggal, *Vasárnapi iskola* heti 1 összejövettel. 7 gyermekkel. A Nőszövetséget és a vasárnapi iskolát a lelkész felesége vezeti. Az összejövetelek anyaga: Bibliaóra, gazdasági ismeretek gyarapítása, keresztyén világnézet és életszemlélet kialakítását célzó egyháztörténeti és bibliaismertető előadások, a magyar népi és klasszikus (nem, mintha a népi nem volna klasszikus) értékeink megismerése felolvasások, történelem ismertetés, népdalok tanulása útján. A felolvasásokon Arany, Petőfi, Tompa, Fazakas Mihály, Jókai, Ady, Szabó Dezső, Szombati Szabó István,

Gyallay Domokos voltak eddig soron; a külföldiek közül Wilde Oszkár. Ezek közül még Dickens, Thackeray, Bunyan műveiből fogunk felolvasni. Felolvastuk még J. W. Andrea egy füzetét is. A lelkiéletre a következő adatok jellemzők: Jelenleg a vasárnapi istentiszteleteket átlag 54-en, a vasárnapi délutániakat átlag 30-an, a hétköznapiakat átlag 30-an látogatják, nem számítva hozzá a gyermekeket. Egy hónap alatt Hádiam 8 Bibliát, 4 „Midalaink” c. énekeskönyvet, kiosztottam 20 bibliai részt (evangéliumot), 10 imakönyvet, eladtam 5 egyházi énekeskönyvet. Templom-építésre küldtünk adományokból 4 pengőt, vasárnapi perselypénz átlaga 1 pengő. Egyházilag még meg nem esküdt pár van 1, törvénytelen gyermek 5 év óta 1, vadházas nincs. Úrvacsorával élők átlagos száma 30. Március hónap első 8 napján a bűnbánati héten összesen napi 2 istentiszteleten résztvettek 522-en. A magyarság összlélekszáma 200

Megjegyzés: A folyóiratok felsorolásánál csak azok szerepelnek amelyek a nép kezéhez járnak, tehát azok, amelyek a lelkeszi hivatalnak, vagy zsidóhoz járnak, nincsenek felvéve. Jár még a „Magyar Nép” is 5 példányban, Rádiója a lelkeszen kívül 1 magyarnak van.

4. Egészségi állapot, étkezés, ruházkodás.

Elfogadható ivóvíz az egész községben 1 van, forrás 1, a magyarság legnagyobb része esős időben is szüretlen szamosvizet iszik. A jobb lakások egy szobából és egy konyhából állanak, de 4 olyan ház is van, ahol egyetlen helyiségben 5-en laknak. A házak kivétel nélkül kőből épültek. Influenzában kívül egyéb járvány a községben a télen nem volt. Az iskolából 1 hétnél hosszabb időre nem maradt ki gyermek betegség címén. Idióta 1 van, hülye 3 (mindhárom vérrokon). Vérrokon házasság 1 van. Más faluból hoztak feleséget 32-en, a faluba benősültek 8-an, tehát a nép keveredés, illetve vérfelfrissítés meglehetősen nagy. Haláleset 5 hónap óta nem volt, születés az elmúlt 1940 évben 6, házasságkötés 1940-ben 2, halálozás 1940-ben 2. Vértbajos család 1 van, egyéb társadalmi betegség nincs. 96 éves van 1, 70 éven felüli van 6, 60 éven felüli van 5 magyar. Az étkezést illetően 1 héten keresztül december hónapban kikérdeztem a gyermekeket, mit reggeliztek, mit ebédelték és mit vacsoráztak. Ime az eredmény: A reggeli 5-nél pusztán kenyérből állott, a többen puliszka, tej kenyérrel, leves. Az ebéd 2-nél „lekváros kenyér”, legtöbbször paszuly, köménymag, tészta, vagy egyéb leves; kétfogásos ebédre csak ünnepeken hallottam. A vacsora ebédmaradék, vagy puliszka. Húsról azon a héten nem hallottam. Látogatás közben 3-szor láttam húst az asztalon. Tej a községben, ha a napi összes fejést vesszük, körülbelül 50 liter van, amiből a lelkesz és a két tanító 4 literet használnak, tehát a község napi tejfogyasztása kb 46 liter. 57-14 éves aluli gyermek van. Tehát ideális elosztás mellett napi 0,8 liter tej jut egy gyermeknek, ha más egyáltalán nem fogyaszt

tejet. Ez a törzstáplálékuk. A teheneket igába is használják, ló egy sincs a községben. Ruházkodás tekintetében házilag készülnek a fehérművek és kb. 50 százalékban a férfiak nadragja. Furcsa keveréke a népviseletnek és a városias öltözködésnek. A nők 80 százaléka úri rongyokat visel, ami a regátjárásból és egyéb polgáriassító tényezőkből folyik. Igényeik etekintetben a nőknek meglehetősen magasak. Az iskolából rövidebb hosszabb időre 20 gyermek maradt ki a télen lábbeit hiánya miatt. Volt olyan, aki december közepéig mezítláb járt iskolába. A férfiak aránytalanul rongyosabbak és igénytelenebbek, mint a nők. A szegénység miatt csak a férfiak panaszkodnak, de ők aztán állandóan. Ők viselik a család minden gondját. A nők nem mennek sem szolgálni, sem mesteriséget nem tanulnak, itthon várják férjhezmenetelüket.

5. *Társadalmi rétegződés, munkaviszonyok, beszerzési források.*

Nagy társadalmi különbségek nincsenek, lévén mindenki iparos és földműves egyszemélyben. Ha van, az egészséges alapon, egyéni érték és képzettség szerint tartják egyiket különbnek a másiktól és semmi esetre a vagyoni helyzete szerint.

Jelenleg általános a községben a munkanélküliség, 4 családfő a vasútnál, mint ideiglenes napidíjas kapott alkalmazást, ezek a falu legirigyléremélyebb emberei. Jellemző a munkanélküliségre, hogy mikor híre terjedt a szamosújvári fegyház megnyitásának, 8-an pályáztak fegyőri állásra, tehát a község majdnem minden 30 és 40 év közötti lakosa. Mindenkinek legszebb álma, hogy földhöz jusson, *de addig* (és nem tovább) mindenki közalkalmazott szeretne lenni. Csendő, finánc, vasutas, irodaszolga, rendőr, bőven kerülne ki Kisiklódra addig, amíg földet kapnának, de ha megéreznek a föld szagát, mindnyájan hazafutnának. Most azonban sem föld, sem munkaalkalom nem adódik. Három családfő az ősszel Ruszinszkóban dolgozott 2 hónapot. A nagyiklói szeszgyár javítási munkálatai jelentettek eddig 10 embernek mintegy 2 heti keresetet, továbbá a Poritiu féle gazdaságban akad néha egy-két napi munka egy ember számára.

A kenyérnek és puliszkának való lisztet már majdnem minden család veszi. Etekintetben beszerzési forrásuk a falu végén levő Poritiu féle malom volt eddig, ahol gazdája hijján a molnár a vámlisztet „hűtlenül kezelvén”, olcsóbban jutottak hozzá. *A községben és Nagyiklódon egyetlen keresztyén üzlet sincsen.* A dohánnytól a lámpaüvegig mindent zsidóktól vásárolnak. Város legközelebb Szamosújvár 12 km. re, Dés 27 km. re és Kolozsvár 36 km.-re van. Állomásuk is van, gyorsvonati megállóhely.*

6. *A község nemzetiségi eloszlása, fekvése, határa.*

Kisiklód vegyes lakosságú helység. 200 magyar mellett él itt 324 gör. kath román és 3 zsidó lélek. A Szamos jobbpartján

* Eddigi adatok csak a község magyar nemzetiségű lakosaira vonatkoznak.

nyúlik el mintegy 3 km. hosszúságban északkelet délnyugati irányban Keleti, déli oldalon hegyek határolják, nyugaton a Szamos kanyarog. A hegyek és a Szamos északon a falu végén összeérnek. A kettő közötti legnagyobb távolság a falu déli részén (határán) 3 km., a falu közepén 300 méter. Így tehát meglehetősen be van szorítva, mert a Szamoson túl már Nagyiklód határa terül el. Közlekedni már csak a Szamoson át lehet, ahol jelenleg csolnakkal bonyolítják le a forgalmat. A pallót elvitte a jégzajlás, de a MÁV csendőreleg akadályozta meg az új palló építését. 30 éve járnak át azon a helyen a kisiklódiai és soha egyetlen baleset sem fordult elő. A község határában terül el a Poritiu féle 125 holdss birtok, továbbá a gör. kath püspökség 50 holdja, amelyhez kisajátítás útján jutott. Kisiklódon eladó föld nincs. Terjeszkedési lehetőség csak a Szamos balpartján van.

7. Segítési javaslatok.

1 Kisiklód és Nagyiklód közigazgatási egyesítése és rendes híddal való összekötése. 2. A likvidálás alá kerülő birtokokból a kisiklódai magyarság sürgős földhözjuttatása. 3. Az arra képesek közszolgálati alkalmazása (vasútnál dolgoztak román uralom alatt 8-an, mint ideiglenes munkások, ezek közül jelenleg csak 4 van alkalmazásban.) 4. Állattenyésztés fellendítése legelőhözjuttatás és kamatmentes kölcsön által. 5 Gazdasági eszközökkel való sürgős ellátás (ekéik régmódiak, vetőgép, ekekap3, vasborona, szecska-vágó, triör egy sincs a faluban). 6. Vetőmagkiosztás. 7. Kiskamatú kölcsönök juttatása a tavaszi munkálatok megkezdésére 8 A most megindult szövetkezeti mozgalom anyagi és erkölcsi támogatása. 9. Tejakció beindítása. 10. Az egyesített kis és nagyiklódai magyarság telepítéssel való felerősítése (Nagyiklódon van hová.) A jelenleg zárgondnokság alatt álló Porutiu féle 125 holdas birtok jutányos részesművelésbe adása. (Erre nézve kérelmet nyújtottunk be a Zárgondnok úrhoz és a Főispán úrhoz).

8 Záradék.

Kisiklód Dobokában az egyetlen szamosmenti magyar sziget, mégpedig egészséges magyar sziget, amely, ha fejlődésnek indul. sokszorosan visszafizeti a nemzetnek az érte hozott áldozatot. Öst felekezeti iskolája és temploma kiáltotta a legnehezebb idöket és megtartotta a jövendőnek. Sorsa a magyar nemzet kezében van, amit az Isten tartson meg sokáig igazságban, erőben és erkölcsi fejlődésében az idök végezetéig.

Krizsovánszky László.

Adatok, megjegyzések.

Papiros- misszió.

Ravasz László, püspöki jelentésében, amelyet részteleiben a Református Szemle f. évi 8. száma is közöl, foglalkozik azzal a kérdéssel, milyen fontossága van a misszió kérdésében az adminisztrációnak, s főleg a jelentés-készítésnek, adatszolgáltatásnak és ellenőrzésnek. Megállapítja, hogy nem lehet „papiros misszió”-nak nevezni azt, ha az egyház a maga munkásaitól jelentést kér, ha programokat ad, ha számadásra hívja fel azokat, akiknek ezt végezni kötelessége.

Minket közelről érint ez a kérdés. Nálunk ugyan a misszió hivatalos irányítására vonatkozólag nem merültek fel kétségek vagy kifogások, ami részben annak tulajdoni ható, hogy ezt a munkát mindig egyházi emberek végezték s az egyház tevélegi segítségével, annál inkább felmerülnek nehézségek afelől, hogy a jelentések beszerzése itt is rengeteg nehézséggel, bosszúsággal és sok hiányossággal történik. Azért fontos a kérdés tisztázás* itt is.

Bizonyos, hogy Ravasz Lászlónak igaza van, mikor megállapítja, hogy a „papiros misszió” elleni védekezést leginkább azoktól lehet hallani, akik nem annyira a papír, mint inkább a misszió tekintetében mutatnak hiányosságot. Ma már az az érv, hogy „nem teszek jelentést, mert nem akarok dicsekedni” — clavult. Mert, akik saját maguknak tulajdonítják a munkát, azok tesznek jelentést, sőt néha dupla leírásával teszik azt, viszont, aki dolgozik és nem saját magának tulajdonítja az eredményt, bátran jelentheti, hogy Isten Lelke mit végzett a gyülekezetében. Nim elvi okok állanak tehát itt fenn, hanem — hogy szépen fejezzük ki magunkat — kényelmi okok, s ezek védekeznek a „papiros-misszió” nem létező kísértete ellen.

Két oldala van tulajdonképpen ennek a kérdésnek. Az egyik az egyháznak a misszió ügyében való vezető szerepére, a másik annak ellenőrzésére vonatkozik.

Az elsőre nézve a felfogás függ az egyházzal magáról vallott felfogástól. Aki az egyházat nem a Krisztusban elválasztottak és megszólítottak egy földi szervezetben összekapcsolt, Isten Lelke által vezetett és Isten Igéje alatt álló közösségben látja, az vagy abba a tévedésbe esik bele, hogy az egyház földi, szociális formáját feleslegesnek tartja s azt *csak lelki* Közösségnek nézi, vagy abba a másikba, hogy a lelki oldalt nem veszi eléggé figyelembe, az egyházat tárgyas!ja, s *csak* annak *jogi* formáját, az u. n. hivatalos, adminisztráló egyházat nézi, az egyház életét, hitvallását, munkáját korlátozni akarja ezekre a külső formákra. Az egyház azonban sem az egyik, sem a másik *külön külön*, hanem a kettő együtt, sőt a kettő, mint egység, az egyház földi formáján mindig áttörvén a lelki valóság ereje, amely nagyobb, mintsem a földi forma azzal azonosítható lenne, viszont a lelki valóság itt ezen a földön mindig egy külső keretben és szervezetben jelenik meg.

Most ez a misszió kérdésében úgy alakú, hogy akik az egyik tévedés alapján az egyháznak csak lelki valóságát nézik, tiltakoznak a misszióknak minden „egyháziasítása” ellen s abban a munka igazi mivoltának sérelmét látják, míg a másik vélemény a missziót is csak hivatalos rendeletre és szabályok szerint képzelik el, mint az egyház külső, adminisztratív élete egyik jelenségét.

Mind a kettő téved. Tévedés azt hinni, hogy a misszió inkább önkéntes és szabad munka, mint az egyház többi tevékenysége, mert a misszió nem egyik, hanem az egységes munkája az egyháznak, és az igehirdetés, sőt az igazgatás éppen olyan önkéntes: *azaz*: Isten kegyelmén épülő és magukat a kegyelemnek odaadó kell, hogy legyen, mint a misszió. Az egyházban sehol sincs *csak* emberi kényszerből folyó munka, mert minden munkásnak szabadon, önkényt és háládatosságból kell dolgoznia. Tévedés azt hinni, hogy az egyház vagy bármilyen missziói munka is meg lehet irányítás, számbavétel, program stb. nélkül, mert ezek, amíg a földön élünk, *természetes* következményei a földi életnek, sőt a példa, a siker — Isten által adott siker — felmutatásával, előmozdítói is annak. Helyes és jogos védelmezni azt, hogy a misszió munkája *szabad* legyen, de ez a szabadság *belső* szabadság, *belső* önkéntesség, s arra kell törekedni, hogy a szolgálat Lelke minél többeket ragadjon meg erre a *belső* önkéntes szolgálatra. Az egyháznak a missziói munkára adott szabályzata, programja stb. tehát olyan irányadás kell legyen, amely éppen ezt az önkéntes szolgálatot teszi erősebbé, egységesebbé.

De tévedés az is, ha a missziói munkáról az egyház azt hiszi — vagy inkább hinné —, hogy azt ilyen szabályokkal, jelentőivel, programokkal *teremtheti*. Ha azt hinné, hogy a misszió „egyháziasítása”, szervezésével vagy hivatalos irányításával már a maga kezébe és hatalma alá vette azt, ami tulajdonképpen Isten Lelkétől függ. Az egyháznak tehát tudnia kell, hogy ő a munkát nem teremti, nem létesíti, de Isten Igéje iránti engedelmisséggel és ahoz alkalmazkodva örködni kell afölött s igyekeznie kell a lelkek elé állítani annak kötelezettségét. A missziói munka szabadságát és önkéntességét az egyháznak kell legjobban védelmeznie, de ép úgy azt is, hogy minden egyházi munka önkéntességére, vagyis a Lélek indításából való szeretetere nevelje a tagjait. A szabályokat és rendelkezéseket mindig az ügy érdekében kell hoznia és Isten Igéje szerint, azok öncélúak nem lehetnek.

Az egész kérdés végső pontjában azonban oda torkollik, hogy mi a lelkipásztor számára ez a munka? Minél jobban vallja a munka szabadságát, minél közelebb áll hozzá az ügy, annál jobban kell belekapcsolódnia az egyház által neki nyújtott lehetőségek és eszközök útján a munka közösségébe és örömdenie annak, hogy mások is, az egész egyház hivatalos szervei is a munkában segítségére jönnek. Azért a missziói jelentések pontos kiállításának és beküldésének ügye lényegében vallástétel arról, hogy ez az ügy nekünk fontos. I.L.

I r o d a l o m

A szerkesztőség csak az ebből a célból beküldött theologiai vagy pedagógiai vonatkozású művek ismertetését vállalja.

A lelkész, mint...

34 tanulmány az egytelencélú és sokoldalú lelkipásztori hivatásról.

Szerk.; Vasady Béla. Debrecen, 1940. 171 old.

E könyvben foglalt tanulmányok megíratására Vasady Bélát akkor ihlette a Lélek, midőn pár évvel ezelőtt első alkalommal jutott el Genfbe, hol a nagy történelmi események színterén, megelevenedett lelki szemei előtt Kálvin János „egytelencélúság és a sokoldalúság”, egyedül Isten dicsőségét munkáló református mintalelkész alakja, ki „írás magyarázó, történész, dogmatikus, egyházsszervező, gazdaság és szociálpolitikus, pedagógus, pszichológus” egyszóval lelki mindenese volt egyházának, akivé lennie kell ma is a református lelkipásztornak, hogy betölthesse szent hivatását.

E lelkipásztor megrajzolására, helyesen, theologiai szak professzorokat, gyülekezeti lelkipásztorokat nyert meg. Köszönetet érdemlő dolgozataik rendre, 1936–40. először a Debrecenben havonként megjelenő Igazság és Élet c. lapban láttak napvilágot, majd theologiai irodalmunk nyereségére összegyűjtve a fennírt cím alatt könyvalakban is megjelent.

E könyvet részleteiben az alábbiakban ismertetjük:

„*A lelkész, mint exegeta*” négy tanulmányban áll előttünk. Czeglédy Sándor és Kállay Kálmán az Ó-; Erdős Károly és Victor János az Újtestamentum szempontjából vizsgálja a kérdést, „isten ígését az idő és az emberi élet szövevényéből mindenkinek magának kell kibontania, egyesek nem végezhetik el mások helyett a munkát.” „Minél többet foglalkozunk az Igével, annál inkább érezzük, hogy a mi életünknek prófétai célja van.” Ha ezt ma kevés lelkipásztor érzi, arra vall, hogy nem ássuk magunkat az Ige mélyére. Ha teljes exegetikai művet nem adhatunk lelkészeink kezébe, fontos volna, hogy Parokhiális Könyvtárunk, rövid s a Biblia összes könyveire kiterjedő magyarázattal segítse a lelkipásztorokat. (Czeglédy).

Kállay példákkal mutatja ki, hogy úgy a Vulgata, mint a különböző bibliafordítások hibával vannak tele, még a Károlyi-féle közhasználatunkban levő is. A lelkiismeretes igehirdetőnek az eredeti szövegben is alaposan meg kell néznie a textust, ezért gyakorolnia kell magát állandóan a bibliai nyelvekben, de jó exegeta csak akkor lesz, ha megvan a nyelvi készsége és tudása hozzá. Az, hogy az Ige szerint reformált egyház lelkészei vagyunk, kötelez, hogy a „forrásból” merítsünk, különben elsőkélyesedik igehirdetésünk s méltatlanokká válunk nevünkre, az Ige egyházát visszük veszendőbe.

Erdős Károly azonfelül, hogy az exegézis vitathatatlan fontosságát tömören kimutatja, a bibliai és a magyar nyelv kifejezésben gazdagságára mutat rá és arra, hogy az exegézisben nem szabad mellőznünk a hitvallást meg a különböző magyar nyelvű bibliafordításokat és kommentárokat sem.

Victor János az exegetának a szentíróval való congenialitásáról, a szisztematikussal való közös munkájáról, illetve a két tudományág együttműködéséről szól. Nem az a fontos, hogy a szövegben mit mond Pál, hanem, hogy mit mond Isten „nekem” és a gyülekezetnek. Merész, de jó meglátás, hogy nekünk a textusból sokszor többet kell kiolvasnunk, mint amennyit az író akkor kifejezni akart abban, (pl. az Ef. levél-ben Pál az egyház egységről szól, de ma e hellyel kapcsolatban a felekezetekről is kell szólnunk).

„*A lelkész, mint egyháztörténész*” két tanulmányban rajzoltatik meg.

Egyiket azóta megboldogult *Görömbey Péter* lelkész írta, aki azért tartja fontosnak e munkát, hogy a lelkész lássa és láttassa meg a református egyház múltban való gazdagságát, melyből sokat „kihúztak” lába alul. Rajzolja a régi hithű református egyházunkért élő dicső elődöket a ma már sokszor névtelenné, méltatlanná vált utódok elé; hogy lenne a történelem az élet tanító-mestere. — A másik tanulmány *Révész Imre* püspök tollából való. Először határozottan leszögezi, hogy a „gyakorlati” munkakörökben foglalatosskodó lelkészek ma csak kivételes esetben lehetnek „egyház-történészek”, mert lejárván a Bod Péterek és a Szilády Áronok kora, sem a tudomány, sem az egyházépítés érdekei nem engedik meg a kétfelesántikálást, legfeljebb kevés kivételnek. Vagy egyiket, vagy a másikat arravalóság szerint!

Mai értelemben a lelkész, mint egyháztörténész: kötelezve van az Ige földi történetét, az egyház múltját tanulmányozni, ismerni, mert különben jelenét nem értheti meg; ismernie kell a hazai és más felekezetek történetét is, éppen egyházépítési munkájának egyik feltételéül. Tanulmányoznia kell a régi egyházi folyóiratokat; a gyülekezeti életre vonatkozó bármely korú okleveles és kéziratos anyagot ismernie kell, mert ez a legszerényebb képzettségű és legfalusibb homályban élő lelkész részéről is valódi *szolgálat a tudománynak*. Az egyháztörténetből tanultakat igehirdetésében felhasználja szemléltetőképekkül (mondvacsínáltak helyett). „A magyar református lelkésznek... ma egyenesen az egyház — és hitvédelem érdekében is — hazája és nemzete történetében is... otthonosnak kell lennie... Személyes tanulmányozás alapján kell ismernie a legújabb magyar történelemtudományi termelésének értékeit...”

„A lelkész, mint filozófus — írja *Trócsányi Dezső* — természetes valóság, hiszen a filozófia gondolkodástan, a lelkész pedig gondolkodó szubsztancia, kinek az élet minden jelenségét problematikusán kell látnia és nemcsak a maga, de hívei számára is meg kell találnia a kínzó kérdésekre a feleletet. Ajánlja a csak magyar nyelvet ismerő lelkészeknek Böhm Károly és kritikai idealista tanítványai munkáinak alapos tanulmányozását. — *Farkas Ignác* arra a kérdésre ad feleletet: milyen szolgálatot tehet a lelkésznek a filozófiai tudás? Először is (mert tűnedezőfélben vannak a ref. parokhiák Tompa Mihály által „halhatatlanított” alázatosságra intő mestergerendák) alázatosságra nevel, mely első lépés a hit felé; megtanítja a tiszta okfejtésre, bánia gondolatokkal, egyszóval az igehirdetés formáját jótékonyan befolyásolja. De az igehirdetés lényegét tekintve, már jóval kisebb jelentőségű. Brunner szerint az igehirdetés exorcizmus. ördögűzés. A ma ördöge az „antropocentrikus” világnézet, melyre az egykor hangoskodó filozófia nevelte rá a világot, ma meg éppen a (halkbeszédű) filozófia kénytelen meglátni, hogy a „rendezett zűrzavaros” helyzetből, nem az ember, hanem Isten vezetheti ki a világot, de (Pascal szavaival élve) nem a filozófusok Istene, hanem az Ábrahám-Jákób Istene, akit nem megérteni akar az igehirdető és a hívő, mint a filozófus, hanem akinek oda akarja adni önmagát.

„A lelkész, mint dogmatikus”, — mondja *Kovács József* — szintén a legtermészetesebb valaki, hívei helyett is kell, hogy foglalkozzék ezzel. Leggyakorlatibb a lelkigondozói 8 éppen a beteglátogatói munkában is dogmatudása segíti erőteljesen rámutatni, „hogy Isten a szenvedéssel ábrándít ki minket a világ szerelméből s ezzel ébreszt bennünk vágyat az O országa iránt. A dogmatizálás nehéz s rosszul csinálva veszedelmes munka, ezért a dogmatikai professzorok munkájával kell szoros kapcsolatot tartaniuk a gyakorló lelkészeknek. *Vasadi Béla* három frappáns jelszó alatt mutatja ki a közvélemény állásfoglalását a dogmákkal szemben. A szubjektív miszticizmusra hajlók jelszava (még lelkészeké is!) „el a dogmákkal!” „Le a dogmákkal” azok jelszava, akik a vallást magánügynek, a nép ópiumának, a papok találmányának ócsárolják. „Tele dogmákkal” vádja szintén a közvélemény részéről éri egyházunkat, lelkészeinket, miért a dogmákkal s nem a kulturális, szociális szeretetszolgálatat foglalkoznak inkább. E vádakra a lelkészek válasza csak egy lehet: minden munkájukat végezzék komoly dogmatikai alapvetéssel; hirdetni az Igét és szüntelenül a hitvalláshoz mérve hirdetni azt.

Muraközy Gyula és Török István a „lelkészt, mint etikust” rajzolják.

„A lelkész nem ethikus, mert nem jobb, mint más” és nem tud másokat jóvá tenni, de ethikus abban az értelemben, hogy hirdeti a tiszta Igét és termi annak jó g) ümölcsseit, a prédikációnak ma nincs ethikai konzekvenciája, ezért ethikai megújodást vár a prédikálás, de az is tévedne, aki Ige helyett ethikát kezdene prédikálni. A megromlott theologia filozófiával megspékelt ethikát tanított. A református dogmatikában szervesen benne van az ethika (Inst) Ezek személtartásával prédikációnk nem saját állásfoglalásunk egyes kérdések mellett, hanem Isten akaratának hirdetése.

„A lelkész, mint homiléta-ról” ifj. Czeglédy Sándor és Darányi Lajos írtak. A lelkészek között e tekintetben hánis „praticizmus” uralkodik, csak maga a prédikáció a fontos, annak elméletét foglalkozni felesleges. Pedig a jó gyakorlati munka rendszerinti megelőzője az alapos elméleti tanulmányozás. A lelkészek homilétikaellenes magatartása kényelemszeretettől származik. A prédikációra való előkészület szempontjából a lelkészek három csoportba oszthatók. Vannak, akik a más beszédét mondják el; sokan csak átdolgozás után használják a másét; s némelyek több-kevesebb gondnal maguk készítik beszédjeiket. A két első csoportnál a homilétikai tudás inkább kritikában merül ki, az utóbbi csoportbeliek nem maradnak a kritikánál, hanem járják a beszédkészítés „mindig” küzdelmes útját. Jelszó: dolgozom, hogy a dolgozni akaró Ur előtt ne akadály, hanem munkatárs legyek.

Gönczy Lajos és Benedek Sándor „a lelkész, mint liturgus” mutatják be. Ha nem hangsúlyozzuk, hogy a lelkész először liturgus s csak annak alapján pásztor, hitoktató stb, a gyülekezet részéről az a veszedelem fenyegeti, hogy munkáját akárki — a harangozó — által is elvégezhetőnek tartják. Ha a lekipásztor nem vigyáz, mint liturgus, hogy úgy a templomban, mint azonkívül meglátszódjék magatartásán, hogy ő tudatában van munkáját illetően az isteni és a gyülekezeti megbízásnak, nem tudja sem a templomban, sem azonkívül úgy folytatni a maga életét és irányítani a másokét, hogy az mindenütt és mindenkor istentisztelet legyen. — A másik tanulmány inkább a liturgia hibáival foglalkozik. Az úrvacsorai ágendában helyenként csak a szereztetési ígét, máshol emellett „szentelő imádságot” is mondanak. Néhol a mult hagyományaként a három (négy) kérdés alakjában, néhol az Apostolum, néhol meg mindkettővel valljuk meg hitünket. Kifogásolja a templomozásutáni beszélgetések esetlegességeit, idétlenségeit, a papi süveg használatának zűrzavarát.

„A lelkész mint pedagógus” Makkai Sándor és Soós Béla egyetemi tanárok cikkében áll előttünk. Ebből az általános pedagógia mai válságáról: a Kijelentést elfogadó engedelmes hitet a nevelés feltételének valló s ezért új- és örökké modern Pestalozzi-féle nevelés örvendetes előrelöréséről ír. E nevelésben a lekipásztor, mint igehirdető tényező, kinek a magyar pedagógiai irodalmat, Imre Lajos, Schneller István, Weszely Ödön, Kornis Gyula, Mitrovics Gyula munkáit ismernie kell, ha már nyelvi nehézségek miatt külföldiekkel nem foglalkozhatik. — Utóbbi a vallásoktató lelkészek beállítása, komoly vallástanítás elvégzésére utal. Tapasztalat alapján mutat rá azokra a megbénító jog- és más természeti sérelmekre, melynek kútfeje az a nagy különbség, ami van a parochuslelkész, illetve a rendes középiskolai tanár és a hitoktatólelkész között.

Enyedy Andor elképzelhetetlennek tartja a lelkekkel foglalkozó lelkész komoly „pszichológiai” tanulmányozások nélkül. Utal arra, hogy van született, képzett és ihletett pszichológus s a lelkésznel akkor a legjobb az állapot, ha mindhármát egyesíteni tudja önmagában. Fájjalja, hogy a valláslelektan még ma is hiányzik a theológiáról. Malter Kálmán érthetőnek tartja a lelkészeknek a természettudományos lélektan és a Feuerbach illuzionizmusával szembeni idegenkedést, de már nem is indokolt ez az idegenkedés, mikor Dilthey és Spranger a szellemtudományi lélektan diadalra juttatták, illetve, mikor Gruehn—Girgensohn a valláslelektanban tettek nagy előhaladást. Ajánlja lelkészeknek a lélektanról való foglalkozást, mert annak hasznát a mindennapi beszélgetés, a vallásos nevelés és lelkinvelésnél sehogysem nélkülözhetik.

„A lelkész, mint hungarológus”, Ujszászi Kálmán és László Dezső írták.

Mindketten megegyeznek abban, hogy a lelkésznek igehirdető munkája akkor lehet teljesebb, ha a magyarság megismerésével és az ismeretére vonatkozó adatok összegyűjtésével minden munkája közben foglalkozik, de nem szabad felednie, hogy ő, mint *teológus foglalkozék* ezekkel s munkájában emiatt semmi törésnek nem szabad lennie.

„*A lelkész, mint egyházjogász*” c cikkében Győry Vilmos rámutat, hogy a mai egyház jogi alapokon nyugszik, de a mai uralkodó vallásos áramlatok nem kedveznek neki s természetes, hogy missziói egyházzá kell lennie, de azért az egyházjogra szükség volt és lesz, hogy mindennek és jó renddel legyenek; szükséges, hogy a lelkész egyházjogász is legyen, ki ismeri az egyházi, állami, iskolai törvényeket s ezeknek egymásközi viszonyát, az egyházkormányzat normáit, különben nem lehet jó lelkipásztor. — Kovács J. István az előbb elmondottakon felül „az egyre jobban előtérbe nyomuló egyházfegyelmezés szempontjából” követeli, hogy a lelkész egyházjogász legyen, mert az első fokon ő vezeti az ügyet. De ezt kívánják tőle az egyház szociális munkái, anyagi életének irányítása, a külső hatóságokkal való érintkezés, vallásfelekezeti viszonyok nehezülése és az esetleg magasabb egyházi testületekbe való megbízás ellátása. — Szentpéteri Kun Béla „ha van szükség arra, hogy a lelkipásztor egyebek közt egyházjogász is legyen, van szükség arra, hogy minden lelkész az legyen.” De a jó egyházjogász nem az, aki a legtöbb törvényt kívülről tudja, hanem az, aki tisztában van a jogelvekkel (pl. „hogy az egyházban a hatalom nem emberé, hanem a Jézus Krisztusé. Ebből következik, hogy semmiféle ember egymagában — sem pap, sem világi úr — nem parancsolhat ez egyházban és csak akkor lehet rendelkezni, mert csak akkor van ott igazán az Úr, ha többen összegyűlnek az Ő nevében”) s aki a jogelvek alapján álló törvényeket helyesen tudja alkalmazni. Különben a jó lelkész rendszerint jó egyházjogász is.

„*A lelkész, mint szociális igehirdető*” — írja Pap Béla — univerzális műveltségű, szociális érzésű és prófétai hitű ember kell, hogy legyen. E tulajdonságok megőrzik a demagógiától. — *A lelkész, mint szociálpolitikusról*” Domján János a többek között azt mondja, hogy e munkába nem a kulturális, világnézeti irányok, vérségi hovatartozás, hivatástudat, hanem az Ige parancsa: „*Szeresd felebarátodat, mint önmagadat*” — állítja be. Gyakorlatilag: a Bibliával a kézben hirdeti és követeli hívei minimális megélhetési feltételeit. Mint vezető ember úgy a községi tanácsban, mint a helyi üzemnél és az állami szociálpolitika intézésénél komoly tanulmányozással és munkával nélkülözhetlenné teheti magát.

„*A lelkész, mint énekező*”, Tóth Endre és Vikár Sándor írása szerint fontos tényező az énekek minden istentisztelethez gondos megválasztásánál; ha nincs gyülekezeti kántor, az énektanítás és gyülekezeti ének tényleges vezetését is ő kell, hogy végezze; fontos szerep vár rá, hogy alapos tanulmányozás után a megújítandó énekeskönyvhöz jelen énekeskönyv hitelveinkkel nem egyező darabjainak kirotálásánál, újak megválasztásánál, nemcsak a szöveg és tartalom, hanem még zenei szempontból is résen lehessen.

Imre Lajos; „*A lelkész, mint pásztor*” fogalmi tisztázásánál a prédikátor, egyházi szolga, verbi Divini minister, lelki tanító, ev. ref. pap, illetve ref. pap, lelkész és lelkipásztor fogalmakat vizsgálva megállapítja, hogy az utóbbi felel meg leginkább. A Szentírásból adja meg a feleletet e kérdésre: ki a pásztor? Majd a pásztori lélek és pásztormunka vonásait húzza meg erőteljesen, végül, hogy a lelkek és pásztor közötti viszony mindkettőjük Istennel való viszonyától függ.

„*A lelkész, mint a külmiszió előmozdítója*”: Horváth Jenőtől, a külmiszió teológiai tudományosságának szaktekintélyétől való írás.

Az utolsó dolgozat: „*Pásztor a Főpásztor előtt*”, Szabó Imrétől való. „*A lelkipásztort, egyéni, családapai, igehirdetői és lelkigondozói mivoltában mutatja be. Életgyökeresen figyelmeztet mindnyájunkat, hogy a Főpásztor fíteles és kegyelmes színe előtt való naponkénti megállani próbálásunk nélkül a mintalelkésszé válás nagyon is keskeny útján sem haladhatunk előre.*”

A könyv a felvetett kérdések elvi tisztánlátására segít s oly haszonnal öntudatosít, hogy a fel nem vett témák megiratása csak további nyereség lehet.

Olvassa el minden teológus és minden lelkipásztor. Mózses András.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Ford. Kozma Tibor. *Írta Erdély kiadása. Kolozsvár, 1940. 88 old. Ára 2 pengő.*

A mult évben erdélyi könyvpiacunkon alig jelentek meg theologiai művek. Ezért fogadjuk Kozma Tibor e fordítását hálásan, mellyel, mint előszavában mondja, lelkésztestvéreinek óhajt szolgálni. Helyesen írja, hogy e könyv igehirdetés, mert szolgálat Isten Igéje ügyében. Nehéz olvasmány, de aki csendesen olvassa, engedi, hogy az írók végigvezessék életkérdések tisztázásán, meggazdagodva, a keresztyén élet titkait tisztábban látva, a Szentlélek csodálatos hatalmát érezve, szent tűzzel érintve indulhat szolgálatába.

A könyv két tanulmányt tartalmaz, melyeket az írók 1929-ben az elberrfeldi theologushétén tartottak egymásután. Barth Henrik problémája a szellemkérdés a német ideáлизmusban. Barth Károly a Szentlélek és a keresztyén életéről ír. A két előadás nagyszerűen kiegészíti egymást, amint nemcsak a theologianak, hanem a filozófiának is egyik legnehezebb problémáját világítják meg. A sokat vitatott kérdés az, hogy van-e rokonság, sőt ahogyan már néha hallatszott azonosság a német ideáлизmus és az Újszövetség üzenete között. Barth Henrik végigvezet határvonalakon úgy, hogy megmutatja azokat nagy jártassággal, bizonyosan és élesen. Értékes e tanulmány történeti része is, melyben a szellemfogalom történetét adja Herdertől Diltheyig és Euckenig, itt a filozófiai előadás határait átlépve, értékes segítséget nyújt a mai kultúrkriszis alapjainak felismerésére. Barth Henrik tanulmánya végén a filozófus nagyszerű bizonyosságtételt olvashatjuk a Szentlélek- Istenről. Magával ragad a hívő filozófus „de” szava. „De O Isten hangzik újra és újra a hatalmasan ivelő előadásban a hívő bizonyágtétel, amint megmutat titkokat. Kifejti, hogy a spekulatív ideáлизmus szerint a Lélek ereje csak olyan nagy, mint megnyilvánulása, a Szentlélek semmi megmérhető viszonyban nem áll megnyilvánulásával, mert O Isten.

Ő nem mérhető össze hatásával. Beszél ilyen közeli kérdésekről, mi a Lélek vigasztalása s megmutatja, hogy az nem kegyes élmény, hanem a Krisztusra való utalásban áll. Hasonló titkokat tárva fel, előttünk áll a Szentháromság Isten harmadik személye. Itt folytatódik Barth Károly előadása. Három részben szól a Szentlélekről, a Szentlélekről, mint Teremtőről, a Szentlélekről, mint Kibékítőről s a Szentlélekről, mint Megváltóról. Első sorban arra törekszik, hogy a Szentlélekről szóló tannak a keresztyén tanra való jelentőségét megmutassa. Teszi ezt úgy, hogy a Biblia alapján állást foglal a római katolicizmussal szemben s a reformáció igazi megértését adja. Nem könnyen, hanem súlyos fejtegetésekkel végzi ezt. Az egyes részek végén gyakorlati téren tárgyalja, hogyan éli a Szentlélek bennünk a keresztyén életet. A keresztyén élet a Szentlélek által az Isten Igéje számára feltárult élet. A megigazulás s megszentelődésnek helyes értelmezése után olvashatunk a lelkiismeret, a háládatosság, az imádkozás kérdéseiről. Barth Károlynak ebben az írásában is újra s újra a tudós theologus sorai közül kicsendül az igehirdető tüzes, nyugtalanító, de magávalragadó, új életet támasztó szava.

Ha a fordító munkájára tekintünk, meg kell állapítanunk, hogy nagyon nehéz feladatra vállalkozott. A nehéz stílus, a hosszú mondatok igazán próbára teszik a fordítót. Meg kell állapítanunk, hogy Kozma Tibor nagy munkáját jól végezte. Az a benyomásunk, hogy neki külön hivatása van erre s biztatni tudjuk és kérjük, hogy a theologia terén író és fordító munkásságát minél intenzívebben folytassa.

A könyvet ajánljuk olvasóinknak, időszerű, nagyszerű theologiai mű. Nagy dolog, hogy magyar nyelven olvasható. Fogadják el minél többen a Kozma Tibor nagy munkával készített testvéri segítségét.

Borbáth Dániel.

Vasárnapi iskola*

A gyermekpdsztoráció.

A vasárnapi iskola vallástanítás.

A másik az, hogy a vasárnapi iskola természetének megfelelően egy sajátos módszerű munka, mely módszerhez való ragaszkodás nélkül nemlétező.

A vasárnapi iskola és a vallástanítás, mint a vallásos nevelés tényezői, egymástól nem függetlenek. Mindkettőnek közös Ura az, aki magát kegyelmesen kijelentette. Közös az az Ur, akiben magát Isten nekünk kijelentette. Közös az a kijelentés, a Szentírás, melyet vettünk s melyet boldog örömmel egyfelől, másfelől meg szentváltáshoz illő komolysággal és felelősségérzettel kell továbbadnunk. Közös az a *végső cél*, amit el kell érünk úgy a vasárnapi iskolában, mint a vallásórán, amit egyszerűen *lgehirdetésnek* nevezünk. Mindkét helyen hívó, evangéliumi meggyőződéssel teljes vezető, vagy tanító, gyermekekkel áll szemben. Ugyanazon hitvallási alapon álló egyház, ugyanazon gyülekezet felülről elhívott és a gyülekezet által megválasztott lelkipásztora és vezetői éppen a gyülekezet gyermekei számára hirdetik az Igét. A bűn súlya alatt nyögő, de az egy Krisztusban kegyelmet nyert idősebb testvér az ugyanazon bűnben élő, de Krisztusban szintén kegyelmezett kisdedek között kell hogy a kegyelem felmentő ítéletének örömmondója, *evangélistája* legyen itt is, ott is.

A két nevelői tényező munkája nem ellentétes, hanem egymást kiegészítő

Mindkét helyen a Biblia áll a középpontban, mint tanítási anyag. É központi anyaghoz járulékok itt is, ott is az egyházi ének, a káté, az egyháztörténet, de míg a vallástanításban az egyház által előírt tanterv és megadott órakeretben a „járulékok” megtanítására, anyaguknak átadására is ugyanolyan hangsúly esik, mint a bibliai anyagra, addig a vasárnapi iskola szabadabb keretek között *csak a Bibliát* tanítja állandóan és a járulékokat itt-ott felhasználja, szemléltető, elmélyítő vagy rögzítő anyagként. Ezért a vasárnapi iskola eredetének és valóságának megfelelően, *biblia-iskolának* is neveztetik. A vallástanítás anyaga egy nagyobb és egy bővebb, míg a vasárnapi iskolában tanítandó anyag kisebb s inkább a Bibliára szorítkozik.

A vallástanításban a tanítónak munkája kötve van a tanterv és a tananyag által, neki azt meg kell tanítania és a gyermekektől számon kell kérnie s a számadáshoz mértén jegyet is kell adnia belőle. Vannak eszközök, melyek a gyermeket annak megtanulására kötelezik, rászorítják s éppen ezek miatt sok esetben a gyermek meg is tanulja az anyagot, de nem egyszer bizonyos ellenszenvvel, még ha a Bibliáról is van szó.

Viszont a vasárnapi iskolában tervszerű tanítás van, de nincs egy megkötött tananyag, melyet tűz-víz el kell végezni s abból osztályozni a gyermeket, hanem van idő és lehetőség arra, hogy a Bibliának egy-egy üzenetét bár módszeresen, de a legnagyobb aprólékossággal kidolgozva, színes képekben, a legmegfelelőbb keretbe beállítva vigyük közelebb, de jól jegyezzük meg. nem az egész, sokszor 50–70 gyermekből álló nagy osztályhoz általában, hanem a 12, legfeljebb 18 tagból álló kicsi vasárnapi iskolai *csoport*hoz, illetve ebben *személyesen mindenik gyermekhez*.

Míg ott a hangsúly arra esik, hogy a bibliai történetet tudni kell, addig itt arra, hogy meghallva és megtanulva Istennek megtartó és mindig valamit parancsoló, valahova küldő üzenetét, legyen ideje és alkalma a gyermeknek

felfedezni abban az ő életének és jövő munkájának egyik legértékesebb darabját, megbízását s legyen komoly alkalma társaival és vezetőjével imád-
ságos és békességes, boldog baráti közösségben *dönteni* az Isten szava ellen,
vagy éppen *mellette*.

Abból, hogy a gyermekek minden külső kényszer nélkül a legtöbbször
eljárnak szorgalmasan a vasárnapi iskolába, ha ott már egyszer „nagyon ko-
molyan” voltak, talán szabad arra következtetnünk, hogy *döntésük Isten*
kegyelméből az Ige mellett történt s örömmel járnak tovább a Krisztus útján
sokkal határozottabban igensokszor, mint a felnőttek.

Ha most a vallásórán megtanult bibliai történet a következő vasárnapi
iskolai órán jön elő s itt a gyermekek nem értelmileg ismétlik azt el, hanem
átvéve annak *személyes üzenetét*, annak *megcselekvésére* indíja és az *adako-
zásban és szolgálati alkalmakban e cselekvést gyakoroltatja* a gyermekkel,
megérkeztünk oda, ahol meglátjuk, hogy a vasárnapi iskola *nemcsak tanít*,
hanem tanít is, de nemcsak érinti a nevelést (mint azt a vallásóra, mert nem
teheti másképpen a mondottak miatt), hanem *nevel*.

Eszerint a vasárnapi iskola nem felesleges járuléka a vallásórának,
hanem szükséges és nélkülözhetetlen kisegítő, kiegészítő társa, együttjárója:
a legmegfelelőbb vallásos nevelői tényező. Hála érte Istennek!

Mózes András.

Mit tanítsunk.

1941 március 23. *A szenvedésekben*. Mk. 14 17—42. Aranymondás:
Mk. 14 38. Ének: 141 4. Zh. 34: 1.

Március 30. *A bíró előtt* Lk. 23: 1-25. Aranymondás: Zsolt. 50 15.
Ének: 233 1-2.

Április 6. *A Golgothán*, Lk. 23:26-49, Ján. 19:16—37 Aranymondás:
Lk. 23:34. Ének: 111. VII. Ö é!

Április 13. *A hét első napján*. Mt. 28:1—10. Aranymondás: Mt. 28:6.
Ének: 116.

Április 20. *Megjelent* Lk. 24:13—35. Aranymondás: Lk. 24:34. Ének:
221:1-2.

Április 27. *Tamás*. Ján. 20:24—31. Aranymondás: Ján. 20:29. Ének:
170:1—2.

Május 4. *Te tudod, hogy én szeretlek téged*. Ján. 21:1—t. Aranymon-
dás: Ján. 21:16. Ének: 112.

TUDATJUK, hogy postaköltségfedezet hiányában a Vasárnapi iskola
két számát együtt postáztuk, pedig úgy szeretttük volna, hogy az első szám
egy hónappal előzte volna meg a másodikat;

hogy a titkár rövid látogatása alkalmával megtudta, hogy *Várkuduban*
50 gyermek jár vasárnapi iskolába, a lelkész 50 darab bibliajelző eladását
volt szíves vállalni;

Magyardécsében négy vasárnapi iskolai csoport van, melyből egyet a
lelkész vezet, a többi vezetőikkel előkészítő bibliaórát tart hetenként, 100 drb.
bibliajelző eladását vállalta;

Árpádon szintén erős vasárnapi iskolánk van, Tamás Dénesné tanítónő
és vasárnapi iskolai vezető 100 darab bibliajelző eladását vállalta.

B. T. vasárnapi iskolai vezető testvérünkötől a bibliajelzők részbeni árát
megkaptuk, jókor érkezett, köszönjük. A kéziratokat alkalomadtán átadjuk, e
lap számára írást várunk.

KÉRJÜK, hogy vasárnapi iskolai vezető testvéreink e lap támogatására
adományaikkal, cikkeikkel, tanácsukkal, tudósításaikkal szíveskedjenek közre-
működni. *Hogy Isten tegye áldotta a vasárnapi iskolai munkát!*

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély” Iratterjesztésében.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor. „Ifjú Erdély” kiadása. 90 oldal. Ára 2— P

Kálvin Jánosi Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rabold Gusztáv. A Synoptikus evangéliumokról szóló Kálvin-Kommentár II. kötete. Ára 6— P.
— Kapható még: Kommentár a Synoptikusokhoz, I. kötet. Ára 6 — P.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása. 170 oldal. Ára 6— P

Debreczeni László: A mi művészetünk. (Fatornyos hazámból.) „Ifjú Erdély” kiadása, 130 oldal, több, mint 50 illusztrációval. Ára 3"— P. Egyszerűbb kiadás ára 2— P

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

W. Lüthi—Nagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2— P

Horváth Jenő: Az egyház világmissziója. „Élő Könyvek” 30. sz. —.40 P

„Itt az Isten köztünk”, 1941. évre. Bibliaolvasó kalauz minden napra, 272 old. 1 — P — Ugyanaz kötve 160 P. Március 1-től 25% kedvezménnyel!

IKE-jelvény, három színben zománcozva, az IKE-központ hivatalos kiadványa (csak 10-nél több példány rendelhető), ára darabonként — 50 P

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként — 10 P.

Mikos Lajos: Leányélet és Leányarcok a Bibliában. A leánymunka kitűnő segédkönyvei, áruk: 150 és 280 P

Dobos K. —Kovács Bálint: Az ifjú és című ifjúsági vezetőkönyveinek I —VI. kötete kapható, egy-egy évi bibliai és önképzőkori munka részletes műsorával. Hat kötet 5— P Az egyes kötetek ára — 60 és 1— R között váltakozik.

Révész Imre: Öntudatos hit. A gyülekezeti hitvédelem kis könyve. Hitünk igazságát világosan szembeállítja e könyvecske a többi egyházak másirányú tanításával. A II. javított kiadás ára 30 fillér.

Ecsedy Aladár : Bizonyosságtevő fiatalság. I. Párbeszéd és jelenetek ifjak, II. leányok számára, á 1-50 P

Barcza József: Elmenvén tanítsatok...

Egyházi beszéd. 36 széletlátkörű, eleven evangéliumi prédikáció, Ára 320 P

Ecsedy Aladár: Örvendezzetek! 30 előadásra alkalmas darab, ára 5- P

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az „Ifjú Erdély” Iratterjesztésében. A „Soli Deo Glória* Szövetség és „K. L. E.* minden még kapható kiadványa, az „Exodus” kiadványai (Karácsony Sándor könyvei stb.), valamint a „Bethlen Gábor” könyvkereskedés és a „Stúdium” kiadványai eredeti bolti árukon kaphatók. **Új szorgalmi képek, bibliai mondasós képeslapok** nagy választékban kaphatók.

T A R T A L O M :

Az Ige tükrében. *Idegen tűz.* (Káli Dénes.)

Élet és munka. *Régi húsvéti ének.*

Prédikációvázlatok. (I. L.)

A gyülekezet, mint kultuszközösség. (I. L.)

Húsvét előállításának kérdéséhez. (Tőkés István.)

A világ vége. (I. L.)

A Református Férfiszövetség feladatai. (I. L.)

Vasárnapi iskola. (Mózes András.)

Irodalom. *Kozma Tibor: Téma és textus a prédikációban.* (I. L.) *A reformáció és ellenreformáció korának keresztvén egyházi írói.* (M. N.O.)

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:

DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS

Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Kolozsvár, Hitler Adolf-tér. Ref.Theologia.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 4. — P.

Egyes szám ára 40 fill.

Idegen tűz.

III. Mózes 10:1–7.

Az első soroknál nem is gyanítaná az ember, hogy eleven igére, hanem amolyan „elbeszélésre” talált. De azóta ijesztő méreteken bontakozik ki a szentség szolgáinak rettentő intelme. Szörnyű polipkarokkal belenyújtózkodik a mába és dermedtté zsugorodik a lélek lehelletétől. El kell olvasni megint.

Azonban tudni kell hozzá még néhány dolgot, a II. Mózes 30:18–25 és III. Mózes 6:9–10. v. írottakat. Az oltár ki nem alvó tüzeről, a pap mosdási, öltözködési, stb. kötelességéről, a szent elegyítésű füstölőszerről, a kenet szentségéről.

Nádáb és Abihu lusták voltak és kihamvadni hagyták az oltárt. Tán felvilágosultak: nem a tűz és füstölőszerek anyagi azonossága fontos, az Úrnak elég az amúgy is jelképes értelmű füstfátylak édes örvénylése. Tán cinikusok és csak úgy „hálóingre kanyarították a palástot.” Begyűjtottak hát az „idegen tűzzel”

Megsemmisültek.

Mit is szólhatott volna itt Áron, „a mélyen hallgató”, a körütekintő, a bálványöntő, táncengedélyt adó, a népet olykor „megvadító?” Mózes irgalmatlan igazmondása kellett ide, a törvényadó engesztelhetetlen dogmatizmusa: meg kell halnotok, ha csempészték, ha mellékutakon settenkedtek, ha segíteni akartok kiszemeltetések kenetén. Sirathatjátok a szégyent, ami az idegen tűz miatt esett rajtatok. „Meg kell szenteltetnem azokban, akik hozzám közel vannak!”

Nem könnyíthetek az elsőnek tolakodó gondolaton illetéktelenségem belátása mellett sem. Mily szédületes, nagy tények forognak a kezünkön: bűn, halál, hit, kegyelem, Urunk elégtétele, bűnök bocsánata, örökélet. De csak a „hiszekegy”-et kellett volna mondanom. Mily ijesztően könnyű mindez, míg csak szó és szertartás. De mily tönkresilányító, kozmikus nehézkedéssel lapit, mihelyt arra tekintek, hogy mindez annyira áll, amennyire én állítom. Hogy' kéne tudnom betűről-betűre, aztán, hogy' ki kéne termelnem magamból, aztán, hogy meg kellene reformálnom magam hozzájuk. Hiszen az én egzisztenciám van bennük eltéve. Be közel vagyok az oltárhoz és be messze lehet az Isteni

Aztán kivonatolok, csemegetek innen-onnan. Leadom mások hatásos szólamait. Keverem az aktualitásokat. Utólag mindig előre láttam az eseményeket. Elmevillanásaimat, reformerkedéseimet rá-

fogom az Istenre. És — csodálkozom — hogy mégse közeledett el az Isten országa. De a hatás megvan mégis. Rászoktattam a hallgatóságot, hogy műsoros előadásnak tekintse a prédikációt, ahol a pap „kitesz magáért”

Nó, de ez még csak megy, mert ez is hevület. Mert lehet még rosszabbul is. Ez pedig az „ex ab rupto”, a pillanat ihletése. Amiről nem szabad beszélni. Hacsak irodalmi tekintély és gonosz-kodó nyelv birtokában nem.

A jelentések rovatai követelőznek. Tenni kell valamit. A keretek megalakíttatnak. Folyik is a helybenlépés. És míg száll a tömjén, míg mézes a madzag: lobog is a tűz. Aztán beüt a székely, rettenetes, sátáni arcperzselés. A hamis tűz miatt. És Áronnak ismét megapadt a fia.

Említsem-e az oldalajtókat, a kulisszák titkát, az alkalmazkodó kenet csúsztatásait? Nem, ne világítsunk rá a kor és Ízlés szintjén gyámoltalankodó áronfiakra. A törvény és divat összemérését elvégzik a nagy idők, melyek elnémítják Áronékat és előhívják Mózeset.

Néha csak egy-két, valósággal teli, igazi szóra volna égető szükség. Rátenni a barát vérző szívére. És minden őszinteség dacára se kerül meg, csupán a kaptája. Miféle tüztől üt ki ilyenkor a verejték az ember arcára?

Ezt kell mondanom az én lelkemnek: szenteld meg magadon az Urat, szenteld meg magadat az igazságban. Nincs sürgősebb teendők ennél. Nem kell idegeskedned, hogy nem adnak rád, vagy elkésel egyébtől. Mindenki Istent keres rajtad, s ha nem kapja, érdekességed mellett is otthagy.

Meg kell szentelned magadon az Urat. Nemcsak a modorod, a stílusod, a programmod legyen előírással. Hanem foglalkozáson kívül, egymagában végezd el az Úrral, hogy mi közöd hozzá. És minden napon. S mikor már nem te fájsz magadnak, hanem az Ó terhe emészt, akkor felgyúlsz igazi tűzzel. Imé tűzzé teszem az én ígéret a te szádban.” (Jer. 5: 14)

Meg kell tanulnod az igazi imádságot, ahelyett a sok, második személyre címzett prédikáció-kivonat helyett, melynek harmadik mondatánál már csak az ámen érdekességére lesnek. A Szentlélekért, az igazi tüzéért. „Mert az Isten az ő kegyelmét és Szentlelkét csak azoknak adhatja, akik ezt Tőle szüntelen kérik és érte hálákat adnak.

Káli Dénes.

É l e t é s m u n k a

RÉGI HÚSVÉTI ÉNEK.

Ez nap új éneket mondjunk Jézusunknak,
Kitől megszegetett zárja koporsónknak,
Ő a mi Bíránknak lőn megengesztelője
S Isten, mi Atyánknál békességnek szerzője.

Testben Isten Fia érettünk öltözék,
És halandóságba érettünk költözék:
Érettünk mondhatatlan kínokat felvállalván,
Ártatlan életét letcvé a keresztfán.

Mondjunk győzedelmet: feltámadt a testben,
Bírja az egeket királyi felségben,
A boldogult lelkek szemlélvén dicsőségét,
Csudálják erejét, harcát és győzedelmet.

E mi Megváltónkkal mi is támadjunk fel,
E Főnk- s Bajvívónkkal menjünk egy úton el,
Szívünk földiektől szakasszuk el, amelyek
Csak oly szépek és jók, mint a fénylő üvegek.

Emeljük fel elménk a mennyei jókra,
Bár éltünk s szerencsénk fordult mulandóra,
Tudjuk meg, hogy éltünk a Krisztussal eggyé lett
ő a Magasságosnak kebelébe rejtetett.

Idvezítőnk mikor égből ismét leszáll,
Dicsőségünk akkor ővele helyreáll
Meglátjuk, amint van s hozzá hasonlók leszünk
És kimondhatatlan jóságáról hírt teszünk.

Erdélyi Énekeskönyv. Kolozsvár 1811.

Prédikáció-vázlatok.

Egy fájdalmas út.

I. Sám. 20:9-13.

1. A Dávid és Jonathán megható búcsúja ez a néhány vers. Dávidnak menekülnie kell, mert Saul üldözi s Jonathán, aki egyedül maradt meg hű barátságban mellette, ki akarja tudakolni apja szándékát s a saját élete kockáztatásával is meg akarja menteni Dávidot. Dávidnak nincs más mentsége csak Jonathán, nélküle a halál martaléka lehet.

2. A Dávid üldöztetése a mi üldöztetésünket jelképezi a bűn által. A Sátán, mint Saulnál, a gonosz lélek teljes erejéből üldöz bennünket, veszünk akarja, meg akar semmisíteni. Milyen ez az üldözés? Sokszor olyan, hogy nyilván látjuk, mert reánk tör, fenyeget, bosszút akar állani, halálos veszedelembé sodor. Máskor éppen az a veszedelmes benne, hogy szépen beszél, rá akar szedni, barátságot hirdet, sima szavakkal csalogat, de útja vége éppenúgy halál egyik oldalán, mint másikon. Mentség és védelem nélkül állunk vele szemben és életünk, Istennel való békességünk, üdvösségünk folyton veszélyben van.

3. De nekünk is van egy ilyen barátunk, védelmezőnk, mint Dávidnak. Dávid maga tett erről bizonyosságot, mikor ezt mondja: Te óh Uram, paizsom vagy nékem I (Zsolt. 34:3.) Ez a védelmező Krisztus. Ő jár közbe az Atyánál értünk, hogy ne engedjen bennünket a bűn hatalmába esni s ő győzte le a bűnt a maga halálával. Jonathán az atyja gonosz szándékától óvja Dávidot. Krisztus a bűn hatalmától véd meg s maga hordozza el az ítéletet, ami a bűn miatt rajtunk van. Ez a feltámadott Krisztus a mi igazi védelmezőnk a mai gonosz és veszedelmes világ ellen is.

A kereszti beszéde.

I. Kor. 1:18-25.

1. A Krisztus kereszttje alatt állók kikerülhetetlenül szakadnak két pártra, vagy Krisztus mellett állanak, vagy ellene. Itt nem lehet közömbös magatartást tanúsítani. Olyan ez, mint egy nagy per, amelyben vagy az igazság mellett vagy ellene foglalunk állást. Ebben az Igében két fél van a Krisztus ellen: a zsidók, akik meg-

botránkoznak Krisztusban és a görögök, akik gúnyolják őt és bolondságnak tartják az ő halálát. Mi keresztyének vagyunk, de vajon nem esünk-e egyikébe e két rettentő bűnnek? Nem botránkozzunk e meg rajta, mikor azt akarja, hogy keresztet hordozzunk, szenvedjünk, tűrjünk, ahol visszaüthetnénk, nem tartjuk e bolondságnak és nem vetjük-e meg az evangéliumot, mikor a mi emberi gondolatainknak ellentmond? Pedig mindkettő súlyos ítélet tárgya Isten Igéje szerint. A mi hitünk hamissága tűnik ki itt.

2. Pedig Krisztus keresztje erő és hatalom lehet számunkra. Krisztusban annak, aki gyenge, lehet ereje a bűn ellen, a szenvedések elhordozására, a kísértések közötti megállásra. Hogyan lehet ezt az erőt kapni? Ha a Krisztus áldozatát hordozzuk mindig a lelkünkben, ha nem felejtjük el, hogy ő hordozta a mi keresztünket. És Krisztus keresztje hatalom ma is a világban és az lesz mindörökké, akármennyire úgy is látszik, hogy emberi hatalom uralkodik a földön.

3. Nekünk az az egyetlen mentségünk, hogy az amit az emberek bolondságnak tartanak, Istennek evangéliuma, örökké áll a világban. Egyedül vagyunk kockázatos és veszedelmekkel tele világban, de tudjuk, hogy Isten kegyelme változatlanul rajtunk van és ha e földi élet megszűnik is, átvisz minket az ő országába.

Krisztus szolgálja.

I. Kor. 4:1-5.

1. Úgy tűnik fel, hogy ez az ige csak az Ige szolgáliról beszél, tehát a lelkipásztorokhoz szól 8 azok életének igazi megítélését tartalmazza. Pedig áll ez mindenkire. Mert, aki nem is hirdetheti a gyülekezetben hangos szóval az Igét, az is hirdeti az életével és tetteivel. Nem bújhatunk ki a felelősség alól, amivel a bizonyágtételben tartozunk azzal, hogy mi nem vagyunk lelkészek, mireánk nem tartozik az Isten beszédének hirdetése. Sőt mindenki felelős azért, hogy mint családtag, mint gyermek, mint barát vagy rokon, de minden esetben, mint egyháztag, mások között bizonyágot tegyen Isten neki megmutatott kegyelme felől. Ez mindenkit kötelez s ez az, amivel mi szolgálhatunk Istennek, amivel hirdethetjük az ő akaratát, éppenúgy, mint ahogyan az egyház szolgálói hirdetik.

2. Ebben úgy kell eljárunk, mint Krisztus szolgálói és az ő titkai sáfárai. Szolgák, mint akik neki tartozunk az életünkkel, sáfárok, mint akik mindent azért kaptunk tőle, hogy ezzel az ő országa dicsőségét hirdessük. Az igazi szolga és igazi sáfár életében mindig tudja, hogy Krisztushoz tartozik s az egész életét s a körülötte levő világot úgy akarja alakítani, hogy az a Krisztus dicsőségére legyen. Ebben a szolgálatban a hűség a legfontosabb követelmény. Nem az eredmény, nem a siker, hanem az, hogy milyen hiven szolgálunk neki. Sokszor azt gondoljuk, hogy mivel a szolgálatunkban nem tudunk elég sikert felmutatni, ezzel Isten

szolgálata válik lehetetlenné, holott a hűség az, amit Isten tőlünk megkíván. A harmadik dolog, amiről itt szó van: az ítélet. Nem emberek ítélete, nem emberi vélemény, hanem egyedül Isten ítélete irányadó számunkra. Ez adja a keresztyén ember függetlenségét mindenféle emberi gondolattól s egyúttal biztonságot afelől, hogy emberi véleményekre és ítéletre számítva, ne essünk kétségbe és ne kedvtelenedjünk el, ha kellemetlenség vagy baj ér a szolgálataunkban.

3. A mi életünk és munkánk azért jó reménységgel kell folyék, abban a reménységben, hogy azon a napon, mikor Isten a szívek gondolatait egyik oldalon, azaz azt a mi szívünkben Isten iránti odaadás és hűség, másik oldalon pedig mindazt, ami a Sátán által ez ellen támasztott akadály volt, nyilvánosságra hozza, gyarló életünk a Krisztus kegyelmében nyer igazolást Istentől.

Lesztek nekem tanúim I

(Aldozócsüörtök).

Csel. 1:4-15.

Az áldozócsüörtök evangéliuma a Jézus mennybemenetélé nézve azt tanítja, hogy Krisztus, bár testileg nincs velük, de Igéje és Szentlelke által soha sincsen távol tőlünk s állandóan biztat bennünket afelől, hogy amint Ő nekünk helyet készíteni elment a mennybe, úgy fog miket felvinni, mikor dicsőségében megjelenik.

A tanítványok kérdése természetes. Minden emberi vágyakozásuk az volt, hogy lássák megjelenni az országot, amelyet Krisztus alapított s amelynek tagjaivá őket tette. A földi ország és élet nyomorúságaival szemben erre az országra néztek. Nem ért-hetjük meg másképp az áldozócsüörtöki üzenetet, csak ha ez a vágyakozás bennünk is megvan. Ha látjuk, hogy e földön lakó zácunk ideiglenes és ha vágyakozunk a mennyei polgárság után. Aki itt, ezen a földön látja életét beteljesedve, az nem is vágyakozik az ő visszajövetele után s annak a mennyben uralkodó Krisztus nem is jelenthet semmit. Mégis erre a kérdésre az Úr nem adhatott más feleletet. Amennyire kell hinni az Úr mennybemenetelében és visszajövetelében, annyira nem olyan dolog ez, amiről emberi számítás szerint beszélni lehetne. A szekták minden ilyen képzelődésének éppen ez az Ige mondja ki az ítéletét.

A Krisztus mennybemenetele azonban bennünket arra kötelez, hogy felöle tegyünk bizonytságot, hogy az ő tanúi legyünk. Miről szól ez a tanúság? Arról, hogy nekünk a mennyben levő, a világ és minden hatalmasság felett uralkodó Urunk van. Erre a bizony-ságra ma, az emberi uraságok idejében nagy szüksége van a világ-nak. Ez ítélet minden emberi hatalmasság felett, de vigasztalás is minden kétségbeesés és hitetlenkedés ellen. Milyen nagy dolog ezen a világon az ő tanúinak lenni, amint valamikor ennek a bizonytságnak szava végigzengett a világon s meghallották min-denütt. Ma is meg kell azt mindenütt hallani, nemcsak a keresz-

tyéneknek, hanem a zsidóknak, a pogányoknak is, a világ minden táján, távoli földrészekén éppen úgy, mint erőtelen lelkekben hangzania kell ennek az izenetnek.

Élni e világban.

I. Kor. 7:28-24.

Az első keresztyének között nagy kérdés volt az, hogy ha valaki hívő lett, mennyiben változott meg annak a külső állapota? Ez a kérdés magától értetődő. Hiszen a nagy belső változásnak kifelé is meg kell látszania, hogyan maradhasson ugyanaz a külső életében, aki rabszolgából királyfivá, halálraítélt bűnösből szabad emberré lett? Sokszor vádolják a keresztyén egyházat azzal, hogy nem tudta megváltoztatni a világ képét és sokszor panaszkodnak a lelkek, hogy a megtérés után sem fordul meg az a helyzet, amelyben vannak. Sokan gondolják, hogy Isten gyermekévé lenni ez a világ szerint is hatalmat és nagyságot jelent s gondolják, hogy a lélek változásával ugyanaz a külső életben is be kell következnie.

De Isten Igéje nem így gondolkozik. Ami a világ külső képét illeti, azt tanítja, hogy ez a világ most is bűn alá van rekesztve, csak hogy most már nem reménytelenül, hanem a megváltás reménységével. Az emberi életről, hogy az megmarad ugyan abban a hivatásban, amelyben van, de nagyobb teret, mélyebb értelmet nyer és reménységet a kegyelemre. Az emberi munkára, hogy az többet nem lesz robot, hanem boldog szolgálat Istennek s az emberi viszonyokra, hogy bár gazdag és szegény mindig lesznek a világon, más kell legyen a lélek mindkettőben. Ez az igazi, nagy változás, amit ebben a világban végre kell hajtani s amit Isten Lelke végre is hajt azokban, akik neki adják át magukat.

És Isten megadja az ő kegyelméből mindenkinek azt, amire igazán szüksége van: a kegyelem szabadságát. A helyzet lehet ugyanaz, de a lélek más világot lát és más világot alkot: a szeretetben való élet és szolgálat világát. Ez lesz az igazi élet: megújult világban, megújult szív a Krisztus által. (I.L.)

A gyülekezet, mint kultuszközösség.

a) A gyülekezet, mint kultuszközösség, e cím alatt azt értjük, hogy a gyülekezet az igehirdetés közössége. Ez az igehirdetés itt szűkebb értelemben van véve, vagyis az, ami kultuszt alkalmak és formák között történik. Itt az a kérdés, hogy mi módon folyik a gyülekezetben az igehirdetés s hogy mit kell tenni a gyülekezetben arra, hogy az Ige igazán gyülekezeti közösségben hirdettessék, hogy az a gyülekezet élete középpontjává tegye az Igét. Itt már nem a gyülekezetek speciális helyzetéről szólunk, hanem bármely gyülekezetről, mert mindenikre szól ez az előírás. Az igehirdetés munkája azonban nem néma tudomásulvétel, az Igének tétlen hallgatása, hanem annak nyomán Isten Szentlelke *hitvallásra*, döntésre kényszeríti a gyülekezet tagjait s ez a döntés a hit megvallása, szóval, étellel, imádsággal, cselekedettel. Ha ilyen hitmegvallás nem történik, nem mindig mutatja az igehirdetés gyarlóságát, de azért az Ige hirdetésének biztosítására mindig gondot kell fordítani.

A gyülekezeti kultuszközösség megnyilvánul először a legzártabb kultuszi formákban: Ilyen az istentiszteleteknek a három típusa, a homília, a szakramentumos és a szimbolikus. Ezek a legközvetlenebbek, minden gyülekezetben megvannak, minden emberhez eljutnak, a legmegszokottabbak. Éppen ebben van előnyük és nehézségük is. Előnyük, mert olyan állandó formákat képeznek, amelyek az idővel nem változnak. Az igehirdetés kultikus formái, a liturgia nem esetlegesek. Bennük, az énekben, igeolvasásban, imádságban (bűnvallás és feloldozás), az Ige hirdetésében stb. a lélek Isten előtt való megállásának s Istennek a lélek számára való feleletének alapformái vannak megállapítva (a liturgia nem változhat önkényesen). Ez a zártságuk azért sokszor okoz nehézséget is. A kötött forma, lett a hivek előtt azonos az Isten tiszteletével (a próféták és az Újszövetség is ezért óvnak a különleges istentisztelettől). Ez mindenkor fennálló nehézség marad, ami ellen küzdeni kell. A másik csoport a szabadabb, pásztori, *missziói formájú igehirdetés*, ami különösen az utóbbi időben lett szokássá. Régebben is volt ilyen (prófétálás a skót egyházban). Itt külső formák nem döntők, jellegük inkább pásztori, személyes, kisebb közösséghez szólnak, vagy ha nagyobbhoz is pásztorilag: néha egészen csak egyes lelkeknek hirdetik az Igét, máskor életkor szerinti csoportokban (vasárnapi iskola, ifjúság, nőszövetség),

máskor tömegnek, de személyesen. Előnyük: a forma szabadsága, az Ige személyes átadása, könnyebb volta. Viszont állandó nehézségük, hogy a kultikus formák hiánya miatt la ábbak, az egyéni szabadság szabadossággá válhat bennük, mivel lényegük a személyes igehirdetés, ez pedig nagyon nehéz, mert Isten Igéje személyes üzenetét az ember maga, akihez szól, nem mindig találja meg és nem is akarja mindig elfogadni, az igehirdető részéről nagy személyes ismeretet, tapasztalatot, kapcsolatot kíván, ami nagyobb gyülekezetben nagyon nehéz. Itt a feladat az étellel és szóval való hitvallásra ösztönzi s ennek útait megmutatni. Erre itt több alkalom nyílik s ez ennek a formának feladata is. Az igehirdetés harmadik formáját azok alkotják, amely tevékenységek a *tanítás* körébe esnek. Ilyen a vallástanítás, a konfirmációi előkészítés, s más esetleg szabadabb formájú nevelői munka. Ez legtávolabb áll a zártformájú kultuszi alkalmaktól, bár nemcsak tanítást foglal magában, hanem nevelésnek is kell lennie. Itt egy anyag az, amely az igehirdetés munkáját szabályozza, amely anyag, még ha világi kérdésekről szól is, Isten Igéje mértéke alatt áll. A tanítás formájában történő igehirdetés is a kultuszközösségben történik, tehát attól el nem választható. (A vallásos nevelés és tanítás a felekezeti iskolában mindig egyházi, nemcsak szervezetiileg, hanem az egyház lényegét illetően is). Itt a feladat Isten üzenetének átadása. Megnehezíti ezt ebben a formában az, hogy az egy anyaghoz van kapcsolva, ezért kísért annak az anyaggal való azonosítása, az intellektuális ismeret előtérbe lépése stb. Viszont előnye, hogy zárt módszere és rendszere kényszeríti a rendszeres munkára és a külső eredményt jobban biztosítja. Ide számítható az *iratterjesztés* munkája is, amely szintén a hit és élet kérdésében ad tanítást.

b) Melyek az akadályai annak, hogy a gyülekezet kultuszközösség lehessen az előbb ismertetett formákban? Az igazi kultuszközösség, Isten szolgálatai közössége az, amely az Igét, mint Isten igéjét hirdeti, mint Isten igéjét hallgatja s annak, mint Isten szavának engedelmeskedik. így az akadályok is három oldalon találhatók. Azok, amelyek az Ige *hirdetését* teszik a gyülekezetben lehetetlenné, akár külső, akár belső gáttal, amelyek az Igének, mint Igének a *hallgatását* gátolják meg s amelyek az elsorolt kultuszi formákban az annak való *engedelmeskedést* akadályozzák meg. Mindenütt a legkülsőlegesebb akadályokat is tekintetbe kell venni, de mindig látni, hogy ezek alapja az, hogy az Igét nem Isten Igéjének tekintik, ez képezi az igazi bajt.

Az Ige hirdetése akadályos felmerül az igehirdető részéről, mikor az Isten Igéje hirdetését nem veszi komolyan. Az igehirdetésben való *hanyagosság*, a készülétsben való felületesség és az a gondolat, hogy a gyülekezet úgy sem tudja megkülönböztetni a megfelelő készülést, a gyülekezetet rászoktatja a felületességre. Sok gyülekezet nem tudja megkülönböztetni, hogy a lelkipásztor készült e vagy nem, de akkor is e készülétslenség miatti felületesség, az Ige magyarázatában való bizonytalanság a gyülekezetet is

bizonytalanságba hozza. Másik kísértés: azt mondani, ami a *gyülekezeinek tetszik*, amit szívesen hall, vagy ahogyan szívesen hallja. Ez is a gyülekezetet ráneveli arra, hogy az Igéből a saját gondolatait akarja visszhangozva látni. A gyülekezet igénye a napi kérdésekkel való foglalkozásra, az érdekességre, sokszor vezeti az igehirdetőt az Ige elhanyagolására. Ez mind arra mutat, hogy a kultuszközösség az igehirdetés miatt megromlott, az Ige tekintélyét emberi szó veszi át, a hitvallástudat elhalványul. De éppen olyan veszedelmes az igehirdetés egyhangúsága, általánossága, szólam szerűsége, amely nem tud a valóságos élethez közeledni. Ilyen szintén a készületlenség és az önképzés hiányára vezethető vissza, megszokott gondolatmenet, kifejezések, képek, bibliai idézetek az Igét egy korlátolt klaviatúrájú lehangolt hangszerré teszik, amelyen csak egy nótát lehet kiverni, azt is hiányosan. Különösen a nem ünnepélyes formáknál (biblia óra, vasárnapi iskola, vallástanítás) kísértő ez a veszedelem. A készülés ezeknél is nélkülözhetetlen, sőt még inkább, mert itt az egyes lelkek kérdéseit szorosabban kell szemügyre venni.

Az Ige *hallgatása* terén felmerülő akadályok között a megszokottság a gyülekezet részéről az első súlyos akadály. A gyülekezeti istentiszteletben is, de másutt is az alkalmak egy idő múlva megszokottá válnak. Sokszor a külső formák is hozzájárulnak ehhez, ahol a vasárnap mindig egy új, külön elfogadott adománykép tűnik fel. Olyan cselekmény, mint az Úrvacsora, szintén lehet megszokottá, botránkoztató otthonossággal, minden meghatottság nélkül vesznek részt benne. Ez az Igét és a hirdetését egy kötelességnek tekinti, anélkül hallgatja, hogy annak fényébe helyezné magát és elmegy anélkül, hogy hatni engedte volna magára. Nem azért jár, nem azt hallgatja, hanem a prédikáció külső formáját nézi 8 azt dicséri meg. Egy másik akadály a templomkerülés. 1936 ban az erdélyi egyházkerület tagjainak 15 14 százaléka járt vasárnap délelőtt templomba, 1 37 százaléka hétköznap, és 11 53 százaléka élt Úrvacsorával. Ezek persze nem mindig ugyanazok, tehát ennél több részesül az Igében, de ép ezért jön templomba egy-egy ember ritkábban. A templomkerülés alapoka az Ige utáni vágy hiánya, közvetlen okai az elfoglaltság, az időbeosztás, a másirányú érdeklődés. Az idegen hatások a gyülekezetben általában az úrvacsorától való tartózkodásban nyilvánulnak. A missziói formákban történő igehallgatásnál sokszor akadály a szórakozás, *külsőleges érdeklődés* (ifjúsági munkáknál más szellemű munkák hatása, sport stb.) vagy a munka összezavarása más intézmények kényszerével (vas. iskola, hétköznapi iskola, ifjúsági istentiszteletnek iskolai kényszerítése, stb.) A pásztori jellegű munkáknál ilyen közvetlen külső akadályok lehetnek a lekipásztor személyével kapcsolatos vélemények, ellenszenv, stb. Mindezek abból az egy forrásból származnak, hogy Isten Igéjét nem Isten szava gyanánt hallgatják, hanem külső körülmények alá vetik és emberi véle-

ménnyel azonosítják, vagy helyettesítik és így lehetetlenné teszik a gyülekezet kultuszközösségét.

Az Igének való *engedelmesség* akadályai azok, amelyek megátolják, hogy az Ige a gyülekezet és tagjai életét alakítsa, hogy az Ige hallgatására döntés történhessék a lélekben s ez a döntés meghatározza az életét. Az akadályok közül, amelyek alapja ismét az, hogy az Igét nem mint Isten szavát hallgatják, egyik a *kettős vallásosság* gondolata, amely a vallást, az Istennel való viszonyt csak az élet egyik kellékének nézi s ezért az élet többi tevékenységétől függetleníti. Ebből következik, hogy az Isten parancsait az Isten általános szabályozójának tekinti, nem konkrét kérdésekre való feletnek is. Az egyház igehirdetését az egyház olyan kötelességének tartja, amely életelveket ad, nem Isten abszolút Igéjét. Jóváhagyja, bólint rá, de nem követi, vagy mint anyagot a vallásórán, konfirmációi előkészítésen úgy tekinti, amelyből „le kell vizsgázni.

c) Mit kell tenni azért, hogy a gyülekezet valóban kultuszközösség is legyen? Alapja itt mindennek az, hogy az Ige tekintélye, egyedülisége és Isten igénye az egész életre vonatkozólag hangozzék ki az igehirdetés mindenféle munkájából. Az istentisztelet látogatása alapja az Isten utáni vágy, illetve megmutatni, hogy az élet nehézségeit, vagy gondjait csak Isten oldja meg. Az Igétől tartózkodó ember, a magában bízó ember, aki nem érzi, hogy Istenre van szorulva. Az élet alapkérdése a bűn és következményei kérdése, a feladat itt azt mutatni meg, hogy az ember ezt magában nem tudja legyőzni. Az ember biztonságát kell az Igével megingatni. Az Úrvacsorára való nevelés alapja a váltságért való hálátatosságra nevelés, a tőle való tartózkodás a kegyelem meglátásának a hiánya. A missziói és pásztori munkában megmutatni a személyes élet kérdéseit, nevelni a saját életük megfigyelésére, a kérdések emberi megoldásai lehetetlenségét megmutatni, rászoktatni keresni ezekre Isten Igéje válaszát. Az igehirdetésben a missziói és pásztori formákban a személyes kérdések megbeszélése, a vallásos gyakorlatok jelentőségére figyelmeztetni, gyülekezeti igehirdetésben kapcsolódni a gyülekezet életében felmerülő kérdésekhez. Ezek nemcsak néha, hanem állandóan és minden módon végzendők. Pld. az Úrvacsorai nevelést a vallásitanításban és a konfirmációi előkészítésben. Esetleges személyes nehézségek leküzdése (külön kehely). Hivatkozás arra, hogy a gyülekezet, mint kultuszközösség, minden tagja részvételét követeli. Mindenek felett az alapnehézség: az Ige tekintélye hiánya orvoslására törekedni. Ilyen külső eszköz a gyülekezet külső rendje biztosítása, a templomi rend fenntartásának ellenőrzése stb. Ezek a módok, amelyekkel a gyülekezet kultuszközösségi jellegét helyre próbáljuk állíttatni.

I.L.

Húsvét előállításának kérdéséhez...

Általánosan elfogadott történelmi megállapítás, hogy a sátoros ünnepek között legkorábban húsvéttal találkozunk a keresztyénség történetében. Tisztában vagyunk azzal, hogy maga az ünnepelés, mint az esztendő bizonyos napjait sajátosan meghatározó s azoknak bizonyos ünnepi szint adó emberi cselekedet, nem bir önmagában lényegi jelentőséggel, de ugyanakkor azt sem szabad elfelejtenünk, hogy itt a forma és tartalom igen szoros összefüggésben állanak egymással. Ezért talán nem végzünk hiábavaló munkát, ha az alábbiakban megkíséreljük *húsvéti ünnepünk kialakulását* megvizsgálni. Forrásaink a dolog természete szerint, az apostolok, apostoli atyák és egyházi atyák írásai.

I. *Apostoli kor...* Némelyek húsvétnak, mint a feltámadás ünnepének eredetét az apostoli korban keresik. Ezek közé tartozik magyar református theologiai irodalmunkban Bod Péter, aki gondos tanulmányozás után „hiteles írótól összeszedegette és magyarrá fordította” a keresztyén ünnepek históriáját. Szerinte, „az apostolok Krisztust követvén, húsvét ünnepét a zsidókkal azon egy napon tartották, azért kétségkívül, hogy ezen rendtartásokkal is a zsidókat inkább megtarthaták és megnyerhetnék.” (Bod. P Szent Heortokrátesz... 71. old) Elég szűkszavú egyébként B. P ebben a kérdésben s az idézett mondatból nem szabad messze menő következtetéseket levonni. Annyi azonban minden esetre világos, hogy nézete szerint *nemcsak megtartották az apostolok húsvét ünnepét, hanem ennek tartalmát, a zsidóktól eltérőleg,* valami egyébben látták, mint a zsidók. Az „egyéb” alatt nyilván keresztyén vonást kell értenünk.

A XVIII. század közepén írta ezeket Bod Péter s örömmel jegyzi meg az ember, hogy jelen századunkban is nyugodtan leírhatná, amennyiben hasonló értelmű fejtegetésekkel a modern egyháztörténelmi irodalomban is találkozunk. Nevezetesen: a zsidó és keresztyén páska között tartalmi szempontból is nagy különbség van. „A zsidók örömteljes ünnepet ülnek az egyiptomi fogságból való szabadulás emlékére, míg a keresztyének bűntől való szabadulással ünnepelnek”, írja Lietzmann, Geschichte der altén Kirche c. munkájában. (II. k. 130. old.)

Az előbbieket alapján kettős megállapításhoz jutunk: 1. *Az apostoli korban tényleg találkozunk már húsvét ünnepével és ennek*

időpontja, valamint neve is ugyanaz, mint a zsidók páskájának, 2. Az ünnepelés úgy tartalmilag, mint formája szerint eltér a zsidó páskától. Ezzel természetesen ellentétbe kerülünk azzal az általánosan elterjedt és tanított felfogással, mely szerint húsvét, éppúgy, mint többi ünnepeink, a későbbi egyháztörténelmi fejlődés eredménye. Ezért további kérdésünk is önként adódik: a fenti megállapítás mennyiben telel meg a valóságnak?

Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy az apostoli kor elsődrendű írott forrásai, éppen az újszövetség alakjában, kezünkben vannak. Ha ezek alapján bebizonyosodik, hogy az említett keresztyén páska minden kétséget kizárólag előfordul a Szentírásban s elütő tartalma a mi húsvéti ünnepünk lényegét fedi, akkor tulajdonképpen megoldottuk legnehezebb feladatunkat, mert *a mai húsvéti ünnepelés bibliai eredetét közvetlen formában találtuk meg a Szentírásban,* Ha az előítéleteket s a vonatkozó ellentétes tudományos megállapításokat egy pillanatra kikapcsoljuk, de figyelembe vesszük, hogy a II. századi húsvéti vita ellenlábasai egyformán az apostolokra hivatkoznak, akkor nem lehet kétséges, hogy nagyon is indokolt húsvétnek a kérdésénél *történelmi vonatkozásban is* a Szentíráshoz nyúlni. Egyébként is, e nélkül az első lépés nélkül indokolatlan lenne későbbi keletű források vizsgálata.

Az ótestamentumban páska ünnepe, isteni rendelés szerint, sz első hónap 14-én volt megjelölve. (II. Móz. 12 2,6; III. Móz. 23:5.) Ekkor ölik meg ugyanis Egyiptomban a bárányt, hogy halála által megszabaduljanak Isten angyalának öldöklésétől. „Páska - áldozat ez az Úrnak*, ünnepnap, a megemlékezésnek napja, mert ezen a napon szabadította ki Isten Izrael népét Egyiptomból. (II. Móz. 12:1 s köv.) Közvetlen azután van még a kovásztalan kenyér (7 napig tart), ami azonban húsvét szempontjából aligha jöhet számításba (?), vagy csak annyiban, hogy a páska ennek első napján van.

Az újszövetségben előforduló vonatkozó részek (Márk 14:1,12; Mát. 26:2, 17-19; LuV. 22 1, 7; Ján. 6:4; 2:13; 11:15; 12 1; 13:1 stb.) csaknem a maguk egészében fenti — ószövetségi — értelemben említi a páskát. A kovásztalan kenyér ünnepének első napjára esik s Luk. 27:7 nyomán egyenesen azonosítanunk kell a két fogalmat. Fontos, hogy az idézett helyeken a páska *kimondott zsidó* ünnep s tartalmilag egy síkon mozog a mózesi páskával, örönnünnep, amikor bárányt vágnak le, esznek, vígan vannak a szabadulásra való emlékezés örömeiben. Más szóval: eddigelé a páskának a mi húsvétunkhoz semmi köze nincs, természetesen nem theologiai — dogmatikai — értelemben véve.

Az első tulajdonképpeni kapcsolat húsvét és páska között Jánosnál található (Ján. 18:28, 39; 19:15), helyyel közel ugyan szinoptikusoknál is. (Mát. 26:2) János szerint Jézus az ünnep napján valóban az őt keresztre feszítők kezébe került, de arról

még nincs szó, hogy a zsidó ünnep emiatt valamelyes tartalmi alakuláson ment volna át.

Krisztus halálával megváltozik a helyzet. A páska gyakori emlegetése, amint a szinoptikusoknál láttuk, megszűnik. Csak nagyon szórványosan találkozunk egyáltalán magával a kifejezéssel is. Ezek a ritka helyek is mutatják azonban, hogy most már *kétféle páskával van dolgunk. Egyik a réginek egyenes folytatása* (Csel. 12:4, 21) (?), *míg a másik annak határozott megszakítása, újjal való felcserélése.* (I. Kor 5:7) *Ha valahol, akkor itt kell keresnünk húsvéti ünnepünk újszövetségi gyökereit* (Ugyanezek a versek mutatják az ó és újszövetségi összefüggést is, ami ugyan már az evangéliumok olvasása után is nyilvánvaló. Az ószövetségi páska, a bárány feláldozása utal Krisztus kereszthalálára. Amint ott az Úr angyalának öldöklésétől szabadul meg Izrael népe a bárány vére által, úgy itt Krisztus, ugyancsak a *bárány* feláldozása által jön a szabadulás.)

Óvakodnunk kell a belemagyarázásoktól s azért az I. Kor. 5:7-t nagyon óvatosan, minden oldalról megkérdőjelezve kezeljük. Mégis, nem mondhatunk le arról, hogy ez pontosan a zsidók páskájával van szembeállítva. Igen, Pál apostol és általában a *keresztyének is ünnepelnek páskát*, de ez már nem a régi ünnep, Innen *Krisztus halálának és feltámadásának ünnepe.* Időpontjáról, valamint az formájáról nem beszél Pál, de sokkal indokoltabb mindkettőt már az ő idejében feltételezni, mint egyszerűen és könnyen, későbbi eredetűnek tekinteni. Ha ez elfogadható, úgy *húsvétot, mint Krisztus halálának és feltámadásának ünnepét úgy tartalmilag, mint formailag bibliai eredetűnek kell vennünk.*

Az eddigieket 5 pontban összegezzük:

Ú) Krisztus haláláig töretlenül áll az ószövetségi páska.

b) Halála után a zsidó páskából keresztyén páska lesz, amely nem egyéb, mint Krisztus keresztfeszítésének és feltámadásának ünnepe.

c) El lehet fogadni, hogy ez a páska ugyanakkor volt, mint a másik.

d) Az ünneplés formájáról nincsen szó, de ettől függetlenül is megvan.

e) Húsvét nemcsak tartalma, hanem időhöz kötött megünneplése szerint is bibliai eredetű. (Ez ellen természetesen egy sereg kifogást lehet emelni. Többek között: miért nem beszél akkor többször is róla az írás? Miért nincs valami nyoma az ünneplés lefolyásának? stb. Ezekre reformátort talajon egyszerű a felelet, mert a Szentírás szerinti húsvéti ünneplés — akárcsak a vasárnap is — t. i. kizárólagosan az ígehirdetés által van megszabva. A munkaszünet s más húsvéti szokások valóban nem bibliai eredetűek. Lásd ehhez még Kol. 2:16-ot. Egyébként nem ártana ezt a kérdést tisztázni, mert tudomásom szerint a külföldi irodalom sem igazít el, de nem is igazithat el jobban, hiszen itt

nekünk is ugyanazok a források állanak rendelkezésünkre, mint bármely más nációnak).

II. Apostoli atyák kora. Az apostoli atyák éppúgy hallgatnak húsvét megünnepléséről, amivel egyébként fentti mondanivalóinkat látjuk megerősítve, mint az idézett néhány újszövetségi helytől eltekintve, az egész frás. Meg lehet ugyan tenni, de csak indokolatlanul, hogy levonjuk a következtetést: húsvét, mint ünnep, kiesett a keresztyénség életéből. E helyett egyelőre elégedjünk meg azzal, hogy az apostoli atyák írásai alapján nem beszélünk húsvéti ünneplésről. Hogy későbbi irodalmi termékekből kiindulva, ettől a kortól sem tagadhatjuk meg a húsvéti ünneplést, az kitűnik az alábbiakból. Ezért át is térünk az utolsó pontra, mely az egyházi atyák írásai alapján kísérel meg valamelyes fényt vetni a kérdésre.

III. Egyházi atyák kora Ismét Bod Pétertől indulunk el. Minthogy az eklézsia semmi „bizonyos ünnepekhez nem köttetett”, nyugodtan éltek ezzel a szabadsággal s nem a zsidókkal együtt, hanem „mindenkor az Úr. napján” ülték meg az ünnepet. Mások viszont megtartották a régi szokást és a zsidók szerint nisán hó 14 ik napján ünnepeltek. Ezért neveztettek „quartodecimani, tizen-negyednaposoknak”. Még az „apostolok idejében kezdődött ez a különbség”, de „minden háborgás nélkül”, míg 148-ban Pius elrendelte, hogy húsvét ünnepe mindenkor az Úr napján legyen.

Tehát Bod Péter húsvét ünneplését itt is bibliai eredetűnek veszi. I. pont alatti indoklásunkkal mi is osztjuk véleményét. Most még hátra van, hogy *kapcsolatot keressünk az apostoli kor és a későbbi egyháztörténelem között.*

Kétségtelen, hogy a II. század második felében egész sereg keresztyén gyülekezet volt, amelyekben húsvét, mint „Krisztus feltámadásának ünnepe”, előfordult. Időpont tekintetében két gyakorlatot találunk. Az európai részen, zsidó szokástól eltérőleg, vasárnap, míg Ázsiában a hónap 14 ik napján ünnepelnek. *Tartalom tekintetében tehát egységes az egész keresztyénség magatartása,* — és reánk nézve ez a fontos — csupán az időpont okoz nehézségeket. A zsidó szokáshoz ragaszkodók nevében *Polycrates*, mint az ázsiai püspökök képviselője, levelet ír *Viktor* római püspökhöz — nem pápához — s a keleti szokás mellett száll székra. „65 éves vagyok — írja kb. 190 táján —, érintkeztem testvéreimmel az egész világon, olvastam az egész Szentírást és fenyegetésekkel nem engedtem megfélemlíteni magam” (Eusebius: Egyháztörténelem V:24.) Erre válaszolva, Viktor kiátkozta az egyházból mindazokat, akik *Polycrates* oldalán állottak. Hogy *Viktor* mennyire nem az egyház nevében beszélt, mutatják a vele egyenrangú püspököknek kiátkozó levele miatti támadásai. Többek között a galliai egyház feje, *Ireneus*, inti *Viktort*, hogy jóllehet húsvétot tényleg vasárnap kell ünnepelni, mégsem szabad olyan merev magatartást tanúsítani azokkal szemben, akik a régi szokáshoz alkalmazkodnak. Kérdésünknel igen érdekes *Iraneus* indoklása és ezért néhány mondatot szórói-szóra idézünk. „Egyesek azt hiszik,

hogy csak egy napig, mások, hogy kettőig és ismét mások, hogy még tovább kell böjtölni... Ez a böjtölés eltérő szokás, nem a mi időnkben keletkezett, hanem *sokkal korábban*, elődeink idejében, akik nem voltak elég körültekintők és e miatt vannak az eltérések. A böjtben való különbözőség viszont a hitbeli egységet bizonyítja. (Eusebius u. o.) Ugyanitt hivatkozik Irenaus arra, hogy ez a kérdés ilyen formában felmerült már *Polycarp* ázsiai és *Anicet* római püspökök idejében (150 táján), tehát Viktor és Polycrates előtt, de ők mégis békességben maradtak minden véleményeltérés mellett is.

Ezekből kitűnik, hogy húsvét ünneplése általánosan elterjedt szokás volt már az apostoli atyák korában. Ha ez igaz s az apostoli atyák írásai mégis hallgatnak róla, akkor aligha marad komoly indokunk az ellen, hogy húsvét ünneplése közvetlenül a bibliához vezethető vissza. Nyitott kérdés tulajdonképpen kettő marad: 1. Mikor kezdődik az új ünnepi idő szokása és 2. mikortól fogva lesz húsvét *csak* a feltámadás ünnepe?

Áttekintve az elmondottakat:

1. Húsvét (páska) az újszövetségben Krisztus halálának és feltámadásának ünnepe.

2. Az apostoli korban valószínűleg ilyen értelemben ünnepelték minden külső formaság (tojás, öntözés, hivatalos munkaszünet stb) nélkül, csupán igehirdetéssel, esetleg még böjtöléssel. (L. Márk 2:20 és Irenaus idézett sorait.)

3. Az apostoli atyák idejében jelentősége összezsugorodik, helyesebben egysége megbomlik s csak a feltámadásra vonatkozik. Ugyanekkor találkozunk először az ünnep idejének kérdésével, anélkül, hogy ez zavarólag hatna az egyház életében.

4. A II. század második felében kiéleződik és szakadásra vezet az ünneplés időpontja feletti véleménykülönbség, de tartalma szerint egészen napjainkig megmarad húsvét a feltámadás ünnepe. A niceai zsinat végzésében olvassuk: „Per totum orbem christianum pascha non XIV. luna cum judaeis, neque in memoriam coenae dominicae, sed die quot annis dominico in memoriam resurrectionis Christi ageretur” (Bod Péternél). Időpontja a tavaszi napéjegyenlőséget követő holdtölte utáni első vasárnap.

Tőkés István.

A világ vége.

1. Két dolog van, ami mindig legjobban érdekelte az embereket s aminek a titkába minden áron szerettek volna bepillantani: ez a kezdet és a vég titka. Az élet kezdete, hogyan keletkezett az élet ezen a világon s általában hogyan keletkezik az élet az élőlényekben. Mi az a csodálatos pont, ahol az élettelen átmegy az élőbe, ahol kezdődik az a valami, amit életnek neveznek? A világ kezdete: hogyan keletkezett ez a világ, milyen titokzatos erők voltak azok, amelyek létet adtak ennek s életre hívták? Azok a hiedelmek, amelyek az egyes vallásokban a világ kezdetére vonatkozólag fennállanak, mind azt mutatják, mennyire élénk érdeklődés volt mindig ez iránt az emberekben. Ugyanez az érdeklődés uralkodik a vég kérdései iránt is. Hogyan végződik az élet? Mi a halál? Hogyan lesz vége a világnak? Ugyancsak a különböző vallásokban a legkülönbözőbb, legkülönösebb magyarázatokat, elgondolásokat látjuk erre a kérdésre nézve, egészen naiv, kezdetleges felfogásoktól elkezdve a legbonyolultabb elméletekig. A tudományos gondolkodás is, mióta az ember a maga léte kérdései felett gondolkozni kezdett, mindig foglalkozott ezzel a kérdéssel s adta reá a legváltozatosabb feleleteket a régi görög bölcsek tanításaitól kezdve a modern természettudomány legkomplikáltabb feltevéséig.

És két dolog van, amihez az emberi ész, az emberi gondolkodás vagy képzelet sohasem tud közeljutni, amit sohasem tud kifürkészni, ez a két dolog ismét: a kezdet és a vég titka. A legmodernebb természettudományi elmélet egy lépéssel sem hozta ezt a titkot közelebb az emberhez, mint a legnaivabb elképzelés, semmivel sem adott bizonyosabb feleletet a kezdet és a vég kérdésére. Az ma is éppen olyan mély és kikutathatatlan titok, mint akkor volt, amikor először alkották meg róla a legelső elméletet. Az egyik semmivel sem bizonyosabb, megbízhatóbb, mint a másik, semmivel sem közelíti meg jobban a megoldást. És ennek az oka az, hogy az emberi elme nincs is beállítva arra, hogy ezeket a kérdéseket meg tudja valaha oldani. Az ember a változás világában él, csak azt tudja megismerni, ami változik, ami mozgásban van, ami ennek a világnak s az ebben a világban folyó emberi életnek az eseményeihez van kötve. A kezdet és a vég pedig ki van véve a világból, a változások alól, e világ törvényei köréből

s ezért mindig megismerhetetlen marad az emberiség számára.

De az embert éppen azért izgatja és nyugtalanítja ez a gondolat, mert felette áll annak, hogy ismerete, tanulmányozása és megoldásai körébe vonhassa le. Az ember érzi, hogy egy változó világban él, amelyben a kezdet és a vég kérdése állandóan itt van körülötte, hiszen ebben a világban minden folytonos kezdet és folytonosan beálló vég, és az ember itt áll ezek között, mint kifürkészhetetlen titkok között, anélkül, hogy megismerhetné őket. És mivel az ember nem szeret titkokat látni maga körül, mivel bízik képességeiben, amellyel meg akarja hódítani a világ titkait, ezért ezekhez a titkokhoz is a legkülönbözőbb utakon igyekszik közeljutni, hol az ész, hol a képzelet, hol az elmélyedés eszközeivel, hol másképen. Az ember sohasem akarja elismerni, hogy a maga világában, amelyet a magáénak vall s maga akar a maga akarata szerint alakítani, olyan titkok vegyék körül, amelyek megsejtése túlhaladja képességeit. Innen származnak azok az elméletek, elképzelések, amelyeket a világ kezdetére és végére, az élet keletkezésére és megszűnésére nézve olyan bőven termelt ki az emberi ész és képzelet, de amelyekről nem tudjuk és nem is fogjuk tudni mondani soha, hogy meg is oldották az ember előtt és mögött rejtőző titkokat.

2. Ezek közül különösen a világ sorsa érdekelte mindig az embereket s ebben nemcsak az, hogyan keletkezett a világ, mikor és milyen körülmények közt jött létre, hanem az is, ami mostani kérdésünk tárgya, hogy milyen ennek a világnak a vége, mit lehet erről bizonyosan tudni, mikor és milyen körülmények között fog ez bekövetkezni és mi vár reánk akkor, mikor ez a világ nem lesz többet. Ehhez a kérdéshez is többféleképp igyekeztek közelíteni az emberek és megoldást keresni reá, de éppen olyan eredménytelenül, mint bármelyikhez a kezdet és vég kérdései között.

Vannak olyan, az emberi tudomány által képviselt felfogások, amelyek szintén többféle feleletet adnak a világ végének kérdésére. Ilyen felelet az, amely azt vallja, hogy a világ, az emberi nem folytonos értelmi, technikai és erkölcsi tökéletesedése következtében egyszer el fog érni arra az állapotra, amely a tökéletes boldogság és békesség állapota lesz, amikor minden baj és nyomorúság el fog tűnni a világból, mindennek megtalálják az orvosságát és a népek mint megelégedett, boldog testvérek élnek, betegség, nyomor, halál nélkül ezen a világon. Mondani sem kell, hogy ez az állapot akármilyen csábító lenne is, olyan, amelytől ma távolabb látszunk állani, mint valaha. Ezek mellett az utópiák mellett, amelyeket egy időben nagyszámmal termelt — inkább a költészet, mint a tudomány, vannak tudományosabbnak látszó feltevések. Időnként meg-megjelenik egy-egy állítólag neves csillagász nyilatkozata az újságokban, aki megjósolja, hogyan fog a föld egy üstökössel, vagy más ilyen égitesttel összeütközni s porráégni. Az ilyen nyilatkozatok rendesen megborzongatják az embereket s figyelmeztetik arra, hogy a világ vége kérdése mégis valami olyan,

amiről nem lehet könnyelműen elfeledkezni Máskor arról jelennek meg tudós nyilatkozatok, hogy hány millió év múlva fogja elveszíteni melegét a nap s lesz a mi földünk is olyan hideg és lakatlan égitest, mint a hold. Ezek a tudományosnak nevezett feltevések azonban még senkit ki nem elégítettek, legfeljebb nyugtalanítottak, amellet, hogy nem is a világ végéről, csak a mi földünk végéről szólanak.

Sokkal nagyobb és általánosabb hatást érnek el azok a népies vagy más hiedelemből származó babonás gondolatok, amelyek egyes eseményekből jósolják a világ végének bekövetkezését. Égi jelek, érthetetlen események vezetik a babonás, bizonytalanságban élő emberi lelkeket arra, hogy ezekből jósolva, különböző események bekövetkezését várják. Az ilyen várakozásokat és félelmeket nem a tudományos ismeretek hiánya okozza, hanem az a bizonytalanság, ami a hit gyengeségéből következik s olyanoknál áll elő, akik a maguk életét, nem ismerve a gondviselő és megtartó Istent, véletlen eseményektől, világfeletti titokzatos és ellenséges erők működésétől látják függőnek.

Azok között a felfogások között, amelyek a világ végére vonatkozólag fennállanak, vannak olyanok is, amelyek bizonyos vallási képzetekből származnak. A bibliában sokszor olvasunk a világ végéről, némely könyvében a bibliának említés van téve azokról a jelekről is, amelyek a világ végét meg fogják előzni. A Jelenések könyvében olvasunk arról, hogy a világ végén Krisztus megjelenik az ég felhőiben s megkezdi a maga uralmát, amely ezer esztendeig fog tartani s az ezer esztendő s uralom után a bűn végleges legyőzésével beáll a Krisztus örökké tartó uralma a világ felett. Ez a tanítás sok félreértésnek volt kitéve a keresztyénség történetében. Az egyik ezek közül az az időnként újból és újból előálló gondolat, amit az ezer éves uralom görög nevével *chiliasmus*-nak neveznek. A legerősebb volt ez a hit éppen a Kr. utáni 1000 ik esztendő közeledtekor. A X század közepén az egész európai emberiséget valóságos járványszerű rémület kerítette hatalmába. Egész sereg fanatikus rajongó lépett fel Franciaországban, Németországban és Olaszországban ebben az időben, azt prédikálva, hogy az ezer esztendő, amely a Jelenések könyvében olvasható, letelóban van a 999 ik év végén és Krisztus láthatóan meg fog jelenni a felhőkben, hogy megítélje a világot. Az egyház maga mindent meglett e rajongás megszüntetésére de az mégis ijesztő gyorsasággal terjedt a nép között. Azt hirdették, hogy az utolsó ítélet és Krisztus megjelenése Palesztinában fog megtörténni A 999 ik évben óriási tömeg zarándok vándorolt kelet felé, hogy Jeruzsálemben várja be az Úr eljövetelét, sokaságuk olyan nagy volt, Írja egy régi megemlékezés, hogy pusztító hadsereghez hasonlított. A legtöbbben közülök otthon eladták mindenüket, az épületeket romlani hagyták, vagyonukat eladták, vagy elajándékozták. Lovagok, polgárok, szegények és gazdagok vándoroltak egy egy tömegben, családjukkal, gyermekeikkel együtt, zsoltárokat

énekelve és ijedt szemekkel nézve az égre. várva ott a csodálatos jelt. Az ezredik évben a zarándokok száma még megnövekedett. Sokakat közülök járványszerű rémület fogott el s a természet minden jelensége új ijedelmet okozott. Minden zivatar a pusztulás előjele, minden hullócsillag az ég megsemmisülésének előhírnöke volt a szemükben. Közben rajongó prédikátorok tartották ébren a rémületet. Hasonló jelenségek többször is megismétlődtek nagy elemi csapások idején, amelyeket mindig voltak emberek, akik a világ vége előjelének tekintettek.

A XVI. és XVII. században ismét fellángolt a chiliazmus hite. Olyan emberek táplálták ezt a felfogást, mint Comenius, a nagy nevelő, aki szilárdul hitt abban, hogy a világ vége közel van és akinek ezt a hiedelmét egy Drabnik nevű akkor Felső-Magyarországon lakó rajongó jóslásai is táplálták. Vannak olyan vallásos közösségek, szekták, amelyek keletkezésüket a világ végéről szóló ilyen elképzelésnek köszönhetik. Ilyen az adventista szekta, amelynek alapítója, egy Müller nevű amerikai farmer, azt olvasta ki a bibliából, hogy a világ vége és Krisztus uralmának beteljesülése, ai ezer éves uralom 1844-ben, éspedig okt. 21 én fog bekövetkezni. Ennek a jövendölésnek nagyon sokan hittek. Eladták vagyonukat, kiléptek az egyházból és nagy tömeg várta fehér ruhákba öltözve a Krisztus megjelenését. Egyik adventista hívő írja le, milyen rettentő csalódás volt számukra a jövendölés be nem teljeseése. „Elhagytam az összejöveteli termet — írja — és sírtam, mint egy gyermek. Az idő elmúlt és az óhajtvá várt Úr nem jött el. Azt kellett mondanunk, amit régen Mária Magdolna mondott a kertben: Elvitték az én Uramat és nem tudom hová tették.”

Alig van évszázad, vagy az emberiség életének nagyobb változása, mikor, mint a súlyos beteg lázálmai, fel ne tűnjenek ezek a képzelődések valamilyen formában s ne okozzanak nagy lelki megrendüléseket az emberek között.

Helytelen lenne ezeket a felfogásokat, akár tudományos téren jelennek meg, de még akkor is, ha az előbb ismertetett módon, mint tömeghisztéria tűnnek fel, egyszerűen olyanoknak minősíteni, mint amelyekkel kár foglalkozni, vagy kinevetni őket. Inkább azt kell keresni, mi van ezek háta mögött? Mi az oka, hogy az emberiség ilyen meg nem szűnő kíváncsisággal, ilyen csallapíthatatlan sóvárgással fordul a világ végének kérdése felé, hogy szívesen elhiszi a legképtelenebb elméletet is. Vájjon csak valami felületes emberi kíváncsisokodásról van-e itt szó? Vájjon a földi élethez és ehhez a világhoz való görcsös ragaszkodás tölti el félelemmel a világ végéről szóló jövendölések és az azt sejtető jelek láttára, vájjon csak tudományos érdeklődés mindezek mögött, mint emberi lélekben élő vágyakozás alkotja mindezeket.

Az az ok, ami e jelenségeket létrehozta, tulajdonképpen mélyen rejlik az emberi lélekben és ez a világ tökéletlenségéről, az emberi élet végességéről való meggyőződés. Az ember, aki

érzi, hogy ez a világ milyen kicsiny és milyen véges, aki minden, a világ meghódítására irányuló igénye és elért eredményei miatti gőgje mellett is érzi, ha bevallani nem akarja is, a saját tehetetlenségét, túl szeretne nézni a világ sorsát magában rejtő titkok korlátain és szeretné tudni: mi lesz vele, mi lesz ezzel a világgal, mit várhat és mit remélhet? A földi élet gondjai és válságai között, a jelenvaló világ nehézségei között egy olyan világ szükségét érzi, amelyben minden ilyen nehézség megoldódik, amelyben megnyugtató végre jut minden kezdet s amit itt töredékesnek láttott a földön, az teljességben és dicsőségben tündököl majd. Az e világban tökéletlenségét, hiányosságát, tehetetlenségét érző ember sóvárgó vágyakozással keres egy olyan világot, amelyből hiányozzék mindaz, ami a jelenvalót hiányossá és töredékessé teszi és meg legyen benne mindaz, amit ebben a világban nélkülöz. Ez a vágyakozás szólal meg, a valóság ruhájába öltöztetve ezt a tökéletes világot az utópiákban, ez mond ítéletet a jelen hiányosságai felett a jövődölésekben, ez ismeri fel és fejezi ki a világ végességét a tudományos hipotézisekben, ez biztatja magát a világ vége és Krisztus visszajövetelének idejét kiszámító vallási rendszerekben.

De mindezeknek az is a hibája és abban rejlik a kudarca, hogy ezek mind emberi elgondolások. Olyan dolog megállapítására vállalkoznak, amely nem adatott az ember hatalmába. És annál szomorúbb is annál tragikusabb az ember sorsa ezek tükrében, mert erről a dolgról emberi tudomány, képzelet, vagy számítás sohasem tud biztos képet adni. „Nem a ti dolgotok tudni az időket és alkalmakat, amiket az Atya a maga hatalmába helyezett” — mondja Jézus a tanítványainak, mikor efelől kérdezősködnék. A világ vége kérdése tehát titok marad az ember előtt, nem egy időre, nem némelyeknek, hanem mindenkinek mindaddig, amíg azt Isten meg nem jelenti, el nem hozza. Tudni sem lehet róla mást, csak azt, amit Isten a maga Igéjében tudtunkra adott s ezt sem a henyé kíváncsiskodás, a rajongó képzelődés számára és céljára, hanem azért, hogy abból, amit ő mond a világ végéről, megismerjük Istennek az akaratát a mi mostani életünkben. Ha tehát erről a kérdésről meg akarjuk tudni azt, amit Isten a mi számunkra szükségesnek tart tudni, Isten Igéjéhez kell fordulnunk.

(Folytatjuk).

I. L.

Református Férfiszövetség helyzete
és feladatai.*

I.

Röviden vázoljuk a Férfiszövetségek megalakulása körülményeit és jelen helyzetét.

A szövetség gondolata felvetésének éppen ez évben lesz tíz esztendeje. Az 1931. novemberi egyházkerületi közgyűlés mondotta ki, az ezen év októberében Nagyváradon tartott VIII. református nagyhét zárógyűlésén mindkét kerület vezetőségének egyhangú helyeslése mellett hozott határozata alapján, hogy szükség van egy olyan szervezet megalakítására, amelyben az egyház férfitagjai, az egyház munkájának sikeresebb végzése érdekében tömörüljenek és az egyház életében tevékeny részt vegyenek.

Az egyházkerületi közgyűlés e határozatának alapján egy püspöki körlevél felhívást intézett a lelkesekhez a helyi tagozatok megalakítása iránt s egyúttal közölte a minisztérium által jóváhagyott ügyrendet is.

A szervezés munkája a legtöbb egyházmegyében meg is indult s különösen néhány egyházmegyében nagy sikerrel folyt is. Az 1933. évben a püspöki jelentés 18 egyházmegyében 164 helyi tagozat alakításáról számol be, 6147 taggal, s beszámol róla, hogy 6 egyházmegyében az egyházmegyei tagozat is meg van alakulva. 1935-ben ez a szám úgy alakult, hogy 19 egyházmegyében 186 helyi tagozat áll fenn, 7763 taggal és 8 egyházmegyében van egyházmegyei tagozat.

Ettől kezdve lassan, de kitartóan folyik a munka. Különösen városi gyülekezetekben eleven és szépen munkálkodó férfiszövetségi tagozatok vannak: *Désen*, ahol a heti összejövetelek mellett a Férfiszövetség ingyenes orvosi rendelést állít be a szegénysorsú egyháztagoknak, *Kolozsváron*, ahol szakosztályokat állít fel a férfiszövetség s ezek összejöveteleiken az egyházi élet, a református hit és életfelfogás, a reformátusság anyagi helyzetének kérdéseivel foglalkoznak, s kísérletet tesznek a reformátusság társadalmi és gazdasági megszervezésére, *Sepsiszentgyörgyön*, ahol az egyház belső élete kérdései képezik a megvitatás tárgyát, *Nagynyeden*,

* Előadás az egyh. ker. közgyűlés alkalmával március 30-án tartott értekezleten.

Székelyudvarhelyen, Brassóban, Marosvásárhelyen, stb., ahol társadalmi és egyházi kérdésekbe mélyednek el. Falvakon is több helyen igen szép munka folyik, néhol hetenként gyűlnek össze bibliaórára, megbeszélésekre, másutt ezenkívül az egyház életének súlyos kérdéseit vitatják meg, van, ahol a tagok jövedelmük bizonyos százalékát kötik le a munka fejlesztéséért, gazdakört alakítanak, magtárt szerveznek, kulturális összejöveleteket tartanak stb.

Ebből látszik, hogy a legtöbb helyen, ahol ezt a munkát komolyan vették és lelki alapra helyezték, ott már megéreztek az egyház férfi tagjai, mennyire szüksége van az egyházban folyó munkának az ő segítségükre, azon kívül is, amit az egyház hivatalos vezetősége a presbitériumban végez. Az egyes tagozatok mind a munka egy-egy sajátos, éppen ott jelentős vonását ragadták meg, amint ott szükségét érezték, s kiemelték azt a gondolatot, amelynek különös fontosságát meglátták.

Ezt a meginduló munkát azonban két akadály fenyegette, majd meg is gátolta.

Az egyik, egy belső akadály volt az, hogy a helyi tagozatokban a munka célja nem állott világosan. Az a különféle irányú munka, ami az egyes helyi tagozatokban látszott, nem az azonos cél különböző vonásai kidomborításának jele volt csupán, hanem sokszor jele volt a céltévesztettségnek, a feladatok tisztázatlanságának. A férfiszövetség kerületi megalakulása hiánya miatt nem volt olyan szerv, amely a helyi munkákat összefoglalja és irányítsa, közöttük belső kapcsolatot létesítsen, öröködjék az eredeti elgondolás és terv pontos végrehajtása felett.

Ehhez járult egy másik nehézség: a külső korlátozások, amelyek 1937 óta folyton súlyosodva gátolták a munkát. Bár miniszteri engedély volt a működésére, az állami hatóságok veszedelmet láttak a férfiszövetség munkájában s a helyi tagozatok összejöveleteit betiltották, munkáját megbénították. Természetes, hogy így ott is, ahol még valahogy össze lehetett gyűlni, a ker. tagozat alakulása megakadályozása miatt a munka nem mehetett úgy, mint kellett volna.

A felszabadulás utáni első számbavételnél azonban kitűnt, hogy ezt a munkát sem a hatalmi elnyomás, sem az ebből következő belső nehézségek nem tudták megsemmisíteni. Még 1939-ben is kb. 60 gyülekezetben volt megalakult tagozat, amelyek kb. 3000 tagot foglaltak magukban, s ezen tagozatok közül kb. 20 tudott kifejteni valami munkát.

Erre támaszkodva az Igazgatótanács, a Püspök Úr felhívására egy bizottságot küldött ki, amely első sorban a férfiszövetség alapszabályait nézte át s azon megtette a — szükséges, de kisebb méretű — változtatásokat, amelyek a jelen helyzetből folytak, azután foglalkozott a szervezés további munkálatai előkészítésével. E bizottság előterjesztésére az Igazgatótanács egy körlevelet intézett az esperesi és lelkészi hivatalokhoz a munka felvétele tárgyában

s egyuttal közölte az alapszabály új szövegét is. Ma már több helyen sikerrel vették fel a férfiszövetség további munkáját.

A mi egyházkerületünk missziói munkáinak szervezésében kétségtelenül nemcsak helye van a férfiszövetségnek, de szükség is van rá. Szükséges, hogy amint a vasárnapi iskolai munka és gyermekpásztoráció a gyermekeket, az Ifj. Ker. Egyesület és Leányszövetség a fiúkat és lányokat, a Nőszövetség az asszonyokat foglalja össze és részesíti gondozásban, nyitja meg szolgálatuk lehetőségét az Isten ügye számára az egyházban, úgy a református férfiaknak is legyen olyan közösségük, amely ezt közöttük elvégzi. Ennek a munkának tíz éves múltja, létkeresése és sok helyen buzgó munkája bizonyítja, hogy erre szükség van.

II.

Hogy azonban a férfiszövetség igazi munkát végezhesen az egyházban, szükséges világosan látni, *melyek ennek a munkának feladatai*, mi az a *célja*, amely létezését indokolja.

A munka *célját* már az alakulás első idejében úgy határozták meg: biztosítani a református férfiak aktív részvételét a vallásos életben, úgy az istentiszteletek és vallásos összejövetelek látogatása, mint az egyház szeretetmunkájában való közreműködés által. Az egyik városi férfiszövetség elnöke szükségesnek tartja egyéni, családi, nemzeti életünk komoly revízió alá vételét, az egyház tagjainak felebaráti segítség nyújtását. A Püspök Úr egyik erről szóló előadásában három veszedelem elleni védekezést jelölt meg a munka céljául: *gazdasági* téren való önvédelem, az egyház tagjai önségelye, *kulturális* téren a nemzeti történelem, irodalom, szóval saját értékeink megismertetése útjai, *egyházi* téren, a hitetlenség, vallási tudatlanság, az erkölcstelenség elleni küzdelemmel.

A férfiszövetségi munka *célja* tehát az, hogy *az egyház tagjai közül azok is, akik az egyház vezetésébe közvetlenül nem folytathatnak be*, vagyis *minden református férfi résztvegyen* az egyházban, mint Isten országát szolgáló közösségnek az életében. A ref. felfogás nem ismer az egyházban aktív és nem aktív tagokat. A református egyház olyan közösség, amelyben mindenkinek egyformán joga és kötelessége az Isten ügyéért harcolni, annak szolgálni, amint a Heid. Káté mondja „Mindenkinek a maga adományaival a többi tagok javára és üdvösségére készséggel és örömmel szolgáljon. Nem az egyháznak, mint külső szervezetnek, hanem *Isten ügyének az előmozdítására fontos* tehát az, hogy *az egyház minden tagja* a saját helyzetében, adományai és képességei szerint szolgálhasson az egyházban, s az egyház ne egyesek által vezetett intézmény legyen, hanem olyan közösség, ahol mindenki egyrészt erőt és indítást kap Isten Igéjéből a személyes élete kérdéseiben, másrészt alkalmat a szolgálatra.

Ebben a szolgálatban a *férfiakra* különösen nagy szükség van. A férfiak a nekik Isten által adott képességek és sajátosságok

által meg tudják látni Isten akaratának az egész emberi életre vonatkozó igényét, ők tudják ezt az igényt képviselni a közéletben, ők tudják ezt érvényesíteni a különféle világnézeti irányok és felfogások között, s az ő kezükre van bízva, hogy tetté, valósággá válják ennek az igénynek elismerése cselekedetek, állásfoglalások, intézmények, társadalmi munkák által.

Így a férfiszövetség feladatai négy körben állíthatók össze:

a) A férfiszövetségben szükség van arra, hogy a református férfiak megérezzék azt a *közösséget*, amely őket Isten Igéjén alapuló Anyaszentegyházban összekapcsolja. Ma Magyarországon *rengeteg egyesület*, mozgalom, párt, irány és felfogás van. Mindezek nemzeti, társadalmi, gazdasági, politikai stb. szempontok szerint *tépik szét*, állítják szembe, vagy legalább is távolítják el egymástól az embereket. A református férfiaknak *szükségük van egy helyre*, ahol megérezhetik, hogy ők együvé tartoznak, hogy itt itthon vannak, olyanok közt, akikkel — vélemények eltérése dacára is — a közös hit és a legnagyobb dolgokról való felfogás és egy közös életnorma összekapcsolja. Szükség van egy olyan szervezetre, ahol *megérezheti* a — minden elválasztó világi szempont ellenére is — *azt a közösséget*, amit nem emberi viszonyok, hanem *Isten Igéje, a közös hit teremt* az emberek között. Ma ez nagyon fontos, amikor *az egész magyar életet a felszínesség, felületesség, jelszavak után való futás* s ezzel együtt a szétszakadozottság fenyegeti. És hol lehet ezt a közösséget másutt találni, mint az egyházban, ahol nem külső vonások, hanem Isten Igéje köt össze bennünket. Ez a közösség az *egyház* közössége, nemcsak egy külső szervezeté, hanem azoké, akik az emberi élet legmélyebb gyökerében: a hitben egyeznek meg, akik az élelűkei Isten kegyelmére épi ették és Isten akaratára szerint akarják alakítani. *Ebből a közösségből származhatik az erő* azok életében, akik ebben résztvesznek, itt mélyülhetnek el, itt tekinthetnek a legmagasabb kérdések felé, itt kaphatják meg a kapcsolatot Istennel.

b) A férfiszövetség biztosítani akarja a *férfiak munkáját* az egyházban. Az egyháznak ma *rengeteg súlyos kérdése*, emésztő problémája van, amelyek megoldásában szüksége van a tagjai segítségére. Az egyház nem a lelkész, nem is a presbitérium, az egyház mi vagyunk, annak a tagjai, *az egyház azok közössége, akik szolgálni akarják Isten ügyét*, akik védelmezni akarják azt. Isten ügye ma egy harc tárgya a világon, s az egyház ott áll ebben a harcban. Ez a harc és próba nem lett kisebb a felszabadulással, sőt másfajta lett, de *szélesebbkörű Felszabadultak olyan erőik és támadások*, amelyekről eddig nem volt tapasztalatunk, új felelősség lépett elénk, amit meg kell osztani másokkal, felelősség a népünkért és nemzetünkért; új nehézségek egyházunk intézményei, iskolái, munkái, szórványai, anyagi helyzete, jövődjö tekintetében. He ezekben nem védekezünk, elveszünk és hogy védekezzék az egyház másképpen, mint a tagjain keresztül.

c) A férfiszövetség az egyház egyik eszköze és legmunkásabb

eszköze lehet arra, hogy belevigye a közéletbe a református evangéliumi felfogás irányító érdekeit. Az erdélyi magyar közéletben az elmúlt 20 év alatt ez a református evangéliumi felfogás jelentős szolgálatokat végzett. Azt mondhatjuk minden felekezeti elfogultság nélkül, hogy ez irányította az erdélyi közszellemet. Ez teremtett békét és együttműködést a felekezetek között, ez irányította a figyelmet a magyar élet legsúlyosabb kérdéseire, ez kapcsolta össze a magyarság életét a nemzeti hivatástudat ébrentartásában, ez az evangéliumi református szellem, amely a tiszta evangéliumból táplálkozott és Isten akaratának való engedelmeskedést tartotta egyedül szem előtt, tudott az igehirdetés és a keresztyén szellemű iskolák fenntartásával megőrizni egy gyökerében magyar köztudatot, komoly tudományosságot, alkotott magyar szellemű sajtót, és tudta fenntartani azokat az intézményeket, amelyekben üldözés és elnyomás ellenére is élt magyar evangéliumi keresztyénség.

Ezt a református evangéliumi felfogást, amely az anyaország-nak is egyik legdrágább szellemi kincse, megtartó ereje, kell tovább fejleszteni. Ennek a segítségével isten Igéje mérlegére kell vetni minden gondolkozásmódot, irányt és mozgalmat, ezzel kell igyekezni fenntartani az igazi békességet a keresztyén felekezetek között, hogy ne hatoljon be ide a versengés és visszavonás szelleme, s a különböző világnézetek, irányok között képviselni az igazi tiszta, minden idegen hatástól ment keresztyén gondolatot. Ennek a munkája a férfiszövetségre vár, hogy tagjai között tisztázza az élet legfontosabb kérdéseit s ne hagyja tájékozatlanul őket az eszmék körülöttünk folyó harcában.

d) Végül a férfiszövetség feladata az, hogy segítsen gondját viselni a református egyház tagjainak kulturális, anyagi és társadalmi téren. Az egyház hivatalos szervein kívül legyen az egyháznak olyan testülete, amelynek a figyelme kiterjedjen mindenütt a református egyháztagokra, amely gondoskodik arról, hogy azok megkapják azt a támogatást, amivel becsületes munkájuk után értékes polgáraivá lehessenek az országnak, hogy ne legyen közöttük senki elhagyott, idegen, hogy védelmet kapjanak azon nehézségek között, amelyek őket fenyegetik. A férfiszövetség a testvéri segítség kezével nyúl minden református ember felé, a tévedőket és gyöngéket helyes útra vezet, a céltalanokat irányítani, az elesetteket felemelni akarja.

Ezek lennének a férfiszövetség feladatai a mai helyzetben. Olyan feladatok, amelyek akkor teljesíthetők, ha minden helyi tagozat át van hatva a munka fontossága és a felelősség nagysága tudatától. Erre kell az egyes tagozatokban komoly, mélységes munkának folynia.

I. L

Vasárnapi iskola

A gyermekpásztoráció.

A gyermekistentisztelet

A gyermekpásztoráció két tényezőjét: a vasárnapi iskolát és a vallástanítást, illetve a kettő viszonyát már láttuk. Most a gyermekistentisztelettel kell foglalkoznunk.

Annak dacára, hogy a gyermekistentiszteletnek is ugyanaz a célja, mint a vasárnapi iskolának: Igét hirdetni Isten dicsőségére s a hívők lelki épülésére, — nem lehet azt mondani, hogy vagy az egyik, vagy a másik tényező felesleges. Nem, mert a céljában végül is egyező két tényező módszerében, minőségében és végső kimenetelében olyan más vonásokat hordoz, melyeknek hiánya a gyermek életére felmérhetetlen nagy veszteség.

Az istentisztelet kívánatos helye a templom. A templomi istentisztelet középpontja az igehirdetés. Ezért van maga a templom, ezért olyan annak elhelyezése, berendezése, hogy a hivek az igehallgatásban a legmegfelelőbb módon részesüljenek. Ezért van a szószék, rajta a Biblia. Ezért van a lelkipásztor elsősorban. Az Igét akarja kiemelni mindaz, ami megelőzi, illetve követi az istentiszteletben az igehirdetést. És ezeket a gyermekeknek mind meg kell ismerniök, meg kell tanulniuk, ezen részt venni meg kell szokniuk.

A lelkész a templomi igehirdetésben ünnepi bizonytságot tesz az Igéről felkészülten és határozottan úgy, hogy hitéből és bizonytságtételéből a hivek hite épüljön. Közös épülésre szolgál a közös imádság és a közös éneklés, meg az adakozás is.

Ha így van, mondhatná valaki, akkor miért nem mehetnének a gyermekek a rendes vasárnapi gyülekezeti istentiszteletre, minek kell külön gyermekistentisztelet?

Mehetni lehet a gyermek a gyülekezeti istentiszteletre, mert onnan senki ki nem hajtja, ki sem tilthatja: sőt szükséges is, hogy az elemi iskolai kort elért gyermek évenként párszor szüleiével, nagypapjával menjen el és vegyen részt a gyülekezeti istentiszteleten, hol meglátja elődeinek helyét, áhitatát, buzgóságát az Isten szent házában. Meghallhatja és megláthatja, hogy ősei is ezekben a padokban dicsérték az Urat, hallgatták az Igét, kik

talán már régesrégen a temetőkertben várják a boldog feltámadás hajnalhahadását, — de az Úr háza, mint az örökkévaló hajléknak előképe áll, századokon át gyűti magába a hívő, engedelmes, megtartásra való népet, mint annak idején Noé bárkája azokat, akik engedvén az Úrnak, megtartattak. Szükséges, hogy a gyermek a maga imádságával és énekével bekapcsolódjék a felnőttek imádságába, énekébe és elvegyüljön abban. Hogy meglássa, hogy a felnőttek is a lekipásztor ajkáról hallják a megtartó beszédet.

A gyermek lelkére és egész valójára — emlékezzünk csak magunkra —, nagy és mély hatással van a szülőhelyének, a többi, hétköznapi házak közül jól kiemelkedő templom. Csaknem minden gyermek, mielőtt eljutott volna a templomba, már vágyakozott oda, hogy lássa, hallja, mi van ott? A tágas templom, benne az orgona, annak zengése, a szószék, rajta a Bibliával és a lelkészszel, meg maga a nagy gyülekezet, nemcsak arculatba ejti, hanem lebilincseli, magával ragadja, meghatja és felejtethetetlen számára az itt nyert lelki, ünnepi élmény. Nem egy gyermek érzett ilyenkor valami különös, kimondhatatlant, minek neve, mi tudjuk: *dhítat* S hogy e sok felemelő momentum következtében mégsem a legteljesebb a lelki épülés a gyermekeknél általánosságban, két oka van. Egyik az, hogy a hit is, mint a ház, lassan épül. A másik az, hogy ami a hitet az istentiszteletben legjobban építette volna: a prédikáció, a gyülekezeti istentiszteletben a felnőttekre

s nem az alatta maradó gyermekekre nézett. A felnőtteknek elengedhetetlenül szükséges mélyebb fejtegetéseket; az élet kérdéseinek az Igével való megoldogatását a gyermekek nem hallgathatják berendezettségüknél fogva eredményesen, építő módon. De azért ez istentiszteletekre is el kell néha vinni a gyermekeket.

Azonban ki kell mondanunk, hogy sem ez, sem az ezen kívűl rendszeresen megtartott vasárnapi iskolai munka nem teszi feleslegessé a gyermekistentiszteletek időnkénti megtartását.

Ez istentiszteletnek a fent mondottakért mindig a templomban kell lennie és nem hétköznapon, hanem ünnepnapon is. Legjobb idő erre, mikor már templomaink nem hidegek, a vasárnap d. e. 9—3/4 10 órai idő. A liturgia legyen ne elnagyolt, nem is egyéni, hanem a gyülekezeti istentisztelet liturgiája (s ha ez egybe esnék a legtöbb helyen az 1. sz. liturgiával, akkor az a legjobb lenne). A Bűnvalló és az Úri imádságot mondják gyermekeink a lelkész után *félhangosan, érthetően*. Énekeltecsük orgonakisérettel a vasárnapi iskolában már tanult énekeket. Az igehirdetés textusai, illetve a lectió inkább *Jézus életéből, csodás tetteiből*, illetve *személyekkel kapcsolatos* bibliai helyekről kerüljenek ki s ezeknél nem annyira a mély elmélkedésre, sőt nem is arra, hanem a *színes és erőteljes kidolgozásra fektessük a fösúlyt*, tudván, hogy a gyermekeknek legjobban a fantáziájuk működik s annak meg éppen ez kell, de a színezés maradjon a Biblia világánál és komolyságánál, lehetőleg annak keretein belül. És ha nem túlhoszú és nehéz a textus, a gyermekek megtanulják azt s vele a központi üzenetet is, mert

a vasárnapi iskola aranymondásaival rászoktatta őket arra, amit a Heid. Káté a negyedik parancsolat magyarázata közben követel a keresztyén embertől, t. i. „*hogy Isten Igéjét tanuljam*’ — ne csak hallgassam. Az adakozást is ki kell hirdetni minden alkalommal, mert a vasárnapi iskola már erre is rá kellett hogy nevelje a gyermekeket.

A gyermekistentiszteletek rendszeres tartásával (minden második- harmadik vasárnap, éveken át) kapcsolatban tapasztalni fogjuk, hogy gyermekeink nagy része szívesen és lelki épüléssel vett részt. Találkozni fogunk olyanokkal is, akik valami nem helyt álló kifogással vasárnapi iskolába nem küldik gyermekeiket, de a gyermekistentiszteletre ezek a gyermekek is eljönnek. Míg a vasárnapi iskola és a vallástanítás a maga hétköznapiabb módszerével és környezetével egyik oldalon közelíti a célt, addig a gyermekistentisztelet a maga ünnepélyességével, sajátosságával, felhasználva az előbbi két tényező elemeit, épületesen és áldásosan teszi teljesebbé a gyermekpásztoráció nagyon is komoly és szükséges munkáját.

Mózes András.

Mit tanítsunk ?

Május 18. Hallatszott nagy szél Csel. 2: 1—17, 38—41. Aranymondás: 2:17. Ének: 131.

Május 25. Az apostolok. Csel. 4:1—22, 8:1—4, 9:1—20. Aranymondás: 4:12. Ének: 260.

TUDATJUK, hogy engedély hiányában a különlenyomatok nem készíthetők. Új lap indításához engedélyt kapunk, -csak pénzünk legyen.

KÉRJÜK, hogy adományainkkal, bibliajelzőink eladása által legyünk segítségére központunknak, hogy a jövő évi vezérfonalat *idejében* kiadhassuk.

I r o d a l o m

A szerkesztőség csak az ebből a célból beküldött theologiai vagy pedagógiai vonatkozású művek Ismertetését vállalja.

Kozma Tibor: Téma és textus a prédikációban.

*Dolgozatok református theologiai tudományok köréből. 18. füzet.
Kolozsvár. 63 lap.*

A kérdés, amellyel Kozma Tibor ebben a dolgozatában foglalkozik, a Homiletika egyik legérdekesebb és legfontosabb kérdése. Tulajdonképpen a szerző sokkal többet ad, mint amennyit ez a cím elárul, hiszen ebben a címben is s az ebben foglalt kérdésben az egész homiletika, vagy legalább is annak legégetőbb kérdése: a textus és az Ige s az igehirdetés kérdése rejlik. A címben felvetett kérdés tehát tulajdonképpen alkalom a szerzőnek arra, hogy mélyebben is, az összefüggő kérdések egész tömegéhez hozzányúljon. A kérdés maga abban áll, hogy a prédikációban a textus irányít-e, amely esetben a prédikáció a bibliai szöveg magyarázata, vagy a téma, s ekkor a prédikáció beszéd, amelynek művészi és retorikai felépítettsége van. Ez az ellentét a sermo és homilia ellentéte s ezt az ellentétet akarja megoldani az u. n. művészi homilia, amely a textus és téma igényét egyformán akarja ki-elégíteni. Ismerteti bevezetés gyanánt az orthodoxia felfogását, amely oda megy ki, hogy a textusban ez téma-gyűjteményt látott s magát a textust úgy fogta fel, mint egy dogmatikai téma lelőhelyét. Másik oldalon a pszichológiai iskola felfogását bírálja, amely viszont a téma és pedig egy emberileg felvett gondolat alá rendelte magát a textust.

Ezek után vizsgálja a kérdést: mi az igazi textusszerűség? A prédikáció indoka nem emberi elhatározás, élmény vagy tétel, hanem Isten Igéje, amely szólni akar az igehirdetésen át. Ez az Ige a kegyelem üzenete, viszont nincs az emberi életnek egyetlen igénye sem, amelyhez ennek a kegyelemnek vonatkozása ne lenne. Isten mindig egy meglevő helyzetben szól, ahol a kijelentés behatol életébe. Ez a behatolás a Szentírásban kijelentett Ige által történik, a Bibliában tanúsított Ige tehát, tartalmában ugyanaz, de formájában az emberi meghatározottságok között mondja. Egy alaptéma van tehát minden helyzetben, amelynek fogalmazása változhat, de tartalma ugyanaz marad. A munka második részében azt a helyzetet vizsgálja, amelyben az igehirdető van. Az igehirdető egy világban él, egy gyülekezetben, amelynek kérdései és viszonyai azonban az Ige által vannak meghatározva. Ezt a meghatározót kell hirdetnie, az élet egyes kérdéseiben, amelyek azonban mind egy kérdésre: a bűn és váltság kérdésére mennek vissza. A prédikáció megértését és éppen az adott helyzetben való megértését nem külső helyzetek találkozása, hanem a hit teszi lehetővé.

A füzetben egész sereg olyan kérdés van, amely a felvetéssel összefügg, de amelyek mélyebbre vezetnek. Ezért mondtuk, hogy a dolgozat tulajdonképpen az egész homiletika alapkérdéseiről szól. A Szentírás kérdése, a kapcsolópontok kérdése, az Igének az aktuális helyzettel való viszonya, mind érintve vannak és alapos megvilágítással vannak ellátva a munkában, amely valóban sokkal szélesebbkörű olvasottságot és több tanulmányozást érdemel, mint amennyit eddig kapott. A dolgozat ráfigyelt arra a titokra, amelyben az igehirdetés munkája folyik és megmutatja, hogyan kell éppen ezeket a legsúlyosabb kérdéseket, amelyekben ma nagy tájékozatlanság van, tekinteni. Nem lehet anélkül prédikálni, hogy ezekkel valaki ne foglalkozzék, ha csak

nem akarja, hogy munkája valami ösztönszerű, de Öntudatnélküli gyakorlattá váljjék. A mai idők legsúlyosabb kérdései, amelyek nem közvetlenül a prédikációval, a textus és téma kérdésével vannak összefüggésben, hanem magával az Ige szolgálatával, megvilágítást nyernek itt gondolkozó teológusok számára.

A füzetet, mint nélkülözhetetlen olvasmányt, minden lelkipásztor számára ajánljuk. I.L.

A reformáció és ellenreformáció korának evangéliumi keresztyén (református és evangélikus) egyházi írói.

Szerkeszti kiadja: Dr. Incze Gábor. XII—XV. sz.

Ez a már évek óta megjelenő kiadványsorozat legutóbbi négy számával is felhívja figyelmünket régi irodalmunk értékeire és arra ösztönöz, hogy azokat egyházi munkáinkban minél több területen használjuk fel. Nemcsak nehezen hozzáférhető, ritka műveket bocsát rendelkezésünkre, hanem azt olyan formában teszi, hogy a gyakorlati célra a legmesszebbmenőleg tekintettel van.

A sorozat XII. száma gondosan összeállított gazdag kötet: *Szenczi Molnár Albert* összes műveiből összeállított szemelvényeket foglal magában. Két értékes tanulmány vezeti be Aprily Lajos és Arokháty Béla tollából. Aprily Lajos a zoltárfordító legnyugtalanabb magyar életének tiikát keresi tanulmányában és a nyugatra és hazavágyás feszültségében találja meg. Arokháty Béla tanulmánya Szenczi Molnár Albert zoltárfordításának költői értékét tárja fel.

A kötet a zoltátfordító minden munkájából ad valamit. *Szótárából* a címlapot és egy oldalt, *Zsoltároskönyvéből* az előszót és két kicsinyített lapmást, valamint a tízparancsolat versebe foglalt szövegét, *Kis katekizmusából*, mely a Heidelbergi Káté rövidített kiadása, öt kérdés szövegét, *Bibliakiadásából* lapmásolatokat, *Nyelvtanának* bevezetését és egy oldalát. A legterjedelmesebb szemelvényt *Scultétus* prédikációs könyvének fordításából kapjuk: a címlapmáson kívül közli ajánló levelét, egy-egy ádventi, karácsonyi, húsvéti, pünködsi és újévi (reformáció történeti áttekintést nyújtó) beszédét. Külön meg van Scultétus 1617-i reformációi beszéde is, címlappal és egy magyar énekkal. Fordított *imádságos könyvecskéjéből* μζ ajánlást, az igazi imádság feltételeiről szóló tanítást, 22 imádságot (közülük több Kálviné) ad a gyűjtemény. Részleteket kapunk még *Kálvin Institúciójának* fordításából, a *Hívés és idvesség tanácsadás* c. a vegyes házasság kérdését tárgyaló műből és Szenczi Molnár Albert utolsó nyomtatott munkájából (*Discursus de Summo Bono*) A kiadó minden szemelvényt pár soros találó bevezetővel és adatközlő magyarázattal látott el, ami nagyban elősegíti a kötet használhatóságát. Alig lehetett volna méltóbb emléket állítani a zoltárfordítónak ennél a kötetnél.

A kiadványsorozat XIII. száma *Otrokocsi Foris Ferencnek* 1682-ben Kolozsvárt kiadott hálaadó és könyörgő imádságait tartalmazza. Öt imádságot találunk benne. Kettő reggeli, kettő estéli és egy általános jellegű. A kötet az imádságokon kívül *Bán Imre* tanulmányát is adja. Ez a terjedelmes, életrajz-szerű tanulmány Otrokocsi Foris Ferenc talányos alakját világítja meg. Magyarázatot keres arra, hogyan lett a gályarabságot is hűségesen szenvedett lelkipásztorból valamilyen lelki sérülés következtében hitének megtagadója.

A XIV. számot a kiadó dr. Csikesz Sándor professzor emlékének szenteli. Egy unikumot közöl benne egész terjedelmében, az első nyomtatásban megjelent református temetési igehirdetést: *Kállai Albertnek Druget Homonnai István* felett 1599-ben tartott beszédét. A szöveget a kiadó bevezetése előzi meg. Különös érdekessége a kis kötetnek az, hogy a budapesti vallásoktatótestület ajándékuul küldte meg minden magyar református parochiának.

A sorozat legutóbb, ez évben megjelen száma (XV. sz.): *Ne féltsétek ti a Krisztus igazságát* I Gyöngyszemek az XVI. és XVIII. század magyar protestáns irodalmából. Incze Gábor dr. vezeti be ezt az apró szemelvényeket adó, csinos kis gyűjteményt, melyet már kiállítása is vonzóvá tesz. A szemelvények a könyvecskében időrendben következnek, 1535-től (Ozorai Imre),

1711-ig (Vázsonyi Márton). Közel száz író művéből találunk benne rövid részleteket. Tárgy- és néymutató könnyíti meg a könyv kezelését és használatát.

A sorozat fent ismertetett számai épűgy, mint a régebbi számokból még kaphatók, olcsóságuknál fogva is najyon alkalmasak arra, hogy az egyház-történet tanítása során felhasználhassuk iskoláinkban, de ezen túl igehirdetésben és a gyűlekezeti munkák különböző ágaiban. Egyénileg gondolatfrissítést eredményez a használatuk, történeti alapot nyűjt munkánkknak és eleven-séget támaszthat. Hála és elismerés illeti meg a kiadót, aki fáradhatatlanul kutat és a mai nehéz kiadási körűlmények között fautorok és patronusok gyűjtésével tudta megvalósítani és továbbfolytatni vállalkozását. Munkájának szélesebbkörű támogatása újabb kiadványok megjelenését teszi lehetővé.

M. Nagy Ottó.

Legújabb

kiadványok:

Kaphatók ***a *z., Ifjú*** ***Erdély*** ***Iratterjesztésében.***

Barth *Károly* *és* *Barth* *Henrik:* *Szem-*
pontok *a* *Szentlélekről* *szélét* *tanhoz.*
Fordította: Kozma Tibor. „Ifjú Erdély” kiadása. 90
oldal. Ára 2 — P.

Kálvin *János:* *Magyarázata* *Máté,* *Márk* *és*
Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordí-
totta: Rabold Gusztáv. A Synoptikus evangéliumok
ról szóló Kálvin-Kommentár II. kötete. Ára 6 — P.
— Kapható még: Kommentár a Synoptikusokhoz,
I kötet. Ára 6 — P.

Kádár *Géza:* *Ha meghalunk,* *az* *Úrnak*
halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása
170 oldal. Ára 6— P

Debreezeni *Lászlé:* *A* *mi* *művészetünk.*
(Fatornyos hazából.) „Ifjú Erdély” kiadása, 130 ol-
dal, több, mint 50 illusztrációval. Ára 3— P. Egy-
szerűbb kiadás ára 2— P

Juhász *István:* *A* *reformáclé* *az* *erdélyi*
románok között. 276 oldal, ára 6.— P

W. *Lüthi—Magy* *István:* *Az* *eljövendő* *egy-*
ház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2.— P.

Horváth *Jenő:* *Az* *egyház* *világmissziója.*
„Élő Könyvek” 30. sz. —.40 P.

„Itt az Isten köztünk”, 1941. évre. Bibliaolvasó
kalauz minden napra, 272 old. 1 — P. — Ugyanaz
kötve 160 P. Március 1-től 25% kedvezménnyel!

IKE-jelvény, három színben zománcozva, az IKE-központ hivatalos kiadványa (csak 10-nél több példány rendelhető), ára darabonként — 50 P

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként — 10 P.

Mikos Lajos: Leány élet és Leányarcok a Bibliában. A leánymunka kitűnő segédkönyvei, áruk: 150 és 280 P

Dobos K.- Kovács Bálints Az ifjú és című ifjúsági vezetőkönyveinek I—VI. kötete kapható, egy-egy évi bibliaköri és önképzőköri munka részletes műsorával. Hat kötet 5— P Az egyes kötetek ára — 60 és 1— P között váltakozik.

Révész Imre: Öntudatos hit. A gyülekezeti hitvédelem kis könyve. Hitünk igazságát világosan szembeállítja e könyvecske a többi egyházak másirányú tanításával. A II. javított kiadás ára 30 fillér.

Ecsedy Aladár : Bizonyágtevő fiatalság. I. Párbeszéddek és jelenetek ifjak, II. leányok számára, á 150 P

Baroza József: Elmenvén tanítsaatok
Egyházi beszéddek. 36 széletlátkörű, eleven evangéliumi prédikáció, ára 320 P

Ecsedy Aladár: Örvendezzetek! 30 előadásra alkalmas darab, ára 5— P

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az „**Ifjú Erdély**” Iratterjesztésében. A „Soli Deo Glória” Szövetség és „K. I. E.” minden még kapható kiadványa, az „Exodus” kiadványai (Karácsony Sándor könyvei stb.), valamint a „Bethlen Gábor” könyvkereskedés és a „Stadium” kiadványai eredeti bolti árukon kaphatók. **Új szorgalmi képek, bibliai mondasós képeslapok** nagy választékban kaphatók.

T A R T A L O M :

Prédikáció vázlatok. (Bonczidai Dezső.)

Két református népiskolai tanfolyam. (I. L.)

A világ vége. (I. L.)

Adatok, megjegyzések. (I. L.)

Vasárnapi iskola. (Mózes András.)

Irodalom. *Gönczy Béla: Református vagyok!*

(Mózes András.)

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:

DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Felelős szerkesztő: DR.Imre Lajos

Felelős kiadó: BEKESS KAROLY.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Kolozsvár, Hitler Adolf-tér. Ref.Theologia.

Egész évre

4. — P.

Egyes szám ára .

40 fill.

A „Dolgozatok a református thoologiai tudományok köréből” c. füzet sorozat logú/abb számai

16-ik szám:

DR. TAVASZY SÁNDOR:

Az ethika mai kérdései.

Ára 60 fillér.

17-ik szám:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra

Irta: Dr. Gönczy Lajos. Ára 80 fillér.

18-ik szám:

KOZMA TIBOR:

Téma és textus a prédikációban

Árat 1— Pengő.

Még kapható:

Dr. Ravasz László

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ára 7 — P.

Tűz és Só

címen jelent meg **Sipos Géza** prédikációs kötete. A 31 beszédet tartalmazó, 200 oldalas, fihom kivitelű könyv ára 4— Pengő.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Úr jámbor szolgálója.

Szellemi szórakozás együgyű keresztyének mulattatására.

Fordította: Dr. Makkai Sándor. Ára 40 fillér.

Prédikáció-vázlatok.

Versenyfutás.

(Pünkösti).

I. Kor. 9:24-27.

Versenypályán futunk. A világ mai élete különösen versenyfutás. Sportpályákon és harctereken, szárazon és tengereken, utcán és hivatalokban, tollal és fegyverrel, ököllel és elméletekkel, az anyag és tudomány eszközeivel folyik ez a hatalmas mérkőzés. Fut, rohan az ember. Hová? Miért? Állásért, kenyérért, elsőségért, győzelemért, babérért.

A Krisztus egyházának is óriási versenyt kell ma vívnia. Hogy igyekeznek kiszorítani az élet különböző területeiről. Evangélium és politika, egyházi és világi szervezetek, krisztusi és szociális jótekonyság versenyeznek a vezetésért, az elsőségért.

A keresztyén ember élete is versenyfutás. Versenytársam: a Sátán. Egyáltalán nem lebecsülendő ellenfél. Ki győz? Ő, vagy Én? Kié lesz a nagydíj, a jutalom? Mindnyájan futunk, de csak egy veszi el a jutalmat.

Ha az egyház látható sikereit összegezem, ha csak magamra nézek, teljesen kilátástalan és reménytelen a helyzet. Minden nap csatát vesztek, elesem, alulmaradok. De győz Krisztus. Helyettem is, helyetted is. Bízhatok, én meggyőztem a világot. Halála és feltámadása a kezesség. Nem én, hanem Krisztus birkózik bennem, általam, az anyaszentegyház munkája által a Gonosszal. Bármilyen reménytelennek látszik is a küzdelem a halálnak e révén, a siralomnak e völgyében, Krisztus által enyém a végső győzelem.

Mit kell hát tennem? Vigyázzak, nehogy világi célért fussak. Úgy kell fussunk, hogy a jutalmat elvegyük. Minden perc döntő lehet. Nem majd, nem holnap, nem ezután, hanem most, azonnal indulni. Futni, rohanni a bűnből Isten felé. A legnagyobb teljesítményre, maximum erőfelfejtésre van itt szükség. Minden erőnket megfeszítve, kitartóan, célegyenes előre, a jutalomra, a Krisztusban ígért örökéletemre nézve, úgy kell futnom, mint aki nem bizonytalanra fut. Csak ez ad értelmet a földi életnek. Ehhez az életre-halálra menő versenyhez erőre és fegyelmezett életre van szükség.

Ezt pedig a Szentlélek Úristentől kapom. Ma pünköst van. Tudom-e úgy venni a Szentlélek ajándékát, hogy erőt nyerjek bűneim legyőzésére, testem megfegyelmezésére? Tudunk-e úgy

miért komolyan venni az életet. Akkor azoknak van igazuk, akik csak a mának élnek. Az ilyenek pedig nem ismerik az Istent.

A keresztyén ember életét nem a halál, hanem az örökkévalóság határozza meg. Ha csak ebben az életben reménykedünk, minden embernél nyomorultabbak vagyunk. Nincs értelme semminek.

Ma is döntő kérdés: Hiszek-e a feltámadott Krisztusban?

Nekünk is szól az apostol intése: Ne hallgassatok azokra, akik Krisztusban való hitetekben meg akarnak tántorítani. „Senki titeket meg ne csaljon üres beszédekkel, mert ezekért jó az Isten haragja a hitetlenség fiaira. (Ef. 5 6.) Serkenjete fel és ne vétkezzetek, mert a Krisztus feltámadott a halottak közül, zsengéjük lőn azoknak, akik elaludtak.

Köszöntenek

titeket...

I. Kor. 16 19-24.

A felolvasott Ige az I. Kor. lev. utolsó versei, melyekben az apostol, mint más leveleinek a végén is, köszönti az olvasókat a gyülekezet, egyes keresztyének és a maga nevében. Mennyi melegség, hívő szeretet, testvéri figyelem, pásztori öröm árad e versekből.

A Krisztus gyülekezetei, örökéletre elválasztott hívők között a legteljesebb hit és szeretetközösség áll fenn. Bárhol élnek, bármilyen nyelvet beszélnek. Ennek alapja a Krisztusban megjelent kegyelem. Az őskeresztyéneknek ennél a közösségnek egyik kifejezése volt a szent csókkai való köszöntés, amit férfiak férfiakkal, nők nőkkel váltottak s amit az apostol más leveleiben is meghagy olvasóinak. Hogy valaki e közösség tagja lehessen, feltétele az Úr Jézus Krisztus iránti szeretet. Ha valaki nem szereti az Úr Jézus Krisztust, legyen átkozott. Köszöntéséhez hozzáteszi a Marán atha aram kifejezést is, mintegy az Ítéző Úr visszajövetelére való figyelmeztetésként. A gyülekezet hívő élete miatti féltő aggodalom s a paruzia gondolata alatt munkálkodó testvéri szeretet érzik e szavakban.

Ma egész magyar református egyházunkat foglalkoztatja a kérdés: miképpen köszöntjük egymást. Sok terv és próbálkozás van. Bármelyikkel köszöntsük egymást, csak legyen mögötte a Krisztusban megjelent kegyelem alázatos elismerése, a Benne testvérekké lettek hit- és szeretetközössége. Ez ad neki tartalmat, értéket, szépséget. E nélkül a legszebb köszöntés üres szólamná, jelentés nélküli megszokássá szegényedik.

Az Úr Jézus Krisztusnak kegyelme veletek.

Bonczidai Dezső.

Két református népiskolai tanfolyam*

i.

Ez év tavaszán sikerült Isten segítségével Erdélyben is három református népfőiskolai tanfolyam megrendezése. Tulajdonképpen ezzel kapcsolódott bele az erdélyi református munka a Magyarországon már oly szép sikerrel folyó, a sárospataki theol. Akadémia kezdeményezésével megindult, majd a KIE által is folytatott református szellemi munkába. Ezek az erdélyi tanfolyamok azért voltak jelentősek, mert először tájékoztat adtak afelől, hogy milyen *érdeklődésre* számíthatunk magának az ifjúságnak a részéről a munka ezen ága iránt, másodsor, alkalmunk nyílt *tapasztalatokat* gyűjteni saját magunknak a munka értékéről, harmadszor, már bizonyos *alapot* képeznek ezek a munkakezdések arra, hogy a következő munkaévben még több helyen, még alaposabban és a szerzett tanulságokat felhasználva éljünk ezzel a munkával. Mit jelentettek ezek az erdélyi munka számára?

Ami az *érdeklődést* illeti, megállapíthattuk, hogy az erdélyi falusi ifjúságban határozottan van vágyakozás a szélesebbkörű ismeretszerzés és a tanulás iránt. Az egyik tanfolyamon különösen érdekes volt ez, mert itt legnagyobbbrészt olyanok vettek részt, akik vagy román nyelvű állami iskolába jártak, vagy pedig egyáltalán csak kevés alkalmuk volt magyar nyelven tanulni. A tanfolyamra való jelentkezéstik bebizonyította, hogy a román uralom alatt milyen nagy jelentősége volt az egyházi nevelésnek, ami a gyermekek között a vasárnapi iskolában folyt még olyan korlátozások mellett is, amelyekben ennek a munkának része volt, de bebizonyította azt is, hogy, mivel a résztvevők között sok tanult meg otthon olvasni és írni, milyen jelentősége volt az otthoni nevelésnek, amikor a szülők foglalkoztak a gyermekekkel. Megállapítható volt, hogy az erdélyi református ifjúság *érdeklődése* zavartalanul nagy, sőt azt lehet mondani, hogy most még nagyobb, mint az elmúlt években, mikor az ismeretanyagot főleg egy előtte idegen szellem uralta. A tanfolyamon látszott ennek az *érdeklődésnek* nemcsak az anyagra vonatkozó iránya is, hanem ezen túl,

* Sajnos, a harmadik, a Makfalván tartott népfőiskoláról kért hasonló tudósítás nem érkezett meg.

egy átfogó, egyetemes szempont és felfogás utáni érdeklődés, ami azt mutatja, hogy ma nagy szükség van arra, hogy ne csak ismeretanyagot, hanem ennek az anyagnak áttekintésére és használatára vonatkozó szempontokat is kapjon az ifjúságunk. Látszik, hogy ha ezt a szempontot nem adjuk mi, a keresztyén evangéliumi felfogásban, akkor adni fogja más és ebben nem lesz köszönet.

Ha azt nézzük, milyen *tapasztalatokat* lehetett tenni magának a népfőiskolának a munkájára, anyagára, módszerére, az abban folyó nevelésre nézve, azt a következőkben összegezhetjük. Először, ami az anyagot illeti, bár nem az anyagtudás a fontos, mégis óvakodni kell attól, hogy a túlságosan változatos, sokrétű és tágkörű ismeretek nyújtásával a tudálékosságot és felületes álműveltséget ne terjesszük. Kétségtelen, hogy a műveltséghez anyagtudásra is van szükség, mert csak ennek az alapján állhatnak meg azok a szempontok, melyek az anyag felett annak áttekintését biztosítják, mert különben a szempontok olyan bemagolt és értelem nélküli elsajátított jelszavak lesznek, amelyek igazi értelmét és tartalmát az ifjúság nem ismeri. Különösen most keli ezektől nagyon óvakodni, amikor az ilyen beidegzett, ráerőszakolt jelszótudásnak és szólam-bölcsességnek nagy keletje van éppen az ifjúság között. Az anyagot tehát úgy kell megválasztani és beállítani, hogy bizonyos tárgyakból rendszeres és tárgyszerű ismeretekkel is rendelkezhessék.

Ugyancsak az anyag kérdéséhez tartozik az a szempont, hogy ebben az anyagban a ker. hit és élet, az egyház élete és munkája kérdéseinek sokkal nagyobb helyet kell elfoglalniuk. Tudom, hogy a népfőiskola ma főleg az olyan tárgyak megismertetésére van beállítva, amelyek a nemzeti történelem, földrajz, gazdaságtan stb. kérdéseire terjednek ki, ha azonban református népfőiskoláról beszélünk, vagy ha ilyenről beszélhetünk, akkor ebben azon anyagnak amely éppen az ifjúság református jellegét meghatározza, nem szabad hiányoznia. Nem az egyház érdeke ez, hanem magáé a munkáé, mert evangéliumi szellem nélkül lehetetlen megadni azt a szempontot, amelyből neki a dolgokat néznie kell.

Különösen fontos ez a dolog azért, mert a népfőiskola mai anyagbeosztása, a sokféle és sokoldalú érdeklődés kielégítésére való törekvés éppen azt fogja kitolni az érdeklődésből, ami az ifjúság nevelésénél jelentős dolog: a maga hitének, egyházának, az egyház életének és munkáinak megismertetését. Ha pedig ez a népfőiskolai munka nemcsak anyagtudást akar elérni, hanem nevelni is akar, akkor ezek a nevelés munkájára nélkülözhetetlenek.

A nevelésre vonatkozó tapasztalatok közül különösen fontos az, hogy az egész tanfolyam alatt a nevelésre megnyíló alkalmakat fel lehet használni. Mindkét tanfolyamon ez meg is történt. Megbecsülhetetlenül nagy dolog, hogy 18–20 ifjú két hétig, vagy egy hónapig, sőt máskor még több ideig együtt lehet és megoszthat

egy olyan életet, amelyben a közös munka, a közös élet, a közös beszélgetések ezernyi alkalmat adnak egy igaz közösség megszerzésére s egy komoly életfolytatás kialakítására. Az a tény, hogy mindkét helyen theol. hallgatók segítettek a munkában, akik a bibliaórákat, áhítatokat vezették, az ifjúsággal együtt éltek, jobban közelebb hozta ezt az egész munkát a keresztyén életmódhoz, de még inkább segített ebben az, hogy ifjúság emellett saját vezetői, maguk által választott vezetőinek való engedelmességben tudott élni.

Végül a tapasztalatok között meg kell említenünk azt az érdeklődést, amit a gyülekezetekben ébresztett ez a munka. A gyülekezetek rokonszenve, figyelme mindenütt észrevehetőleg kísérté a népfőiskolai tanfolyam munkáját, sőt sok esetben a gyülekezet maga is részt kért bizonyos előadásokon való részvételből. Ez azt mutatja, hogy egész munkánknak, és pedig minden irányú munkának sokkal inkább kell a gyülekezet köztudata előtt lefolynia, mint most csináljuk. Ezt már régóta hangsúlyozzuk, többször beszéltünk már erről, de most még sokkal inkább van erre szükség, mikor a gyülekezetet még kevésbé nélkülözhetjük a munkában s még inkább kell a felelősségérzetét felébreszteni.

Ami az ez évi munkának a *jövőre* szolgáló alapvetését illeti, erre nézve két dolgot kell megállapítani.

Az egyik az, hogy ennek a munkának az egyház vezetése alatt kell maradnia s nem szabad a munkát sem egyik oldalon magánvállalkozássá s vele együtt sekélyessé és szétfőzötté tenni, de nem szabad állami rendelkezésekkel sem úgy megkötni, hogy annak szabadságát és mozgékonyágát veszélyeztessük. Az állami megszorító intézkedéseket az olyan munka követeli, amely vagy képesítő jellegű, tehát ahol az államnak ellen kell őriznie, hogy azoknak, akik ott végeznek, a megfelelő képeztésük megvan-e, vagy olyan veszélyeket hordozhat magában, melyek az állam érdekeivel ellenkeznek. Éppen ezek meggátlása végett szükséges ezt a munkát az egyház kezébe tenni le, ami természetesen nem gátolja egy bizonyos állami ellenőrzés lehetőségét, de csakis olyan módon, amely a munka szabadságát meghagyja.

A másik az, hogy egyházunknak a jövő munkaévben sokkal több ilyen tanfolyamra van szüksége. Szüksége van mindenekelőtt egy állandó helyre, ahol nem csak két hetes, hanem több hónapos népfőiskola legyen tartható. Erre a Pálffy Károly által nagy buzgalommal és hozzáértéssel felvetett gondolat, a makfalvi iskola alkalmas volna. Emellett azonban szükséges még legalább két ilyen hely, egy a háromszéki és egy a kolozsvárvidéki lakosság számára. Ez állandó helyeken kívül gondoskodni kell arról, hogy rövidebb tanfolyamok minél több helyen létesülhessenek, de megszabott tantervvel és szigorúan evangéliumi neveléssel. Nem a népfőiskolák nagy száma, amivel most sokszor dicsekedni szoktak, nem is azok pompás kiállítása fontos, hanem a benne folyó munka alapossága és megbízhatósága. / L.

II.

Értesítés a magyarkapusi népfőiskoláról.

Magyarkapuson (Kalotaszegi e. m) 1941 február hó 23 án ünnepélyes külsőségek között, Vásárhelyi János püspök, dr. Imre Lajos theol. tanár, Gaál Elemér kolozsmegyei alispán és Uhlyarik János dr. szolgabíró részvételével nyílt meg népfőiskolai tanfolyamunk és március 8-án fejeződött be.

a) A növendékek névsora.

Kalotaszeg öt falujából 20 hallgató vett részt a tanfolyamon. Jakab Ferenc 27 éves, végzett 5 el. osztályt, Ambrus G. János 17 éves, 7 el., Szán György (baptista) 18 éves, 7 el., Jakab István 21 éves, 7 el., Both János 19 éves, 7 el., Both Márton 18 éves, 6 el. (Magyarkiskapus); Takács István 17 éves, 7 el., Fazakas Z. Ferenc 17 éves, 7 el., Batiz F. Ferenc 21 éves, 7 el., Takács Ferenc 17 éves, 7 el. (Gyerővásárhely); Péntek János 17 éves, 6 el., Péntek Márton 16 éves, 7 el. (Kőrösfő); Albert Sándor 20 éves, 5 el., Hindrich Sándor 19 éves, 7 el. (Magyarlóna); Jenéi János 21 éves, 7 el., Török N. Márton 20 éves, 6 el., Vince János 21 éves, 6 el., Gergely András 19 éves, 6 el., Gerőcz Ferenc 19 éves, 5 el., Török N. János 17 éves, 6 el. (Magyarkapus).

A hallgatók egy kivételével valamennyien református vallásúak voltak. Közülük egy sem tanult felekezeti iskolában. Nagyrészüket az állami iskola román tagozatát végezte. Magyarul írni olvasni nem annyira a mindennapi iskolában, mint a vasárnapi iskolában és otthon tanultak meg.

A biblia világa nem volt előttük ismeretlen. Volt olyan, aki gyermekkorától kezdve olyan hajlékban élt (nagynénje nevelte), ahol minden réggel áhítattal kezdték a napot. Nagy többségükben bibliát olvasó szülőik gyermekei.

Közismereti tárgyakból rendszeres tudásuk nem volt. Nagyon érdekelte őket a történelem, irodalom és különösen a fogalmazás és a számtan. Kérték, hogy több számtanórát tartsanak a tanfolyamon. Úgy látták, erre nagy szükségük lesz az életben.

Tanfolyamunk elérte náluk a célt. Egyrészt abban, hogy egyházunk munkái, az azokban való részvétel fontossága iránt érdeklődésüket felkeltette és megmutatta nekik mennyi olyan ismeret és tudás gazdagíthatja még értelmüket, lelki világukat, amikről eddig legtöbbjük nem is hallott. Sokan elmondották utolsó napi vallomásukban, érzik, hogy nekik az itt hallottakról tovább kell olvasniuk, tanulniuk. Másrészt erősödött közöttük a közösségi érzés. Két hétig voltak együtt. Senki nem erőltette őket az összejövetelre. Itt semmi külső parancs nem tartotta s mégsem kíváncsoztak haza. Szerettek volna tovább is együtt maradni.

Amint érintettem, a tanfolyam végén négy szemközti beszél-

getésben tettek vallomást tapasztalataikról és a mi tapasztalásunkra. Volt olyan, aki elmondotta, hogy itt látott bele először az egyház sokágú és mégis egységes munkájába s látta a gyakorlati fontosságát is ennek, szüksége lesz rá, ha majd az egyház vezetői (presbiter) között fog lenni. A baptista ifjúnak jól esett látni, hogy a tiszta Ige alapján mi egyek vagyunk. A bibliát egyéb könyvekkel együtt mindig olvasni kell. A biblia nemcsak a papok könyve. A bibliaórán emlékezünk bűneinkre és arra, hogy mit kell cselekednünk. Ilyent is hallottunk: „azt mondják, hogy aki a bibliát háromszor egymásután elolvassa, az meghal” Tudott ez a fiú egy nagybátyjáról, aki szorgalmas bibliaolvasó volt, de mindig csak a Jelenések könyvéig olvasta el s akkor előlről kezdte. Bibliaolvasáskor felébred a lelkiismeret. Mélyül a barátság. Erősödik a hit. Isten akarja az embert országába elhívni, azért kell arra hallgatni. A biblia által épülünk. Egyik járt baptista összejövetelekre, de nem ott szerette meg a bibliát. Mindig magánál hord egy teljes szentírást. Célját így határozta meg: „Hogy a világ zaja ne terelje el az embert Istentől” „Mit csinálhat a gépkocsi vezetője, ha nem tud vezetni?” „Mit csinál a presbiter, ha nem tud egyháza munkáiról és a bibliáról?” A biblia megmutatja Istent és utat mutat az emberek felé.

Szerették a történelmi előadásokat, de volt olyan, aki kertelesség nélküli őszinteséggel megmondotta, hogy őt a történelem nem érdekelte. A földrajz volt nekik a legnehezebb. A térképet egyáltalán nem ismerték. Elhatározták Magyarország térképének megszerzését és tanulmányozását. (Jó lenne mindenkinek juttatni egy-egy kézi, iskolai atlaszt.) Igen érdekelte őket a történelemnek és irodalomnak egybekapcsolása. (Arany János kora, Március 15, Reményik Sándor költészete.) Nagyon megragadta lelküket Vásárhelyi Z. Emilnek az Írásról és rajzolásról tartott előadása. Látták a különbséget a román történelem ferdítései és a magyar történelem igazságai között. Az egészségügyi előadások (fertőző betegségek, az ifjúság és a nemi kérdés) nagy hatással voltak rájuk nézve. Szerették az egyházi énekszerzőkről, az ének belső szerkezetéről szóló tanításokat. Kifejezték kívánságukat a hangjegyek ismerete iránt. (Ez tényleg fontos tárgya lehetne az elkövetkezendő tanfolyamoknak.) Volt, akit a gazdaságról és méhészetéről szóló előadás fogott meg. Valamennyi ifjú falujában van valamilyen szövetkezet, fontos volt az erről szóló előadás is. Legtöbbet tanultak kirándulásainkon. (Magyarkapusi, magyarkiskapusi műemlék-templomok, egyházi kegyszerek, kolozsvári templomok, egyetemi, theologiai könyvtár, régészeti múzeum, kollégium, szobrok stb.)

b) *Előadók.*

Kolozsvár közelében is sok nehézséget adott a megfelelő előadók felkérése. Ezen a helyen is a leghálásabb köszönettel adózunk azoknak, akik nagy elfoglaltságaik közepette is eljöttek

ide és szolgáltak, tanítottak a tudományok náluk letett kincseivel. Érdekes volt, hogy olyan egyetemi tanár is, aki jóformán falun sem igen volt, milyen közvetlen tudott lenni a népfőiskolai előadásában s hogy fel tudta ébreszteni a fiúk szeretetét személye és tárgya iránt. Nem igaz, hogy egyetemi tanárok nem tudják ismereteiket, tudományukat falusi fiukhoz közelíteni. És ezt nem azáltal érték el, hogy túlságosan népiesen beszéltek volna, hanem egyedül az ifjúság iránt érzett szeretetük és szolgálatkészségük lelke által. Milyen fontos, hogy a lélek tudósainkban tovább is erősödjék és világítson. A nép hálás lesz érte.

Előadóink voltak: *Dr. Imre Lajos* theologiai tanár: egyházunk munkái cím alatt a vasárnapi iskoláról. *Sipos Géza* lelkipásztor (Kvár) u. a. alatt az ifjúsági munkáról. *Biró Mózes* lelkipásztor (Kvár) egyházunk egyéb munkáiról: misszió, szórvány-, szegény- és beteggondozás, sáfárság stb. *Nemes Dezső* lelkipásztor (Magyarkiskapus): hitvallásismertetés. *Dr. Juhász István* egyet. int. tanár: egyháztörténet. *Kovács Lajos* tanító (Kvár): egyházi ének. *Dr. Szabó T. Attila* egyet. ny. rk. tanár: történelem. *Dr. László Gyula* egyet. int. tanár: művelődéstörténet. *Keller Gyula* tanító (Gesztárgy): földrajz. *Ady Lászlóné* tanítónő (Magyarkapus): számtan. *Dr. Orvosi Pál Zoltán* egyet. m. tanár: méhészet. *Nagy Miklós* EMGE titkár: gazdasági ismeretek. *Ady Elemér* lelkipásztor (Gyalu): gazdakörök munkája. *Ady László* lelkipásztor (Magyarkapus): kalotaszegi műemlékek. *Dr. Tonk Emil* orvos (Kvár): egészségtan. *Tőkés Tibor* lelkipásztor (Kőrösfő): szövetkezetek. *Kali Sándor* tanító (Kvár): fogalmazás. *Bakó Ferenc* tanító (M.-kapus): ének. *Zöld Gábor* tanító (M. kiskapus): ének. *Járosi Andor dr.* luth. lelkipásztor (Kvár): irodalom. *Vásárhelyi Z. Emil* festőművész (Kvár): a rajzolásról. Végül, akit elsősorban kellett volna említenünk, jelen volt egy alkalommal *Reményik Sándor*, a nagy erdélyi költő, aki verseiből olvasott fel sokszáz főre menő falusi gyülekezetünk előtt, a legméltóbb helyen: a templomban.

c) A munka.

1. A népfőiskola munkarendje a következőkből állott:

Reggel 6 kor felkelés, 7-ig torna, 7-kor templomozás,
1/2 8–8 ig reggeli, 8–12-ig előadások, 12–1-ig ebéd, 1–1/2 3-ig
szabad idő, 1/23–1/24 ig szabad foglalkozás, tanulás, olvasás,
1/2 4–1/2 6 ig előadások, 1/2 6–6-ig énekóra, 6–7-ig vacsora, 7–8-ig
silencium, 9-kor lefekvés.

2. Tantárgyak szerint nyújtott ismeretanyag:

a) Elemi ismeretek,

Írás, olvasás, fogalmazás. A helyes magyar írás és olvasás elemei. Az olvasást különösen a délutáni szabad foglalkozás keretében gyakorolták állandó felügyelőjük Dezső Tibor III ad éves theologus vezetése alatt.

Számtan, mértan. Számtani alapműveletek, törtek, terület-számítások, kamatszámítás.

Egészségtan. Fertőző betegségek. Az ifjúság és a nemi kérdés.

Földrajz. Magyarország hegy- és vízrajza, vármegyéi, városai*
Gazdaságföldrajz.

b) *Nemzeti nevelés.*

Irodalom. Arany János és kora. Arany költeményeinek tárgyalása. Mire tanít március 15. Reményik Sándor költészete.

Történelem. A magyarság és székelység eredetének kérdése. A kalotaszegi jobbágyság története a XVII-ik században. A honfoglaló magyarság műveltsége. A magyarság középeurópai hivatása.

Egyháztörténelem. Szent István király és a magyar kereszténység kialakulása. A magyar reformáció kialakulása. A magyar reformáció missziója az erdélyi románság és a csehek között. Magyarország egyházai. Kalotaszegi egyházi műemlékek.

c) *Társadalomismeret, gazdaságtan.*

Szövetkezetek jelentőségéről. Gazdakörök szerepe a falu életében. Gazdaszervezkedés, gazdasági ismeretek, méhészet.

d) *Népi nevelés.*

Ének. A mi dalaink c. daloskönyvünk énekeit tanulták, nemzeti és egyházi énekeket gyakoroltak mindennap.

e) *Lelki nevelés.*

Minden reggel résztvettek a reggeli gyülekezeti istentiszteleten, minden este külön bibliaórán. Mindkét szerdán este a helyi ifjúság összejövetelén.

Hitvallás. A heidelbergi káté alapján az egyházról, Szentlélekről, imádságról voltak megbeszéléssel együttjáró előadások.

Egyházunk munkát. Vasárnapi iskola, ifjúsági munka, szövetségeink élete, szórvány, misszió, árvák, betegek, szegények és aggok gondozása.

d) *Közösségi élet.*

Két héten át együU lakott az öt faluból egybegyűlt ifjúság. Községi szervezetben. (Új-reménységfalva, bíró, kisbíró vezetése alatt.) Négyszer jelent meg Kalotaszegi Ugartörés címen a közösség újságja, mely az előadások vázlatát, napi krónikánk fontosabb hiteit közölte. Együtt étkeztek. A kenyérről, zöldségfélékről ők gondoskodtak. Otthonról hozták, mindenik amennyit akart és amiből leginkább hozhalott. Pénzben senki nem fizetett. Napos-szolgálatot végeztek. Gondoskodtak a helyiségek rendbentartásáról, fűtésről, világításról.

Az idegenek két szobában voltak elhelyezve Dezső Tibor theologus felügyelete alatt, aki nemcsak arra vigyázott, hogy az öröm és jókedv túlságos magas fokra ne hágjon, hanem minden

este bibliaórát is tartott a fiúk részére. Alkoholt a két hét alatt nem fogyasztottak, dohányos egy sem volt a húsz fiú között.

Egyik legkedvesebb esténk a helyi ifjúság (fiú és leány) egyik szerda estéli összejövetele alkalmával volt, amikor a komoly dolgok elvégzése után vígan, nótázva maradt együtt a népfőiskola a faluból nagyszámban összegyűltekkkel.

A vizsgát és rövid záróünnepélyünket március 8 án tartottuk a közelbenlakó előadók és a helybeli presbitérium részvételével. Rövid áhítattal és az *Isten velünk, viszontlátásra* kezdetű, konferenciáinkon oly sokszor elhangzott énekünkkel fejeztük be.

Ady László.

III.

A Székelyudvarhelyen tartott népfőiskola.

Folyó év február 2 től március 2-ig tartottuk a visszatért erdélyi részen az első népfőiskolát a székelyudvarhelyi IKE védnöksége alatt.

Célunk az volt vele, hogy egyrészt székely ifjainkat tovább képezzük, másrészt falujok közösségében magyarságuk öntudatosabb szolgálatára neveljük, végül az egyházmegye területén most örvendatosan kibontakozó IKE munkába mélyebb hittel és több felelősséggel dolgozó ifjakat állítsunk. A közösségbe történt egybe gyűjtéssel és neveléssel önmagukról való lemondásra, egymás iránti felelőtlenségre igyekeztünk őket vezetni.

Hogy célunkat minél tökéletesebben elérhessük, e szempontokat kellett az ifjak kiválasztásánál, az anyag összeállításánál, az előadók meghívásánál és mindennapi közösségű életüknel biztosítani.

Az ifjak kiválasztására a helyi ifjúsági egyesületeket, ilyen hiányában magát az ifjúságot és a lekipászorokat kértük fel. Közös megállapodással küldöttek a szerintük legalkalmasabb ifjút. Nem a piacosságra, hanem a lelki arravalóságra voltak tekintettel s tanfolyamunk végeztével nyugodt lelkiismerettel megállapíthatom, hogy a kiválasztás majdnem tökéletesen sikerült. Arra is vigyáztunk, hogy egykorú ifjakat vegyünk fel, 18—20 éveseket. Ez ellen kezdetben többen kifogást emeltek, de örvendek, hogy ennek helyet nem adtunk. Olyan rövid idő alatt, mint amennyi egy tanfolyamra rendelkezésre áll, eleve vigyázni kell minden olyan akadály elhárítására, ami a közösségi élet kialakulását kedvezőtlenül befolyásolhatja. A nagy különbség pedig ilyen akadályt képezhet.

Az anyag összeállításánál az anyaországbeli református népfőiskolák tapasztalati alapon is nyugvó beosztását vettük irányadónak, melyek általában a hivatásbeli, nemzeti és egyházi nevelésre fektetik a főszúlyt. Természetesen a nagy kategóriákon belül a helyi jelleget mindenben kidomborítottuk.

A feldolgozott anyag 5 csoportra oszlott:

1. *A vallásos nevelés.* Itt általában a keresztyén élet alapjaival és egyházunk élettevékenységeivel ismertettük meg őket, különösen behatóan foglalkozva az erdélyi IKE munkával, a falusi ifjúság megszervezésével, a helyi IKE munkák eredményesebb végzésének lehetőségeivel. Egyházunk történetéből három korszakot, éspedig a reformációt, a szenvedések korát és a jelenkort ismertettük. Hetenként résztvettek a gyülekezeti IKE bibliaóráján, naponként, reggel és este áhítatot tartottunk Márk evangéliuma alapján. Az ifjak valamennyien egy *"Itt az Isten köztünk"* című bibliaolvasó kaiauzt kaptak ajándékba s igyekeztünk már itteni közös életükben a bibliaolvasást és imádkozást mindennapi gyakorlattá tenni. Egy hónap alatt nagyon keveset lehet dolgozni a gyülekezetekben rendelkezésre álló végtelen időhöz képest, arra igyekeztünk hát, hogy ez a kevés a leglényegesebb legyen, ami maradandó és meghatározó lelki benyomást gyakorol az ifjúra: találkozzék Krisztussal és szolgáljon az anyaszentegyház közösségében. A népfőiskola végén tartott beszámolóinkban az ifjak bizonyágtételéből azt láttuk, hogy ez a találkozás megtörtént, vagy történőben van. Egészen természetes, hogy ezek az ifjak lelkipásztoraik részéről otthon gondos lelki felügyeletre szorulnak, mert a hatás maradandóságát csak így biztosíthatjuk.

2 *Elemi ismeretek.* A helyesírás, olvasás, mérés, rajzolás, számolás és egészségápolás legfontosabb tudnivalóit adtuk gyakorlat formájában. Itt lépten-nyomon az iskolai tanítás hiányosságainak mély nyomait vettük észre. E téren az otthoni IKE munkának kell elvégeznie azt, amire egy ilyen rövid tanfolyam elég, ha a figyelmet kényszerítő módon felhívja.

3. *Nemzeti nevelés.* Irodalom, történelem, földrajz tartozott e csoportba. Az irodalom ismertetésénél nem az irodalomtörténetnek, hanem magának az irodalomnak a megismerése képezte a fáradozás célját, nem követtünk el önkényességet, ha a nagy anyagból azt választottuk ki, ami közösségi és magyar gondolkodásukban öntudatosítja. Néhány ifjú annyi energiát fordított már rövid életében felügyelet nélküli habzsolásra, hogy azzal az egész magyar irodalom javát végigolvashatta volna. Ezek az órák inkább terelgetések voltak a kiesebb tájak felé, mint megelégtetés a kies mezőkön. Mindenünnen szól a figyelmeztetés, hogy munkánk csak akkor ér valamit, ha otthon folytatása lesz. — A történelemórák a nemzeti elhivatás tudatának ébresztői és erősítői voltak. Az a szempont érvényesült, hogy Isten ennek a népnek útját kijelölte, ezen az úton vezeti Ázsia mélyéből, a legendák világából, küzdelmeken, győzelmeken, bukásokon, erényeken és bűnökön át a mai napig, a mai nemzeti feladatokig. Ez az út Isten hatalmas keze alatt vezető magyar-út. Abban a szerencsés helyzetben voltunk, hogy ezen az úton ifjainkat egyik lelkipásztor vezethette végig, kinek tudása, hite, melegen érző lelke, közvetlen beszéd-

módja biztosíték volt arra, hogy a legtöbbet és legjobbat adja, ami ilyen témakörből, ilyen ifjaknak egyszer adható. Földrajznál nemcsak a geográfia, hanem a geologia és geopolitika szempontjai is érvényesültek. Az előadó szintén kiváló szakember volt, emellett székely ember is és udvarhelyi is. A nemzetnevelés körében foglalt helyet az állampolgári nevelés, ahol a legelemibb honvédelmi, jogi, közigazgatási kérdésekkel ismerkedtek meg, amelyeknek gyakorlására falusi életkörülményeik között akad alkaton a nemzeti szolgálat teljesítésére.

4. *A népi nevelés* főképp a népzene, néptánc, népdal elméleti ismeretét és gyakorlati elsajátítását ölelte fel. Minden fiunknak egyelőre a kezében, a tanfolyam végén már a lelkében volt a „Mi dalaink” ősi hamisztatlan magyarsága és érzésvilága. Fiaink mindennap ezeknek pattogó ritmusaira vonultak fel vidám ének szóval lakóhelyükről a munkaterembe, szünetben, szabad időben ennek a dallamai csendültek fel s ennek dallamaira járták legőszibb elfelejtett, de újra megtanult népi táncaikat. Az ifjúságnak egy lelkes ifjú barátja, minden szabad idejét a fiúkkal való foglalkozásra fordította. Ő is tanult tőlük, de többet tanultak ifjaink tőle. Megindító volt a záróünnepély lelkesedése, mikor ifjaink a közönség előtt a magyar és székely népi kincs remekeit dalban és táncban bemutatták.

5. *A gazdasági nevelés* részben szakképzést, részben hivatásbeli nevelést nyújtott, mezőgazdasági, háziipari és közgazdasági tárgykörből hallgattak előadásokat, részben helyi, részben anyországi vendégelőadóktól, de mindenkor a sajátos udvarhelymegyei adottságok és feladatok kidomborításával.

Az előadók nagyrészen székelyudvarhelyiek voltak. Ismerősök a fiúkkal és viszonyaikkal. Egy kivételével valamennyien reformátusok, az ifjúságnak barátai, az erdélyi magyar sors felelős hordozói, egyházunknak régi kipróbált munkásai. Sajnos, a fellelt anyag sokoldalúsága miatt elég sok előadóra volt szükség. Igyekeztünk arra, hogy a szakképzettséget és lelki arravalóságot lehetőleg egy személyben kapjuk meg, ezért kellett elég nagyszámú előadót foglalkoztatni. A tapasztalat azt igazolta, hogy talán mélyebb munkát végeztünk volna kevesebb előadóval, mert több alkalom nyílt volna a nevelő lelki hatásának. Erről azonban jobb megoldás hiányában részben le kellett mondani.

A közösségi élet gyakorlására elég sok alkalom volt. A fiúk közös internátusban voltak elhelyezve, napi életük előre meghatározott és szigorúan betartott napirend keretei között mozgott. Ne*velőjük egy ifjú lelkipásztor volt, állandóan együtt volt a fiúkkal, felkelésükben, lefekvésükben, pihenésükben, munkájukban, étkezésükben, szórakozásaikban, tornagyakorlatokban, áhítatukban naponként vezető sorstársuk. Az ifjak a közösségi rendbe és fegyelembe elég jól beilleszkedtek. Fegyelmezési eset két ifjúnál egy-egy alkalommal vált szükségessé. Amikor meggyőződtek, hogy választaniok

kell a közösségben való továbbmaradás, a feltétlen engedelmesség vagy az eltávozás között, engedelmesen hajtották magukat az előre még szokatlan fegyelem igájába, örvendetes tény volt, hogy az ifjak önkormányzata az ellentétek békés megoldásának és eloszlatásának legkeresztyénibb formáját mindig megtalálta.

Tanfolyamunkon az *anyaországi KIE képviselőjében* többen részt vettek, részben mint átvonuló, részben mint állandó vendégek. Ezáltal a közösségi érdekkör Udvarhelymegye határain túl egész a Dunántúlig és a Felvidékig kiterjedt. Tapasztalatot, megértést, szeretetet hoztak ifjaink közé. Ifjaink a velük való közösségben megérezhették, hogy a közös eszményekért, a közös egyházi és nemzeti szolgálatért az egész ország református ifjúsága velük együtt dolgozik.

Megemlítenéd, hogy az ifjúság iránt különös felelősséget hordozó esperesünk gondoskodásából a népfőiskolai tanfolyammal egyidőben az udvarhelyi egyházmegye ifjúsága *körzeti konferencián* vett részt, ezernél több fiú és leány gondolatokban és lélekben ugyanazokkal a kérdésekkel találkozott, mint a főiskolások. El bennük a reménység, hogy a népfőiskolás ifjak a lelkipásztorok kellő irányításával ennek a lélekben megmozdult hatalmas ifjú seregnek értékes szolgálói, a lelkipásztoroknak alkalmas és munkás segítőtársai lesznek. Ehhez a munkához tudásuk még igen kevés, de a lélek több a tudásnál s vigyáznunk kell, hogy a lélek ki ne aludjék.

Tanfolyamunkon 32 ifjú vett részt. Gyülekezetenként egy ifiú. Ennyi embernek egy hónapi fenntartása bizony elég sokba került. A kormány anyagi támogatása nélkül munkánkat nem végezhetjük volna el, hiszen a fiúk fejenként csak 10 pengő díjat fizettek s ennek ellenében is könyveket kaptak, egy párszor moziba és színházba vittük őket (Elnémult harangok, Kelet felé stb.) Nem kisjelentőségű tény a kormány nagymérvű támogatásának megnyerése, amit népfőiskolánk céljára a székelyudvarhelyi IKE lelkes ifjú elnöke, aki országgyűlési képviselő is, eszközölt ki. Az a lelkesedés, ami a népfőiskola iránt az ifjakban, az előadókban, a gyülekezet lelkipásztoraiiban és a közönségben megnyilvánult, reményt ébreszt bennünk, hogy anyagiak tekintetében a jövőben mind jobban lehet és kell a magunk erejére támaszkodnunk. Az ifjak ragaszkodását és lelkesedését a népfőiskola iránt mindennél jobban igazolja a tanfolyam végeztével előterjesztett azon kérésük, hogy még legalább két hétig a népfőiskola közösségében maradhassanak.

Még arra a kérdésre szeretnék felelni, hogy a népfőiskolának mint új munkalehetőségnek van-e jövője és szerepe az egyház életében és milyen szempontok érvényesítésére kell a további hasonló munkában különösképpen vigyázni?

Vigyáznunk kell, hogy a népfőiskolát minden divat jellegétől megfosszuk. Igyekezzünk az egyházépítő munkaalkalmainak sorába beiktatni, nem csupán formailag, hanem lelkileg. Ez a követel-

mény pedig azt jelenti, hogy ahol a mi rendezésünkben népfőiskola nyílik, az legyen valóban református, álljon az Ige és Szentlélek irányítása alatt, mert a nemzeti nevelés reményeinek csak olyan mértékben tehet eleget, amennyiben lelkivé, egyházivá és reformátussá tud válni. Igyekezzünk továbbá anyagi tekintetben minél függetlenebbekké tenni magunkat, igyekezzünk végül külső formájában és belső tartalmában erdélyi magyar és református nevelési érdekeinknek megfelelő népfőiskolai tervet alkotni. Ezzel a keresők számára az utat könnyebbé s egyházunk életében a népfőiskolát a szolgálat igen áldásos eszközévé tehetjük.

Dávid Gyula.

A világ vége.

(Folytatás.)

3. Mit mond Isten Igéje a világ végéről?

ű) Először is azt mondja, hogy a világ véges és amint a világnak kezdete volt a teremtésben, úgy végének is kell egyszer lennie. Ez a tanítás szemben áll minden olyan emberi gondolattal, amely a világnak örökkévaló létet és ezen a világon élő emberiségnek örökkévaló jelentőséget akarna biztosítani vagy vallani. Tagadása és ítélete ez minden emberi nagyságnak, amely az embert és a világot önmagától valónak és önmagában megállani képes nagyságnak és hatalomnak akarná tartani és minden ilyennel szembeszegezi Isten szavát és ítéletét: a világ elmúlik és annak dicsősége elvész. A világ, amely Isten teremtésében tökéletes és jó volt, a bűn következtében lett színhelye a nyomorúságnak, mert az ember bűne volt az, amely a világot is elszakította Istentől, az ember bűnének eszközévé tette s amely miatt Isten harag alá vetette a világot is. A világban tehát az, ami gonosz és rossz, nem valami ideiglenes tévedés, nem szépséghiba, nem orvosolható gyarlóság, hanem a bűn következménye, s ezéért van a világban szenvedés, nyomor, gyűlölködés, veszedelem s ezért képtelen az ember azt a világot, amely a teremtésben az ő uralma alá volt adva, hogy uralkodjék azon, a maga uralma alá hajtani és felette rendelkezni. Éppen ezért azonban a világ vége nem mást jeleni, mint a világ jelen alakjának megsemmisülését. A biblia úgy írja le a világ végét, mint olyan eseményt, amely a világ jelen formájának megsemmisülésével jár. Mikor az Úr napja eljön, az egek tűzbeborulva felbomlanak és az elemek égve megolvadnak (II. Pét. 3). A Jézus utolsó dolgokról szóló beszédeiben olvassuk, hogy a nap elsötétedik, a hold nem fénylik, a csillagok az égről lehullanak és az egek erősségei megrendülnek (Máté 24). Ezen jelek mellett az egész emberi nemzet életében is súlyos jelek mutatkoznak. Nemzet nemzet ellen támad, éhség, pusztulás és dőghalál és földindulás támad mindenfelé, az emberek között ellenségeskedések, egymás elárulása, gyűlölködés, a gonoszság megsokasodása és a szeretet meghidegülése jelzik e félelmes idő bekövetkeztét. (Mt. 24) Ez a tanítás viszont ellenkezik minden olyan emberi felfogással, amely a világ végét valamilyen, az ember tökéletességére való jutásában, kitűzött célja elérésében akarná találni. A biblia

eredeti szövegében a világvége nem katasztrófa, értelmetlen, vak pusztulása, megsemmisülése a világnak, hanem, amint az eredeti kifejezés mondja: beteljesülés, az előre megállapított véghez, célhoz, teljességhez való elérés, de ezt a célt nem az ember tűzte ki és ezt a teljességet nem az ember hozza el, hanem Isten. Így a világ végéről szóló keresztyén hit ellenkezik azzal, hogy a világ végét valami utópisztikus boldogságban, az emberi történelem elképzelt tökéletességében lássuk. A világvége nem egy történelmi fejlődés eredménye, utolsó pontja, beteljesedése, hanem éppen áttör minden történetet, minden meghosszabbítását az embervilág folyamatának és ezt kettészelve, nyugodt és lassú fejlődését megszakítva, egy isteni, tehát nem emberi tettel veti végét minden történelemnek. Az embervilág, az emberi történelem a bűn alatt van, a bűn hatalma alatt nyög, ettől megszabadulni, a világnak a bűn miatti nagy kérdése megoldódni csak egy ilyen tényével történhetik Istennek. A világ megítélése tehát nem a világtörténet folyamán, egyes emberi eszmék és eszmények diadalra jutásával történik, amint ezt a régi mondás: „a világ története a világ megítélése”, kifejezte, hanem azzal, hogy Krisztus ítélete pontot tesz minden emberi törekvésre és véget vet azoknak.

b) De amint a világ végét Krisztusnak a világ feletti ítélete képezi, az az ítélet, amely a bűn felett hangzik el, úgy nem ez az ítélet az utolsó szó. ami ebben a tényben megnyilvánul. Az ítélet lényege az, hogy a bűn, amely miatt meg van romolva a világ, végleg elpusztul. Ez a gondolat azokban az emberi ábrándokban is kifejeződik, amelyeket a világ végéről szoktak táplálni. Mindegyik úgy képzei el ezt, mint olyan időt, amelyben megszűnik minden nyomorúság és vége lesz minden olyan akadálnak, amely az embereket Istentől elválasztotta. Ebben a várakozásban minden emberi reménykedés megegyezik és itt nincs különbség aközött, hogy az ember ezt a képzelet színeivel rajzolja-e ki magának, mint a történelem és költészet nagy ábrándozói, vagy maga próbálja megvalósítani, mint azok, akik akár a gazdasági, akár a műveltségi viszonyok meg javulásától várják ennek a változásnak eljövetelét. Még az olyan, Istennel egyáltalán nem gondoló, sőt Isten ellen harcoló felfogások is, mint a bolsevizmus, alapjában véve ennek a vágyakozásnak a kifejezői és minél jobban tagadja valaki a hit valóságát, annál jobban ki van téve annak, hogy a maga képzeletére, vagy erejére számítva akarja megvalósítani a világ és az emberiség tökéletesedését. De mindezek az emberi reménykedések és törekvések kudarcra abban van, hogy a világ nyomorúsága okát nem a bűnben keresik és emberi erővel megoldhatónak vélik. Ezzel áll szemben a hit tanítása, amely szerint a világra Krisztus ítélete vár. Erről az ítéletről sok helyen emlékezik meg a biblia. Már az ószövetség úgy írja le, mint amelyben megítéli Krisztus a nemzeteket, az egész emberiséget, amelyben megsemmisülés vár minden emberi nagyságra, bölcsességre és hatalomra, mert ezeknek el kell veszniök Krisztus ítélete alatt

Az újszövetség prófétai könyve, amelyre legtöbbször szoktak hivatkozni, s amelyet leginkább félre szoktak érteni, a Mennyei Jeleségekről írott könyv, megdöbbentő színekkel festi ezt a világítéiet*, amelynek áldozatául esik mindenki, aki nem viseli homlokán a Krisztus megváltottai bélyegét, amelyben megsemmisülnek országok és hatalmasságok, háború, éhség, pusztító betegség száll az ea.be-rekre, maga a föld és az égitestek is elpusztulnak az ítélet szavára, Isten választottait pedig, akik ebben a világban élnek, üldöztetés, nyomorgattatás, szenvedések várják. Krisztus ezen ítéelő munkája az apostoli hitformában is benne foglaltatik, mikor a Krisztus visszajöveteléről, élők és halottak feletti ítéletéről tesz vallást.

A ó világ pusztulása után azonban az új világ születése következik. Ez az új világ már a bűn hatalmából kivett, megváltott, tökéletes világ. Az, amelyre Isten teremtette s amilyenné lehet akkor, ha megszabadul a Mn terhétől és az átoktól, ami a bűn alatt rajta fekszik. Pál apostol úgy írja le és úgy nézi ezt a mojtani világot is, mint amely ^zen új világ felé törekszik és vágyakozik. „Az egész feremfetség — mondja — egyetemben fohászkodik és nyög, mind idáig.” A világ a bűn miatt hiábavalóság alá van vetve, nem önként, tehát nem önmagáért, a maga akaratából, hanem azért, mert az ember bűne mtett ő is ítélet alá került. De ez a teremtett világ, mintha élőlény lenne, úgy vágyik, olyan megfeszített sóvárgással néz arra az időre, amikor megszabadul a nyomorúság alól, mely alá vettetett és megjelenik és valósággá lesz az a végzés, amit Isten a maga gyermekei számára hozott a világ kezdete előtt. Milyen csodálatos szemlélete ez a világnak, milyen mélyen, valóságosan, a világ lényegébe és titkába hatolva magyarázza meg azt a hiábavalóságot, ami a világot jeüemzi s azt a teljességet, amire ennek a világnak jutnia kell. Az átok alól való felszabadulás egy új világ születése. Ezt a világot úgy írja le a biblia, mint a tökéletes békesség világát, amelyben nincs többet ártalom és gonoszság, ahol minden teremtett lény betölti azt a feladatot, amelyre Isten rendelte. Úgy írja le, mint ahol nincs szenvedés, mert Isten eltöröl az emberek szeméről minden könnyet, és halál nem lesz többé, sem gyász, sem kiáltás, sem fájdalom nem lesz többé, ahol újjá lesz minden, mert elmultak az elsők, vagyis elmúlt az első világ, a bűn világa s helyette Isten világa, Isten országának teljessége köszöntött be. Ebben a világban csak élet van és Isten dicsérete örökké, -csak neki szolgál mindenki és mindenki meglátja Istent, és amint egyik zsoltár mondja: én felsekerek, tehát Isten valóságos látása a legteljesebb mértékben elég lesz az ember számára úgy, hogy ezen kívül semmi másra nem vágyakozik.

Az ember így áll most már a világban, mint két világ vándora. A maga jelen életében ehhez a világhoz tartozik, ebben él, ebben kell neki dolgoznia és szolgálnia Istent, de tudja, hogy egy másik, tökéletes világ vár reá, amelyben beteljesedik a világ sorsával együtt az ő sorsa is, és erre a tökéletes világra teljes szívvel

várákozik s benne reménykedik. Ha ezt nem tenné, akkor ez azt jelentené, hogy teljesen átadja magát ennek a jelenvaló világnak, összeköti a maga sorsát ezzel s így akarja magát is az ítélet és pusztulás alá állítani. Ha emberi erővel akarna megszabadulni a világ sorsától, akkor csak ábrándokba merülve megcsalná önmagát, alaptalan és hiú reményeket táplálva. Egyedüli menekülése, hogy higgyen Isten tervében és ragaszkodjék hozzá. Legyen tisztában azzal, hogy a világ feletti ítélet feltartóztathatatlan és így éljen, a mulandó, vége felé közeledő világban.

c) Éppen ezért meg lehet érteni azt a sok próbálkozást is, amellyel az emberek a világ végének és az új világ helyreállításának idejét kiszámítani szerették volna. Érthető emberi próbálkozás ez, de amilyen érthető, éppen annyira ellenkezik Isten akaratával. A bibliában ugyan sok helyen olvasunk adatokat, amelyekről első pillanatban azt lehetne hinni, és sokan azt is hitték, hogy pontos időszámítás alapjai lehetnek. Egészen számszerű adatokat találunk a Dániel könyvében, ahol egyik helyen (10. f.) hetven hétről van szó, amely időben hatvankilenc hét múlva helyreállítatik az ország és eljön a Messiás, de ennek a végén ismét hatalmat vesz a bűn, megöletik a Messiás. Másutt 1335 nap az, ami alatt a világ sorsa beteljesedik. Ezekre a számokra különösen rajongó szekták szoktak építeni s kiszámítani a világ végének pontos idejét. Ahogy azonban ezt tették, az teljesen ellenkezik a biblia helyes felfogásával. Minden ilyen számítás figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy Isten Igéje nincs semmi emberi számításhoz kapcsolva és nem is enged meg semmi embert kombinációt. Ezek a jóslatok nem is pontos időszámításra akarnak alapot adni, hanem olyan képek, amelyekkel Isten a maga népének türelmét és kitartását akarja fenntartani. Maga az a tény, amire utalnak közvetlenül, Jeruzsálem helyreállítása, csak képe a világ végének és Isten országa eljövételének. Az az ige, amit olvastunk, figyelmeztet erre, mikor Jézus minden ilyen emberi számítástól óvja tanítványait azzal, hogy nem az ő dolguk kutatni az időket és alkalmakat, amiket Isten a maga hatalmának tartott fenn.

Mégis azt olvassuk az újszövetségben, hogy az idő, amikor a Krisztus visszajövele megtörténik, közel van. A Bíró az ajtó előtt áll, az idő rövidre van szabva, — olvassuk, és az újszövetségi frók megrójták azokat, akik azt hajtogatják, hogy az Úr elkésett a maga ígéretével és eljövetele elmarad. Az egész őskereszténység ebben a tudatban élt és Pál apostolt arra nézve kérdezik meg a korinthusi keresztyének, hogy egyáltalában érdemes e már változtatni az embernek a maga sorsán valamit, ha úgyis kevés idő van hátra. Ezek a bibliai helyek a legkülönbébb magyarázatok tárgyai voltak az egyház története folyamán. Némelyek azzal próbálták ezt a kérdést megoldani, hogy azt mondták: a Krisztus visszajövele csak az őskeresztyének egy, a maguk korában táplált várákózása volt, amelyről később kitűnt, hogy tévedésen alapszik s amelyet az akkori hívők lelkiállapotából lehet magyarázni. Ezt a megoldást

mi semmiképpen sem fogadhatjk el, mert ez ellenkezik az írással s Isten Igéjével, amely nemcsak ezeken a helyeken, de mindenütt tanítja, hogy a Krisztus uralmának s ezzel a megváltás művének be kell teljesednie aszerint, ahogyan azt Isten kezdettől fogva elrendelte. Egy másik magyarázat azt mondotta, hogy a Krisztus eljövetelei nem egyszerinek kell felfognunk, hanem azt kell érteni alatta, hogy Krisztus a maga Szentlelke és Igéje által állandóan jön és eljövetele különböző jelei az egyház történetének nagy eseményei. Krisztus jött el egyházához a középkori egyház nagy hitvallóiban, Ő jött el a reformációban, mint eljön mindig, mikor egyháza róla bizonyosságot tesz és védelemre szorul az Ő tiszta Igéje. Akármilyen tetszetős is ez a gondolat, ez sem oldja meg a kérdést. Mert bár igaz, hogy Krisztus Szentlelke és Igéje által jelen van egyházában, de emberi személyiségek és események sohasem azonosíthatók Isten Igéje alapján a Krisztus visszajövetelének, a biblia által egyszerinek, véglegesnek, Ítéletesnek és Krisztus munkája beteljesítésének hirdetett tényével.

Mit jelent tehát az, mikor azt olvassuk, hogy közel van a Krisztus visszajövetele, hogy az idő rövid? Tarthatjuk-e ezt csak egy képes kifejezésnek, gondolhatjuk-e, hogy Istennek ezzel csak az a célja, hogy ébrentartsa kitartásunkat, vagy nézhetjük e úgy, mint egy kornak később tévedésnek bizonyult ábrándját?

Mindezeknek a felfogásoknak és magyarázatoknak az a nehézsége és eredendő hibája, hogy Isten szavát emberi szóvá akarják tenni s emberi gondolattal és elképzeléssel akarnak hozzája közeledni. Ebben az értelemben egy cseppet sem jobbak, mint azok a rajongó vagy tudákos feltevések, amelyekről az előbb beszéltünk és okvetlen oda is vezetnek valamelyikhez ezek közül. Látnunk kell tehát először azt, hogy Isten a világ végéről és Krisztus visszajöveteléről szóló szava emberileg meg nem közelíthető. Amint az emberi megismerés tárgyai közül kivétetett a kezdet és a vég titka, úgy az emberi gondolkozás és képzelet csak az idő és tér keretei között tud működni. Isten pedig felül van időn és téren, az ő szava ezek alá nem vonható. Hogyan is gondolhatná az ember, hogy azt, ami az emberen, minden emberi gondolaton felül van és attól annyira különbözik, mint ahogyan a szent és bölcs Isten különbözik az embertől hogy azokat a gondolatokat, amikről Isten azt mondja, hogy amennyivel magasabbak az egek a földnél, annyival magasabbak azok a mi gondolatainknál, mi megközelíthetjük és megérthetjük. Isten nem a ma vagy holnap, a közel, vagy távol, az idő és tér korlátai között munkálkodik és szól, hanem az örökkévalóság tér és idő, közel és távol nélküli végtelenségében. Istennek egy pillantás a múlt és a jövő, az ami nekünk nemzedékek egész sorának pusztulása és újak keletkezése. A közel és távol csak egy értelemben lehetséges Istennel kapcsolatban: közel van az, ami Istennek a Krisztusban megjelent kegyelmében van és távol van az, ami Istentől elszakítva van. Ebben az értelemben a világ vége és Krisztus eljövetele mindig közel van és mindig távol.

Közel annak, aki Istenhez van közel, aki hozzá akar jutni, aki őt várja, mint az élete megteljesedését és teljességre vivőjét, és távol annak, aki nem akarja elfogadni a kegyelmet és meg van elégedve a földi élettel. Az Isten országának beteljesülése, a világ vége és Krisztus uralma eljövetele kérdése tehát nem olyan, amire igennel vagy nemmel lehetne felelni, nem olyan, amelyet az emberi időszámítás határai közé lehetne vonni, s aminek az jdejét akármiféle emberi számítással meg lehetne állapítani. Minden nagy világ-esemény, nyomorúságok és háborúk, a bűn kiáradása és kérkedése, ami pusztulást és veszedelmet okoz a világon, előrevetett jele annak, hogy Krisztus uralma véget fog vetni a bűn hatalmaskodásának, s országlása végleges beteljesedése! elhozza. Nemcsak az apostoli időkben, de minden időben szól az üzenet: a Bíró az ajtó előtt áll, az Úr közel, mert bár az idők és évek tekintetében nem tudjuk kiszámítani, mi ez a közel, de tudjuk azt, hogy ez azt jelenti, hogy Krisztus közel van azokhoz, akik őt várják, hogy azokat bevette uralmának királyi védelmébe s kegyelmének közelsége, akár ez életben, akár az élet földi határain túl, Isten országa diadala számunkra biztosítva van.

d) Ezért a világ vége számunkra nem is az ismeret, a tudás vagy nemtudás, hanem a magatartás kérdése, vagy még világosabban: a hit kérdése, amelyből származik az, milyen szerepet kell a világ végéről szóló hitnek betölteni a mi életünkben. A világ végéről szóló hit nem önmagában képezi tehát a mi hitünk tárgyát, nem mint a világ végességéről szóló felfogás, hanem úgy, mint amely össze van kötve a világ legyőzéséről, Krisztus visszajöveteléről és Isten országa beteljesedéséről való hittel. Ezek nélkül a világ végéről szóló minden elmélkedés, vagy üres képzelgés, vagy tudátlékos nagyképűség és nem is vezet másra, mint vagy ennek a világnak imádására, vagy egy kétségbeesett félelemre a jövőtől. Azért a keresztyén ember számára az alapkérdés nem az: mikor lesz a világ vége, hogyan, milyen körülmények között, mi történik akkor a világgal és az emberrel, hanem ez: mi következik ebből a tanításból a mi mai életünkre? És itt a következő dolgokat tanítja Isten Igéje:

1. Keresztyén embernek mindig mélyen kell éreznie a világ és az élet ideiglenességét. Tudnia kell, hogy ez a világ a maga jelen formájában és körülményeiben nem állandó. Amit egy énünk így fejez ki: „E világ, mióta fennáll, ő mivolta sűrű változás, Minden dolga inség, bánat, keserűség és sóhajtozás. Nincsen benne állandóság, minden hiábavalóság.” A keresztyén embert ez arra teszi képessé, hogy míg mások e világtól teszik függővé a maguk életét, kétségbeesnek annak változásai felett, ettől várják és ebben találják a maguk élete igazi értelmét, ő tudja, hogy mindez elmúlik s minden emberi nagyság, minden földi hatalom, minden dicsőség és minden gazdagság alá van vetve a változó-soknak s mindennekfelett a Krisztus Ítéletének. A keresztyén embernek ez ad erőt arra, hogy független lehessen a világtól, ne adjon

túlságos sokat annak Ítéletére, ne kösse le magát neki. Mindenkor ez adott a hívőknek olyan bátorságot, amellyel meg tudták óvni magukat attól, hogy kétségbeessenek a világ és annak szerencséje változásain és attól, hogy túlságosan ragaszkodjanak ahhoz. Minél bizonytalanabb e világ sorsa, annál bátrabban tekintenek arra a jövőre, amelyet a Krisztus ígéretei mutatnak neki. Ez a világfeletti jövőre való tekintés, ez a világtól való függetlenség adta mindig a keresztyének igazi bátorságát, ez tette képessé őket arra, hogy vértanúságot, szenvedéseket vállaljanak, mert magukat mindig utasoknak tekintették egy muló világból az örökkévaló ország felé.

2 Ez azonban azt követeli tőlünk, hogy az életünk állandó készenlét legyen az Úr eljövetelének várására. A biblia nem győző eléggé figyelmeztetni: éberek legyetek, vigyázatok. Az Úr napja úgy jó el, mint a tolvaj éjjel, senki előre nem tudhatja, nem tehet elienne semmit, a napot és az órát nem tudják meg az angyalok sem az égben, csak egyedül Isten, aki elhozza azt, amikor akarja. Ebből származik a keresztyén embernek az a vonása, hogy mindig készen akar állani, hogy ezt a földi életet úgy tekinti, mint egy olyan megbízást, amelyről számot kell neki adnia. Ez megmenti attól, hogy a maga életét olyan dolgokra építse, amelyeknek csak itt van értéke. Egyrészt megmenti a világiasságtól, a világi javak túlbecsülésétől. A bibliában olvasunk egy történetet egy gazdag emberről, aki hatalmas vagyont gyűjtött össze s nem vette tekintetbe, hogy bármely éjjel parancsot kaphat a távozásra s akkor mindaz, amit összegyűjtött, kárbavész. A pillanatnyi örömkön, nyereségen kapkodó, csak a világnak élő, a maga jövőjét kínosan biztosítani akaró lélek nem keresztyén lélek és ma különösen megmutatja Isten, mennyi gyötrelme és csalódás származik ebből. De éppen úgy megóv ez attól, hogy megvessük a világot és elzárkózunk tőle. A világ a harag alatt van, de ez a világ az, amelybe Isten helyezett, amelyben feladatokat adott s amelyben akarja, hogy szolgáljuk őt. Pál apostol így figyelmezteti a korintusiakat: „Az idő rövidre van szabva, azért, akik sírnak, úgy legyenek, mintha nem sírnának, akik vigadnak, mintha nem vigadnának, akik vesznek, mintha semmijök sem volna s akik élnek e világgal, mintha nem élnének, mert elmúlik e világ ábrázata.” A világ mostani élete és a mi életünk, állandó várakozás arra a teljességre, amelynek el kell jönnie.

3. De a világot csak akkor lehet így nézni, ha hiszünk Isten ígéretében, amelyet, nem az időkre és napokra, nem a módokra és lehetőségekre, hanem a lényegre adott nekünk, amelyben ezt ígéri: Íme mindeneket megújítok. A Krisztus ítéletében, az ő dicsőséges eljövetelében vetett hit ment meg bennünket úgy a léha magabizástól, mint a félelemtől. A Krisztus Ítéletének eljövetelére nem lehet könnyelműen és felületesen nézni. Ez az Ítélet reánk is szól, a világra is szól, és ez alól nem lehet menekülni semmi emberi erővel. Erre az Ítéletre ha nézünk, a világ végére nem gondolhatunk másként, mint megrettenéssel, mert a világ vége

a mi végünk, minden ember vége, minden gőg, minden embert akarás, minden emberi nagyság ítélete és pusztulása. De ugyanakkor a Krisztus eljövetele annak a tervnek teljességre jutása is, amelyet Isten a világ és a mi üdvösségünk fölől elgondolt s amelyet Krisztusban reánk kiterjesztett s végrehajtót: azé a tervé, hogy a világ igazán az Isten dicsőségének helye legyen és mi igazán Istenhez jussunk. És ha erre gondolunk, a világ végére a félelem mellett örömmel és vágyakozással is nézünk, mert az, ami az életünkben töredékes és gyarló volt, ami a gyarlóság miatt olyan kevésbé tudott megvalósulni: Isten dicsősége, teljességre jut.

Egy középkori himnusz, amely a mi régebbi énekeskönyvünkben is benne volt, így szól erről:

Ama nap, a harag napja
A világot lángba dobja.
Mily irtózat fog az lenni,
Mindent híven számbavenni.
Harsonának szörnyű hangja
Hull a millió sírhantra,
Kit-kit a Trón elé hajtva.

De a félelmes ítéletben van szabadulás:

Én szegény, ott mit beszéljek,
Milyen pártfogókat kérjek.
Hol még a szentek is félnek.
Rólam Jézus emlékezzél,
Akiért a földre jöttél,
Veszni aznap ne engedjél.
Engem fáradtál keresve,
Értem szálltál a keresztre.

(Babits M. fordítása.)

A mi hitvallásunk pedig megmutatja azt, amiben bizhatunk, mikor erre a kérdésre: miféle vigasztalásod van abból, hogy Krisztus eljön ítélni eleveneket és holtakat — így felel:

Az, hogy minden háborúságomban és üldöztetésemben föl-emelt fővel várom Öt az égből ítélő bírámul, aki előbb érettem Isten ítélőszéke elé állott és rólam minden kárhoztatást elvett, hogy ő mind a maga ellenségeit, mind az enyémeiket (azaz a bűnt) örök kárhozatra veti, engem pedig minden választottaival együtt a mennyei örömbe és dicsőségbe önmagához átalvisz.

I. L.

Adatok, megjegyzések

Pro futura cautela.

Sok falak bánnak úgy érdemes papjokkal,
A mint nem kén banni borja pásztorokkal
Ha a legjobb papra egy két előkelő
Megharagszik) sokszor ott ki nem telet ő,
Mert ezek ellene boron voksok vésznek
S kis karácson napján kitolói lesznek.
Mikor nagy sereggel gyűlnek a templomba,
Kell tovább a pap? kérdi egy goromba.
Nékem nem kell, mond ez, mert már két tehene,
Négy diszna van, sok az, annyi nem kellene.
Felhízott már köztünk, azért beszél fennyen,
Fogadjunk mást, szegényt, ő dolgára menjen.
Más mond, hogy oly jól tart mindenféle munkást,
Hogy miatta nem kap sem kaszást, sem kapást.
Más, hogy dorgálódzik, más, hogy a papnénak
Drágább szoknyája van, mint a bírónénak.
Más, hogy mikor felül kar tetejére,
Gyenge szava, hangja, lassan hat fülére.
Ezek egyhez, azok más rosszakhoz kapnak,
Végre, dictum factum: menni kell a papnak.
Akkor két nagy rovást — mert nincs köztük író —
A szür-ujjból kihúz egy botskoros bíró.
A kitoló voksot metszi az elsőre,
Megesik, hogy nints szüksége kettőre.
Másmint fehér veres tengerivel élnek,
Melyet sok bölts faluk még szebbnek ítélnék.
A kimaró vokstra a bíró rőt szemet
Ereszt a szür-ujjba, másokra fehéret.

*A tengerit osztán együtt felszámlálják,
 S ha a veres szemet számosbbnak találják,
 Akkor a jó papnak, ha nincs is mit enni,
 Őt s hat gyermekével ki kell onnét menni.
 S ha mond, hogy ártatlan, senki nem hajt arra,
 Könyvét, fiát, magát hordják a határra.*

Gunyoros versezet a „papmarasztás” idejéből. „A Nagybányai Reformált Egyházmegye Története” c. műből.

Népiség és missziói munka.

A mult hetekben egy egyházi lap került a kezembe, egy olyan lap, amelynek eredete éppen a misszió ügye iránti felelősség felébredését jelentette abban az egyházkerületben. Amint végignézttem, meglepett, hogy az egész számban csak három olyan közlemény volt, ami vallásos és egyházi jellegűnek volt nevezhető: az egyik egy petitszedéses elmélkedés, a másik egy rövid utasítás arról, hogyan keli a templomban viselkedni s a harmadik egy bibliaolvasó kalauz. A többi cikkek mind nemzeti aktuális kérdésekkel foglalkoztak. Valószínű, hogy ez kivételes jelenség annál a lapnál, de mégis felhívja a figyelmünket egy olyan tényre, amivel a munkánkban nagyon gyakran találkozunk. Ez pedig az, hogy a felszabadulás óta a nemzeti jellegű munka nagy mértékben lépett előtérbe a munkában, sőt az a veszély fenyeget, hogy azt, ami a munka igazi feladata az egyházban: Isten Igéjének szolgálatát, az ilyen irányú munka ki fogja szorítani.

Különösen az olyan iránynak, munkának, gondolatoknak van most divatja, amivel a népi eredetű kultúra szolgálatát igyekeznek végezni.

Kétségtelen, hogy a nemzeti gondolatnak, annak a felelősségnek, amely Isten által adott nemzeti és népi érdekeink megtartásában és fejlesztésében bennünket hív, az idegen uralom évtizedeiben az egyház volt a székhelye. Mikor ezeket az értékeket ismertetni, azok ápolására a lelkeket felhívni akartuk, azért tettük, mert úgy láttuk, amint most is úgy látjuk, hogy a mi keresztyén voltunkhoz, a mi egzisztenciánkhoz ez szorosan hozzátartozik.

Ma azonban már más a helyzet. Ma a magyar állam, a magyar népoktatás és népművelés különböző — és hála Istennek alapos és fejlett — szervei azok, amelyeknek ez elsősorban feladatuk. Ma van iskola, ahol nemzeti történetet tanulnak, van leventeképzés, ahol a nemzeti élet külső fegyelmét megszokhatják, ma van irodalom és pedig mindenki által hozzáférhető irodalom, — ma az egyháznak vissza kell térnie oda, ahhoz a hivatáshoz, amelyet helyette nem tölt be senki, amelynek betöltése azonban mind sürgősebbé és fontosabbá válik: az evangélium hirdetéséhez. Ma

már nincs szükség arra, hogy bibliakörökben énekeljék Garzó Pétert, amint „jár ide jár oda”, ma már az egyház ifjúsági munkájának más feladata van, mint csak történelmi előadások tartása, mint a népdalkultúra terjesztése, mint a népművészetek felkarolása.

Természetesen nem mondom, hogy a nemzeti élet kérdései mellékesek az egyház munkája számára. Sőt ellenkezőleg, ezekben a kérdésekben Isten Igéjének igen súlyos, komoly és eléggé gyakran nem ismételhető mondanivalója van az egyén és a nemzetnek. Mi ez a mondanivaló? Ez, hogy: „kegyelemből hit által tartattok meg, nem cselekedetekből” — akárkinek a cselekedetei legyenek azok; hogy „ha újjá nem születtek, nem mehettek be a mennyek országába” — sem nagy létszámotok, sem külső hatalmatok által; hogy „engedelmességet kívánok és nem áldozatot” — még akkor is, ha azt hiszitek, hogy áldozatokkal valamit elérhettek; hogy „nem erővel, nem hatalommal, hanem az én Lelkemmél” — tehát nem emberi kultúrával, szociális munkával, földreformmal lehet Isten országát „megvalósítani” a földön. Ez a mondanivaló, ezt kell nekünk hirdetni, ha igazán az egyház munkája akar lenni az az IKE, Leányszövetség, Nőszövetség vagy más.

És ebből az Igéből kell megmutatni azoknak, akik ebben a munkában résztvesznek, hogy milyen az Ige fényében látott magyar jövő, milyen az igazi keresztyén kultúra, hogyan kell látni a magyar multat és mi a kötelességünk a nyomor elleni küzdelemben, és hogyan állhatunk meg a környező világégésben. Azoknak, akiket Isten reánk bízott a munkában, erre van igazán szükségük és ha ezt nem mondjuk meg nekik, ha nem tanítjuk meg őket élni az Isten Igéjével, nem tanltjuk meg imádkozni, szolgálni, áldozni Isten ügyéért, akkor hiába „jár ide jár oda” Garzó Péter és hiába beszélünk népiségről, valóságban hűtelenné lettünk az Ügyhöz, amelynek szolgálata ránk van bízva és áruolívá lettünk annak. Mert az igazi népnek való szolgálat, amit Isten tőlünk vár az, hogy Istenhez vigyük közel ezt a népet és a legősibb és legigazabb népi szolgálat a lelkeknek Isten felé való vezetése.

Igy van ez különösen még egy munkában: a szórványok gondozásában. Ha a mi szórványgondozásunk nem lelkigondozás, nem az Ige elvitele olyan lelkekhez, akik nem ismerik, vagy ritkán hallják, ha nem arra igyekszünk azzal, hogy legmélyében: Istennel való viszonyában próbáljuk megtartani a lelket, akkor elveszett. Mert nemcsak egyházára, de egész valóságában elveszett az a lélek, amely a hitét elvesztette.

Ebben az értelemben revízióra van szüksége egész egyházi munkánknak. Valószínű, hogy ez a most panaszt eltévelyedés csak időleges, hogy amíg ezek a dolgok újak, addig emelkednek a régi, bár mindig új evangélium fölé a közérdeklődésben, adja Isten, hogy legyen ez igaz, — de kérdés, hogy azt a lelket, amelyet elszoktattunk az Igétől, hozzá lehet-e majd még kapadni és nem fogja e azt elutasítani magától.

I. L.

Vasárnapi iskola.

A gyermekpásztoráció

A vasárnapi iskolás gyermekek személyes pásztorlása.

A gyermekpásztoráció keretében: a gyermekistentisztelet, a vallásóra, a vasárnapi iskola kérdéseivel foglalkozva már láttuk, hogy két igen fontos tényezője annak az Ige és az Isten gyermeke. Mindhárom keretben a cél, hogy az Isten Igéje hirdettessék az Isten gyermekeinek. Az igehirdetésnek egyik főszempontja, hogy az minél személyesebb legyen. Világos, hogy az említett keretek közül a gyermekistentisztelet az, ahol a legkevésbé lehet az Igét emberi módon személyessé tenni, hiszen ott különböző korú és nagyobb tömegű gyermek van jelen és csak hallgatja az Igéi. Már személyesebb lehet az igehirdetés a vallásórán, mikor ott egy-két, legrosszabb esetben négy osztály gyermeke van jelen s nem az egész gyülekezet gyermeksege. De az is világos, hogy a legszemélyesebben a vasárnapi iskolában hirdethetjük az Igét, hol 15–20 gyermeknek hirdetjük, mert, ha több lenne, azt éppen e fontos érdek parancsa értelmében egy újabb csoportba kell be-szervezni.

De aki csak rövid pár évig foglalkozott lelki komolysággal gyermekpásztorációval, dolgozott az itt emiitett keretek közül akár egyikben, akár a másokban, akár mindháromban egyszerre, annak meg kellett látnia, hogy a keretek teljes kiépítése és komoly kitöltése mellett is szükség van alkalomra és módra, mely által még személyesebbé kell válni az igehirdetésnek. Megjegyezni kívánjuk, hogy az Isten Lelke és különös kegyelme e keretekben nagyon személyessé tudja tenni és teszi is azt igen sokszor szemmel láthatólag is, emberileg mégis szükség van arra, hogy megkeressük és ha megtaláltuk, felhasználjuk az erre alkalmasabb módot, vagy módokat, mert vannak ilyenek és ha vannak, Isten rendelte azokat s ha rendelte, élnünk is kell azokkal.

Két mód van a fentiekén kívül a gyermekek pásztoralására. Egyik a gyermekekkel való személyes elbeszélgetés; másik az otthonaikban való meglátogatásuk alkalma.

Mielőtt ezekről szólanánk, előre bocsátjuk, hogy itt nem csak a lelkipásztorok gyermekek közötti pásztori munkájára gondolunk,

hanem a vasárnapi iskolai vezetők ezirányú munkájára is, *sőt erre első sorban*, mondandóinkat a vasárnapi iskolai munkára tekintettel mondjuk el.

1. A gyermekekkel való személyes elbeszélgetés a lelkipásztor és a vasárnapi iskolai tanító vagy vezető számára első-sorban és mindenekfelett igehirdetés. Nem magánember vagyok és bennem nem a magánember szól a gyermekhez, hanem Isten hívívője vagyok s ha megszólítom a gyermekeket, akkor annak egy komoly megszólításnak kell lennie. A lelkész a gyülekezet, a vasárnapi iskolai vezető a vasárnapi iskola nevében beszél Isten után.

Ez a személyes beszélgetés tehát szükséges. Előfordulását tekintve lehet *esetleges* és lehet *tervszerű*.

a) *Esetleges* az, mikor a gyermekekkel az utcán találkozom, vagy hozzám jön valamiért. Bár nem készültem erre a találkozásra, mégse mulaszthatom el az alkalmat, hogy ne szóljak vele az Igével kapcsolatban néhány szót olyan vonatkozásban, amilyenben én azt akkor, mikor neki a vasárnapi iskolában tanítottam s megláttam, hogy valamivel többet kellett volna nyújtanom, de nem tehettem a körülmények miatt, olyan vonatkozásban, ahogyan én azt akkor láttam meg, mikor magános imádságomban éppen ezt a gyermeket és ennek ügyét vittem Isten színe elé. Ha így tanítottam és így imádkoztam érette nem is egyszer, akkor nem vagyok soha se készületlen, De nem készületlen a gyermek sem, mert, ha az utcán találkozunk, ő azonnal úgy lát engem, mint lelki tanítóját, ha pedig lakásomra jön, akkor már tudja, hogy kihez jön s éppen az volna számára váratlan és szokatlan, ha nem arról beszélgetek el vele, amiről egészen természetesen leginkább velem szeret és tud elbeszélgetni.

b) *Tervszerű* beszélgetés alkalmának nevezzük azt, midőn a gyermeket időnként, vagy az igehirdetői, vasárnapi iskolai munka elkezdése előtt, vagy annak befejezése után megszólítjuk a gyermeket s elbeszélgetünk vele azokról a kérdésekről, amelyek a mi látásunk és meggyőződésünk szerint, vagy valakinek (tanító, szülők, vagy mások) meglátása szerint az ő személyes kérdései, esetleg saját nehézségei. Igen jó az, ha a rendelkezésre álló idő és hely az iskolában vagy a templomban nem megfelelő, hívjuk el magunkkal a gyermeket, hogy kísérem el otthonunkba s ott adjunk alkalmat neki, hogy elmondja az ő dolgait, esetleg nehézségeit, ha ezt nem tudná segítség nélkül tenni, segítsük óvatosan és mindig úgy, hogy irántunk való bizalmát és őszinteségét növeljük. Ilyen tervszerű beszélgetésre előre elkészülünk. Nem csak egy gyermekkel, vagy kiváltságosokkal, vagy még csak nem is a legszegényebbekkel, vagy a legrosszabbakkal beszélgetünk el így személyesen, hanem alkalmat veszünk arra, hogy minden csoportba vagy gyülekezetbe tartozó gyermeket így megkaphassunk. Kérdéseinek megválaszolása Istennek egy-egy olyan igéjével történjék, melyet az illető gyermek már tanult s lehetőleg ismer a

Szentírásból esetet, mikor valakinek kérdését maga a Krisztus — aki az Ő Ura is — oldotta meg úgy, hogy a gyermekeknek nemcsak csodálatát, hanem szeretetét is kiváltotta ez a megoldás.

Igy beszélgetni és személyesen és rendszeresen elbeszélgetni szükséges, de nem könnyű, sőt igen nehéz és komoly dolog, de áldásosan mélyíti el, egészíti ki a pásztoráció többi kereteiben végzett igehirdetői és nevelői munkát.

A gyermekek így nemcsak a „nyájban”, mint elelegyedő, keveset számító jelentéktelen „senkik” érzik magukat, akik a lelki-tanítót csak az asztal mellett „magasan” ülve látják, vagy csak a templomi szószéken madártávlatból, hanem bizonyára érezni fogják e beszélgetés alatt és azután is, hogy a nagyobb, idősebb, többet tudó testvér szólott hozzájuk, mint annak idején Krisztus is tanítványaihoz.

Kíváncsi volna, hogy e beszélgetést imádság fejezze be, de ezt erőltetni nem kell s ha magától jön, akkor elhagyni úgy sem fogja senki.

Mózes András.

(Folytatjuk.)

Tanítsak:

Június 1-én: A lélek ereje ma. I. Kor. 2 11—13. Aranymondás: 2; 12. Ének: 32.

Június 8-án: A vasárnapi iskola és Jézus. Mk. 10: 14. Aranymondás u. a. Ének: 257: 1. 6. vers.

NE FELEJTSÜK EL! Imádkozzunk és dolgozzunk a vasárnapi iskolában a vasárnapi iskoláért és támogassuk azt.

I r o d a l o m

A szerkesztőség csak az ebből a célból beküldött theologiai vagy pedagógiai vonatkozású művek ismertetését vállalja.

Gönczy Béla: Református vagyok!

Mit kell tudni a magyar református embernek egyházáról?

— Imádsággal, különös tekintettel visszatért egyháztagok szükségleteire. —
(Kiadja az Orsz. Ref. Szeretet Szövetség. Debrecen, 1942. 132 l. Ára 40 fül.)

Gönczy Béla vésztői (Békés vm.) lelkész az anyaországhoz visszatért református hívekre gondolt, mikor ezt a kis könyvet megírta és a Népbarát II. sorozat 103. sz. alatt a Református Iratterjeztés forgalomba hozta.

A könyvecske I. része Útmutató: az egyház, keresztség, gyermeknevelés, iskoláztatás, confirmáció, úrvacsora, bűnbánati hét, ünnepeink, házasságkötés, istentiszteleti rend, egyházi ügyvitel, egyházfegyelem, egyházi szegélygondozás, házi istentisztelet címek alatt a református ember élete és az egyházi élet dolgában ad sok helyen igen ügyes, a Szentírásra támaszkodó, öntudatosító „útmutatást”

A II. rész Imádságok cím alatt az úrvacsorai előkészületben segítő áhítatokra közöl éneket, bibliai helyet, fohászt és imádságot, valamint úrasztalához való járulás előtti és utáni rövid áhítatot, illetve imádságot, fohászatot, a betegek imáit s a Bibliából vett „nyögéseit”, gyógyultak hálaadásait, haláleset s egyéb, a család nagy alkalmaira vonatkozó imádságokat közli, mindenikhez adván a rövid és alkalmi áhítat anyagát is. Egy egészen különálló rész, bár a könyvecske szerzője nem jelzi, az, amelyben a földmivel ember lelki szükségleteit igyekszik kielégíteni az évszakokra, különböző munkára és az időjárásra tekintettel; majd az egyházi év, ünnepkörök, hétköznapi áhítatairól gondoskodik. Végül, az utolsó pontban a templombamenetel és az onnan való távozás halk fohászait, az Apostoli hitformát, Tízparancsolatot, Úri imát adja kifogástalan szöveggel. Búcsúzóul pedig az olvasó lelkére köti a régi szabály megtartását: „Imádkozzál és dolgozzál!” E szabályt bibliai helyekkel igyekszik alátámasztani s az ároni áldással, illetve a Szentírás utolsó mondatával áldja meg az olvasót.

Kár, hogy a Szentírás és az Énekeskönyv mellett nem használta fel *hitvallásaink* vonatkozó tanításait; hogy néhol ilyen paganizmusokkal találkozunk: „ártatlan kised”; hogy „szülők imádságáról „gondoskodik”, míg gyermekeik a templomban esküsznek”, ahelyett, hogy „tanítást” adna arra nézve, hogy gyermekeik házasságkötése alkalmával a szülőknek is a templomban a helyük I

Ezek dacára, bárki épüléssel használhatja legalább egy évig ezt a könyvecskét; tanulhat is belőle olyat, amit náluuk már sok helyen elfeledtek a hivek és kihalt a gyülekezetek életéből (egyházkezelés, temetőgondozás, egyházfegyelem, hívő keresztyén emberhez illő végrendelkezés, stb.) — 40 fillérért, ha az értékesebb, de drágább Szikszai: Keresztyén tanítások és imádságok, nincsenek kéznél.

Mózes András.

Dr. Ravasz László püspök „*Isten rostájában*” c. három kötetes könyve, mintegy 100 ív terjedelemben megjelent. Ára kötve 49 pengő. — A mű ismertetésére visszatérünk.

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély” Iratterjesztésében.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor. Ára 2— P

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rabold Gusztáv. A Synoptikus evangéliumokról szóló Kálvin-Kommentár II. kötete. Ára 6— P
— Kapható még: Kommentár a Synoptikusokhoz, I. kötet. II. kiadás. Ára 6 50 P Előkészületben a III. kötet. (6 P.)

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

W. Lúthi—Nagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2— P

Horváth Jenő: Az egyház világmissziója.
„Élő Könyvek” 30. sz. —.40 P.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása, 170 oldal. Ára 6— P

IKE-Jelvény, három színben zománcozva, az IKE-központ hivatalos kiadványa (csak 10-nél több példány rendelhető), ára darabonként —50 P

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható ; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként —10 P

Dr. Sebestyén Jenő: Mi a jegyesség?
ára 10 fillér.

Dr. Kiss Ferenc: Hogyan készülünk a házasságra? ára 10 fillér.

Zengjen Hálaének. IX-ik, legújabb kiadás, ára 40 fillér.

A mi dalaink. VI-ik, legújabb kiadás, ára 60 fillér.

Bántó Tercsi: Ibolyavirág. Kis színdarab gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára 20 fillér.

Debreczeni László: A mi művészetünk. (Fatornyos hazámból.) „Ifjú Erdély” kiadása, 130 oldal, több, mint 50 illusztrációval. Ára 3— P Egyszerűbb kiadás ára 2 — P

Mikos Lajosi Leány élet és Leány arcok a Bibliában. A leánymunka kitűnő segédkönyvei, áruk: 1 50 és 2 80 P.

Ecsedy Aladár: Örvendezzetek! 30 előadásra alkalmas darab, ára 5— P.

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az **„Ifjú Erdély” Irattérjesztésében.** A „Soli Deo Glória” Szövetség és „K. I. E.” minden még kapható kiadványa, az „Exodus” kiadványai (Karácsony Sándor könyvei stb.), valamint a „Bethlen Gábor” könyvkereskedés és a „Studium” kiadványai eredeti bolti árukon kaphatók. **Új szorgalmi képek, bibliai mondásos képeslapok** nagy választékban kaphatók.

Az ország egyetlen református politikai napilapja a

„TISZÁNTÚL”

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, Ferenc József-út 49. Főszerkesztő: Uray Sándor. Felelős szerkesztő: Kovács József. — Előfizetési árak: Egy hóra 2 40 Pengő, negyedévre 7 20 Pengő

„Grafika”-nyomda, Kolozsvár, Hitler-tér 13. — Felelős vezető: Jordáky Lajos

T A R T A L O M :

Az Ige tükrében. *Szabadság.* (Nagy József.)

Prédikációvázlatok. (Olajos László.)

A vasárnapi iskola Istenországa szolgálatában. (Ecsedy Aladár.)

A „Péter” vitához. (Tőkés István.)

Egyházépítő evangélizálás. (Dr. K. Tompa Artúr.)

Vasárnapi iskola. (Mózes András.)

Irodalom.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:

DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS

Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Kolozsvár, Hitler Adolf-tér. Ref.Theológiá.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre. 4. — P.

Egyes szám ára 40 fill.

A „Dolgozatok a református theologiai tudományok köréből” c. füzet sorozat legújabb számai:

16-ik szám:

DR. TAVASZY SÁNDOR:

Az ethika mai kérdésen

Ara 60 fillér.

17-ik szám:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra

Írta: Dr. Gönczy Lajos. Ára 80 fillér.

18-ik szám:

KOZMA TIBOR:

Téma és textus a prédikációban

Ára 1 — Pengő.

Még kapható:

Dr. Ravasz László

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ara 7 — P

Tűz és Só

címen jelent meg Sipos Géza prédikációs kötete. A 31 beszédet tartalmazó, 200 oldalas, finom kivitelű könyv ára 4 — Pengő.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Úr jámbor szolgálja.

Szellemi szórakozás együgyű keresztyének mulattatására.

Fordította: Dr. Makkai Sándor. Ára 40 fillér.

Szabadság.

„Aki bűnt cselekszik, szolgája a bűnnek. Ha a Fiú megszabadít, valósággal szabadok lesztek.” János ev. 8:31–36.

A bűn szolgaság. Elsősorban és alapjában véve valóban valami egyéb, éppen szabadság, de természetszerűleg nem az igazi, hanem az a rettenetes, az az ál szabadság, amelyet magunknak vettünk el Istentől. Elbúcsúztunk Istentől a tékozló fiú búcsújával, aki eszeveszetten belerohan a saját világába, mert azt hiszi, elvégezheti az életét az Atya nélkül is. És valóban nélküle végzi el. És éppen ezért válik szabadsága örökös szolgasággá. Mi valamennyien ismerjük ezt a szolgaságot, és nemcsak külsőségeiben ismerjük. Ismerjük, mint azt a kibeszélhetetlenül lesújtó tapasztalatot, hogy mi naponként cselekszünk olyan dolgokat, amiket nem kellene tennünk és amit mi valóban nem is akarunk tenni — és amiket mégis cselekszünk! Miért? Mert így kell tennünk I Óh, ez a rettenetes belső kényszerűség! Ez a belső „kell!” Ott van életünkben már reggel, mint rossz hangulat, mely elrontja egész napunkat, mint kívánság, amely olyan cselekedetre csábít, amit keserűen megbánunk azután, ott van, mint belső hűtlenség és tehetetlenség, amely kitartóan és hatalmasan üli meg akaratunkat. Ott lebeg már gyermekeink felett és megakadályozza örömteli előrehaladásukat, megterheli férfiúi és asszonyi életünk legtitkosabb mélységeit, súlyossá teszi öregségünket, sötétté halálunkat. Olyan, mintha bennünk valami kegyetlen ellenfél élne, aki elrontja minden jó tervünket. És nem tudunk tőle szabadulni. Mert hozzá vagyunk láncolva, mi magunk vagyunk ő. Mi vagyunk azok, akik a jót akarjuk. És ugyanakkor mi vagyunk azok is, akik a rosszat cselekedesszük. Óh, ez a kétfelészakadás I Óh, ezek az órák, amikor nagyon, nagyon kell magunkat önmagunk előtt szégyelnünk! — „Ha a Fiú megszabadít titeket!...” Mi tudjuk, hogy megszabadulni annyit jelentene, mint hazatérni! Ismét az Atyánál lenni. Hogy ismét megértsen és hordozza életünket! Vele, Istennel, a mi Istenünkkel, óh igen, vele ismét lehetséges lenne az életünk. Vele együtt ha lehetünk, akkor nem kell félnünk a bűn hatalmától sem. Együtt lenni az Atyával — ez lenne igazi szabadság, a bűntől való szabadulás annak dacára, hogy benne élünk még. De lehet-

séges-e ez? Lehetséges-e számomra az, hogy én ismét együtt legyek az Atyával? *Kérdezzed egyszer másképpen!* Kérdezd így: Lehetséges-e számára az, hogy Ő, az Atya együtt legyen velem? Vajjon hívhat-e Ő magához, engem, aki elfutottam tőle, engem, akik közben már a kutyák közé kerültem, vajjon tekinthet-e úgy reám, mint gyermekére? Megteheti e ezt? Teszi-e ezt Isten? — Hogy ezt teszi, ez irgalmasságának csodája. Ez az a szabadság, amely a Fiúban hozzánk jön. Óh, mit számítanak gondjaink, mit számít sorsunk, ha csak a bűnöktől megszabadulhatnánk! Adventben élni annyit jelent, mint bizonyosan tudni, hogy a bűnünk terhe elvételétől tőlünk!

Mutatvány Nagy József theol. docens Barth—Thurneysen: Áhítatok című, sajtó alatt lévő fordításából. — A mű ára 1 Pengő. Megrendelhető: az „Ifjú Erdély” iratterjesztésénél.

Prédikáció-vázlatok.

Bér-e vagy hálaáldozat ?

II. Kor. 9:1-5.

A gyülekezet szenteinek: pásztorainak, tanítóinak és más munkásainak egész élete a gyülekezet szolgálatában ég el. Ők azok, akik mindig készek az Isten országa munkájának terhére hordozni, mint a Jézus Krisztus jó vitézei, az Ő ügyéért harcolni, a választottakért mindent elszenvedni.

A legkevesebb, amivel a gyülekezet ezért nekik tartozik az a szolgálat, amellyel gondoskodik testi létük fenntartásáról, hogy a megélhetés nyomasztó gondjaitól megszabadított lelkük szárnyaira vehessék a gyülekezetet és Krisztushoz vezethessék. Ezt a szolgálatot megfizetni a legragyogóbb díjlevéllel és a legfényesebb fizetéssel sem lehet. De minél inkább kísérli ezt meg a gyülekezet, annál inkább jelét adja az igehirdetés szolgálatára és a saját lelke üdvössége ügye iránti megbecsülésének, az Isten titka sáfárai iránti megbecsülésének és szeretetének.

Az erre való készségért és az ebben való buzgóságért dicsérte meg a korinthusiakat az apostol. Szolgálatuk nem kiperelt avagy tessék-lássék, vagy pedig inkább könyörületből adott fizetés volt, hanem olyan bizonyágtétel a szentek iránti megbecsülésről, amelynek sodra magával ragadta a többi gyülekezetet is. Ezekben a gyülekezetekben nem volt keményen megkötött díjlevél, nem kellett határozatot hozni az egyházi adóval hátralékos hívek ellen és a világi hatóság erejével fenyegetőzni; Isten szolgáiról készséggel gondoskodtak és azok, a test túlságos gondjaitól felszabadulva, egész erejüket Isten és a gyülekezet szolgálatába állíthatták.

Mert az első gyülekezet mindazt, amije volt, nem foggal, körmömmel megkaparintott ragadmánynak nézte, hanem Isten áldásának, rajtuk való kegyelme, irántuk megmutatott atyai jósága bizonyosságainak; hálával fogadta és hálaáldozatul adta önként, szívesen adományát a szentek szolgálatára, az ő épüléséért, megtartásáért munkálkodó szolgáltnak segítésére; nem kellett ezeknek a szolgáltnak a maguk és családjuk kenyeréért aggodniok, vagy pedig sokfelé osztaniok magukat, hanem egészen és teljesen szolgálhatták a Krisztus testét.

A gazdagságára, műveltségére büszke világváros népének kellett Krisztusról bizonyosságot tegyen az apostol. Szája bizonytalan zengésű trombita lett volna, ha nem Krisztusról szólt volna és beszéde a tömeg szájaíze szerinti retorikáé, ha nem a gyülekezet lelki építése a célja.

A Krisztust hirdető követ és a gyülekezet között mindig megvan és meg kell legyen az a feszültség, amely a Krisztusban adott és hirdetett új élet és a gyülekezet valóságos élete között van. A Krisztus szolgája sohasem, mint „tökéletes”, hanem mint pásztor, akinek meg kell őriznie a Krisztus nyáját és érette kemény harcot kell folytatnia a Sátán minden ereje ellen, tekint a gyülekezetre; aggódó félelemmel, mert látja a bűn iszonyú tombolását és ismeri a Krisztustól való eltávolodás mindent elnyelő mélyét. Ezért ő nem hallgathat; szava kijózanító, a bűn mámorában fetrengők fülének kellemetlen, sőt megbotránkoztató, a megátalkodottaknak kezét ellenséges ökölbe kényszerítő beszéd. Szomorú, hogy a mi gyülekezeteinkben a Krisztusban való szólásnak első következménye nem a bűnök megutálása, hanem a lelkipásztor elleni gyűlölet, de így volt ez Izraelben és így volt Korinthusban. Jézust sem fogadta be ez a világ; hogyan fogadhatná be az őt hirdető szolgákat?

Isten alázza és ítéli meg a bűnt elnéző, ítéletét elhallgató, a maga népszerűségét a gyülekezet lelki üdvösségénél többre becsülő gyáva szolgát.

A műtétől mindig fél a beteg, de jaj neki, ha az orvos hallgat rá és kíméli azt a daganatot, amelynek eltávolításától függ a beteg élete; a gyáva és habozó orvostól elpusztul a beteg. A bűnben fuldokló ember, mikor meghallja Isten igéjéből az ő nyomorult állapotát, mikor megtudja, mint Dávid a Náthán próféta szájából, hogy ő „az ember”, aki Isten rettenetes ítéletét érdemli, erő, megtartás, szabadulás után kiált. Ezt az erőt, a szabadító, a megváltó Krisztust, Istennek szeretetét, a bűnösök iránti irgalmát és kegyelmét, a világnak bolondságot és botránkozást, de nekik és nekünk Istennek hatalmát várja és keresi a gyülekezet és ezt kell neki oda adja a Krisztus szolgája, hogy ne legyen hányódó szemét, hanem épüljön a Krisztus testévé.

A mi erőnk.

II. Kor. 10: 1-11.

Az antik világ épen úgy, mint a mi világunk, leborult a testi erő előtt és imádta azt. Az emberek törvényesítették az erőszakot és igazsággá tették a hatalom jogát, a fegyver erejét.

Végtelen messzeségből zeng az erőszakossággal betelt föld felé és egymást marcangoló emberek és népek közé a Krisztus

szelídségére és engedelmességére való hivatkozás. A Jézus tanítványának, a keresztyén embernek két legfontosabb tulajdonsága ez, amelyek megkülönböztetik őt a világ fiaitól, akik csak uralkodni és parancsolgatni tudnak. A harcban álló világban a keresztyén ember is harcol és neki is erőre van szüksége. De ez a harc a bűn elleni küzdelem; az erő, a fegyver pedig nem testi, nem az, amit a haditechnika ravaszsága kitalál, hanem lelki fegyverzet: igazlelkűség, igazság, békességre való készség, hit, idvesség, Isten igéjének hallgatása és megtartása, imádság. Nem emberek-kitalálta, de Istentől rendelt fegyverek arra, hogy használatuk által lerontassanak a lelkünkben mindazok az erősségek, amelyeket benne a sátán emelt a maga védelmére, hogy ne ismerhessék meg az emberek Istent, a maguk bűnös, nyomorult, megváltásra szorult állapotát és maradjanak örökös rabságban a Krisztusnak való engedelmesség szabadsága helyett. Ezzel a lelki fegyverzettel felszerelve, mint Krisztus hőse küzd az igaz keresztyén ember Krisztus uralmáért.

A világ hatalmasai dicsekednek fegyvereik erejével, hatalmuk nagyságával, de ezt az erőt egymás rontására, egymás országának, népének pusztítására használják. Országok megsemmisülése és a térképről való eltűnése mutatják, hogy hányszor megcsal a hatalom, a fegyver erejébe vetett bizalom. A keresztyén ember lelki ereje a Sátán hatalmának lerontott romjain épít magának és másoknak új életet, amelyben többé nem a bűné a hatalom és az erő, hanem Krisztusé, aki megszabadította és megváltotta őt. Ezzel az erővel dicsekedünk, de úgy, hogy minden dicsőséget, hálaadást és tisztességet Istennek adunk.

Isten igaz szolgálata.

I. Kir. 9:1–9.

Isten imádásának kiváltképpen való helye a templom, melyet nem hiába nevezünk Isten házának. Sokan a templommal, annak nagyságával, építéséért hozott áldozattal, rendben tartásával mérik az egyház tagjainak Isten iránti buzgóságát és szeretetét. Salamon sem sajnált semmi áldozatot Isten házának megépítéséért. Isten kegyesen fogadta áldozatát de figyelmeztette, hogy a felépített templom népének iránta való hűségét kívánja és pusztulás vár a népre, ha idegen istenképhez pártol.

Istent nem lehet a legpompásabb templommal és az azért meghozott legnagyobb áldozattal sem kielégíteni, ő szent orcája előtt hódolattal járó népet, törvényét megtartó és Igéjének feltétlenül engedelmeskedő, tiszta szívű népet kíván. Nagy munka egy templom megépítése, de ennél sokkal nagyobb az Istennel kötött szövetséget megtartani. Ha egy nép ezt megteszi és a kőből, fából épült temploma mellett a szívét is Isten templomává teszi, hogy abban ő lakózhathat, azt Isten a maga népének fogadja és az tapasztalni fogja Isten megerősítő, megtartó kegyelmét.

De hiába a díszes templom, ha üres, vagy pedig ha a nép csak szokásból és nem Isten parancsolatainak és rendelkezéseinek megismeréséért jár oda. Az ilyen nép elfordult Istentől, Isten helyét bálványok foglalták el. Isten szent és igaz, aki a hűtlenséget nem tűri. A nép az Ő szőlője, amely ha nem terem gyümölcsöt, a Gazda kigyomlálja. Milyen rettenetesen teljeseedett be Isten fenyegetése Izrael népén, amely már Salamon uralkodása végén idegen isteneket imádozott: Isten az egységes, hatalmas és gazdag országot kettészakította, a nép fogságba került, a büszke Sion temploma leromboltatott. Mindent megtett Isten ezért a népért, de mert elhagyta Őt Izrael, világ csúfjává tette. Nemcsak a templomban vagyunk Isten előtt, de annak falain kívül is vigyáznunk kell rendelkezéseit és megtartanunk a végzéseit.

Hirdetni, amit az Úr mond.

I Kir. 22 6-28.

Az ember mindig kíváncsi az Isten akaratára és Isten ezt mindig kijelenti szolgái által.

A bűn miatt megromlott ember mindig a maga elgondolását, terveinek helyeslését szeretné hallani Isten kijelentéséből, de ezt csak a neki hízolgő, hamis próféták mondják, akik nem Isten tiszta Igéjét, hanem a maguk bölcsességét hirdetik és akik nem törődnek azzal, hogy ez sokszor pusztulásba sodorja a hallgatókat; ezek nem pásztorok, hanem béresek. Isten akaratja sokszor más, mint a mienk, mert merőben más Isten, mint az ember. Mi mindig magunkat akarjuk, ahelyett, hogy Isten egyedül üdvözítő akaratát hallgatnánk és engedelmesen elfogadnánk. A próféták és az Istennek engedelmeskedő emberek csak ezt az akaratot hirdethetik, bárkiről is van szó és bármilyen helyzetben is van a hirdető. Isten emberének mindig tisztán és világosan tudtul adja az Úr akaratát és őt használja fel eszközként, hogy ezt az akaratot megismertesse az emberekkel.

Mivel mást szeretnének a maguk bölcsességével betelt emberek hallani, mint amit hallanak, sokszor meggyűlölnek az Isten emberét és a Mikeás sorsa, vagy ahhoz hasonló a mi osztályrészünk. De félünk vagy pedig megtántorodunk soha sem szabad, mert nem a hazugságnak lelkét vettük. Jézusra kell tekintelnünk és vele együtt vállalnunk kell a nyomorúság kenyerét és vizét, Ő az, Akiben Isten a Legfőbb prófétát adta nekünk, hogy Benne őt, az Ő akaratát teljesen megismerjük. Ő mindnyájunkat a halál helyett az élet útjára terelget. Őt kell hirdetnünk mindenkinek. Ha pedig valaki nem fogadja be a mi bizonyágtételünket, az a halálba rohan, de a mi lelkünket megmentettük a felelősségtől. Ha pedig kigúnyolnak, bebörtönöznek vagy meg is ölné minket ez a világ, tudnunk kell, hogy csak a Krisztus szenvedései nek leszünk részesei, mint a próféták, az apostolok, reformátorok.

Olajos László

A vasárnapi iskola Istenországa szolgálatában.

Amikor e lap hasábjain először van alkalmam valamit írni, nagyon boldog vagyok, hogy a vasárnapi iskolai munkáról írhatok. Isten különös kegyelme, hogy mióta Jézus Krisztust megismertem és Megváltómul elfogadtam, azóta szívemre helyezte ezt a munkát s már hetedik gimnazista korom óta foglalkozom a gyermekek vasárnapi iskolai tanításával, másfelől pedig id. Victor János halála után Isten reám bízta a vasárnapi iskolai ügy vezetését és nekem jutott az a kedves feladat, hogy a Magyar Református Vasárnapi Iskolai Szövetség megalakulását és megindulását munkáljam.

Amikor a vasárnapi iskolai munkáról beszélek, mindig úgy érzem, hogy az első szerelemről beszélek s éppen ezért könnyű is, meg nehéz is róla szólnom.

Ne csodálkozzon azért rajta a kedves olvasó, ha az ismeretek és elgondolások mellett meg megszólal a szívem is. A szerelmesünkről nem tudunk úgy beszélni, hogy a szívünk húrjai meg ne rezdüljenek.

A munka két forrása.

A vasárnapi iskolai munka két forrásból ered. Egyik forrás: az Isten iránti szeretet, a másik: a gyermekek iránti szeretet.

Az Isten iránti szeretetnek forró és szeszélyes szeretetnek kell lenni. Az a szeretet csak a termékeny és az erőteljes, amely a kijelentésekbe gyökerezik, tehát amely a Krisztusban ragadja meg Istent.

Ha akarnának, a zsidók is csinálhatnának vasárnapi iskolai munkát. Istent ők is ismerik, félik, sokszor jobban megbizonyítják istenfélelmüket, mint a keresztyének és mégis ha csinálnának vasárnapi iskolai munkát, csak olyan lenne az, mint a papírvirág, amelynek megvan a virág formája, megvan a színe, az alakja, csak éppen illata nincs és élet nincsen benne. Semmi különös nincsen ezen, mert hiszen a vasárnapi iskolai munkának ízt, illatot és életet a Krisztusban megragadott Isten ad.

Ebből nyilvánvaló az is, hogy amikor és ahol a Krisztus váltságmunkája, váltságának személyes megélése és megtapasztal-

lása hiányzik, ahol Krisztus csak egy theologiai tényezővé lett, akivel a keresztyén élet sakkjábláján sakkozunk, mint a királynővel, ott nem lehet soha erőteljes és hasznos vasárnapi iskolai munka.

Nyilvánvaló tehát, hogy a vasárnapi iskolai munka olyan virágkertészet, amely nem minden éghajlat mellett tenyészthető. Meleg, sőt forró éghajlatot kíván ez a munka, mert csak ebben az esetben lesz dús és gazdag pompázatú a virágzása.

A Krisztus nélküli vasárnapi iskolai munka lehet szép, mint a megfestett csendélet, de a gyümölcsbe hiába akarunk beharapni, mert vászonra rakott festék az csupán, amely tele van ígéretekkel, de a valóság nincsen meg.

Krisztus nélküli vasárnapi iskolán nem azt értjük, hogy a munkában, a tanításban elő kell fordulni a Krisztus nevének, mert hiszen ilyen módon könnyen lehet minden vasárnapi iskola krisztusi, hanem azt, hogy az élő Krisztussal való szeretet és életközösségből, mint áldott forrásból táplálkozik a munka.

A munka másik forrása: a gyermek szeretete. Nagyon természetes, hogy itt sem valami sablonos, közönségesen ismert gyermekszeretetről, gyermekrajongásról vagy gyermekimádatról van szó. Ez ismerős a mai világban. S éppen a mai világ, amely egyfelől iszonyodik a gyermektől, vagy legalább is a több gyermektől, abból az egyből szívesen csinál imádott bálványt.

Nem ilyen evilágszerint való szeretet az, ami a vasárnapi iskolai munkának forrása lehet. Nekünk elsősorban a gyermek lelkét kell szeretnünk. Azt kell megtudnunk, hogy a gyermeknek van lelke s hogy az a lélek benne Isten ajándéka és mi ezért a lélekért felelősek vagyunk.

A gyermek tetteért, egészségéért, szellemi és testi fejlődéséért való felelősség bele van írva a közéletbe, de sajnós, a lelki életéért érzett felelősség hiányzik. Ha beszélnek is a pedagógia mezején gyermeklelekekről, azon egészen mást értenek, mint amit a hívő keresztyénnek érteni kell. összetévesztik a szőlőkarót a szőlővel és a kapát a kapanyéllel.

A gyermek lelkiéletével foglalkozva, nem az Istentől adott, a sátán által megrontott, megváltásra és újjászületésre rászoruló lelket értik, hanem valami olyat, ami sokkal inkább a szellemi élet megnyilvánulása és a gyermek tulajdonságának, természetének egy-egy jellemző vonása.

A mi szeretetünk a gyermek iránt nem lehet más, mint a gyermek e lelkének szeretete avégből, hogy a kárhozatra megrontott lélek megtalálva a Krisztust, találjon békességet, üdvösséget és váltságot az Ő Urában.

A vasárnapi iskolai munkának csak olyan gyermekszeretet lehet forrása, mely mentő szeretet. Ha nem ég bennünk a vágy: a gyermek lelkének megmentésére, az ördög töréből kiszabadítására, akkor nem tudunk olyan munkát végezni, mint amilyenre Isten hívott el bennünket.

Mi nem nézhetjük a gyermeket ártatlan angyalnak és amikor Jézus azt mondotta, hogy ilyeneké a mennyeknek országa, nem azt akarta mondani, hogy a gyermek nincsen az ördög hatalmi alatt és nincsen szüksége arra a váltságra, amely onnét egyedül szabadíthat meg bennünket.

Mentő szeretetünket még kell fokozza az a tény, hogy igazi mentő munkát addig lehet folytatni, amíg valaki fiatal. A megtérésre való felhívást, a Jézus keresését nem lehet halogatni és nem lehet arra várni, amikor majd a gyermekben magában felébred ennek a vágya és szükségessége, mert megtörténhetik, hogy akkor már késő lesz.

A legtöbb gyermek fél az orvostól és ha rajta állana, a legnagyobb betegsége idején sem engedné magához az orvost. De mennyire nagy balgatagság lenne azt mondani, vagy azt gondolni, hogy orvost majd akkor hívunk a gyermekhez, amikor ő maga is belátja a maga értelmével annak szükségét, majd akkor adunk be neki keserű orvosságot, amikor az értelme odafejlődik, hogy ennek szükséges voltát elismerje. Hány gyermek esne áldozatul az ilyen balga vélekedésnek.

Éppen így vagyunk a gyermek lelkének a megmentésével is. A gyermek lelke nagy veszedelemben forog, mert az ördög a maga csapdait nemcsak a felnőttek, hanem már a gyermekek számára is felállította.

Egészen más képe lesz annak a vasárnapi iskolai munkának, amely ebből a mentő szeretetből táplálkozik, mint áldott forrásból. Itt a hang kedvessége és szelídsége mellett is a bűn megismerésére, megutálására, a kárhozattól való félelemre és az üdvösség keresésére irányul. Itt a vasárnapi iskolai tanítás minden élvezetessége és könnyedsége mellett is erőteljes felhívás lesz megtérésre vagy a megtérés szükségének meglátására.

Ne értse félre senki ezeket és ne gondoljon arra, mintha a vasárnapi iskolai munkában határozott és végleges megtérésekre lehetne számítani. De igen is lehet számítani arra, hogy a kegyelem munkája számára elkészüljenek az áldott medrek, hogy a gyermek megérezze azt, amit később öntudatosan meg is kell cselekednie s hogy eszközei lehessünk Isten Szentlelke előkészítő munkájának, amely megtérésre akar juttatni.

A vasárnapi iskolai munkának ez a két áldott forrása tovább csörgedezik, mint kanyargó csermely, vagy patakocska, hogy aztán összetalálkozva, közösen szolgálják a gyermek lelki vezetésének és nevelésének ügyét.

A munka alapjai.

Csak jól megalapozott épület állhatja meg az idők viharának ostromát. Talán soha annyi összedőlt házat nem lehetett látni hazánkban, mint az utóbbi két esztendő leforgása alatt, amikor is megtapasztalássá lett számunkra az ige: és eljött az árvíz és fujtak a szelek és beleütköztek abba a házba...

A sok összedőlt háznak a titka az árvíz, a talajvíz, amely elmosta a falakat és a fundamentum nélküli házak összeomlottak, mint a kártyaház.

Bizony, ha a vásárnapi iskolai munka területén szétnézünk, egyfelől örvendezéssel láthatjuk, hogy sehol, a lelkimunkánk egyetlen ágában sem épül annyi épület, mint itt, nincs még egy annyira elterjedt és annyira népszerű munka, mint ez, de jaj, a házak között igen sok a fundamentum nélküli vályogház, vagy sárház.

Lehet-e csodálkozni azon, hogy a házak egymásután dűlnek össze, hogy az időjárás viszontagságai alatt mennek tönkre. Télen nincs vásárnapi iskola, mert hideg van, mert be kellene fűteni, nyáron nincsen, mert meleg van. Ősszel még nem jöttünk bele a kerékvágásba; tavasszal meg már kár elkezdni, hiszen úgylis vége van nemsokára.

Hány vásárnapi iskolai munka működik papíron. A vásárnapi iskolai vezetők hány helyen tárcanélküli miniszterek. Cím munkaterület nélkül.

Munkánkat nyilvánvalóan szilárdabb alapokra kell építeni. Annyival inkább is szükség van erre, mert sokféle vihar ostromolja egyházunkat. A színtelen felekezetenélküliség, amelynek jelszava: egy Istenünk van, de amely jelszóra különösképpen mindig mi fizetünk rá, mert mindig akkor hangzik ez a jelszó, amikor valaki tőlünk elmegy, vagy valaki hozzánk hűtlenné válik.

Mint ahogy vásárnapi iskolai munkánk nem merülhet ki a felekezeti élet üres puffogatásából, mert ez csak olyan, mint a gyermekek riasztó pisztolya, melytől a verebek ugyan elrepülnek, de nem döglik meg egy sem közülük, éppenúgy vigyáznunk kell arra, hogy az evangélium alapján álló munka ne legyen színtelen és gerinctelen, váz nélküli munka.

Szükség van tehát arra, hogy a vásárnapi iskolai munka tudatos felekezeti jellegű s egyben komoly evangéliumi munka legyen.

Amint a húsunk csontvázon helyezkedik el és bajos volna az emberi testet a húsból felépíteni, ha ez a csontváz nem lenne, mint ahogy a folyó vize a maga áldásos és hasznos munkáját csak úgy fejtheti ki, ha a medrében folyik alá, éppenúgy a vásárnapi iskolai munkának is meg kell legyen a szilárd csontváza és meg kell legyen a határozott medre, amely benne megköti és hasznosabbá teszi az evangéliumi erőket.

Szükség van arra, hogy a vásárnapi iskolai munka hitvallásos munka legyen. Nem azt jelenti ez, hogy ott hitvallást tanítunk, hanem azt, hogy a hitvallások szelleme, szilárdsága és félre nem ismerhető határozottsága szabja meg a munka irányát.

Gyermekkoromban mindig csodálkoztam azon, hogy a vonat miért nem siklik ki és hogy milyen ügyes is lehet az a mozdonyvezető, aki azt a vonatot el tudja kormányozni azon a keskeny sínpáron. Persze, akkor még nem értettem a dolog titkát. Nem

tudtam azt, hogy nem a mozdonyvezető kormányozza a vonatot, hanem a biztosan lefektetett sín pár szabja meg a vonat irányát és az kormányozza a vonatot.

Ilyen valami szilárd, biztos sín pár a hitvallás. Ha egyénileg nem vagy is rendben itt ott egy-egy hittétellel, ha még problematikus előttem a keresztyén hitélet egyik-másik ága, csak bizd rá magad nyugodtan a hitvallások biztos sín párjára s arra vigyázz, hogy a vonat sebességét úgy igazgasd, hogy a sín párról ki ne ugorjon. Nem kell az új dolognak, új módszernek nagyon neki-hajtani és túlfokozni a tempót, viszont szükségtelen nagyon lelassítani az iramot régiesen óvatosságból és öreges aggódásból, hanem Isten lelke által vidd a rádbizott munkát a biztos sín páron.

Még több alapvető kérdést kellene felhoznom, de úgy érzem, hogy a mai világban ezekre van a legnagyobb szükség. Ezeket kell komoly mérlegelés tárgyává tenni és ezeket érvényesíteni munkánk folyamán.

A munka jelenlegi helyzete.

A csonkamagyarországi vasárnapi iskolai munka 1938-ig, id. Vidor János haláláig, felekezeti munkaképpen működött. A Magyar Vasárnapi Iskolai Szövetségbe beletartoztak a reformátusok, evangélikusok és baptisták, sőt mások vasárnapi iskolai munkái is.

Az a megoldás megfelelt az elmúlt évtizedek egyéb területen folytatott lelki munkájának is. Az utóbbi évek azonban új követelményeket állítottak elébünk. Minden lelki munka kezdett több és több gondot fordítani a felekezeti jellegre is. Több és több gondot fordítottak a felekezeti jelleg kidomborítására és a hitvallásra. Érezhetővé lett, hogy a fűszertelen étel diétás betegnek jó, de egészséges ember jobban szereti az izes ételt.

Megindult a vasárnapi iskolai munka felekezeti alakulása is. Még id. Victor János életében megindult a baptisták külön vasárnapi iskolai munkája, úgyszintén az evangélikusoké is. A felekezeti vasárnapi iskolai szövetség valójában úgy állott, hogy a neve felekezeti volt, de a tartalma, a tagjai, a munkája legnagyobb részt református.

Id. Victor János áldott egyénisége páratlan biztosítéka volt hosszú évtizedeken keresztül a felekezeti munkának, de amikor őt Isten a szeretett és áldott munkatérrel hazahívta, elérkezett az idő arra, hogy a Magyar Református Vasárnapi Iskolai Szövetség létrejőjön és szervezése meginduljon.

Muraközy Gyula, Victor János, Sebestyén Andor budapesti lelkészek és e sorok írója közösen beszéltek meg a megalakulandó szövetség irányelveit és szervezetét, míg aztán hosszas készülődés után az egyetemes Konvent jóváhagyta az alapszabályokat és megindult a szervezés munkája.

Erre a munkára több szempontból van égető szükség. Elsősorban a vasárnapi iskolai szövetség eddig angol forrásból táp-

lálkozó anyagi támogatása megszűnt. Ez Istentől való szégyenteljes figyelmeztetés volt arra, hogy járjunk a magunk lábán, hiszen szégyen, hogy Magyarországon lévő annyi vasárnapi iskolai munka nem tud egy központi szervet elhordozni és nem egy szövetségbe tömörülni.

Szükség van azért, hogy közös feladatokat meg tudjunk oldani és a vasárnapi iskolai munkát bizonyos alkotásokkal meggazdagítsuk. Fontos lenne gyermeküdülő telep létesítése, gyermekirodalom, vasárnapi iskolai segédeszközök, szemléltető képek, könyvek kiadása stb. Mindezeket meg lehet oldani akkor, ha felelősséget érzünk a közös munkáért.

Az 1940. évi konventi statisztika szerint Magyarországon 1168 vasárnapi iskola működött, 2784 csoportban, 2512 tanítóval és 98 540 növendékkel. Mit jelentene, ha a 2512 vasárnapi iskolai vezető tömörülne egy táborba s ehhez még hozzájönnének erdélyi testvéreink és a délvidéki munkások, hozzájönnének azok, akik ha nem vasárnapi iskolai vezetők is, de szívesen támogatják imádságukkal és áldozatukkal a munkát? Bizonyára olyan lelki és anyagi erőforrások állanának rendelkezésre, mely által évről-évre lehetne valami igen hasznos dolgot csinálni.

Nagyon természetes, hogy a vasárnapi iskolai munkában az anyagi tőkénél fontosabb a lelki tőke. De az a lelki tőke is csak a közösség által valósulhat meg. A vasárnapi iskolai munkásoknak egy céltudatos, imádkozó közösségbe kell tartozniok.

A szervezés munkája folyik. Tagok egyre többen jelentkeznek. A tagdíjak teljesen önkéntesek. A jelentkezések Ecsedy Aladár Tahitótfalu (Pest vm.) címre történnek és a nyugtázásokat „A Fecske” című vasárnapi iskolai vezetők apjában tesszük közzé.

Ime, így állunk. Nyári konferenciánkat augusztus első hetében Tahiban tartjuk. Szeretnék most a vasárnapi iskolai ügynek harangozója lenni, de olyan harangot húzni, amelynek kongását továbbítja egy titkos rádió és belecseng minden kis gyülekezetnek s minden parochiának az életébe.

Ecsedy Aladár.

A „Péter”-vitához.

Nem valami újságról emlékezünk meg, de — sajnos — abban a helyzetben vagyunk, hogy bizonyos dolgok akkor jutnak el hozzánk, amikor mások esetleg már el is felejtették. Politikai és egyéb kérdésekről meglehetősen gyorsan tájékozódhatunk, míg theologiai téren vagy egyáltalán nem, vagy csak igen megkésve érkeznek hírek. Szerencsére jelen esetben olyan problémával állunk szemben, amelyet akkor is nyitva lehet és talán kell is tartani, amikor egyébként megtörténik a döntés.

Évek óta folyik a munka a Károli-Biblia revíziója körül. Hogy részletekben mi történt s ma milyen stádiumban vannak a munkálatok, azt sajnálattunkra, nem tudhatjuk. A „Protestáns Szemle” májusi száma mindenesetre valamelyes felvilágosítással szolgál azon kevesek számára, akik valahogy hozzájuthatnak. Ebben két érdekes cikk jelent meg: Raffay Sándor: „A Károli Biblia revíziója” és Csengődy Lajos: „Az új bibliafordítás műhelyéből” címmel. Többek között nyilvánosságra kerül az a vita is, mely Mát* 16:18. helyes magyar fordítása kapcsán előállott. Tárnya abban foglalható össze, hogy *nevezett versben Petroszt (πέτρος) „személynévnek” vagy pedig „tulajdonságjelzőnek” kell-e venni. Előbbi esetben a régi Károli-fordítás szerint megmaradna: „Te Péter vagy”, míg a második lehetőséghez alkalmazkodva, a fordítás így hangzana: „Te Kőszikla vagy”.*

Annyira figyelemre érdemes ez az útkeresés, hogy a hivatalos revizorok mellett mindnyájunkat foglalkoztat s úgy gondoljuk, hogy minél több oldalról jövő hozzászólás legalább is nem lesz kárára a fordítás munkájának. (Minthogy részletekre nem akarunk kitérni, csupán jelezzük, hogy a régi forma megtartása mellett Karner Károly soproni theol. tanár, míg az új fordítás érdekében az előbb említett Csengődy Lajos emel szót)

Látásunk szerint első kérdés az lehet, hogy *milyen alapon dönthető el a „petrosz” szónak személynév- vagy tulajdonság jelzőmivolta.* Az erre való felelet helyességétől függ a fordítás sikere.

Három szempont jöhet mindenek előtt számításba: a) *irodalom,* b) *történet* és c) *szövegkritikai síkon kellene alaposan meg-*

vizsgálni a jelzett verset. Ezt meg is tették az illetékesek. Mégis kettős eredményhez vezetett ugyanannak a fáradtságos útnak a megjárása. Nem akarjuk a kutatás nélkülözhetetlen fennti módját eljelentékteleníteni, de szabadjon itt mégis megjegyezni, hogy *ebben az esetben az utolsó szót nem a kritika, mint pusztán kutatási eszköz — legyen az bármilyen alapos és modern* *hanem a teológiai meggyőződés mondja ki.* (Bizonyára ez sem maradt számításon kívül, de mégis úgy látszik, hogy nem azon volt a hangsúly.) Ismételjük, hogy a kritikának semmilyen formája ellen sem akarunk szót emelni s hogy az alábbiakban a lehetőség keretei között mégis mellőzzük, annak egyetlen magyarázata, hogy most elsősorban ebből a jelzett negyedik szempontból — nevezzük teológiainak — akarjuk megvilágítani a kérdést.

Négy pontban igyekszünk összefoglalni mondanivalóinkat

1. Bevezetésképpen ismertetjük a Péterre utaló és ebben a vonatkozásban valamelyes segítséget nyújtó bibliai verseket. Más szóval: Jézusnak és Péternek a Mát. 16: 18. előtti viszonyát akarjuk szemléltetni, amennyiben az evangéliumok kialakulásának szem előtt tartásával egyáltalán időrendről beszélni lehet.

András — Simon Péter testvére — ismerteti meg Péterrel Jézust Első találkozásuk után halija Jézustól: „Te Simon vagy, a Jóna (?) fia; Te Kéfásnak fogsz hivatni (ami megmagyarázva: Kőszikla)” (Ján. 1:42)

Úgy látszik, hogy ez a találkozás még nem volt döntő jelentőségű Péter számára. A *döntést* a csodálatos halfogás hozza meg. (Luk. 5:1—11) Itt kapja Péter az ígéretet: „Ne félj, mostantól fogva embereket fogsz” (10) A Péter név már itt is előfordul, de egy határozott Péter-megszólítással nem találkozunk.

„Péter- még több helyen előkerül Mát. 16:18. előtt, de minket adott esetben csupán három lókus érdekel: Mát. 10:2, Márk 3:16., Luk. 6:14. Ezek időileg is egész bizonyosan Mát. 16:18. előtt foglalnak helyet. Mindhárom megegyezik abban, hogy egyhangúlag említik Simont, akit Jézus Péternek nevezett.

Ilyenformán már korább — t. i. Mát. 16:18. előtt — ismeretes Péter, mint személynév s ott mintegy formális megerősítésével találkozunk egy korábbi tényleges helyzetnek. Viszont ezt az érvelést a kritika segítségével annyi oldalról meg lehet jogosan támadni, hogy semmiképpen sem alapozhatunk erre döntőleg a fdrdításnál. A *mérleget mindenesetre inkább a Péter oldalán nyomja le.* Úgy látszik, hogy Ján. 1:42. után Simon mellett a Péter név is meghonosodott és Jézus ezt mintegy konstatálja Mát. 16:18 ban. Még a mondat grammatikai alkata is inkább e mellett tanúskodik.

2. Akár egy arám szöveg fordításával, akár eredeti görög fogalmazással van dolgunk Máté evangéliumánál, ez a lényegen semmit nem változtat. így is, úgy is „Kéfást” mondott Jézus s mi a kritika minden segédeszközével sem vagyunk képesek eldönteni egész bizonyossággal, hogy az a Kéfás „Pétert” vagy pedig „Kő-

sziklát" jelent-e? Nem marad más hátra, mint beismerni a kutatás ki nem elégítő voltát s oda fordulni, ahonnan több bizonyossággal lehet beszélni: az *említett* *theologiai szemponthoz*. Ennek alapján kétségbe kell vonni jóelőre, hogy a *petrosz* és *petra* szavak kapcsán pusztá szójátékkal lenne dolgunk. Ha u. i. mindkét szó ugyanazt a fogalmat hordozza más más formában, akkor pusztá szójáték a főprobléma és így a fordítás elsősorban technikai kérdés. Erről viszont szó sem lehet. Ellenkezik ez az evangélium irodalmi (?) természetével. Mindkét szónak sajátos értelme van, *mégpedig nem elsősorban szóári, hanem írásos, theologiai téren*. Az a bizonyos szójáték nem irodalmi kedvtelésből csúszott be, hanem belső kényszer hívta életre, amit valamiképpen vissza kell adnia a fordításnak. *Ez pedig alig képzelhető el másképpen, mint Péter megtartásával* Itt látszik, hogy a „fordítás” és „értelmezés” mennyire nem választható el s mennyire nem lehet egyiket a másik rovására kiemelni.

3. Az egyház fogalmából következik, hogy arról Jézus nem beszélt, de nem is beszélhetett soha elvonatkoztatva. Ha valahol, úgy itt az ember, a bűnös ember nélkül egy lépést sem lehet tenni. A hit sohasem lehet valami emberektől függetlenül is szemlélhető, általánosságban mozgó dolog. Ádám nélkül, tékozló fiú nélkül nincsen hit, de ahol hit van, ott jelen kell lennie Péternek, Zákeusnak, mint Ádám-ivadékoknak. Ez az elhallgathatatlan együvértartozás jut kifejezésre Mát. 16:18 ban is. Már korábban ismert, névvel ellátott emberről, Ádám-ivadékról és a hitről, erről a mindig bűnös embernek ajándékozott erőről van szó. Nem egyikről vagy másikról, *hanem mind a kettőről* Ez a szójáték értelme, szükségyszerűsége. Ha nem így lenne, akkor Péternek még zárójelben sincs helye a fordításban. Ha viszont csupán Péterre gondolt volna Jézus, úgy tényleg csak reá, Péterre, a pápára alapította volna egyházát. Hogy ez abszolút lehetetlenség, arról kezeskedik a *petra*.

Talán nem eléggé világos az előbbi megfogalmazás — hiszen a lehetetlent kifejezni sohasem volt egyszerű dolog — de mindenképpen láttatni akarja az ember és a hit, a *petrosz* és a *petra* külön fogalmi körét valamint szoros együvértartozásukat.

4. A 2. pont alattiak szerint nyilvánvaló, hogy *Péter személyét* — olyanformán, mint az ószövetségben az Ábrahámét — se a római egyházra, se egyéb körülményre való tekintettel nem lehet figyelmen kívül hagyni. Egy hajszállal sem szabad a szükségesnél nagyobb jelentőséget tulajdonítani neki, de bármit is elvenni abból, ami őt ebben a vonatkozásban megilleti, nem lenne helyes. Ha pedig ilyenképpen következtetések maradunk, úgy el kell ismernünk, hogy Péternek különös szerepet juttatott Jézus a keresztyén egyház alapításánál. *Egy helyesen értelmezett prioritást tőle az írás szerint nem tagadhatunk meg*.

Nem egészen tisztázott dolog, hogy mi értendő Mát. 16:18. ekklézsiája alatt — s ebben az esetben is aligha fogunk pusztán

tudományos eszközökkel eredményt elérni —, de nem látszik ki zártnak, hogy az ekklézsia a Péter által alapított felső jeruzsálemi gyülekezetre vonatkozik, mely jelképesen — gondoljunk Izraelre, Sionra, Jeruzsálemre — magában hordozza az egész egyházat. Ez ugyancsak valamelyes fényt vet a Péternek tett kijelentésre, anélkül, hogy a katolikus felfogásnak támasztékot nyújtana.

★

A fentiekre való tekintettel, tisztelettel kérjük illetékes bibliafordítóinkat, szíveskedjenek megmaradni Péter — mint személy — név mellett s ha már okvetlenül szükség van arra a zárójelre, úgy abba a Karner által is javasolt „kö” kifejezést betenni.

Tőkés István.

Egyházépítő evangélizálás.

Számtalanszor megállapított és hangoztatott igazság, hogy egyházi életünk evangéliumi megújulásra szorul. Az újreformátori theologia azt tanítja, hogy ennek az ige hirdetése által kell végbemennie. Való igaz, hogy az Ige és a Szentlélek újítták meg az egyházat, de hogyha az igehirdetés hatását adott egyházi viszonyaink között közelebből megvizsgáljuk, úgy könnyen megállapíthatjuk, hogy igehirdetésünk hatásköre messzire elmarad attól a kiterjedéstől, amelyre az egyházi élet evangéliumi megújítása érdekében szükség volna. Egyházközseink tagjainak mindenütt csak egy aránytalanul csekély százaléka jön el a templomba az ige hallgatására, a túlnyomó többség mondhatni teljesen érintetlen marad az igehirdetés szempontjából. Ámde a keresztyén elv és igazság azt vallja, hogy nemcsak azokért van az evangélium, akik érte elmennek a templomba. Ennek a felelősségteljes átérzése indított egyeseket annak a munkának megindítására és végzésére, amelyet *evangélizálásnak* neveznek és amelynek célja az evangéliumot a templomi gyülekezetektől távolmaradó nagy tömeghez is közelhozni. Mint ahogy a fenti célkitűzésből máris világosan látható, az evangélizálás munkája sem fölöslegessé nem akarja tenni a templomi igehirdetést, sem azzal konkurrálni nem akar. E két munka nemcsak szépen elfér egymás mellett, hanem valósággal kiegészíti egymást, mert míg az evangélizálás a világias közönyösség tengereből ragad ki egyeseket avégre, hogy azokat szorgalmas és buzgó templomlátogató egyháztagokká tegye, addig a templomi igehirdetés tovább segíti őket a megszentelődés, az átadás és az újjászületés keskeny útján való haladásban. Mindebből világos kell legyen, hogy a templomi igehirdetés és az evangélizálás, mint ugyanegy istenországát építő, de más téren és módon munkáló törekvés nemcsak a maga sajátos módszereit alakította ki, hanem arra különös khárizmával fölruházott munkásokat is kivan. Ezt világosan látták és tudták már az apostoli őskeresztyén egyházban is, amint az Pál apostolnak az efézeusi gyülekezethez írott levelének következő soraiból is kiderül: „És ő adott némelyeket apostolokul, némelyeket evangyelistákul, némelyeket pedig pásztorokul is tanítókul” (4, 11.)

Ennek az igazságnak figyelmen kívül hagyása súlyosan megbosszulta magát és nagyrészen hozzájárult ahhoz, hogy a keresz-

tyén egyházak szakadatlan igehirdetés és pásztoráció mellett is annyira elerőtlenedtek az idők folyamán és hogy minden tiszteletreméltó missziói és karitatív intézményes tevékenységük mellett is, az emberiség politikai és társadalmi életében oly kevésbé tudtak irányt szabó és vezető szerephez jutni. A evangélizálás elhanyagolásának és hiányának tudható be, hogy az egyházi közélet magát a külvilágtól többé kevésbbé elszigetelve, a saját külön kis világát alkotta meg és így szükségképpen kettős életre kényszerítette tagjait, akik, míg egyfelől gondosan ügyeltek arra, nehogy a világ szellemének befolyást engedjenek az egyházi közéletbe, másfelől a világi közéletet túlságosan profánnak tartották ahhoz, hogy abban az egyház evangéliumi elveinek érvényesítésére befolyást igyekeztek volna biztosítani. Így alakult ki azután a mai helyzet, hogy míg az egyház a világtól elzárva őrizte a maga szentségét, addig természetes és elkerülhetetlen dolognak találta, hogy az egyházon kívül való világ mindinkább elszentelenedjék, anélkül, hogy ezért Isten és ember előtti felelősséget érzett volna

Az evangélizálás az a munkája a Krisztus egyházának, melylyel a király szolgálai kimennek a keresztútakra és a sövényekhez és kényszerítnek bejönni mindenkit, hogy megteljék a király háza. A munka eltérő természetéből folyik annak eltérő módszere is. Míg a templomi igehirdetés szolgálatában az igehirdető időt engedhet magának és gyülekezete tagjainak arra, hogy az ige lassanként meggyökerezve azok lelkében, idővel kifejtse a maga megújult életét és meg hozza a maga Istennek tetsző gyümölcseit, addig az evangélizáló igehirdető a legtöbb esetben olyanokhoz szól, akiket sem azelőtt nem látott, sem azután nem fog talán sohasem látni, így tehát az evangélizáló igehirdetőnek szükségképpen arra kell igyekeznie, hogy a rendelkezésére álló rövid óra alatt egy, az örökkévalóságra nézve döntő elhatározásra bírja rá a hallgatót. Ez a cél önként érthetőleg megszabja az igehirdetés mikéntjét is és lényeges különbséget hoz létre a kifejezetten *evangélizáló* igehirdetés (Evangelisationspredigt) és a megengesztelődésre irányuló igehirdetés (Heiligungspredigt) között. Ez a különbség azonban nem csupán az igehirdetéssel, hanem magával az evangélizálás sajátosan kialakult munkájával függ össze. Itt éppen csak futólag érinthetem a lényeges különbségeket.

Igét valaki egymagában is hirdethet egy templomi gyülekezetben, de evangélizálni nem lehet olyan előkészítő és utómunka (Vorarbeit und Nacharbeit) nélkül, amihez az evangélizáló munkatársakra, segítőkre is van szüksége, akik segítsenek neki a háló partravonásában. Enélkül a kiegészítő segédmunka nélkül az evangélizálás csak a háló kivetése volna, annak partrahúzása nélkül.

Egy további lényeges különbség az evangélizálás jellemző módszerében rejlik, amely a templomi igehirdetés vagy a közösségi építő bibliaóra módszereitől, leglényegesebb tényező lévén az evangélizálásban a hallgatóknak ott helyben döntésre való készítése, ami a vasárnapi iskolában gyakorolt félénk kézfelemeléstől

a Stuart Jakab által gyakorolt fogadalomteljes kéziogáson át, egészen az üdvhadseregben használt és egyfelől teljes lelki csődről vallást tevő, másfelől bizalomteljes átadásról bizonyágot tevő bűnbánati pad (Bussbank) elé való térdelésig és kegyelemért esdeklésig, mindmegannyi segédeszköze a lélek megtérésre és újjászülésre segítő öntudatra jutásának.

Ezzel szorosan kapcsolódik az evangélizálóval vagy segítővel való utólagos négy szemközti bizalmas megbeszélés (Nachbesprechung), amely esetleg meghatározott időben való napközi lelki konzultációkká (Sprechstunde) szélesedhetik ki, végül pedig az evangélizálás által fölbresztett lelkek heti imaközösségei, amelyekben az újszülött istengyermekei az imában és közösségben számukra várakozó lelki áldásokat átvenni és a testvéri könyörgés (intercessio) szolgálatába magukat belegyakorolni találnak alkalmat.

A leglényegesebb különbség a rendes templomi igehirdetés és az evangélizálás között mégis az az egyház szempontjából felbecsülhetetlen érték, hogy az evangélizálás által fölbresztett egyháztagek egy kis csoportja jön létre, amely megfelelő lelkipásztori vezetés mellett kiváltképpen alkalmas arra, hogy a lelkészeink által annyira áhított gyülekezeti lelki magot (Kerngemeinde) alkossa s mint ilyen, az egész egyház lelki megújulásának kovászává váljék.

Mi voltaképpen az evangélizálás hatásának a titka? Ez a kérdés mindig érdekelte az egyháztörténészeket, de téves úton járnak, mikor azt tanítják, hogy Wesley és Whitfield evangélizálására azért tértek meg tömegesen az emberek, mert igehirdetésükben a kárhozat borzalmait megrendítő élnkséggel ecsetelték a hallgatóság előtt. Nagy tévedés. Próbálja meg akárki a gyülekezet előtt a legrealisztikusabb és idegvesztőbb módon ecsetelni a kárhozal borzalmait, ezzel ugyan soha nem fog egy lelket sem a megtéréshez vezetni. A hathatós evangélizálás titkát Finney önéletrrásában leplezi le, amikor elbeszéli, hogy Angliában tartózkodása alkalmával egyik lelkész megkérte, hogy egyik vasárnap reggel egy közeli nagy ipari központban levő inasotthonban, amelynek az illető lelkész hitoktatója volt, tartson egy evangélizáló órát. Finney készséggel teljesítette a kérést és szolgálatát valóban meglepő siker koronázta, mert az óra végén az ifjaknak majdnem a fele késznek nyilatkozott Krisztus követésére. Hazamenet a töprengő hitoktatóból végre kirobban a csodálkozás afőlött, hogy Finney lényegében semmi különös dolgot nem mondott beszédében, amit akármelyik más igehirdető nem mondhatott volna. „Igaz — válaszolta Finney —, de az a kérdés, hogy vajjon csakugyan elmondta volna-e bárki más? Vajjon úgy megragadta volna-e az ifjakat a lelkiösmeretüknél fogva, mint ahogy azt én tettem ?

Nos hát pedig éppen ezen fordul meg a dolog a legtöbb helyütt az egyházi életben. Ezt ugyancsak Finney szemléltette egy tényleg megtörtént esettel, melynek szereplőit személyesen ismerte.

Két ifjú lelkész, egymásnak jó barátja került ki egyidőben a theologiai főiskoláról két egymástól nem távol fekvő községbe. Nem sok idő múlva az egyiknek gyülekezetében ébredezni kezdtek az egyháztagok, megtérések, átadások, életmegújulása következtek be, míg a másik ifjú lelkész gyülekezetében minden a régiben maradt. Egy alkalommal egy szomszédos városban összeháldkozva s egyházaik életéről beszélgetve, az ébredő gyülekezet lelkésze fölajánlotta barátjának, hogy ír számára egy prédikációt, amit a legközelebbi vasárnap mondjon el. A barátja szívesen fogadta az ajánlatot s a legközelebbi vasárnapon elmondotta a barátja által írt beszédet. Ámde beszéde vége felé észrevette, hogy a szószékkel szemben az első padban ülő főgondnok arcán a meghatottság és lelki nyugtalanság észrevehetően kiütözött. Mivelhogy a főgondnok igen gazdag ember volt, akinek az egyház iránti jóindulatát a lelkész minden áron megőrizni törekedett, istentisztelet után a főgondnokhoz lépett és sajnálkozását fejezte ki előtte, hogy szavai által a főgondnok magát találva érezné és biztosította őt afelől, hogy nem volt szándékában őt személyében érinteni. Csak természetes, hogy ezek után továbbra is minden a régiben maradt abban a gyülekezetben.

Az élőszóval való evangélizálás velejárója és hasznos kiegészítője az iratok által való evangélizálás. Igen jól használható mind az előkészítő, mind az utómunkában. Az iratok (traktátusok) által való evangélizálásnak két fő módja van, ű. m.: a buzgóbb gyülekezeti tagok által való személyes osztogatás és a kolportázs útján való terjesztés. Sajnos, honi egyházunk e két eredményes mód közül egyiket sem vette gyakorlatba. Erdélyi szűkebb hazánkban csak az eleven kisebb egyházak, ű. m.: szekták alkalmazzák, amelyektől e téren igen sokat tanulhatnánk. Sajnos, mi e két bevált módszer közül a legrosszabb harmadikat alkalmaztuk. Nyitottunk egy iratraktárt, lehetőleg félreeső udvari helyiségben, kitettük az ajtó fölé az „Iratterjesztés” feliratot és azután várjuk, míg hébe-hóba valaki oda betéved, vagy ha már éppen nagyon megerőltetjük magunkat, nagyobb gyűlések, konferenciák alkalmával a folyosón egy asztalra elrendezünk egy irat- és könyvválasztékot s alkalmat adunk ezáltal a folyosóra dohányozni kivonulóknak az esetleges iratvásárlásra. Mindez azonban magán hordja az esetlegesség és másodrendűség bélyegét, márpedig az az egyház és az a gyülekezet, amely az evangélizálást másodrendűnek, vagy éppen mellőzhetőnek tartja, az az evangélizálás fontosságának minden elméleti elismerése mellett is kívül marad annak hatásköréből és elesik annak áldásaitól.

Dr. K. Tompa Arthur.

Vasárnapi iskola.

A gyermekpásztoráció.

A vasárnapi iskolás gyermekek személyes pásztorlása.

A gyermekeknek meglátogatása a gyermekpásztoráció egy másik, Istentől rendelt mellőzhetetlen alkalmá.

Az Ótestamentumban ismerős a beteglátogatás fogalma (pl. Jób 2:11 és köv. versei), bár itt inkább azt látjuk meg, hogy miképpen nem kell látogatni, vigasztalni. Részvétlátogatással is találkozunk (I, Kron, 7 21-22. versekben), hol a Gáth-beliek által elpusztított fiait sirató Efraimot — valószínű — azzal vigasztalják barátai, hogy Isten fiai helyett fiakat ad neki. De a személyes pásztoráció alkalmait nem ismeri, nem használja az áldozó, ceremonizáló ótestamentumi papság.

Az Újtestamentumban „a jó pásztor^o tanításával (Az elveszett juh) cselekedeteivel (Máté és Zákeus elhívása, nálunk és Mária, Márhánál tett látogatásai), kiváltképpen „Az utolsó ftéletről” (Mát. 25:31—46.) szóló tanításával határozottan a pásztori látogatásra teszi a hangsúlyt. Példáját követik tanítványai és az apostolok; az őskeresztyén gyülekezetek vénei és diakonusai; egészen addig, amíg az igehirdetés helyét ismét a ceremonizálás foglalja el s keveset semít a keresztyén ember a maga személyes kérdéseivel, nyomoruságaival.

A reformációban, majd a pietistáknál, methodistáknál, különösen pedig a XIX. századi belmissziós mozgalmakban, ezeknek vezéralakjainál (Raikes, Wichern), nálunk a XX. század első negyedében kerül előtérbe a pásztori látogatás, különösen a vasárnapi iskolai munkával kapcsolatban.

Evangelizációs munkáink (a vasárnapi iskolai munka is) jelenlegi hanyatlásának nagyrészből oka a *pásztori látogatások* ellaposodása, értékének lebecsülése, illetve *elhanyagolása*. Ezért úgy érezzük, hogy a gyermekek komoly pásztori látogatásával foglalkoznunk kell, mert Krisztus erre példát adott, ezt megparancsolta (Mt. 25:31—44); s akkor és ott, amikor és ahol ezt komolyan vették, Lelke által mindig is áldotta a munkát.

A gyermekek pásztori látogatásának két alkalma ismeretes *t a rendes és a különös.*

I. A *rendes* pásztori látogatás általános szabályai, hogy legalább évente egyszer meglátogatjuk a gyermeket magát. Ez alatt az értendő, hogy különösképpen vele foglalkozunk s meg is mondjuk, hogy ez a látogatás most éppen neki szól. A látogatásra komolyan előkészülünk, akárcsak a templomi igehirdetésre. Az előkészületnek két része van. Egyik az *általános előkészület*, mikor tervet csinálunk írásban a vasárnapi iskolások látogatásának módja, időbeosztása és az általános cél megállapítására nézve. Vigyáznunk kell, hogy a látogatást ne aszerint osszuk be, hogy ki gazdagabb, kedvesebb, közelebb lakó, hanem az Igével és a vasárnapi iskolai munkával való viszonyuk szerint. Először azokhoz megyünk, akiknél ez a viszony ítéletünk szerint nem kielégítő. Az *előkészület* másik része az, mikor közeledik az az idő, mikor a *látogatásra következő gyermek családjához egy két nap múlva elmegyünk.* A látogatást nem jelentjük be, de alkalomadtán sejtetjük, hogy az következik.

Annak a tudatában, hogy mi nem a magunk, hanem egyfelől a Krisztus, másfelől a gyülekezet, illetve a vasárnapi iskola követségében járunk, komolyan számba kell vennünk azt, hogy milyen viszonyban van a család a Krisztussal, egyházzal s a vasárnapi iskolával. Ha komoly, istenfélő, hívő családhoz megyünk, ahol a vasárnapi iskolai munkát is bizonyára szeretik, könnyebb a dolgunk, de azért imádságos készüllet és egy evangéliumi üzenet nélkül ide sem mehetünk el. Sokkal nehezebb akkor a helyzet s nagyobbak kell lennie az előkészületnek, ha egyházellenes, templomkerülő, hitetlen, káromkodó, részegeskedő családhoz kell mennünk, oda, ahol a vasárnapi iskolai munkát is ellenzik, vagy nem sokra becsülik. Emberi erőnk, bölcsességünk s vélt tekintélyünk a legtöbbször elégedetlen a komoly és eredményes látogatás megtételére, ha csak a Lélek nem szól helyettünk s nem segít bennünket. Ezt a segítséget komolyan kell kérnünk, elfogadjunk, ami abban áll, hogy fel is használjuk azt.

De számba vesszük a gyermeket is. A róla szerzett tapasztalatainkat megrögzítő *naplónkat elővéve*, újra magunk előtt látjuk a gyermeket, mint vasárnapi iskolást, alkalmunk van megállapítani, jár-e, a vasárnapi iskolába pontosan, ha nem jár, mi az oka? Ha jár, jó magaviseletű, törekvő, haladó, fejlődő e, vagy visszaeső? Keresztýén életében és másokkal szembeni viselkedésében, engedelmisségében meglátszik e rajta a munka áldása? A anyagot buzdítani, a jót megdicsérni a gyermek lelki beállítottságához és a családnak az ügýhöz való magatartásához képest elengedhetetlen kötelességünk, de az Ige szellemében!

Mikor látogatni indulunk, sok tapintatra van szükségünk, hogy a belépéstől az onnan való távozásig az Ige légkörébe és annak fényébe állítsuk a gyermeket és a vasárnapi iskolát s hogy

bár mi vezetjük a beszélgetést egy határozottabb irányban, alkalmat adjunk arra, hogy maga a gyermek is beszéljen, esetleg bizonyosságot tehessen, de mondassák el a szülők és a nagyobb testvérek is vonatkozó gondolataikat.

2. *A különös* pásztori látogatás alkalmai: a gyermek betegsége, szüleinek halála, nagyobb elemi csapások, családi kellemetlenségek (verekedés, gyilkosság); de alkalmak az örömesetek is (megjutalmazás, kitüntetés, előlépés, befejező vizsgatétel, konfirmációi előkészítés megkezdése, az otthonból iskolába vagy mesterségre távozás, el- vagy beköltözés, ünnepélyen való szép bizonyágtétel megdicserése, az óvodáskor elérte), hogy ne a vasárnapi iskolában találkozzék először a vezető a gyermekkel.

A betegágy mellett legelőbb a testi szükségekről, orvosságról, gyógyulásról, majd a betegség és a lélek, a keresztyén ember viszonyáról, Istenről és a betegségről s mindenek felett „*az áldott Orvosról*” kell bizonyosságot tennünk, súlyos esetben az 0, halálban is életet és üdvöt adó hatalmáról, szeretetéről.

Halálesetnél nem „résztétet nyilvánítunk”, ami egy kis vasárnapi iskolás fiú meghatározása szerint „*sdpitozás*” csupán, hanem evangéliumi vigasztalást: a feltámadást, az örökélet mindenél drágább hirdetését és igaz vigasztalását.

Csapásoknál Isten hatalmáról, a próbatételről, büntetésről, bűnről, megtérésről s Isten felemelő szeretetéről kell bizonyosságot adnunk.

Az örvendezésben, kitüntetésben Isten jóságos kegyelmét s nem a magunk kiválóságát kell megláttatnunk. Utalnunk kell két dologra. Egyik, hogy az öröm megosztva szaporodik, másik, hogy sok kísértést rejt magában, ha nem az Úrban örvendezünk.

A gyülekezetből távozóknak lelkére kötjük az idvességes tudomány soha el nem felejtését, a vasárnapi iskolába való további részvételét, az ott tanultakról való bizonyágtételt, a velünk való kapcsolat további fenntartását. A hozzánk beköltözötteket örömmel fogadjuk, meghívjuk a munkában való részvételre, miközben megtudjuk azt, hogy ahonnan jött, mi és hogyan volt s az ottani dolgokban hogyan forgolódott, meg volt-e elégedve, vagy többet kíván e téren s búcsúzóul megígértetjük, hogy a következő vasárnap találkozunk. Ugyancsak szeretettel hívjuk a legkisebbeket is az első találkozóra. És a nagyobb, vasárnapi iskolából távozókat ünnepélyes búcsúztatás után a látogatáskor az ifjúsági munkába való bekapcsolódásra kérjük.

Csak e szempontoknak a figyelembevételével, komoly érvényesítésével lesz a vezető látogatása több, mint a „látogatások” általában, vagyis pásztori látogatás. Nehéz út, de járnunk kell rajta, mert nagy lehetőségeket és kimondhatatlan áldásokat rejtget. *A vasárnapi iskolai munka, ha komoly magvetés, a látogatás a vetés gondozása.* Rossz gazda az, aki csak vet, de vetését soha

meg nem nézi, nem kapálja, nem gyomlálja, mert nem lesz jó aratása.

A látogatásban elmaradhatatlan két eszköz a Biblia és az Enekeskönyv. Mellőzhetetlen az igehirdetés s lehetőleg istentisztelet formájában s végződjék imádsággal.

A szerzett tapasztalatokról naplót vezetünk (személyi-lap alakjában), de nem csupán az utókor számára, hanem munkánkban leendő figyelmes felhasználás céljából.

Mózes András.

Tanítsak:

Június 22.: A vasárnapi iskola és a gyülekezet. Lk. 2:41—52. Am. 2:52 Zhé. 75.

Június 29.: A vasárnapi iskolai szövetség, Kor. 12 :12—27. Am. 12: 27 Zhé. 78.

Ne felejtsük el meglátogatni vasárnapi iskolásokat!

i r o d a l o m

A szerkesztőség csak az ebből a célból beküldött theologiai vagy pedagógiai vonatkozású művek ismertetését vállalja.

M. Nagy Ottó: Isten Igéje.

Kolozsvár, 1941. 90 l.

Mindenekelőtt őszinte örömmel kell kifejeznünk, hogy magyar theologiai irodalmunk ezzel a könyvvel is gyarapodott. Nem csupán egy újabb papirosomról van szó, hanem benne olyan előjelt látunk, melynek okvetlenül folytatása kell, hogy legyen. Az alábbiakban megkíséreljük ezen állításunkat is indokolni.

A könyvet mintegy ismertetni aligha lehet. Annyira a leglényegesebbekre szorítkozik a szerző, hogy írása tulajdonképpen vázlata annak a hatalmas anyagnak, melyet előkészületei folytán feldolgozott. Ilyenformán egyetlen helyes megoldás, ha kezünkbe vesszük magát a könyvet és átolvassuk, ami rövidségére való tekintettel minden nehézség nélkül keresztülvihető.

Ha tartalmáról mégis mondani akarunk valamit, úgy legtalálósabban talán azt állapíthatjuk meg, hogy mindenestől a Szentírás értelmére vezető kalauz akar lenni. Hármass beosztásával (Kijelentés, Szentírás és Igéhirdetés) éppen a Szentírás értelmét, az Igét helyezi eléünk s azt világítja meg hármass megjelenési formájában. Nem vitázik a különféle szellemi áramlatokkal, de sorai között ott van a leghatározottabb pozitív magatartás, mely leszámol mindennel, ami árnyékot vethetne Isten kijelentett beszédére. A racionalizmus, ideáizmus, természeti theologia, a vallástörténeti felfogás mind-mind háttérbe szorulnak anélkül, hogy egyáltalán említés lenne róluk téve. Az Ige és az arról bizonyosságot tevő keresztyén világ nem a fejlődésnek legmagasabb foka, hanem olyan valami, amit sem meg nem előz, sem nem folytat semmi; nem egy létrafook, hanem egyetlen semmivel össze nem hasonlítható valóság. *Ennek a pártatlanságnak biztosítéka a kijelentés maga, az írás értelme, vagy más szóval igéhirdetésünk tartalma; Krisztus, kegyelem, szabaddítás, bűnbocsánat.* Egyetlen fejezet sincs, melynek ne ez állana középpontjában. Sorra veszi az egyes szentírási könyveket és azt keresi, hogy „hogyan tesznek bizonyosságot a mi Urunk Jézus Krisztusról.” (18. o.) Az igéhirdetést is *egyedül* ez a szempont határozza meg. (Itt különösen utalnunk kell az „igéhirdető egyház kísértései” című 46. pontra.)

Ezek után legyen szabad néhány megjegyzést is fűzni a könyvhöz.

1 Minthogy tulajdonképpen egy bibliatanulmányozáshoz nélkülözhetetlen olyan kézikönyvnek is tekinthetjük, mely nem adat-, hanem lényegismeretet nyújt, szükséges lett volna minden szentírási könyvvel *külön és részletesebben* foglalkozni, hogy így valóban kalauz lehessen az írás bonyolult vilá-

gában. Nem csupán ú. n. világi emberek, hanem mi, lelkipásztorok is nélkülözünk ilyen segédteszközt s igazán megérdemelné a fáradságot ennek a bővített formájú segédkönyvnek az elkészítése. Ezzel többet segítenénk igehirdetésünkön és egyáltalán egész egyházi munkánkon, mint a prédikációk beláthatatlan sorozatával — anélkül, hogy azokat lekicsinyelnénk, ha megérdemlik a prédikáció nevet — és legalább olyan szükséges úgy gyakorlati, tudományos theologiai szempontból, akár egy jó dogmatika vagy ekleziásztika, hogy az exegézisről ne is beszéljünk. Nem hiszem, hogy a szerzőnek ilyenirányú munkája úgy az „ifjúság”, mint „az egyház minden tagjánál” örömteljes felvételre ne találna. Ha helyes ez a gondolat, úgy érdemes lenne tüzetes vizsgálat tárgyává tenni a kérdést.

2. Mellőzzük még csak a kisebb részletekbe való bocsátkozást is, de úgy a könyv szellemével, mint írásismeretünkkel ellentétben állónak látjuk mindjárt az első oldalon azt a megállapítást, mely szerint a természeti világ, az emberiség történelme vagy lelkiismeretünk felébreszthetné bennük, hogy „van Isten.” A Krisztusban kijelentett Istenre semmi sem utalhat önmagában még ebben a jámbor formájában sem. Az a valami, amit felébreszthetnek, semmi körülmények között nem lehet egyéb az abszolút istentelenségnél az Írás értelme szerint.

3. Merevnek látszik az Írással kapcsolatos megállapítás (9. oldal 2. bekezdés), hiszen ezzel ugyanegy síkra helyezjük az Írás megjelenési formáját magával a kijelentéssel, a testté lett Igével, Jézus Krisztussal. Az Írás egyelőre — esetleg örökre — le van zárva, de a „semmit nem tehetünk hozzá és nem vehetünk el belőle” mégsem jelentheti az egyszersmindenkorra megállapított bibliai szöveget. A Kijelentés tényleg tökéletes és örökre lezárt, de az arról való bizonyágtétel — jelen esetben az írás — nem föltétlenül.

4. A törvény és evangélium, az ó- és újszövetség viszonyát nyilvánvalóan nehéz néhány sorban kifogástalanul megmagyarázni, de mégis az a benyomásunk, hogy — ugyancsak a könyv szellemével ellenkezőleg — a 19. oldalon a törvény alsóbbrendűségére engednek következtetni a vonatkozó megállapítások. Erre ma különösképpen vigyázni kell, amikor brutális tények még itt is előjeleit ismertetik meg annak a küzdelemnek, melyben esetleg református egyházunknak is része lesz.

A könyv igazi értékét csak az elolvasás mutathatja meg igazán. Tömörségénél s alaposságánál fogva s főképpen már ismertetett céljára való tekintettel mindnyájan őszinte meglepéssel olvashatjuk és várjuk esetleges átdolgozását, helyesebben kibővítését.

Tőkés István.

Ébresztő. (Keresztyén ifjúsági vezetők lapja)

Kiadja: A Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Nemzeti Szövetsége, Budapest, VIII. Horánszky-u. 26. Megjelenik minden hó 15 én.

A KIE sajtó szolgálni, segíteni akar.

Ezt a kijelentést az Ébresztő szerkesztője a KIE sajtóval kapcsolatosan használja, ezzel azonban pontosan körvonalazza azt a célt amelyet az Ébresztő maga elé tűzött. Ez a lap, mint a keresztyén ifjúsági vezetők lapja, gyakorlati, iránytszabó módon azt a keretet nyújtja, amelyben a keresztyén

ifjúsági egyesületek munkája halad. Vezetők lapja, de nem elméleti kérdések fejtegetése által, hanem abban a formában, hogy hónapról-hónapra összefoglalja és közzéadja azt az anyagot, amelyet az ifjúsági vezetők az elkövetkezendő hónap alatt felhasználhatnak.

Ebben a pillanatban előttem a III. (XV.) évfolyam 5—7. száma áll, más szóval az 1941. évi januári, februári és márciusi szám. Amint a számok tört sora mutatja, ez a lap nem polgári, hanem iskolai évszámítást követ, azt az időszakot látja el anyaggal, amely a tanuló ifjúság közti munka számára adva van, amely azonban a földműves és iparos ifjúság számára is a legalkalmasabb munkaidő. Minden szám ad egy vezércikket, egy havi anyagot és a serdülő munka számára egy rövid programot.

Mindhárom *vezércikket* Erdős Sándor, a lap szerkesztője írta. Először a KIE sajtó hivatását, majd a KIE és a cserkészlet viszonyát, végül pedig a vezetőképzés fontosságát hangsúlyozza, rámutatva arra, hogy a KIE sajtó lényege a szolgálat; a KIE munka és a cserkészlet kiegészítik egymást; a vezetőképzés és állandó vezetők beállítása pedig az ifjúsági munka legégetőbb kérdése.

Az *összejövetei anyag* minden számban hat részre oszlik. 1. Először „népünk hősei” cím alatt kiváló magyar férfiak életéről rajzol képet. Ismerteti Csókás József, Mathiász János és Nagyatádi Szabó István életét, munkásságát és jellemrajzát. Megemlíti, hogy a gyümölcstermelő, a szőlő-nemesítő és a politikus alakjában egyaránt meg tudja mutatni a hitet, mint a nagyság itkát. 2. Az „önképzőkör” anyagát az 5-ik számban az újság, a 6-ik számban a magyar mivolt, a 7-ik számban pedig az ember értékelésének tanulmányozása alkotja. 3. Harmadszor „könyvismertetést” ad. Az egymás után következő számok János vitézt, Bánk bánt és az ember tragédiáját ismerteti és dolgozza fel az összejöveteleken való ismertetés számára. 4. Az „ünnepélytervezetek” csak utalásokat adnak azokra a művekre, amelyek alapján egy-egy KIE ünnepség összeállítható, teret nyújtva ezáltal az által a egyesületek egyéni képességeinek megnyilvánulására. 5. „Az Ige asztalánál” című rovat az Ap Csel. 4 32—8: 4. részét dolgozza fel 12 bibliaóra anyagában. Ezeket a bibliaórai vezérfonalakat az Ige tiszta értelmezése és az ifjúság életéhez való alkalmazása jellemzi. 6. A hatodik rész „A mindennapi Ige” cím alatt naponkénti csendesóra tartásához ad textus-gyűjteményt Jézus evangéliumából.

A *serdülőmunka* kérdése is rendszeresen szerepel a folyóiratban. Tartalmaz munkaprogramot és gyakorlati útmutatást.

Összefoglalás képpen megállapíthatjuk, hogy a lap, kitűzött célját, a szolgálatot hűségesen teljesíti. Ezért minden ifjúsági vezetőknek, felelősségteljes munkája közben, értékes segítséget nyújt.

S. J.

Tanítóírók és költők Bokrétája.

Gyűjtötték: Kiss József és Könnö László. Jászberény, 1941. 116 lap.

Ezen szép, ízléses kiállítású könyvben, mint címe és a fedőlapját díszítő „Bokréta” mutatja, 29 tanítóíró ugyanannyi elbeszélését, életrajzát, meséjét; 40 tanítóköltő összesen 80 versét veszik az olvasók.

A színpompás „bokrétában” gyönyörködve, egyre inkább a magyar

nemzetiszín rajzolódik elénk. Még az idegen hangzású nevük írásából is igazi magyar szív érzése és muzsikája csendül ki. Ime, a magyar Géniusz lélekátteremtő ereje.

A magyar tanítóírók és költők lelkének a könyv piros, fehér, zöld igazi magyar megnyilatkozása.

A piros szín ott van azokban az írásokban, melyek arról beszélnek, hogy ezer esztendőn át dicső elődeink, a világháborúban pedig maguk az írók, vagy azoknak hősi halált halt hozzátartozói vitézül és bőségesen ontották vérüket a magyar földért, a magyar életért, a magyar jövőért. Kicsendülnek a vallomások: Nem hiába !

A fehérszín az az írások képviselik, amelyek a magyar lélek Isten lelkéből fakadó szeretetét, megértését mutatják mindenkiel szemben.

A zöld a reménység jelképe, azon írások értékei, gyöngyszemei, melyekből elpusztíthatatlanul és diadalmasan bontakozik ki a magyar jövőndő.

A könyv időszerűségét három dolog adja meg.

Egyik az, hogy Észak-erdély hazatérésének legelső örömvirágaiból köt gyönyörködtetésre, megőrzésre „bokrétát”

A másik, hogy dicső honvédeinknek a világháborúban tanúsított vitézi nem egyszer csodás tetteit, néha a nehéz helyzetben is mosolyt fakasztó humoros eseteit, ma már kellő idő távlatából és olyanok elevenítik meg az olvasók előtt, kiknek Isten erre írói ihletet adott és akik éveken át ott küzdöttek maguk is a csatamezőkön és győzedelmesen, mert mindenütt és mindig kívül Magyarország határain.

A harmadik pedig az, hogy ez a könyv az első *hitvallás és bizonyosságtétel* a Hazatérés után arról, hogy az anyaországi és erdélyi tanítóknak és tanítottaknak, vezetőknak és vezetetteknek együtt kell és együtt lehet dolgozni.

Nagyon örvendünk annak, hogy az írók és költők között nemcsak Erdélyből elszármazott, hanem valóban az erdélyi könnyes és kicsi darab kenyőren alig élő és óriási feladatokat megoldó tanítóink: Sarka Lajos, Székely Gyula, Tóth Zsigmond, Adorjáni Zoltán és Kovács Lajos nevével és val is találkozunk.

Adorjáni Zoltán lukafalvi ref. tanító „Én is hiszek” című versében a Magyar Hiszekegynek mindjárt keletkezése után, 1926-ban, örök szépségű visszhangját adja.

Kovács Lajos kolozsvári ref. kollégiumi tanító „A megmentett tehén” című elbeszélésében a komoly, evangéliumi tanító és katonai felettes arculatát ragyogtatja felénk fajtestvére és alantasával szembeni magatartásában.

Különben a könyvet nem dicsérjük, felel az önmagáért.

Szívünkől óhajtjuk, hogy ezen szép kezdet után, újabb írásokkal könyvekkel építsék tanítóíróink és költőink a magyarélet jövőjét, széttörhetetlen egységét.

Mózes András

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély” Iratterjesztésében.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóié tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor. Ára 2— P

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rabold Gusztáv. A Synoptikus evangéliumokról szóló Kálvin-Kommentár II. kötete. Ára 6— P — Kapható még: Kommentár a Synoptikusokhoz, I. kötet. II. kiadás. Ára 650 P. Előkészületben a III. kötet. (6 P.)

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

W. Lüthi—Nagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2 — P

Horváth Jenő: Az egyház világmissziója. „Élő Könyvek” 30. sz. —.40 P.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása. 170 oldal. Ára 6 — P

IKE-jelvény, három színben zománcozva, az IKE-központ hivatalos kiadványa (csak 10-nél több példány rendelhető), ára darabonként — 50 P

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható ; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként — 10 P

Or. Sebestyén Jenő: Mi a jegyesség? ára 10 fillér.

Dr. Kiss Ferenc *Hogyan készülünk a házasságra ?* ára 10 fillér.

Zengjen Hálaének, IX-ik, legújabb kiadás, ára 40 fillér.

A mi dalaink. VI-ik, legújabb kiadás, ára 60 fillér.

Bántó Tercsi: Ibolyavirág. Kis színdarab gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára 20 fillér.

Oebreczeni László: A mi művészetünk. (Fatornyos hazámbój.) „Ifjú Erdély” kiadása, 130 oldal, több, mint 50 illusztrációval. Ára 3— P. Egyszerűbb kiadás ára 2— P

Mikos Lajos: Leányélet és Leányarcok a Bibliában. A leánymunka kitűnő segédkönyvei, áruk: 150 és 280 P

Ecsedy Aladár: Örvendezzetek! 30 előadásra alkalmas darab, ára 5— P

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az **„Ifjú Erdély” Iratterjesztésében.** A „Soli Deo Gloria” 8|övetség és „K. I. E.” minden még kapható kiadványa, az „Exodus” kiadványai (Karácsony Sándor könyvei stb.), valamint a „Bethlen Gábor” könyvkereskedés és a „Studium” kiadványai eredeti bolti árukon kaphatók. **Új szorgalmi képek, bibliai mondasos képeslapok** nagy választékban kaphatók.

Az ország egyetlen református politikai napilapja a

„TISZÁNTÚL”

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, Ferenc József-út 49. Főszerkesztő: Uray Sándor. Felelős szerkesztő: Kovács József. — Előfizetési árak: Egy hóra 240 Pengő, negyedévre 720 Pengő.

„Grafika”-nyomda, Kolozsvár, Hitler-tér 13. — Felelős vezető: Jordáky Lajos

XXIH. ÉVFOLYAM _____:

1941. 7. SZÁM.

T A R T A L O M »

Prédikációvázlatok. (Farkas Jenő.)

Isten és a Sátán. (Kozma Tibor.)

A házasulandók élőkészítése. (Sinka József.)

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:

DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY. Egész évre.....4 P

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Kolozsvár, Hitler Adolf-tér. Ref.Theologia. Egyes szám ára 40 fill

A „Dolgozatok a református theologiai tudományok köréből” c. füzet sorozat legújabb számait

16-ik szám:

DR. TAVASZY SÁNDOR:

Az ethika mai kérdései.

Ára 60 fillér.

17-ik szám:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra

Irta: Dr. Gönczy Lajos. Ára 80 fillér.

18 ik szám:

KOZMA TIBOR:

Téma és textus a prédikációban

Árai 1— Pengő.

Még kapható:

Dr. Ra vas z László

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkei, előadások. 350 oldal. Ára T— P

Tűz és Só

címen jelent meg Sáros Géza prédikációskötete. A 31 beszédet tartalmazó, 200 oldalas, finom kivitelű könyv ára 4— Pengő.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Úr Jámbor szolgálja.

Szellemi szórakozás együgyű keresztyének mulattatására.

Fordította: Dr. Makkai Sándor, Ára 40 fillér.

Prédikációvázlatok

Imhol a király.

I. Sám. 12: 1–14.

Sámuel könyveinek ez a tizennégy verse az egész Szentírás egyik legmegragadóbb része. Az egész tizenkettedik rész rövid tartalma az, hogy Izrael népének ez az igen nagy alakja, bírása, látnoka, aki ifjúságától kezdve a nép előtt jár az Úr szolgálatában, megöregedvén, leteszi tisztét, új vezetőt ad a népnek s ebből az ünnepi alkalomból megmutatja a helyes utat, amely az Istennek kedves s népének is életet és boldogságot ígér.

Sámuel tekintete egyfelől a *mult* másfelől a *jövendő* felé fordul.

I. Amikor az első 11. versben a *mult* felé fordul, legelső sorban a saját maga életéről tesz még egyszer bizonyosságot: „előttetek jártam ifjúságomtól fogva mind a mai napig.” Ezekben a szavakban fülünkbe csendül édesanyja imádsága: Ezért a üüért könyörögtem és az Úr megadta kérésemet, amelyet tőle kértem. Most azért én is az Úrnak szenteltem: teljes életére az Úrnak legyen szentelve (I. Sám. 1:27–28). Ha ezt a régi imádságot és az élete napnyugtánál népéhez szóló Sámuel szavait összehasonlójuk, akkor tisztán látjuk, hogy Sámuel egész élete egy meghallgatott imádság volt. Történelme legnehezebb óráiban tanácsadója, vezetője volt népének, amelyért soha egy pillanatra nem szűnt meg imádkozni. S amint a nép maga is elismeri (5. vers) valóban tiszta életű és tiszta kezű vezére, bírása volt népének.

Aztán ugyancsak a múltba nézve emlékezteti népét az Úr jótéteményeire (8. vers), de egyúttal álnokságukra is (9 vers). Itt látjuk, hogy miképpen járta a választott nép számtalanszor az Úr haragjának siralomvölgyeit s kegyelmének napfényes ormait.

II. Amikor pedig népe királyt kér, „a látnok” megöregedett szemei is tisztán látják a megtartás útját és lehetőségeit.

Szavaiból úgy látjuk, hogy a királyságot, mivel csak az isten Úr és Király — bűnnek tekinti (12. vers). Még sem kétséges azonban, hogy ha uralkodó és nép egyaránt az Urat félük, az ő szavára hallgatnak és Őt követik: megtartatnak.

A hideg, az ítélet jeges szele végigfut rajtunk arra a gondolatra, hogy vajjon *ma* uralkodók és alattvalók félük-e az Urat és követik-e Őt? Vajjon megtartatunk-e?

Ezekre a kínzó kérdéseinkre mi már Sámuel ködös sejtéseinél is jobban, bizonyosabban halljuk a feleletet: ímhol a király: A mi Urunk Jézus Krisztus. S hisszük is erős bizalommal, hogy ha fejedelmek és alattvalók egyaránt Őt követjük és neki engedelmeskedünk, *megtartatunk*.

Igen és Ámen!

II. Kor. 1: 12-22,

Pálnak a Korinthusbeliekhez írt levelének ebben a részében a lelkipásztori élet és szolgálat, de egyben a keresztyén élet egyik legnehezebb kérdése vetődik fel, még pedig a bűnös ember és a szent Isten által rábízott Igének, keresztyén szolgálatnak a viszonya. Vajjon elmondhatjuk mi, vajjon dicsekedhetünk-e afelől, hogy Isten megbízatásaival valóban nem testi bölcsességgel, hanem isteni őszinteséggel és tisztasággal forgolódnunk ebben a világban?

Jól figyeljünk tehát arra, hogy Pál apostol itt mivel dicsekszik. Nem azzal, hogy olyan dolgok hirdetésével ért el sikereket, amelyeket a korinthusiak szívesen hallgattak volna s amit ő testi bölcsességnek nevez, hanem csak azzal, hogy ő Isten kegyelmét hirdette az embereknek. Tehát Pál dicsekedése és a mi dicsekedésünk csak ez az egy lehet: „Élek többé nem én, hanem él bennem az Úr Jézus Krisztus? Ennek a hirdetésére akart Macedóniába és Júdeába menni, hogy az ottaniak másodszor is kegyelmet nyerjenek.

Sok minden emberi szemmel nem látható dolog közbejötté miatt Pál terve nem sikerül. Így a korinthusiak elestek a második kegyelemtől. Pál apostol érzi, hogy emberi szemmel nézve álhatatlansággal vádolhatják, mint aki könnyen változtatja terveit s nem tartja be ígéreteit. Ezért hangsúlyozza Pál, hogy az ember sokszor azt hiszi, hogy ura a maga terveinek, útjainak és ígéreteinek. Ez azonban csak testszerinti akaratunk, hogy az igen, igen és a nem, nem legyen nálunk. Isten azonban sokszor más képp végez, az ő útjai nem a mi útaink. És amikor Isten más-képpen vezet minket, mint ahogy mi terveztük, szemrehányás nem érhet minket, mint ahogy Pált sem érhetette.

A galáciai, macedóniai és korinthusi gyülekezetek alapításában résztvevő Silvanusszal (Silas) és a kedvenc tanítvány, Timoteussal is hányszor megtapasztalta ezt Pál apostol.

Ahot igazán Krisztust prédikáljuk és a Krisztus szerinti életet éljük, ott mi általunk igenné és ámenné, vagyis teljes bizonyossá lesz számunkra Istennek minden megbocsátó, megszabadító és megtartó ígérete, mert az ő kezeirésének pecsétje, az igen és az ámen az Úr Jézus Krisztus.

Ingadozó és sokszor be nem tartható emberi ígérek és tervek felett milyen jó tudni, hogy Isten ígéretei szerint vezérel minket, ha Jézust követjük. Azok tehát, akik ennek a léleknek a

zálogát hordozzák szíveikben, sohasem lehetnek kicsinyhitűek, de testszerinti akaratukkal sem fognak minden áron az Úr terveibe beleavatkozni vagy keresztezni azokat.

Bárha Istennek ezzel a kegyelmével forgolódhatnánk ebben a világban, hogy keresztyénségünk, ez a mi életünkben is rothadó só, ismét élő és ható erő legyen ebben a világban, amely testszerinti életével és nagyszerűségeivel éppen összeomlani készül körülöttünk. Az ebből a nyomorúságból való szabadításra és megújulásra is legyen a mi Urunk Jézus Krisztus igen és ámen.

Nem magunkat prédikáljuk.

II. Kor. 4: 1-6.

Ezekben a versekben Pál apostol arról tesz bizonyosságot, hogy Isten igéjét, ezt a mindenekfelett való örömhírt hogyan lehet és kell az embereknek és gyülekezeteknek hűségesen prédikálni.

A felvett hat vers egyetlen központi gondolata ez: „Nem magunkat prédikáljuk, hanem az Úr Jézus Krisztust” Egyébként textusunkat három részre oszthatnánk fel: az első két vers szól a kegyelmet nyert igehirdető nyíltságáról és őszinteségéről, a második az ige egyes hallgatóinak a vakságáról és annak okáról (3–4. vers), a harmadik az igazi igehirdetés lényegéről.

I. Pál többször hangsúlyozza a korinthusiaknak, hogy aki Krisztus szolgálatában állhat, az annak a jele, hogy Isten őt különösen kegyelmébe fogadta. Az ilyen kiváltságos szolgálatban bűn a kicsinyhitűség, bűn az elcsüggedés, de bűn az is, ha valaki teljes erejével nem küzd mindabban, ami rábízott.

Éppen ezért vigyázni kell mindarra, ami a legkisebb mértékben is megkárosítja vagy meghamisítja az Isten igéjét. A korinthusiak ravaszkodásai sohasem lehetnek azok a fegyverek, amelyeket Pál apostol, vagy bárki más átvehet Isten igéjének hirdetésében. Isten szolgája az ő nyilvánvaló igazságaival szüntelenül Isten szent jelenlétének mértéke alatt áll és megy az emberek lelkiismerete elé.

II. És hogyha egyesek előtt mégis leplezett marad az evangélium, azt azoknak vakságával lehet magyarázni. Az ilyeneknek lelkiszemei nem nyílnak meg a betlehemi jászol fénye, a kereszttanítása és a feltámadás csodája előtt. Ez az ő ember vaksága. Az ilyen ember nemcsak, hogy nem hisz az igazságban, hanem ellentáll annak. A világ istene tanítja látni s így Krisztus dicsőségének legnagyobb és legáldásosabb világossága is csak sötétség és bolondság lehet számára. Ebből következik az ember legnagyobb tragédiája, hogy szemei többé nem képesek felismerni Isten képét

III. Ezért tisztán kell, még tisztábban látnunk az igazi igehirdetés lényegét, hogy ne hogy saját magunk is éppen a hamis igehirdetéssel az előbbi vakságnak okai legyünk. Amikor tehát a Szentírást megnyitjuk, hogy ígét hirdessünk a templom vagy is-

kola katedráiról, a misszió felházaiban vagy a szórványok viszony-
tagságai között, mindig fülünkbe kell csengjen Pál apostolnak ez a
felkiáltása: „Nem magunkat prédikáljuk, hanem az Úr Jézus
Krisztust.”

Tehát igehirdetésünk nem lehet sem a saját kegyességünk,
sem a saját bölcsességünk fitogtatása, ez Isten beszédének meg-
hamisítása lenne. Luther egy helyt gúnyosan jegyzi meg: „A pénz-
hamisítótak megégették s a Szentírás meghamisítóit szentekké
nyilvánítják.”

Tehát forduljunk alázatossággal Istenhez, hogy rajtunk is
beteljesüljön a teremtés csodája, amikor Isten szava felhangzik
életünk, lelkünk sötétségében: „Legyen világosság” a mi szívünk-
ben. Ezt a világosságot hordozta arcán az Istenember, amikor e
földön élt és meghalt érettünk. Ezt a világosságot küldte el Péter
szavain keresztül ama háromezer lelkébe. Erről a világosságról
Pál apostol azért tud igazán beszélni, mert az ő életében is fel-
villant a damaszkuszi úton.

Mi se keressük tehát a világ ragyogásaiban ezt a fényt, ha-
nem szemléljük álmélkodva úgy, ahogy Krisztus arcán világol s
azután induljunk el és hirdessük, amit láttunk.

Az élő Isten temploma vagytok.

II. Kor. 6:11-7:1.

Pál apostol, miután a saját maga példájával biztatta a ko-
rinthusiakat Isten kegyelmének méltó felhasználására, most ezek-
ben a versekben féltő szeretettel szól hozzuk s inti őket a Krisz-
tuskövető, tiszta életre.

Amint amint Pál apostol intéséből kitűnik, az akkori korin-
thusiaknál éppen úgy, mint minden idők emberénél, két nagy aka-
dály lehet az intés meghallgatásának és megtartásának.

Ez első ilyen akadály, melyet röviden érint, a szív zárko-
zottsága. Éghet, loboghat benne a Krisztus szerelme, szóíhat hoz-
zuk angyalok nyelvén, ha a szívek ki nem tárulnak, mindez
hiábavalóvá válik. Ezért szól hozzuk Pál olyan végtelen szeretettel,
mint édesapa a gyermekeihez: „Tárjátok ki a ti szívetek” És
ezért kell nekünk is szüntelenül szemelőtt tartanunk az igehallga-
tásnak ezt az ehő és oly fontos feltételét.

De van egy másik s egyben igen veszedelmes akadály, az,
amelyet Pál a hitetlenekkel való közösségnek nevez. Ettől is féltő
szeretettel óvja híveit és természetesen óv minket is. Errenézve
két egészen világos példával tanít minket: az egyik a felemás iga
s a másik a templom.

Mint ahogy két különböző állat nem húzhat egy igában, úgy
hogy ott menjen is a munka, éppen így nem lehet szövetségben,
egymással az igazság és a hamisság, vagy a sötétség és a vilá-
gosság. Ezzel az ószövetségi példával is világosan meg akarja
mutatni, hogy Krisztus követésénél nem lehet két úrnak szolgálni.

És szüntelenül látnunk kell azt, hogy keresztyén életünk és keresztyénségünk felemás igában többé nem követheti az Úr Jézus Krisztust. Hisszük, hogy a mai apokaliptikus idők is e felé a leszámolás felé vezetnek, vagy Krisztus vagy Beliál. De mindkettőt követnünk semmiesetre sem lehet.

A másik példa a templom. A templom, amely csak szent hely lehet, mihelyt tisztátalanná válik, megszűnik Isten hajlékává lenni.

„Ti pedig az élő Istennek templomai vagytok”, fordul felénk Pál s ezzel kimondja a legnagyobbat, amit egy keresztyén emberi életről kimondhat. A templomban szól az Isten ígéje s így a templomhoz fűződik az ő szent jelenlétének ígérete. Itt igazán az övéi lehetünk, mint egyén és mint gyülekezet egyaránt s kegyelemből Jézus Krisztusban új szövetséget köt velünk.

Testvérem, Isten templomává kell lenned. Micsoda félelmetes erejű, kötelező „cathegoricus imperativus”-a ez keresztyén életednek.

Az élő Isten temploma lehetsz! Isten irgalmasságának milyen csodás jele ez, milyen kiváltság a te számodra. De csak akkor lehetsz azzá, ha elszakadsz önmagad és mások tisztátalanságától s boldogan sietsz abba a gyülekezetbe, ahol Isten az ő ígérete szerint az őt követőket fiaivá és leányaivá fogadja.

Erre vezet az út a megszentelődés örök napfényben ragyogó csúcsai felé. Az út nagyon nehéz, testi és lelki tisztátalanságainkat számba kell venni és hagynunk kell, hogy Jézus vére elmossa azokat. Ez az út nagyon nehéz, hiszen maga Spener is így kiált fel: „Ó emberünk ruhadarabjait egyiket a másik után kell levetnünk, sőt több, leszaggatnunk magunkról.”

Vívjuk meg ezt a küzdelmet, hogy az élő Isten templomává lehessünk.

Farkas Jenő.

Isten és a Sátán

Isten mindent kijelentett, ami a hitre nézve szükséges és elegendő. Ami ezen túl van, az Isten titka, melyet továbbkutatni már kíváncsiság és így annyira nem a hit dolga, hogy egyenesen szembenáll azzal. De amit Isten jónak látott kijelenteni, azzal nem csak *szabad*, hanem *kell* élni, még akkor is, ha hitünk merésznek, lehetetlennek látszik a világ előtt, mert hiszen a hit egy, a világnak a számára, a *Jézus Krisztusban* megjelent Istenre vonatkozik. Éppen ezért merjünk szembenézni Isten és a Sátán viszonyának kérdésével, amennyire Isten mernünk engedte, mert egészen bizonyos, hogy el fogunk jutni egy olyan kőfalhoz, melyet sem áttörni, sem megmászni nem tudunk, ahol Isten *elrejtett* titkai kezdődnek, ahol éppen úgy nem tehetünk egyebet, mint hiszünk, mint ahogy Isten *kijelentett* titkainál sem tehetünk egyebet: hittünk, hittünk a hit egész hallatlan vakmerőségével és bizonyosságával.

A kérdés tárgyalásának kiindulási pontját képezze annak a két felfogásnak rövid ismertetése, melyeknek egyike Isten teremtet, szuverén hatalmát, másika pedig Isten igazságát, szentségét veszi védelmébe. Ezen a ponton ugyanis kibékíthetetlen ellentétet láttak. Az egyik tábor álláspontja ez: Isten teremtet hatalma alól semmi sem vonhatja ki magát s így a Sátán is Isten teremtménye, mert amennyiben létét önmagában bírná, annyiban Isten megszűnik teljhatalmú Urnak, megszűnik Istennek lenni. A másik álláspont ez: ha Isten lenne a Sátán teremtetje, akkor a bűn Istentől származik, ebben az esetben Isten igazságtalanul teszi felcélössé és bünteti az embert bűnéért. Mivel Isten igazságával összeegyeztethetetlen a bűnnek Tőle való eredése, amit bizonyított az a harag, mellyel Isten a bűnéért felelős embert sújtja, éppen ezért szükséges egy másik, Istentől független hatalmi tényezőnek, a gonosz ősprincipiumának, a Sátán önálló létének felvétele. Így tehát az egyik tábor Isten szuverén, teremtet hatalmának gondolata mellett kétségessé tette Isten igazságát a másik tábor szemében. Amazok pedig dualisztikus felfogásukkal szembetalálták magukat a Szentírás világos tanításával Isten teremtet hatalmát illetőleg.

Nem tartom szükségesnek a harc menetét és eredményét ismertetni, a fentiek is csupán arra szolgálnak, hogy elénkbeállítsák a problémát. Ahogy én látom, mondanivalómat a következő

három ellenpár kérdésében rendszerezhetem: 1. Isten és a Sátán léte; 2. A Sátán eszközisége és a bűn komolysága; 3. A bűn komolysága és Isten igazsága.

★

Mielőtt a kérdések tárgyalásához kezdenék, szükségesnek látom előrebocsátani, hogy akiknek számára ezekben a kérdésekben összeférhetetlen tények jelen[^]eztek, azért volt, mert az egyetemes összefüggésből kiszakítva, immanens, idői szemlélet alapján nyúltak hozzá a kérdéshez, mellőzve, vagy észre sem véve a dolgok egyedül lehetséges, predesztinációs, vagy ami ugyanezt jelenti: krisztocentrikus megalapozását. Továbbá: szétszakították Istent teremtő, igazságos Istenre, hozzá sem véve a Megváltó Istent, holott a teremtő annyit is jelent, mint igazságos és mindkettő annyit is, mint Megváltó és megszentelő Isten. Teremtő hatalmának éppen úgy, mint igazságos, Megváltó és megszentelő voltának egyetlen igazolása ez: mert Ő Isten!

1. *Isten és a Sátán léte.* Isten magán kívül nem viszonyul senkihez, nem jelentkezik sem az azonosság, vagy a hasonlóság, szembenállás, sem az elientét viszonyában. Nem mondtak meg, hogy kicsoda Isten, ha azt mondjuk, hogy nem ember, nem angyal, nem Sátán. Ezzel legfeljebb azt mondtuk ki, hogy mi és ki *nem* Isten. Jézus ellenben azt mondja: „aki engem lát, látja az Atyát.” Tehát Jézusban, de csakis Benne megismerhetők az Isten, de nem azért, mert Isten Jézusban hozzánk *viszonyult*, hanem, mert minden kötöttségtől, rábeszéléstől vagy viszonyulástól függetlenül, egyedül önelhatározásából kifolyólag a Jézusban *kegyelmet* gyakorolt. A viszonyulás tényében ugyanis a legfontosabb vonás a másik taghoz való kényszerű kötöttség. Éppen az Ige testté levésében, annak *egyetlen* és *kegyelmi* tényében lesz nyilvánvalóvá, hogy Isten senkihez és semmihez nem viszonyul. Úgy, hogy mi többet Róla nem mondhatunk, mint ezt: Isten = Isten. Ő egyszerűen van! A fentiek alapján pedig: *egyedül van!* Minden más tehát csak: *lett!* Zsolt. 33 6 „Az Úr szavára lettek az egek és szájának leheletére minden seregek”, a Szentírás sok, sok helye, maga az apostoli hitvallás és ilyen értelemben szól: „Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremőjében.”

Mindezek lehetetlenné teszik egy független, létét Istenen kívül, önmagában bíró hatalom létezésének feltevését. Mert egy ilyen hatalom létezésének feltevése, akár Istenen kívülálló törvényszerűségeknek, esetlegességeknek következményét lássuk is abban, nem csupán korlátozója és így aláértékelése Isten dicsőségének, hanem egyenesen lehetetlen, mert Isten ilyen lehetetlennek jelentette ki. Még akkor is, ha egy Isten iránt barátságos hatalomról lenne szó. Nem változtat ezen tényen az sem, ha Isten érdekében Istent erősebbnek és a végén győzedelmesnek mondanánk. Ebben az esetben szó lehetne Ahura-Mazdá-ról, de nem a magát kijelentő Istenről. Isten egyedül Isten.

A Jelenések könyve 12:12. versben ezt olvashatjuk: „...mert

leszállott az ördög tihozzátok, nagy haraggal teljes, *úgy, mint aki tudja, hogy kevés ideje van.*" A 13:7 versben pedig ez áll: „Az is adatéknéki, hogy a szentek ellen hadakozzék és legyőzze és adatéknéki hatalom minden nemzetségen, nyelven és népen." A 20:3. verse is összefügg ezekkel: „És veté őt a mélységbe és bezárá azt és bepecsételé ő felette, hogy többé el ne hitesse a népeket, míg betelik az ezer esztendő, azután el kell néki oldoztatni egy kevés időre. Mindezeket összevetve azt látjuk, hogy itt nem egy örökkévaló, hanem egy nagyon is véges, időhöz kötött hatalomról van szó, amikor a Sátánról beszélünk. Az is kétségtelen, hogy hatalom, de csak — mivel adatéknéki — parancs, Isten parancsa alatt álló hatalom, amint azt látni fogjuk. Ez a tény pedig Isten abszolút szuverenitását fejezi ki. — Ennyi az, amit mi Isten teremtő hatalmáról és a Sátán létéről a *Kijelentés* alapján mondhatunk, illetve megállapíthatunk. Ezt a két faktumot azonban egymással kapcsolatba hozni, ezekből következtetést levonni, vagy az egymással való viszonyukat érthetőleg megmagyarázni mi nem tudjuk, mert nem tudhatjuk.

Kálvin azonban megállapítja: „...de hogyan történhetik mindez, *ha nem magától Istentől származik a tévelygés hatalma.*" (Inst, I. 216, old.) A következő oldalon ezt mondja: „A Sátán pedig csak szolgál. Néhány sorral pedig lejjebb így foglalja össze az addigiakat: „A végeredmény ez: mikor az ember azt állítja, hogy minden dolog oka Isten akarata, bizonyos, hogy gondviselését tesszük az emberek minden szándékának és tetteinek kormányzójává, úgy, hogy erejét nemcsak a választottakban fejt ki, akiket a Szentlélek igazgat, hanem még az istentelenekeket is engedelmességre készíti.

Amikor Kálvin az általam idézett első kijelentést teszi, mi nem tehetnénk egyebet, mint hogy szembehelyezkedünk Kálvinnal, ha nem érezné maga Kálvin is, hogy már spekuláció határán mozog. De később visszatér alázatosan az egyetlen lehetséges alapra: a Kijelentésre. Mi nem azért tartózkodunk aláírni Kálvinnak ezt a mindenképpen merész kijelentését, hogy a tévelygés hatalma Istentől származik, mintha Kálvinnal szemben nekünk ellenkező véleményünk lenne, hanem azért, mert, hogy a tévelygés hatalma honnan származik, kinek akaratából, vagy nem-akaratából, *ezt Isten nem jelentette ki, tehát nem is lehet a keresztyén vizsgálódás tárgya.* Mi nem azt kutatjuk, hogy mi lehetne, vagy mi folyik *szükségképen* mindabból, amit Isten kijelentett, mert ez mind az emberi értelem kíváncsiszkodása, spekulációs elgondolás, amely kétségtelenül tartozhatik a metafizika területére, de nem kérdése a dogmatikának, amelynek tárgya éppen úgy, mint az igehirdetésnek: a Kijelentés, vagyis mindaz, amit Isten jónak látott nekünk megjelenteni. Mindaz, amit a Kijelentés alapján mondhatunk, a hit ügye és, ha a dogmatikai munkát azzal vádolják, hogy elégtelen emberi szempontból, semmi értelme, hogy az ellenkezőjét kezdjük igazolgatni, mert van annyi szerénység (de éppen úgy

büszkeséget is mondhatunk) a hit dogmatikájában, hogy bevalljuk: mi nem akarunk minden emberi (vagy: sátáni) igényt kielégíteni.

Vádolhatnak azzal, hogy alapvető dolgokat nem magyarázunk meg, de a hit, mely a Kijelentésen alapszik, van annyira egzisztenciális, — mert üdvösségre való döntés ténye — mint az emberi agy hiányérzetét eltüntetni akaró metafizikai pótlék jelentősége. Amit Isten kijelentett, van annyira egzisztenciális, hogy az embernek egész valóját lekösse és foglalkoztassa, úgy, hogy feleslegessé és indokolatlanná válik minden más kérdés Istenre vonatkozólag. Az embernek örök-egy kérdése: Isten s ha Isten kijelentette magát, ez tökéletesen elég, hogy minden kérdése megkapja a megoldást. A dogmatika feladata nem az, hogy Isten két kijelentett igazságából önmaga teremtsen egy harmadik következtetést, mert ez már az emberi agy tevékenysége, melynek érvénye nem terjed ki Istenre, Kinek ismerete és ennek igazsága nem az embernél van letéve, mert: „Gott kann nur durch Gott verstanden werden”, mondja Thurneysen „Schrift und Offenbarung” c. tanulmányában. (Das Wort Gottes und die Kirche 39. old) A dogmatika feladata: felfogni és rendszeres, fogalmi formában kifejezni az Isten Kijelentését és ezáltal utat készíteni az igehirdetésnek. De, ha még tovább — illetőleg visszafelé — húzhatnánk azt a vonalat, mely a teremtés történetével kezdődve, végighalad a bűneseten, az ígéreten, a szabaduláson egészen a dicsőséges jövőendő képéig, még, ha szabad volna is mindebből *következtetnünk*, egészen bizonyos, hogy ez nem felelne meg az emberi elgondolásoknak és éppen úgy botránykozást idézne elő, mint ahogy a világ az Isten *kijelentésén* is megbotránykozik. A hit pedig mind ezt az Isten megbotránykoztató kijelentését természetesnek veszi, mert igazságának érvényét és szükségképpeniségét nem az emberi értelemben, hanem Istenben látja. Mi nem tehetünk egyebet, mint ahogy Barth Károly az ördögre vonatkozó megállapítása után („Hiszek”) valljuk, hogy a Sátán léte adottság, melynek nem keressük a végső alapjait, hanem, amint ahogy Isten ez elé a tény elé odaállított, csak azzal törődünk, ami mindebből az adottságból előállott s amire az Ige világosságot vetített. Nem mondjuk Isten szuverenitásának megvédésére, hogy Isten teremtette a Sátánt, mert Isten szuverenitása nem szorul a világ igazolására, a hit pedig azzal kezdődik, hogy az ember Isten szuverenitását elismeri. De Barth ugyancsak a fent megjelölt helyen ellentétbe jön önmagával, mert megállapítja, hogy az ördög nem származhatik Istentől, hogy a világosságnak semmi köze a sötétséghez; Barth csupán tagadta az egyik emberi véleményt. Holott mindkét vélemény *lehet* igaz is, mindkettő *vitatható* is, de a dogmatikát egyik sem érdekli, mint ahogy a hitet nem érdekli. A két vélemény között a dogmatika akkor a kijelentés dogmatikája, amikor fel sem teszi magának a kérdést, hogy ő maga feleljen meg reá: Mi nem mondhatunk semmit és szükségtelen is, mert a hit nem kételkedne Isten igazságában akkor sem, ha Isten a saját teremtményekéit

ismerné el a Sátánt, viszont a világ éppen úgy megbotránykozna ezen, mint ahogy megbotránykozna az ellenkezőjén. Már pedig az igazság, mindenneknek igazság kell, hogy legyen. Ezért utal a dogmatika két emberi vélemény között mindig a magát kijelentő Istenre, kinek igazságát az emberek egy része, ha nem is fogadja el, de az azért mindig igazság marad, de az emberi igazság mindig vitatható és joggal. Tehát szükségtelen is, de főképp lehetetlen a Sátán keletkezésében akár igen-t, akár nem-et mondani. A dogmatika addig dogmatika, amíg alázatosan, szerényen, de egyszerűsággal büszkén és zárkózottan bevallja, hogy töredezett, elégtelen a világnak feleletet adni, de vallja azt is, hogy ebben az elégtelenségben van teljessége, mert addig vonatkozik a magát *kijelentő* Istenre és nem Bálványra.

Amikor tehát mi nem adunk feleletet a Sátán keletkezésére nézve, ezt meri Isten érdekében tesszük, de ez nem is hallgatólagos elismerése a világ azon állításának, hogy Isten nem egyedüli Úr, sem annak, hogy Isten felelős a bűnért, hanem éppen ellenkezőleg: bevallása, hogy Isten szuverenitása és Isten szent igazsága felette áll a mi értelmünknek és bár a világ gyanúsítja Istent, ez nem változtat azon a tényen, hogy Isten teremtő, szent, igaz Úristen. A hit karakterisztikumának éppen ez az egyik vonása, ez a bátorság, mellyel szembenézve a világ lenézésével, gúnyjával, *meri* feltenni életét Istenre, *meri* végső igazolásának Istent elfogadni, amikor a világ éppen nem fogadja el ilyennek Istent. *És a dogmatika helyes úton való járását önmaga előtt is ez a merész alázat teszi bizonyossá, mely megáll a Kijelentés határpontján.*

Az emberre nézve éppen elegendő azzal a ténnyel számolni, hogy *van* Sátán, éppen elég félelmetes, hogy az ember Isten és a Sátán közül a Sátánt választotta és ezzel elbukott, de elég biztató, hogy a Sátán mégis csak egy eszköz lett Isten kezében, mert Isten parancsa alatt álló hatalom, mondom: mindez elég, hogy *csak innen kezdve* legyen fontos a mi hitünkre nézve a Sátán. Mert a Theo-logia nem Satano-logia.

2. *A Sátán eszközsége és a bűn komolysága.* Mindazok az ellentmondások és meddő harcok, melyek Isten és a Sátán közötti viszonyt illetőleg előállottak, abból a Sátán középponti szemléletből következnek, mely téren- és időnbéli törvényekkel mérte a téren és időn felüli tényeket. Ennek a szemléletnek gyűjtőpontjában a Sátán áll s belőle következtenek Istenre, hozzá viszonyítják, teszik függővé Isten teremtő hatalmának és igazságának érthetőségét, vagy érthetetlenségét, megismerésükben tehát a Sátán a támaszkodást, illetve ugrópont. Természetesen ilyen értelmezés mellett előállnak az ellentmondások Isten teremtő és igazságos volta között, de továbbmenve jön Krisztusra nézve is a következmény: a Sátán léte idézi elő az Ige testté levését, vagyis: mert van Sátán, lesz Krisztus. Ezzel együtt pedig hten világába bevonul az Istenen *kívül* keletkező kényszerű szükségképpeniség.

Isten kizárólagos, szuverén Úr voltának mindentől függetlenül, de a Kijelentés folytán való alapul vevésével és ebből kiindulva, teljesen átfordul a világgép. Ez pedig azt jelenti, hogy a Sátán rendeltetését csak az isteni akarat határozhatja meg.

Theologizálni és református, mondjuk így: protestáns módon theologizálni (ami végeredményében ugyanegy, mert protestáns = evangéliumi) az eleve-elrendelés és a Megváltó Istenre vonatkozó tan nélkül lehetetlen. Lehetetlensége éppen a Sátán-kérdésnél mutatkozik meg, hol e két tan összefüggése egyenesen rákényszerít a Sátán Isten szempontjából eszközi jelentőségének felismerésére. Isten öröktől fogva való végzésének megvalósulása az egész üdvterv, melynek középpontjában a Jézus Krisztus áll. (Ef. 1: 5) Az e'eve elrendelés a háttere az egész teremtett világnak, benne minden történésnek. Ebben az összetett szóban: eleve elrendelés, mindkét szó hű kifejezése az Isten örökkévaló királyi ténykedésének, mely alárendeltségre szorítja vissza az önkényes törekvésekről való elgondolásokat. Eleve! Tehát mindeneknek előtte, függetlenül attól, ami majd azután történik, öröktől fogva határozott Isten. Isten tehát nincs kényszerhelyzetben a Sátánnal szemben, mintha döntése egyesek üdvössége vagy kárhozata felett a Sátán közbejötté után történt volna. Egyáltalában: le kell számolnunk azzal a tényvel, hogy Isten örökkévaló életében van mult vagy jövődő.

Ezek mind csak a történelem síkjában, az ember életszférájában szerepelnek Istennél csak örök „most” van. Eleve, öröktől fogva van Istennek terve és döntése és ez az „öröktől fogva” az állandó, semmihez sem viszonyuló „isteni jelen.” S minthogy Istennek csupán egy ilyen terve van, az, amelyikben Krisztus a döntő tényező, éppen ezért Isten a Sátánt is felhasználja eszközül e terv keresztülvitelében.

Eleve elrendelés A második szót hangsúlyozva, benne egy szabad, önmagától indított akarat tevékenység tényét kell meg látnunk, mely nem a Sátántól való függésre nézve áll elő, mint annak kontrapunktja, hanem egy pozitív, alkotó, célját öntudatosan eltervező és birtokoló, korlátozatlan királyi akarat döntése áll előttünk. Mivel pedig elrendelésről van szó, ez feltételezi, hogy mind-ezeknek az aranyfedezete egy olyan hatalom, amely mellett minden más eszközi jelentőségűvé válik, még ha hatalmas, vagy éppen veszedelmes eszköz is az.

(Folytatjuk.)

Kozma Tibor.

A házasulandók előkészítése.

Bevezető előadás a magyarországi törvénykönyv 19. §-ának megbeszéléséhez.

A Magyarországi Református Egyház 1928. évi törvénykönyve 19-ik §-ának második bekezdése így hangzik: *A házasság megáldására felkért lelkész, valamint az egyházközség lelkipásztora a házasságra lépni kívánó feleket előzetes tanításban részesíteni tartozik.* A törvénykönyvnek ez a rendelkezése a lelkipásztor kötelességévé teszi a házasulandók előkészítését. A törvénykönyv életbelépésétől kezdve, ezt a rendelkezést, minden lelkipásztornak végre kell hajtani. Mindenekelőtt azért, mert a törvény törvény: rendelkezik, mi pedig engelmességgel tartozunk... Ez a tény kétségtelenné teszi, hogy a végrehajtás nem képezheti vita tárgyát. Adva van a munkaterület, nekünk dolgoznunk kell, adva van a keret, azt ki kell töltenünk tartalommal.

Az előkészítés mellett azonban más érvek is szólnak. A házasság Istentől rendelt létforma, amelynek Isten akaratával való kitöltése és tisztántartása krisztusi parancs. A házasulandó ifjú Isten gyermeke és a házasság alkalmával létrejövő közösség keresztyén közösség, gyülekezet. Istennek üzenője van számukra. Ahol Isten gyülekezete van, ott az Ige néma nem maradhat. Annál inkább nem, mert a házasságra lépő pár ki van téve kísértéseknek, amelyek megromlással, Istentől való elszakadással fenyegetik. Ebben az állapotban fokozott hangsúlyt nyer az Ige: Embernek fia, őrállóul adtalak téged Izrael házának! (Ezékiel 33 : 7)

Az előkészítés mellett szól az is, hogy benne a pásztora nyílik alkalom. A házasságra lépni szándékozó pár személyesen jelentkezik a lelkipásztor előtt és ezáltal élő kapcsolat létesít a gyülekezet két tagja és a gyülekezet pásztora között. Ez a kapcsolat nemcsak azokban a gyülekezetekben döntő jelentőségű, amelyekben a lelkipásztornak a hívekkel való személyes érintkezésre nincs alkalma, hanem a családlátogatást rendszeresen végző lelkész számára is értékes alkalom, mert ez a találkozás alapját képezheti annak a lelki közösségnek, amely szükséges ahhoz, hogy a pásztora elmélyülhessen és a hívek személyes életébe belenyúlhasson.

A jelentkezés alkalmát a lelkész felhasználhatja arra, hogy egyházának tagjait megismerje, élethivatásuk felől tájékozódjék és számukra Isten útmutatását közölje. Szükségessé teszi ezt a mai nemzedék elfajult életrendje és a körülöttünk élő egyházak hódítási vágya. Az ifjakat ezer oldalról körülvevő veszedelemmel szemben az egyház csak személyes pásztorációval veheti fel a küzdelmet.

I.

Miután az előkészítés indokait megismertük, az előkészítés céljával kell foglalkoznunk. Hogy felelősségteljes és eredményes munkát végezhessünk, tisztáznunk kell azt a kérdést, hogy a törvényben adott parancs milyen célkitűzést tartalmaz?

A cél theologiai, vagy még pontosabban evangéliumi. Az előkészítést Isten kívánja tőlünk, tehát Isten üzenetét kell tolmácsolnunk Isten népe számára. A házasság alkalmával Isten keresi a lelkeket, abban a pillanatban, amikor új, önálló életformához jutnak el. A házasságkötés alkalmával két hívő lép életközösségre, két hívő vállalja az emberi élet Istentől rendelt céljának a betöltését. Az előkészítés célja ennél fogva nem lehet más, mint közlése annak az Isteni akaratnak, mely az ember életközösségét teremtetten és azt kormányozza. Ez a közlés különös jelentőséget nyer azért, hogy a megromlott ember önmagában Isten szándékát nem ismeri. A megromlott ember homályosan lát és romlottságának mértéke szerint ítél. Az egyház kötelessége előtte tisztázni Isten akaratát. Feloldva ez azt jelenti, hogy ahelyett a bűnös életcél helyett, amelyet a világ állít a házasság középpontjába (mint pl. a vagyonszerzés, élvezetkeresés stb.), az egyháznak hirdetnie kell azt az egyetlen célt, amiért Isten az embert férfivá és asszonnyá, tehát házasságra teremtette.

Ez a tény az előkészítést gyakorlativá is teszi. Isten sajátos helyzetben élő, sajátos bűnöktől meghatározott emberekhez szól. Az üzenete tehát mindig mindig egyénekhez szóló és létező bűnökre, szükséges megoldásokra rámutató. Az Isten szava nem szólhat soha általánosságban, hanem mindig az adott esetből kiindulva adja az egyedül lehetséges megoldást. Az előkészítés gyakorlati volta tehát nem abban áll, hogy a lelkész házassági recepteket ad és jól bevált módszerekre tanítja az ifjakat, hanem abban, hogy felhasználva Istennek a tudomány által adott megvilágosítását, rámutat arra, hogy a tiszta és fegyelmezett életnek mi a feltétele és mi a lehetősége. Igénybe veszi itt az egyház mindazokat az ismereteket, amelyeket a tudomány mai fejlettségi fokán az emberiség felismert, de ezeket úgy alkalmazza, mint amelyek csak akkor vezethetnek eredményre, ha Isten Lelke által használjuk fel.

II.

Ezek után a bevezető meglátások után a *házasság* lényegével kell tisztába jönnünk.

A házasságlényegét bibliai és hitvallási alapon négy pontban foglalhatjuk össze:

Mindenek előtt le kell szögeznünk azt, hogy a házasság Istentől rendelt életforma. Mózes könyve az ember teremtésével kapcsolatosan így ír: *Teremté Isten az embert az ő képére, Isten képére teremte őt: férfivá és asszonnyá teremte őket... Annak-okaért elhagyja a férfiú az ő atyját és anyját és ragaszkodik feleségéhez és lesznek egy testté.* (I Mózes 1: 27, 2: 24.) A második helvét hitvallás is ezt a tényt erősíti meg, amikor így szól: *A házasságot Isten rendelte azt akarván, hogy a férfi és nő elválhatatlannal, kölcsönösen ragaszkodjanak egymáshoz és a legbensőbb szeretetben és egyetértésben éljenek együtt.* Ezért mondotta az apostol is, hogy *tisztesleges minden tekintetben a házasság és a szeplőtlen házasság.* A házasság tehát nem emberi intézmény, amelyet lehet módosítani, vagy el lehet törölni, nem is egy szükséges rossz, amint azt a római egyház a szüzességgel kapcsolatosan tanítja, hanem egy készen kapott állapot, amelyet Isten maga teremtett, amelynek megvalósítására az embernek képességet adott és amelyet Igéjével pontosan körvonalazott. Ezt a tényt féreérthetetlenül kijelentette Krisztus, amikor az elvállás ellen felemelte szavát: *Amit azért az Isten egybeszerkesztett, ember el ne válassza.* (Máté 19:6).

A házasság, másodsorban, közösség, gyülekezet. A házasság, amelynek célja a családalapítás, két vagy több embernek a Krisztus Jézusban való közössége, amelyet a test törvényén kívül Istennek a szeretete tart össze. A házasság gyülekezet volta mellett bizonyít az a tény, hogy a keresztyén ember házasságát Isten lelke hozza létre. Gyülekezet továbbá azért is, mert benne Isten lelke munkálkodik. Timotheust Pál erre figyelmezteti, amikor így ír: *Kívánlak téged látni... eszembe jutván a benned levő képmutatás nélkül való hit, a mely lakozott először a te nagyanyádban Loisban és anyádban, Eunikában; meg vagyok azonban győződve, hogy benned is.* (II. Tim. 1:5.) Végül gyülekezet azért is, mert a házasság keretén belül élő híveket Isten törvénye tartja szeretetközösségben. Ebben az értelemben írja Pál a Kolossé beli gyülekezetnek: *Ti asszonyok, engedelmeskedjétek a ti férjeteknek, amiképpen illik az Úrban. Ti férfiak, szeressétek a ti feleségeket és ne legyetek irántuk keserű kedvűek. Ti gyermekek^ szót fogadjatok a ti szüleiteknek mindenben; mert ez kedves az Úrnak. Ti atyák, ne bosszantsátok a ti gyermekeiteket, hogy kétségbe ne essenek... És valamit tesztek, lélekből cselekedjétek, mint az Úrnak és nem embereknek, tudván, hogy ti az Úrtól veszitek örökségetek jutalmát: mert az Úr Krisztusnak szolgáltok.* (Kol. 3:18–24.) Ezért mondja Zwingli Commentáriusában: *A házasság két ember között kötött*

szövetség... az élet minden javaira kiterjedő életközösség, a jó- és balszerencse közössége. (XVI. 154 l.)

A házasság továbbá Isten teremtmő munkájában való részesedés. Isten megtehette volna, hogy a kövekből támasszon fiakat magának, de tetszett az Istennek, hogy emberekre bizza az élet tovább teremtését és megújítását. Kálvin szerint a szülés az asszony számára adott *kegyelem*, amellyel Isten elvetettségéből kiemelte. Az evangélium szerint pedig *hivatás*. Az ószövetség kijelentése szerint az ember csak *eszköz*, csak szolga ebben a teremtmő munkában. Isten, minden teremtmény kizárólagos ura, a teremtmő munkának is ura. Ő áldja meg a teremtmő szándékot, ő váltja valóra a leg-szentebb álmokat. *Isten vagyok én* — hirdeti a próféta által — és rajtam kívül nincs más Isteni Megrendítően fejezi ki ezt az ó szövetség minden fejezete. Izsák, József, Sámuel, Keresztelő János és velük együtt Izrael minden fia Isten kizárólagos tulajdonát képezte, akikhez a szülőknek csak annyi közük volt, hogy világra hozták őket, azután pedig lemondottak róluk, hogy Isten használja őket szent akarata szerint. Az új szövetség azonban ezt az állapotot megváltoztatta. Isten a Krisztusban *fiává fogadta* a világot, gyermekeivé tette a szülőket gyermekeikkel együtt és azt a kegyelmet adta, hogy részt vehessenek a mennyi örökség visszaszerzésében éppen úgy, mint az Isten világteremtő munkájában. Aki tehát a gyermeknemzés és gyermeknevelés parancsát megszegi, nemcsak az Isten teremtmő munkájába avatkozik bele, hanem a kegyelem terjedését, Isten országának a növekedését is akadályozza.

Az evangélium és a hitvallások megállapítása szerint a házasság végül védelem a kísértések ellen. A bűneset következtében a megromlott ember alá van vetve a test kívánságainak és a bűnös szenvedélyeknek. Ennélfogva magát tisztaságban és szeplőtlenségben megőrizni nem tudja. Ezért parancsolja Pál apostol, hogy a parázñaság elkerülése végett mindenkinek legyen meg a maga felesége és minden asszonynak a maga férje, hogy aki magát meg nem tartóztathatja, a házasság keretei között védve legyen a kísértések ellen. (I. Kor. 7: 2—9) Pál apostol ezzel a kijelentésével határozottan kijelenti, hogy minden ember alá van vetve a bűnnek, ha tehát kísértést érez a maga tagjaiban, a házassághoz kell menekülnie. Kálvin is hangsúlyozza ezt, amikor így szól: *Akik tehát mértéktelenek és erőtlenségüket ily módon gyógyítani elhanyagolják, éppen abban vétkesek, hogy az apostol eme parancsának nem engedelmeskedtek. Senki se álmítsa magát azzal, hogy szemérmetlenséggel nem lehet vádolni, mivel nőt nem is érintett, ha azalatt lelke buja vágytól ég. Mert a szemérmesség nemcsak testi, hanem lelki tisztaság is.* Kálvin ezzel kapcsolatosan még egy dologra figyelmeztet: *A házasság meggondolják, hogy magukat kicsapongó és féktelen szenvedéllyel nem szabad megfertőztetniük. Mert, ha a házassági tisztesség a mértéktelenség rútságát leplezi, korántsem következik az, hogy annak felgerjesztésére szolgáljon. Ezért a hitvédszak ne gondolják azt, hogy nekik minden szabad, hanem*

minden férj józanul éljen az ő feleségivel s viszont minden asszony az ő férjével és így cselekedvén, egyáltalán semmit ne tegyenek, ami méltatlan a házassági tisztességhez. Mert abban a házasságban, amelyet az Úrban kötünk, mértékletességet és szerénységet kell tanúsítanunk s nem szabad azt a legnagyobb féktelenségre és kicsapongásra használnunk. Kálvin ezt az elvet Pál apostoltól veszi, aki annyira megy ennek a kérdésnek a részletezésében, hogy szabályokat ad az együttélést illetően. (I. Kor. 7 1—40).

A házasságról összefoglalásképpen elmondhatjuk azt, amit Pál apostol, az egyházi tisztviselőkkel kapcsolatosan, a keresztyén emberről ír: Szükséges, hogy feddhetetlen legyen, egy feleségű, józan, mértékletes, illedelmes, vendégszerető... ki a maga házáat jól igazgatja, gyermekeit engedelmisségben tartja minden tisztességgel 1 (I. Tim. 3: 2-4.)

(Folytatjuk.)

Sinka József.

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély” iratgyűjtésében.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor, ára 2 — P

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rabold Gusztáv. A Synoptikus evangéliumokról szóló Kálvin-Kommentár II. kötete. Ára 6' — P. — Kapható még: Kommentár a Synoptikusokhoz, I. kötet. II. kiadás, ára 6 50 P. Előkészületben a III. kötet. (6 — P.)

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6. — P

W. Lúthi—Nagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2 — P.

Horváth Jenő: Az egyház világmissziója. „Élő Könyvek” 30. sz. — 40 P

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása, 170 oldal. Ára 6 — P

IKE-jelvény, három színben zománcozva, az IKE-központ hivatalos kiadványa (csak 10-nél több példány rendelhető), ára darabonként — 50 P

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként — 10 P

Dr. Sebestyén Jenő: Mi a jegyesség?
ára 10 fillér.

Dr. Kiss Ferenc: Hogyan készüljünk a házasságra? ára 10 fillér.

Zengjen Hálaének. IX-ik, legújabb kiadás, ára 40 fillér.

A mi dalaink. VI-ik, legújabb kiadás, ára 60 fillér.

Bantó Tercsi: Ibolyavirág. Kis színdarab gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára 20 fillér.

Debreczeni László: A mi művészetünk. (Fatornyos hazámból.) „Ifjú Erdély” kiadása, 130 oldal, több, mint 50 illusztrációval, ára 3 — P. Egyszerűbb kiadás ára 2' — P

Mikos Lajos: Leány élet és Leányarcok a Bibliában. A leánymunka kitűnő segédkönyvei, áruk: 150 és 280 P

Ecsedy Aladár: Örvendezzetek! 30 előadásra alkalmas darab, ára 5 — P

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az „Ifjú Erdély” **Irattejesztésében.** A „Süli Deo Glória” Szövetség és „K. I. E.” minden még kapható kiadványa, az „Exodus” kiadványai (Karácsony Sándor könyvei stb.), valamint a „Bethlen Gábor” könyvkereskedés és a „Studium” kiadványai eredeti bolti árukon kaphatók. **Új szorgalmi képek, bibliai mondásos képeslapok** nagy választékban kaphatók.

Az ország egyetlen református politikai napilapja a

„TISZÁNTÚL”

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, Ferenc József-út 49. Főszerkesztő: Uray Sándor. Felelős szerkesztő: Kovács József. — Előfizetési árak
Egy óra 240 Pengő, negyedévre 720 Pengő.

.Grafikai-nyomda, Kolozsvár, Hitler-tér 13. — Felelős vezető: Jordáky Lajos

XXIII. ÉVFOLYAM

1941 8. SZÁM

T A R T A L O M:

Az Ige tükrében. *Meghalni inkább.* (Káli Dénes.)

Prédikációvázlatok. (I. L.)

Isten és a Sátán. (Kozma Tibor.)

A házassulandók előkészítése. (Sinka József.)

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:

DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS

Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Kolozsvár, Hiller Adolf tér. Ref.Theologia.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre. 4. — P

Egyes szám ára 40 fill

A „Dolgozatok a református theologiai tudományok köréből” c. füzet sorozat legújabb számai:

16-ik szám:

DR. TAVASZY SÁNDOR:

Az ethika mai kérdései.

Ára 60 fillér.

17-ik szám:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra

Irta: Dr. Gönczy Lajos. Ára 80 fillér.

18-ik szám:

KOZMA TIBOR:

Téma és textus a prédikációban

Ára 1.— Pengő.

Még kapható:

Dr. Ravasz László

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ára T— P

Tűz és Só

címen jelent meg Sipos Géza prédikációskötete. A 31 beszédet tartalmazó, 200 oldalas, finom kivitelű könyv ára 4.— Pengő.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Úr jámbor szolgája.

Szellemi szórakozás együgyű keresztyének mulattatására.

Fordította: Dr. Makkai Sándor. Ára 40 fillér.

Meghalni inkább

*„Jobb nékem meghalnom, semhogy valaki
az én dicsekedésemet hídavalóvá tegye.”*

I. Kor. 9:15.

Isten megtisztelő kegyelméből olyan időket élünk, mikor az események túlszárnyalják a fantáziát s a szótár szegénynek bizonyul a napi meglepetések rajzolásához. A halál totálisan vonul fel szárazon, vízen és levegőben.

Mily fejletlen kisszerűség hát a mai szemnek a szentimentális romanticizmus bágyadt halál vágya „meghalni jobb”, mellyel nem is nagyon régen, bepermetézte korát. Érzelgős életunalmával divattá léptette elő az öngyilkosságot. Ernyesztő sugallata és az ige között semmi rokonság nincs.

„Meghalni inkább” most megrendítő napi csemeny képében dobban élénk. Az ország legalaposabb elméje zúzózott szét rajta, vagy valami hasonló zátonyon. Nem is az első eset történelmünk mentén. A magánügynek tekintett békebeli elhalálozás ime az egész ország sorsmenetét magával rántó tényezővé lett. Meghalni hát nemcsak egyszerűen passzív félreállítás, hanem tragikumig fokozott tettelegesség, az éltető szenvedély testamentomos véglegesítése, az uralkodó eszmény sűrített kinyilatkoztatása. Belőle él a drámairodalom és ebbe ásnak be a klasszikus tragédiák.

Ez a „meghalni inkább” már nagyon hasonlít az ige hangjához, a kereszt tényéhez, a bűnöket törölő áldozathoz, az engesztelő elégtételhez. Hasonlít. Mint egy és mégis más a nagypénteki és húsvéti Krisztus-orca. — Az ige nem a halál szimfóniáját pengeti, hanem az élet eltökélt lenniakarását riadozza ki a világba: nem engedem tönkre tétetni, aminek éltem! — S ahogy Pál apostolt ismerjük, aki az eleveelrendelést betűszerint vette és vállalta, itt se állna meg. Hanem így folytatná: a testemet tűzre adom, a világot szemétnak állítom, meghalni is a Krisztusnak halok, de

senki és semmi el nem tántoríthat Tőle, Ő a becsvágyam, jutalmam, dicsekedésem.

Most azonban letérek egy göröngyös kis utcába, hol a papok gyalognak sűrű esztendőkkal, gyér sikerekkel a vállukon. Hozzá-társulok az epe-kepe-kenyéren élő atyafiakhoz, akikhez nem nyájaskodó a sorsuk. Akik gerincesek vagy kérgesek, de sokat kibírók. Akiknek nem engedtetett meg az öngyilkosság tragikus hősiessége: „inkább a halál, mint a becstelen élet!” Hadd lám, hogyan érik be a falusi papon ez a textus és hogyan készül el a száján ez a mondat, mely bizonytalannal nem a vitába fáradt ember alanyi kifakadása, hanem minden pásztorok elvégeztetése.

Óh, már régen belegyőződött, hogy pappálételében a körülmények döntöttek fölötte, mint általában a határozatlan egyéniségek fölött. Elgyógyulta az alapérzést, hogy ő nem egészen részes benne, hogy ily jelentéktelenül kell élnie, hálnia. Passzióinak is körülbelül ez alapon hódolt, felszabadító kimenőkért. Meri kockáztatni, hogy kollégái változatos, sajna, nem méltányolt nagyságának is ez a kulcsa. Lemérte, hogy annak a felső hatalomnak a kezében, kinek szüksége volt rá, pont elég volt a kavics, hogy élete medrét terelje. Pálnál, Luthernél villáma is volt, ha kellett. Rá nem vesztegethetett többet az elégséges oknál.

Ma azonban már rebbenés nélkül látja, hogy jelenlétére szükség volt. Ez a végeredmény: „inkább a halál” mégis meghökkeníti. Semmi kétség, úgy keli értenie, hogy nemcsak holtig helyt kell állania, hanem még a halálával se rendelkezik, bármily személyre szóló, mégsem az övé. Csak Krisztusra nézve engedtetett meg. Ez lesz az utolsó tény, amivel élete értelmét kikérítheti.

Pedig szeretett volna még kissé, ha későn is, fellélegzeni, például nyugdíjba menni. És mégis meg kell lennie a minden számítást felborító fejleménynek. Ügyszólván a saját beleegyezésével kell hálnia anélkül, hogy idejét, módját megválaszthatná. Csak eképp sikerülhet vele a nagy megistenülés, Krisztus, az egyetlen életértelem, a gyarló emberen előtörő atyai teremtettség gondolat.

Igen-igen, ő eddig oly őszinte vággyal vallásoskodott, úgy beleélte magát ennek szójárásába, megnyilatkozásaiba, hogy már szinte félszeg az egyoldalúságtól. De, ime, amit csinálnia kell, az nem valami magánvállalkozás, nem is egy tekintélyes szervezet

közigazgatásban tartása, ő egy oltáron dolgozik, melynek tüze aként lobog, miként magát darabolja reá. Kikászolódott a jogi elgondolás guzsából, hogy neki jussa van a fizetéséhez, mert rádolgozott. Immunissá lett a méltatlanságokkal szemben. Amit ő végez, annak nincs bére, jutalma se, csak koronája lehet s az a Bírótól függ. És ez már nem erőszakolt bebeszélés immár, hanem a felülkerekedett szenvedély szabad folyása.

Hogy szűkölt eddig a testi lefokozódás, a szorgos kézzel munkáló halál láttára, cserépedénye romlásán. Most az olaját félti, nehogy a küszöb előtt elömljön. Hiszen ő nem a saját gáncstalan hírvére kényes, hanem egy olyan ország külképviseletében tölt be bizalmi állást, melynek Ura akkor is országol, ha követe ablakát beverik. Az Atyaisten szemefénye, Jézus nem maradhat szégyenbe miatta. — Meghalni inkább!.

Káli Dénes.

Prédikációvázlatok.

Alvók éberek.

I. Thess. 5:1–11.

A keresztyének közül sokan úgy élnek, mintha álomban él-
nének. Sokszor az életet is egy szép, vagy nyomasztó álomnak
mondják, amelyben az ember végigjárja az egymásután következ-
esztendőket, eseményeket, míg felébreszti a hol zaklatott, hol kel-
lemes álomból a halál valósága. Sok ember úgy menekül ehhez
az álomhoz, mint amely a valóság durva üzéseitől meg tudja
védelmezni. Sokan a saját jövőjüket álmodják, egy szebb és bol-
dogabb jövőendő álmait, amelyben nem lesz többet gond és fájdá-
lom, mások az emberiség jövőjéről szőnek ábrándos álmokat,
mikor megszűnik a gyűlölség és háború és az emberek békében
és boldogságban élnek majd a világon.

Isten Igéje azt mondja ezekre az álmokra: hiábavalóság. Az
álmodó ember nem a valóságos világot látja és nem a valóságos
embert. Az álomban nem ismerjük világosan a dolgokat és az
embereket s ha így próbáljuk nézni őket, hamis képet kapunk
róluk. Isten Igéje mutatja meg valóságban az embert és a világot.
Egy valóság van, amihez kell mérnünk mindent: Isten Igéje, az ő
kegyelméről szóló üzenet. Ez tesz felfegyverzetté az élet csalódá-
saival szemben. A hit és szeretet mellvasa véd meg a Sátán go-
nosz támadásaitól, a reménység sisakja fedez be és teszi keménnyé
és ellenállóvá lelkünket. Krisztus meghalt értünk, hogy együtt
éljünk ővele. Ez az élet az ő kegyelmére épített élet. A keresztyén
ember ebben a kegyelemben él. Tudja, hogy a saját élete és a
világ jövője a kegyelem alapján áll és ezért meg nem rendülhet.

Ezt az életet egy ígéret világítja meg: az utolsó nap, Krisz-
tus visszajövele napja ígérete. Az álmodók és alvók úgy élnek
ebben a világban, hogy erről a napról nem tudnak és nem is
akarnak tudni. De a hívő ember tudja, hogy úgy jó el, mint a
tolvaj, észrevétlenül, hogy ez a nap végét jelenti minden emberi
gőgnek, hatalomnak, diadalnak s Krisztus fog uralkodni s Krisztus
fog uralkodni mindennek felett. Így vigasztalja magát és másokat
az élet nagy vigasztalanságában.

A bizonytalan, háborgó időkben az emberi élet is gyakran válik bizonytalanná és háborgóvá. Abban az időben, mikor Pál ezt a levelet írta, egy nagy várakozás uralkodott a keresztyének között: a Krisztus visszajövetelének várása, viszont a világ annál bizonytalanabbnak látszott. Háborúk, nyugtalanság, az élet igazi értelme felől való kutatás, régi hitből, felfogásból való kiábrándultság ülte meg a lelkeket. Az ilyen világ kétféle hatással lehet az emberekre. Vannak, akiket a bizonytalan világ bizonytalanná tesz. A zavaros világban halászni lehet, a jelszavak között a saját hasznát keresni, a különféle felfogások között felemelkedni, a saját nagyságukat megalapozni, ez mind emberi tulajdonság. Mások kétségbeesnek, zúgolódnak, elégedetlenkednek s azt kérdezik mikor lesz már szilárdabb és biztosabb az élet, reményteljesebb a jövő?

Pedig a szilárd élet titka nem a világban van, hanem a lélekben. A világ sohasem szilárd, megbízható, egyenletes, de lehet olyan az a lélek, amely Istenben nyugszik. Isten Igéje ezért elutasít és megítél minden rendetlenséget, henyeséget, dologtalanságot. A keresztyén ember nem mondhatja: nem érdemes dolgozni, nem lehet eredményt elérni, nem érdemes jót cselekedni, mert a hívő ember nem azért teszi ezeket, mert érdemes, hanem azért, mert Isten parancsolja. Az Isten akaratához alkalmazott, az ő parancsai szerinti, a magát neki átadó élet az igazi szilárd élet. Ezt nem rendítik meg a külső körülmények, nem teszik tönkre a csalódások, ez nem azt nézi, mi az emberek tetszése szerint való, hanem, mi Isten tetszése szerint való. Azért ma különösen kell ebben egymást segítenünk. Megtartani az ingadozókat, védelmezni a csüggedőket és eltántorodókat.

Az ilyen életet úgy lehet elérni, ha a jócselekedetben való kitartásra törekedünk. Nem elég csak dolgozni, törekedni, a hívő munka a jócselekedet: életünk engedelmes szolgálata Isten ügye iránt, mások gondja felvétele, a testvéri szeretet munkái. Ha erre törekszünk, Isten az életünket szilárdná, biztossá tudja tenni.

*Biztonság.***Zsolt. 34:8-11.**

Azt, hogy „jó az Úr” — sokszor elmondjuk és sokszor énekeljük is. Sokszor életünk egy-egy eseményében meglátjuk az ő gondviselő jóságát és magasztaljuk azt. Mégis, amit ez az ige mond, több ennél. Mikor azt mondja: „éreztétek és lássátok meg” ez a régi bibliafordításban így hangzik: „Ízleljétek meg.” Mintha Isten hozzánk való jóságának édességét és kedvességét ízlelni, kóstolni lehetne. És lehet is. Két dologra utal ebben az ige. Az egyik az, hogy Isten jóságáról nemcsak beszélni kell, nemcsak elhinni másnak, hogy ez igaz, hanem saját magunknak meggyő-

zöldni róla, saját tapasztalatunk alapján. Addig, amíg mi minden napon, a saját életünkben magunk meg nem győződünk róla, milyen jóságos Isten hozzánk, addig ez a gondolat tőlünk Idegen, addig csak átvett, hallott dolog, de nem hatol az a lelkünk mélyébe. Ezért szól így: ízelejtétek! Tapasztaljátok meg a ti életetekben, annak mindennapi eseményében, győződjetek meg róla, hogy ez a jóság akkor is fennáll, mikor ti nem gondoljátok, mikor kétségkedtek és hitetlenkedtek, mert töletek függetlenül uralkodik.

De arra is utal az ige, hogy Isten többről-többre Izelteti velünk azt a jóságát, hogy annál jobban ragaszkodjunk hozzája. Minél többször látta ezt valaki, annál jobban és világosabban érzi, s akkor is, ha kedvetlenség vagy bánat éri, a már megízlelt kegyelemhez ragaszkodik. Ebből az érzésből lesz a látás. „Érez-zétek és lássátok meg.” Isten bennünket körülvesz az ő jósága jeleivel, hogy mikor ezeket megérez-tük, akkor lássuk meg, győ-ződünk meg róla, hogy ő jó, hogy ő maga a jóság és a kegye-lem. Azért nem azt mondja: érezzétek meg az Úr jóságát, hanem azt: érezzétek és lássátok meg, hogy jó az Úr, hogy ő maga a jóság, a kegyelem, hogy nála a jóság nem időleges, eseten-kénti dolog, hanem az ő lényegéhez tartozik.

Isten ezen jósága a szabadításban nyilvánul. Isten biztonságot ad az övéinek, védelmezi őket, táplálja őket. Nemcsak a mindennapi kenyérrel, hanem az ő kegyelmével. Ez az igazi biz-tonságos élet. Azért boldogok, akik benne bíznak.

Betegség és gyógyulás.

II. Kir. 20:1-11.

Ezékiás király üzenetet kap Istentől. Az üzenet komoly és súlyos: „rendeld el a te házádat, mert meghalsz.” Isten így rendelkezik az ember életéről, mert ő szabadon Úr az ember élete felett. Mikor ő parancsol, akkor ott kell hagyni mindent, el kell rendelni a házat, ahogy elrendezi az, aki hosszú utazásra megy, és távozni kell. Lezárni a számadást, befejezni, ami még hátra van, s átadni a megkezdett munkát, a félbenmaradt terveket Istennek, hogy rendeljen folytatására mást, akit ő akar.

De a király könyörög. Még nem szeretne eltávozni. Az ország súlyos veszélyben forog, élete munkája — úgy érzi — még nincs befejezve. Kéri Istent, hogy ne kelljen még meghalnia. Első pillanatra úgy látszik, hogy ez a kérés hasztalan. Hogy akarja az ember megváltoztatni Isten döntését? Hogyan zúgolódhat Isten ellen ez a kegyes király, aki mindig benne bízott? De aztán lát-ják, hogy Ezékiás kérése nem a zúgolódásból fakadt, nem türel-metlen tiltakozás a halál ellen, nem is az élet további élvezésére való vágy, nem is retteget az ismeretlen jövőtől. Arra hivatkozik, amit az ő életében Isten kegyelme végzett. „Hűséggel jártam előtted s azt cselekedtem, ami jó a te szemeid előtt.” Nem a hiú dicsekvés szavai ezek, hanem emlékeztetés arra, hogy Isten ke-

gyeimére alapította életét. Két dolgot látunk ebből. Az egyik az, hogy a keresztyén embernek szabad szeretni az életet, szabad ahhoz ragaszkodni, szabad kérni, hogy maradjon ebben az életben — ha ezt az életet úgy szereti, mint Isten ajándékát, ha azt Isten szolgálatára akarja felhasználni. A másik az, hogy csak a kegyelemre épített életnek van értéke Isten előtt. Nagy dolog tőle, hogy Ezékiás elmondhatta ezt. Hányan mondhatnák el közülünk? De nagy dolog egy ilyen hűséges és engedelmes életre törekedni, ebben találni az örömét és értékét az életnek. Pál apostol ezt mondja: a nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem.

Isten az Ezékiás kérésére még tizenöt évet ad a királynak az életéhez. Sőt, hogy ne kételkedjék, jelt is ad neki erről. Milyen szépen mutatja ez Isten jóságát, gyöngédségét velünk szemben. Hányszor hosszabbította meg a mi életünket is és másokét a mi kérésünkre. Hányszor adott még éveket és évtizedeket nekünk, hogy még szolgálhassuk őt. De ez a történet még egyet mutat: útal a Krisztusban megadott életre, arra, amely el nem fogy, amely nem ismer időt s amire nekünk a földön már készülnünk kell

Isten és a Sátán.

II.

Azt hiszem, itt van a helye, hogy utaljunk egy néhány szentírásbeli pontra, melyek teljes határozottsággal mutatják, hogy a Sátán és munkája eszköz Isten kezében. Utalunk tehát arra, hogy a fáraó szívét Isten keményíti meg és ennek — ha következetesen végiggondoljuk pl. a halál angyalának a fáraó miatti pusztítását, de az ajtó-fának a bárány vérével való megkenését és így a választott népnek a pusztulástól való megmenekülését — egyenesen a Krisztusra való mutatását találjuk meg. Nabukodonozor azért kell, hogy elkövesse azt a vakmerőséget, hogy ostrom alá veszi és elfoglalja a szent várost a templommal együtt, hogy a fogságban megszülessék a lelki templom és a lelki Jeruzsálem. József eladatásának bűne által kerül Egyiptomba, de ő maga ezt így magyarázza: „Nem ti küldöttetek azért engem ide, hanem az Isten.” (I. Mózes 45: 8) Jób szenvedése nem a Sátán elhatározása miatt történik, hanem Isten egyenesen a Sátánnak adott rendelése folytán. Ezek alapján írja Kálvin: „S nem is kell képtelenségnek tartani azt, amit én mondok, hogy Isten az első ember bukását és ebben az utódok romlását nemcsak előre látta, hanem az Ő akaratával el is rendelte.” (Inst. II. 238 old.) De a Sátánnak Isten kezében való eszközi volta mellett a döntő bizonyíték Jézus megváltó halála. Isten a legiszonyúbb bűnökön, piszkos kis fondorkodásokon és nagy, szenvedélyes ármányokon, krajcáros életcélok felé való törekvéseken és óriási, de bűnös érdekek védelmezésén keresztül viszi Jézust a keresztre, erre a gyalázatos halálra, mely azonban épen gyalázatosága által lesz Istennek, igazságának és kegyelmének kijelentő helyévé. Ez azonban nemcsak példa, hanem maga az ügy, melyről a Sátánnal kapcsolatban szó van.

Mire nézve használja fel Isten eszközül a Sátánt? Erre a kérdésre csak ezt felelhetjük: az Isten egyszülött Fiára, a Jézus Krisztusra nézve. Nem szóhalmazás, vagy használatos szólam, hi kiegészítettem az Isten Fiát a Jézus Krisztus névvel, mert nagy és fontos érdek kívánja ezt a teljességet és pontos körülhatárolást. Itt ugyanis Isten Fiáról nem mint Logos-ról, hanem mint testté

lett Igéről van szó. Istennek eleve elrendelt üdvtervében Jézus Krisztus a középpont, Ő reá nézve, Ő benne és ő általa történik minden. „Mert ő benne teremtetett minden, ami van a mennyekben és a földön, láthatók és láthatatlanok, akár királyi székek, akár uraságok, akár fejedelemségek, akár hatalmasságok; mindenek Ő általa és ő reá nézve teremtettek.” (Kol. I. 16.) Minden félreértés elkerülése végett, de mert ez fontos is, jól vigyázzunk arra, hogy nem a Sátán, hanem az Isten eleve elrendelésében nyilvánuló döntése az Ige testté létéhek az alapja. Istennek eleve elrendelt üdvtervében Krisztus a tengely. A Sátán eszközi felfogása ebben a tengelyben nyeri magyarázatát. Istennek az emberről való eleve-elrendelése a Jézus Krisztusban lesz nyilvánvalóvá, vagy inkább: pecsételtetik meg. A Jézus Krisztus hívása által válnak ki a harag alá vetett emberiségből azok, akik az övéi, akiket Isten az üdvösségre rendelt, akik a világ hangzavarában, mint Isten által beállított hangszerek, az örökkévalóságból jövő, de a Krisztusban időivé, történetivé vált hangra az időben, a történetben rezonálnak. „...És a juhok követik Őt, mert ismerik az Ő hangját.” (Ján. ev. 10: 4b) „Én vagyok a jó Pásztor; és ismerem az enyéimet és engem is ismernek az enyéim. (Ján. ev. 10: 14) Ez az örökkévalóságban eredő, de a Krisztusban időivé váló hívás azonban nem csupán a Jézus *szavaiban* hangzik, hanem magában a *testté lételeiben*, vagyis a bűn miatti szenvedésben és halálban. A keresztség beszéde a hívás, ahol lepecsételtetik a hívásra való felelés, vagy nem felelés által Istennek eleve üdvösségre, vagy kárhozatra való rendelése az ember felett. Hogy pedig a keresztség felállíttassék, Isten felhasználja a Sátán rettenetes hatalmát, a maga eszközévé teszi, rendelkezik felette.

Sokakat megbotránkoztat, hogy Isten ilyen szörnyű eszközt felhasznál. Kétségtelen, hogy Istennek van és lett volna hatalma más módon is mindezeket megcselekedni, de ő ezt így látta jónak. „Ha pedig az Isten az ő haragját megmutatni és hatalmát megismertetni kívánván, nagy béketűréssel elszenvedte a harag edényeit, melyek veszedelemre készítették mit szólhatsz ellene?” (Róm. 9:22–23.) Sőt inkább: a bűn szörnyűsége következik a Sátán szörnyűségéből és ez figyelmeztet, hogy halálosan komolyan vegyük, ami az Ige testté lételeiben érettünk és miattunk történik.

Ebben a predesztinációs és krisztocentrikus összefüggésben nyer tehát értelmet a Sátán eszközi volta Isten szempontjából és itt tűnik ki az is, hogy Isten amennyiben szuverén Úr, annyiban Megváltó, de annyiban igaz Isten is.

Ez a predesztinációs megalapozás vezet át most már minket a bűn komolyságának, a második ellenpár másik tagjának vizsgálatára.

Hogy Isten Krisztus-középponti tervében felhasználja a Sátán munkáját, ez a tény a Sátán és a bűn komolyságát felfüggeszteni látszik. Azt a következtetést vonhatnánk le ugyanis, hogy a Sátán, mint eszköz nem istenellenes, nem Isten munkájában törést elő

idéző hatalom, hanem az Isten akaratának sodrában fekvő, a kegyelmet nyilvánosságra hozó s épen ezért barátságos szolgál. Sötétség, mely arra teremtett csupán, hogy kiemelje a világosságot, ki elszakít ugyan Istentől, de csak azért, hogy annál boldogabb legyen az Istenhez való hazatalálás, tehát, akire az embernek szüksége van, akiről utólagosan megállapíthatjuk, hogy alapjában véve az embernek segítő társa.

Ez azonban teljes félreismerése lenne a Sátánnak, elpsycho-logizálása a bűnnek, mely egyáltalában nem következik a Sátán eszközként felhasznált voltának előbb ismertetett felfogásából. Ha ez a félreismerés fennáll, akkor feltétlenül abból a tisztázatlanságból következik, mely nem telte fel soha magának a kérdést: milyen módon eszköz a Sátán? Mert a fenti téves gondolkodás mellett végeredményében mégis csak Isten lenne a bűn teremtetője, akarója, a Sátán pedig csupán bűnbaknak odaállított szolgál, ki ura páran csanak engedelmeskedik bár csupán, mégis valami mártír lényegű alattvaló, kit ura kegyetlenül és raffinált módon becsap, ő pedig mossza kezeit. Álljon előttünk legelőször is az, hogy a Sátán Istenellenessége mellett tesz bizonyosságot a Szentírás teljes egészében. Ez az Isten-ellenesség pedig azt jelenti, hogy a mellette való döntés Kiszakít bennünket az Istennel való életközösségből. Tehát itt halálosan komoly küzdelem folyik a Sátán részéről Isten ellen, az emberért, amit mutat az ember életének a Sátán melleit való döntéséből folyó következmény. A bűn komolyságát jól mutatja az a tény, hogy ez az elszakadás olyan teljes, hogy lehetetlenné válik szánunkra a legkisebb kapcsolat megteremtése, vigy közeledés Isten felé. Az Istentől való szakadás teljes elszakadást jelent. Az Istentől való elszakadás pedig nem a független önrendelkezés állapotába megy át. Ilyen nem létezik az ember számára, hanem az Istentől való elszakadás a teljes függés és velünk való rendelkezés, t. i. a Sátántól való függés és annak velünk való rendelkezését jelenti. Az e/pártolás nem semlegesség, hanem átpártolás: „aki velem nincs, ellenem van” A Sátán pedig az egész életet igénybevevő szolgálásra szorít, annyira, hogy ő éli bennünk életét és ez az ő bennünk való élete: a bűn. Tehát teljes szembehelyezkedés Istennel. A bűn zsoldja pedig a halál, amely azonban egyáltalában nem váltság-halál, hanem halál a szó rettenetes, kározos, Istenen-kívüliségben mutakozó értelmében. Íme: ennyire istenellenes a Sátán és ilyen komoly a bűn.

A Sátán eszközi voltát épen úgy, 'mint Istennel gyűlöletből és a győzelem kivívásáért harcoló, az embert Istentől elszakító voltát tanusítja a Szentírás. Mindkettő igaz tehát, még pedig anélkül, hogy az egyik állítás igaz volta felfüggesztené a másikat. Istenellenei a Sátán anélkül, hogy megszűnne eszköznek lenni és fordítva: egyik a másikkal kongruens. A Sátán eszköz és ugyanakkor istenellenes. *Eszközisége épen abban áll, hogy istenellenes.* Bár Isten ellen tör, mégis Isten akaratát tölti be. *Istennek az em-*

bérre Krisztuson keresztül néző akaratát akkor szolgálja, amikor akarata ellen fellázad. A testié lett Igével a középpontban (amennyiben a testté létei Istennek a szenvedésen és halálon át megnyilvánuló kegyelmét jelenti) Isten üdvtervét a Sátán úgy szolgálja, hogy az üdvösséget akarja akadályozni. A Sátán ilyen módon való eszköziségének felmutatása szükséges a bűn komolyságának kétségbevonhatatlansága miatt. Ez a helyzet ugyanis nem letompítja, de egyenesen kiélezi a Sátánnak Istennel való helyzetét, még jobban megerősíti Isten-ellenes jellegét. Isten annyira felhasználja a Sátánt és munkáját, annyira rendelkezik vele és annyira éppen istenellenes lényénél fogva használja fel Isten eszköznek, hogy csupán annyiban szolgálja Istent, amennyiben Ellene támad. — Akárhonnan és akárhogyan is származott a Sátán, annyi bizonyos, hogy Isten tervébe beletartozik, mint egy rettenetes, de Istennek engedelmeskedő eszköz, kinek istenellenessége is, sőt éppen ez a kegyelemre való utalás: „Mert az Isten mindeneket engedelenség alá rekesztelt, hogy mindeneken könyörüljön.” (Róm. 11 :32)

Ez vezet bennünket a Szentírásan átvonuló látszólagos ellentmondás igazi kulcsához. A Sátán, mint istenellenes, komolyan, önrendelkezéssel ádázul harcoló fél jelentkezik a mi számunkra. Ha azt kérdezzük: lehetséges-e ez,? akkor azt feleljük: lehetséges, még pedig azért, mert Istennek semmi sem lehetetlen. A megoldás Isten végtelen lehetőségű hatalmában van.

De nem sérti-e mindez Isten igazságát? Ezzel a kérdéssel jutunk el a harmadik ellenpár tárgyalásába, amely korántsem olyan súlyos, mint ahogy az első pillanatra látszik, mihelyt a kérdést nem a spekuláló emberi ész, hanem a magát Isten kijelentett Igéjéről vezetni engedő hit szemléli.

3. *A bűn komolysága és Isten igazsága.* A Sátán eszközi voltának beállítása mellett a Sátán és a bűn komolytalansága egyáltalában nem jöhet számításba, mintha Isten egy felséges színjátékot adatna elő. Ennek ellentmond az a tény, hogy a Sátán nem egy metafizikailag gondolt, matematikailag mozgott alak, hanem a szó valóságos értelmében Isten ellen törekvő hatalmaság. Nem ellentengernagy, ki tudja, hogy a hadgyakorlatok előírt szabálya szerint meg kell veretnie, hanem ténylegesen hadakozó fél, ki örvendene, ha Istent le tudná győzni, ki a világ megítélése szerint tényleg sokszor győzni látszik, de tulajdonképpen akaratán kívül így is Isten akaratát tölti be. A bűn komolyságát semmiféle emberi spekuláció nem tudja elvenni, nem tudja elvenni azonban eszközi voltának felismerése sem, mert ennek ellentmond a halál, mely a bűn szoldja, de mindezekről függetlenül ott van a kereszt, a megátkozott halál, az Istentől való elhagyatottság érzése és tudata, melyet Krisztus a bűn miatt végigszenvedett. Az Ő halála, de egész földi élete is — mely komoly és döntő harc a Sátán ellen — mutatja, hogy milyen végzetes a Sátán és a bűn az emberre nézve, de komoly magára Istenre nézve is, mert az ő egy-

szülött Fiát állítja harcba a Sátánnal szemben. A Sátán komolyan-
vevése az emberre nézve annyiban is, sőt éppen ez által, fontos-
sabb, mert Isten is komolyan veszi, komolyan kell vennie, hogy
komoly legyen az az áldozat, az a megváltó halál, mely kiengesztel-
telte Isten megsértett szentségét és megszerezte a bűnbocsánatot.
Nem meggyengíti, vagy éppen felfüggeszti a Sátán komolyan
vevését az ő eszközei volta, hanem éppen ellenkezőleg: megerősíti
azt. *A Sátán nem azért válik komoly tényezővé, mert mi annak
jelentjük ki, hanem azért, hogy Isten maga is ilyennek nyilván-
ította, még pedig Jézus Krisztus kereszthalálának tényében.*

(Folytatjuk.)

Kozma Tibor.

A házasulandók előkészítése.

Bevezető előadás a magyarországi törvénykönyv 19. §-nak megbeszéléséhez.

III.

Miután a házasságnak e világban kell létrejönnie, szükséges megvizsgálnunk azt is, hogy ma e kérdésben milyen magatartást tanusít az a világ, amelyben a keresztyén házasságok köttenek? Itt különösen arra az álláspontra kell rámutatnunk, amelybe a világ a kísértések következtében jutott. Ugyanis kétségtelen az, hogy minden keresztyén gyülekezetben fel lehet találni azokat az alappilléreket, amelyeken a keresztyén házasság felépül. Miután Isten Igéje e világban hirdettetik és Isten népe azt hallgatja, szükségképpen találunk jeleket, amelyek Isten lelkének hatását mutatják. De kétségtelen az is, hogy a megromlott világban Isten akarata tökéletesen meg nem nyilvánulhat. Az életünk tele van szöve olyan szokásokkal, amelyek a megromlottság következtében válottak törvényekké és amelyek olyan életformára vezetnek, amelyek Isten akaratának ellentmondanak.

Legelőször is látnunk kell azt, hogy a házasság e világban az Isten adta kegyelmi állapot helyett emberi intézmény lett. Nemcsak a polgári házasságkötés bizonyítéka ennek, hanem bizonyítéka az a világáramlat is, amely szerint a házasság két félnek gazdasági, társadalmi és sexualis érdekközössége. Ezek a vonások együttesen is feltalálhatók, de rendszerint az a vonás jut belőlük kifejezésre, amelyre társadalmi, gazdasági vagy élettani szempontból a házasulandó ifjú pár meghatározott. Egyik-másik vonás előtérbe kerülése következtében találunk érdekházasságokat, címzetes házasságokat, pajtásházasságokat vagy próbaházasságokat.

A mai házasság másik jellemző vonása a gyermektelenség. Az Isten teremő munkájában való részvétel, a gyermeknemzés hivatásszerűsége egyre nagyobb mértékben vesz ki a modern ember öntudatából. A gyermekáldás korlátozásának bűne valósággal divat. Némely vidéken olyannyira, hogy a kipusztulás veszélye fenyegeti népünket. Megtaláljuk e bűn minden változását. Magzat-elhajtás, orvosi beavatkozás, egyke, magtalanítás ma már mindenütt ismerős fogalmak. Néhol gazdasági okok, máshol kényelemsze-

retet, itt-ott feslettség ennék az oka. De végső fokon azt kell mondanunk, hogy a mai ember életéből hiányzik a hit, hiányzik az Isten előtt való felelősségérzet és hiányzik a hivatástudat.

Jellemző vonás továbbá a sexuális élet túltengése. A mai ember életében a bibliai szemérmetesség ismeretlen fogalom. Pál apostol még arra figyelmeztette az asszonyokat, hogy egyszerű és tisztos öltözetben járjanak, ma azonban a nők vágya az, hogy minél kihívóbb viseletükkel felcsigázzák a férfiak érdeklődését. Ez a törekvés természetszerűleg együtt jár a nemi kicsapongásokkal. Akinek minden vágya a hódítás, az érvényesülés, nem is tarthatja meg azt a határt, ahol a felkínálkozás ledérséggé válik. A viken-dezések, a családi háromszögek, a felelőtlen ruházkodások ennek az elhajlásnak a kétségtelen valóságáról beszélnek. Mintha meg-bomlott volna az emberiség egyensúlya, úgy rohan a világ a mesterséges és túlhajtott élvezetek után. Megdöbbszentően illik ko-runkra Ámos próféta kárhoztatása: *Ti vagytok azok, akik a ve szedetem napját messze gondoljátok és az erőszaknak széket emel tek; akik elefántcsont pamlagon hevernek és az ő nyoszolyáikban elnyújtózkodnak és a nyáj legjából és a hizlalt borjából lakmá roznak. Akik hárfa mellett dalolgatnak és azt hiszik, hogy hang-szerik a Dávidéi; akik a bort serlegekkel isszák és szín-olajjal kenegetőznek és nem búsulnak a József romlásán.* (Ámos 6:3–6.)

Ennek a romlottságnak a súlya abban csúcsonyosodik ki, hogy az ifjúság is részt vesz benne, ennél fogva a jövő is meg van fertőzve. Ahol a felnőttek, az Isten előtt felelősségre választottak feslettségben járnak, természetszerűleg megromlik az az ifjúság is, amely életformáját a felnőttektől tanulja. Különösen, ha az ifjúság is annak az emberiségnek a leszármazottja, amelynek ős szülei Ádám és Kain voltak. A fiúk között elterjedt a házasság előtti nemi élet, a kicsapongó mulatozás és a testi tisztaság semmibe vétele; a lányok ruházkodásukban, táncaikon, titkos találkozásai- kon hódolnak a parázsnaság bűnének.

IV.

Amikor az egyház a tiszta házasság érdekében fel akarja venni a küzdelmet a világ felett elharapódzott bűnnel, mindenek-előtt két szempontot tart szem előtt: ítéletet kell hirdetni és fel kell mutatni a bűnt megsemmisítő isteni kegyelmet. Az egyház küzdelme abban áll, hogy világosságra hozza azt az ítéletet, ame-lyet Isten a bűn ellen kimondott. Nem engedi, hogy a törvény elhallgasson és a bűn megszokottá, természetessé váljék. Másfelől azonban kézen kell fognia a beteg és megromlott embert és el kell vezetnie oda, ahol minden kérdés megoldódik, az Űr Jézus Krisztushoz, aki újjá-szülhet minket élő reménységre. Az Igének ez a két irányú hirdetése képezi az előkészítés tartalmát. Minden gyülekezetben, ahol Istennek temploma és Istennek gyülekezete van, beszélni kell a bűnnek a házasság életben végzett rombolásáról

és annak Isten előtt való utálatosságairól. A reformációkorabeli igehirdetők nagyon határozottan állást foglaltak a paráznaság bűnével szemben. Sőt bibliai példákat is tudunk arra, hogy a paráznaság halállal büntetett. Ha az egész világ tobzódik is a bűnben, nekünk, Isten szolgálóinak, Keresztelő Jánoshoz hasonlóan hirdetnünk kell, Isten mindent megsemmisítő ítéletét. De azzal az utalással, hogy Krisztus keresztje alatt e bűn alól is van feloldozás. Ha Isten megbocsátott, már pedig az Igében hangzik, hogy minden bűn megbocsátatik, akkor nekünk ezt is tudtul kell adnunk, hogy az, aki életet keres, a kegyelemtől el ne zárattassék.

Ennek az Igehirdetésnek már a gyermekkorban meg kell kezdődnie. A vasárnapi iskolai munka alkalmas arra, hogy bibliai történeteken keresztül ennek a bűnnek a valóságára és az abból való szabadulásra rámutassunk. Kapcsolatosan pedig arra kell törekednünk, hogy azokat az alkalmakat, amelyekben a gyermekek indíttatást nyernek a bűnre, megszüntessük. Tiltakoznunk kell a gyermekek táncokban, fonókban, felnőttek mulatozásaiban való részvétele ellen. A presbitériumokat rá kell nevelnünk arra, hogy a tiszta élet kialakítása érdekében segítségünkre legyenek ebben a munkában.

A következő lépés az ifjak közötti munka. Az ifjúságnak, már a pubertás kortól kezdve, nagy problémája a paráznaság. Az ifjú ha rádöbben arra, hogy bűnt követett el, még akkor is keresi a szabadulást, ha nyíltan nem is vallja be. Ilyenkor nagyon kell vigyázni arra, hogy ne csupán erkölcsi prédikációt adjunk, hanem mutassunk rá a testi élet igazi hivatására. Éreztessük meg, hogy az igazi boldogság abban van, ha megőrizhetjük magunkat arra az időre, amikor Isten rendelése szerint testi erőnkre szükségünk van. Szükséges az ifjak felvilágosítása. A test rendeltetését kertetés nélkül kell ismertetnünk, mert csak így tudjuk felmutatni azt, hogy Isten akarata nem az erőtékozlás, hanem a teljes, győzelmes élet. És csak így tudjuk csirájába fojtani azokat a kísértéseket, amelyek élnek és megoldásra várnak. Leányoknál fontos a házasesetre való előkészítés. A gyermek születésének és gondozásának ismertetésével nagyon sok olyan bűnt előzhetünk meg, amelyek később ifjainknak életébe kerülhetnek. Itt is, mint a gyermekeknél, szükséges a bűn alkalmainak ismerete és megszüntetése. Meg vagyok győződve, hogy a tánc, a kocsmázás, az esti kószálás helyét minél inkább tudjuk betölteni Isten országa szempontjából hasznos, vagy a tiszta élet szempontjából szerencsés elfoglaltsággal, annál inkább tudjuk az evangélium győzelmét érvényesíteni.

Ahol ez az előkészítő munka folyamatban van, ott már természetes, hogy a lelkész házasság előtt a házasság kérdését megtárgyalja a házasulandókkal. Az az ifjú és az a lány, aki az ifjúsági munkában megismerte a Krisztus evangéliumát és megszerette a tiszta és fegyelmezett életet, örömmel veszi, ha életének döntő szakasza iránt a lelkipásztor érdeklődik és abban Isten útmutatá-

sával segítséget kínál. Meggyőződésem szerint itt van helye rámutatni a házasság igazi céljára, a házasság akadályaira és azokra a megoldásokra, amelyeket Isten Igéje ad.

Végül még meg kell említenem azt is, hogy a házasság kérdése a házasságkötés alkalmával nem befejeződik, hanem elkezdődik. Végzetes lenne, ha a házasság előtti kegyes tanácsainkkal kimerítenénk lelkipásztori szolgálatunkat. A házasság kérdésének, a szeretetközösség ápolásának, a gyermekáldás és a gyermeknevelés fontosságának, a parázناسág bűnének ismertetésével és az ezekkel párhuzamos családi látogatásokkal egyetlen gyülekezetben sem szabad fukarkodni. Mivel a bűn állandó ostrom alatt tartja az anyaszentegyházat, Isten szolgájának is állandó harcot kell vívnia az Igehirdetés, a pásztoráció és az egyházfegyelem gyakorlásán keresztül.

V.

Amint látjuk tehát, a házasságot közvetlenül megelőző előkészítés csak részletjelenség abban a küzdelemben, amelyet anyaszentegyházunk a házasság tisztasága érdekében folytat. Egy olyan kísértéssel állunk szemben, amely az ember természetének a romlottságából következik és amely az embert az élet minden pillanatában ostromolja. Ez ellen a nyomorúság ellen egy-két beszélgetéssel megküzdeni nem lehet. A küzdelem, mely egész életre szól, örökös táborbanállást kíván. Úgy érzem, erre a szüntelen való szolgálatra figyelmeztet Krisztus, amikor így szól: Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek, mert jól lehet a lélek kész, de a test erőtlen!

Sinka József.

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély” Iratterjesztésében.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor, ára 2'— P

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rabold Gusztáv. A Synoptikus evangéliumokról szóló Kálvin-Kommentár II. kötete. Ára 6'— P. — Kapható még: Kommentár a Synoptikusokhoz, I. kötet. II. kiadás, ára 650 P. Előkészületben a III. kötet. (6 P.)

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

W. Lüthi—Nagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2.— P

Horváth Jenő: Az egyház világmissziója. „Élő Könyvek” 30. sz. —.40 P

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása, 170 oldal. Ára 6 — P

IKE-jelvény, három színben zománcozva, az IKE-központ hivatalos kiadványa (csak 10-nél több példány rendelhető), ára darabonként —'50 P

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként — 10 P.

Dr. Sebestyén Jenő: Mi a jegyesség? ára 10 fillér.

Dr. Kiss Ferenc: Hogyan készülünk a házasságra? ára 10 fillér.

Zengjen Hálaének. IX-ik, legújabb kiadás, ára 40 fillér.

A mi dalaink. VI-ik, legújabb kiadás, ára 60 fillér.

Bántó Tercsi: Ibolyavirág. Kis színdarab gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára 20 fillér.

Debreczeni László: A mi művészetünk. (Fatornyos hazámból.) „Ifjú Erdély” kiadása, 130 oldal, több, mint 50 illusztrációval, ára 3 — P. Egyszerűbb kiadás ára 2 — P.

Mikos Lajos: Leányélet és Leányarcok a Bibliában. A leánymunka kitűnő segédkönyvei, áruk: 150 és 280 P.

Ecsedy Aladár: Örvendezetek! 30 előadásra alkalmas darab, ára 5 — P.

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az **„Ifjú Erdély”** iratatterjesztésében. A „Soli Deo Glória” Szövetség és „K. I. E.” minden még kapható kiadványa, az „Exodus” kiadványai (Karácsony Sándor könyvei stb.), valamint a „Bethlen Gábor” könyvkereskedés és a „Studium” kiadványai eredeti bolti árukon kaphatók. **Új szorgalmi képek, bibliai mondásos képeslapok** nagy választékban kaphatók.

Az ország egyetlen református politikai napilapja a

TISZÁNTÚL

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, Ferenc József-út 49. Főszerkesztő: Uray Sándor. Felelős szerkesztő Kovács József. — Előfizetési árak
Egy óra 2 40 Pengő, negyedévre 7 20 Pengő

Jordáky-nyomda, Kolozsvár, Hitler-tér 13. — Felelős vezető: Jordáky Lajos

T A R T A L O M :

Az Ige tükrében. Az eljárók.	(I. L.)
Prédikációvázlatok	(Borbáth Dániel.)
Isten és a Sátán	(Kozma Tibor.)
Csak beszéd, csak prédikáció?	(Tőkés István.)
Adatok, megjegyzések	(I. L., K. L.)
Új köntösben	(Kovács Lajos.)
Akarjunk egyek lenni	(Máthé György.)
Vasárnapi iskola.	(Mózes András.)
Gyakorlati tanítás	(Móznér után Kovács.)
Irodalom. Kállay K.: A Zsoltárok könyve.	(N. A.)

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK: DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR

"ELŐFIZETÉSI ÁRA: EGY ÉVRE 4— PENGŐ. EGYES SZÁM ÁRA 40 F

Olvasóinkhoz!

Olvasóink szíves tudomására hozzuk, hogy lapunkban a lap eredeti célkitűzéséhez és címlapján viselt jellegéhez képest, e számtól fogva rendszeresen foglalkozunk olyan pedagógiai és didaktikai kérdésekkel is, amelyek tanár- és tanító-testvéreinket különösen érdeklik.

Már évekkel ezelőtt történt ismét egy ilyen kezdeményezés: pedagógiai cikkek rendszeres ellátására s ilyen kérdések tárgyalására, ez azonban később, más kérdések előtérbe hatolásával, elmaradt. AZ ÚT örömmel veszi fel ismét ezt a tervet s igyekszik ebben még inkább azzá válni, amit magának kitűzött: lelkipásztori és nevelői kérdések fórumává, lelkészek és tanítók munkáját segítő eszközzé. Teszi ezt azért s abban ü meggyőződésben, hogy a református felfogás szerint a lelkipásztor és tanító munkája egy munka, Isten Igéjének hirdetése és szolgálata a felnőttek, ifjúság, gyermekek között. Amint a lelkipásztor csak akkor teljesítheti munkáját igazán, ha a nevelés keresztyén feladataival foglalkozik, a tanító munkája akkor igazán munka, ha a gyermekeket Krisztushoz akarja engedni, ha mindent, még a legkülsőbbnek látszó tantárgyat is úgy nézi, mint amely eszköz arra, hogy általa Isten kegyelmét hirdesse a gyermekeknek.

Kérjük lelkipásztor és tanító testvéreinket, hogy lapunk munkásságát támogassák, tartsanak a lappal lelki közösséget, hogy kérdéseik és nehézségeik között fogadják el azt a segítséget, amit lapunk nyújtani fog.

A Szerkesztőség.

Bár ez az ige látszólag nem hozzánk szól, hanem éppen rólunk beszél azoknak, akik reánk vannak bízva, mégis, mint minden része az igének, valójában reánk is, sőt reánk különösen vonatkozik. A gyülekezet és annak vezetői nem két külön fél, néha barátságos, máskor ellenséges, hanem egy közösség együvé tartozó és egymástól el nem választható tagjai, amelyek közül ami az egyiknek fáj — a bibliai tanítás szerint — kell fájjon a másiknak is s aminek az egyik örvend, a másikat is örvendezteti. Még azt is hozzátehetjük, hogy nem is csak lelkipásztorokra kell itt gondolnunk, hanem mindazokra, akiket, minden közelebbi név-megjelölés nélkül így határoz meg az ige: „akik fáradoznak”, akik „előljáróitok”, akik „intenek titeket”, tehát mindazok, akikre a gyülekezetben munka van bízva. Mikor Isten Igéje a gyülekezetet arra figyelmezteti, hogyan becsülje meg ezeket, akkor viszont ez azoknak, tehát nekünk tükör, hogyan kell élnünk és mit kell tennünk, hogy ezt a becsülést megnyerhessük s azok közé tartozhassunk, akikre nézve ez az ige szól.

Három oldalon határozza meg ezt a munkát az ige. Először azt mondja, hogy ezek azok, akik „fáradoznak közöttetek” A gyülekezetben való munka felől tehát azt tartja az ige, hogy az fáradozás kell, hogy legyen. Az igazi szolgálat csakugyan az. Nem olyan, aminőben mi sokszor halálosan fáradtak szoktunk lenni, a világi érdekek, az egyház anyagi ügyei, igazgatása érdekében, amint panaszkodni szoktunk a hívek érzéketlensége, közömbössége ellen, hanem fáradozás annak az Ügynek az érdekében, ami reánk van bízva. Hányszor vagyunk mi elfáradva és elkedvetlenedve, nem azért, mert Isten ügye nem halad, hanem mert a mi ügyeink nem mennek úgy, mint szeretnénk, nem, mert sokat dolgoztunk az Ige szolgálatában, hanem mert a magunk dolgaival foglalkoztunk sokat, nem abba fáradtunk bele, hogy az emberek nem hallgatnak Istenre, hanem, hogy nem hallgatnak reánk. Az igazi fáradozás — és ezt különösen most kell megtanulnunk újból, mikor olyan sok egyéb dologért fáradozunk — Isten ügyéért kell, hogy eméssze a lelkünket, s csak az ilyen fáradozás méltó Isten szolgájához.

A másik, amivel a munkát az ige meghatározza, az, mikor azt mondja, hogy a gyülekezet „előljárói ezek az Úrban” Tulajdonképpen nem is előjárókról, hanem előtte állókról beszél a szó eredeti értelme, olyanokról, akik mások előtt állanak, hogy azokat védelmezzék, hogy kivédjék az azokat érő támadást, elhárítsák a veszedelmeket. A két kifejezés mögött két egészen más kép van. Az előljáró — ez is nagy és szép dolog — halad előre s maga után hívja, vezeti azokat, akik utána jönnek. Az előlálló ott áll a védelmezett lelkek előtt, szemben az ellenséggel, a veszedelmekkel s erős karral védi azokat, akik mögötte vannak. Mondhatjuk azt, hogy mind a két kép igaz, ha a gyülekezet vezetőire alkalmazzuk. Haladniok is kell előre, vezetni azokat, akik reájuk vannak bízva, de előtte is kell állaniok azoknak, akiket ma, jaj mennyi ellenséges gondolat irány, vélemény, magatartás, jelszó támadó és csábító hatalma fenyeget. Sokszor itt nemcsak haladni kell előre, hanem védelmezőleg tárni ki karjainkat azon „kicsinyek” elé, akik reánk vannak bízva, mint gyermekek, mint ifjúság, mint felnőttek, mégis mind kicsinyek, mert kezdők, tájékozatlanok, támadásoknak kitéttek a hitben és szeretetben. Védelmezni őket, hogy az ellenséges támadás ne ronthassa meg, hogy megmaradjanak a hit és szeretet közösségében — ez az előljáróknak ma megbecsülhetetlen szolgálata.

Végül azt mondja, hogy ezeknek „inteni” kell a gyülekezett. Ez az intés a helyreigazítás, egy bizonyos irányba való fordítás gondolatát foglalja magában, valami olyan pásztori munkát, ami nem a természeti ember érdeklődésére, hanem Istennek éppen ezzel szemben álló parancsára támaszkodik. Most az igazi előljáró, tanító és lelkipásztor látja, hogy ilyen intésre van szükség. Ma Isten dolgaira nem odafordulnak a szívek és a fejek, hanem elfordulnak attól, a természeti ember kívánságai, balga és botor eszméi, önző, gőgös követelései felé s nekünk meg kell ragadni a tejeket, a szíveket, meg kell őket fordítani, éppen ellenkező irányba, a kegyelmes Isten örök tanácsa, az annak való engedelmisség felé. Aki nem látja, hogy itt egy ilyen, a világnak szembefordító munkáról van az intésben szó, az elcsavarja és meghamisítja a reábízott üzenetet, annak a munkája nemcsak hiábavaló, hanem káros.

Most azt mondja az ige, hogy ezért azokat, akik ezt végzik, meg kell becsülni, olyanoknak kell tekinteni, akik becsesek a gyülekezetnek, mert olyan munkát végeznek, amit más nem végez, s ami nélkülözhetetlen. A mi megbecsülésünk alapja is abban van, hogy a munkát úgy ismeri meg a gyülekezet, amire szükség van, ami nélkül nem élhetnek, aminek köszönhetik azt, hogy Isten üzenetét hallják. A tanítónak, lelkipásztornak ez a megbecsülése az igazi. Ezért egyedülvaló értékű, ezért pótolhatatlan, ezért mindenél drágább ezek munkája, mert olyant ad, ami nélkül nem lehet Istennel élni, ami más, mint a mindennapi jelszavak. Ha ezt nem tudjuk adni, akkor legjobb, ha nem vállalkozunk a munkára, legjobb, ha elhagyjuk a helyet, mert jelszavakat, emberi gondolato-

kat, hízolgő beszédeket más is tud mondani: az élet beszédét csak mi, mert csak mi kaptunk arra megbízást.

Ha ezt tesszük, akkor hirdethetjük és akkor eredményesen fogjuk hirdetni az apostol szavaival Isten intését: „kérünk becsüljétek meg”, akik köztetek fáradoznak, mert azokból a telkekből, akik az általunk szólott izenetet megértették, az igazi megbecsülés és szeretet indul ki és találkozik a mi lelkünkkel, nem az irántunk, hanem azon Úr iránti szeretet és megbecsülés, akinek szolgálatára mi rátettük az életünket s akinek, akár a mi életünk, halálunk, fáradságunk és megvettetésünk árán is, „növekednie kell”, míg teljes uralmat nyer minden lélek felett.

I. L.

Prédikációvázlatok.

1. A felszabadult foglyok.

Zsolt 126.

A „hazatérés zsoltára” a mi zsoltárunk is. Egy évvel ezelőtt hányszor olvastuk úgy, hogy minden szava reánk illik. Fogoly vallomása. Isten velünk is megtapasztaltatta 1. a fogság leckéjét, 2. a szabadulás örömeit s 3. megmutatta, lehetnek gyümölcsei.

I. Isten hatalmas. A fogság s hasonló nyomorúságok a nép életébe nem véletlenül jönnek. Isten igéri a bűneinkért. Izraelt is oda adta a földi hatalmasok kezébe. Ezeknek annyi hatalmuk van a nép felett, mennyit Isten ad tervei s tetszése szerint. (Jer. 39. rész. Különösen 16. v. Dániel könyvéből Nabukodonozor s Bel-sazar sorsa.) Eszközök Isten kezében. Isten töri szét a rabláncokat, ígéretei szerint, miket Jeremiás által szólott, cselekszik. „Felindítá Cyrus lelkét” (II. Kron. 36:22–23.) Jézus is megmutatta, hogy az őt foglyul tartó hatalma felülről van. (Ján. 19:10–11;) Pál is vallja Róm. 13-ban, hogy nincsen hatalmasság, hanem csak Istentől. Milyen nagy vigasztalás ez a foglyoknak! Mily erő a szenvedések hordozására, hogy a felettünk hatalmaskodó hatalma teljesen a mi Urunktól függ. Isten hatalmában vannak a foglyok is. A fogság előtti zsidók Isten hatalmáról feledkeztek meg. Az a bűn, hogy másban bíztak. Most a fogságból hazatérők s az őket látók egyformán hirdetik Isten hatalmát (2–3 v.) Ez a lecke, melyet megtanultak a nehéz időben.

Sokszor ad Isten minket is a betegség fogságába, nyomorúságok láncai közé, tesz politikai fogollyá, sőt megengedi, hogy ősi ellenségünk a bűn is meggyötörjön, de ő úr e hatalmak felett is megváltó kegyelmével.

II. Az igazi öröm. Az Úr hatalmát megtapasztalt lélek örvendezik. Sokféle örömünk lehet. Családban szüleinknek, vagy a szülőknek gyermekeik jelentenek igazi örömöket. A hivatás öröme, a szolgálat öröme stb. mind sokat adnak életünknek. De mi tapasztaltuk, hogy a szabadulás öröme valóban az első közt van, mint itt a zsoltárban is látjuk. A szabadulásban sok mindennek örvendettünk, találkozás elszakított rokonokkal, munkatársakkal. Szabad használata a nemzeti sajátosságoknak, melyek Isten ajándékai. Szabad munkalehetőség, békés idő stb. Az igazi öröm,

melyet a hívő fogoly érez az, hogy *Isten hatalma javunkat munkálja*. A hatalmas Isten szeret. Mik a népünk örömei? Tud-e örvendezni s reménységgel örvendezni a megváltó kegyelem csodáiban. Mert a földi szabadulás csak árnyképe annak a szabadulásnak, melyet Isten készít a örökélet hajnalára. Olyanok leszünk mint az álmodók, mikor a megváltó kegyelem újabb boldog óráját éljük át. (283-ik ének.) Ez az igazi öröm, az üdv. Ez az öröm itt a földön *missziói erő* is (2. vers.) Imádkozó, a szenvedőkkel együttérző *felelősség* is (4. vers.)

III. Az aratók kévéi. (5—6. v.) Minden könnyhullatásnak vetésnek aratása lesz. Mi is számba vettük, mit adott 22 éve fogságunk alatt az Úr. A sok ajándékból csak párat említünk 1. Az egyház újra megtelt élő hívőkkel. A kisebbségi időkben mentő bárka lett vasárnapi iskola, bibliaórák, igehirdetés adta a Igét. Az Ige egyháza felé közeledtünk. (Az Út 1940. évf. 224—225 old) Iskoláink az Ige szolgálatába kerültek. 2. Testvériség igaz formája alakult ki közöttünk. Társadalmi osztályok, felekezetek közt. Sokan csodálták, hogyan lehet, mikor látták ezt az erdélyiek életében. 3. Lelkiminőség lett az alázatos, szerény, békességre igyekező, csendes szívű foglyoknak. És lelki gyümölcsjeink újra veszélyben vannak.

Az emlékezés a fogságra legyen alkalom a gyümölcsök megtartására a nagy leckével, igazi örömben legyünk lelki egyház, kiket nem kell újra fogságra adni, hanem a hálás sáfárkodás nyomán többre bízni.

2. Az utolsó idők harca.

Ján. 2:18-23.

Az idő fogy. Közeledik az utolsó óra. Ahogy minden pillanatban fogy a robogó vonat útja, ahogy minden nappal kevesebb egy emberi élet, így feltartóztathatatlanul elfogyatkozik világ élete is. Elhervad, elmúlik, mint ezt a mostani őszi természet is példázza. Joggal gondol az ember s kérdi, mikor lesz az utolsó óra?

I. A nagy harc Az utolsó idők egyik jele a nagy ütközet, amely a világ fejedelme, az elvesző gonosz s az örökké megmaradó Krisztus közt lefolyik. 1. Támadása e gonosznak úgy folyik, hogy Krisztusnak, megváltónak akar tűnni. Krisztus tisztjébe akar lépni s azt igéri, mit csak az Úr adhat. Jézus is így jellemezte ellenségét (Mt. 24:5, 24.) Hamis tan, hamis váltság, hazudó boldogság, amit az Antikrisztus ad. (II. Thess. 2:1 s köv. versek.) 2. Másik sajátos vonása „Közülünk váltak ki.” Mivel kereszténynek az antikrisztus emberei, ezért veszélyesek az egyház számára. Istenről beszélnek, azokat a szavakat emlegetik, amelyeket az egyház. Lélek, szabadság, élet, szolgálat, dicsőség... oly szavak, melyeket az evangéliumból vesznek. Jól felfedezhető ez a rossz

politikai rendszerek világmegváltó tanításaiban. Mily nagyon kell ezektől tartózkodjon a gyülekezet.

II. Jézus a Krisztus. Az utolsó időkben komoly döntéssel az egyház minden tagja Krisztusban való hitét kifejezze. Csak Jézus *α Felkent*, a Krisztus. Csak ő tud igazi titkokat, tudományt adni, (Próféta),

Ővé a megváltó erő (Pap), Ővé a jövő uralma (Király).

Heid. Káté 31. kérd. alapján mutassuk meg, mennyire csak ő adhatja ezeket. Mi az ő *kenetének* részesei vagyunk (Heid. Káté 32). Ha az ő hivatása a prófécia, a mienk ezt hinni, engedelmeskedni s hirdetni. Ha az ő tisztje volt a megváltás, a mienk ezt meghálálni. Ha övé egyedül az uralom, a mi tisztünk az Ő harcát vívni. Ma Krisztusban hinni ezeket a mindennapi hitvalló, tényekkel szolgáló lépéseket jelenti.

Nem mondhatjuk mi emberek meg, melyik az utolsó idő. De, hogy napjaink komoly napok, hogy az antikrisztusokkal folyik, tény. Életkérdés, hogy bennünket az Úr munkában, mellette való bizonyágtételben talál-e, ha jön?

3. *Félelem helyett bizodalom.*

I. Ján. 4:17-21.

Mindig nehéz az emberi életben a számadás. Sokan félnek az ítélet napjától. Különösen félünk, ha tapasztaljuk, hogy az, ami a legfontosabb Isten előtt, szeretetünk nem teljes. A szeretet vágyik arra, hogy tökéletes legyen. Itt egy olyan ember szól az igében, akinek *bizodalma* van az ítélet napjára.

I. Isten szeretete. A félelem helyett bizodalom bennünk a szeretet nyomában fakad. Isten szeretetét nem csak abban mutatja meg, hogy mindennapi életünkről gondoskodik, hanem abban még inkább, hogy örökéletünkről kegyelmesen végzett. A keresztségünk, melyet gyermekkorunkban kaptunk, arról pecsét, hogy szüleink, mindenek előtt szeretett. Már ez a bizonyosság, hogy ő előbb szeretett, elűz minden félelmet, de aki hallja, miket tett e szeretet értünk, abban fellobog a hit bizalma. Róm. 8:29—39. lépéseit fejtjük ki, mint Isten örök s irgalmas szeretetének bizonyosságát. Valóban felkiálthat a lélek: kicsoda kárhozzat?

II. A mi szeretetünk. Egy út van a tökéletességre. Megmaradni az Isten szeretetében. Ha engedjük, hogy ez vezessen, új életünk van. A mi szeretetünk hála Isten szeretetéért. Isten nem azt kívánja, hogy őt beszéddel szeressük, hanem felebarátainkban. Ha szívünk hálás Isten bocsánatáért, mi is megbocsátunk, ha drága a mindennapi gondviselése, mi is gondot viselünk a nálunk szegényebbekre stb. Ez a szolgáló szeretet elűzi a félelmet. Isten közelében, Isten országa világában tudja magát már az ilyen megújult lélek. Aki szeretetben marad, Istenben marad. Ezért nincs félelme. Ez a szolgáló szeretet a Krisztussal való közösség (Máté 24:31—46.) s ezért mondja Krisztus az ilyeneknek az utolsó napon: Jöjjetek örököljétek.

Ez az ige az öncsalás kísértésére mutat rá. Csak a valóságos szeretet jár a látott áldott úton. Ne mi mondjuk, hogy így vagyunk, hanem a tények bizonyítsák. A parancsnak való igazi engedelmességünkéből fakadjon a bizodalom. Ekkor nem csalatunk meg.

4. *Reformáció.*

Hozsás 6:6.

Isten népét újra s újra részeltetni kívánja a reformáció áldásaiban. A reformáció nem egyszeri esemény, hanem megismétlődő, mert az emberi bűn szükségessé teszi. Látjuk ezt az Ó testamentumban is.

/ Hamis istentisztelet. Az Istentől való elszakadás, a bűnnek e következménye az elkülsőiesedett, gépies, hamis istentiszteleten s életgyakorlaton látszik. Ésa. 1: 11–17. Ámos. 5:21–27 Jer. 7 Jer. 6:20. Sébából hoznak tömjént égő áldozatra, de az Isten beszédének nem engedelmessé válnak. A református ember is elkülsőiesítheti istentiszteletét. Szokásból megyén oda. Lelkileg nem vesz részt azon. Azt hisszük, ez elég. Sajnos, a mindennapi életünk mutatja, mennyire nem elég. Ennek oka, hogy nem ismerjük Istent, hamis képzeink vannak róla.

II. Isten igaz ismerete. A reformáció lényegében szabad folyást ad Isten Igéjének. Így újra e fényben megismerjük, kicsoda Isten. Luther s Kálvin a *felséges* Istent ismerték meg, kit nem lehet pogányos szertartásokkal kielégíteni. Olyan, aki előtt a bűn valóban halálos s kárhozatos. Nem elég az engesztelésre egy bűnbocsátócédula vagy búcsújárás. De a felséges Urat úgy ismerték meg a Krisztusban, mint *kegyelmes* Atyát, aki szeretet.

III. Az igazi istentisztelet: a szeretetben való élet. Ez a *hálaáldozat*. Élő hálaáldozat méltó ahhoz az Istenhez, ki Egy-
szülött Fiát áldozta a bűneinkért. E szeretet szolgáló területeit mutatja meg az apostol. (Jak- 1:27.) Az első keresztyén egyháznak is ez volt a képe. (Csel. 2 42–27.) A mi egyházunknak is ilyen reformációra van szüksége. Szeretet közösség kell legyen, de ez csak úgy lehet, ha előbb az Ige egyháza lesz.

E mai reformációt is először kezdjük egyéni életünkben. Így újul meg a gyülekezet is. Az egyház megújulása változtatja meg a körülöttünk levő világot is olyanná, milyent Isten kedvel.

Borbáth Dániel

Isten és a Sátán.

III.

A Sátánnak Isten által való eszközi felhasználása és a bűnnek mégis komolyanvevése azonban nemhogy kérdéssé teszi Isten igazságát és szentségét, hanem egyenesen Isten igazságának és szentségének csodálatára indít bennünket. Ez az egyik tény, amit mindjárt látni fogunk. A másik pedig az, hogy Istent nem nevezhetjük a bűn forrásának, sem a bűn akarójának.

Az a gondolat, hogy Isten igazságát felfüggeszti a Sátán fenti szemlélete, egy teljesen hibás alaptól indul ki, mely — mintha Isten igazsága egy semleges életnyilvánulás volna — érvényét vagy érvénytelenségét Istennek a Sátánhoz való viszonyától teszi függővé. A hitetlenség számára fennállhatna ez a helyzet, ha a hitetlen világ hinné Istent. De mivel nem hiszi, nem is lehet kérdése Isten igazsága. A hit számára azonban Isten igazsága sohasem kérdéses, legfeljebb érthetetlen, sőt az is kell, hogy legyen, mert ebben az érthetetlenségében lesz nyilvánvalóvá, hogy *itt*, ezen a ponton, ahol Isten igazságáról van szó, valóban *Isten igazságáról* van szó. „Mert nem az én gondolataim a ti gondolataitok és nem a ti útaitok az én útaim, így szól az Úr. Mert amint magasabbak az egek a földnél, aképpen magasabbak az én útaim úlaitoknál és gondolataim gondolataitoknál.” (És. 55:8—9.) Igen. A Sátán egyenesen sejtelmet ad Isten igazságának minden magasságok felett való magassága mérhetetlenségéről. Isten igaz, igaz minden viszonylattól függetlenül. Ez az alap, mely sohasem változik és ezután jön minden egyéb. És, ha ezt vesszük mi is alapul, akkor azt mondhatjuk, hogy *Isten igazsága annyira igazság, hogy még a Sátánnak Isten által eszközül való felhasználása és ugyanakkor komolysága sem tud a legkisebb foltot sem vetni Red. Aki annyira igaz, hogy megsértett igazságát egyedül az ő egyszülött Fidének áldozata állíthatja helyre, azt nem semmisítheti meg, még csak kérdéssé sem teheti a Sátán. így a Sátán egyenesen Isten igazságának tanújává lesz.*

Továbbá: mert szuverén Úr az Isten, éppen azért megváltó és megszentelő, vagyis éppen azért igaz és igazságos Isten is. Ha nem így gondoljuk, akkor bálvány istent gondoltunk, akkor nem theologizálunk, hanem spekulálunk, akkor nem a Kijelentés, hanem

a mi emberi agyunk az alapja mondanivalóinknak. — *Nem mi mondjuk Istent igaznak, hanem Isten jelenti ki így magát. És ez a végső igazolása Isten igazságának.*

A Kijelentést vesszük alapul akkor is, amikor állítjuk, hogy a bűn eredete nem Istenben keresendő: „Senki se mondja, mikor kísértetik: az Istentől kísértetem, mert az Isten gonoszsággal nem kísérhető, Ő maga pedig senkit sem kísért.” (Jakab 1:13.) „Aki a bűnt cselekszi, az ördögből van, mert az ördög kezdettől fogva bűnben leledzik...” (Ján. 3:8) Vegyük hozzá még a Ján. 8:44. versét: „Ti az ördög atyától valók vagytok és a ii atyátok kívánságait akarjátok teljesíteni. Az emberőlő volt kezdettől fogva és nem állott meg az igazságban, mert nincs ő benne igazság. Mikor hazugságot szól, a *sajátjából szól*; mert hazug és *hazugság atyja*.” Itt válik világossá, hogy a Sátán kezdettől fogva az volt, ami: hazugság atyja. Istenre tehát semmiképpen folt nem vetődik, őt nem lehet bűn okául tenni: az *ember* felelős bűnéért és ezt egyedül kell vállalnia.

Ha az ember tiltakozik a bűnért való felelősség ellen és Istent mintegy zavarba akarja hozni spekulációjával, ez tulajdonképpen önkénytelen igazolása, hogy igenis a bűn rettenetesen komoly, melynek következménye alól az ember minden áron ki akarja vonni magát. Hogy pedig egyensúlyt állítsunk fel Isten igazsága és teremtetői hatalma között, ez teljesen felesleges; felesleges, mert semmiképpen nem lehetünk istenek, akik bírhatjuk Isten elgondolásait, melyekben bizonyára megvan az egyensúly; a hitetlen világ metafizikai kíváncsiságát kielégíteni nem lehet, mert a hívő ember csak a Kijelentéshez szabhatja gondolatait, a Kijelentésben pedig nincs felelet a Sátánt illető *kíváncsiskodásra*, a hívőnek pedig kétségtelen Isten igazsága minden értelem ellenére, mert tudja, hogy az *emberi* értelem nem lehet garancia az *Isten igazságára* nézve. Tehát nincs értelme és nincs lehetősége, hogy Isten igazságát igazoljuk, mert vagy igaz a mi hitünk számára, amit Isten mond, csak azért, mert Isten mondja, vagy nem igaz a mi számunkra, de akkor nem hiszünk Isten létében sem, tehát nincs értelme mag nélküli spekulációnak.

Ha még ezek után azt kérdezzük: akarja-e Isten a bűnt?, erre csak azt felelhetjük, hogy ez a kérdés teljesen jogosulatlan és szükségtelen, mert a hit nem ezt, hanem azt kérdezi: akarja-e Isten az én szabadulásomat? És a hit nem tehet egyebet, mint hogy örvendező „igen”-nel felel, mert *Isten nem a Sátánra, hanem az ő egyszülött Fiára, a testben megjelent Jézus Krisztusra néz.*

Nekünk is tehát nem lehet más és fontosabb kérdésünk és ügyünk, mint a bűneinket hordozó Emberre nézni, Ki a büntetést is hordozta és a szabadulást adja: a testben megjelent Igére nézni, nem a Sátán eredetével és Isten igazságának *ehhez* való viszo nyúlásával, hanem a Jézus Krisztussal és a Benne megjelent isteni igazsággal foglalkozni.

Kérdés ezek után, hogy szabad-e nekünk ilyen súlyos dogmatikai kérdéstről prédikálni? Nem veszedelmes és megbotrányoztató híveinkre nézve, ha Isten szuverenitását ilyen emberileg lehetetlennek látszó végsőkéig visszük, hogy a mellett Isten igazsága és szentsége is sértetlennek látszódjék előttük? Erre a kérdésre az a feleletünk, hogy ami emberileg lehetetlen és Isten igazságával ellentmondónak látszik is, nem igényel egyáltalában emberi igazolást, mert Isten hatalmának végtelensége és Isten előttünk érthetetlen igazsága is mindenképpen ugyanaz marad, egyszerűen azért, mert Isten — Isten.

Önmagából kiinduló és önmagáért levő dogmatikai tétel nincs, hanem csak a Szentírás, mint az Isten Szentleke által adott Kijelentésről szóló bizonyágtételen alapuló tétel. S ha hozzávesszük, hogy Isten az ő Kijelentését és a róla szóló bizonyágtételt, a Szentírást egyedül azért adja, mert az embert meg akarja szólítani, még pedig léte gyökerében az igehirdetés által, akkor bizonyossá lesz, hogy a dogmatika tételei vagy merőben gyakorlati, még pedig az igehirdetés érdekében gyakorlati jelentőségűek, vagy egyáltalában nincs jelentőségük, sőt létjogosultságuk sem, mert egyáltalában nem tartoznak a dogmatikához. Amennyiben tehát egy dogmatikai tétel igaz az Isten Igéje által, annyiban nemcsak szabad, hanem kell róla prédikálni, ami természetesen nem azt jelenti, hogy a szószéken dogmatizáljunk igehirdetés helyett, hanem a Szentírás alapján álló dogmatikai igazság vezetése mellett tegyünk bizonyágot az Isten Igéjéről. Semmiesetre sem áll meg tehát a kiváló homiléta, Niebergall azon állításának első fele, hogy nem mindent kell kimondanunk az igehirdetésben, ami igazság, csakhogy amit mondunk, igazság legyen. Kell, hogy az igehirdető körültekintéssel és felelősségtudattal hirdesse az Igét, de ugyanakkor azzal a meggyőződéssel és bátorsággal, hogy az igehirdetést csak az Isten megbízása alapján végzi és amit hirdet, annak érvénye és győzelme van nem az ő, hanem a Szentlélek-Isten kezében van. Az igehirdető megbízás, még pedig kötelező, az Isten Igéjének hatalma által kötelező és kényszerítő megbízás folytán beszél. Az igehirdető tehát nem félhet az Isten helyett, nem aggodalmaskodnánk az Isten igazsága és ügye nevében, különösen akkor nem, amikor az Isten szentséges hatalmáról van szó és különösen azért nem, mert ezt a szentséges és igaz hatalmat emberi bíráltnak és érdekeknek akarják alávetni.

*

E cikk befejezéséül még csak annyit, hogy e sorok nem a kizárólagosság, hanem az Isten előtti alázat elismerésének igényével lépnek fel és írjuk készséggel és ismét Isten előtti hódolattal hajol meg, ha valaki, de csupán a Kijelentés alapján jobbra tanítja.

Kozma Tibor.

Csak beszéd, csak prédikáció?

Nem csupán Magyarországon, hanem külföldön is gyakran hallunk és olvasunk arról, hogy a sok beszéd helyett inkább a cselekedetek terére kell lépnie az egyháznak. „A mi népünk — különösen az utóbbi években — agyon van prédikálva, holtra van beszélve. A jelek azt látszanak mutatni, hogy nem erőben, hanem beszédben áll Isten országa.” (Lelkészegyesület 27—28. sz.)

Nem vitázásról van itt szó, hanem egyszerűen az egyház egyetlen igazi munkájáról: a beszédről, a prédikációról. A teológiát általában a hivatásos „tanárok, professzorok” reszortjába szokás utalni s azzal szemben az „életre, a gyakorlatra hivatkozni”, pedig ebben a kérdésben éppúgy, mint az egyháznak minden problémájával kapcsolatban, egyesegyedül az írásos theologia hivatott kimondani az utolsó szót. Ez viszont nem bizonyos emberek privilégiuma, hanem minden lelkipásztornak hivatása, élete. Talán eljön az az idő is, amikor nem azért tanulunk teológiát, kutatjuk az írást, hogy vallástanárok, theol. magántanárok, doktorok stb. legyünk, hanem meglátjuk a gyakorlati (?) lelkeszi hivatás méltóságát, a teológiának minden más tudománnyal szemben való sajátos értékét és gazdagságát; nem szégyeljük csak lelkipásztornak, prédikátornak lenni, hanem abban életünk legnagyobb ajándékát ismerjük el. Ilyen lelkipásztori nemzedék számára egész bizonyosan más értelme lesz a prédikációnak, amely *többé nem lehet „csak beszéd, csak prédikáció”, hanem éppen az írás alapján minden.*

Az utolsó két évtizedben Istennek hála Erdélyben az „Ige”, az Ige egyháza, az Ige teológiája öröndetesen előtérbe került. De úgy látszik, hogy szólam lett belőle. Ezzel nem akarunk vádolni senkit, hiszen emberi voltunkkal jár, hogy idővel leggazdagabb jelentésű szavaink, kifejezéseink is megüresednek, semmitmondóvá válnak. Ez az eset pl. a „Jézus Krisztusban”, „a bűn”, „kegyelem”, „kereszt”, „megbocsátás”, „békesség” stb. stb. ú. n. theologiai szólásformákkal. Ide tartozik az „Ige, prédikáció” is, A teológiának és a lelkipásztoroknak abban van egyik elsőrendű kötelességük, hogy minduntalan gondoskodjanak a tartalom megőrzéséről, a formába öltöztetett jelentés napfényrehozásáról. Ez kell tennünk a prédikációval és Igével is.

Napjainkban közismert — világi részről — a szóbeszéd és

cselekedet szembeállítása. Vége a szép szavak világának, mert tetteket, eredményes cselekvéseket vár az emberiség. Ez ellen nem is lehet semmi kifogásunk, de nem feledkezhetünk meg arról, hogy ebben az egyébként egészséges gondolkozásban rettenetes emberi nyomorúság, esetlenség tükröződik. Nevezetesen magunk ismerjük el benne, *hogy nálunk, embereknél két különféle dolog beszélni és cselekedni. Az én tervem, ígéretem, még esküm is nagyon esedékes valami. Esetleg gyávaságból, feledékenységből, hanyagságból vagy jobbik esetben jobb belátásom alapján teszem semmivé tegnapi beszédemet. Viszont Isten beszédei igazak és ámenek. Nálá a beszédet és cselekedetet nem lehet szétválasztani.* Amit mond, azt cselekszi is és amit cselekszik, azt minden körülmények között mondja, hirdeti. A csodálatos gyógyítások közül gondoljunk a kapernaumi százados történetére, amely szerint mindössze annyit kíván Jézustól a katonaeMBER, hogy szóljon „csak egy szót” és az bőségesen elegendő... *Istennél tényleg a beszédben, a hirdetésben, a prédikációban van az erő.* Erről a leghlvőbb ember, a legtehetségesebb teológus, a leglelkiismeretesebb lekipásztor is — a dolog természete szerint — minduntalan elfeledkezik és az írás mindennapi olvasása arra való, hogy eszünkbe juttassa azt, amire képesek nem vagyunk.

Ha Istennél a beszéd és cselekedet között nem lehet különbséget tenni, akkor ezt csonkitatlanul alkalmaznunk kell a prédikációnál, amelyet Isten beszédének nevezünk nagyon helyesen. *Nem az a baj, hogy népünk agyon van prédikálva, hanem éppen az ellenkezője.* Nem merünk azzal a határozott igénnyel fellépni, hogy mi — minden arravalóságunktól eltekintve — az Ige, az isteni beszéd hirdetői vagyunk. Anélkül, hogy a szeretetmunka, az egyház egészséges értelmű gazdasági és kulturális munkája ellen csak egy szót is emelnénk, hangsúlyoznunk kell, hogy egyedül *a beszédben, a prédikációban* — nyilván nem az emberiben, mely mindenféle nemzeti és egyéb szívhez szóló mázzal igyekszik hatni — *van Isten országa.* Nem nekünk kell gondoskodnunk az Ige hatássosságáról, hanem az maga gondoskodik erről, hogy üresen vissza ne térjen. Ne gondoljunk ezzel kapcsolatban valami nagyképzű theologiai szólamra vagy bizonyos hittel megáldott emberek felhívására, hanem — alázattal — arra, *hogy nap-nap után mindig újra meg újra* kell meggyőződünk Isten Igéjének, beszédének cselekedetvoltáról. *Ez után a beszéd-cselekedet után nyög és sóvárog az egész teremtetett világ.* Megtörténhetik, hogy az egyház kezéből idővel kicsúsznak az ú. n. cselekvési területek s akkor majd munkanélkülieknek fogjuk érezni magunkat, ha egyetlen feladatunkat nem a prédikációban, a beszédben látjuk. Az is megeshetik, hogy a jövőben még több szava lesz a lelkészségnek a nemzeti társadalmi élet irányításában(?), de ebben az esetben — s tulajdonképpen még ekkor igazán — érvényesek a fentiek, ha Krisztus egyházát hiábavalóvá nem akarjuk tenni.

Tudjuk, hogy éppen az említett cselekedetlázban megnyilván-

nuló világi befolyás miatt üresnek látszó az, amit még néhány szóban mondani akarunk, de mégis mondani kell addig, amíg keresztényen egyház lesz ezen a földön. Nevezetesen: *Isten beszéde, cselekvése egyetlen kifejezésben foglalható össze: megbocsáttattak a te bűneid.* Ez a tartalma a keresztnek, a bibliának, az igehirdetésnek s egyáltalán az egész egyháznak. Kapcsoljuk ki a megbocsátást, annak szakadatlan hirdetését és végezzünk akár milyen gyönyörű nemzetvédő vagy szociális munkát, mégis bezárhajtuk templomainkat, mert tulajdonképpeni hivatásunktól térünk el. Hogy ma nem érdekes, nem időszerű ez a gondolat, annak egyetlen oka, hogy *nagyon nagyon keveset prédikáltunk és beszélünk.* Mihelyt leikünkhöz szól a megbocsátás üzenete, az Istennel való kibékülés beszéde (evangélium), rögtön megelégszünk a „csak beszéddel és prédikációval” Ez után föltétlenül jön a cselekvés emberi értelemben is — ha t. i. szükség van rá, már pedig a szükség Krisztus visszajöveteléig nem tűnik el, — de hiába követeljük a cselekvő lelkipásztorságot addig, amíg prédikációt nemcsak szóban — esetleg még theologiai szaklapokban —, hanem a gyülekezeti szolgálatban is nem annak a munkának tekintjük, *amelyben tulajdonképpen kimerül minden lelkipásztori tevékenység.* Az üres padok nem okvetlenül vannak összefüggésben hivatásunk hűségese betöltésével, de annál inkább hozzátartozik ehhez a prédikálás, amely ma is és mindenkor hatalmasabb, életdúsabb bármilyen emberi megnyilvánulási formánál. A „csak beszéd”-re hív el Isten minden igehirdetőt s nincs, mert nem is lehet egyetlen emberi hivatás sem, mely szebb munkaterületet biztosítana, mint éppen a prédikáló lelkipásztoré. Micsoda semmi egyébbe össze nem hasonlítható ajándék a prédikálás: megbocsáttattak a te bűneid! Ez a kereszt beszéde, bolondság, de legyőzhetetlen erő, ha fülünkhöz jut; cselekvés ez, mely megrázóbb, átütőbb erejű minden látható szolgálatnál. Egyházi életünknek nagyobb meggazdagodása el sem képzelhető, mint hogy sok „csak-lelkipásztor” *ajkáról hangozzék az a lenézett és erőtelennek látszó „csak-prédikáció”.*

Tőkés István.

Szórványkérdés.

Ma már ott vagyunk, hogy a szórványkérdésről beszélni divat, sőt sokszor előny annak, aki ezt a kérdést felújíttja. Pedig más oldalról annyira megnövekedett, olyan sokoldalúvá lett ez a kérdés, hogy nem előadásokat vagy beszédeket, hanem tanfolyamokat és ankétokat is nehéz róla röviden tartani. Foglalkozik a szórványok kérdésével mindenki, mindenféle egyesület és szervezet, vannak, akik csak most látták meg, de már szakemberekké nőttek ki magukat benne, s ma a népszerűség legbiztosabb útja az, ha valaki szórványhőssé válik.

Annak, hogy a szórványok kérdése a közérdeklődés előterébe került, tulajdonképpen örvideni lehetne. A mi egyházunk húsz esztendeig küzdött vele. Theologiánk hallgatói áldozatot, szolgálatot, üldöztetést, fáradságot vállaltak érte, akkor, amikor még mások számára ez nem volt, foglalkoztak vele tudományos alapvetés tekintetében, egyházunk már évtizedekkel ezelőtt belekiáltotta a magyar közvéleménybe a felelősségre hívó szót, konferenciákon foglalkozott az ifjúság s hozott össze olyan ifjakat a szórványokból, akik élő képei voltak ennek a problémának — mégis, mikor most országossá és közismertté vált a kérdés, mi nem fogadhatjuk ezt úgy, mintha eddigi munkánknak méltó eredménye lenne s nem örvidnhetünk neki úgy, mint örvid az az ember, aki évtizedek fáradozása után meglátja munkája és reménysége beteljesülését. Nem látjuk a dolgot úgy, mintha eddigi munkánkat átadhatnánk másnak, aki nagyobb erővel, szélesebb alapon és több anyagi felkészültséggel tudja végezni.

Sőt, azt látjuk, hogy a mi egyházunk munkájára ezután is, sőt ezután talán még sokkal nagyobb szükség van, mint eddig. A mi munkánk nem volt soha piacos munka. Talán helytelenül is tettük, hogy elmulasztottuk ennek a munkának, hogy úgy mondjuk a propagandáját kiképezni, hogy megelégedtünk alázatos kis esz-
közökkel, a mi eszközeinkkel való munkával, bár ez folyt magának a munkának a szelleméből, amit mi nem másért és más alapon, hanem Isten ügyéért és az evangélium alapján akartuk végezni. Ennek a munkának mindig meglesz a jelentősége, még akkor is, ha mások nagy felkészültséggel és szédítő eredmények

felmutatásával megelőznek és túlhaladnak bennünket. Nekünk akkor is örködni kell azon, hogy ebből a munkából ne legyen jelszó, ne legyen érdek, hogy ez maradjon meg azon az alapon, amit mindig hirdettünk: a magyarság megtartatása az evangélium hirdetésének komolyságától függ, a mi célunk nem másokét elvenni, hanem a magunkét, a reánk bízottat megtartani s a szórványban élő lelkeket nem külső eszközök, hanem a tiszta evangélium anyanyelvünkön való hirdetése tarthatja meg abban a közösségben, amelyből a kiszakadás veszélye fenyegeti.

De ahhoz, hogy ezt a másoktól nem végzett, ezt az egyedül reánk bízott szellemét a munkának megtarthassuk, nálunk is öntudatosság, munka, áldozat és engedelmesség keli. Ehez hívő lelkek kellene, akik tudnak imádkozni az elszórttságban élőkért, ehez áldozatos lelkek kellene, akik nem külső segítségtől teszik függővé a munkát, hanem hajlandók annak segítségére jönni maguk is, ehez szolgáló lelkek kellene, akik — lelkészek és tanítók — azt a kis feladatot, ami reájuk vár, hajlandók becsületesen elvégezni. Ehez az kell, hogy győződjünk meg arról, hogy nekünk igazán van feladatunk ebben a dologban és ha Isten munkát bízott ránk, ha szükségeket mutatott, akkor bizonyosan gondoskodni fog arról is, hogy ezt végezhessük, ha engedelmesen fel akarjuk venni. Ezért a szórványmunkához nem elég a pénz, nem elég a társadalmi segítség, ehez hívő, imádkozó, szolgálatkész lelkek kellene.

I. L.

Statisztikát adatok.

Az analfabétizmusban Törökország vezet, ahol a lakosságnak 91 8 százaléka nem tud írni, olvasni. Utána Britt-India következik 90 6 százalékkal.

Magyarország az írni-olvasni tudásban megelőzi — a népesség százalékában — Olaszországot, Spanyolországot és a negyvenmillió Franciáországot is. Nálunk csak 8,7 százalék az, aki még nem tud írni, olvasni.

Európa legnépesebb városa Berlin, 4,338.767 főnyi lakosával. Utána Moszkva következik 4,137 018 főnyi lakossal, majd pedig London, amelynek 4,049.100 lakosa van. Hazánk fővárosának Budapestnek lakossága is meghaladja az 1,100000 lelket.

Berlinben ugyanannyi ember lakik, mint Németország 20 000 falujában, azaz a német falvak nagyrésztében együttvéve.

K. L.

Jelen számunkkal új köntöst öltött magára „Az Út” Ezt nem magáért, hanem a lelkesért és tanítóért tette.

Lelkész és tanító.

Két szó csupán és mennyi mindent jelent. E két névben benne van egy egész egyházközség története, sőt sokszor, igen sokszor az egész községé. Ki is van csak egy faluban? A pap és tanító. Ebből áll az egész intelligencia. Ez a két egyházi tisztviselő vagy jól van egymással, vagy nincs. Ez aztán meg is látszik a falun. Az is megesik, hogy a két tisztviselő jól van, azonban a család többi tagja még kézfogási viszonyban sincs egymással. Persze ezt tudja az egész falu és természetesen nem szolgál épületes példa gyanánt. Olyan helyek is vannak és voltak, ahol — ez aztán kritikán aluli — a két példaadásra hivatott állandó ellenfélként tekint egymásra és lesve-lesi az alkalmat, hogy hol és mikor, mi módon ártson egymásnak. Ez különösen a múltban, az eltelt huszonnégy év alatt a nincstelenség miatt történhetett meg és sok helyen talán a kenyéririgység miatt fajulhatott el és mérgesedhetett el a személyeskedésig.

Ezt a betegséget azonban el kell hagyni, ki kell nőni s nem azt kell keresse egyik fél sem, ami elválasztja őket, hanem ami összehozza és végre valahára ne csak hirdessék, hanem töltsék is be és értsék meg, hogy az a nyertes fél, aki előbb megbocsát.

Négy küzdelem folyt az elmúlt huszonnégy év alatt egy célért, az anyaszentegyház érdekéért, a magyarság létéért és ezt a heroikus küzdelmet nem más, mint az előbb emiitett, jobb sorsra érdemesített, faluhoz kötött, úgy ahogv javadalmazott tanult egyénnek kellett végeznie. Mennyi volt a baj, a nincstelenség, a torzsalkodás, a kerékkötő, az árulkodó alattomos tapnyaló, az érdekek embere és mégis a két vezető sokszor nem értett egyet. Ott leselkedett még éjnek idején is az idegen szurony — talán éppen egyik hívünk vezetésével — az ablak alatt, nem lehetett tudni, melyik percben viszik el vagy egyiket, vagy másikat, mert magyar; és mégsem értették meg az idők szavát és mégis mennyi kellemetlen percet okoztak egymásnak. Ez az, amit úgy hívunk, hogy emberi gyarlóság. Ez nyilvánult meg unos-untalan az élet folyamán, a működések különböző területén. Az igazság az, hogy saját bevalásuk szerint egyikük sem volt hibás, hanem a másik pedig vagy

az egyik volt a hibás, vagy a másik, nézetem szerint mind a kettő. Rettenetesen rossz betegsége ez a falusi életnek, mert ez csak ott van meg és ott divat. A városi tisztviselők másképpen éreznek, gondolkoznak és cselekszenek. Kivételek lehetnek és vannak is és ez a kivétel erősíti a szabályt.

Az elmúlt gyászos emlékü idő alatt a nézeteltérést, irigykedés, a féltékenységet a fizetési különbség okozhatta, amit sokszor a presbitérium előretolásával a lelkész intézett el, vagy intéztetett el. Ennek helyességét vagy helytelenségét most ne vitassuk. Ott volt egy méregfog, az iskola igazgatása, az azért való felelősség, annak vitatása: hogy ki a legény a csárdában? Ezek mind lelki gyengeségre és szereplési vágyra, hivatali féltékenységre vallanak. Majd jött a tanító, akinek állásán alulinak tetszett, ha a lelkész jelöli ki az éneket. Ez pedig az illető tudatlanságára vall. Ilyen összetűzési felületek akadnak az ember életében, különösen, ha azokat keresi is valaki. Sőt, látunk és gyakran találunk olyat is, hogy egyforma műveltségű, egyforma magas végzettségű egyének sem élnek épületes életet. Ez a tény jelen esetben az én malmomra hajtja a vizet, nevezetesen éppen arra, amiről jelen esetben szeretnék megemlékezni.

Akkor, amikor a lelkész a szószékből hirdeti a szeretetet, a békességet, a szépet, a jót, a nemest, az igazat, minden esetben elsősorban magára vonatkoztassa. A tanító pedig, amikor az iskolában olyan önfeledten tanítja a jövő nemzedéket ezekre, mindig saját magát vizsgálja meg, hogy olyan-e, vagy legalább is igyekszik olyan lenni? Ha az önvizsgálat során arra a szomorú tapasztalatra jut akár egyik, akár másik, hogy gyenge a lélek, az akarat, vagy pedig az értelem, akkor szép csendesen adjon helyet a másinak a működés terén és ne akadályozza annak munkáját féltékenységgel vagy éppen rosszakarattal.

Az a lelkipásztor, aki az Isten igéjén keresztül nem tanít, nem lelkipásztor. Az a tanító pedig, aki az iskolában nem prédikál, nem tanító. Ime, hogyan találkozik a két működési kör és egyik számára sem veszélyes, hanem egybekapcsoló, közös munka az egyedüli cél érdekében. Ha eme egyszerűnek látszó, felsőges gondolatnak eleget tud tenni úgy a lelkész, mint a tanító, akkor kikapcsolódik mind az az elválasztó valami az életükből és megemeltátlják a boldogul összekötő kapcsot az anyaszentegyház érdekében és a saját lelkük békéjére. Nem elég azonban csak az, hogy ezt egyszerűen tudomásul vesszük, hanem teljesíteni is kell azt. Mi lesz belőlünk, ha ma, a népeket elsöprő, világot rendítő időkben még mindig csak a vitatkozást keressük, *ki a nagyobb* szerepére vágyunk és ennek leple alatt tulajdonképpen a munka alól akarunk szabadulni és kezünket akarjuk mosni, miként annak idején Pilátus tette!?

Hova jutunk el hitbelileg, ha egyebet nem, csak dicséretet, jó fizetést, könnyebb megélhetést, jobb módot várunk? Vajjon mennyi volt azoknak a száma, akik belepirultak abba, amikor a

napilapok nagy betűkkel írták, hogy Erdélyben a huszonkét év alatt a falu megmentői a papok és tanítók voltak. Egy szót sem hallottam, amely ezen dicséret ellen hangzott volna el. Nem hallottam sehol sem, hogy ezt a történelmi tényt nem azért tette a kálvinista pap és tanító, hogy megdicsérjék, avagy ezért különleges helyzetbe kerüljön, hanem csupán azért, mert ez volt számára az isteni parancs, amit mindenkinek teljesíteni kell és boldog lehet az, aki olyan lélekkel és értelemmel rendelkezik, hogy azt teljesíteni tudja. Érzésileg, lelkileg, szellemileg nagyon fogyatékos az, aki gyenge ezen parancs végrehajtására és megtorpan annak teljesítése előtt.

További parancsot kapott az erdélyi papság és tanítóság. Ez elől a parancs elől senkinek sem szabad kitérni, ezt a parancsot mindenkinek mindenhol maradéktalanul teljesítenie kell! A parancs világos és félreérthetetlen: „Tegyetek tanítványokká minden népeket!” Nem elég csak megkeresztelni azt az öntudatlan gyermeket, hanem arra vigyázni, őrködni, azt tanítani, nevelni, oktatni, fegyelmeztetni kell és az egy hitű, de más nyelvet beszélő, elvesztettnek hitt valakit visszavezetni az igaz kútforráshoz és a nemzet testébe kell olvasztani elválaszthatatlanul.

A múltban azt hirdettem alkalmas és alkalmatlan időben, hogy közöttünk az a legnagyobb, aki legtöbbet tesz a magyarság érdekében. Ezt ma sokszorozva hirdetem. Más szóval, ha a legegyszerűbb frásztudatlan ember többet fárad, tesz és áldoz egyházáért, nemzetéért és a közért, mint bármilyen állású ember, szívesebben süvegelem meg azt, mint az utóbbit, akit fekélynak tartok a nemzet testén, az egyház kebelén. Kétségtelen, hogy ennek érdekében a lelkész és a tanító munkálkodhatik a legtöbbet, mert e kettőnél van létvé a tudomány záloga. Ha e kettő lelkiismeretlen, hanyag vagy kényelmes, az idők folyamán tunya és rest nép lesz belőlünk és akkor méltók vagyunk, hogy az ítélőbíró marasztaló ítéletét kiérdemeljük.

Ezért emeli fel szavát ez alkalommal is „Az Út” és együttes munkára hív és szólít fel papot és tanítót egyaránt. Emlékeztetni akarja egyiket éppen úgy, mint a másikat arra a felelősségteljes állásra, amelybe helyeztetett mindenik az Úr kegyelméből. Szolgálni akarja úgy az egyik, mint a másik érdekét, tanácsot, útbaigazítást akar adni egyiknek is, másiknak is, és azt akarja, hogy egy közös akarral művelje e két egyházi tisztviselő az Úr szőlőjét.

Ha volna az olvasók között kételkedő, aki ezt lehetetlennek tartja, vagy talán „két úrnak egyszerre szolgálni nem lehet” közmondással vág vissza, emlékeztetni szeretném az óra sétálójára, amely jobbra is megy balra is megy és minél egyenletesebb az ide-oda járása, annál pontosabban mutatja az óra az időt. Az ide-oda való szolgálattal akarunk és szeretnénk tehát mi útmutató lenni mindenkinek, azzal az önzetlenséggel, azzal az őszinte jóindulatú szeretettel igyekszünk szolgálni mindenkit, amelyet elvár mindenkitől ma az egyház és az állam egyaránt.

Új köntösbe Öltöttünk. Ez is mutatni akarja az új munkát és munkást egyaránt és figyelmeztetni akarja a tanítót és papot arra, hogy felejtse el a mult esetleges ferdeségeit, botlásait és hiányait, fogjon egymással kezét, szorítsa meg azt szeretettel, kálvinista módon és magyarosan s ezt az összefogott kezét helyezze az Úr zsámolyához és imádkozzanak közösen áldást mind a két kéz munkájára, amely nélkül „hiában vigyáznak a mi szemeink!”

Kovács Lajos.

Akarjunk egyek lenni!

Egy éve, hogy elszállt fejünk felől és lelkünkéről a nyomasztó kisebbségi sors s mégis úgy látjuk lépten nyomon, hogy az a réggen várt eggyéforrás, a magyar tanítóság lelkében sem ment végbe. Hol a hiba? Mi lehet az oka? Hogy lehetne ezen segíteni? Hogy valami nincs rendén, mindenki láthatja. A széttagoltság tünetei itt is, ott is láthatók.

Akarjunk egyek lenni! Keressük meg a szétválasztó korlátokat és romboljuk szét, hiszen olyan nagy szükség volna az egységre ma, mint tán soha. A múltban elválasztottak országhatárok, állam és magyarságunk, Istenimádásunknak módja. Ma ezek közül hála Istennek sok akadály eltűnt, a múlté. Mi az oka hát, hogy mégis bolyongunk egymás mellett s nem tudunk összeformni, eggyé lenni?

Mielőtt a baj gyógyításához kezdenénk, természetesen a baj okát keressük mindenben s azt hiszem itt is történik aztán a legtöbb tévedés. Az országhatárok eltűntek s mi rég egymásra váró, egymásért imádkozó magyar tanítók, Isten jóvoltából közös hazánkban, egyazon célért, egy nyelven munkálkodhatunk egy boldogabb magyar jövődő kialakításán, a magyar gyermekek nevelésén. Ezt a munkánkat pedig csak úgy tudjuk eredményesen végezni, ha ugyanazon lélek hatja át a mi minden tevékenységünket. Ne engedjük tehát, hogy a szétzúzott elválasztó országhatárok helyett a szivünkben emelkedjenek újabb elválasztó korlátok. A két évtizedes kisebbségi sors bizonyos tartózkodásra szoktatott. Egy szűk keret között mozgott minden ténykedésünk, melyet kisebbségi keretnek s ha még ezt is tagoltuk, felekezeti keretnek mondhatunk. Ezek a hatások érezhetők még ma is az erdélyi magyar tanítóságon, melyeknek el kell tűnni már, ha azt akarjuk, hogy a mi munkánk a szebb, boldogabb magyar jövődő építését szolgálja. A felekezi és állami tanító kötelessége ma egy és ugyanaz. Vallásos, erkölcsös magyarrá nevelni a reánk bízott jövődő magyaráit. A megbízatásunk ugyanaz, akár az egyház, akár az állam részéről kaptuk azt. Rajtunk múlik, hogy mennyiben felelünk meg kötelességünknek. Félre tehát minden kicsinyes egyéni érdekeinkkel, vagy sérelmeinkkel, melyek munkánk sikerének rovására szolgálnak! Történelmi időket élünk. Történelmi a hivatásunk is. Kicsiny dolgok miatt nem szabad szenvedni a nemzeti nagy célok-

nak. Erdély és az Anyaország ölelkezése, egybeforrása, az erdélyi és anyaországi magyar tanítóság egybeforrása által lehet csak tökéletes. Végre megértük azt a régvárt időt is, hogy a felekezeti tanító kenyeré sem feketébb vagy kisebb, mint az állami tanítóé. Ha kicsi vagy fekete, az a rendkívüli idők miatt lett egyformán azzá.

Nincs mit irigyelnünk egymástól. Ne is engedjünk ennek az érzésnek helyet a szívünkben. Falusi vagy városi tanítónak egyforma a helyzete. Egyiknek is, másiknak is megvan a maga előnye és megvan a maga hátránya. A mai rendkívüli idők sok fonák-sága, sok mindent ki is egyenlített, amit rendes viszonyok nem képesek annyira kiegyenlíteni.

Ne keressünk tehát újabb akadályokat, melyek megnehezítik munkáinkat, hanem mindazt, ami a múltból, mint megszokott nyűg tovább akar élősködni rajtunk, vagy a jelenben tapadt reánk, hogy súlyként nehezédjék vállainkra, vessük el magunktól, mint hozzánk nem méltót.

Akarjunk egyek lenni! Keressük azt a pontot, amely munkásságunknak eredője és végcélja kell legyen. Ebben támogassuk egymást akár egyházunk, akár államunk megbízásából állunk őrhelyeinken. Akár Erdély, akár az Anyaország szülöttei vagyunk. Egymást támogatva, egymás munkáját kiegészítve tehetünk csak eleget annak a kötelességünknek, melyet a mai időkben kíván töl-lünk Isten, hazánk, nemzetünk, egyházunk. Vajjon ki merné azt mondani, hogy ilyen nagy időkben van nagyobb, fontosabb tenni-valója a magyar tanítónak, mint építeni a jövőt. Nagy dolgok véghezvitelére, nagy erőre van szükség. Ez pedig a sok kicsiből tevődik össze.

Magyar tanító testvéreim! Akarjunk egyek lenni!

Máthé György.

Vasárnapi iskolai

A vasárnapi iskolai munka nehézségei.

Pár évvel előbb 26.000 gyermekünkről tudtuk, hogy rendszeresen látogatták a vasárnapi iskolát s általában nagy elterjedésnek örvendett a munka. A belmissziói munkák közül ez volt az a legnagyobb keret, melyben igen komoly és „mélységében” is a legjelentősebb munka folyt.

Ha az akkor megjelent egyházi lapjainkat nézegetjük, léptenyomon cikkeket, tudósításokat olvasunk vasárnapi iskolai napokról, ünnepélyekről, a gyermekek komoly hitbuzgalmának a megnyilatkozásáról, midőn árvák, szegények, szórványban élők számára adakoznak, perselyeznek, „sáfárkodnak” s komolyan támogatják a külmissziói szolgálatunkat pénzüikkel, bélyegcikkkel, sőt olvasunk hellyel közel arról is, hogy saját gyülekezetüket támogatják adományaikkal. Sok szó esik vezetőik konferenciáiról, vezetőképző tanfolyamokról, szemináriumról, vezetőknak, lelkészeknek és ú. n. laikus, világi vezetőknek a munkáért való komoly tusakodásáról.

Sajnos, ma a vasárnapi iskolával kapcsolatban annak csak a nehézségeiről írhatunk.

Ma, mintha minden vonalon megállott volna a munka, teljes csend van a vasárnapi iskolai munkában. Pedig a mozgás és a munka az élet, a megállás, a csend a halál jele.

De talán remélhetjük, hogy az a csend, melyben ma a vasárnapi iskolai munka van, még nem egészen a halál jele. Én akarom hinni, hogy ha az „áldott orvost”, az Úr Krisztust igaz hittel és komolyan hívjuk az elcsendesedett vasárnapi iskolához, azzal fog megvigasztalni, mint ama bibliai családot: a leányzó nem halt meg, csak alszik. De tudnunk kell, hogy ez a vigasztaló, mindennél többet érő válasz akkor is csak azoknak szólott, ma is csak azoknak adatik, akik a beteg, az alvó, az elcsendesült fölébredésén reményteljes szeretettel csüngtek és csüngenek.

Én azt is hiszem, hogy a vasárnapi iskolai munkáért, gyermekeink evangélizálásáért ma is akad minden egyházközösségünkben legalább egy aggódó, felelősséget érző és imádkozva Krisztust hívó és dolgozni akaró lélek!

★

Kétségtelen, hogy a munkának ma nehézségei vannak. E nehézségek kétfélék: belsők, személyiek; külsők, a körülményekben rejlők.

1. A belső, személyi nehézségekről szólva, meg kell állapítanunk, hogy a vasárnapi iskolai munka magvetését egyházunkban komoly, az egyházi vallásosságon akkor jóval túlmenő, sőt „attól elitelt” evangéliumi hitű, a gyermekek számára az „egy szükséges”, illetve a „legszükségesebb” dologért nagyobb felelősséget érző vezetők, lelkiismeretes és kitartó igyekezettel eszközölték. Es nemcsak a magvetést eszközölték, hanem ezt a magvetést imádsággal, szeretettel és áldozattal öntöztették, ápolgatták.

Ma, mikor az egykor virágzó munkára gondolunk s látjuk, hogy a jelen e tekintetben milyen sivár, könnyű volna azt mondani, de egyben nagy felelőtlenség és komolytalanság is, hogy a vasárnapi iskolában előttünk dolgozó magvetők nem jól vetettek és főleg, hogy nem jól gondozták a vetést, mert ezt határozottan megcáfolja az a gazdag aratás, melyet találóan és röviden így fejezhetünk ki, hogy egyházi életünk megpezsdül.

A hiba gyökere ott van és onnan bokrosodik tovább, hogy a munka nagy, széles mezőre való elterjedése következtében, egyre kevesebben lettek azok, akik itt az „egy szükségesre” fektették a fősúlyt s egyre többen estek abba a kísértésbe, hogy „egyebeket” láttak szükségesebbnek az evangéliumnál, sőt állandóan bírálgatva a „mélyebbre”, a „befelé” nézőket, vagy külső rutinizottságukat becsülték sokra, vagy más (?) munkájuk miatt egészen elfelejtették a vasárnapi iskolát. Sok derék magvetővei pedig az történt, hogy a magvetés gondozásáról, öntözgetéséről, a vasárnapi iskolai munka továbbviteléről feledkezett meg. Hogy csak egészen röviden utaljunk ez utóbbi dologra, hány, a legkomolyabb vasárnapi iskolás gyermek, kikerülván a vasárnapi iskola padjai közül, de nem kapcsolódhatván be egy komoly és határozott ifjúsági munkakeretbe, először vezetőjétől, nemsokára az Evangéliumtól, a mindennapi imádságtól s lassan a templomtól is eltávolodott s lett, talán nem rosszabb, de csak olyan, mint a többiek, akikkel soha senki sem vétette komolyan az Evangéliumot s az egyházi dolgokat.

Lehet, hogy olyanok is akadnak, akik a vasárnapi iskola mai helyzetét látva, nagy vakmerőséggel azt gondolják, hogy ez az első vasárnapi iskolai magvető-generáció munkájának ítélete, pedig ez a *mi buzgóságunk* és felelősségünk Istentől adott komoly, *figyelmeztető próbjája*. Személyes és egyházi hitéletünk jövő kibontakozására nézve döntő jelentőségű, hogy Istennek komoly figyelmeztetését lássuk a munka jeleni stagnálásában, azt a figyelmeztetést, hogy az utóbbi két-három évben, lehet, hogy hatósági gátlások, lehet, hogy egyebek miatt nem voltunk hű sáfárai az Úr reánk bízott javainak. Azt hiszem, ez az igazság, vagy legalább is ez az a gondolkozást mód, mely evangéliumi meggyőződésből fakad. Csak ez a gondolkozásmód állít az új iskolai év kezdetén, a magunk hitéletének és a vasárnapi iskolai munka revíziójának

ma még *sötét*, fájdalomtól sajgó, de a jövőre áldott kalászokat ígérő *barázdájára*.

Az őrseérváltás régen megtörtént. Az első vasárnapi iskolai vezetőgárdát már a második és a harmadik generáció váltogatja. Ne gondoljuk egy pillanatra sem, hogy gyermekeink evangéliumi hitélete körül csak a nemzeti elnyomatásunk sötét évtizedeiben kellett vigyáznunk. A világosságban támadó ellenség talán nagyobb pusztítást vihet végbe, de a mi szégyenünk és ítéletünk is nagyobb lesz, hogy nappal nem tudtunk éberek és eléggé vigyázatosak lenni az Ur Jézus reánk bízott báránykái, drága gyermekeink körül.

Hajtsuk meg fejünket, kettőzzük meg naponkénti bibliaolvasásunkat és imádságunkat s munkatársakat keresve és neveigeíve, vessük a munkára elménket, kezünket. Szántsunk új ugart I

Jelszavunk legyen:

„Mélyebbre Benned,
Mélyebbre még!
Nem kell a földön
Semmi egyéb...”

(Folytatjuk.)

A munka.

1. Gyűjtsük össze a legközelebbi vasárnap gyermekeinket s szervezzük meg a vasárnapi iskolát; fektessük fel a naplót; láto-gassuk meg a gyermekeket!

2. Vezérfonalul használjuk a tavaly még bizonyára el nem tanított Munkára Fel! c. vezérfonalunkat addig is, amíg újabb vezérfonalról gondoskodhatunk. A könyv 1 pengőért kapható az Egyházkerületi Iratterjesztésnél.

3. Készüljünk már most a jövő hónapban tartandó általános vasárnapi iskolai napra.

Mózes András.

Gyakorlati tanítás.

Kisebb tárgyak alaprajza.

Beszéd és értelemgyakorlat a III. osztályban.

Szemléltetési eszközök: könyv, pohár, tintatartó, doboz.

Előkészítés:

Érdeklődéskeltés. Az asztalra egymástól távol könyvet, poharat, tintatartót, dobozt, esetleg még egy két kisebb tárgyat helyezek el. A tanulók figyelmét felhívom, hogy jól nézzék meg, hol vannak ezek a tárgyak. Kis idő múlva elveszek mindent az asztalról s felszólítok egy-egy tanulót, hogy tegyenek vissza mindent pontosan az előbbi helyére. A többi tanulóval ellenőriztetem a visszahelyezést. Valószínű, hogy nem sikerül mindent pontosan előbbi helyére visszatenni.

Célkitűzés:

Hogyan lehetne e tárgyaknak az alját pontosan megjelölni?

Tárgyalás:

a) *A tárgyak körülrajzolása az asztalon.* Találgatások. Meg kellene valamivel jelölni. Legjobb körülrajzolni mindennek a szélét. Csináljuk meg! Először magam rajzolom körül az asztalra helyezett hegyes krétával. Most szedjünk le mindent. Pista tedd vissza a könyvet előbbi helyére! Te a poharat! stb. Most már pontosan ugyanazon a helyen van minden, ahol előbb volt.

Letörlöm az asztalt. Más elhelyezésben rakom fel az előbbi tárgyakat. Most ti rajzoljátok körül valamennyit. Vegyétek fel a tárgyakat s adjátok át társaitoknak, most ők fogják visszatenni azokat előbbi helyükre. Hogyan tudjátok ilyen pontosan visszarakni? Láttátok is, hol voltak, ez azonban nem lett volna elég, de ott maradt a rajzuk is, így már könnyen ment a visszarakás.

Letörlöm megint az asztalt. Most újra felrakok mindent az asztalra, körül is rajzolok minden tárgyat s aztán mindent leszedek. De amíg ezt megcsinálom, nem szabad idenézni. Forduljon mindenki hátra. Kész! Most már ide nézhetek! Itt vannak a rajzok, itt meg a tárgyak. Ki tudna mindent a helyére tenni? Miről tudjátok valamennyien, hogy melyik tárgy hol volt?

b) *Az alaprajz fogalma.* A rajzokról I De hiszen nem rajzoltam én ide se könyvet, se tintatartót stb. Csak melyik részét rajzoltam le valamennyinek? A szélét. De ameddig a széle van ennek a könyvnek, addig van az egész alja is. Tehát ezekkel a vonalakkal tulajdonképpen lerajzoltam az egész alját is, vagyis az alapját is. Melyik ennek a könyvnek az alapja? mutasd meg.

Simogasd meg a tenyereddel l Hol van az alapjának a széle, húzd körül a széleit. Mivel ebből a rajzból meglátjuk, hogy mekkora a könyv alapja, azért ezt, a rajzot úgy hívjuk, hogy *alaprajz*. Minek az alaprajza ez? Hasonlít a könyvhöz? Melyik részéhez? Az alapjához. Milyen alakú? Mint egy téglának az alapja.

Mutasd meg a pohárnak az alapját. Húzd körül az ujjaddal. Hol van az asztalon a pohár alaprajza? Tedd rá a poharat l Emeld fel! Mit látsz a helyén?

Hasonlóan a többi tárggyal is cselekedtetőleg végigértelmezem az alaprajz fogalmát, az alaprajzról a tárgyra s viszont való következtetéssel.

c) *Alaprajzok a táblán.* Le tudnánk e rajzolni a táblára a könyv stb. alaprajzát? Hogyan? Csináljuk meg I Felirom a címet: Alaprajzok.

Pista rajzolja fel a könyv alaprajzát l Jóska segít neki, ő szorítja a táblára a könyvet. Hasonlít ahhoz, ami az asztalon van? Mivel más tárgynak is lehet ilyen alaprajza, éppen azért írjuk bele (vagy alája): olvasókönyv.

Hasonlóan felrajzoljuk a többi tárgy alaprajzát is a táblára (pohár, tintatartó, doboz.)

d) *Alaprajzok a tanuló füzetében.* E tárgyakból melyiknek az alaprajzát tudnátok a ti füzetetekbe lerajzolni? Mit tudnátok még lerajzolni ugyanakkorára, mint amekkora a valóságban? Nézzétek meg, mi van a tolltartóban? A törlőgummi, ceruza, tollszár, tollhegy alaprajza is belefér a füzetetekbe. Mi van a zsebetekben? Pénz, gomb, stb. Hogyan tudjátok mindezeknek az alaprajzát elkészíteni?

Írjátok ti is a füzetetekbe: Alaprajzok. Most helyezzétek el előbb a kisebb, aztán a nagyobb tárgyakat. Készítsétek el alaprajzukat körülrajzolással. Írjátok mindenik alá, hogy micsoda.

A tanulók munkáját irányítom, ellenőrzöm, útmutatásokat adok.

Végül két vagy több egymástól távol ülő tanulónak megmondom, készítsenek alaprajzokat esetleg az általam adott ismeretlen tárgyról, de ne írják alá, minek az alaprajzai. Munkájuk végeztével a távolülőkkel találtatom ki, mit ábrázolnak az alaprajzok. (Játékos gyakorlás).

Begyakorlás:

a) *Összefoglalás.* A begyakorlás tulajdonképpen együtt történik a tanítással, így most csak a tanítás egyes mozzanatát mondhatom el s az alaprajz fogalmát megerősítem.

b) *Házi feladat.* Otthon minden van, aminek az alaprajzát valóságos nagyságban lerajzolhatjátok. Mondjatok ilyeneket! Készítsétek el ezek alaprajzát otthoni irkátokba!

A tábla képe:

Alaprajzok. Felrajzolva a könyv, a pohár, a tintatartó, doboz alaprajza.

A tanuló füze:

Alaprajzok. A gomb, a pénz, a törlőgummi, toll, a ceruza, a kréta, a kulcs alaprajza.

Mózner után Kovács.

IRODALOM

A Zsoltárok könyve.

*Héber eredetiből fordította dr. Kállay Kálmán, a debreceni m. kir. Tisza István
tudományegyetem hittudományi karának ny tanára.*

— Debrecen, 1941. —

A magyar református énekeskönyv revíziója rendjén az Egy. Konv. énekügyi bizottsága oly zsoltárfordítás elkészítésével bízta meg a fordítót, mely az eredeti héber szöveget hűen tolmácsolja, és amelynek alapján az énekeskönyv megújítását célzó további munkálatok megindíthatók. A fordító ragaszkodik a masszoréta szöveghez az első ó-református zsoltárfordítók hagyományaihoz híven. Az átültetés nehézségeinek leküzdésénél, éppen mert a zsoltárok eredeti szövege különösképpen tört és alternatív magyarázatokra ad alkalmat, nem a ma általánosan ismert és sokak által gyakorolt szövegjavítást használja, hanem a homályos vagy félreérthető helyek megértését parafrázisokkal teszi lehetővé, melyek magyartalanságokat, szórendi nehézségeket küszöbölnek ki, vagy a héber szövegből hiányzó, de a nyelv törvényei és szelleme szerint odaértendő szavakat, vagy kifejezéseket pótolnak. Ha ezeken túlmenően is szabadabban fordít egyes helyeken, pontosan jelzi. Ha a masszoréta szöveg állapota ezt feltétlenül kívánta, a szövegjavítást a legrégibb fordítások megvizsgálása és egyezése alapján végezte, vagy ha grammatikailag kifogásolható helyek szövegjavításra kényszerítették, ez esetben igazoló kódexek nélkül parallel zsoltárhelyek egybevetése után végezte azt, de csak az értelem megvilágítása és nem megváltoztatása érdekében. Ez a konjekturálás rendszeren csak a magánhangzókra terjedt ki, de bármely eljárást is követ, a margón megjegyezte. Figyelemben részesítette a magyar szöveg hagyományos kifejezéseit s ha az a héber szöveggel nem egyezik, ugyancsak a margón jelzi. Rövid tájékoztatást nyújt a gyakran ismétlődő gerinc-szavak fordítása és némileg azok exegetikai értelmezése felől. Noha figyelembe vette a Czeglédy fordítását is (1938), de azt, éppen munkamódszerének az énekügyi bizottság által való meghatározása következtében, nem követhette, így ez a fordítás *egészen önálló*, és szöveghez való hűségben még a Czeglédyét is meghaladó. Héber szövegül a Kittel-féle Biblia Hebraica III. kiadását használta, párhuzamosan pedig Aquila, Hieronymus, Septuaginta, Symmachos, a szír, Targum Theodotion néven ismert legrégibb fordításokat vette figyelembe.

A fordító az előszóban bejelentett alapelveket és munkamódszert gondosan betartotta, noha részletes magyarázat nélkül ez alig keresztülvihető, különösen ha, mint jelen esetben is, előre ki van kötve, a szószerinti fordítás, mint az énekügyi bizottság ki nem kerülhető igénye. Szószerint fordítani és mégis a leghelyesebb, vagy éppen az egyetlen helyes magyar megfelelőt megtalálni, melyben a szóhoz való hűség ne nyomja el a szó igazi jelentését, minden tudományos vagy írói munkánál nehezebb feladat. És ez hatványozottan igaz akkor, ha meggondoljuk, hogy a fordítónak éppen az, a munkán különben nagyot könnyítő, szabadsága sem volt meg, hogy az idevágó tudományos apparátus korlátlan alkalmazásával textushelyreállító szövegkritikát végezhesen, és ne tört szöveggel vívja azt a közelharcot, melyet becsülettel engedelmesen és hűséggel megvívott.

De a szószerinti fordítás hűségének hangsúlyozása nem a fordítás gyengeségét akarja védeni, mert erre nincs szükség, inkább a teljesítmény mérvét jelzi. Szívós munka eredménye ez, melyben minden egyes szó külön kutatás és meggondolás tárgyát képezte, amíg beépíthetővé csiszolódott a mondatokon át abba az egészbe, mely az Ige értelmét hordozza. Az egyes szavaknak és mondatoknak nem mindig és nem mindenütt ugyanaz a jelentése. Statisztikailag nézve könnyű volna minden szónak a szótári jelentését helyettesíteni, de ebből sohasem lenne érthető beszéd magyarul, a fordító azonban érzékeltetni tudja ebben a fordításban a szavak dinamikáját, életét, a mondatban való más és más helyzetük következtében beálló jelentésszineződését. A *Ve* számtalan jelentésváltozatban jelenik meg magyarul, a *chászáh* = bizik, menedéket keres, menekül, a *mispát* = ítélet, törvény, jog, az *'emeth* = igaz, hű magatartás; de hogy hol, melyik szinonima alkalmazandó, az türelmes körütekintést és nagy részletekbe menő tájékozódottságot igényel, különösen ha a fordító egyedül dolgozik.

Ebből az egyedülvaló munkából két nehézség származhatik. Az egyik az, hogy a legnagyobb figyelem és ellenőrzés mellett is jóhiszemű elírások keletkeznek. Így a IV: 9-ben *'sán* tévesen *felkelnek*-nek van fordítva. Nehézkes a korrekció a IV: 4-ben a *páldáh* igével kapcsolatban, mert a korrekció alapjául szolgáló lókus is tört szövegű (XXXI: 22). Inkább így lehetne értelmezni: *csodás módon kiválasztotta*. A VIII: 3-ban a *lecsendesítsd* ige mellé zárójelben odaírnám: *megszüntesd* (= Sábát). A VIII: 6-ban *'elohim-ot*, mint a fordító egybeült is teszi, egyes-számban, tehát *Istennek* fordítanám. A XIV: 4-ben a *cseréltek* mellé beszúrandó zárójelben: *sietnek*, mert az eredeti *máhdru* ezt jelenti; az ott végrehajtott korrekció csak parafrázis értékű, mert csak pozíció és variáns, a kódexből nem igazolható. A XVI: 5-ben az *'attáh tómik gordli* magyar fordítása szintén csak parafrázis, mert nagyon nehéz átültetni a zsoltáríró hitigazságát, hogy a sorskocka ide, vagy oda-dőlését is Jahveh intézi tulajdon ujjával, tehát a sors nem felette, hanem alatta áll Jahveh akaratának. A XVI: 6-ban a *chabálím* nemcsak *mérőszinórokat* jelent, hanem *pásztnát* is. Így simul ki a törött szöveg héberül is. Szívesen venném, ha a *mút* igenek gyakori *eschatologikus* vonása érzékeltetve volna. Meghagynám a *resádím* jelentésében a régies *hitetlen*, *hűtlen* alakot is, mert századok folyamán módosult a jelentése és a közönyös hellén-zsidó-liberálisizmussal szemben tényleg *hitetlen* jelentése is volt, ami már az első zsoltárban is kifejezésre jut és az *'emunim-mal* (XII: 2-ben) a *hűségekkel* szemben, azaz *hűtlen*, *hi-*

tétlen, gonosz, ellenkező. A XIV: 7-ben a *jesú'at Jiszrá'él* feltétlenül kívánja, hogy Izrael üdvének fordítottassék, egy részletes exegézisnek csak ez lehetne az eredménye, és ezzel együtt járna az eschatologikus magyarázat *itt szükségyszerű* kidomborítása is. A XXVIII: 8-ban kívánatos volna *megszabadító erőssége* helyett: *üdvözítő erejét* fordítani. A CV: 15-ben nem látszik szükségesnek a *bimesichál-t* egyes számban kifejezni, mert prófétákról és nem az eschatologikus Felkentéről van szó. A XLIX: 8-ban megejtett korrekciót mondatlanilag is indokoltak kell vennünk, de a fordító itt is kéziratos kódexekre támaszkodott. Noha a szöveg törtsége mellett elfogadható volna olyan értelmezés is, mely mellett az *'ach-ot* nem kellene *'ak-ra* változtatni. A 7. és 16. versek a fordító eljárásának helyességét igazolják *helyileg*, még inkább *biblikatheologiailag*. A XLIV: 27-ben indokoltabbnak látszik hogy a *szabadíts me?* helyett *válts meg-et* fordítsunk, amit a 23. verstől kezdve a zsoltár helyileg is indokol. A LXXVIII: 42-ben a nagyon régies szövegben a *kezére* szót kiegészíteném a *tettére* magyarázattal, és a *megszabadította őket: megváltotta őket* kifejezéssel cserélném fel. Ugyancsak szükségesnek látszik, hogy a CXXX: 7-ben a második *kegyelem* szó *megváltás-ra* vagy *váltság-ra* cseréltessék, mert az első *cheszed*, a második *pedúth*. Az egész zoltárnak ez a *pedúth* a *telos-a* és a kisérő gerincfogalmak a *krisztológiai magyarázatot* magától értetődővé teszik. A XXXIV: 6-ban *igazságos* Isten helyett *hűséges* volna fordítandó, mert az igazságos fogalmát sajátosan nem az *'emeth*, hanem a *caddiq* és rokonszavai hordozzák és rengeteg előfordulási helye van. Helyesen van a CXI: 8-ban az *'emeth: hűséggel* fordítva, magyar szinonimánk pedig erre is bőven van, noha hű és igaz értelmileg el nem választhatók egymástól és a zsoltár imanyelve ezt a változatosságot is megengedi. A XXXV: 3 szövegjavítása igen erős, de a változtatás lényegében nem káros; ha mellőzzük, akkor sem nagy a nyereség, mert csak régiségteni jelleget. A LXIY: 19 helyes fordítás, és mégis magyarázatra vár, mert egy helyen fordul elő a két gerincszó: *páddáh* és *gá'al*, — így: légy nekem *go'élem* (= megváltóm) és fizess helyettem *pedúth-ot* (= váltságpénzt). Ugyancsak a CXI: 9-ben a *szabadulást küldött* helyére exegetikai és biblikatheológiai érdekből *váltságot* (= megváltót) *küldött* volna irandó. Az V: 13-ban *rácón*, a VI: 5-ben *cheszed*, a CXXX: 7-ben *pedúth*, mindhárom szó *kegyelem-mel* van fordítva értelmező szinonima nélkül, ami ebben a fordításban pedig, annak gyakorlata szerint is, várható. Mindez oda mutat, hogy egy magyarázatos, illetve szabályszerűen kommentált Zsoltárok könyvéért a bizottság is, de a biblikusok is igen hálásak lehettek volna.

Ugyancsak ez a kíváncsi igazolt, ha most már fel lehetne sorakoztatni mindazokat az előnyöket és kiválóságokat, melyek ezt a zsoltárfordítást jellemzik. Hiszen a fejtmondottak sem a fordítót terhelik, és nem lehet hibáknak minősíteni, mert ezeknek egy része a feladat elhatárolásából, másik része a szöveg többféleképpen magyarázható voltából érthető, de éppen ezért a maga álláspontján védhető és igazolható is.

Csak fel kell sorakoztatnunk helyeket, mint CXIX: 134, XXXIV: 23, XX: 7, VII: 2, 11:7, 11:12, melyben a nagyon kifejező szavakat már az oppenheimi és utrechti bibliákban is fellelhetjük (II: 10, XIII: 3 stb.) meg nem számolható esetben, hogy fogalmunk legyen arról a hűséges és gondos munkáról, melyet a fordító *valóban önállóan* végzett, módszerben is a nehezebbet

választva, amikor a masszoréta szöveghez minden körülmények között ragaszkodik és nem kíván könnyíteni magán a Kittel- Biblia nagy segítségével. Vagy olvassuk el a LXXXIX., CXXXII., XV. stb. zsoltárokat, és benyomást nyerünk arról, hogy a szórói-szóra való fordítás kötöttségében is milyen kifogástalanul és valóban mesteri módon lehet Isten Igéjét tolmácsolni. Hogy a szavaknak van helyzeti kortörténeti jelentésük, az köztudomású, de hogy ez a jelentés ezer esztendő Isten és ember közt lefolyt dialógusának lecsapódása és ebből a dinamikus kölcsönhatásból a fordítónak csak beszéd- és mondatrészek maradtak; ez a fordítótól valóban rekonstruktív munkát kíván, oly magyarázatot, melyet az olvasók Isten Igéjének olvashatnak.

A másik nehézség az, hogy a theologiai álláspont, mindamellett, hogy a fordító nagyon igyekezett ezt elkerülni, tudományosan egészen igazolhatóan érvényesül, de az egyház egyetemes érdekei ennek az álláspontnak a háttérbe szorulását kívánják. Csak arra kell gondolnunk, hogy a Benczedy Székely István Zsoltárok könyve fordítása a maga következetes krisztológiai álláspontjával ma sokak által kifogásolható, de az egyház, mint az Isten igéjének hivatott hirdetője, mindig örvendett és ma is örvend, ha a zsoltárokból Krisztusban az ő tanúságtételt lát, sőt az első Károlyi-bibliák a *masiach* — felkent szót *Krisztus* szóval adták vissza, nem is szólva Szenczi következetes szabad fordításáról. Ezzel nem azt mondom, mintha fordítónk következetesen mellőzte volna e szempontot, ez félremagyarázása volna alázatos és pontos kötelességteljesítésének. De ha a saját bevallása szerint is a *jása'* igét és derivációit sehol sem fordította *üdv*, *üdvözt*, *üdvösség* kifejezésekkel, illetve megfelelőikkel, hanem a szintén igazolt és hagyományos *szabadítás*, *segítség* szavakkal, azért, „hogy az újtestamentumi fogalommal — amint írja előszavában —, össze ne keveredjék a revízió során”, továbbá a *pádáh* igét és derivációit kevesebbszer fordította a szó eredeti magyar megfelelőjével: *megvált*, *váltás*, — olykor bár elfogadhatóan *kegyelmet* ír helyette, tényleg felébred az aggodalom az olvasóban, mert a zsoltárok krisztológiai érdekét látja némileg mellőzöttnek. És egyben az a nagy ó-református magyar és keresztény érdek is csorbát szenvedne, mely a fordító tanítása szerint is ma is féltett érdek, hogy a két testamentum együtt hordozza számunkra Isten egy és teljes kijelentését.

De ez az aggodalom csak akkor volna jogosult, ha a fordítás részletei is igazolnák, vagy ha a kommentár alakjában kifejezésre jutna. Mint álláspont, minden esetben tiszteletreméltó volna. Az énekügyi bizottság kifogástalan fordítást kap kézhez, olyat, amelyet rendelt. De könnyebbé tette volna az Énekügyi bizottság a fordító munkáját is, és az Énekeskönyv revíziójának ügyét is előbbre vitte volna, ha nem csak egy hű fordítást kíván, hanem módot nyújt arra, hogy Kállay professzor tudomásom szerint készen lévő *Zsoltármagyarázatát* kiadja. Minden fordítás tulajdonképpen írásmagyarázat, de egy részletes magyarázat minden felmerülő aggályt és sok tévedést elkerülhetővé tenné.

Kállay Kálmán zsoltárfordítása nem akar utolsó szó lenni, csak annyi, hogy Isten igéje ma a zsoltárokból, a tudományos theologia mai nézete szerint, így hangzik. És ezért mindenki hálás. De hálás az eredeti szöveget megajándékozó bizalmáért is. Egészen reménytelen dolog u. i. egy ú. n. ős-

szöveget helyreállítani, vagy az egyes helyek hitelességét kódex-szavazatok: többségével eldönteni, de az ó-református bibliafordítás módszerének továbbfolytatására az egybevetés sokszor emberfeletti munkáját mégis vállalni kell. És ezt Kállay professzor aa vállalta és végzi. Hálások lennének magyarázatos zsoldtáráért is, mert a debreceni hagyományok erre őt kötelezik.

N. A.

AZ ÚT jelen számát megküldjük az összes Anyaországhoz visszatért református elemi iskoláknak azzal, hogy az idemellékelt csekklapon legalább a félévi előfizetési díjat (kettő pengőt) beküldeni szíveskedjenek.

Amennyiben azt az iskola nem óhajtáná megrendelni, arról azonnali értesítést kérünk.

A *Kiadóhivatal.*

Felelős szerkesztő: DR- IMRE LAJOS- Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY
Hitler-tér 13. Református Teológia!
Jordáky-nyomda, Kolozsvár, Hitler-tér 13. Felelős vezető: Jordáky Lajos

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély” iratterjesztésében.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor, ára 2 — P

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rabold Gusztáv. A Synoptikus evangéliumokról szóló Kálvin-Kommentár II. kötete. Ára 6.— P.
— Kapható még: Kommentár a Synoptikusokhoz, I. kötet. II. kiadás, ára 650 P. Előkészületben a III. kötet. (6 P.)

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

W. Lüthi—Nagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2.— P.

Horváth Jenő: Az egyház világmissziója. „Élő Könyvek” 30. sz. —.40 P

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása. 170 oldal. Ára 6 — P

IKE-jelvény, három színben zománcozva, az IKE-központ hivatalos kiadványa (csak 10-nél több példány rendelhető), ára darabonként —50 P

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként —10 P

Dr. Sebestyén Jenő: Mi a jegyesség?
ára 10 fillér.

Dr. Kiss Ferenc: Hogyan készüljünk a házasságra? ára 10 fillér.

Zengjen Hálaének. IX-ik, legújabb kiadás, ára 40 fillér.

A mi dalaink. VI-ik legújabb kiadás, ára 60 fillér.

Bántó Tercsi: Ibolyavirág. Kis színdarab gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára 20 fillér.

Debreceni László: A mi művészetünk. (Fatornyos hazámból.) „Ifjú Erdély” kiadása, 130 oldal, több, mint 50 illusztrációval, ára 3— P. Egyszerűbb kiadás ára 2.— P

Mikos Lajos: Leányélet és Leányarcok a Bibliában. A leánymunka kitűnő segédkönyvei, áruk: 150 és 280 P

Ecsedy Aladár: Örvendezzettek! 30 előadásra alkalmas darab, ára 5.— P

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az „Ifjú Erdély” **Irattejesztésében.** A „Soli Deo Glória” Szövetség és „K. I. E.” minden még kapható kiadványa, az „Exodus” kiadványai (Karácsony Sándor könyvei stb.), valamint a „Bethlen Gábor” könyvkereskedés és a „Stúdium” kiadványai eredeti bolti árukon kaphatók. **Új szorgalmi képek, bibliai mondásos képeslapok** nagy választékban kaphatók.

Az ország egyetlen református politikai napilapja a

„TISZÁNTÚL-

Szeri esztőség és kiadóhivatal: Debrecen, Ferenc JÓZSEF -út 49. Főszerkesztő: Uray Sándor. Felelős szerkesztő: Kovács József. — Előfizetési árak: Egy hóra 240 Pengő, negyedévre 720 Pengő.

Az Út

folyóirat a lelkipásztori
és nevelői munka számára

T A R T A L O M :

Prédikációvázlatok. (Deák Ferenc.)

Károlyi Gáspár kérdései. (Dr. Kristóf György.)

A tanító az egyházban és az iskolában. (Técsi S.)

Vasárnapi iskola. (Mózes András.)

A fogalmazás jelentősége. (Kovács Lajos.)

Gyakorlati tanítás. (Kovács Lajos.)

Gyakorlati tanácsok. (Kovács Lajos.)

Irodalom. *Gergely Ferenc: A beszélő kréta Isten szolgálatában.* (I. L.) *Dr. Kiss Sándor: Ifjúsági munka a magyar ref. egyházban.* (M. P.)

Megszüntessük-e Az Út-at?

(Őszinte kérdés az olvasókhöz)

Ilyen rendkívüli módon és időben még nem fordultunk a lap olvasóihoz. A húsz év folyamán sokszor merült fel ugyan a lap jövőjének kérdése, de most kénytelenek vagyunk ebben a formában feltenni, mert a következő tények kényszerűnek látnak:

1. Az Út e húsz év alatti szolgálatában sem — az előtt sem — kapott semmi anyagi támogatást, — sem egyházi, sem állami, sem társadalmi szervektől. Maga tartotta fenn magát, mi tudjuk, milyen nehézségek között, abban a meggyőződésben, hogy ezzel a munkával szolgálatot teszünk azoknak, akik az Anyaszentegyházban Isten Igéjét hirdetik. Hogy ezt a szolgálatot hogy tudtuk végezni, ennek eldöntését azokra bízzuk, akik éveken át ennek a lapnak segítségét igénybevétték és ennek szelleméből táplálkoztak.

2. A kiadóknak és szerkesztőknek semminemű fizetése vagy jövedelme ebből a lapból nem volt, munkájukat — néha más anyagi hasznot hajtó munkától az időt elvéve — azért végezték, mert az ügyet nézték, amelyet szolgáltak.

3. Ma a helyzet az, hogy a lap súlyos hátralékokkal küzd. Egy része ezeknek abból származik, hogy a Dél-Erdélyben levő hátralékosok nem tudják ezt rendezni, a másik — nagyobb része — onnan, hogy az itteni hátralékosaink évekre visszamenőleg nem fizették be a díjakat. Mi egy törvényes eljárás zűrzavarainak és kellemetlenségeinek nem akarjuk magunkat kitenni, sem olvasóinkat ezzel zaklatni.

4. Éppen ezért magától értetődően fel kell tenni a kérdést: kívánják-e az olvasók maguk a lap további fenntartását? Erre a kérdésre az olvasóknak kell felelniök, s ezt a kérdést most kell eldönteni, mert januárig még el kell erre készülnünk.

Azért egyszerűen és őszintén megkérdezzük az olvasóinktól: feleljenek arra a kérdésre: érzik-e szükségét annak, hogy Az Út januártól kezdve is megjelenjék! Ez azonban csak úgy lehetséges, ha 1. minden előfizető rendezi a hátralékait és az előfizetési díjat rendesen beküldi, 2. ha az előfizetők tábora megnövekedik, mert a mai papír és nyomdaárak mellett pár száz előfizetővel nem lehet egy lapot fenntartani.

Mi őszintén feltártuk a helyzetet, várjuk az olvasók határozatát.

Kolozsvár, 1941 október hó.

Testvéri üdvözléssel:

Dr. TAVASZY SÁNDOR.

Dr. IMRE LAJOS.

Olyan ez a rész, mint egy könyörgés. Isten könyörög az ő népéhez, akit bűneiben is szeret. Még a próféta előtt is érthetetlennek látszik ez és így kiált fel a prófécia végén: „Kicsoda a bölcs, hogy értse ezeket?” Isten hűséges szerelme nyilvánul meg ebben az ő kiválasztottaival szemben. Az Atya hívó szava a rossz útra tévedt gyermekekéhez.

1 Aki dacol Istenével, meglakol. Lásd meg Izráel, hogy te is elbuktál álnokságod miatt. A nagy szövetséges nem tud megsegíteni és bálványaidhoz is hiába imádkozol. Hiába próbálok velem szemben is színleg fenntartani a kapcsolatot, tudom ki vagy, ismerlek. Ez a prófécia első része. A leleplezés. Hiába áztatjuk magunkat, Isten lát és kénytelen az ő igazságos ítéletével lesújtani. Jó tehát nekünk megismerni magunkat, útjaink hiábavalóságát, egész kátyúba jutott életünket.

2. Ez a felismerés azonban nem azt jelenti, hogy elpusztítsuk ezt a megromlott életet. Isten azt akarja, hogy mi forduljunk meg az úton. Térj vissza Izrael! Hív az Isten, a szerető Atya, hogy boldogságot adjon nekünk. Azt akarja, hogy zöldelő ciprusfák, virágos szőlőtőkék legyünk, hogy halottaink is éljenek, mint a megelevenedő búzamag. A liliom tisztasága és Libanon olajfáinak terebélyessége mutatják ennek az életnek a belső és külső szépségét. Egy halálraítélt az ingyen kegyelem megnyerése után élhet ilyen tiszta, gátlás nélküli életet. Ennek a boldogságnak a záloga Krisztus. Ő tett eleget helyettünk, Ő fizette meg bűneink büntetését, Ő benne jelenik meg Isten emberileg érthetetlen, soha el nem fogyó szeretete.

3. Ki ez az Izrael, akihez az Ige szól? Nem a test és vér, a faj, hanem a lélek. Azok, akiket Krisztus magának kiválasztott. Mi. Az embernek elsősorban saját magát kell meglátnia. De meg kell látnia a testvért, az egyházat, a nemzetet. Az Ige mindenképpen az egyetlen helyes útra mutat, a megtérés útjára.

Megmondattott a régieknek... így beszél Jézus a törvényről. Én pedig azt mondom néktek... tehát, amit ő mond, az más, mint a törvény szava. A látszat az, hogy szembehelyezkedik a törvénnyel. Pedig nem. Csak betölti a törvényt a halála által. Halálával eleget tett az Isten igazságának, mely a törvényben kárhoztatta az embert. Ez a kárhoztatás megszűnt a kereszten, tehát a tartozó ember, aki „lekötve tartatott a törvény által”, meghalt a törvényre nézve a „Krisztus teste által.”

De nem azért szabadult fel a törvény alól, hogy törvény nélkül és gazda nélkül, szabadosságban éljen, hanem, hogy „legyetek máséi” (4. vers). A törvény alól felszabadult ember azé, aki felszabadította, „aki a halálból feltámasztatott.” Ez nem egy egyszerű gazdacseré, hanem egészen más. Azért lettünk a Krisztuséi, hogy „gyümölcsöt teremjünk Istennek.”

Mert a kegyelmet talált élet nem teheti, hogy ne teremje a háládatosság gyümölcseit. Milyen mássá lesz az ilyen életi Nem a halálnak gyümölcsöznek a bűnök indulatai, hanem Istennek szolgálatára gyümölcsöznek a lélek munkái.

Milyen sokat nézte Saul a betűt. Szerette a betűt és a betűért harcolt Krisztus ellen. De ócska lett számára a betű, mikor találkozott az Igével. Holt lett számára a betű, mikor találkozott az élő Krisztussal. A betű a halál felé visz, a lélek az életre.

Az Úr napja.

Joel I. 14–15. Olvasd: Joel I. fejt.

Ünnepeinknek a legnagyobb része valamilyen nappal van összefüggésben. A múltra tekint és emlékezik. Különösen a nemzeti ünnepeink ilyenek. Ezeken az ünnepeken az ember megállapítja azt, hogy sikerült létét megtartania. Végeredményében arról van szó mindenikben, hogy az emberi élet a gyökeres átváltozás és megtérés nélkül is megmarad. Ez az ige nem a múltra néz, hanem a jövőre. Egy olyan rettenetes napra mutat, amelyiken minden elpusztul. Jó a mai emléknapi tartás közben erre a napra is gondolni.

Ez a nap a pusztítás napja. A gőgös, öntelt ember végre is elpusztul minden alkotásával együtt. Elpusztul a vallás is, mert az emberre tekint csupán. A sáskajárás egy példázó jele ennek a pusztulásnak. Azért adta Isten, hogy az emberek felfigyeljenek. Ma is vannak ilyen jelek. Ez az egész háború is az. Szemünk láttára dúl az ítélet. Lássuk meg ebből végre egészen tisztán azt, hogy emberi nagyságunk, hatalmunk nem menthet meg az Or pusztítást hozó napjától.

Ez a pusztulás azonban nem a megsemmisülés. Krisztus arról beszél, hogy ezen a napon 0 jön el az ég felhőiben és a minden emberi dicsekvéstől megtisztított, meztelen emberi életet felöltözteti

az üdvösség ruhájába. Az Úr napjára való gondolás nem félelmet kell ébresszen a szenvedő emberben, hanem a megtérés mindennél erősebb vágyát. Térjete meg! Nincs fontosabb kötelessége ma az embernek annál, hogy figyelmeztesse házanépét, barátait, nemzetét és az egész emberiséget az Úr napjára s az e felett uralkodó megváltó Krisztusra.

És ez a nap közel van. Egy pillanat vesztegetni való időnk sincs. Sietve kell dolgoznunk Isten országáért és mindazok boldogságáért, akiket szeretünk.

A nyelv bűnei.

Jakab III. 1—18.

Az ős ember életében nagyon kevés szerepe volt a nyelvnek. A primitív népeknél ma is sokkal többet mond a mozdulat és arcjáték, mint a nyelv. De az emberi fejlődés nyomán egyre nagyobb szerepe lett a nyelvnek. Szinte uralkodói hatalommal bír.

Ezzel a hatalmával nagyon visszaél a nyelv. Megdőbbsz, ha arra gondolunk, hogy mennyit árthat a harmadik, a hatodik és kilencedik parancsolat megszegésével. Pedig arra rendeltetett, hogy szóljon igazat, szóljon szeretettel, hogy jó szívvel vigasztaljon, hogy édes forrása legyen az építésnek. S most ez az édes forrás csörgedez keserűt is. „Ugyanabból a szájból jő ki áldás és átok.” Valami borzasztó dolog az, hogy ugyanaz a nyelv mondja az imádságot, amely az átkot és káromlást.

Ez nem az Istentől van. Nyilvánvaló, hogy ez romlottság. Az Isten teremtett világában ilyent sehol látunk. A fügefa nem terem olajmagvat és a szőlőtő fügét. Csak az ember nyelve ilyen. Erre mondja az Ige: „ez földi, testi és ördögi.” (15. vers). Mert nem a nyelv szeszélye ez, a nyelv gyökere mélyen van s mondanivalója a szív mélyéről jő. Nem a nyelv rossz, hanem az, ami megszólaltatja, az irigység, civódás, gonosz indulatok.

Milyen más az, amire azt mondja az apostol, hogy „felülről jön.” Ez a felülről jövő tiszta és jó gyümölcsökkel teljes.

„Ami kijő a szájból, az fertőzteti meg az embert” — mondotta Jézus. Milyen nagy szerepe van a nyelvnek az evangélium hirdetésében, a vigasztalásban, a keresztyén bizonyoságtételben. Mennyire kellene vigyáznunk arra, hogy tiszta legyen az a forrás, a szív, melynek mélyéről jön a szó. Arra nézzünk, akinek a Zákeus házában is olyan tiszta volt a beszéde, mint a kereszten.

Az egy szükséges dolog.

Júdás 20—25.

Ügy szól itt az apostol az emberről, mint akinek valami mérhetetlen nagy kincse van, melyre néz s melyre nézve rendezi be az egész életét. Ügy néz az emberre, mint aki úton van 8 minden, ami körülveszi, nem az igazi élet, csak út, idegen világ,

melyben szüntelenül egy dologra gondol, haza, az ő igazi otthonára, igazi világára. A kincsre, amely el van rejtve, de amely az övé s mely majd egyszer egészen feltárul előtte.

Tartsátok meg magatokat az Isten szeretetében. Ez a fontos. Minden egyéb mellékes dolog. Megmaradni Isten szeretetében, akkor is, ha minden egyébről le kell mondani. Isten szeretetében egy nagy felkészülés az élet, a Krisztus irgalmasságában felkészülés az örök életre.

Ezért nem lehet tétlen szemlélődés az élet. Az apostol arra int: épülnünk kell a hitben, imádkoznunk kell a Szent Lélek által. Ez az épülés csak akkor lehet igazi épülés, ha építés is. Egymás hite által, ahogy Pál apostol mondja. Vigyázni kell az egész nyájra. Ha másképpen nem lehet, rettentéssel is meg kell menteni azokat, akik a tűzben vannak, itt a testvér sohasem lehet eléggé gyors és határozott. A lángok égetnek, sietni kell.

De vigyázva. Sohasem szabad a rosszban ottmaradni, hanem ki kell vonni onnan a pusztulókat, még az árnyékát is utálva a bűnnek.

A pusztulásból kivont étellel dicsőíteni kell az Istent.

Deák Ferenc.

Alakjából a rendkívüli méretek és regényes elemek, pályájából a merész nekilendülések és tragikus megtorpanások, szóval a nagyság romantikájának minden átlátszósága hiányzik. Amiért a nagy embert tüstént és ösztönszerű meghajlással nagynak ismerjük el és tiszteljük, mindaz személyiségéből és életművéből is inkább távol van, semhogy önként megjelenék. Könnyebben és hamarabb tudunk róla és vele kapcsolatban egy csomó olyan tulajdonságot felsorolni, amely tulajdonságok nem a hőst, nem a rendkívüli, századok homályán sőt fényén is átsugárzó nagy embert, hanem csak az átlagost, a közkatonákat jellemzik. Károlyi nem vezér, ki kardjával vagy szavával tömegeket vitt diadalra s ki ma is tömegeket tudna diadalkivívásra lelkesíteni. Nem felfedező, ki ismeretlen világgal, nem feltaláló, ki ismeretlen eszközökkel, nem láng elméjű költő vagy tudós, ki új szépséggel, új gondolattal ajándékozta meg a szomjú emberiséget. Nem sasszemű államférfi, kinek messzelátó szemlélete s minden viszonyt egyazon főcél alá egybefoglaló éles logikája olyan új programon, mely a közjót, az állam, a társadalom, a közösség boldogulását részint már is könnyebbé tette, részint elérhetőbbnek ígéri. Még csak nem is martir, ki életét áldozza fel, hogy legalább eszménye, meggyőződése maradjon meg épnek és diadalmasnak s így adjon új ethikus sarkaló példát a küzdő embernek. A Károlyi Gáspár személyiségének nagysága, carlylei hősiessége — még mint papé sem — evidens, sem formailag, sem tartalmilag nem önként és azonnal kisugárzó. Mit mindenki tud róla, mindössze annyi, hogy lefordította a bibliát, egy — igaz — terjedelmes s nyelvi és tartalmi sajátosságai miatt elég nehezen fordítható művet. De hányan voltak és vannak ma is, akik ugyancsak nem könnyen tolmácsolható művekből egész kis könyvtárrnyit fordítottak magyarra?!

Ha ez így van s mivelhogy így van, még inkább szükséges a Károlyi Gáspár személyiségének kritikai szembesítése és fogalmi elemzése mint önismeret, eszmélés önmagunkra, szűrője gondolkészletünknek, igazoló vagy vádoló tényezője egész világnézetünknek. Mert suta dolog ugyan az is, ha nem tudjuk hirtelenében és szegfejére ütő szóval megjelölni az általunk is nagynak mondott, ideálnak sejtetett személyiség nagyságát. De még kevésbbé hízelgő, egyenesen komikus volna, társaságunk, sőt az egész ro-

mánia református egyház közmívelődési naivságát, felekezeti káprázatát és nem méltóságos öntudatát meg komoly hivatását bizonyítaná az, ha az elemző vizsgálat eredményeként végül is az derülne ki, hogy Montblancnak látjuk a falu dombját, rendkívülinek tiszteljük a közönséget, gyémántnak szedegetjük össze a kavicsot, termést érlelő napsugár gyanánt áldjuk a színes, de elillanó, maga után még hamut sem hagyó bengáli fényt.

Ezek után talán nem egészen indokolatlanul kérem, hogy ne méltóztassanak fogadatlanul fogadni és hívatlanul hallgatni, legfőleg nem eléggé méltónak méltatni a szót, melyik a maga gyarló elgondolása szerint felelni szeretne arra az egyszerű, de el nem utasítható kérdésre: Miben áll a Károlyi Gáspár nevének és szellemének tartalmassága, nagysága és mi az ő nevének és szellemének minket is kötelező jelentősége, programmunkul is kitűzhető, sőt kitűzött eszményisége?

Természetes, hogy senki ember, tehát a Károlyi Gáspár életének tartalmasságában sem számítható az, ami tőlünk, az egyéniségtől független adottság, mint amilyen maga az egész élet, mely a bölcsőtől a koporsóig Isten ajándéka, vagy testi és lelki ösztöneink hű fejlődése, állandó működése, ami biológiai szükségképeniség és lélektani törvény. Mindez csak forma és keret, melyben benne vagyunk, kategória, melybe bele tartozunk, ható ok, melynek a causalitás törvénye szerint alája vagyunk vetve. Ezek ember voltunknak, ha szabad így szólnom, a priori elemei. Mindnyájunk számára drága kincsek, áldott adományok, de nem a mi életművünk, nem a mi alkotásaink. Csak utóbb a posteriori leszünk igazán emberré, mikor az ösztöniség uralmát felváltja az öntudat szabad impériuma, mikor a ható okok felett céloknak engedelmeskedünk β a keretet és formát kitöltjük a mi sajátos érzéseinkkel, gondolatainkkal és alkotásainkkal. Amikor életünk átszellemül, a psziche megtelik logosszal, amikor a Szentírás szavaival élve, az ige bennünk testté lesz. Ezekből az önkéntes, célokra irányuló elemekből adódik ki életünk tartalmassága.

De van még további elhatározás is. Mert világos, hogy a célokvezette sajátos személyiséget, a magában álló egyes eseményt is csak akkor és annyiban veheti tekintetbe a történelem, amikor és ahol az nem végződik önmagában, nem immanens, hanem a logosznak, mely benne megjelent, olyan súlya van, olyan eleven ereje van, hogy az egyesnek a körét átlépi s hat rajta túl másokra, a sokaságra, a társadalomra, fejleszti a humánusmot, gyarapítja az emberi szellemet. Ezek a történeti események és személyiségek. Azok, akik nemcsak átveszik és használják a maguk céljaira a közművelődés javait, hanem a meglevő javakat újakkal bővítik. Akik nemcsak legfőlegbb családjuk tagjainak s magántulajdonul hagyományozzák át a logoszt, az igét, az eszmét, hanem akik új, nagy és széles rétegeknek tudnak testálni közvagyon, az

időben egymást felváltó nemzedékeknek biztosítanak időtlen örökséget. Röviden: akik kultúrát teremtenek, közművelődést terjesztenek. Ok és ezek, a kultúra hősei és eseményei adják ki az emberiség történetét, ők és ezek alkotják a történelmi megismerés tárgyát. Sok és nagy közöttük a különbség, feltűnő és átléphetetlen a fokozat, mely elválasztja őket. De kétségtelen, hogy csak a kultúrhősök — nagy emberek s hogy aki történeti nagyság, az kultúrhős volt, annak kellett lennie.

Ennek következtében a mi kérdésünk, a Károlyi Gáspár személyiségének kritikai szembesítése is arra a végső és egyetlen szempontra egyszerűsíthető: kultúrhős-é és mennyiben kultúrhős Károlyi Gáspár?

Határozottan és önérzettel válaszolhatjuk erre a kérdésre, hogy Károlyi Gáspár a magyar kultúrának egyik legkiválóbb hőse. Életművéből három cselekedet különül el s emelkedik föl a történelmi értékelés szintjére. Mindhárom új közművelődés kezdeményezése, mindhárom közművelődésünknek új értékkel gazdagodása.

Időrendben utolsó, de jelentőségben első történelmi alkotása Károlyi Gáspárnak a teljes magyar biblia, az a mű, melynek hatásához egyetlen magyar könyv sem fogható,* amit némileg a következő számadatok is szemléltetnek. A vizsolyi biblia (körülbelül) 800 példányban jelent meg 1590-ben. Az első kiadás példányai drágaságuk ellenére is hamarosan elfogytak, úgy, hogy 1600 körül már a második kiadás töredékeiről tudunk. A következő bizonyos kiadások a hanauai (1608) és az oppenheimi (1612) már 1500—1500 példányban jelentek meg. Ha már most tudjuk, hogy a Károlyi biblia máig mintegy 120 kiadásban s kiadásenként minimálisan 1500 példányban jelent meg, könnyen kiszámítható, hogy hány példány fogyott el a teljes Károlyi bibliából. Pedig ehhez hozzá kell venni még a tömérdek részlet-kiadást is, mint az egyes evangéliumok, aztán külön az új szövetség stb. Nyilvánvaló, hogy e legelterjedtebb, legolvasottabb és legtöbbet tárgyalt magyar könyvnek a hatása is legáltalánosabb, legnagyobb.

Sokféle és fel nem mérhető hatásai közül a legfőbbrol, a protestáns hitéletre gyakoroltról nem is szólva a Károlyi bibliának csupán egy másik, szintén igen mély és egyetemes hatását említtem föl. És ez az, hogy a Károlyi biblia kezdete s egyúttal állandó forrása annak a magyar irodalmi és köznyelvnek, amelyet mindnyájan használunk, és amelyet íróink, költőink, az irodalom ma is használ. Ismeretes, hogy régi íróink s régi irodalmi termékeink magyar nyelve kivétel nélkül tájnyelv, dialektus, azon egyszerű oknál fogva, mert irodalmi, köznyelvünk nem volt. Az irodalmi nyelv minden nyelv történetében későbbi fejlődés. S rendszerint úgy jön létre, hogy mindenki utánozza, mert magáénak, de egyúttal felsőbbrendűnek érzi, valamely rendkívüli könyvnek, vagy

* Beöthy Zsolt megállapítása
mertetése c. iskolai tankönyvében.

Magyar Nemzeti Irodalomtörténet is-

rendkívüli nyelvtelenséggel megáldott írónak a stílusát, amelyik azonban alapján és eredet szerint ismét nem más, mint nyelvjárás. A mi irodalmi és köznyelvünk legelső teremtő gényusának Pázmány Pétert szokás tekinteni. Nincs is kétség abban, hogy Pázmány hasonlíthatatlanul nagyobb, eredetibb nyelvtelenség, mint Károlyi s hogy irodalmi nyelvünk alapján ott találjuk a Pázmány szülőföldjének, a bihar-tiszai magyarságnak is a nyelvjárását. Ámde a Károlyi biblia hatása Pázmány előtt már mintegy másfél évtizeddel kezdetét vette. És ha Károlyi maga talán nem is oly megragadóan eredeti nyelvtelenség, mint Pázmány, bizonyos — saját valóságából tudjuk, s fordításaiból látjuk —, hogy tudatos, gondos stilisztizta volt. „Az fordításban éltünk — számol be tudatos eljárása ról az Előjáró beszédben — az mennyire lehetett, tiszta, igaz magyar szóval, idegen szólásnak módját nem követük, sőt inkább az mi darabosnak tetszett vagy az görög vagy az zsidó vagy az deák szólásnak módjában, annak is kimondásában az magyar nyelvnek szólásának módját követtük.” S mindjárt példát is hoz fel módszerének igazolására. Gondosan és tudatosan törekedett tehát arra, hogy fordítása a tartalmi hűség pontos megőrzése mellett is világos, tiszta, mindenki előtt érthető szép magyar nyelv legyen. A szatmártiszai ú. n. északkeleti nyelvjárás az alapja fordításának. Ennek világossága, egyszerűsége és költői szépsége, népies zamatja vált az ő fordításában közkinccsá s lett a magyar irodalmi és köznyelvnek olyan kezdete és alapja, amely kezdetnek és alapnak fejlesztő és összefogó hatása mai napig, irodalmi és köznyelvünk teljes kialakulása után sem szűnt meg és amely hatás közvetlenül kiterjedt az egész magyar protestantizmusra, de közvetve kiterjed a magyar katolicizmusra, az egész magyarságra: írókra és olvasókra, tanultakra és a népre egyaránt.

Ismétlem, hogy Pázmány, mint nyelvgényusz is egyénibb, megragadóbb, eredetibb, mint Károlyi, akit különben is, mint fordítót, kötött a tartalmi hűség, amely kötöttséget gyönyörűen jellemzett Reményik Sándor: A fordító c. szép költeményében is. De a Károlyi stílusának hatása régibb is, tartósabb is, és általánosabb is, mint a Pázmányé. Talán maga Pázmány is használhatta, szem előtt tartotta Károlyi fordítását, mert hiszen Károlyi nem a maga, nem emberi bölcsességét, de az isteni kinyilatkoztatást fejezte ki magyarul. Nyelvtörténészeink feladata megvizsgálni, hogy Pázmány magyar szövegű szentírási idézeteiben, amik különböző műveiben nagy számmal fordulnak elő, követi é mennyiben követi a vizsolyi biblia nyelvét. Ha nem követi, saját maga fordít-é, avagy átvett más, régebbi fordításokból? Az bizonyos, hogy köznyelvünk, irodalmunk és költészetünk nyelvének bibliássága legnagyobbrészt a Károlyi biblia nyomán terjedt el s csak igen kis százalék lehet korábbi vagy más eredetű. Hogy a vizsolyi biblia eredetileg, nyelvileg maga sem egységes, mivel a fordításban mások is többen segédkeztek s hogy stílusán foltok is voltak, amelyek azonban a későbbi kiadások és átdolgozások rendjén el

eltűntek, az az ő kezdeményezésének és útrairndításának nagy érdemén, a lényegen nem változtat. A Stephenson mozdonya és vasútja is milyen tökéletesen, műszakilag mily együgyű és mennyire kezdetleges nem a modern gyorsvonat! mozdonyokhoz, de még a gyermekszobában szaladgáló mai játékvonatokhoz képest is. Hanem azért a kezdés érdeme, a feltalálás dicsősége ma is, és egészen a Stephensoné. Mi is az első teljes magyar bibliát, a legolvasottabb és legeggyetemesebb hatású magyar könyvet, a XVI. század, sőt az egész magyar irodalom egyik legnagyobb írói sikerét,* Károlyi Gáspárnak köszönhetjük. Az ő vizsolyi bibliája volt kezdete s maradt ma is legbővebb, éltető forrása nyelvünk irodalmivá és nemzeti közkinccsé válásának, annak a tudatos, művészi és irodalmi kultúrának, amelynek Vörörmarty, Petőfi, Arany, Jókai és Ady költészetében tisztán megcsendülő magyar igéi minden magyar lelket egybefoglalnak, összetartanak s minket nemzetül is a művelt emberiség és emberi műveltség cselekvő családtagjainak igazolnak.

Ez a Károlyi Gáspár egyik kultúra-kezde, ez az egyik többlet, mit műveltségünkhöz ő, a vizsolyi biblia adott s ad ma is.

Másik kultúra-kezdő és közművelődésünk kincsházát gazdagító tevékenysége Károlyinak a *gönci zsinat* (1566). A gönci zsinat végzéseit elfogadó s e végzések szerint egységesen, közös szervezetbe tömörülő egyházmegyékből — Abaúj-Tolna Sáros (= Kassavölgyi), Borsod-Gömör-Kishont, Ung és Zemplén voltak ezek —, mint egészséges magból nőtt ki, alakult meg és fejlődött erősnek a már úgynevezett Tiszáninneni egyházkerület, melynek első, superintendensi joggal is felruházott esperese is ő volt. Ennek következtében a gönci zsinat, mely egyébként az északkeleti felföldön terjedő unitarizmussal is diadalmasan megharcolt, még innen, a jelenből visszanyúló kéznek is könnyen és azonnal megtapintható történeti alkotás: biztosította a Tisza felső vidékén a magyar református vallást.

Rá kell mutatnom azonban a többi XVI. századi protestáns szervezkedések között a gönci zsinatnak egy másik kevésbé emlegetett jelentőségére is, t. i. társadalom-fejlesztő, társadalomtörténeti jelentőségére.

A magyar társadalom a reformáció előtt tisztán és kizárólag rendi társadalom. E rendi tagozottságban az egymás fölé fokozatosan elhelyezkedő osztályok — legalacsonyabban, szinte társadalmon kívül a szolgasorsú jobbágyság meg nem számlált, nem is igen számító tömege, a tetőn pedig az egy úr, az egyháznak vagy az államnak egyenesen dei gratia, Isten kegyelméből való egyetlen monarchája, ura — sokszor ellenséggként szemben, rendszerint érdektelenül elszigetelten állva, legjobb esetben is csak párhuzamos, de nem azonos úton haladva keresték a maguk külön javát, amelyet azonban hazugul és mindig egyúttal közjónak tekintettek és hirdettek, E valóságos vagy állítólagos közjó pedig vagy kato-

*Pintér Jenő: Magyar Irodalomtörténet, II. 59. 1.

nai-honvédelmi feladatok és kötelességek teljesítését kívánta, vagy pedig gazdasági célokra törekedett. A rendi társadalom kezdetleges formájában vérségi alapon, de később is és módosult formában is, mindvégig honvédelmi (katonai) vagy gazdaságtörténeti alakulat s csak következményeiben, másodsorban és csak esetleg egyúttal szellemi is. A reformáció előtt még maga a lelkek üdvösségét szolgáló és Isten országát képviselő egyház és papirend is végzett, sokszor egyebet sem végzett, mint katonai és gazdaságtörténeti funkciót. *A reformáció egyháztársadalma ezzel szemben nem katonai vagy gazdaságtörténeti, hanem tisztán szellemi alakulat, a hívek és hívők közössége, melyet nem uralkodói vagy főpapi hatalom kormányoz, hanem a kijelentés. Nem monarchia vagy hierarchia, hanem theokrácia. Isten akaratának országa, lelki ország.* Ez az egyik különbség. A másik, amelyik még élesebben választja el a rendi társadalomtól, de magától a középkori egyháztól is, az, hogy a reformáció egyháztársadalmához tartozó tagok között nincs különbség, a reformáció nem ismer külön és egymás felett álló rendeket, még a papságot sem ismeri el ilyennek. Nem esek és nemtelenek, király és szolga, gazdag és szegény Isten országának egyenlő és személyszerinti tagja, mert mindenik testvér, ugyanazon atyának gyermeke, teremtése. A kötelesség is csak egy és azonos: engedelmesen követni az atyai akaratot. És az atyának szerető arca, az egyetlen Úrnak, a felséges Úristennek kegyelmes királyi széke előtt mindenki egyformán, közvetlenül és személyesen állhat meg, kell megállania éppen azért, mert mindenki egyenlő. A reformáció egyházszervezete, mint társadalmi alakulat, a születési királyságok helyett az Istenfiúság egyenlő és közös aladásán, az egymás felett és alatt álló katonai, gazdasági, avagy hierarchikus célú rendek elzárkózása helyett, a csak Isten akaratának engedelmeskedő hívek személyes közösségén és testvériségén épült föl és áll fenn. Ez az új társadalom egyrészt visszahatás, a rendi kiváltságok tagadása és merő ellentéte. De pozitívum is, mert az istenfiúság egyenlőségének és közösségének a tudatát és érvényét fogadva el és fejlesztve az embert, egyeseket és osztályokat, nem kizárja, hanem összefogja, nem elkülöníti szemben álló osztályokra, hanem mindenkit hív, befogad, mert magához tartozónak, egyenlőnek tekinti. S ezzel hatalmasan érlelte és előkészítette az emberi jogok, az emberméltóság törvényes kimondását és a világfejlődésnek törvényül elismerését. Ennek következtében vajjon vitás-e a protestantizmusnak társadalomfejlesztő hatása, társadalomtörténeti jelentősége? Különösen nálunk a XVI. században, amikor sok főúr és nemes parasztjaival úgy bánt, mint oklatan állatokkal s a jobbágyságtól olyan munkát és szolgáltatásokat követelt meg, hogy a mai történetíró álmélkodva áll meg az emberi kapzsiság és önzés határtalan elfajulása előtt. Nős, a reformáció ennek az oklatan állatnak iskolát épített, szellemi életre kapatta, a kiváltságára gőgöst, a hatalmában önzőt korholva, feddve és szelidítve, a földhözragadt, kihasznált, terhei alatt meggörnyedt

jobbágyot pedig fölemelve és kiegyenesítve, egymás mellett és együtt ismeri el és becsüli meg a gyülekezetben, a tanácsban, a szolgálatban, mert hisz egyformán az atyának gyermekei. És együtt és egymás mellett inti és feddi őket a szent szakramentumokkal élésre, a kegyelemért könyörgésre, mert hisz ez is, az is, kivétel nélkül egyformán gyarló, bűnben fogamzott ember.

A Károlyi vezette gönci zsinat is ilyen társadalomfejlődés, haladás, új kultúra kezdés, a Tiszáninneni egyházkerület egyház-társadalmi megszervezése által új többlet közművelődésünk kincses mezején.

Tévedés volna azonban azt gondolni, hogy Károlyi Gáspár tudatosan és szándékosan kultúra-kezdő akart volna lenni, hogy közművelődési javak szaporítását tűzte volna ki célul s azért lepte meg a zsinatolási láz s azért fordította le a teljes bibliát. Nem. Ez csak velejárója, olyan kiáradó következménye az ő tevékenységének, amelyikre ő ilyen értelemben nem is gondolt, talán nem is sejtett. Az ő közvetlen célja, világos szándéka egészen más volt és másutt található meg. Mert más volt az életfelfogása, világnézete, az eszméje.

Vezérgondolatát, világnézetének pilléreit, életfelfogásának gyökérszálaít életének harmadik, időrendben első, legkorábbi, de szintén kultúra kezdő és szellemi kincsekkel gyarapító művéből ismerhetjük meg.

Két Könyv a címe Károlyi ezen munkájának. Debrecenben nyomtatta ki 1563-ban. Sajátságos, hogy a legelterjedtebb, legtöbb példányban megjelent magyar könyv fordítójának ez a műve több, mint három és félszázadon át, el egészen napjainkig csak szemelvényekben és kivonatos tartalom szerint volt ismeretes, mert csak egyetlen egy példányban maradt fenn Budapesten a Nemzeti Múzeum könyvtárában. Innen adta ki újra és másodszor 1931-ben a budapesti evangélikus leánygimnázium VIII. osztályának tanuló-, ifjúsága. Az időrendben ötvenkettediknek megjelent régi magyar könyvet újra kiadó véletlenül éppen ötvenkét magyar tanulóleány minden elismerést és köszönetet megérdemel különösen ma, amikor az ifjúság, még a lányok is, de különösen a fiú ifjúság alighogy tisztába jő a helyesírással, ha ugyan tisztába jő, máris saját magaszerezte külön kötettel és programot jelentő világnézettel ostromolja nemcsak a Parnassust, a maga jövődjét, ami természetesen és helyes, hanem az elődöket is, a maga bizonyára nem folt- és gáncsnélküli, de egyetlen múltját és egyetlen életgyökerét is, ami aztán olyan sokszor már éppen nem örömdetes nagyra törés, hanem inkább visszatetsző, felelőtlen nagyoktördelése.

Ez érdekes sorsú műnek, a *Két Könyv*nek tartalma két tanulmány. Az első szól *minden országoknak és királyoknak fő és gonosz szerencséjének okairól (melyből megérthetni, mi az oka az*

Á Vajthó László Magyar Szépirodalmi Ritkaságok c, kiadványsorozat V. sz. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest.

Magyarországnak is romlásának és fejedelmeknek szerencsétlenségeknél); a második értekezés arra ad feleletet, hogy *micsond jelek*ből esmérhetjük meg, hogy az Istennek *íréti közel* vagyon. A két értekezés körül a Károlyi világnézetére vonatkozólag az első, a Minden országoknak és királyoknak jó és gonosz szerencséjének okairól szóló a nevezetesebb, nagyon nevezetes. Nevezetes pedig azért, mert mint a címe is sejteti, ez az értekezés nemcsak hit-tudományi fejtegetés, hanem történetfilozófiai tanulmány is. És pedig magyar írótól, magyar nyelven a legelső, a legrégibb* Károlyi előtt magyar ember magyar nyelven, még más, latin nyelven sem gondolkozott tudományos módszerességgel arról, hogy mi a történés, mi a történés oka, van-e történésben törvényszerűség s ha van, mi az, ami irányt szab, kormányoz és a történetnek mozgató ereje. Károlyi az első magyar gondolkodó tudós, kinek tekintete előtt a történelem nem pusztán az ősök és hősök egymás után, összefüggés nélkül, tarka változatossággal következő tetteiből áll, amit elég csupán elképzelni és tudomásul venni. Károlyinak a történettel szemben kérdései is vannak, az eseményekkel szemben meg értékelő ítéletmondásai, ő az első magyar szintetikus gondolkodó, kinek van tudományos történetszemlélete, történetbölcselete, ki átpillantja s vallatóra fogja az egész emberiség s benne remzétének is sokszínű történetét keresve, kutatva és magyarázva annak okát, törvényszerűségét, vezéreszméjét.

Kiindulása, történetszemléletének talppontja biblikus és nemzeti. „Miképpen az Esdras pap, az Isten népének papja — veti fel a kérdést értekezésének első mondatában — Babyloniában sírván nyughatatlankodik és búslakodik, tudakozván magában, mi legyen az oka, hogy az zsidóország szerencsétlenség alá vettetött és az asszírtai birodalomtól igen megrontatott; azonképpen mostan tokán búsanának és gondolkodnak, tudakozván magokban, mi legyen az oka, hogy az mi nyomorult országunk és nemzetünk ilyen szerencsétlen és az pogány töröktől ilyen igen megrontatott és pusztítottatott, kik az Istent nem ismerik és nem hívják segítségül.»

(Folytatjuk.)

Dr. Kristóf György.

* Minerva 1924. évf. 8. 1.

A tanító az egyházban és az Iskolában.

A régi jó békevilágban el szokták tagolni a tanító hivatását: a tanító az iskolában, az egyházban, a társadalomban, a magánéletben és így tovább; s ezek mind jól és élesen elhatárolt, össze nem tévesztendő területek voltak. Más a dolog az egyházban, más a társadalomban. Akkor egy pár felolvasó este, a templomi szolgálat, ideértve a jegyzőkönyvelést is, volt az egyházi teendők; a különböző ünnepek, község, szövetkezetek ügyei, a vele értendő kuglizással együtt, mondjuk, voltak a társadalmi pálya. Iskolai munkánkat ismertük a neveléstan tantervből még a képzőből. Isten gondoskodott, hogy a művészi kerítések leromoljanak, az aggodalmas árkok elpusztuljanak: betérített minket egy helyre, egy akolba, ahol az egy Pásztorra figyelünk a 22 évi fogság (vagy kegyelmi idő!?) ideje alatt. Ügyeljünk, hogy valahogy ne romoljunk vissza a régi jó polgári langyos légkörbe.

Ma elég volna ez a cím: a református tanító munkája. A református szó magában hordozza azt, hogy az *egyházban*. Az egyház szóban pedig benne foglaltatik a tanító minden munkája, az iskola is. Van e munka az Ige hirdetése mellett, mely inkább egyházi volna, mint az iskolai? Lehet e nem egyházi munkát végezni az iskolában? De benne van az egyház szóban a társadalmi munka is. Református népünk magyar nép is. És csak magyar. Fajiságunk ismertetését, megtartását, erősítését csak az egyházon keresztül tudjuk végezni. Így volt ez régebb is: Istenen keresztül dolgozhattunk száz irányban is, csak — nem tudtunk. Nekünk, ref. magyaroknak, szinte tragikum, hogy mind egynyelvűek vagyunk. Hogy uralkodik az egyház minden nyelv, minden érdek felett a római, meg a görög egyházakban! Ez utóbbinak románnyelvű iskolapéldáját keservesen tapasztalhattuk mimagunk a közelmúltban. Nekem is összeszorult az öklöm még 15—20 évvel ezelőtt is, ha hallottam katolikusoktól, hogy ők először katolikusok, aztán magyarok, hiszen mi magyarok vagyunk mindenekfelett s aztán, véletlenül, úgy egy kicsit reformátusok is. Azóta szörnyű leckével tanultuk meg, hogy nem így van. Előbb a reformátusság, az egyház, aztán a magyarság. Nemcsak azért, mert Isten dolga elsőbbség és nagyobb minden másnál, hanem, mert a hívő keresztyén református lélek értheti csak meg, hogy milyen drága kincse neki nyelve, fajisága; hogy ez — Isten akarata,

Tőle jött s rá van bízva. Akkor fajiságát is drága kincsként hordozza 8 viszi Isten elé, épúgy, mint — hívő, bűnös szívét. Egyszóval fajiságát csak Isten lelkén keresztül tudja megérteni, megbecsülni. A hívő keresztyén református lélek 100%-os magyar, míg fordítva nem áll. A nem Isten lencséjén át nézett magyarságunk ingadozó, tartalmatlan, hazafias frázisokban kielégülő, kelőleg meg nem értett és fel nem értékelhető magyarság. Így van benne az egyház szóban a faji munkánk is. Benne van a tanító magánélete is, hiszen a tanító is tagja az egyháznak, mint hives nem adhat mást, mint hívő vagy — kevésbbé hívő lelkét. Kimondhatjuk tehát, hogy *a tanítónak az egyházban és iskolában való élete, magatartása, munkája nem választható el, mert a tanító az egyházban él és az egyházban dolgozik. A kérdés csak az, hogy valóban benne él? Isten övé s ő Istené?*

A tanító az egyházban és iskolában, ez a kérdés! Felelet? Itéletyszerűleg, kirelehetetlenül zuhog ránk az Ige: „Szükség nektek újjászületnetek!”

Menjünk testvéreim Nikodémussal most Jézushoz. Menjünk nappal, „mert a világosságra megy az, aki az igazságot cselekszi.” „Hadd legyenek nyilvánvalókká cselekedeteink, melyek Isten szerint való cselekedetek.”

I. A tanító az egyházban.

Nézzük először a tanítót az egyházban. Nemcsak abban az egyházban, amely megválasztott, fizetést ad s tagjai képét fizetnek. Ezek csak külső jegyek. Abban az egyházban, melyet Isten gyűjtött egybe s választott ki, hogy általa, vele, benne végezze az ő munkáját: hogy megváltson a bűntől, hogy üdvözítsen — Fia véérért. Abban az egyházban, melynek fejévé Egyszülöttjét tette. A láthatatlan egyházban! Mi itt a tanító? Vessük le testvéreim egy pillanatra hivatalunkat s gondoljunk arra, hogy ennél sokkal nagyobb kinevezésünk van: Jézus egyházának, Isten országának a hivatalosai vagyunk. Érezzük a nagy szót? Érezzük a szónak szinte rémületet keltő komolyságát? Nincs is komolyabb szó ennél: Isten országának nemcsak eltűrt, vagy tiszteletbeli vagy pártoló tagjai, hanem — hivatalosai vagyunk. Ennél csak Isten hatalmasa nagyobb, csak Jézus vérehullása komolyabb. Hivatalosak vagyunk: örökre meghiva, nem kell külön kinevezés. Nem kell oklevél, egyenruha, mindig szabad belépésünk van. A nagy Isten demokráciája ez! — megértjük testvéreim ezt a nagy tisztességet? — mindenkit maga elé enged, ha oklevele a hit, díszruhája a bűnbánat. Hit nélkül — hiába is engedne magához, nem tudnánk elmenni. Bűnbánat nélkül — mit keresnénk ott? Tehát testvéreim, az egyház nem kenyérjegy, ahol sorbaállva várunk a beváltásra, hanem létra, mely az égig ér.

A látható egyházak pedig miért alakultak? Hogy Isten szava hirdettethessék. Isten nagyságán és hozzánk való szeretetén kívül

csak az az egy bizonyosság van e világban: az *Igének hirdetni* kell. Alkalmas és alkalmatlan időben. Ezért lettek templomok, iskolák, pásztorok, tanítók, kepék, adók, anyakönyvek, harangok, palást, Űrasztala, presbitérium stb. Nos, az Igét hirdető egyháznak vagyunk mi tagjai. Nagy osztály, nagy kegyelem: minden embernek hirdettetik az Ige s minden ember élete — igehirdetés. Hát még ha visszaöltjük magunkra hivatali tógánkat és tudjuk, hogy mi vagyunk az iskola igehirdetői. Ide kell aztán a hit oklevele. Nemcsak magunknak kell repülnünk, de egy csomó ballasztot is kell magunkkal repítenünk. Milyen erős szárnyúaknak, könnyűeknek kell lennünk! Mi ehhez képest a hidrogéngáz könnyűsége!? Hiszen ha csak egyszerű tagok volnánk az egyházban, milyen „könnyű” dolgunk volna! *Könnyű* tudni: hogy Isten üdvösségre hívott el; hogy az Ige hirdettetik, ha befogadjuk, ha nem; hogy üdvösséget csak úgy nyerünk, ha hiszünk; hiszünk Isten kegyelmében. *Könnyű* az ő parancsai szerint élni! *Könnyű* megérteni, hogy az egyház adja az Igét, Isten az ő kegyelmét. *Könnyű* viszonzni Isten ajándékát, hiszen *csak* szívünket kell odaadnunk, amelynek az Ige bűnbocsánatot ígér, Isten pedig — megadja... Ó ezek a *könnyű* dolgok! Egész életünkben csak ezt tanuljuk (s tanítjuk!) s mégsem tudjuk. Ehhez jön az a plusz, hogy mi is igehirdetők vagyunk. Ha arra gondolunk, hogy minden Istentől van, így minden az övé, akkor eszmélünk rá, hogy milyen nagy dolgokra méltóztatott. Ügyeljünk: Isten országába, munkájába, pitvarába nem lehet feltett kalappal, kéz a zsebben beállítani: itt vagyok, lássuk hát azt a munkát! Fehérbe öltözve, levetett sarukkal jönni, arca borulva, alázattal kérdezni: Uram, hát én méltó lehetek a Te akaratod teljesítésére? Ugye bizony más embernek is, de a hivatalviselőnek — vagy hívjuk bátran igehirdetőnek — szükség újjászületnie?!

Ide több készség, több hit kell, mint a nem hivatalbelinek. Az Ábrahám hite és készsége kell ide, hogy amikor az Úr szólít, azonnal felelhessünk: „Ímhol vagyok!” Szól az Úr: Add nekem utolsó percedet, vagy munkás életedet, vagy ifjúságod teljességét, örömeidet, kedveseidet. Oda tudod adni zúgolódás nélkül, egyszerűen, úgy, amint Ábrahám tette: „Ímhol vagyok! Szólitottál Uram? Itt vagyok. Így akarsz? Úgy legyen. Elvetted Uram? Tehetted. Te adtad, Tied volt.” Az, hogy élek, hogy meghalok, hogy szorongattatom, hogy örülök, hogy a hegyek bedűlnek a tenger közepébe, hogy kinyilik egy kis ibolya, rezgő harmat, zúgó tenger és — a szegény gyarló ember: mindez, minden azért van, hogy Isten neve megdicsőíttessék e világban. Isten hívására kész lenni: ez Isten fiainak nem érdemük, hanem kötelességük.

Ilyen a tanító az egyházban, Isten országában: mindig kész a hívásra, az Úr szavára. Ilyenformán tehát örökké ébernek kell lennie, mindig készen, felfegyverkezve állania, hogy amikor parancsol az Úr, azonnal teljesíthesse. Dehát nem kényelmetlen ez? Nem jobb mégis kényelmesen, levetkőzve aludni, mint folytonos

rettegésben lenni: hátha álomból kelt fel az Úr, hátha én öröme készülök s Ő abban meggátol? Hát akkor én nem tudok tervezni!? Ne is tervezz testvérem semmit — Nélküle, csak Vele! Ne készülj semmire, sehová, csak — Vele! Ne aludj tunyán, éber légy! Az újjászületett, a megszenlelődött keresztyén lélek mindig készen áll Ura hívására. A keresztyén léleknek ezt a rugékonyságát megnyerni nehéz, kényelmetlen. De ha megnyerte, nincs nagyobb gyönyörűsége. Ez a rugékonyság, ez a készség minden parancsot teljesíteni, ez — a hit. Csakhogy itt nincs megállás. Ha megállnál, már csúszol is visszafelé. Minden nap gyakorolni kell e kézséget, a hitet. Velem történt meg, hogy Jeremiás szavaival elmondhattam: „Jaj mostan nekem, mert az Úr az én bánatomra fájdalmat adott” és valahogy úgy éreztem, hogy kezd kiesni a talaj a lábam aló” Nem tudtam felelni: imhol vagyok. Nem tudtam mosolyogva tűrni Isten áldott kezének súlyát, nem akartam „vigasztalást bevenni.” S Isten megintett! Egy 18 éves leány temetésén rámhullott, belémvágott az Ige Jeremiásból: „elfáradtam az én fohászkodásomban és nyugalom nem találtam. Hányszor átmentem ez ígén, de csak most értettem meg, hogy mi a baj, miért van terhemre az emberek látása, még a gyermekeim kacagása is, miért láttam jobban és többnek nyomorgatásomat: „elfáradtam a fohászkodásban. Abban pedig elfáradni nem lehet testvéreim, mert az annyi, mint Isten abszolút gondviselését kétségbevonni. Istennel járni, újjászületni általában s naponként. Ez a tanító az egyházban. A Krisztus egyházában.

(Folytatjuk.)

Técsy Sándor.

Vasárnapi iskola.

A vasárnapi iskolai munka nehézségei.

(Folytatás).

2. A munka külső, a körülményekben rejlő nehézségeivel is számolnunk kell. Ezeknek egy része az egyes gyülekezetekben áll fenn és az a természetük, hogy csak ott helyben orvosolhatók a gyülekezet felelősséget érző tagjai által s ez jó, mert nem kell kívülről várni a segítséget s így teljesen csak a gyülekezetbeliektől függ, hogy áll, vagy eltűnik a nehézség. Másik része a nehézségeknek olyan, hogy csak központilag oszlatható el és ezért mondható súlyosabb természetű nehézségnek, mert a központ csak úgy oszlathatja el, ha az egyes gyülekezetektől állandó és rendszeres erkölcsi és anyagi támogatásban részesülven elég erős lesz felvenni és hordozni a mások, az egyesek terhet és segítséget nyújtani a nehézségekkel komolyan küzdőknek.

Ilyen helyi nehézségek:

a) Midőn valamelyik gyülekezetben általánossá vált az a balvélemény, hogy a vasárnapi iskolát feleslegessé tette az a körülmény, hogy iskoláinkban magyar nyelven tanítanak; hogy elég, ha a vallásórákat, melyek most pompásan illeszkednek be a tanrend keretébe, pontosan kitartja a lelkes; hogy a gyerekek eljárhatnak a templomba, stb. Ebből a negligens felfogásból következik egy csomó más nehézség.

Nem kap a vasárnapi iskola helyiséget. Eddig is sok gyülekezet nehézsége volt ez, mert a román tanítók kizárták a vasárnapi iskolát, hiszen a vallásóráknak is alig adtak helyet. Most azonban kellő utánjárással megkaphatjuk az állami iskola valamennyi termét munkánk számára, ha az egyházköztség presbiteriuma komolyan veszi a kérdést, mivel a vasárnapi iskolai munka a vallástanítás kiegészítő része, egyik elengedhetetlen tényezője a vallás-erkölcsi nevelésnek, melyet az állam-kormány is igen hangúlyoz és követel. Ha e komoly indokot kellő súllyal érvényesítjük, akkor a terem fűtése sem kérdés többé, mert adnia kell azt az iskolának.

Talán sok helyen azzal az indokolással tagadják meg a tanítók a vasárnapi iskolai munka támogatását, hogy az a múltban

nem felelt meg a nevelői munka követelményeinek. Valóban úgy van, hogy a legtöbb faluban már évtizedek óta az elemi iskola is osztott 8 vizont a vasárnapi iskolai munka, vezető hiányában, egy csoportban folyt kicsik és nagyok számára, vagy ha volt segítőtje a lelkésznek egy egy komolyabb fiú vagy leány, annak nem volt komolyabb képzettsége arra s a legtöbbször nem tudta kellőleg fegyelmezni sem a gyermekeket. Továbbá hiányzott a munkának nem egy eszköze, éppen az anyagiak hiánya miatt s ez bénította a munkát. Ilyen eszközök: a vezérfonalak, vezetők könyvtára, szemléltető képek, gyermekkönyvtár, serkentő és jutalmazó ajándéktárgyak, stb. S ezen nehézségek ma is fennállanak s bár nem csak helyi természetűek, hanem a központra tartozók is, megszüntetésük csak a központ és a gyülekezetek összefogása által lehetséges.

b) A tanításhoz elengedhetetlen a vezérfonal. Ezt a vezérfonalat a lelkészek igen jól elkészíthetnék gyülekezeteik számára, de nem mindig van idejük és alkalmuk erre. És a lelkészek, ha idejük van a vasárnapi iskola vezetésére, néhány perc alatt készítenek is maguknak vezérfonalat s ennek alapján megtartják az órát, de nem készíthetnek maguknak vezérfonalat a laikusok. Tegyük fel azonban, hogy minden gyülekezet elkészítheti a maga vezérfonalát heti pár órai munkával. De nem szabad 400 embernek ugyanazt a munkát végeznie, amit összefogás esetén pár ember mindnyájunk számára és sok tekintetben alkalmasabb formában és olcsóbban elvégezne a többiek helyett is s a felszabadult időtöbbletet, eddig csak elsietett, vagy egyáltalán el nem végzett munkára fordíthatnók. Így a munka egységesebb és biztosabb menetű volna. Ezért gondoskodott a kerület éveken keresztül a vezérfonalak kiadásáról s gondoskodnék továbbra is. Azonban a múlt évben kiadott vezérfonal 3/4-ed része raktáron maradt, mert a gyülekezeteknek csak 1/4-e vásárolta azt meg s ma egy újabb vezérfonal kiadására nincs fedezet. Nincs vezérfonal? Vásároljuk fel a raktáron levőket, hogy bár a jövőre adhassunk ki újat!

Nehézsége van a vezetőképzésnek is, pedig nélkülözhetetlenek a már többször kifejtett okok miatt a laikus, kisegítő és önálló vezetők egyaránt. Vezetőkonferenciák és tanfolyamok tartása feltétlenül szükséges. Ezekhez pénz kell és annál több pénz kell, minél több helyen rendezzük azokat és annál több nehézséggel jár, mert annyiszor kell helyiségről, vezetőkről és ellátásról gondoskodni. Ezért volt a vezetőképzésnek a központilag való megoldása a jobb és olcsóbb, míg az egyes helyi csoportok adományaikkal támogatták a központot.

Hiányzik a vezetőképzésnek egy igen fontos eszköze: a Vezetők Lapja. Míg ez szolgált, tudtunk egymásról; vitte hozta az üzeneteket; munkálta az egységet a részek között; serkentett, korholt, dicsért; elvi és gyakorlati cikkekkel, tanításokkal segítette a reászorulókat. E lapunk odaát maradt s újat indítani nem tudunk, mert nincs rá fedezet. Egyetlen fillér adomány nem érkezik a központ számára.

Amint látjuk, e nehézségek inkább anyagi természetű, de mindig lelki defektusokból származó nehézségek. Ezért csak úgy oszlathatjuk el és szüntethetjük meg őket, ha *lelkünk szerint állunk a munkába*, mert a bennünk lakozó isteni *Lélek úr az anyag felett*.

Gyakorlatilag mit kell tennünk?

1. Be kell állítanunk a *Vasárnapi iskolai munkát az egyház-község* most elkészítendő *költségelőirányzatába!*
2. Be kell vezetnünk minden vasárnapi iskolába a *rendszeres adakozást!*
3. *Október 26 án*, az *általános vasárnapi iskolai napon* (kellő meghirdetés és előkészítés után) *begyűlő perselypénz egy részét küldjük be a központ támogatására!*
4. Gondoskodjunk idejében arról, hogy az okt. 31—nov. 3, között Erdélyszerte több helyen tartandó *vasárnapi iskolai vezetőtanfolyamon* mi is részt vegyünk!

A munka.

Vezérfonal 1 pengőért kapható az Egyházkerület Iratterjesztésénél

Vasárnapi iskolai bibliajelzők, melyek az október 26 i ünnepélyén a munka központi támogatására 6 fillérért árusíthatók, megrendelhetők egy levelező lapon bizományképen is a titkártól.

M. A.

A fogalmazás jelentősége,

A fogalmazás egy olyan nagyszerű valami, amin keresztül a legegyszerűbb embernek is a legegyszerűbb gondolatait is ki kell tudnia fejezni. Nekünk, akik egy kicsit tudunk beszélni és egy kevés szóbőséggel rendelkezünk és egy kicsit tanultunk is fogalmazni, nem is látszik valami nehéznek. Annál nehezebb azonban a falusi embernek. Szinte magunk elé tudjuk képzelni azt a falusi bácsit és nénit, aki hosszas töprenkedései közepette csak annyit tud írni levelében: „Ezen pár sor frásommal tudatlak édes párom, hogy mi és marhák jól vagyunk és kívánom, hogy ezen pár sor frásom friss és jó egészségben találjon” stb.

Ezt a nehézséget már a háború utáni időben szomorúan tapasztalta a tanügyi hatóság és éppen ezért a fogalmazás tanítására nagy súlyt helyez. Maga a módszer teljesen más, mint volt a múltban. Míg a múltban maga a tanító adta meg a fogalmazásnak a gerincét egyes feltett és táblára írt kérdések alakjában, vagy pedig az osztállyal közösen végezte a fogalmazást, addig máma teljesen a gyermekre van bízva, hogy a feladott tételt hogyan oldja meg. Azonban megelőzőleg természetesen a fogalmazásról és annak fontosságáról, valamint annak helyes beosztásáról a megfelelő utasítást meg kell adni. Erre nézve pontos és részletes utasítást tartalmaz a tanterv, én csupán jelen esetben arra szorítkozom, hogy a fogalmazás fontosságának kihangsúlyozása mellett egy pár dolgozatot ide lemásolva közöljek annak igazolásául, hogy a helyes és módszeres felvilágosítások után mire képes egy harmadik osztályos és negyedik osztályos leány vagy fiú.

Egy alkalommal az történt, hogy bementem az osztályba és ott az asztalon, asztalfiókban, szekrényben keresgélni kezdtem. Hová tettem a gumimat, nem láttátok? — kérdeztem a gyermekeket. A gyermekek azt felelték, hogy nem. Azért én csak tovább keresgéltem, majd egy kevés idő elmultával azt kérdeztem tőlük, nem történt e meg soha sem veletek, hogy valamit úgy eltettetek, hogy keresni kellett? De igen! — felelték ők. Máma ezt írtátok le. Ezt a címet is adtam neki: „Hová is tettem?”

Kecskés Anikó harmadik osztályos növendék szóról szóra így írta le: „A múltkor letettem a gumit az asztalra. Aztán írtam a füzetembe és elhibáztam valamit, kiakartam gumizni. Utánanyúltam a guminak és nem volt ott az asztalon. Hiába is kerestem. Egész

délután azon tűnődtem, hogy hová is tettem. Anyukát is megkérdeztem, hogy nem látta? De nem látta. Még a szobalányt is megkérdeztem. Másnap megint kerestem. Hiába, az úgy eltűnt, hogy mintha a föld nyelte volna el. Harmad napra megtaláltam. A szekrényemben volt. Vagy én tettem oda, vagy a szobalány.

Tegnap meg a tolltartómat nem találtam. Hova is tettem? — így gondolkoztam. A szekrényben sem találtam. A konyhában megtaláltam, én tettem oda."

Ez a dolgozat egyszerű mondataival megkapó, helyesírási szempontból kifogás alá nem eshetik és az egész az adott kötöttség miatt is egészten alkotó, kerekded kedves munka.

A karácsonyi szüenidőt követő első fogalmazási órán a következő felírás fogadta az osztályba lépő növendékekét: „Hogyan töltöttem el a karácsonyi szüenidőt ?"

A sok ügyes dolgozat közül ide a Mózes Sándor harmadik osztályos növendékét leírom: „Én nagyon szeretek iskolába járni. A két heti szüenidőnek azért mégis igen örvendtem. Nagy szórazási terveket szőttem ezen időre: Moziba, színházba készülttem. Szánkózni, korcsolyázni is szerettem volna, meg az angyal járás előtt édes apámmal sakkozni. Azonban ember tervez, Isten végezi. Mozira, színházra nem volt pénzünk. Korcsolyából kinőttem, szánkózni nem voltam az olvadás miatt, csupán háromszor. A sakkmérkőzésre édes apám nem ülhett le, mivel családi ügyben karácsony szombatján utaznia kellett.

Ezek ellenére az ajándékokkal, Levente öcsémmel, unokatestvéreimmal és barátaimmal többször pompásan mulattunk."

Ime ez is tanúbizonysága annak, hogy egy harmadik osztályos is tud fogalmazni.

A többi harmadik osztályos fogalmazása is nagyon érdekes és valósággal élvezettel olvassa az ember, azonban áttérek a IV. osztály bemutatására.

A IV. osztályban történt, hogy a „Három kívánság" című olvasmányt olvasták. Az osztálytanító erre elővette a fogalmazási füzetet és azt mondta, hogy írja le, ki mit kívánna, ha egy tündérrel találkozna.

Ragályi Emese ezt írta: „Három kívánság. Egy szép napon kimentem az erdőbe. Nagyon jó illat volt. Forrón sütött a nap. Elszenderedtem. Álmodni kezdtem. Azt álmodtam, hogy leszállt egy tündér és megkérdeztem, mit akar? Azt mondta, hogy kívánságokat gyűjt. Engem is megkérdezett, hogy van-e három kívánságom? Azt feleleltem, hogy van, még pedig az: hogy minden szegény ember kapjon munkát. Második: vérontás nélkül szerezzük vissza Magyarország elrabolt területét. Harmadik: minden gyermek örömmel végezze leckéit, tanítójának soha ne legyen vele baja. Mikor felébredtem, tényleg szerettem volna, ha teljesül."

Kell e ennél szebb és ügyesebb fogalmazás? Hát érdemes volna mást íratni, mint amit a gyermeki szív és érzés diktál?

Kedves és le nem másolható (puskázható) feladat a követ-

kező is: „Az én szomszédom.” A szintén IV. osztályos Orosz László így írta le: „Az én szomszédom neve: Szilveszter Imre. A termete kicsi. A haja barna. A szeme kék. A ruhája rendes. Hamar mérgeződik, de mérge hamar is csillapodik. Közepesen tanul. Szépen tud rajzolni. A keze ügyes. Földrajzból jól tud. Az írása nem a legszebb. Olvasni tud. Mindig jókedvű, Egy kicsit kötődő természetű, de ez nem nagy hiba. Ha csak ez a hibája lenne az én szomszédomnak, akkor nagyon jó lenne.”

Amint ezekből a példákban kitűnik, mind megannyi rövid és tömör. Ez azért van, mert a fogalmazási idő rendszerint 40 perc és a terjedelem rendszerint egy rövidke oldal.

Ha egy kicsit megvizsgáljuk az Orosz László által írott kis dolgozatot, önkénytelenül is felvetődik bennünk a kérdés, hogyan képes egy kis IV. elemista ilyen ügyesen fogalmazni?

Aztán szinte hallok a falusi kollégák érveit, hogy könnyű a városi tanítóknak ilyent fogalmaztatni, mert hisz' azok a gyermekek okosabbak. Ezt nem tudom aláírni. Mert, ha a városi gyermek ír a maga témájáról, a falusinak is meg van a maga témaköre. Mert, amíg a városi elemista tud írni a moziról, a színházról, korcsolyázásról, addig a falusi írhat a marhákról, a favágásról, a legeltetésről, a virradatról és még az annyi, meg annyi sok ezer falusi témáról, ami a falun fellelhető és a városi gyermek el sem tudja képzelni.

Vagy vizsgáljuk csak meg a következő dolgozatot: „Mi leszek, ha megnövök” címmel. Józsa László IV. osztályos ezt írta:

„Este, mikor vacsoráztunk, megkértem édesapámat, beszéljen milyen mesterséget választott ki számomra? Kicsit gondolkodott, azután azt mondta, hogy kereskedő legyél. Azért ajánlom ezt a mesterséget, mert erre hajlamod van és a kereskedő jól is keres. Kicsit elszomorodtam, mert nem akartam három évig még kereskedő inas lenni. Már régebben elhatároztam, hogy tanító leszek. A tanító nehézségeit az iskolában megismertem. Sokat fáradozik a gyermekekkel. A sok fáradozás ellenére szép a tanítónak a feladata, mert ő nevel minket igaz magyar ifjakká.

Ezért szeretnék én is tanító lenni!

Ezért becsülöm tanítónénimet, kit áldjon meg az Isten!”

Ezen dolgozatok javítása nagyon nagy élvezetet nyújt. Nincs meg benne az az egyhangúság, mint a régen írottakban. Ahány, annyi féle. Az egésznek összessége meg olyan, mint egy mezei virágból kötött csokor.

Végül éppen a fogalmazás jelentőségére való tekintettel, egy pár pontban összefoglalom azt, amit a fogalmazás tanításánál követnünk kell.

1. Ne várjunk a gyermektől olyan stílust, ami a felnőtteknek is díszeré válhatna.

2. Ne fogalmaztassunk olyan tárgyról, ami a gyermeki lélektől távol áll.

3. Mindig csak azt írassuk le, amit igazán gondolunk.

4. Kerüljük a túlzásokat. Legyünk természetesekek.
5. Fogalmaztassunk tárgyilagosan. Nevezetesen: a komoly dolgokról ne írassunk tréfásan és a humorost ne írassuk komolyan.
6. Ne használjunk illetlen kifejezéseket.
7. Rövid mondatokat írassunk, mert ez könnyebb s érthetőbb.
8. írás közben ne sokat tétovázzunk és javítgassunk, mert könnyen elveszíti az ember a fogalmazás fonalát.
9. Ha a fogalmazással készen vagyunk, csak akkor olvassuk át és az egyes mondatokat, ha szükség van rá, javítsuk ki és helyettesítsük be.
10. Fogalmazásunk akkor lesz csak jó, ha úgy írunk, mintha valakivel beszélénk.
11. Ne írassunk hosszas fogalmazást. Ez fárasztó és nem gyermeknek való.
12. Minden fogalmazást külön készíttetünk el és csak ha azt átolvasta a gyerek és átjavítottuk, akkor íratjuk le gondosan a rendszer irkába, de ezen aztán már javítani nem szabad.

Ezért nincs sok helyesírási hiba a fentebb közölt fogalmazásokban.

E rövidre szabott, általam megírt fogalmazás nem akar utasítás vagy parancs lenni a kedves kollegák számára, csupán útmutatás azok számára, akik esetleg szükségét érzik annak és e tekintetben bizonytalanul járnak az elemi iskola nebulói között.

Kolozsvár.

Kovács Lajos.

Gyakorlati tanítás.

(Vázlat)

A Heidelbergi káté 54. kérdésének tanítása.

54. kérdés: Mit hiszel a közönséges keresztyén Anyaszentegyházról?

Felelet: Hiszem, hogy az Isten Fia, a világ kezdetétől fogva a világ végezetéig, az egész emberi nemzetségből, Szentlelke és igéje által, magának az igaz hitben megegyező, örökéletre elválasztott sereget gyűjt, azt oltalmazza és megtartja, és hiszem, hogy ennek a seregnek én is élő tagja vagyok és mindörökké az maradok.

Hangulatkeltés. A mult heteken a városban jártam. Amint mentem a fő-utcán, vidám éneklésre lettem figyelmes. Kalapot lengető fiatalokkal találkoztam. Vájjon miért ilyen vidámak ezek, gondolám magamban? Talán mulatságból jönnek? Az nem lehet, mert mindenik után egy bizonyos távolságban öregebb bácsik mentek és tarisznnyát vittek utánuk. Nem kellett sokat töprengenem, mert az egyik melletttem álló elárulta, hogy ezek a fiatalok sorozáson voltak és azért olyan vígak. Hátul leeresztett orral ballagott egy pár, azokat nem vették be, mert nem alkalmasak katonai szolgálatra.

Áthajtás. A mi falunkban van e sorozás? Hova mennek tőlünk a sorozásra? Csak itt vagy a környéken soroznak? Mindenki megy a sorozásra? Hogy hívják a mi hadseregünket? Nemzeti hadseregnek is mondják. Miért? Látjátok gyermekek, amint az emberek sorozni szoktak, úgy soroz bennünket az Isten Fia, az Úr Jézus is.

Tárgyalás. Célkitűzés: Ma erről fogunk tanulni.

I. Amióta csak a világ megvan, állandóan van sorozás. Mi az a sorozás? Csak úgy látatlanba veszik be a fiúkat? Ki vizsgálja meg őket? Ruhában vannak? Mindenkit megvizsgál-e a doktor bácsi?

Igy tesz velünk Jézus is, az Isten Fia, a világ kezdetétől fogva a világ végezetéig, gyűjti az egyház tagjainak seregét az egész emberi nemzetségből.

Ki gyűjti az egyház tagjainak seregét? Mióta? Honnan?

II. Azok a fiúk, akiknek sorozásra kell menni, behívót kapnak és a jegyző úr továbbítja őket a sorozó bizottsághoz. A továbbbítás úgy történik, hogy összegyűjti őket és szépen sorba állítva irányítja a rendeltetési helyükre. Ezt teszi Jézus is, hogy a Szentlelke és Igéje által gyűjti magának a sereget.

Mi által gyűjti Isten Fia ezt a sereget? Kinek gyűjti ezt a sereget ?

III. Az a sereg, amelyet Jézus gyűjt magának, nem olyan, mint az a nagy vásár, ahol különböző ruhájú, érzésű és ajkú emberek gyűlnek össze, hanem mindannyian megegyeznek a hitben, mégpedig az igaz hitben. Tudjátok-e, mit jelent ez? Jelenti azt a boldog tudatot, hogy mindannyian hisszük a Jézust, a Megváltót, aki miérettünk meghalt, bűnünkől megváltott, aki hív mindenkit és tanítványokká akar tenni minden népet. Ezzel szemben nem kíván semmi egyebet tőlünk, csak azt, hogy szeressük Őt. Az így kiválasztott sereget az örökké tartó életre jegyzi el és bizonyossá teszi őket afelől, hogy egész életükben megelégedettek lesznek és már e földi életben érezni fogják azt a különös kegyelmet, amelyet Ő megad mindenkinek, aki hisz, aki bízik ő benne. Ilyen sereget gyűjt magának az Úr.

IV. A sorozásnak vége. Október havában bevonulnak a besorozottak, akiket újoncoknak hívnak katonáéknál. Szép új ruhát adnak nekik, jó alvóhelyet kapnak, ételmezésükről is gondoskodnak. Úgy tartják őket, hogy otthon nemkülönb. Védik, oltalmazzák mindentől. Nevelik, oktatják őket úgy, hogy amikor szükség van rájuk, mindenkor, mindenre képesek és készek legyenek.

Igy tesz velünk Jézus is. Megoltalmaz minden bajtól, megtart az igaz hitben, az iránta való szeretetben, az egymás iránti jóindulatban és szolgálásban.

Röviden kifejezve, Jézus az igaz hitben meggyező örökéletre elválasztott sereget gyűjt magának, azt oltalmazza és megtartja.

Mit gyűjt magának Jézus? Milyen sereget? Mire választja el ezt a sereget ? Mit csinál ezzel a sereggel ?

V. Mondd csak János, te milyen nyelven beszélsz? Akkor te milyen gyermek vagy? Magyar akarsz maradni? Melyik nemzetnek vagy tagja? Meddig szeretnél ennek a nemzetnek a tagja lenni ?

Mit gondolsz, annak a seregnek, amit Jézus gyűjt, te tagja vagy-e? Milyen tagja vagy, élő vagy élőhalott? Mit jelent élő tagnak lenni? Vannak-e az egyháznak nem élő, hanem halott tagjai? A te apád milyen tag? Meddig szeretnél maradni élő tagul az egyház kebelében? Ki volt az, aki téged felajánlott az egyháznak? Te mikor fogod letenni a fogadalmat? Hány éves korodban?

Láttál már konfirmációt? Mikor van? Hányan konfirmáltak nálunk a múlt évben? Mit gondoltok, milyen számú nagy sereg van a Jézus táborában? Mindenki tagja az Úr seregének? Mi a teendőnk azokkal szemben, akik még nincsenek az Úr zászlója alatt?

Befejezés. Ismételjük el, amit ma tanultunk. Ki gyűjti az egyház tagjainak seregét? Mióta? Honnan? Mi által gyűjti Isten Fia ezt a sereget? Kinek gyűjti? Milyen sereget gyűjt magának Jézus? Mit cselekszik ezzel a sereggel? Hogyan neveli? Mi által neveli és oktatja? Minek nevezzük ezt a sereget? (Anyaszentegyháznak.) Mit hiszel az Anyaszentegyházról magadra nézve?

Mindezeket, amit ma itt eltanultunk, megvan a valláskönyvünk 3. oldalán is, gyertek olvassuk el.

Mindenik részletezett mondat külön külön elolvasandó és megkérdendő minden szónak a jelentése.

Ének: 260—1. esetleg ha idő van rá mind a 3 verse.

Kolozsvár.

Kovács Lajos.

Gyakorlati tanácsok.

Október hó II. felében és november I. felében elintézendők:

Október 18—26-ig: *Magyar hét.* A tanító egy tanítási óra keretében felhívja a tanulók figyelmét a magyar ipar pártolásának, illetve a magyar áru vásárlásának előnyeire és szükségességére. A „Magyar Hét” jelentőségét írásbeli dolgozat tárgyául is kitzúzi.

(070/127-1930. és a 28.441/1932. V. számú VKM. rendelet.)

Október 31-ig: *Tavaszi fásítások és erdősítések.* Az ezek céljaira szükséges facsemetéket és husángokat az igazgató az ültetés helyére illetékes m. kir. erdőigazgatóságtól vagy a m. kir. erdőhivatalnál szóban vagy írásban igényli.

(A 73.236/1932. VII. sz. VKM. rendelet 3-5. bekezdése.

Október 31-én: *Reformáció emlék-ünnep.* (56127/1933. sz. VKM. rendelet.) *Takarékossági napot* tart minden iskola a protestáns iskolák kivételével, amely iskolák a reformáció emlékűnnepé miatt az ezt megelőző vagy követő más alkalmas napon tarthatják meg. Iskolai szünet nincs, tehát a takarékosagra való nevelésnek a tanítás keretén belül kell megtörténnie.

(2951/1928. eln. sz. VKM. rendelet.)

November 10-ig: *Osztálybeosztás a gazdasági irányú továbbképző iskolában.* Az e című tanügyi statisztikát az igazgató a november hó 1-i állapotnak megfelelően 5 egyező példányban kiállítja és 1 példányát az iskola irattárába helyezi, 1 példányát az iskola megvizsgálásával megbízott szakfelügyelőhöz (mezőgazdasági népiskola igazgatója vagy tanítója), 3 példányát pedig a kir. tanfelügyelőhöz terjeszti fel.

A nyomtatványt esetenként a kir. tanfelügyelő küldi meg. (Lásd még az úrlap hátlapján adott Utasítást.)

November 15 ig: *Beíratási díjak befizetése.* Erről az igazgató jelentést tesz a kir. tanfelügyelőnek. A jelentésnek tartalmaznia kell: 1. az iskola megnevezését, 2. a beíratkozott tanulók számát, 3. a beíratkozási díj fizetése alól felmentett tanulók számát, 5. a tényleg befolyt összeget, 6. annak a napnak a feljegyzését, amely napon az esedékes összeget az iskola a m. kir. postatakarékpénztárnál vezetett megfelelő számú csekkszámára (az egyházi Főhatóság csekkszámájára vagy pénztárába) befizette.

(58.874/1936. sz. VKM. rendelet.)

Nyugdíjintézeti novemberi bejelentéseket készít a nem állami iskola igazgatója, az iskolaszéki elnökkel aláíratja, az iskolaszék pecsétjével ellátatja és saját egyházi felettes hatósága útján felterjeszti a kir. tanfelügyelőhöz.

(A nyomtatvány raktári száma 1001. A rendelet száma 95.000/1924. IX. VKM. III. részének 1-4. bekezdése.)

Közli: Kovács Lajos

I r o d a l o m

A szerkesztőség csak az ebből a célból beküldött theologiai vagy pedagógiai vonatkozású művek ismertetését vállalja.

Gergely Ferenc: A beszélő kréta Isten szolgálatában.

*Sematikus táblai rajzok a népiskolai vallásoktatók és gyermekek számára.
Pápa. 1639. 118 lap. Szerző kiadása.*

A vallásitanításban a szemléltetés külső formája nálunk teljesen el van hanyagolva. Részen az az oka ennek, hogy a vallásitanítási anyagnál mindenki érzi, hogy nem az anyag maga, hanem annak mögötte elhelyezkedő s abból kihangzó Ige képezi a tanítás igazi célját, tehát magának a bibliai történetnek megtanítása még korántsem elég bizonyíték arra, hogy a vallásitanítás a célját el is érte. Ez igaz is, de arra a helytelen gondolatra is vezetett, hogy a gyermek előtt maga a bibliai történet s annak eleveensége és elképzelhető volta háttérbe szorult. Ez pedig azért helytelen, mert ha nem is azonos a bibliai történet a tanítás céljával, mégis olyan nélkülözhetetlen része az anyagnak, amelynek homályossága és bizonytalansága az Ige felől is, vagyis annak a gyermekhez intézett üzenete felől is tájékozatlanságban hagy, vagy legalább is nehezebben hallhatóvá teszi azt a gyermek számára. Ezért a külső szemléltetés, vagyis az a mód, ahogyan a gyermeket magának a történetnek, az abban előforduló eseményeknek elképzelésére vezetjük, nem közömbös a vallásitanításban.

A fenti jelenség következménye az, hogy míg a közismereti tárgyaknál a külső szemléltetés kérdésére nagy gondot fordítottak s eszközöket nyújtottak, addig ezt nem igen tették meg a vallásitanításnál. Pedig ennek fontosságára másutt már rájöttek. Az amerikai és más külföldi vasárnapi iskolai munkában a vallásitanításnak — ami ott a vasárnapi iskolában folyik — rendelkezésére bocsátanak olyan képeket, amelyeket a tanító használhat, amilyenek a Leinweber, Harold Copping-féle, nálunk is ismeretes képek. Ezenkívül kibocsátottak rajzokat, amelyek a bibliaitörténetekből ismerős dolgokat ábrázolnak (keleti ház, pálmafa, halászcsonak, aztán térképek stb.), másutt ilyeneket papírból vagy agyagból a gyermekekkel is elkészíttetnek vagy a bibliai történetek közül némelyeket eljátszatnak a gyermekekkel, dramatizálva, vagy mások jelképes rajzokban mutatják be az egyes események jelentését, stb.,*

A Gergely Ferenc könyve, amelyet a szerző Kapi Béla evangélikus és Megyaszy Vince református püspökök ajánlásával bocsátott ki, ilyen hiányt

* Ilyenek közül említjük: Graded Quarterly Lesson Illustrations. Series A. K. egy-egy sorozat 8 rajzot ábrázol. London. — Githees H. Dramatized Stories from the Old Testament. Cinc. Shaw Annie: Paper Model Making. London. — Wetzig K. Mit Tadel und Kreide. Berlin. 1923. — Koch R. Das Leben Jesu. Eine Folge von symbolischen Zeichnungen. Kassel 1935.

akar pótolni. Elvileg abból indul ki, hogy a bibliai történetnek élménynek kell lennie a gyermek előtt, élménnyé pedig csak úgy válhat, ha megélhető, életteljes alakban jelenik meg előtte. Ezt úgy akarja elősegíteni, hogy sematikus rajzokban szemlélteti a bibliai történeteket, tehát olyan rajzokban, amelyeket nemcsak akárki meg tud rajzolni, hanem a gyermek is utánarajzolhat. Könyvében az Ó- és Újszövetség szinte minden ismertebb, a vallástanítás anyagául felvett történetét adja ilyen rajzokban. Szerepelnek ezek között nemcsak maguk a történetek, hanem példázatok is, sőt a Jézus beszédeiben levő szemléletek, amilyen az utolsó ítélet stb. A könyv elején elvi bevezetést, majd utasítást is ad, hogyan kell a rajzokat előállítani, sőt egy tanítást, József gyermekkorát be is mutatja kilenc rajzban. A tanítás módszerileg teljesen kidolgozott, benne pl. a József álmainak kikérdezésénél a dramatizálás eljárását is igénybe veszi. Egyetlen hibája a kidolgozott tanításnak, hogy a régi felfogás alapján még mindig „erkölcsi tanítást” nyújt, ez azonban magának a rajz használatának a kérdését nem érinti.

Maguk a rajzok egyszerűek, szemléletesek, néhol zsúfoltak ugyan, de ezen lehet segíteni. Az egésznek a technikája olyan, hogy a tanító bármilyen kevés kezűgyességgel — különösen az előzetesen nyújtott tájékoztatás felhasználásával — le tudja rajzolni, sőt a gyermekek is. Hogy a rajzolás nyomán hogyan válik életteljessé, a gyermekhez közeiesővé maga a történet, az olyan világos, hogy nem is kell részletesen beszélni róla.

A rajzok felhasználásával két megjegyzésünk van a könyvre. Az egyik az, hogy a rajz arra való, hogy a gyermek képzeletét működtesse, annak anyagot nyújtson. Természetes most már, hogy vannak olyan bibliai történetek vagy események, ahol az, amit a történet mutatni akar, nem annyira kapcsolódik a lefolyt eseményhez, mint annak jelentéséhez. Viszont vannak történetek, ahol maguk az események döntőek arra nézve is, amit a történet mondani akar. Látni lehet ezt, ha összehasonlítjuk a tékozló fiú példázatát a hamis sáfáréval. Előbbinél az Ige mondanivalója szorosan kapcsolódik az eseményekhez, a fiú eltávozásához, rossz sorsához, visszatéréséhez. Ezek nélkül a történet nem mondana semmit. Itt tehát szükséges, hogy a gyermek az események kiábrázolása, illetőleg elképzelése által tisztában legyen azzal, ami ott történt. A hamis sáfár története másforma. Ott magának az Ige mondanivalójának meglátásához nem okvetlen szükséges, hogy a gyermek szemlélje, hogyan ment a sáfár egyik adóstól a másikig, hogyan alkudozott velük s hogyan írta be a könyvbe a hamis adatokat. Itt magán a jelentésen, nem az eseményeken van a hangsúly. Ilyen még, ami a könyvben ábrázolva van, a kánai menyegző, a szegény asszony fillére stb. Ezeknél szerintem az ábrázolás nemcsak mellékes, sőt éppen sokszor ártalmas, mert a gyermek figyelmét az eseményre tereli annak jelentése helyett, holott a jelentés az esemény kiábrázolása nélkül is megragadható. Nem maga a tény, hogy a szegény asszony hogyan teszi a perselybe a pénzt, adja a történet lényegét, hanem az, hogy kevesebbet ad és mégis többet, mint a többi. Itt tehát a sematikus rajz helyett egy szimbolikus rajz szükséges, pl. egy mérleg, amelyben az egyik serpenyőben levő két fillér lehúzza a másikban levő aranyakat, Az ábrázolás ez esetben a figyelmet nem erre, hanem mellékes dolgokra, az asszonyra, a körülötte levőkre stb. irányítja.

A másik megjegyzés a Jézus történetének ábrázolására vonatkozik. Én

az olyan ábrázolást, ahol akár mi, akár a gyermekek a Jézus alakját kiábrázoljuk, nem szeretem. Azt még elfogadom, hogy mutassunk a gyermeknek erről képeket, akár a Harold Copping, akár a Leinweber képeit, de hogy ott rajzoljuk a táblán Jézus alakját s hogy a gyermekek is rajzolják, ennek egy sereg nehézsége van, ez könnyen okozhat a gyermekben tiszteletlenséget. Különben is a gyermekrajzoknál azt láthatjuk, hogy a gyermek nem is szívesen ábrázol olyant, aki közel áll hozzá, nem rajzolja le a szüleit, a testvéreit, s ha a tanítóját lerajzolja, az már nem az iránta való nagy tiszteletből történik. Én tehát ezeket a Jézus életét ábrázoló rajzokat innen kihagynám, illetve olyan szimbolikus rajzokkal helyettesíteném, amelyeket Koch könyvében látunk, ahol nem az eseményt, hanem annak jelentőségét ismertetik a rajzok.

Mindezek mellett is, a Gergely Ferenc könyve igen érdekes és nagyon használható munka a vallásitanítás és vasárnapi iskolai munka megelevenítésére s szívesen ajánljuk olvasóink figyelmébe.

I. L.

Dr. Kiss Sándor: Ifjúsági munka a magyar református egyházban.

<i>(Gyakorlati</i>	<i>theológiai</i>	<i>magántanári</i>	<i>dolgozat</i>	<i>Szerző</i>	<i>kiadása.</i>	<i>Budapest,</i>	<i>1941.</i>
<i>Bethlen</i>	<i>Gábor</i>	<i>Irodalmi</i>	<i>Nyomdai</i>	<i>Részvénytársaság</i>	<i>nyomása.</i>	<i>238</i>	<i>l.)</i>

Az egyház belmissziós tevékenységei között az ifjúsági munka volt az, melyre az egyház különös figyelmet és gondot fordított a világháború után. Ennek a munkának múltját, gazdag eredményeit, elvi megalapozását és messze szétágazó szálait fogja egybe a szerző fenti dolgozatában, mely közel egy évtizedes ifjúság közötti munkásságának és külföldi egyetemeken végzett kutatásainak az eredménye.

Az egész dolgozaton végigvonul a hitvallásos egyházi ifjúsági munka égető fontosságának a tudata, melyben szerző az egyház jövőjének zálogát látja. „Egyházunk életerejének egyik igen érzékeny fokmérője az ifjúsági munka”, — mondja a bevezetésben. „Amelyik egyház nem törődik ifjúságával, pusztulásra ítélté önmagát.” Viszont azt is állítja, hogy az ifjúsági munka folytán nálunk még tényező lehet a magyar reformátusság, korunk nagy szellemi küzdelmeiben.”

A rendkívül nagy terjedelmű anyagot három szempont alatt tárgyalja: történeti, elvi és gyakorlati részekben.

A történeti rész visszatekintést ad az egyházi ifjúsági munka múltjába. Megállapítja, hogy a kálvinista kollégiumok ifjúságának élete kezdettől fogva gyülekezetszerű volt s ez iskolák az ifjúságot a *gyülekezeti életbe* belenevelték. Gazdag adatokkal tünteti fel az ifjúság gyülekezetének kálvini jellemző vonásait, az igehirdetést, sakramentumok kiszolgáltatását, az egyházfigyelmet és a szeretetmunka gyakorlását. A nem diák ifjúság sem maradt azonban gondozatlan, mert itt az *élő gyülekezet*, a maga hívő, hitvallásos lelkületével sokszor alaposabb munkát végzett, mint a mai egyház külön szerveivel és munkásaival. „Mai ifjúsági munkánkban is a gyülekezeti életre nevelés az gondolat, amelynek alapján mind református egyházunk, mind ifjúságunk égető

kérdéseire legkielégítőbb feleletet kaphatunk", — zárja le a mult vizsgálatát. A racionalizmus és liberalizmus kiölte ezt a hitvallásos, gyülekezeti öntudatot. Csak a mult század végén kezdenek mutatkozni az ébredés jelei. Felekezetközi, önkénles egyesületek alakulnak előbb az ifjúság hitéletének ápolására. A szerző itt az újabbkori ifjúsági munka tömör, vázlatos történetét adja s rámutat, hogy a szerény kezdetből, a kicsi mustármagból hogy nőtt ki az ifjúsági munkák ma messze szétágazó hatalmas fája. Ismerteti, hogy e munkák összejtéből, a KIE mozgalomból hogy váltak ki lassan felekezetek, s majd foglalkozások szerint újabb ágak, általános keresztyén irányok (KIE, MEKDSZ, SDG stb.), hogyan állottak ezek előbb harcban egymással, mint tisztázták később munkaterületüket és feladataikat, végül hogyan lett a KIE és SDG a hivatalos egyház hitvallásos ifjúsági munkájává.

Az elvi részben szerző az ifjúsági munka előfeltételeiről, elvi alapjairól és az ifjúságról magáról szól. Az ifjúsági munka előfeltétele a hívő református ember, a hívő család, de különösen a *hívő gyülekezet*. Ma különösen megszoktuk, hogy mindent az *egyelemes* egyház irányításától várjunk. Ezzel szemben leszögezi a szerző, hogy „... a gyülekezet minden életnyilvánulásában nyomának kell lennie az ifjúsági munkának... Emberileg azon fordul meg magyar református egyházunk jövődjéje: hány gyülekezet tudja az ifjúság szolgálatát állandó programjává tenni... A református egyház a gyülekezetben él, tehát a gyülekezetben kell az ifjúsági munkának is folynia.” Mi az, ami ezt a munkát megkülönbözteti minden más emberi munkától és közösségtől? Az, hogy „Isten Igéje, az ő parancsa az ifjúsági munka meghatározója.” Tehát ez a munka bibliás ifjúsági munka, hitvallásos jellegű, továbbá világnézetépítő, pótolni óhajja a családi élet hiányait, életformáló, minden ízében magyar, közösséget teremtő, végül fegyelmező erejű munka.

Az ifjúságra térve, azt az életkor és foglalkozás szerint vizsgálja. Alapos elméleti és gyakorlati tudást árul el ennek a fejezetnek minden sora, melyeknek nyomán világosan, határozott vonalakban tárul elénk az ifjúság lelki arca, amint átmegy az önmaga felfedezése, az ideálkeresés és elrendeződés lélektani fokozatain. Az ifjú lélek sok fájó sebe tárul itt ki és figyelmeztet, hogy milyen sok itt még az egyház tennivalója. A sok érdekes megállapítás közül érdemes csak egyet idézni: „Az a szomorú helyzet, hogy legértékesebb férfi életük erőt egyáltalában nem, vagy csak alig gyümölcsöztetik az egyházépítésben.” Az ifjúság foglalkozási ágak szerinti vizsgálatában kevés szóval sokat világít meg abból, milyen sajátosan alakítja az ifjú lelki életét a hivatás, a foglalkozás. A földműves, iparos, kereskedő, diák és munkás ifjú megkapó lélekrajzát szemlélhetjük itt.

Az a kérdés most már, hogyan végezzük az ifjúsági munkát? Erre ad feleletet a könyv harmadik része, a gyakorlati rész. Megállapítja, hogy a háború előtti ifjúsági munka csak toldozás-foldozás volt. A keresztyénség túlságosan össze volt házasodva a világgal, semhogy teljesen és gyökeresen tudta volna képviselni Krisztus igényét az ifjú *egész életére*. „Az egyház elhanyagolta, nem vette komolyan Krisztus totális igényét s így más vonatkozásban lett a kor totalitárius, olyan irányban, amely emberi célok érdekében követelte a teljes életet. Egy azonban nyilvánvaló: nem lehet a keresztyénség egész igazságait fél emberekkel szolgálni ott, ahol féligazságokat egész emberek szolgálnak.” Ez a megállapítás adja meg a gyakorlati rész alap gondolatát.

Az ifjúsági munka programjának az egész életet fel kell ölelnie, az aktuális életre nevelés a négyes program által valósítható meg, mely bibliai és ifjúságszerű is. A lelki, értelmi, testi és szolgálati nevelés részletes tárgyalása, valamint az ifjúsági munkák szervezetének ismertetése zárják le ezt a részt.

Megyercesy Bélának és Töltéssy Zoltánnak vázlatos életrajzán keresztül a Trianon előtti Magyarország KIE munkájának történetét adja még a függelék. Az alapos kutatásokon felépülő dolgozatot az ifjúsággal kapcsolatba hozható, annak különösebb alkalmaira szóló és őt különösebben érdeklő textusok gyűjteménye egészíti ki.

Dr. Kiss Sándor munkája nagy hiányt pótol a gyakorlati theologiai irodalomban. Aránylag rövid terjedelemben adja az ifjúsági munka minden kérdését, nem kerüli el figyelmét annak legapróbb részlete sem. A könyv az ifjúsági munka tiszta evangéliumi megalapozásával, nagyszerű lélektani rajzaival és gyakoilati útmutatásaival nagy szolgálatot tehet minden lelkipásztornak, aki közvetve vagy közvetlenül ifjúsági munkával foglalkozik. (M. P.)

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély” iratterjesztésében.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor, ára 2.— P

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rabold Gusztáv. A Synoptikus evangéliumokról szóló Kálvin-Kommentár II. kötete. Ára 6 — P. — Kapható még: Kommentár a Synoptikusokhoz, I. kötet. II. kiadás, ára 6 50 P Előkészületben a III. kötet. (6 — P.)

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

W. Lüthi—Nagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2.— P.

Horváth Jenő: Az egyház világmissziója. „Élő Könyvek” 30. sz. —.40 P.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása. 170 oldal. Ára 6 — P.

IKE-jelvény, három színben zománcozva, az IKE-központ hivatalos kiadványa (csak 10-nél több példány rendelhető), ára darabonként — 50 P.

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként — 10 P.

Dr. Sebestyén Jenő: Mi a jegyeség? ára 10 fillér.

Dr. Kiss Ferenc: Hogyan készüljünk a házasságra ? ára 10 fillér.

Zengjen Hálaének. IX-ik, legújabb kiadás, ára 40 fillér.

A mi dalaink. VI-ik, legújabb kiadás, ára 60 fillér.

Bántó Tercsi: Ibolyavirág. Kis színdarab gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára 20 fillér.

Debreceni László: A mi művészetünk. (Fatornyos hazámból.) „Ifjú Erdély” kiadása, 130 oldal, több, mint 50 illusztrációval, ára 3.— P. Egyszerűbb kiadás ára 2.— P.

Mikos Lajos: Leányélet és Leányarcok a Bibliában. A leánymunka kitűnő segédkönyvei, áruk: 150 és 280 P

Ecsedy Aladár: Örvendezzetek! 30 előadásra alkalmas darab, ára 5— P

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az „Ifjú Erdély” iratterjesztésében. A „Soli Deo Glória” Szövetség és „K. I. E.” minden még kapható kiadványa, az „Exodus” kiadványai (Karácsony Sándor könyvei stb.), valamint a „Bethlen Gábor” könyvkereskedés és a „Studium” kiadványai eredeti bolti árukon kaphatók. **Új szorgalmi képek, bibliai mondásos képeslapok** nagy választékban kaphatók.

Az ország egyetlen református politikai napilapja a

„TISZÁNTÚL”

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, Ferenc József-út 49. Főszerkesztő: Uray Sándor. Felelős szerkesztő: Kovács József. — Előfizetési árak ; Egy óra 2'40 Pengő, negyedévre 7'20 Pengő

Az Út

folyóirat a lelkipá-
és nevelői munka sz

T A R T A L O M

Az Ige tükrében. *A gyógyító liszt.* (Márkó József.)
Prédikációvázlatok. (I. L.)
Károlyi Gáspár kérdései. (Dr. Kristóf György.)
Az erdélyi szellem és a protestantizmus. (N. G.)
A tanító az egyházban és az iskolában. (Técsi S.)
Gyakorlati tanítás. (Kovács Lajos.)
Vasárnapi iskola. (Mózes András.)
Gyakorlati tanácsok. (Kovács Lajos.)

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK: DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY
ELŐFIZETÉSI ÁRA: EGY ÉVRE 4 PENGŐ. EGYES SZÁM ÁRA

Még egyszer lapunk sorsáról.

Mióta lapunk sorsának kérdését a mult számban ezen a helyen felvetettük, néhány szíves választ kaptunk a kérdésre. Ez a néhány válasz mind szerető aggódás a lap sorsáért és testvéri segíteni akarás a további fenn-tartás érdekében. Hálás köszönet azoknak, akik küldték, de hálás köszönet azoknak is akik, ha nem fejezték is ki, együttéreznek ebben a dologban

Hogy a lapnak további fennmaradása lehetséges lesz-e, még nem lehet eldönteni. Bizonyos, hogy az eddigi előfizető-létszámmal nem maradhat fenn, mert ha minden előfizetés bejön, akkor is súlyos ráfizetés lenne szükséges. Azért a kiadóhivatal egyelőre a fővő évre nem is fogad el előfizetési díjat, nehogy ebből nehézségek származzanak. Azokat a hátralékokat azonban, amelyek ez év végéig esedékesek, elfogadjuk és kérjük olvasóinkat, hogy szíveskedjenek azokat rendezni. Bizonyos, hogy ezek beérkezése nélkül még lapunk ez évfolyamát is nehéz lesz lezárni, az esetleg következőt megnyitni lehetlenség.

Lapunk decemberi számában tudunk majd részletes és végleges értesítést nyújtani olvasóinknak arról, hogy milyen kilátások vannak a további munkára.

Kolozsvár, 1941 november hó.

Testvéri üdvözléttel:

a Szerkesztők.

A próféta gondotvisel övéinek testi lelki szükségeire egyformán. Éhség idején szolgájával főzeléket főzet a próféták fiainak. Amikor azonban a főzeléket feltálalják nekik és azok megízlelik, felkiáltanak: „Halál van a fazékban, Isten emberei” Elizeus próféta parancsol, lisztet hoznak elő, beleteszi az ételbe s megtörténik a csoda: az étel mérgező hatása megszűnik.

Ránk pásztorokra is lelkek és embersorsok vannak bízva. Ma az egész világ előtt és a mi juhaink előtt is egy szörnyű rém áll, amit így hívnak: *éhség*. Ma a reánk bízott lelkek gyakran éheznek testi kenyér után, éheznek az emberi élet fenntartását és kényelmét biztosító ipari termékek után és éheznek a szellemi alkotások után is. Mi ma a reánk bízott lelkeknek ezek mellett a szükségei mellett nem mehetünk el közömbösen, fel kell, hogy vegyük az ő gondjukat. De akár a mi közbenjárásunkra, akár tőlünk függetlenül találnak olyan javakat, amikkel csillapítsák a kenyér utáni éhségüket vagy az ipari és szellemi javak iránti éhségüket, egyformán nem tudnak megelégedni és megnyugodni. Nem, mert minden emberi alkotásban, legyen az étel ipari termék vagy szellemi jó, egyformán *halálos* mérge van. A kíváncsok külső mögött mindenütt olt van *a leghalálosabb mérge: a bűn*, hogy megmérgezzon halálosan mindenkit, aki él vele. Olt vannak az áldozatai millió és millió számra a mi hfveink között is. A reánk bízottak azonban legtöbbször nem tudják szavakban olyan pompásan kifejezni testi és szellemi táplálékaiknak, e világ javainak halálos ízét, mint Elizeus tanítványai, csak szenvednek miatta, leri arcukról, kisugárzik a szemükből és érzik annak elviselhetetlen, nyomasztó terhét s csak úgy öntik élőkbe életük keserű kérdéseit. Megérezzük- e mi a feldúlt arcok és a nyomasztó panaszok mögött húzódó néma kiáltást: „Isten embere, halál van a fazékban!” Tudjuk e, hogy mi a bajuk ezeknek a lelkeknek? Tudjuk e, hogy mi az orvosság, mi a gyógyszer az ő számukra?

A liszt, a kenyér, az Ő megtörtetett testének a jegye, igen, maga a Krisztus, a testté lett Ige, az *örök Ige* az egyedül orvosság. Egyedül ez veszi el a kenyérünknek, öltözetünknek és könyveinknek a *halálos ízét*. Egyedül az Ige tesz minden emberi alko-

tást, anyagi vagy szellemi terméket élvezhetővé. Egyedül és kizárólag az Ige, amelyet a nagy Próféta, a mi Urunk, Királyunk mennyei trónusáról, a mi gyarló szavainkon át akar szelíden vetni a kétségbeesett és bűntől megiszonyodott lélek ételébe, akar rápermetezni ruhájára, beszórni könyvei lapjai közé, hogy az Ige hulljon lélekszárnynon s akinek az ételébe belehull ebből az Igéből, akinek a ruhájára egy csöpp rápermetezik, könyvei közé becsap éltető levegője, az boldogan élhessen azután kenyérrel, öltözködhessenek, olvashasson könyvet és tanulhasson s ne legyen benne semmi rossz.

Óh, ha legalább mi, pásztorok, úgy megérezzük az Ige hiányát, mint a mindennapi kenyér hiányát! Így tudnánk zörgetni, kiáltani és zúgolódni az Igéért, mint az ételért és öltözetért! Ha megéreznénk, hogy az Ige, egy parányi égi harmat mindennél fontosabb az életünkben, ma nagy csoda történnék velünk. A nagy Próféta fogná a lisztet, az Ige lisztjét s úgy szórná, hogy ránk is essék belőle. Oh, akkor keserű ételünk megédesednék, a ránkboruló homályban mennyei fénnel gyúlna ki a cél, s életünkbe, fáradt életünkbe új, friss isteni erők buzognának fel.

Előbb mi kell, hogy kilépjünk közönyünk sírjából, előbb minket kell érintsen az Ige gyógyító lisztje, hogy mi is szórhasuk tovább boldogan a feldúlt és megmérgezett kérő lelkeknek. Ne félj, ez a liszt kifogyhatatlan. Ne félj, itt nem kapsz kevesebbet, mint más, annyit kapsz, amennyi kell, csak bírd elfogadni. Ne félj, itt nem kell várakozz, mert ő minden kérőnek egyszerre tud adni. Csak kiálts, bízó kiáltással, az örök halál és megsemmisülés irtózatával: *Isten embere, Krisztusom, halál van az életemben, jer is gyógyítsd meg azt!*

Márkó József.

Prédikáció-vázlatok.

Tartsd meg.

Jel. 2:24-25.

1. Egy gyülekezethez szóló szavát olvastuk itt Krisztusnak. Szól egy gyülekezethez, amely a küzdelmes és bűn alatt álló világban él, de amely abban a Krisztus nevét viseli. Ellenséges, háborgó világ veszi körül, a Sátán hadserege támad ellene, ostromolja és csábítja, fenyegeti és csalogatja. Mennyit kellett szenvedniök, mennyi küzdelmet kiállaniok, hogy megmaradhassanak a Krisztus evangéliuma mellett: egy hűséges kis sereg az ellenséges zivatarban.

A mi egyházunk is így áll a világban. A Sátán serege talpon áll és szembetörni kész, amint az ének mondja. Az erőtlenség és tévelygő lelkeket támadja és ostromolja. De Isten Igéje szól, mint ígéret: nem vetek rátok több terhet. Mit jelent ez? Azt jelenti-e, hogy nem lesz több szenvedés és nehézség? Nem, azt jelenti, hogy a teher, minél hűségesebb valaki, annál könnyebben elviselhető, minél inkább helyezi azt Istenre, annál alázatosabban és bátrabban hordja a keresztet. Azért olyan' nehéz elviselni, amit Isten reánk rótt, mert nem vele viseljük, mert zúgolódunk ellene. Isten gyermekeinek háborúságot kell szenvedniök e világon.

De ebben az ígéretben más is van. Ebben az igében halljuk ezt az ígéretet is: eljövök I A Krisztus eljövetele, az 0 diadala, dicsőséges országának beköszöntése az, amire nekünk várni s amely ígérethez ragaszkodnunk kell. Csak így lehet elviselni a jelen küzdelmeit.

2. De van az Igében egy másik szó is. Tartsd meg, ami nálad van. Ez a gyülekezet egy örökséggel rendelkezik, egy drága örökséggel, ami reá van bízva. Ez a világ nem ismeri és nem becsüli, de ők tudják, milyen nagy dolog ez. Minden elveszhet, de ennek, Krisztus rájuk bízott Igéjének, a nekik adott üdvösségnek nem szabad elvesznie. Tartsd meg!

Ez az örökség a mienk is. Nekünk is megvan ez, amit senki sem ismer, csak mi. Mi tudjuk, hogy a jelenvaló világ borzalmai között -nekünk békességünk van Istennel s hogy ez több, mint bármi kincs a világon. Szól Isten nekünk is: tartsd meg ezt. Ne cseréid fel világi javakért, földi előnyökért. Ez a tied, ez igazán a tied, mert ezt én adtam neked az én Fiamban. Ezzel a békességgel

meg tudunk állani a háborúság között. Ha Krisztus a mienk, minden elveszhet. Milyen nagy dolog ez, mégis milyen sokszor lemondunk róla.

És az ígélet itt is van: eljövök. Felelősek vagyunk azért, hogy ezt a kegyelmet megtartsuk, hogy ezt ápoljuk, hogy ezt másoknak is megmutassuk, hogy ezzel az életünket igazi hívő életté tegyük.

Íme hamar eljövök.

Jel. 22:12–14.

Krisztusnak ez a szava úgy hangzik, mint egy kedves és drága ígélet, de úgy is, mint egy komoly figyelmeztetés. Annyival inkább, mert aki mondja, az nem ember, akármilyen hatalmas és dicsőséges is lenne, hanem maga az Úr, aki így nevezi meg magát: én vagyok az alfa és ómega, a kezdet és a vég, az első és az utolsó, Ez azt jelenti, hogy Krisztus mindenek ura és királya, akitől származik minden s akire néz minden. Ha ő azt mondja, hogy eljön, akkor mi nem tehetünk mást, mint alázatosan és hűségesen várjuk, mint a szolga hazatérő Urát. Eljön — és akkor gondolunk a közeledő karácsony ünnepére, annak minden örömére és dicsőségére, amikor első eljövételére emlékezünk. De ugyanekkor kell gondolnunk másra is, az ő eljövételére a világ végén, akkor, amiről nem tudjuk mikor lesz, amire készen kell állanunk s amikor nem lehet kikerülni az előtte való megjelenést.

Hogyan fogadjuk Krisztust? Boldogok, akik megtartják az ő parancsolatait, mondja az, aki ezekről bizonytságot tesz. Krisztus eljövételével nyílt meg számunkra az az áldott város, amelybe Isten minket befogad: az ő országa. Tudunk-e örvendeni annak? megtudjuk-e érteni, mit jelent, Isten gyermekeinek lenni, odatartozni őhozája, neki engedelmeskedni? Milyen sok ember van, aki úgy éli le életét, hogy ezt az örömet nem tapasztalta soha. Milyen sokan nem értik, milyen boldogság vele együtt lenni, örökké őt imádni és neki szolgálni. Akik az övéi, azoknak joguk van az élet fájához, ahhoz, amelyből táplálkozhatunk az örök életre. Ezt az örömet nekünk érezni kell s várakozni kell az ő örökkévaló eljövételére.

De az Ige szomorú dolgot is mond: vannak, akik kinnmaradnak ebből a városból. Milyen szörnyű dolog, ha az otthonnak, a drága házának kapui egyszerre bezáródnak valaki előtt: te nem vagy ide való, nem jöhetsz be! Hát akkor hová menjek? hol lesz az otthonom? Ki nem mehet be? kinn maradnak — mondja az Ige — az ebek, bűbajosok, paráznák, hazugok. Rettenetes ítélet. Melyik vagyok én ezek közül? Lesz e nekem helyem a mennyei Jeruzsálemben, lesz e nekem helyem igazán Krisztus mellett, nemcsak most karácsonykor, hanem majd az ítéletkor, hiszen én sem vagyok egyéb, mint ezek közül egy. Hová folytathatom felvételért, kegyelemért?

„Eljövök hamar” — ez a szó lehet boldogító örömhír, de lehet félelmes fenyegetés is. Nekünk melyik? Hogy minekünk a karácsony igazi öröm lehessen, hogy majd megnyílhatson előttünk is a kapu a bemenetelre, csak ahhoz fordulhatunk, aki annak az országnak ura: Krisztushoz. Hívjuk hát magunkhoz: Jövel Uram, tisztíts meg bűneimből, végy fel sebeimben, vigyél be a te kegyelmed országába.

Mária éneke.

Luk. 1:46—56.

Ezt az éneket Mária mondotta, mikor tudtára adta Isten, hogy reá fogja bízni a ő Fiát földi életének kezdetén. Milyen csodálatos Isten kegyelme, hogy egy egyszerű földi anyát választott ki, hogy általa Fiát a földre küldje hozzánk. Mária érezte ezt. Mikor meghallotta az ígéretet, meghajtotta fejét és szólt: íme, az Úr szolgálóleánya, legyen a te beszéded szerint. Pedig abban az ígéretben nem csak öröm és dicsőség, hanem fájdalom és gyász is volt: a te szívedet is átjárja az éles tűr — mondja később Simeon Máriának. De Mária nem erre gondol, hanem arra, milyen méltóságot adott neki Isten.

A Mária éneke három dolgot tartalmaz. Az egyik arról szól, hogy Isten e hatalmas tétével megalázta a felfuvalkodottakat. A Krisztus megjelenése vége minden emberi hatalmasságnak és uralkodásnak. E világon nem az ember és nem a Sátán uralkodik többé, hanem Krisztus, Isten Fia. Ez minden hívőnek örömhír és boldogság, mert csak a Krisztus uralma alatt lehet igazán élni, csak az ő uralma ad békességet és töri meg a gonosz hitelmét.

A második, amit a Mária éneke mond, hogy Isten azzal, hogy az ő Fiát a földre küldi, felmagasztalja az alázatosokat. Akik addig ennek a világnak megvetettjei voltak, akikkel senki sem törődött, azokat Krisztus maga veszi a gondjaiba, ő karolja fel, ő szabadítja meg, azok az övéi. Milyen jó kicsinynek és alázatosnak lenni a Krisztus megszabadító és felemelő karjai között.

A harmadikban arról beszél a Mária éneke, hogy Isten felvette az ő népének ügyét s megemlékezett arról az irgalmasságról, amit Ábrahámnak szóló ígérete foglal magában. Krisztus eljövetele azokhoz szól, akiket Isten öröktől fogva kiválasztott, azokért és azokhoz küldötte el az ő Fiát. Azóta tudjuk, hogy ebbe a seregbe mi is beletartozunk. Krisztus tehát nemcsak hatalmas király, aki megalázza az emberi uralkodókat, nemcsak kegyelmes úr, aki fel emeli az alázatosakat, hanem hozzánk jött, kegyelmet és üdvösséget hirdet és hoz nekünk.

Igy kell várnunk tehát őt: levette minden emberi nagyságot, felöltöztve az alázatosság lelkét és örömmel várva a kegyelmet, amit reánk kiíraszt.

Karácsonykor el szoktuk sorolni, hogy ki mindenkihez jött el Krisztus. A szent történetben is látjuk ezt. Ott vannak a keleti bölcsek, akik messziről érkezve hoznak ajándékokat neki, majd, mikor megkezdí a tanítást, találkozik katonákkal, főemberekkel, papokkal, felnőttekkel és gyermekekkel. De azok között, akikkel a gyermek Jézus találkozott, a pásztorok voltak azok, akikhez legközelebb jutott. A Gyermekek előtt leborulnak ők is.

Az első, amit a pásztorokban látunk, az, hogy nem sajnálják a fáradságot, elmennek Bethlehembe, hogy lássák az Urat. Lehet, hogy ez nem volt nagy út, mégis elhatározás és áldozat kellett hozzá. Krisztushoz nekünk is oda kell mennünk, ha látni akarjuk őt. Ő hív bennünket, keres és szól hozzánk, de ha meg nem indulunk feléje, nem találkozhatunk vele.

A pásztorok, miután meglátták Krisztust, elhirdették azt, amit nekik az angyal a gyermek felől mondott. Nagy dolog és szükséges elmenni, hogy Krisztust lássuk, de ez még nem elég, másoknak is el kell mondani az örömhírt és közölni kell másokkal is. Mi kinek mondjuk el és kivel közöljük azok közül, akik körülöttünk vannak. Nem védekezés az, hogy mindenki tudja, mert azt kell megmondani, hogy aki ma született, az a mi Megváltónk s mindenki Megváltója.

Mikor visszatérlek a nyájaikhoz, dicsérték és dicsőítették Istent. Nekünk is vissza kell térni a mindennapi életbe, miután Krisztust láttuk, de nem szabad ennek a látásnak megszűnnie. A mi életünk Istent dicsőítő élet kell, hogy legyen.

A gyermek Jézus templomban.

Luk. 2:41–52.

Ez az egyetlen történet, amely a Jézus gyermekkoráról fennmaradt és ez is olyan, amelyben nemcsak azt látjuk meg, hogy Jézus milyen viszonyban volt a szüleivel, hanem reánk nézve is fontos dolgokat tartalmaz. Két dolgot mutat ez a történet: hogyan lehet Jézust elveszíteni és hol lehet őt megtalálni.

Hogyan lehet Jézust elveszíteni? Jézust a szülei a templomban veszítették el. Milyen sokszor történik ez velünk is. Éppen ott, ahol legközelebb gondoljuk magunkat hozzája, ott veszítjük el, ha ígéjére nem figyelünk, ha másra és főleg saját magunkra gondolunk stb. Elveszíthetik azok, akikhez legközelebb áll. Itt a szülei veszítették el Jézust. Milyen szomorú dolog ez, hogy éppen azok ne tudják, hová lett, akik legközelebb állanak hozzá. De sokszor így vagyunk mi is. Senki sem lehet bizonyos afelől, hogy nem veszíti el, hiába jeles egyháztág, hiába bibliaolvasó vagy templomjáró. El lehet veszíteni úgy, hogy nem gondolunk rá egy percre. A szülei is így voltak, csak egyetlen percre került és a gyermek

nem volt köztük. Ez a leggyakoribb eset, hogy az Urat elvesztjük. Másra gondolunk, elfoglaljuk magunkat a világ dolgaival s amikor azt hisszük, ott van mellettünk, már elvesztettük.

De ha keressük őt, megtalálhatjuk. Sokszor hosszú utat kell tenni, hogy újra találkozzunk vele, mint a szüleinek, akiknek vissza kellett menniök a városba, nekünk is visszafelé kell mennünk ahhoz a ponthoz, amikor még az Úr velünk volt, keresni kell, állandóan és aggódó szeretettel, érezni kell a hiányát, vágyakozni kell utána, csak úgy kaphatjuk meg. És Jézus ott volt, ahol őt lehetett keresni: a templomban, Isten dolgaival foglalkozva. Így találhatjuk meg mi is. Csak Istennél lehet őt megtalálni, mert ő és az Atya egy helyen vannak, ahol ő van, ott van az Atya. Csak akkor találhatjuk meg igazán, ha Isten dolgai között keressük.

Az életünkben gyakran elvesztjük az Urat, de keresnünk kell állandóan, érezni, hogy szükségünk van rá és csak rá van szükségünk, s akkor megmutatja magát nekünk is.

I. L.

II.

A probléma felvetésére és megfogalmazására legott következik a magyarázó föltétel, a világtörténet törvényszerűségének megállapítása s annak erőteljes hangsúlyozása, hogy honnan, micsoda vezérelv uralmából következik ez a törvényszerűség. *Mindezek — mondja — az nagy és hatalmas Istentől vágnak. Isten az, ki országot fundál is Isten az, ki elveszt az országot egy nemzetségtől és más nemzetségnek adja* Az országok, királyok, nemzetségek, tehát a világ története nem a természet játékától, nem a véletlentől függ, nem is a változás pusztá mechanizmusa szabályozza a nemzetek vesznek, nemzetek lesznek elv reménytelen lemondása és felelősséget nem ismerő, gondtalan közönye szerint, hanem az Isten, kiben élünk, magunk, vagyunk. *(Hogy Magyarország is a török birodalom alá adatott, az is Istentől van, az ő büntetése)*

Károlyi elismeri, hogy van igazság abban a vélekedésben, mely szerint az államok jólétének feltételei és biztosítékai: a bölcs uralkodó, a jó tanácsosok (hivatalnokok), vitézlő népek (hadsereg), a polgárok egyetértése, engedelmesség a törvényeknek és végül, mint ő mondja, hogy az királynak kincse legyen, vagyis az államvagyon. Mindezek igazak és szükségesek országnak és királyoknak megmaradásokra és szerencsétlenségeknek eltávoztatására. Mindazáltal más oka vagyon még mind az jó, mind az gonosz szerencsének. Mert bátor bölcs legyen az király, de az Isten megbolondíthatja őtet. Bátor jó tanácsosai legyenek, de az Isten elfordíthatja az ő tanácsokat. Bátor erős és sok vitézi legyenek, de az Isten megerőtlenítheti őket.

Az ő szigorúan theologikus álláspontján és Isten akaratának abszolút uralmából következik, hogy mindezek csak *eszközök lehetnek*, de nem feltételek és biztosítékok. Csak az az ország szerencsés és annak a királynak van előmenetele — és ez az államok jólétének egyetlen feltétele —, aki az Istennek és az ő szent Fiának szolgál, benne bízik, őt féli és tiszteli és külső életét is az ő akaratja szerint rendeli. Viszont, ha valamelyik ország és király ezeket nem cselekszi, romlik, pusztul és elpusztul ugyancsak Istennek akaratából.

Hogy ez így volt, így van, azt a zsidó nép történetével bizonyítja és igazolja. Három korszakot különböztet meg. (I. Mózesről

Saulig. II. Sámuelről a babyloni fogságig. III. Izrael országának királyáig.) A főbb eseményeket érintve, mindhárom korszakba bele-nézve, kimutatja, hogy a zsidó nemzet jólétben volt mindenkor, amikor Isten parancsolatait megtartotta, nyomorúsága pedig rögtön beállt, valahányszor az Isten törvényeinek nem engedelmeskedett. „Az királyoknak, országoknak békessége és jó szerencséje, azmint az históriák jelentik, ettől volt. Mert az királyok istenfélők voltak, mint az Dávid, Jozefát, Ezechiél és Jósziás. Az községet isteni félelemre vezérelték.

A háborúságnak és szerencsétlenségnek kiváltképen való oka volt az *bálványimádás*. Mert mind az király, mind az község bálványt imádtanak."

A döntő ok, a történeinek végső gyökérszála tehát pozitív irányban Isten törvényeinek tisztelete és követése, mely jólétet, negatív irányban pedig a bálványimádás, mely romlást, szenvedést von maga után. Miként váltakozik e két végletes döntő ok: engedelmesség, Isten törvényeinek tisztelete egyfelől, bálványimádás másfelől, s miként váltakozik a velük járó két végletes állapot, a jólét és a romlás: azt Károlyi a foedus divinum, illetőleg a foedus gratial (a kegyelmi szövetség) kifejezésével magyarázza. Isten nem úgy adta a zsidóknak Kánaánnak országát, hogy mindörökké ugyanövék legyen, akármin és akárhogyan éljenek, hanem hogy azt az egy igaz Istent féljék, tiszteljék, az ki őket Egyiptomból kihozta. Hogyha az ő parancsolataiban járnak, attól el nem szakadnak, bálványt nem imádnak, hát övék legyen az ország és megtartja őket. Ha pedig ő ellene bálványt imádnak, hát elveszi tőlük az országot és ő magokat is mind elveszti. Elhagyják az Istent Baalnak szolgálván, azért adta őket a haragos Isten az ellenség kezébe, azért adott enniök ürmöt, inniök mérget. De Istennek nagy kegyelmessége volt, hogy minden időben adott nekik prófétákat, kik által szüntelen hívta őket penitenciára és emlékeztette őket a szövetségre, intette a megtérésre. Ám a zsidók nem fogadták meg, nem követték a próféták intelmét, nem Zachariásét, nem Keresztelő Jánosét, nem magáét a Krisztusét, Istennek közöttük lest szerint is megjelent Fiát sem. Azidőtől fogva a zsidó nemzetség mind ez óráig — mondja — római fogságban vagy, országukat pogány bírja, ők magok minden népek között utálatosak. Mindezekből nyilvánvaló, hogy Kánaán országa a bálványimádás miatt omlott össze.

Károlyi értekezésének további részében eddig kifejtett dogmatikus és biblikus, tehát csupán a zsidó nép történetét néző történet szemléletét egyszerű analógiával egyetemesnek, a világtörténetre is érvényesnek jelenti ki, mondván: „Ezér (t. i. a bálványimádásért) romlott felette igen még Görögország, ezért romlott az: Olaszország és több országok. A kananeusok is felette bálványimádó népek voltak." És a dogmatikus deductio kétséget nem ismerő biztosságával nyomban igazolja történetfilozófiájának kézzel-

fogható érvényét a magyarság, a magyar nemzet történetével és romlott állapotával is.

„Hogy azért immár az Magyarország is mind az királyokkal egyetemben ilyen nagy szerencsétlenség alatt volt és vagyon, hogy országunkat a törökök elvették, jó városinkat, várainkat elvették és lerontották, hogy országunkat szabadon rabolják, hogy immár minden népek között nevezetesek és utálatosak vagyunk, ez bizony történetből és az szerencse forgásából nincsen. Hanem innét vagyon, mert mint az zsidók ellen, azonképpen mi ellenünk is az Isten fegyverkezett fel és vonta reánk az ő kezét, ő eresztette reánk az ő fegyverét, ő támasztotta reánk az constantinopolbeli török császárt. Mert miképen Hieremias mondja, hogy az Nabugodonozor Isten szolgája az zsidóknak büntetésekre, azonképen bizony az török császár isten szolgája az magyar nemzetségnek büntetésére. Nem történetből vagyon e hatalmas és nemes országnak és nemes nemzetségnek romlása. Mert Istennek ídítása nélkül még csak szívébe is nem jőne az török császárnak, hogy Magyarországot rontassa. Mivel pedig így van, mivel országunkat rontja és megromtotta a török Isten akaratából, nyilvánvaló ennek az oka is, ami nem egyéb, mint a bálványimádás.”

A bálványimádás a főbűn Magyarországon is. Károlyi szerint királyaink között eleitől fogva egyetlenegy se volt istenfélő; az Isten akaratját hirdető bölcs és tudós doktoroknak, kik a népet intik és dorgálják, nincs becsülete. A mi számtalan bűneink szakították el Istent mitőlünk. Mert mint a zsidóknak Kánaán földjét, a magyaroknak is ezt a földet olyan okkal adta volt oda, hogyha az ő parancsolataiban járnak, idegen Istent nem imádnak, hát jó szerencsések és békességesek lesznek ez földön, ha pedig *bálványt imádnak*, elvesznek. Ekkor eszébe jut az új hit, a reformáció és önérzettel jegyzi meg, hogy vagyon Magyarországon Istennek serege és anyaszentegyháza, de a nagyobb rész bálványimádó, istentelen.

Majd rátér a más több nagy vétkekre s ő is, mint a XVI. század annyi írója, valóban megdöbbentő színekkel jellemzi korának magyar társadalmát. Ilyen bűn ez országban és nemzetségben a fejedelmek (főemberek) *kegyetlensége és telhetetlensége*, mit a próféták, ha mostan élnének, bizony nagy könnyhullatás és fájdalom nélkül nem nézhetnének. „Az szegény községnek bőrét lenyúzzák, húsát lerontják, tetemét megrontják, mint az mézsárszékre való oktalan baromnak, minden igazságot és szabadságot elfordítanak. Ha aranyat vagy ezüstöt kívánnak, az szegény községre tárják hurkukat, álnokságot és patvart fognak hozzájuk, hogy kivehessenek az szegény embertől, az mi nála vagyon. Ha mezőt vagy házat kívánnak, az szegény embert ottan kiviszik az ő örökségéből. Ha házat vagy várat rakatnak, szegény etnoer vérével rakják és készítik az ő várókat, fáradságoknak, munkájuknak jutalmát meg nem adják.”

További bűn s oka az ország romlásának, hogy *szegényeknek, árváknak, özvegyeknek nem szolgáltatnak igazságot* A sze-

génynek személye utálatos, a gazdag kedves, bátor hamis tanúsága legyen is. A fejedelem szolgáltasson igazságot mind szegénynek mind gazdagnak, bírakat is olyanokat rendeljen, kik személyválogatók ne legyenek, a hamis bírakat büntessék meg erős büntetéssel. Aztán a mi országunkban és nemzetségünk között felette igen nagy a *kevélység*. Azért Isten haragja nem lassodik, hanem napról-napra gerjed, mígnem a mi kevély szarvunkat letöri..

Nemcsak a főemberek, de az egész magyar társadalom bűne a *részegség és tobzódás*. „Mert földkerekségében nem lehet vitézebb nemzetség az boritalra, részegségre, tobzódásra az magyar nemzetnél. Nincsen vége az lantolásnak, hegedölésnek, sípolásnak, dobolásnak, lakodalomnak, kiváltképpen az fejedelmek között felettebb, de az község között is.”

Az *irigység* is mondhatatlan igen uralkodik ez világon minden rendben. A magyar urak közül, ha az Isten valamelyet méltóságra emelte, ha valamelyiknek szerencsáját előviszi, csuda, mely igen irigykedik a többi rája és kívánnak azt elveszni.

Vágnak még ezeknél több vétkek és bűnök, melyekért az Isten az pogányoknak fegyvere alá adott, mint az *uzsoráság és csalárdság*. Ennek felette vagyon *óvság, tolvajság, parázñaság, hamis eskövé, hijáभावो eskövé*, mely az magyarokban felette igen uralkodik. Mindezekért országunk szerencsétlen, ezért szerencsétlenek a fejedelmek, ezért rabolja az országot az pogány török, ezért vétetett el országunknak határa. Az mi bűneink bizony felül haladták Sodornának és Gomorának bűneit.

Ezek után nem csoda, hogy Károlyi a Két Könyvnek másik értekezésében az Isten ítéletének közel voltáról elmélkedik. Állítja, hogy kora az utolsó időket éli, hogy az Isten ítélete közel vagyon. Ennek kilenc bizonyos jelenségét sorolja fel. E jelenségek között új bűnöket is említ, mint a *külső tudományokban való bölcsesség* (hetedik jelenség), gazdasági nyomor (nyolcadik jelenség); másokat jobban kifejt, mint a hittől és az igaz anyaszentegyháztól elszakadás, a pápa-antichristus és a pogány török uralma, a háborúskodás stb. (hatodik és kilencedik jelenség). De általában csak megismétli az első értekezésben ismertetett bűnöket (második, harmadik, ötödik és kilencedik jelenség). Ebben is arra a következményre jut, az okfejtésnek alapja, hogy: „Ha az mostani világot hasonlítod az Noe ideibeli világhoz, egy néhány gradussal meghaladta ez azt, mert ez világon soha ugyan nem uralkodott az telhetetlenség, kegyetlenség, fösvényiség, kevélység, részegség, tobzódás és irigység s egyébféle istentelenség, mint mostan. A bűnösök dorgáltatnak és intetnek penitenciára, mint Noe ideibe, de az Istennek igéjének böcsületi nincsen.”

A Károlyi történet szemléletének, az első magyar nyelven írt történetbölcseleti világfelfogásnak a lényege tehát az, hogy Isten kormányozza a világot, a világtörténelem minden kis és nagy eseménye Isten akaratából van. Az országok romlása a büntetés is

az ő akarata, ő büntet, de a büntetés okozója a bűn, a bálványimádás, maga az ember.

Ez a történetiszemlélet alapján véve a világ történelemnek természetfölötti magyarázatot ad és pedig a kijelentés, a szentírás alapján vallásos keresztyén magyarázatát: A világ történelem színpadán nem az emberi akarat, holmi véletlen változások és erők vagy a vakszerencse, hanem az Isten akarata a rendező és mozgató törvény. Ennyiben ez a világmagyarázat nem egyéb, mint egyszerű, bár merev visszahatás a humanizmus reális világmagyarázatával szemben. De ugyanakkor és másfelől a bűnnek Isten haragját kihívó s így országokat és nemzeteket megrontó, sőt elpusztító hatásának megmutatásával és igazolásával félre nem érhetően állapítja meg azt a protestantizmus lényegéből következő tételt, hogy bár Isten kormányozza a világot, az ember, az országok és nemzetek felelősök érte, övé és övék sorsukért a történelmi felelősség. Csak az ember, az országok és nemzetek vonhatók felelősségre jó és balsorsukért s nem az Isten. Bizonyos, hogy minden világnézet, minden történetmagyarázat hiányos és sánta, ha e két elvet, az Isten akaratának uralmát s az ember felelőségét figyelembe nem veszi.

A Károlyi történetmagyarázata mindenképpen új kultúra kezdés. Első megfogalmazása és kezdete annak a történetiszemléletnek, amelynek alapján és ismeretével három évtized múlva Magyar István sóvári pap megírja az Országokban való sok romlások okairól c. híres művet (1602) s írja rá Pázmány a maga nem kevésbé emlegetett Feleletét (1603). Kezdeté annak a történelmi felfogásnak, mely azóta irodalmunkban is nemzeti gyökerei verve nemcsak a Zrínyiasznak leit alapvető eleme, de ott rezeg és esdekel — bár módosultan — a Kölcsey Himnuszában is.

Ime a Károlyi Gáspár három történelmi értékű cselekedete, bárom új közművelődési kérdése. Mindhárom valóban közművelődésünknek új értékkel, új elemekkel gazdagodása.

Új kezdeményezés, új érték ?!

Ha új kezdeményezés alatt olyan cselekvést, célkitűzést értünk, mit addig mások meg sem kíséreltek, annál kevésbé vittek véghez, és ha új érték alatt olyan eszmét, gondolatot értünk, melyet addig mások nem is láttak, nem ismertek — pedig az újság ezt és nem mást jelent —: akkor a Károlyi Gáspár kezdeményezései és értékei csak viszonylagosan és csak nemzeti mérték alatt újak. A bibliát előtte jóval és sokan fordították, próbálták fordítani, ő csak sz első teljes fordító. A gönci előtt is már volt néhány zsinat, inkább zsinatkísérlet, és a gönci zsinat különben sem a legjelentősebb a magyar református zsinatok között. A magyar református egyház csak egy részének kialakulására nézve döntő. És végül az első magyar történetbölcselet eszméi is csak magyar nyelven újak. Latin és német nyelven már a XV. században felmerült s azóta jólismert eszmékből és okoskodásokból áll. A XVI. században ez volt az általános történetmagyarázat, mert

ez a magyarázat éppen a reformációnak, a protestantizmusnak a sajátos történetmagyarázata, abból következik, az terjesztette el. A Károlyié csak nyelve szerint s csak magyar viszonyokra alkalmazásában új. Idegen nyelven s idegen viszonyokra alkalmazva úgy az egész történetbölcsélet, mint annak bizonyító részletgondolatai száz esztendő s múlta tekinthetnek vissza. Csak ilyen viszonylagos értelemben új kezdő Károlyi s csak ilyen értelemben gazdagította nemzeti közművelődésünk kincsesházát. Abszolút értelemben tehát csakugyan nem alkotó génusz, nem teremtő lángelme.

De hát alkotott, írt-é valamit is — nem is újat mondok — minden időnek egyik legnagyobb filozófusa Szókratész és minden időnek egyik legtermékenyítőbb, legmegkapóbb szentje, Szent Ferenc?! És vajjon az az alma volté a legelső lehulló gyümölcs, amelyiknek láttára Newton felfedezte a nehézségérő? S végül micsoda új alkotás, micsoda új teremtés van abban a közismert tételben, hogy a tisztaság — egészség, élet?! Pedig a magyar Semmelweis Ignác mindennek a közkeletű igazságnak kellő időben és helyen alkalmazásával parancsolta el és zárta ki egyszersmindkorra a gyermeket szülő édes anyák lázas ágya mellől az addig oly sokszor, szinte állandóan ott settenkedő kegyetlen halált?

Igy nézve a dolgot Károlyi is, ámbár abszolút értelemben nem teremtő lángelme, mégis a legszigorúbb történeti kritika eredményeként és tükrében is kultúrhős, református lelkiségünk és nemzeti művelődésünk történetének egyik legderékabb, legkiválóbb alakja éppen az által, hogy a kellő, a szükséges időpontban alkotott és cselekedett. Hogy megszólaltatta azt a szót, azokat az eszméket, melyek századának szemét felnyitották, tolmácsolta nemzeti nyelvünkön a teljes kijelentést, melyre százada szomjazott s amely nemcsak századának, de máig is egész nemzetünknek, a református magyarságnak mindenesetre, hirdeti az evangéliumot.

Károlyi azonban, ismétlem, nemcsak teremtő lángelme, még kultúrhős sem akart lenni. Csak azzá lett az utókor, a mi értékelésünk szerint, Ő, amennyiben tudatosan akart valami lenni, bizonyára nem kívánt magának más címet és jelzőt, más elnevezést, mint azt, aminek magát tartotta, amivé lenni egész hittel s teljes lélekkel törekedett is, t. i. szolga és edény. Szolgája Istennek, edénye a kegyelemnek. Kortársai is csak így jellemzik, így emlegetik őt: istenes vén ember. S helyesen nevezik így, találoán nevezik annak. Vén, azaz bölcs ember volt Károlyi, aki látta, meg látta és cselekedte azt, amire korának szüksége volt. És istenes volt Károlyi. Azaz, maga szüntelen hallván és hallgatván Istennek hívó szavát, tolmácsolta azt az érette epedőknek, tiszta zengéssel hallhatóra fordította a süket füleknek s Így építette Isten országát összekapcsolván az éggel, a penitenciára, az életnek jobbítására hívó kegyelmes Úristennel a földet, a tőle elfordult bűnös embert.

Dr. Kristóf György.

Az erdélyi szellem és a protestantizmus.

Napjainkban sokat beszélnek, sokat írnak az erdélyi szellemről. Politikusok, írók, művészek, társadalomkutatók sietnek megállapítani azt, amit mi mindig tudtunk, hogy *van* erdélyi szellem. Mikor azonban ennek lényegét és jellemvonásait kellene meghatározniuk, nagyon felületesen járnak el. Odadobnak néhány közismert frázist az erdélyi vallási türelemről, az itteni népek közti megértésről, az igénytelenségről, vagy pedig éppen a székely furfangosságot, csavaros észjárását általánosítják el egész országrészünk lakosainak ismertető jelévé. Ez az eljárás sokszor csak díszítő elemnek használja fel az erdélyi szellemet egy-egy lendületes vezércikkben, vagy érdekes elmefuttatásban, de nem gondol arra, hogy utánajárjon e szellem eredetének és az ebből származó lényeges jellemvonásoknak. Így ez a drága érték, mint egy megfoghatatlan árnykép, kisiklik kezükből és pusztá szólammá devalválódik. S nem lesz alkalmas arra, hogy belőle messzeható, elvi következtetéseket vonjanak le vagy éppen életprogramot építsenek fel reá.

Mi, akik most az erdélyi szellem és a protestantizmus egymáshoz való viszonyát akarjuk tárgyalni, ezt az eljárást nem követhetjük. Hiszen, ha egy szellemi jelenséget viszonyba akarunk állítani egy másikkal, tisztába kell jönnünk annak keletkezésével és mibenlétével.

Vessük fel tehát először a kérdést: *mikor született meg Erdély sajátos szelleme?*

Távol áll tőlem az az elfogultság, ami a történeti igazságnak is ellentmond, hogy ezt a szellemet kizárólag a protestantizmus gyermekének tartsam. Megvolt ez, amint egyik vezető politikusunk megállapította, már a magyar honfoglalás óta. Sőt származását visszavihetjük ez országrész *földrajzi* kialakulásának idejére is. Mikor a harmad korban, több millió évvel ezelőtt Közép-Európa nagyrészt tenger borította s csak a legmagasabb hegyek emelkednek ki mint szilárd keretek a víztömegből, az alföldi és erdélyi tengerek akkor is külön állanak és csak a Maros és Szamos völgyein közlekednek egymással.¹ A lecsapódás, illetve kiszikkadás után pedig kialakul itt a tekintélyes erdélyi medence és a kisebb

Fodor Ferenc: Erdély földrajza. A történelmi Erdély, Budapest, 1936.

völgyek rendszere a Székelyföldön, Brassó, Fogaras, Szilágy és Bihar vidékén, az ezeket keresztül kasul szelő folyókkal. De megmarad erős várfalként az említett két kijáráttal a határhegyek zárt sora. Ez a földrajzi helyzet Erdélyt *autarchiára, önellátásra* kényszeríti s csakugyan ennek a lehetőségei változatos termőföldjében adva is vannak.

A következő döntő mozzanat az itt kialakuló *néprajzi kép* változatossága. Már a magyar honfoglalás is vegyes lakosságot talál, főképpen hun, bolgár, szláv és avar töredékeket, őseink pedig a gyérszámú ősfoglalók mellé még vallon-olaszokat, németeket, besenyőket, úzokat, borodnikokat és románokat telepítenek ide gazdasági és katonai érdekből. A déli török háborúk a menekülő balkán népek újabb meg újabb rajait szorítják észak felé s ezek mind Erdély bércei közt találhatnak menedéket. Itt tehát az egységes nemzeti élet helyett már a fejedelemség előtt *a külön nemzetek életrendszere* alakult ki ennek minden előnyével és hátrányával. A faji érzés az állandó versengésben és harcban még erősebb, mint a tömegnép lakóhelyén, viszont az egyedül nem képes magát fenntartani, csak más népek segítségével. A kápolnai uniót és az első erdélyi tartományi gyűléseket nem a protestantizmus teremtetten meg, hanem az itteni népek létfenntartási ösztöne. Ez kényszerült ősi jogainak, nemzeti élelének védelmében azokra a *megegyezésekre*, amik nélkül a közös keretet, a szűkebb hazát nem tudták volna megtartani. Viszont ez más népek létjogának, személyiségének elismerésével, *megbecsülésével* járt.

E felsorolt két tényező mellé lép még egy harmadik, a *nyugati kereszténység*. Egyház- és művelődéstörténeti tény, hogy ez egészen más szellemű, hangulatú kegyességet képvisel, mint a görögkeleti. Nem mintha hiányoznának valamelyikből az ősegyház hagyományai, az egyetemes hitigazságok. De ezek elrendezése, színezése más. A keleti egyház Zankow szerint a keresztény élet célját a tiszta tan megőrzésében s az Istennel való misztikus egyesülésben látja. A Szentlélek hatása szinte teljesen az egyházi cselekményekre korlátozódik. A személyes hit jelentéktelen.' A nyugati kereszténység ezzel szemben, Augustinus és Anselmus nyomán az Istennel való kibékülést, a személyiségnek Krisztus megújító és megszentelő erejével való meggazdagodását követeli. Ott természetesen lép fel az egyház és állam, a hit és jócselekedet, a dogma és tudomány összekeveredése, itt ezek állandó feszültségben és küzdelemben vannak egymással. A misztikus és személyes, hívő élet ősi ellentéte ez. A középkori Erdély a nyugati kereszténység döntő hatása alatt áll, íehát *személyiség értékének tudata* jellemzi. Kelet mozdulatlan társadalmával szemben itt minden forrongásban van. A jobbágyság felkelésében, az első százsz és székely lázongásokban, a huszita mozgalomban, a pezsgő városi kultúrában mind

az Isten előtt értékes személyiség küzködik az igazi emberi és keresztyénhez méltó élet feltételeinek elnyeréséért.

És ekkor jön segítségül Erdély kialakuló szellemének *a reformáció*. Ez az a nagy isteni csoda, ami az eddig egymás mellett haladó, de szervesen össze nem függő törekvéseket, *az önállósítást, nemzeti békét és aktív, személyes keresztyéniséget elmélyíti s egy magasabb egységbe foglalja össze*. Jellemző, hogy az erdélyi szellem XVI. századbéli képviselői közt római katolikusokat is találunk: Martinuzzit és Báthori Istvánt. Ez csak úgy lehetséges, hogy mindketten elismerték részint kényszerűjéből, részint meggyőződésből a személyes hit és az ezen felépülő protestantizmus létjogát. Így lesz Martinuzzi az első vallásszabadsági törvény megteremtője. Báthori pedig a lutheránus és református egyház fel-emelője és gyámolítója. Kettőjük között János Zsigmond szintén csak ezek elgondolásait valósítja meg. Mindhárman egy célra törekcszenek *A török és a Habsburgok versengései közt felőrlődő, királyi Magyarország helyett a keresztyén nemzeti élet egy új várát akarják kialakítani*. A fejedelmi Erdély tehát nem színtelen államszövetség a három nemzet és négy felekezet közt, hanem egy új, kis Magyarország, ahol a magyar elem az államélet természetes vezetője, anélkül, hogy a többi itt lakó nép kultúrája ellen törne. És nem liberális felekezetiállam, hanem a négy bevett vallás aktív együttműködésén és a közös nagy hitigazságok hirdetésén alapuló, egyetemes keresztyén szövetkezés, ahol az egyesítő mozgalmak mindig hálás talajra találhatnak. Még a szélsőségre hajtó unitarizmus is kénytelen az egyetemes-keresztyén hittételek előtt legalább külsőleg meghajolni.

Nézzük most már az erdélyi szellemnek, amit a protestantizmus segítségével egy állami élet biztosított, egy pár klasszikus meghatározását. Ravasz László az itteni irodalmat halálból született életnek nevezi, mely tulajdonképpen menekülés a fenyegető pusztulás elől. Szelleme kockázatos, kiszámíthatatlan, csodákkal teljes.³ Makkai így ír: Aki a világ erőinek ütközőpontjába került, mint egy atom a mindenséggel szemben, annak egy atomban kell az egész világot magába fogadnia és önmagában kibékítenie. Az erdélyi sajátosság nem más, mint az ellentétek között kiegyensúlyozott magyar lélek manifesztációja.⁴ Végül Szekfü a három nagy erdélyi politikusban, Martinuzziban, Báthoriban és Bocskayban közös jellemvonásként a Machiavellire emlékeztető realpolitikát, nemzetüknek tárgyilagos szeretetét állapítja meg. Nyugati mintájuk a kálvinista Coligny. A reneszánsz szellemmel ellentétben hiányzik belőlük az ember és emberiség megvetése. Emberszere-

³ Hit és engedelmesség. Kolozsvár, 1936. 305—306. 1.

⁴ Erdélyi szemmel. Kolozsvár, 1932. 129—130. 1.

tők, aszkéta önfeláldozók, a nemzet érdekében eszközeiket nem válogatják, de egyéni bűnöktől tiszták.⁵

Ezek a tételek mutatják, hogy Erdély úgy is mint államalakulat, úgy is mint szellemi közösség *egy kockázatos helyzet kényszerű, de helyes megoldását jelenti*. Adva van benne egy sajátos népi összetétel, aminek mását csak Svájcban találhatjuk meg. Ennek az összetételnek megteremtője és kibékítője évszázadokon át a magyar állam. Mikor tehát ez meggyöngül vagy veszélyben forog, Erdély önmagában, mint egy atomban valósítja meg az itteni nemzeti és társadalmi ellentétek békéjét. *A szentistvánt gondolat az erdélyi protestantizmusban hálás talajra talál.* Az új állam kormányzói és polgárai mélyebben és etikaibb értelemben magyarok, mint az elszíntelenedett anyaország fiai. Az ősi, szellemi adottságok itt újra felelevenednek. Az *önellátás* képessége teszi Erdélyt és az erdélyi embert mindig életképesebbé, bátrabbá és függetlenebbé, mint a felvidéki vagy alföldi magyarságot. Azok elszakítva földjüktől hontalanok, tanácstalanok lesznek, ez „megél a jég hátán is”. Ez a kis föld az ezermesterek, feltalálók, lángeszű tudósok és művészek földje. Ha pedig elzárják a világtól, megteremti önmagának itthon az élet feltételeit. Szellemi és gazdasági kultúránk a legsivárabb korszakok viharait is kiálltotta. Ez az autarchiás gondolat a protestantizmustól elválaszthatatlan, hiszen ez tanít meg minket igazán az egyház túlzó gyámkodása nélkül a magunk lábára állani s földi és mennyei boldogságunkért szívósan β kitartóan küzdeni. Az önálló, protestáns vezetés alatt álló Erdély a leghűségesebb és legéletképesebb megvalósulása az erdélyi szellemnek. Ezért küzdenek nagy politikusaink s ezt sírják vissza a tizennyolcadik században a református Cserei Mihály és a római kathoiikus Apor Péter.

A protestantizmus segítségével valósul meg itt a *keresztyén egyházak együttműködése*. Hangsúlyozzuk ismét, hogy nem a színtelen, liberális vallásszabadság, mert a felelőtlen újítást, szektáskodást a régi erdélyi törvények a legszigorúbban büntetik. Még akkor is, ha ezt református papok, vagy tanárok követik el. Csak a törlélnemi keresztyénséget tűri meg Erdély. A négy bevett vallás híveit pedig, eltekintve egyes kétes személyektől, egyáltalán nem lehet szabad gondolkozóknak, saját hitvallásukkal szemben közönböseknak minősíteni. Ellenkezőleg I Amint a nemzeti, faji érzés erősebb e földön, erősebb itt a felekezeti, hitvallásos tudat is. S ha a theologia néha el is tér az ősi hagyományoktól, a hívek széles rétege változatlanul a régi igazságokat ápolja. Viszont a *kritikai szellemet* az egyház nem nyomja el, sőt ezt az igazi építés érdekében egyenesen megköveteli. Ezért van az, hogy minden biblikus, hitvallásos ébredés, kegyességi mozgalom itt hamarabb meghódítja a lelkeket, mint az ország más területén. Kifelé pedig az erdélyi lélek mások *komoly* hitét megbecsüli, mert tudja, hogy

⁵ Mi a magyar? Budapest, 1939. 520-529. 1.

ez milyen drága ajándéka Is'ennek. A közös érték tudatában igyekeznek mások előtt is bizonyosságot tenni meggyőződéséről. Ez az itteni egyházak lelki missziójának alapja. A kölcsönös megbecsülés tehát nem álló, megmerevedett helyzetet jelent, hanem a *korrekt eszközökkel dolgozó misszió lehetőségét is. Amelyik egyház lemond erről s nem használja ki a fellendülésére kedvező helyzetet, hanem a tétlen türelem szószólója lesz, az lemarad a többiek mellől a titokban folyó versenyben és megdöbbentő veszteségeket szenved! A nagy nyilvánosság előtt vallott őszinte megértés és a lelki fronton soha meg nem szűnő harc az igazi erdélyi lélek egyik legfőbb vonása.*

Témánknak megfelelően vessünk egy pillantást az egyes egyházaknak egymásra való hatására, együttműködésére. Ismeretes, hogy a XVII. század közepén a négy bevett egyháznak, sőt ide számíthatjuk az egyesült román egyházat is, alkotmánya, *szervezete* egymáshoz feltűnő hasonlóságot mutat. A vezető hatóságok, fegyelmi rend, építő tevékenység, iskolai és irodalmi élet számtalan közös vonást tartalmaznak. A fejedelmi korszak letűnése után az egység politikai téren még mindig fennáll. A Habsburg uralom alatt sínté kényszerű számfműveletekkel dolgozzák ki az állami hivatalnokok alkalmazásának, kormányzó testületek összeállításának rendszerét a négy felekezet számaránya alapján. Ma pedig ismét egyik legfőbb követelésünk az, hogy *mindegyik egyház az állami és szabad szervezkedéseknél szóhoz jusson.* A román impérium alatt egy *felekezetközi bizottság* tárgyalta és védte egyházi és iskolai érdekeinket s ma az elszakított Dél Erdély magyarjainak ismét ez az összefogás egyik legnagyobb erőssége. A testvéri szövetkezés célja nemcsak az itteni nemzeti élet védelme, hanem az *egyházi élet fejlesztése* is. Ezelőtt körülbelül nyolc évvel Maroshévízen az ottani református, római katolikus és román papok egy közös lelkészegyesületet alkottak a hitetlen kommunizmus és szekták elleni védekezés céljából. Első gyűlésükön mindjárt megállapodtak abban, hogy a Bibliát alaposabban fogják felhasználni, mint eddig. Mi ez, ha nem a reformáció által elmélyített, erdélyi szellem hatása az összes felekezetekre? Az itteni protestantizmus sokkal történetibb, hagyománytisztelőbb, szertartásosabb, művészetkedvelőbb, mint nyugati testvérei. Viszont az itteni katolicizmus lelkibb, bensőségesebb, nemzeibb, mint bárhol. Geleji Katona István elődjait a nagy középkori egyházi atyák közt keli keresni. Majláth püspök lelkigondozását csak a legbuzgóbb protestáns papokéhoz lehet hasonlítani. Román papok és kisebb felekezetek prédikátorai szívesen használják fel igehirdetésünket. A száz papoktól pedig mindenik felekezet pásztora megtanulja a népi összetartás kötelességét. A kölcsönhatás tehát évszázadok óta állandóan tart. Csak akkor komorul el az igazi erdélyi ember arca, mikor ezt a természetes folyamatot valaki durva kézzel megzavarja. *Az erőszakos térítés és elnemzetietlenítés nincs meg az ő szótára-*

ban. Az ilyen, tömegnépből és tömeggyházból idevetődött import-cikkeket visszatartja !

Összegezzük most már az elmondottakat. Erdély szellemének az alapja részint természeti (geográfiai), részint történeti (néprazi), részint szellemi természetű. Az utóbbi főként a nyugati kereszténységben s éppen ennek protestáns alakjában foglalja össze és határozza meg az eddigi vonásokat: az önellátásra törekvő életrevalóságot, redlis életszemléletet, a nemzeti és egyházi élet típusainak s az egyes embereknek megbecsülését. Az atom Erdély, mint külön országrész s benne a homo transsylvanicus kibékíti önmagában a mindenségnek egymás ellen feszülő erőit. Ha ez a heroikus törekvés némelykor nem sikerül, ott van a menedék: a hit, a reménység világa, vagy a játsszi humor és a művészet. A nagy költő szava „ahogy lehet”, itt nem megalkuvást, hanem új távlatokba, magasabb régiókba való emelkedést jelent.

Manapság különben a legégetőbb kérdés ez: *fennmaradhat e továbbra is e szellem sugárzó ereje a tekintély államrendszerek előretörésének korszakában?* Időszerű e még mindig a kiteljesedő magyar élet lendületében erdélyiségről beszélni?

A konjunktúra lovagok, a mindenáron felfelé törekvő egyének és közösségek természetesen azt felelik erre, hogy: *nem!* Ezek eddig is csak színleg voltak erdélyiek s most levette a hozzájuk nem illő, külső ruházatot, legázolva az isteni és emberi törvényeket, tülekednek a hatalom felé. Talál rájuk az írás ítélete: Bizony mondom néktek, elvették jutalmukat! Mások, az érzékeny költői lelkek bizonyos rezignációval intenek búcsút ennek a drága, jótékony szellemnek, mely annyiszor emelte fel lelküket s aranyozta be csodás színekkel műalkotásaikat. Nemrég egy nagyváradi író öntötte ki keserűségét afölött, hogy „az erdélyi kagyló kínban fogant gyöngyei boldog beteljesedésük után szét-peregnek”. Ezekkel a hittagadó és borúlátó hangokkal szemben maga Szekfű állapítja meg a historikus tárgyilagosságával, hogy az erdélyi szellem ma is megvan. Csak, mint annyiszor a történelem folyamán, változáson megy át, „az önségély és a kénytelenségből alulról felépített demokratikus közösség helyett az újonnan mutatkozó, autoritatív erőkhöz iparkodik igazodni”. Egyúttal alkalmat vesz arra, hogy a nagy református fejedelmek antiliberalis magatartásával s a XVIII. századbeli róm. kath. reakcióval illusztrálja az itteni szellem kiszámíthatatlan, „tündéries” változásait.

E sorokból megnyugvással vehetjük tudomásul azt, hogy az erdélyi szellem eltűnéséről, felszámolásáról egyáltalán nem beszélhetünk. Olyan örök érték ez, amit maga a történetet irányító Gondviselés állított bele életünk sodrába s ami mindig *menedékünk és útmutatónk* marad. Amíg országrészünk földrajzi helyzete, népi és vallási összetétele fennáll, addig ez a szellem fennmarad és élni fog. A nyugati, újabbban az anyaországi kultúra áldott ha-

tásai tisztítólag és erősítőleg hatnak reánk, de ennek elfajulásai, mint annyiszor a letűnt századokban, megtörnek és szélporladnak a határbérczek falán. Másfelől biztosíthatunk minden sötétlátású költőt és tárgyilagosságra törekvő tudóst, hogy az itteni önsegély és demokratikus összefogás nem új keletű. Olyan régi, mint ez a föld s olyan állandó életirány, amin semmiféle külső politikai döntés nem változtat. Ami pedig az autcritatív erőkhöz való igazodást illeti, azt sem a mai divatos diktatúráktól akarjuk megtanulni, hanem azoktól az erős kezű kormányzóktól és politikusoktól, egyházi férfiaktól, akik a szellem és a törvény erejével, örök tekintélyével érvényesítették Isten nevelő akaratát ezen a földön. Ok nem voltak sem liberálisok, sem autokraták, hanem az Úr méltányosságot, igazságot osztó eszközei, rettenhetetlen hősei a politikailag, társadalmilag és vallásilag sokszor széthúzó néptömegek felett.

Nagy Géza.

A tanító az egyházban és az iskolában.

II. És a tanító az iskolában ?

Rossz cigány vagyok, csak egy nótát játszom mindig: „Szükség nektek újjászületetek !”

Sok szép dolgot lehetne itt is elmondani, hogy milyen legyen a tanító az iskolában, csak félek, odakerekednénk, ahova el-eljutott néhai b. e. pedagógiai tanárunk, amikor egyik órán azt monda, hogy a tanító menjen vadászni, lőjje meg a nyulat, tömje ki s így gyarapítsa az iskola szertárát. Nemsokára így intett: a tanító ne menjen vadászni, erre nincs ideje, hanem dolgozzék, stb. Ugyebár egyik kizárja a másikat? Menjek vagy ne menjek vadászni? Így lennék a sok jó intelmekkel is. Pl. Menj az emberek közé, de — őrizd meg a tekintélyedet, vagy: szigorú légy, de — szeretőszfvű, vagy fordítva. Ne merüljünk el azért a jótanácsok útvesztőjébe, módszertani, neveléstani oktatásokba, hanem fordítsuk szemeinket az „egy szükséges” dologra: Krisztusra. Akkor az útvesztőből kijutunk, magas helyre állunk s világosan látjuk az utat. „A te szemeid előre nézzenek és szemöldökeid egyenest magad elé irányuljanak.” Ha mi mereven nézzük a bethlehemi csillagot, ha hitttel fordulunk a kereszt u á n, a ránk függesztett gyermeki szemek is — csupa kíváncsiságból is — szintén arra néznek, hadd lássák, mi ott a néznivaló. S ha elindulunk arrafelé, mintegy lenyűgözve, a Szent Lélek hipnotikus szuggeszciója alatt, utat nyit a gyermek-sereg 8 — jön velünk. Csak *mi* tudjunk elindulni. Csak szemünket ne bántsa a csillag fénye, s el ne fáradjon az erős, folytonos, egy életen át tartó nézésben. De hát ott van az Ige harmata, az ima törülközője. Használjuk! „Szükség nektek...!”

Testvéreim! Isten országának tagja lenni nagy dolog, hiszen „feladatát nagyra szabták”: mindent Istennek kell adnia. S mintha ez nem volna elég, túlsúlyként jön a tanító igehirdetése. Még hozzá kiknek hirdeti? Isten kincseinek, a gyermekeknek, Isten országa örököseinek s így testvéreinek; de úgy, hogy Isten neve meg ne csúfoltassák bennük! Minden beiratkozásnál érezzük, hogy oltárhoz jönnek a gyermekek, hogy „mint jó illat füstölgése” szálljon fel szentségük az égbe. S mi — tanítók — vagyunk az oltár őrizői, akik tápláljuk az örök tüzet, hogy soha le ne landjon, hanem égre szálljon a Teremtő dicsőségére. Jaj, de hátha

méltatlan az oltár őrizője!? Milyen szentségtörés a kezébe adni Isten remekét! Próbálja meg mindenki magát, mielőtt ígét hirdetne, mintha úrvacsorához készülne! Ha tudjuk, hogy a gyermek is Isten gyermeke, tehát testvérem, mert az Atyáé vagyunk, akkor az iskolának ama célkitűzésében: — erkölcsös jellemeket nevelni — új meglátást, új fogalmat találunk. Így megláthatjuk tisztán, hogy a tanítás és minden felelős ténykedésünk az osztályban, udvaron, akár az iskolán kívül, akár egész életünk, — magánéletünk is — mind csak eszközök a nevelésre. A világon minden, de különösen az ember — Isten dicsőségére van.

Tudjuk a nagy axiómát: sokat kell tudni, hogy a sokból kerekded, kisebb egészet adhassunk. Így a keresztyén nevelésnél is: nekünk nevelőknek kell keresztyén hittel bírunk, hogy keresztyén lelkeket nevelhessünk. Hogyan lehetne a gyermekekből imádkozó lélek, ha *mi* nem vagyunk azok? Hogyan lehet valami súlya szavunknak, ha *mi* nem élünk példás életet?

Hogy az ima az iskolákban mit jelent, az a mondottak után nem kérdés. Sőt a mindennapos 10–15 perces áhitat is „megéri” a ráfordított időt. (Ezt a negyedórát így képzelem el: 1. Ének. 2. Tízparancsolat. 3. Ige, — párszavas magyarázat. 4. Mi Atyánk. 5. Hiszekegy. 6. Ima, — rövid, előmondással. 7. Ének.) S ha ezt a többtanítós iskoláknál kihangsúlyozzuk azzal, hogy hétfőn és szombaton együtt tartjuk, (préces) nagy jót cselekedtünk. De — hangozhatik az Ige minden nap, felelhetünk Isten szavára diadalmas hitvallásunkkal, — bizony — „zengő érc” maradtunk a gyermekkel együtt, ha *mi* nem hiszünk 100 százalékgig, ha csak az iskola számára vagyunk keresztyének. Ez a kétféle keresztyénség öl meg különben minket is. Keresztyének vagyunk „a magunk szűk, de biztos korlátai között.” Szeretnénk ötven százalékra kiegészíteni Krisztussal: „némely parancsát elfogadni, némelyiket nem.” Künn elfogadni, Urunknak vallani, küszöbeinken belül szabadnak lenni Tőle. Mi köze a gyermeknek s a világnak ahhoz, hogy én otthon, baráti körben ne mulathassak oly „sikamlós eseteken, amelyeket az iskolában perhorreszkálnom kell?” Nem elég, ha a gyermek előtt, mint „az erkölcs koszorúzott bajnoka” lépek fel, még akkor is parancsolni akar Krisztus, amikor lelkiismeretesen eltávolítottam a gyermekeket? Más az iskola, a templom, a piac, az otthon. „A templom: a kegyesség helye, a piac: az üzlet, a verseny tere. A nyilvános életem olyan, mintha a templomban lennék. A magánéletem rosszabb, mintha a piacon volnék. Az ilyen kétféle keresztyénséggel bíró ember fél a nyilvánosságtól, míg otthon szabadnak érzi magát. Féli „Pedig a félelem mindig azt jelenti, hogy nincs elég szeretet bennünk.”

Csodálatos „anyag” a szeretet. Kérzik a tanító lelkéből akkor is, ha korhol. Épp így a hit is. Hit nélküli ima: frott malaszt a gyermek számára is. *Magunk* megújulása, *magunk* hite, *magunk* nevelése az első, hogy átadhassunk gyermekeinknek. Másképp csak olyan átadás lesz, mint mikor valamely város vagy templom kulcsát

adják át: szimbolikus átadás. A gyermek szimbolice átveszi a kulcsot és — zsebvágja. Milyen más az, ha a tüzet, az égi szent tüzet, lehelem át a szentségtől átforrósodott lelkemből; ha a gyermek kiérezheti, hogy vele együtt én is nyomorultul vergődöm ugyan a bűn hálójában, de oda igyekszem, — vele együtt — aki kiszabadít e hálóból s aki megtart, bármily nehéz a harc. Milyen más az, ha velem együtt láthatják, hogy „nem boldogságra, hanem tökéletességre kell nevelődnünk: olyan lelki szabadságra és életre, amelynek egészen mindegy, hogy élete milyen külső körülmények között folyik le.”

Az azonban ez az igazság bármely tantárgy tanításánál, feddésnél, dicsérésnél, egyszóval bármily nevelői munkánál.

Ha előttünk a nagy cél: keresztyén jellemeket nevelni Istennek, akkor minden szót, tettet, pillantást ez hat át s ha a gyermek nem is látná a célt magát, de kéri, hogy itt lennie kell valaminek. Meglátja a dicsfényt tanítója arcán s ez lesz — a tisztelet. Isten lelkének tisztelete. Mert a gyermek csak akkor tisztelhet minket, ha látja, hogy mi is tisztelünk valakit; valakit, aki nagyobb, akitől függünk. Tehát nem a mi akaratunk érvényesül, hanem Istené diadalmaskodik. „Minden más akarat önzésre, gyűlöletre vezet, csak az ő akarata: szeretet.” Ezt az akaratot teljesíteni nem iga, nem teher, hanem gyönyörűség, szabadság.

Nemde nagy dolog annyi lélek gondját felvenni, hogy majd *mi* hogyan fogjuk nevelni. Testvéreim! Ne *mi* neveljünk, engedjük Isten lelkét dolgozni. Így is nagy a felelősség: Isten akarata közvetítőjének lenni. Hát még ha *mi* akarnánk I

Nem *mi* nevelünk! Nincsenek *ártatlan* gyermekek. Nem kell bekötni szemüket a szeretet kendőjével, hogy „rózsaszínű ködben lépegessenek előre az arany középuton, nehogy megtudják a bűnnek létezését is.” Nem kell az ideáлизmusból iskolai frázist csinálni. „A szülők gyermekeiket okvetlenül idealistákká akarják nevelni.” Különösképpen az iskolától kívánják az ideáлизmusba való nevelést: „ne tudja meg a gyermek, hogy az életben nehézségek is vannak. Amikor azonban vége az iskolának, vége az ideáлизmusnak is. Akkor jöhet az élet: a harc, a gyönyör. Így aztán iskoláink akaratlanul is hazugságra, képmutatásra nevelnek.”

„Szükség nektek...!” S akkor nem válik kétfelé az ideáлизmus és az élet, hanem lesz igazi, gyermekies öröm kicsinyben és nagyban.

Az újjászületéssel pedig sietni kell, mert Krisztus nem fogad el csak olyan cselekedetet, ami teli lélekből jön; azaz: amíg lelkünk nincs tele, addig nem szabad cselekednünk. „Ha pedig üres vagy, ne cselekedj, hanem — táplálkozz!” Táplálkozz az élet kenyeréből és forrásából, amíg „kicsordul belőled a cselekvés.”

„Ami nem hitből van, az bűn.” (Pál). „Nálam nélkül semmit sem cselekedhettek.” (János 15:8.)

Ha cselekedeteink Belőle buggyannak ki, akkor jöhet a mindennapi ima, Ige, gyermekprédikáció, vallástanítás, vasárnapi iskola,

bibliakor s minden nevelői munka. „Valaki egy gyermek gondját felveszi az én nevemben, nekem veszi fel gondomat.” Akkor hívhatjuk a gyermekeket: „Jöjjetek ide fiaim és hallgassatok engemet, az Úrnak félelmére tanítlak titeket.” (Zsolt. 34:14) Akkor megindulhat a harc az imátlanság, káromkodás, lopás, kapzsiság, kegyetlenség, kevélység, a nyelv, stb. ellen. A *bűn* ellen. Csak Krisztussal lehet öntudatos harcot vívni a bűn ellen, ő pedig mindenki által követhető, Ő méri be az embert, — mivel „az ember nem lehet mértéke önmagának” — „Ő méri be Isten országába.”

Legyünk eljegyzett harcosai Isten országának. Ott mind „egyformán nagyok vagyunk: király, pap, tanító, földműves. Ott lehetünk nagyok mind, mert Isten országának nincs mértéke: — végtelen. Oda mindenki nagynak fér el.”

„Szükség nektek újjászületnetek!”

„Kérjete és megadatik!” Imádkozzatok, hogy Isten legyen Úr életetek felett. Jelentse ki magát nektek. Ma vagy holnap, csapásokkal vagy anélkül. Csak jöjjön! S minél tökéletesebben tegyen magáévá!

Imádkozzunk! Nem csak gyermeknek való az ima! S ha úgy gondolnátok is! Legyetek gyermekek!... Olyan jó gyermeknek lenni!... Isten gyermekének! ót Atyánknak tudni!... S imádkozni Mi Atyánk!

Tésy Sándor.

Gyakorlati tanítások.

A 103. káté kérdés tanítása. 103. kérdés: Mit parancsol Isten a negyedik parancsolatban?

Felelet: Először azt, hogy az igehirdetés és az iskolák fenntartassanak és én különösen ünnepnapokon Isten gyülekezetébe szorgalmasan eljárjak, Isten ígétét tanuljam, a szent sákrámentumokkal éljek, az Urat a szentek közösségében segítségül hívjam és Krisztus szerint adakozzam, Továbbá, hogy a gonosz cselekedeteimmel felhagyjak, engedvén, hogy az Ur elvégezze bennem Szentlelke által a maga munkáját és így az örökkévaló ünnepet már e földi életben elkezdjem.

Hangulatkeltés. Amikor ma az iskolába igyekeztem egy kedves kis gyermekcsoporttal találkoztam. A kis csapat élénk és vidám volt. En is hozzájuk szegődtem és beszélgetni kezdtem velük. Eleinte nehezen indult meg a beszélgetés, úgy tűnt fel nekem, mintha félénkek lettek volna, de azután egy kis idő múlva alig tudtam én elhallgattatni a nebulókat. Mindenről szó esett a beszélgetések alatt. Többek között arról is, hogy ki hol volt vasárnap. Az egyik otthon volt, s másik játszott, a harmadik csavargott, a negyedik dolgozott. Már szinte elszomorodtam, hogy ilyen református gyermekeink vannak, amikor megszólal egy kicsi a sok közül és azt mondja, hogy ő templomban volt és a testvére pedig a vasárnapi iskolában.

Ezt már szeretem — mondtam én. Aztán ki küldött téged oda? Apám parancsolta — felelte. Vájjon csak édes apád parancsolja ezt? Erre a kérdésemre hallgatott az én templomba járó gyermekem. Nem tudott feleletet adni. Csak azt parancsolta apád? Hallgatás volt a felelet.

Áthajtás. Tudom köztetek is van olyan, aki nem tudna megfelelni, éppen azért

Célkitűzés: máma arról fogunk tanulni, hogy ki ad nekünk parancsot a templomba járásra és még az ezzel kapcsolatos kötelességekre.

Tárgyalás. Ki tudja elmondani közületek a negyedik parancsot? Mondd el Pista! És most hallgassátok meg, hogy milyen szépen és egyszerűen magyarázza ezt meg nekünk a Heidelbergi Káté 103. kérdés felelete. (Fennhangon és értelmesen felolvasom t) Most már vizsgálgassuk meg, bontsuk részire ezt az egészet. (A tanító ossza be a következő egységekre):

I.

1. Először azt, hogy az igehirdetés és az iskolák fenntartassanak."

Mit kell nekünk fenntartani? Mi az az igehirdetés? Hol történik az igehirdetés? Mit kell tehát ápolni, gondozni, fenntartani? A kicsik számára hol van igehirdetés? Tehát ki parancsolja, hogy legyen templomunk és iskolánk?

2. "és én különösen ünnepnapokon Isten gyülekezetébe szorgalmasan eljárjak" Mit jelent ez? Hova járj te szorgalmasan? Mikor? Csak ünnepnapon kell menni a templomba? A parancs úgy szól, hogy minden nap, mert az igazi református embernek minden nap ünnepet jelent. Minden nap ünnepet igyekszik úgy a saját, mint az embertársának szívébe varázsolni. Mit jelent az, hogy szorgalmasan kell járni? Te szorgalmasan jársz?

3. „Isten, igéjét tanuljam.” Hol van az Isten igéje megírva? Mit kell tehát tanulnod? Hogyan lehet tanulni? Tehát nemcsak hallgatni kell, hanem olvasni is az Isten igéjét. Olvasni minél gyakrabban a Bibliát, mert ez az Isten parancsa.

4. „A szent Sákramentumokkal éljek” — ezt mondja a továbbiak során a kérdésünk Te meg vagy-e kereszttelve? Mikor és ki keresztelt meg? Ez az egyik sákramentum. Tehát te már ezzel éltél.

Voltál e már nagy ünnepen a templomban? Mit szoktak ilyenkor a nagyok csinálni? Az Úrvacsora a másik Sákramentum. Te azzal mikor fogsz élni? Hány éves korodban konfirmálsz? Várod azt az időt? Látod, már előre halad a parancsot, hogy minden alkalommal végy Úrvacsorát!

5. „Az Urat a szentek közösségében segítségül hívjam.” Kit kell hívni segítségül? Mikor és hogy? Emlékezzetek csak vissza, minden istentisztelet alkalmával imádkoztuk is: „Megjelentünk itt, az angyalok és idvezült lelkek társaságában” A szentek közössége tehát nemcsak az istentiszteleten látható gyülekezet, hanem azoknak az előre elköltözötték megszámlálhatatlan sokasága, akiket mi az imában „idvezült lelkeknek” mondunk. Más szóval a látható és láthatatlan anyaszentegyház kebelében kell hívni segítségül az Urat. Ezt szokták is csinálni különösen azok, akik nagy betegek és kétségbeesetten hánykolódnak ágyukon. Azonban ezt máskor is meg kell tenni és azért van, hogy az imádságot hangosan mondjuk együtt a gyülekezettel úgy, ahogy az Ur parancsolja.

6. „Krisztus szerint adakozzam” — így szól a következő parancs. Mit adott Krisztus nekem és neked és mindenkinek? Mit adott a vaknak, a süketnek? Mit a bénának? Mit az egész világnak? Saját magát oda adta.

Tőlünk ezt nem kéri az Ur, csak azt, hogy adakozzunk 1 Adakozást kér abból, ami nem is a miénk, hanem az Istené és csupán e földön való gazdálkodás végett bízza reánk, hogy azzal sáfárkodjunk (gazdálkodjunk). Ki adja a földművesnek a gabonát, az iparosnak ki rendeli ki a pénzt, a tisztviselőnek az állása után járó fizetést?

Azért adja és rendeli ki ezt, hogy megtartsuk magunknak? Van-e valaki a világon, aki elvihet e földi vagyonából valamit is magával a sírba?

Krisztus szerint kell nekünk adakozni úgy hogy abban az Úrnak gyönyörűsége legyen. És amint Krisztus oda adta önmagát mi érettünk, nekünk is készen kell lennünk bármely pillanatban arra, hogy miként a mi eleink közül sokan feláldozák magukat a Krisztusért, a hazáért mi is készek legyünk erre.

Elég példa van máma arra, a Krisztus szerinti adakozásra, ha a most dúló világháborúra gondolunk.

II.

Lássuk tovább a parancsot. Ebben a második részben így szól az intő szó: „a gonosz cselekedeteimmel felhagyjak, engedvén, hogy az Ur végezze el bennem a Szentlelke által a maga munkáját. Éppen az ellen tilt az Isten, amit te tenni szoktál. Hadd el már a rosszat, a hamisságot, az engedetlenséget stb. stb., a bűnt és engedd már meg az Úrnak, hogy az ő szent Lelke által formáljon át, tegyen újjá téged. Nem kívánja csak azt tőled, hogy add át magad neki és a Szentléleknek adj helyet a te felzaklatott lelkedben. Semmi munkát nem kér tőled, hanem parancsol. Ennek a parancsnak pedig maradék nélkül mindenkinek engedelmeskedni kell!

Ha pedig mindezeket a nehéznekn látszó könnyű parancsokat az Úr akaratára szerint végrehajtjuk, mert végre kell hajtani, ott van a következőkben az ajándék,

„és így az örökkévaló ünnepet, boldogságot, megelégedést, jólétet, örömet nyerünk, mégpedig azt, amelyre vágyunk és amelyet hiszünk”. Olyan boldogok leszünk, amelyet fül nem hallott, szem nem látott.

Befejezés. Elolvastatjuk a legjobban olvasóval az egész káté kérdés-feleletét, majd másokkal is végigolvastatjuk, közben ismétlő kérdéseket teszünk fel. — Ének: 3. ének. (Örül mi szívünk.)

A kétjegyű és kettős kétjegyű mássalhangzók helyes írása.

(Helyesírási óra.)

Feltevés. Az előző helyesírási órákon a rövid és hosszú magánhangzók és az egyjegyű hosszú mássalhangzók írását gyakoroltuk.

Előkészítés. Mondjátok ki magatokban ezt a szót: *fejfel*. Hány j-vel kell leírni? Írjátok le ezt a szót előbb egybe, majd szótagolva! (Ugyanígy leiratok még néhány szót. Pl. menni, enni, hallom, ennek, annak, erre, arra stb)

Hány jeggyel írjuk le a v, b, t, s, mássalhangzókat? Vannak olyan mássalhangzók is, amelyeket két jeggyel írunk le? Ezeket kétjegyű mássalhangzóknak nevezzük. Hogy nevezzük? Melyek azok? (Elmondhatjuk). Írjuk le!

Célkitűzés. Ma ilyen szavakat fogunk kimondani, megfigyelni, leírni! Mit fogunk ma tenni?

Tárgyalás.

Rövid és hosszú kétjegyű mássalhangzós szavak íratása. (Hogy gyermekeink a rövid és hosszú kétjegyű mássalhangzós szavak kimondását és írását összehasonlíthassák, és ezzel a hosszúság észrevése lelkükben minél biztosabb legyen, előbb olyan szavakat mondok, mondatok és iratok le, amelyben a kétjegyű mássalhangzó röviden, majd meg olyat, amelyben hosszban hangzik. Az utóbbit mondatban elhelyezve is leiratom. Hogy a gyermekek lelkében bizonyos rendszer alakuljon ki, a sor elejére a rövid és hosszú kétjegyű mássalhangzót leiratom.

cs. ccs. Jancsi hangosan, ti pedig magatokban mondjátok ki ezt a szót: kalács Szeretted? Mikor szokta édesanyád sütni? Ünnepen. (Miből? Milyen lisztből?) Kettős mássalhangzók! Ebben a szóban, hogy kalács, röviden, vagy hosszban hangzik a cs hang? Írjátok le! Most ezt mondd ki: Anna jól lakott kaláccsal! Ebben a szóban, hogy kaláccsal, is annyi ideig mondjuk a cs hangot, mint az előbb? Nem bizony, hanem hosszasan hallatszik és ezért ezt másképp kell leírni. Így ni! Megmutatom. (A figyelmet hívjuk fel arra, hogy nem kell duplán í ni csak az első mássalhangzót és csak, megszakítás vagy szótagoláskor írjuk le kétszer a kettős mássalhangzót!) Új szó és mondat! Ez a rács vasból van. A kerítés ráccsal van körülvéve. Sokszor a tanáccsal többet érünk, mint a kaláccsal! stb.

Ugyanilyen módon iratom le, mondatom el a következő szavakat és mondatokat:

gy, ggy: Apám ügyel arra, hogy az ügyel-bajjal felépített háza épségben maradjon. (Kitérek itt az ügyel-bajjal, ide-oda, erre-arra, itt-ott stb. szavak helyes írására is!) ny, nny: Édesanyám is volt nékem! Könnyű a becsületes embernek!

Értelmezése! Könnyes a szemed! Asszonnyal mosatunk.

ly, ily: Gólya; gólya, gilice, mitől piros a láb? Az éjjel egy királlyal álmodtam. Sok ház zsindeleyel van fedve. Pehellyel van a párnánk tömve és nem kövel.

sz, ssz: Egy asszony találkozott a könnyes szemű leánnyal, aki a hosszú úton egy pásztorral együtt a bárányokat terelgette. Az éles kasza össze-vissza vágja az esztelen ember kezében a búzakalással ékes szántót.

f, fy: Az atya azt beszéli el az atyafiának, hogy parittyával ölte meg Dávid Góliátot. A hattyú vagy pelikán nem mindegy. A hétpettyes katicabogár szép, A kutya nem kotyog. A szomjas embernek egy korty víz meg se kottyan. Suttymban ne menj a kamarába! Miért?

zs, zzs: A rizs jó étel. A rozs is az. De nem mindegy, hogy rizzsel, vagy rozssal eszem a káposztát. A darázs csip. Éppen ezért nem tanácsos játszani darázzsal. A fatörzsszel megrakott szekér nehéz.

Olvassuk el ezeket a mondatokat még egyszer figyelmesen. (Készítsük a gyermeket a szavak tisztán való kiejtésére és szóképeinek megerősítésére.)

A kétjegyű hosszú mássalhangzós szavak elválasztása. Sokszor vagyunk írás közben úgy, hogy a sor végén olyan szavakat is el kell választani, melyekben a kétjegyű hosszú mássalhangzó kettőzve van. (A gyermekek az elválasztás módját már ismerik s mert azzal írás közben olykor-olykor találkoztak, a tanításnak ez a mozzanata tehát ennek az ismeretnek gyakorlás útján történő mélyítését fogja szolgálni) Mivel lakott jól Anna? Melyik szóban hosszú a kétjegyű mássalhangzó? Bontsd szótagokra ezt a szót. Hogyan lehet elválasztani? Írjuk le, mondjuk ki.

Ugyanígyen módon bontatom szótagokra s választatom el a többi szavakat is.

Begyakorlás; Másolás esetleg tollbamondás. Kiloccsant a víz, egy pár csepp a ruhámra fröccsent. Van egy kosár meggyem. Megegyem? A bagoly bagollyal ritkán verekedik. Nyáron sok asszony asszonnyal, leány leánnyal együtt arat. Összegagyog tarkát-barkát, kiterjeszti szárnyát, farkát. Van nekem egy kendermagos pettyegetett tyúkom. Rozsal etetik a kis malacot

Szógyűjtés az eltanult olvasmányokból.

Kovács Lajos.

Vasárnapi iskola.

Vezetőképzés.

A vasárnapi iskolai munka, mint sajátos módszerű igehirdetés, a legjobb akarat mellett sem végezhető egy gyülekezetben sem csak a lelkipásztor, vagy csak a tanítók által, mivel annak lehetőleg egy, ugyanazon időben, több csoportban kell folynia, de ezen felül még az is föltétlen szükséges, hogy tartalékban minden csoportnál ott legyen a kisegítő vezető is. Ezért, bár legyen akár mennyi kifogása valakinek a laikus vezetők beállítása és munkája tekintetében, mely kellőleg sohasem indokolt, ki kell mondanunk, hogy a laikus vasárnapi iskolai vezetők beállítása elengedhetetlen!

Mielőtt tovább mennénk, szögezzük le, hogy itt nem tanítóról, hanem vezetőkről van szó. Ez egyfelől azt jelenti, hogy nem becsüljük le a tanítóképzést és a tanítói szakfelkészültséget akkor, midőn azt akarjuk, hogy évek hosszú során iskolába nem járt, képesítő vizsgálatot nem tett egyének foglalkozzanak a gyermekekkel, mert az nyilvánvaló, hogy ilyen tekintetben a laikus vezetők, a legtöbb esetben nem állhatnak meg a szakképzettek mellett; de másfelől jelenti azt is, hogy a világon a legegyszerűbb és a legtermészetesebb dolognak, az evangéliumnak ismerete, szeretete, az annak való engedelmesség és azt az örömhírt boldogan és lelkesedéssel tovább vinni akaró buzgóságos lelkület, tetézetten azzal, hogy az Úr akarata és segítő Lelke itt a főtenyező, képesít egyéneket arra, hogy 15—20 gyereket kézenfogva vezessenek az Úr Jézushoz.

A laikus vezetők beállításánál *első teendők*, kérni az aratásnak Urát, hogy küldjön munkásokat az Ő aratásába. Ez azt jelenti a gyakorlatban, hogy komoly felelősségünk tudatában, imádságok között szétnézünk, lehetőleg a már vasárnapi iskolában járt felnőtt tagjai között gyülekezetünknek s kiszemeljük azokat, akik tételtünk szerint alkalmasak volnának a vasárnapi iskolai munka továbbvitelére. Ezeket összegyűjtve elbeszélgetünk velük a dolgokról néhányszor, meglátjuk hajlandóságukat, megismerjük arravalóságukat. Ha alkalmasoknak és hajlandóknak is mutatkoznak, ez már azt is jeleníti, hogy az Úr is akarja munkábaállításukat. Tanulni-valókkal látjuk el őket a Bibliából, énekeskönyvből.

A *második teendők* az, hogy munkabavonulásukról kellő módon tájékoztatjuk az illetékes köröket, a gyülekezet tényezőit. Első sorban megfelelő légkör teremtése után, az ifjúsági bibliakörben mondjuk el a szükséglet és tényállást, hogy lássák és mérhessék fel mások is a hívást és a kötelezettséget. De bejelentjük és megbeszéljük ezt a dolgot úgy a nő, mint a férfiszövetségben és a legilletékesebb testületben a *presbitériumban* is, hogy akiknek itt ezzel kapcsolatban mondanivalójuk van, elmondhassák; az ellenérveket meggyőzhessük, vagy az általunk meg nem látott esetleges hibákról és dolgokról Kellő tájékozást nyerhessünk. Ez alkalmakon

komolyan indokolhatjuk beállításuk szükségét s azt is, hogy miért éppen ezeket és nem másokat állítunk a munkába. E megbeszélésekkel sok későbbi bajnak vesszük el az életét.

A laikus vezetők munkábaállításuk előtt, természetesen megfelelő kiképzésben részesítendőek. Kiképzésükről elsősorban helyileg; körzeti konferenciákon; egyházmegyei kisebb, évenkénti kurzusokon; a vasárnapi iskolai Szövetség kerületi vezetőképző tanfolyamain végül az állandó önképzés által történik gondoskodás.

a) A helyi képzés a lelkipásztor és a tanító komoly gondja.

1. Bibliával, énekeskönyvvél, hitvallással, bibliai és tanítási vezérfonalakkal, alkalmas kiadványokkal, traktátusokkal látja el az illetőket.

2 A rendszeresen és gonddal vezetett előkészítőórákra be-hívjuk őket, valamint a vasárnapi iskolai órák hospitálását rendszeresítjük számukra, hol egyre több megbízást kapnak (gyermekek várása, hazakisérése, számbavétel, felügyelet, játék énekvezetés stb.)

3. Egy idő után, ha gondosan előkészült éppen arra a tanításra, mikor a vezető hiányzik előretudottan, helyettesíti a tanításban is.

b) Körzeti konferenciákra küldjük őket.

1. Az alkalmasnak ígérkező vezetőket megismertetjük a hoz-zánk közel dolgozó vezetőkkel. Ez jó, ha úgy történik, hogy ma-gunkhoz hívjuk vendégül a szomszédfalusi vezetőket, kikkel a mi leendő vezetőink nálunk ismerkednek és barátkoznak meg; majd egy-két levélváltás után, vagy meghívásra vezetőink is látogatást tesznek s ismeretséget szereznek, bátorságot vesznek s akkor a megrendezett körü konferenciára menni már nagyobb kedvük lesz, mert nem idegenbe mennek.

2 A körzeti konferenciára otthonról előkészítjük, ismervén annak sorrendjét és költségeit, nehézségeit s megoldjuk e nehézségeket úgy, hogy a vezetőknek ne kelljen ez irányban sokszor legyőzhetetlen akadályok miatt húzódozni és elmaradni; vagy ha egyszerűen el is mentek valahogy, ne vonakodjanak máskor is elmenni

c) Egyházmegyei vezetőkonferenciáink sikere a jó körzeti kon-ferenciáktól függ. Itt különösen az anyagiak terhét kell levenni a vezetők körül már a gyülekezetben. Figyelmünknek a legapróbb rész-letekre is ki kell terjednie (hogy vezetőinknek a 3–4 napra szük-séges minden felszerelése meglegyen, hogy ott miképpen viselked-jenek; valakire, aki nagy szeretettel viseli gondjukat, jó előre bízzuk rá, hogy megérezzék a munkatársak szeretetének a melegét, stb.), ezért ezen előkészület nem órákon, hanem éven át tart.

d) Az egyházkerületi szövetség által évenként rendezendő vasárnapi iskolai vezetőképző 10–14 napos tanfolyamra minden, már a kisegítő munkában résztvevő vezetőinket eljuttatjuk, mielőtt rendszeren munkába állítanók s arra is gondunk van, hogy három-évenként e tanfolyam hallgatását megismételjék. Itt két dolgot kell

döttek. Midőn ezek megvannak, még be nem jött jelentéseket és persely-pénzeket ismét és sürgősen, szépen kérjük.

Mózes András, vas. Isk. szöv. titkár.

1. *Szoktassuk* rendszeres és komoly *adakozásra* *gyermekünket* s ebből *támogassuk* hathatósan a *központi pénztárt*, hogy az elég erős legyen arra, hogy pl. díjmentesen gondoskodjék a vezetők díjtalan ellátásáról, sőt akinek szükséges, útiköltségét is fedezni tudja.

2. Egyik legfontosabb *gondja* kell legyen a *gyülekezetnek*, presbitériumnak, hogy *vezetőiről* mindenképpen *gondoskodjék*. Az *adakozás* egy része, az ünnepélyek *perselypenzének* egy része s az *egyházközség költségvetésének* egyik *komoly tétele* a vezető képzést kell, hogy szolgálja.

e) Végül a komoly és állandó önképzés elengedhetetlen feltétele a vezetővé válásnak és ez az önképzés el sem marad, el sem hanyagolódik, ha a fentiekben már átmentek a vezetők. Itt csak egyetlen dolgot említek: az egyházközség munkásai számára tartott heti bibliaóra ennek a képzésnek egyik hiányozhatatlan pillére.

A vasárnapi iskolai munka gyakorlata.

Isten iránti hálával írjuk le, hogy okt. 31-nov. 3. napjain, két helyen: *Désen és Kolozsváron*, a Theologián, ez utóbbi helyen a kolozsvári és a kalotaszegi egyházmegyék vezetői számára tartottunk *vezetőképző konferenciát*. A dési konferenciáról még nem kaptunk részletes jelentést. A kolozsvári konferencia előadói és tárgyai a következők voltak:

Dr. Imre Lajos: A nevelés a vasárnapi iskolában, 4 óra.

Bakk Péter tanár: Tanítás a vasárnapi iskolában, 3 óra.

Mózes András: A vasárnapi iskola lényege és célja, 2 óra.

Szervezés és*szervezet a vasárnapi iskolában, 1 óra

László Dezső: A gyülekezet és a vasárnapi iskola, másfél óra.

Bíró Mózes: Az előkészítő óra, másfél óra.

Járosti Andorné: A vezető, másfél óra.

Kovács Lajos: Mintatanítás a Lk. 4:1–13. alapján, 1 óra.

Énektanulás a Z. H.-énekből, másfél óra.

Zágony Anna: Nehézségek a vasárnapi iskolai munkában, 1. óra.

A reggeli és estéli áhítatokat (imaórával) tartották: *Kádár Géza, dr. Imre Lajos, Mózes András, Borbáth Dániel, Kovács Géza és Valádi György.*

Részt vettek:

a) *A vidékről*: Gergely János és Gergely Jánosné (Kalotaszentkirály), Mihályi Éva (Kide), Lévy Adél (Magyarláros), Németh Piroska (Zsobok), Sebestyén Adámné (Visa), Köblös Istvánné (Ordögkeresztur).

a) *Kolozsvárról*: 1. *A gyülekezetből*: Kádár Imre, Szentgyörgyi Pálné. Boér Terézia, Károly Rózsi. 2. *A Diakonissza intézetből*: Gizella, Margit, Amália, Jolán testvérek, stb. 3. *Az állami tanítónőképzőből*: Turóczy Sándor, Veszprémi Gizella, Veszprémi Klára, Péter Éva, Monostori Olga. 4. *Az állami tanítónőképzőből*: Angyalosi József. 5. *A Ref. Fia Kollégiumból*: Cseh Zsolt, Szabó László, Cseh Edémér, Simonfi Zoltán, Krátik László. 6. *A Ref. Leánygimnáziumból*: Jankó Irma, Wenczel Ibolya, Kövendi Erzsébet, Koleszar Judit, Czégényi Mária, Koródi Magda, Gub Ibolya, Jancsó Márta, Rákossy Piroska, Danka Aliz, Szöllösi Mária.

A résztvevők közül húszan a Lk. 17; 11-19 alapján gyakorlati tanítást dolgoztak ki. Örvendünk, hogy két, útiköltségének megtérítését igénylő testvérünk kérését Szövetségünk teljesítette. A vezetők életére és munkájára ezúton is Isten áldását kívánjuk!

Örvedéssel vesszük a jelentéseket arról, hogy a *vasárnapi iskolai napot Erdélyszerte* megtartották.

A mai napig jelentést a csekefalvi, koltói; jelentést és *perselypenzt* a várkúdi, szamosújvári, sóváradi és óczfalvi gyülekezetek lelkipásztorai kül-

Gyakorlati tanácsok.

November hó folyamán elintézendők

November hó 30-ig: Nem állami tanítók terménybeni járandóságát az iskolafenntartó kiszolgáltatja.

Az 1907. évi XXVII. t.-c. 7. §-ának I. bekezdése:

„A községi és hitfelekezeti rendes tanítói fizetés egy részének terményekben való kiszolgáltatása csak oly feltétel alatt engedtetik meg, ha ezen terményeket az iskolafenntartó a tanító közbejötté nélkül szedeti be és előre megállapított mennyiségben szolgáltatja a tanítónak, még pedig úgy, hogy az évi utolsó részletet legkésőbb az év november havának végén átadja.”

Vasúti félári jegy váltására jogosító arcképes igazolványok érvényesítése rendszerint november második felében kezdődik. A szükséges tudnivalókat és a pontos határidőket évenként ilyenkor közlik a Hivatalos Közlönyben.

December 15-ig elintézendők:

December hó 6-án: Magyarország Kormányzójának nevenapja alkalmából iskolai szünet tartandó s a nemzeti zászló az iskola épületére kitűzendő. (162.061/1922. VI. számú VKM. rendelet, valamint a 73.647/1934. számú VKM. rendelet.)

Közli: *Kovács Lajos.*

Helyreigazítás. Az Út 1941. évi 9. számának 241. lapja felülről 16-ile sorában .statisztikaitag* helyett .statikailag* olvasandó.

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS. Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kolozsvár, Hitler-tér 13. Református Theologia.
Jordáky-nyomda, Kolozsvár, Hitler-tér 13. Felelős vezető: jordáky Lajos

Legújabb

kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély” Irrattarjesztésében

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szélé tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor, ára 2.— P.

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rabold Gusztáv. A Synoptikus evangéliumokról szóló Kálvin-Kommentár II. kötete. Ára 6— P. — Kapható még: Kommentár a Synoptikusokhoz, I. kötet. II. kiadás, ára 6 50 P. Előkészületben a III. kötet. (6 P.)*

Juhász István: A ref or m a c i ó az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

W. Lüthi—Nagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2.— P.

Horváth Jenő: Az egyház világmissziója. „Élő Könyvek” 30. sz. —.40 P.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása. 170 oldal. Ára 6 — P.

IKE-Jelvény, három színben zománcozva, az IKE-központ hivatalos kiadványa (csak 10-nél több példány rendelhető), ára darabonként —.50 P.

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként — 10 P

Dr. Sebestyén Jenő: Mi a j e g y e s s é g ?
ára 10 fillér.

Dr. Kiss Ferenc: Hogyan készüljünk a házasságra? ára 10 fillér.

Zengjen Hálaének. IX-ik, legújabb kiadás, ára 40 fillér.

A mi dalaink. VI-ik, legújabb kiadás, ára 60 fillér.

Bántó Tercsi: Ibolyavirág. Kis színdarab gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára 20 fillér.

Debreczeni László: A mi művészetünk. (Fatornyos hazámból.) „Ifjú Erdély” kiadása, 130 oldal, több, mint 50 illusztrációval, ára 3— P. Egyszerűbb kiadás ára 2— P.

Mikos Lajos: Leányélet és Leányarcok a Bibliában. A leánymunka kitűnő segédkönyvei, áruk: 1.50 és 2.80 P.

Ecsedy Aladár: Örvendezzetek! 30 előadásra alkalmas darab, ára 5— P.

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az „Ifjú Erdély” Iratterjesztésében. A „Soli Deo Glória” Szövetség és „K. I. E.” minden még kapható kiadványa, az „Exodus” kiadványai (Karácsony Sándor könyvei stb.), valamint a „Bethlen Gábor” könyvkereskedés és a „Stúdium” kiadványai eredeti bolti árukon kaphatók. Új szorgalmi képek, bibliai mondásos képeslapok nagy választékban kaphatók.

Az ország egyetlen református politikai napilapja a

„TISZÁNTÚL”

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, Ferenc József-út 49. Főszerkesztő: Uray Sándor. Felelős szerkesztő: Kovács József. — Előfizetési árak : Egy hóra 240 Pengő, negyedévre 7.20 Pengő

Az Út

folyóirat a lelkipásztori
és nevelői munka számára

A l a p í t o t t a R a v a s z L á s z l ó

T A R T A L O M :

Az Ige tükrében. *Halk, tiszta szó.* (Ravasz László.)

A szeretet, mint a fegyelmezés eszköze. (Kali S.)

Isten rostájában. *(Ravasz László könyve)* (I. I.)

Az énektanítás fontossága. (Kovács Lajos.)

**Az erdélyi ref. egyházkerület a magyarországi
református egyház egységében.** (I. L.)

Gyakorlati tanítások. (Kovács Lajos.)

Gyakorlati tanácsok. (Kovács Lajos)

Irodalom.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK: DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR.

ELŐFIZETÉSI ÁRA: EGY ÉVRE 4 - PENGŐ. EGYES SZÁM ÁRA 40 FILLÉR.

Olvasóinkhoz.

Azok után a jelentések után, amelyeket a lap sorsáról előbbi számainkban közöltünk, most már ebben az utolsó számában ezen évfolyamnak, döntenünk kellett a lap további fennállásának kérdésére nézve.

Két dolog volt, ami ezen kérdés feltevésében döntőleg befolyásolt. Az egyik az a kérdés: nem vált-e feleslegessé a lap, van-e még helye a szolgáltatának, vannak-e, akiknek segítséget nyújthat s van-e visszhangja azoknak a gondolatoknak s annak a felfogásnak, amit a lap képviselni akar? A másik kérdés az volt: fenn lehet a lapot anyagilag tartani? Bár ez csak másodrendűnek látszik, mégis fel kellett vetnünk, hogy a lap anyagi jövője kérdésében is tisztázzuk a helyzetet.

Mióta utoljára írtunk erről, az első kérdésre vonatkozólag számos feleletet kaptunk. Felemelően és sokszor megszegyenítően hangzottak ezek s szinte egyériműleg azt fejezték ki, hogy ezt a lapot nem tartják megszüntetendőnek kívánják további fenntartását. Ezen a helyen hadd köszönjük meg az erdélyi és más kerületekben lakó olvasóink sok biztató, testvéri szavát s azt, hogy mégis van egy olyan sereg, amelynek tagjai a mi lapunktól várnak valamit és ragaszkodnak ahhoz.

A másik kérdés, a lap anyagi biztosítása kérdése, még nincs eldöntve. Ma a jelen nyomdai árak mellett egy kicsiny sereg, bármilyen lelkes legyen nem tudhat egy lapot fenntartani. Mégis úgy gondoljuk, hogy hitellenség volna Isten akarata iránt, akinek megbízását az érkezett levelekből kihangzani véljük és bizalmatlanság azok iránt, akik olyan szeretettel állottak a lap mellé, ha nem próbálnánk meg vállalni a kockázatot s a lapot megszüntetnénk. Ezért azt határoztuk el, hogy Isten segítségével és azok támogatását kérve, akik eddig a lap mellett állottak, a jövő évfolyamnak nekiindulunk.

De ugyanekkor hadd kérjük olvasóink további támogatását. Azok a nyilatkozatok, amik beérkeztek, nemcsak arról beszélnek,

(Folytatása a boríték 3-ik oldalán.)

Az Ige tükrében.

Halk, tiszta szó.

I Kir. 19:9-18.

Isten nem volt a viharban, földindulásban, és tűzben, de egy halk, tiszta szó hallaték. Illés tudta, hogy ez az Úr szava és őt megszólítja, maga elé állítja, átnyíllal a lelkén s parancsot ad neki. Oh, mennyi balgatatag ember volt az anyaszentegyház történetében, aki azt hitte, hogy harcban, vérontásban, emberi tusakodásban Jelenik meg az Úr. Hány prófétai és pásztori élet omlott össze, mert Istent tűzben, szélben, a világ elemeiben, a föld mozgulásaiban, a körülöttünk levő látható világ vajadásában és forgatagaiban kereste. Milyen áldott látás, hogy Isten ezek fölött van ugyan, de éppen ezért nincs ezekben. Isten egyetlen egy dologban van benne: az Ő Igéjében és Szent Lelkében. Ez az Ige és ez a Szent Lélek a halk, tiszta szó, beszélő fuvallat, átsuhanó ihletés, lélekbenyilaló tanács, a szellem örök leheletében érkező kijelentés: Deus dixit, Isten mondta. Föl, föl arra a hegyre, ahol Isten Igéje szól, föl, föl az elé a barlang elé, ahol Ő maga úgy lakozik, mint a sas a fészken, az oroszlán fekvőhelyén. Hol lehetne másutt ez a hely, mint az újtestamentumi értelemben vett Hóreb: a Golgotán, a kereszt alatt.

Ravasz László
(Isten rostájában. II. 207.)

A szeretet, mint a fegyelmezés eszköze.

Ján. I. lev. 4. rész 7. vers.

Legelőször a fegyelmezés fogalmával kell tisztában lennünk. *A fegyelem nem más, mint az akarat alárendelése.* A fegyelmezés gyakorlásában megnyilvánulhat a fegyelmezett saját akarata önevelés formájában; vagy alá kell rendelnie akaratát más egyének akaratának, vagy a különböző — iskolai, vallási, erkölcsi, társadalmi, állami stb. — törvények követelményeinek. Fegyelmezett tehát az, aki saját nemesebb és más, magánál nagyobb tekintélynek elismert egyén, valamint általa tisztelt törvények akaratának alá akarja és tudja rendelni természetes ösztöne akarásait, Érzelmeit és akaratát kormányozva azok felett feltétlen úr. Akarata engedelmeskedik az értelemnek. Az ember — természet szerint, többé kevésbé — tiltakozik akaratának korlátok közé szorítása ellen. Mi lenne azonban, ha mindenki saját egyéni akarata szerint próbálná leélni életét? Ezt elképzelni is lehetetlenség. Szükség van tehát fegyelmezésre, amely részben az önfegyelmezés, másrészt családi és iskolai fegyelmezés, vagyis akarathajlítás révén szolgálja a nevelés s így a fegyelmezés főcélját: az erkölcsi jellem fejlesztését. A fegyelmezés másodsorban azt a célt is szolgálja, hogy bizonyos közösségi rendhez is szoktassa az egyént. Sok nevelő a fegyelmezésnek csak ezen másodrendű, külső célja megvalósítása érdekében fegyelmez és az ilyennek az intézmények által megkívánt rend megvalósításában és fenntartásában merül ki minden nevelői munkássága. Pedig csak az a nevelő végez egész munkát, sőt csak az nevelő, aki elsősorban az erkölcsi jellem fejlesztésének szolgálatába állítja a nevelés összes tényezőit, így a fegyelmezést is.

A fegyelmezésnek eszközei vannak. Mint mindennél, a fegyelmezésnél is az eszközöket a cél határozza meg. S ha célja a fegyelmezésnek az akarathajlítás, akkor annak elérésében a fegyelmezésnek négy eszköze: *a szeretet, a tekintély, a jutalom és a büntetés jöhet számításba.* Ezek közül legfontosabb a pedagógiai szempontból is legértékesebb: a szeretet. Szerintem nem is lehet ez külön eszköz. A szeretetnek a többi fegyelmezési eszközök alkalmazásának módszeréhez van nagy köze. El sem lehet képzelni a tekintély, jutalom és büntetés alkalmazását anélkül, hogy eljárá-

sunkban az alkalmazás rendjén, ezekhez a szeretet hűséges társaként ne csatlakozzék.

A szeretetet Isten oltotta szívünkbe, mint a világon a legnagyobb hatalmat. Tíz parancsolatban élénk állítja azt a mértéket, amellyel minden embernek meg kell mérnie magát. A tíz parancsolatnak az alapja és tartalma: a szeretet. És ez nem is lehet másképp. A mennyei Atya nagy szeretete nyilvánult meg, amikor a tíz parancsolat kiadásával megvetette az erkölcsi világ alapjait. Az ember természetes ösztöne — a sátán utasításainak engedve — sokszor küzd e törvények valamelyike ellen és az ember mindig enged a csábító szavaknak, ha nem gondol arra a nagy szeretetre és annak mély értelmére, amely megteremtette az erkölcsi világ törvényei szerint való élés zsinórmértékét s amely szeretet akkor érte el tetőpontját, amikor „úgy szerette Isten e világot, hogy az Ő egyszülött fiát adta, hogy mindaz, aki Ő benne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” A tízparancsolat felállításával Isten a szeretettel való fegyelmezés legklasszikusabb példáját mutatta be. Törvényt állít az erkölcsi világ elé: ime, ember, szabadságodnál fogva választhatsz a jó és rossz között, de a szeretet törvényének betöltése nélkül nem lehetsz boldog. Nem lehet boldogságod teljes sem a családban, sem az egyházban, sem a társadalomban, sem az államban. A szeretet kell betöltsé mindezeknek levegőjét. Ennek a szeretetnek tettekben kell megnyilvánulnia. Mikor az Úr Jézus kérdésre a gazdag ifjú elősorolta a törvényeket, melyeket az ő kora ifjúságától fogva megtartott, az Úr arra utasította őt: „Ha tökéletes akarsz lenni, eredj, add el minden vagyonodat, oszd ki a szegényeknek és kincsed lesz a mennyben és jer és kövess engem.” És e szeretet gyakorlására való felhívás végigvonul az egész biblián, különösen annak újtestamentumi részén. És ez a világ mit tett és tesz az ember egész történetén keresztül? Szívesen és lelkesedéssel állott mindig múló ideálok szolgálatába, hogy azzal boldogságát munkálja, de a boldogság igazi kútforrásául, ha el is ismerte a szeretetet, annak családokat, egyházakat, államokat és társadalmakat átformáló gyakorlásától tartózkodott. Vagy legalább is nem vitte be azt olyan mértékben, hogy betelt volna az apostol figyelmeztetése: „egymás terhére hordozzatok és úgy töltsétek be Krisztus törvényét.”

Nézzük meg társadalmunknak leginkább szereteten alapuló közösségét: a családot. Itt tényleg találunk szeretetet, amely a szülőknek gyermekeik, a gyermekeknek szüleik és a testvéreknek egymás iránti szeretete. Ami azonban nem jelenti azt, hogy ezt a szeretetet a szülő a nevelés szempontjából helyesen tudja felhasználni. S ha népünk életét vizsgáljuk, a testvérek egymás iránti szeretete szempontjából hány olyan esetet találunk, amelyben a testvérek önzése, irigysége, a bibliai tékozló fiú történetéből a nagyobbik testvér szerepét juttatja eszünkbe.

És így tovább az emberiség bármely közületét tesszük vizsgálatunk tárgyává, azt fogjuk látni, hogy a szeretetlenség az, ami

boldogságunk kerékkötője. Szükség van tehát arra, hogy a rendelkezésünkre álló minden eszközzel, helyes módszerrel az Istennünk és embertársaink iránti szeretetet belecsepegtessük mindazok szívébe, akik e munkáinkban reánk bízottak. S ha mi ezt a fegyelmezés rendjén, példaadásképpen be nem mutatjuk, nem szemléltetjük, vagy abban éppen a szeretetlenség nyilvánul meg, hiába zengünk himnuszokat a szeretetről.

Lássuk ezek után a fegyelmezésben megnyilvánuló szeretetet.

Fegyelmezés a nevelő személyében a növendék által tisztelt tekintély nélkül nincsen. Ez a tekintély tulajdonképpen nem más, mint a növendék lelkében nevelőjének jó tulajdonságaiból, érényeiből alkotott kép és az a képzetcsoporthoz, ami mint az erő, mint a gondozó, nevelő és szerető tanító képzele ezen képhez társul. Valamint a szülői tekintélyt is a gyermek érdekében kell fenntartani, nem pedig azért, hogy azzal a szülőnek, mint embernek hiúsága kielégítést nyerjen, éppen úgy a tanító, illetve nevelő tekintélye sem a tanító személye érdekében szükséges, hanem a nevelésére és gondjaira bízott gyermek érdekében. Hogy a tekintély tudatában a nevelő követhet el tapintatlanságot, az bizonyos. Még pedig nemcsak az által, hogy saját tekintélyét léptenyomon fitogtatja növendékei előtt, hanem úgyis, hogy a gyermekek önértékében, megszegyenítő eljárásokkal, meg nem engedett kárt okoz. Ime egy példa: Felsőbb osztályosokkal foglalkozik a tanító. Sokszor megtörténik, hogy nagyon egyszerű kérdésre nem tud feleletet adni a növendék. Erre egy alsóbb osztályú tanulót hivat be, hogy annak helyes feleletével megszegyenítő eljárást gyakoroljon. Az önértékében sértő eljárásban láthatja-e a gyermek a tanító tekintély egyik kialakító elemét: a szeretetet? Lássuk e példában mit műveit volna a szeretet? Növendékünk miért nem tudott feleletet adni? Vagy nem értette a kérdést, vagy nem jutott eszébe a felelet, vagy tényleg nem is tudott volna rá helyesen megfelelni, mert tudása hiányos. Első esetben segítő kérdéssel kellene segítségére sietnünk, ha pedig nem jut eszébe a felelet, megmondjuk azt; ha ismerete hiányos, rá kell vezetnünk az új ismeretre.

Nagy nevelői tapintatlanság, ha a „tanító utazik” valamelyik növendékére. Ez a legelféltendőbb nevelői eljárás a világon, amely már nem is a tekintély, hanem az ú. n. hatalmaskodás szüleménye. Ennek okát sokszor megmagyarázni sem lehet. Megmagyarázhatatlan ellenszenvnek szokták nevezni, aminek azonban semmi esetre sem szabad a nevelő szótárában helyet foglalnia. Ez a tanulóra való utazás borzasztó nyomokat hagy a növendék lelkében, soha el nem felejt, s mint a szeretetlenség megtestesítőjére gondol vissza tapintatlan nevelőjére. Egyik jó barátom mondta el, hogy az egyik középiskolai tanára VI. gimnazista korában minden órán — minden különösebb ok nélkül — kijelentette, hogy az ő tanársága alatt barátom érettségi bizonyítványt szerezni nem fog. Ott hagyta a gimnáziumot és a képzőbe ment át. Mint tanító boldog ember lett,

de egykori nevelőjét lelkében felmenteni nem tudja. Tanítani, fegyelmezni tudhatott ez a tanár, de szeretet nem volt benne s egy emberben a viszonzszeretetet is megölte.

Akiben a pedagógiai tapintat az esetleg még jogosult ellen-szenvet is nem képes legyőzni, nem való nevelőnek. Pedig hány-szor esünk kísértésbe, különösen, amikor a szülők részéről ért kellemet-lenségekért a hatalmunk alatt álló gyermekeiken akarunk bosszút állni. — Fiatal tanítói szolgálatom idején történt egy ilyen eset, amelynek során követett eljárásomat a legjobb módszernek találom. Az egyik szülő, képzelt igazságáért, nagyon megharagudott rám s haragjának durva módon kifejezést is adott. Nagyon bántott a 4olog. Szívemben feltámadt a bosszú érzése. Elhatároztam, hogy — mást nem tehetvén — a hatalmam alatt levő gyermekén állok bosszút. Üldözni fogom, utazni fogok rá. Később higgadtabban gondolkozva nagyon igazságtalannak tartottam elgondolásomat. Ha a gyermekem meg nem engedett formában éreztetem hatal-mamat, a szülőkből még nagyobb ellenszenvet fogok kiváltani és a megbékélés útját talán örökre elzárom s még hozzá az ártatlan gyermek szeretetét is elvesztem. Ez egy nevelőnek célja nem lehet. Előttem állott a gyermek mosolygó arccal s a régi szeretettel szí-vében, amelyet én elveszíteni akartam s szégyen fogott el. Elégtétel-adásra határoztam el magamat. Az eddiginél jóval nagyobb szere-tettel vettem körül. Mintegy kiragadtam a közös nevelésből és egyénileg is foglalkoztam vele, észrevétlenül ugyan, hogy a többi-ben az irigységet fel ne keltsem. Nem maradt észrevétlenül azonban a szülő előtt. Eljárásom meglepte, lassanként mind több szeretettel vett körül. Ma leghűségesebb emberem, de az iskola munkájának is legnagyobb elismerője és támogatója. Eljárásommal két szívet nyertem meg s látható eredménye a mindegyre megnyilvánuló hála és szeretet érzése.

Még mielőtt a gyermeket felhozzák az iskolába, a tanító már tekintély előtte. Ez a tekintély azonban egy mumus a gyermek értelmében. Gondoljuk csak el, hogy népünknek gyermeke iránti fegyelmezése egyéb durvaságokon kívül abban is megnyilvánul, hogy négyöt éves korától kezdve azzal ijesztgeti: „Hagyd csak el, bekerülsz az iskolába' s a mester eltöri a derekadat.* Mikor felhozza iratkozni, akkor is így ajánlja be a gyermeket: „Na tanító úr, van egy jó vesszője? Itt van ez az átok, aztán ne sajnálja tőle.” Szegény gyermek remegve, tágranyilt szemekkel bámulja a rettegett tanítót. Az előtte álló anyakönyv, naplók, iskolai könyvek, új dolgok, mind rettenetes pokollá olvadnak össze, amelyet csak azért találtak ki, hogy abból egy eddig nem ismert, nem várt, de bizonyos veszedelem elveszítse őt. S ha akkor nem talál szemünk-ben egy biztató sugárt, ha meg nem simogatjuk remegő arcát, nem szólunk hozzá egy pár bátorító szót, ígéretet nem veszünk, hogy ő jó gyermek lesz, ígéretet nem teszünk, hogy akkor mi is szeretni fogjuk s csak ha rossz lesz, akkor búsulunk: marad a lelkében a tanítójáról otthon alkotóit mumus-kép s köteles tiszte-

lettel ugyan, de borzasztó félelemmel szívében tekint rá. Ha azonban az első találkozás alkalmával megnyerod bizalmát, kialakul értelmében az ideális tanító-tekintély képze. Tekintélyed megmarad s mind csodáltabb lesz, ha hét éven keresztül el nem játszod azt. Mert sokkal könnyebb azt megszerezni, mint megtartani. Könnyelműen elkövetett tapintatlan eljárásunk óriási kárt okoz tekintélyünkben s lassan lassan eloszlik az a nimbusz, amelyet a rólunk alkotott tekintély képzet teremtett meg.

A büntetéssel való fegyelmezésben lehet elkövetni a legnagyobb fegyelmezési visszaéléseket és éppen ezért ezen eszköz alkalmazásánál szükséges a szeretetnek legkézzelfoghatóbban megnyilvánulnia. Szükség van-e és szabad-e büntetéssel fegyelmezni? Vegyük a bibliát, ahol Isten számtalan helyen maga ad példát a fegyelmezés ezen eszközének használatára, de azt is figyeljük meg, hogy mindig megnyilvánult a fegyelmezett iránti szeretete is. Olt van a bibliai József esete. Apja elkényezteti. József nagyra-vágyó lesz. Isten megbünteti, megalázza, mert célja van vele. Szenvedések egész sora éri, de Isten ott van vele azokban is. Fegyelmezi, mert szereti. „Mért akit szeret az Úr, megdorgálja, megostoroz pedig mindent, akit fiává fogad.” (Zsid. 12:6)

A büntetés csak akkor felel meg céljának, ha alkalmazásának célja nem bosszúállás, nem megtorlás, nem elriasztás, hanem javítás. Alkalmazásának módja, nagysága a gyermek testi és szellemi fejlettségét, nemét tekintetbe kell vegye. Sőt a gyermek egyénisége is meghatározó e tekintetben. Minden gyermek lelki adottságát is figyelembe kell vennie a büntetés mérve tekintetében.

A nevelés félszekségei közé sorozhatjuk a büntetéssel való fegyelmezésnek azon módját, amikor valami csinytevésnek gazdája nem kerülőn, a tanító az egész osztályt büntetéssel sújtja. A katonai idők jutnak eszünkbe, amikor egyetlen katonának hibás mozdulatáért az egész századot büntették, olyan büntetési eszközökkel, amelyekből a szeretet hiányzott. Olt talán megmagyarázható a fegyelmezésnek ezen módszere, de az iskolában helyt nem állhat. Rendszerint mi a célja ilyen fegyelmezéssel a tanítónak? Talán az, hogy valamely hiba elkövetőjére ez által akar rájöni, azt számítva, hogy a gyengébb jellemű vagy félénkebb tanulók, a büntetéstől való félelmükben, elárulják a tényleges csinytevőt. Egy pedagógusnak azonban tudnia kell, hogy ezáltal az árulásnak gyalázatos bűnét szentesíti. Vagy egyszerűen azért alkalmazza ezen eljárást, mert büntetni akar s így az igazi bűnös bűnhődik. Ez igaz, de ugyanakkor 50-60 gyermek ártatlanul fog szenvedni azért, mert nekünk kényelmetlen, vagy időpazarlás a valódi tettes kiderítése. A tanuló pedig a tekintélyünket kialakító egyik vonásban, az igazságosságunkban fog kételkedni. Pedig az igazságba és annak föltétlen uralmába vetett hitre nagyobb szüksége van annak a gyermekseregnek, mint arra, hogy a bűnös momentán elvegye büntetését. Lehetetlenség elemi iskolában az egymásért való erkölcsi felelősség tudatát olyan magas színvonalúvá tenni, hogy ott az

„egy az egészért és az egész egyért” elvét érvényre lehetne juttatni. A közös szenvedés kifejleszti a szolidaritás szükségességének érzetét, de nem a jóban, hanem a rosszban való összetartás erős érzete alakul ki, amelyből a tanítónak, az iskolának, a nevelésnek semmi öröme nem fog telni. Átvesszik a vezetést a minden iskolában megtalálható vásottabb gyermekek és a tanító igazságosságában csalódottak mennek utána. Ilyen esetekben eljárásunk nem lehet más, mint utalni a tettes jóérzésére, akit jelentkezésre szólítunk fel s ha nem jelentkezik, tudatjuk, hogy az általunk ismert rosszabb magaviseletük között van a csinytevő és bátran bejelenthetjük, hogy most már körülbelül tudjuk, ki volt a tettes és azzal büntetjük, hogy megtiltjuk a jelentkezést s utalunk arra, hogy milyen nagy szégyen egy református magyar gyermekre nézve az alattomoság és az őszinteség hiánya, amit büntetés nélkül a jó Isten sem fog hagyni. A nevelésben Isten nevének említése — tapasztalatból tudom — eredmény nélkül nem maradhat. Meg kell csak próbálni. Nagy szégyene lenne felekezeti iskoláinknak, ha ennek ellenkezője volna igaz.

Ime — nézetem szerint — csak rábizonyult rosszaságokért szabad büntető fegyelmezésben részesíteni a növendéket. Többféle büntetési mód van alkalmazásban, melyekkel csínján bánva eredményeket érhetünk el. Mindenesetre a szeretet türelmet parancsol. Végig kell csinálnunk a figyelmeztetésnek és rendreutasításnak összes fokozatait. Ha észre vesszük a gyermek figyelmetlenségét, rakoncátlanságát, előadás közben egy pillanatra megállunk. Ha nem használ, kopogtatunk, a gyermekre ránézünk, majd azt mondjuk „Valaki nem figyel!” aztán nevéen szólítjuk, később felállítjuk. Ha mindezek nem használnak, óra végén bennmarasztva igyekszünk lelkére beszélni. Csak ha mindezek nem vezetnek eredményre, akkor használjuk a megengedett legsúlyosabb eljárást: az osztály előtti nyilvános megfeddést. Még volna egy megengedett eljárási mód, hogy a szülők előtt is szóvá tesszük gyermekük helytelen magaviseletét. Ez azonban népünk nagy részénél meddő kísérletezés maradna, mert a legtöbb szülő gyermekét, a máséhoz viszonyítva jónak találja, akit a többiek rontanak el.

Meg nem engedett eljárás a testi fenyítés. E kérdésben azok mellé állok, akik azt mondják, hogy népünk gyermekeinek nagy része olyan családi nevelésben részesül, ahol sokszor a testi fenyítéseknek legdurvább eszközei is igénybe vétetnek s az így nevelt gyermek későbbi nevelésében sem nélkülözhetjük a testi fenyítéket. Sajnos, sokszor helytálló az az ismert mondás, hogy egyes gyermekeknél, egy alkalmas időben, alkalmas módon leadott testi fenyíték többet ér száz prédikációnál. Vigyázni kell az alkalmazásánál. Mikor testileg fenyíttek, ne lásson a gyermek bennem egy démont, akit szadizmus kényszerít a tettelegességre s aki gyönyörűségét találja a testi fenyíték alkalmazásában. Nem tartom helyesnek azt a nevelői eljárást, amikor a tanító nádvesszővel a kezében végig jár az osztályon, ide is üt, oda is üt minden nagyobb

ok nélkül, aztán egykedvűen tovább megy, mintha semmi sem történt volna. Nagy dolgot kell csinálni minden egyes esetben. Nagyon nehéz, de a fenyíték alkalmazásánál is érezze a gyermek szeretetünket. Rá kell vezetnünk a gyermeket annak belátására, hogy eljárásunk az ő érdekében történik. Őt akarjuk ezzel is jobbat tenni. A jó Isten is sokszor azokat bünteti, akiket szeret s büntet nem azért, mert ebben nagy öröme telnék, hanem mert ezzel is nevelni akarja, figyelmeztetvén arra, hogy céljainak csak úgy felelhet meg, ha szakít eddigi helytelen életével. S mint ember is csak úgy állhat meg az erkölcsi világban, ha az erkölcsi világ törvényeinek teljesen alá tudja vetni magát. Kell érezze a gyermek, hogy nekünk is fáj és szomorúságot okoz a testi fenyíték alkalmazása. Valljuk meg, hogy a testi fenyítékek kilencven százalékának alkalmazása esetén minket is érhet az a vád, hogy türelmetlenek voltunk és nem ragadtunk meg minden lehetőt arra, hogy fegyelmezésünk szeretetteljesebb és természetesen a nagy nevelői cél érdekében eredményesebb legyen. Tíz százaléknál azonban jogos és egyenesen a gyermek iránti szeretet diktálta azt.

A fegyelmezési eszközök közül a *jutalmazást* hagytam legutoljára, mivel ebben látom a legkevesebb erkölcsi értéket. Habár első pillanatra úgy látszik, mintha a szeretetet ebben lehetne leginkább kifejezésre juttatni. Hiszen a szeretet kétségtelenül kifejezést is nyer a jutalmazás rendjén, de nevelői értéke sokkal kisebb, semhogy óriási jelentőséget tulajdoníthatnánk annak. Ha a tanuló csak a jutalmazás reményében lesz olyan, amilyennek mi szeretnők látni, kis önzése, a cél érdekében, ideig-óráig korlátok közé tudja ugyan szorítani természetes ösztöne zabolátlan kitöréseit, de mihelyt a varázs vagy akár az ellenőrzés megszűnik, akár a remény nem kecsegteti egy közelebbi tárgyi jutalmazás lehetőségével: megszűnnek az összes eddigi jutalmazások erkölcsi értékei is. Különösen a tárgyi jutalmazások számítóvá, önzővé teszik, ha számítása nem váltak be a remélt mértékben: csalódott lesz és igazságosságunkat vonja kétségbe. Pénz semmi esetre se legyen jutalomtárgyunk. Csupán a könyv az, ami a tárgyi jutalmak közül helytálló és ériékes. A könyv tartalma a gyermekek akkori értelmi színvonalának megfelelő és mindenestre nevelőhatású legyen. Ne számítsunk arra, hogy ha most meg nem érti, majd nagyobb korában hasznát veszi. Ha most nem érdekli, félreteszi, nem gondol rá, elkallódhalik. Ha most szeretettel fogadja, megőrzi és nagy korában is kedvesen emlékszik vissza tanuló éveire, tanítójára, iskolájára; tehát nevelő ereje a felnőtt korba is átnyúlhat.

A könyvjutalmazásnál sokkal fontosabbnak tartom a szóban való jutalmazást. Sohasem szabad azonban dicshimnuszokat zengedezni a gyermekeknek, mert ez őket elbizakodottakká, másokat lenézőkkelé tesz és ha az áradozó dicséret többször megismétlődik, kész elhinni, hogy az ő magaviselete és tanuláspolitikai előmenetele semmi kívánnivalót nem hagy maga után, felbízva érzi magát arra, hogy önfejűen gondolkozzék és mindenki másnak, még tanít-

tójának irányításait is megvetve, cselekedjék. Dicséret osztogatásainkban egyszerűek, de határozottak legyünk. Ha nagyon megérdemli növendékünk a dicséretet — a dolog természete szerint — következőképpen szólhatunk hozzá: „Jól van édes fiam”, vagy „nagyon helyesen tetted.” „Ugy cselekedtél, ahogy egy magyar református gyermeknek tennie kell.” Vagy „Derék fiú vagy”, „Bátor cselekedet volt” Vagy „Szíved szerint cselekedtél, bizonyára a jó Isten is látta s öröme telik benned” — Még egyre vigyázunk. Amikor jutalmazunk, ugyanakkor ne büntessünk is. Soha azért valakit jutalomban ne részesítsünk, mert a többiek nagyon rosszak. Ezzel nem is irigységet, hanem a jutalmazott iránti nagy ellenszenvet ébresztjük fel a többiben. Minden jutalmazással a többinek is ünnepet szerezzünk. Érezze meg még a leggyengébb, vagy legvásottabb gyermek is, hogy előtte is ott áll a jutalmazás lehetősége és örömmel adjon lelkében igazat, hogy a megjutalmazott igenis kiérdemelte a megjutalmazását.

Végül azzal az önvallomással tartozom, hogy magam is — gyarló ember lévén — a nevelés nagy munkájában nem tudtam mindig érvényre juttatni elgondolásaimat. Fegyelmezésemben bizony sokszor hiányzott a szeretet, ha indulataim elragadtak s ez a gyarlóságom már sok keserőséget okozott nekem. De látom, érzem, hogy valamit tennünk kell, ha a mai világ szeretetlen jégpáncélainak áttörésében valami munkát igényelünk magunk számára. Látjuk népünk életében a családi nevelés félszégeit s a fegyelmezés oly durvaságait, melyek a szeretet csiráinak már eleve megölői. Mi lesz így az egyházzal, állammal, társadalmakkal, ha az iskola nem áll hivatásának magaslatán? Bizony nehéz a mi munkánk. Sok akadály áll utunkban s ezek közül nem a legutolsó helyet foglalja el az a körülmény, hogy a családi nevelés legtöbb helyen az iskolának éppen az ellenkezőjét mutatja és taníttja; amit itt építettünk, túl lerombolják azt. A szülőknek az iskola munkájával szemben való közönyössége, vagy bizalmatlansága nagyon sokszor ellenségeskedéssé fajul. Ezek mind külső behatások, melyekkel a tanítónak számolnia kell. Szeretettel való fegyelmezésünkben ezek befolyásolók azonban nem lehetnek. A nehézségeink, tépelődéseink között mindig jusson eszünkbe Pál apostol szeretet-himnusza. Ha unalmassá válik egy gyermek kérdezősködéseivel, panaszaival, gondoljuk meg: a szeretet hosszútűrő. Ha erőt akarnak venni rajtunk az indulatok és az erkölcsi rossz látása durvább büntetési eszközt ad kezünkbe, parancsoljon megállásra az Ige: kegyes a szeretet. Tekintélyed és képzelt hatalmad tudata e szókat adja ajkaidra: „Avagy őrizője vagyok e az én testvéremnek?” vigyázz: a szeretet nem kérkedik, nem fuvalkodik fel. A szülők részéről határozott rossz indulatot tapasztalsz s téged ez elkésért; nézd: a szeretet nem gerjed haragra, nem rója fel a gonoszt. Bánt téged, hogy lenéznek, nem értékeli munkádat; ne bánd: a szeretet mindent elfedez.

Ez a szeretet soha el ne fogyjon.

Kali Sándor.

Isten r o s t á j á b a n .

— **Ravasz László könyve.** —

(I-III kötet Budapest 1940.)

Sajnos, ebben a lapban, amelyik pedig az ő alapítása s amely azt a szellemet igyekezett szolgálni, amelyben ő munkálkodik a magyar református egyházban, nem sokszor lehetett a Ravasz László munkáit ismertetni. Az elszakíttottság évtizedeiben, különösen az utóbbi évtizedben, nem is engedték be a Ravasz László könyveit, csak messziről, vágyakozva utánuk, olvastunk ró-luk, Annál mélyebb és nagyobb örömmel vesszük most a kezünkbe ezt a három vastag kötetet, amelyik, mint az előszó mondja, három és fél év termését nyújtják számunkra. Amint végiglapozzuk őket, egyre szélesebb körben és egyre mélyebben bontakozik ki előttünk az az isten-adta hivatás, amelyet Isten Ravasz Lászlónak ebben a magyar református egyházban, sőt ebben a magyar életben adott. Sőt tudjuk, hogy még a mi hazánkon túl, az egész református testvériség és az egész keresztyén testvériség körében is ma a Ravasz László személyisége a magyarságnak és a reformátusságnak olyan értéke, amilyent kevés egyház és nép tud még felmutatni.

Természetesen le kell itt mondanunk arról, hogy ennek a három kötetnek tartalmát részletesen ismertessük, olyan nagy és gazdag, de olyan mély és értékes is ez az anyag, hogy méltó ismertetésére sokkal több hely és idő volna szükséges. Még kevésbé szükséges ez azért, hogy a szerző személyiségét, igehirdetői, tudományos, egyházkormányzó munkájának jelentőségét megismertessük, hiszen ezt mindenki ismeri. Azért csak röviden szólnunk^ három kötet tartalmáról, kiemelve azokat a gondolatköröket, amelyekben ez a munka főképpen hozzánk, erdélyi református nevelőkhöz és lelkipásztorokhoz szól.

A három kötet úgy van beosztva, hogy az elsőben prédikációkat kapunk, sátoros ünnepekre (13), vasárnapokra (34), végül „Aranyalma ezüst tányéron” címen 23 alkalmi beszédet. Hogy hogyan tudja Ravasz László a legsúlyosabb ígét a legkönnyedebb formában úgy nyújtani a hallgatónak, hogy annak az ígének örök mondanivalója ne csak el ne vesszen, hanem még jobban kiemelkedjék, hogyan tudja az igehirdetést megtartani igehirdetésnek akkor is és úgy is, hogy az művészi kifejezés útján mégis a

hallgatók lelkébe vágjon, mennyire minden beszédben egyesül a gyülekezet szüksége azzal az örök felelettel, amelyet erre Isten Igéje ad, ezt már ismerjük. De ebben a kötetben különösen meglepő és érdekes, hogyan nyúl olyan kérdésekhez, amelyeket érinteni sokszor, különösen avatatlan vagy tapintatlan embernek valószínűleg a tűzzel való játszás, mikor a zsidó-kérdést, az igazi istentisztelet, az egyház társadalmi helyzete kérdéseit stb. veszi az Ige világosságánál vizsgálat tárgyává s ezek a kérdések hogyan mélyülnek el, lesznek személyes állásfoglalás és a lelki élet döntő kérdéseivé. Ezért nekünk gyakran és elmélyedve kell tanulmányoznunk — nem elpredikálnunk ezeket a beszédeket, hogy meglassuk belőlük, milyen bátorsága kell legyen az igehirdetőnek, amellyel vállalja, hogy minden kérdés csak akkor válik igazán kérdésevé az embernek és a léleknek, ha azt az Ige világosságánál nézzük, de milyen elmélyedés és alázatosság is kell ahhoz, hogy ezeket igazán az Ige világánál és csak ennél mutassuk fel a lelkek előtt. A mi igehirdetésünk azért hiányos, mert általános Ságokban mozog, nem meri Isten akaratát a mai ember számára hirdetni, vagy pedig jelszavak ismétlésévé válik, ezért vagy elalkudja az Igét, vagy megfélemezik az emberről.

A második kötet szertartási és egyéb beszédeket tartalmaz, de ezek is különböző csoportokba tartoznak. Négy beszéd, az úrvacsorái agenda négy kérdéséről az úrvacsorával foglalkozik s ezeket érdemes lenne külön adni ki füzetben s kezébe adni minden erre készülő konfirmándusnak. Úrvacsorai beszéd még ezeken kívül négy van, majd hat keresztelési, 28 esketési, 23 temetési beszéd következik, ezután hat beszéd lelkésszentelési és 14 templomszentelési beszéd jön. Itt is azt kell meglátnunk, mennyire tudja megmutatni Ravasz László az alkalmon át és azon túl Isten örök akaratát. Nála az alkalom nem nyomja el és nem határozza meg magát az Igét, hanem csakugyan alkalom, egy Isten által adott hely és időpont, amikor ő szólani akar a lelkekhez. Ezért nem lesznek ezek a beszédek sem jelentőségükben felfokozott és abszolutizált emberi események dicsőítései, sem olyan szólamok, amelyeknek azokhoz, akikhez a beszéd szól semmi közük. Ebben a kötetben vannak „Beszédek és írások” címen alkalmi megnyilatkozások. Itt foglalnak helyet azok a rádióelőadások is, amelyeket rendszeren nagypénteken és óév utolsó estéjén olyan figyelemmel és elmélyedéssel szoktunk mi is és az egész magyar rádióhallgató közönség hallgatni. Sok évig, amikor csak néha, és idegében hallgattuk ezeket, mindig öröm és megnyugvás volt éppen ezen a két napon, hogy Ravasz László szólhatott hozzánk is s akkor is úgy éreztük, mint most, mikor ezeket olvassuk, hogy mindig volt benne valami, ami éppen hozzánk, a mi itteni életünkhöz szólt, megéreztek, hogy amikor elmondta, reánk is nézett és ránk is gondolt. A kötet végén „Magyar Atlantisz” címen — véletlen-e vagy szándékos — csak erdélyi vonatkozású dolgok vannak. Egy cikk az édes anyjáról, Majláth püspökről való

emlékezés, Erdélyről, mint a magyar Atlantiszról, Kovács Dánielről, egy régi udvarhelyi tanárról és kettő Bánffyhunadról. Igen ez mutatja, hogy Ravasz László mindig Erdély fia marad, mint ahogy nem is tud innen senki elválni, mert mikor az elsüllyedt világ régi drágaságait keresi, itt keresi és itt találja meg azokat.

Bár a két első kötet is nagyon sok értéket ad és nagy tanításokat rejt, talán a munka harmadik kötete az, ami legjobban megragadja az olvasót. Ez beszédek és írásokat tartalmaz. Nem prédikációk ezek. hanem a legkülönbözőbb alkalmakkor és kérdésekről mondott vagy készített dolgozatok. Vannak közöttük cikkek, különböző lapokban megjelenve, vannak megnyitó beszédek, egyházmegyei, kerületi, egyetemes egyházi testületek gyűlései alkalmával, vannak megnyilatkozások a felsőház ülésén, előadások ünnepi alkalmakkor stb. Hogy milyen változatosan, milyen sok kérdésre és mindegyikre milyen alapvetően lehet felelni az evangélium feleletével, hogy ezek a feleletek mennyire nem emberiek, milyen határozottak, kötelezők, azt ebből a kötetből lehet igazán meglátni. A magyarság mivoltának, a reformátusság István király emlékével való kapcsolatának, a magyar élet sok oldalának kérdésére van itt felelet, nem is egy, hanem többféle oldalon, de mindig egyetlen alap: az Ige alapján. Ezek az előadások és írások igazán hozzájárulnak ahhoz, hogy aki olvassa világosan lássa, mi ezekben a református felfogás, illetőleg az evangélium felfogása, mert ez a kettő egy.

Ravasz László ezt a könyvét a kolozsvári Theologiai Fakultásnak ajánlotta a „boldog visszatérés öröme” Ennél drágább ajándékot aligha kaphatott ez az egyházkerület — mert hiszen ez a szeretet az intézetben át az egész egyházkerületnek szól, — mint ezt. Erdély reformátussága, ennek a Fakultásnak szolgálatai által is, híven igyekezett őrizni azt a szellemet, amit Ravasz László odakint szolgált s az Igét, amit ő hirdetett. A mi szolgálatunk sokszor volt tétova, csüggedő, erőtelen, mikor az övé tisztán, világosan és bátran csengett végig a magyarországi lelkekben. És a hazatérés nekünk azért is nagy boldogság, mert úgy érezzük, vele visszakaptuk és újból, megint a magunkénak vallhatjuk azt, aki az elszakadás hosszú évtizedei alatt is lélekben mindig közöttünk volt.

I. L.

A z é n e k t a n í t á s f o n t o s s á g a .

Ha valaha fontos volt, úgy ma kétszeresen fontos dolog e sokaknak lényegtelennek látszó, igen lényeges és fontos dologról beszélni, illetve tárgyalni.

Má, amikor úgy születnek a magyar nóták, dalnak csúfolt ideig óráig életképes slágerek, mint a langyos májusi eső után a gomba, megérdemli, hogy egy kicsit felhívjam azok figyelmét e tárgyra, akik elsősorban hivatottak a magyar dalkultúra érdekében olyan szolgálatot tenni, amelyből csak áldás fakadhat.

A városi embernek gyakran van alkalma meggyőződni arról, hogy úton-útfélen egyebet sem hall, mint olyan nyakatekert és minden nemes érzést kicsúfoló dallamokat, hogy képes arra is, hogy fogcsikorgatva járjon az utcán. E százezren felüli lakosú városban alig egy párszor ütötte meg fülemet a dallamos, fülbe-mászó kedves, magyaros lelket vidító örökéletű magyar dal. Úgy elgondoltam magamban, hogy milyen nemtörődomséggel viseltetik a magyarság zöme éppen a magyar dallal szemben.

Az előbbi mondatban említettem, hogy a magyar dal örök-életű. Hát az is. Figyeljük csak meg, hogy a régi-régi szép meló-diákat még mindig elő-elő vesszük és aki énekl, milyen szívvel és lélekkel énekl.

„Szál a madár ágról ágra, száll az ének szájról-szájra. Te-hát nincs kottaismeret és mégis van dal. Ezzel szemben a pár pengő áron megvásárolható, mai, „refrein”-nel ellátott énekeknek nevezett magyartalanság, hál* Istennek — tisztavirág életű.

Kettőzött erővel kell tehát állni a vártán és nevelni a gyer-mekeinket a magyar dal szeretetére és tanítani a magyar dalra, egyházi énekekre. Egyéb cél ne lebegjen előttünk, csak az, hogy minél több maradandó értékű magyar dalt tanítsunk meg gyer-mekeinknek.

Lássuk csak azonban, hogy milyen nagy nevelő értéke van az énektanításnak, miért olyan fontos, annyira megszívlelendő az ezzel való foglalkozás?

Az énektanítás nevelő értéke — mint azt tantervünk meg-jegyzi — főként érzelmeinkre való hatásában nyilvánul meg.

Ezek az érzelmek többfélék.

Első és legfontosabb a vallásos érzelem. Van-e szebb, mint egy éneklő vallásos gyülekezetben hirdetni az Igét, vezetni az

éneklést! Az együttes énekléssel a gyenge hitűek érzése erősödik, a beteg lélek meggyógyul, az erős lélek gyönyörködik.

A hazafias érzelem növelését és ápolását mi sem szolgálja inkább, mint a hazafias dal. Mi biztatta a múltban a harcra elődeinket, mi tüzelte a nemzetőröket, ha nem a dal? A faji öntudatot mi fejleszti, ha nem az ének? A magyar népdal hatása egyik eszköz arra, hogy a faji öntudat erősödjék. Milyen kedvesen emlékszik mindenki egy-egy hazafias ünnepen elénekelt dalra.

Az együttes éneklés közel hozza mindazokat, akiket a kor, az életviszonyok, a társadalmi széttagoeltság egymástól elválaszt.

Ebben az esetben az egyéni érzelem ugyanabban az időben közös érzéssé válik.

A legegyszerűbb dal is szép előadásban olyan gyönyörködtetőleg hat az emberre, hogy sokszor könnyet vagy mosolyt fakaszt. A tömegéneklésben csak a szépség sokszorozódik meg és alig; várjuk az áldott alkalmat, hogy újra résztvehessünk hasonló gyönyörben. A művésziesen előadott darab az esztétikai érzelmet önkéntelenül is fokozza.

Az eredményes énektanítás esetén a gyermek odahaza is dalol és ezáltal az ösztöne nevelődik.

Az iskolai együttes éneklésben pedig a tanító akarata érvényesül és így önkéntelenül is más akarata alá rendelte a saját akaratát.

Az iskolai együttes éneklés folytán továbbá az egyesek éneke beleolvad a tömeges éneklésbe és ebben példát ad a gyermek arra, hogy akaratát felsőbb cél érdekében alá kell rendelnie más akaratának, illetőleg a közösség érdekeinek.

Ebben rejlik a fegyelmezés ereje is.

Ismeretekben gazdagodik a tanuló lelke és azon kívül a dal-szövegek útján kifejezésben szépségekhez, irodalmi értékekhez jut Emlékezete dallamokkal gazdagodik.

Ha végigolvasván e rövid elmélkedést csak egy kicsit is gondolkozunk az elmondottakon, nem hiszem, hogy akadna valaki is azok között, akik a tanítás szép és nemes mesterségével foglalkoznak, hogy akár egyiket is megcáfolni akarná.

Az aztán más kérdés, hogy célunk elérésében milyen eszközöket használunk és milyen énekeket tanítunk.

Erre nézve is bizonyos fokokat kell betartanunk. Ugyanis az első osztályban nem lehet azt az éneket megtanítani, mint a hatodikban. Öntudatosan, tervszerűen kell haladni mindenben és akkor az eredmény nem marad el.

Röviden a következőkben tudnám összefoglalni: Mondókák, népi játékdalok, egyéb gyermekdalok, köszöntők, regösénekek, hazafias dalok, katonadalok, népballadák, kánonok.

Az egyházi éneket nem vettem fel, mert meg vagyok győződve, hogy e lap olvasói annyira fontosnak tartják, hogy az egyes csoportok tanítása alkalmával megtalálják a megfelelő éne-

ket, mert dallamilag egyházi énekeink közül könnyen kiválasztható mindenik osztály számára a megfelelő ének.

Fűzhetném tovább a beszéd fonalát és írhatnék még sok mindent e kérdésről, azonban az már nem az én feladatom.

Az énekek kiválasztása, annak módszeres megtanítása a tanító feladata és kötelessége.

A tanítónak rendelkezésére állhat a megfelelő gyűjtemény, amelyből a legjobb, a legszebb és a minden ízlést kielégítő dalt felleli.

A mód, az eszköz rendelkezésére áll minden tanítónak, csak az egyéntől függ, hogyan él vele és hogyan alkalmazza. Ha a munkás lelkiismeretes és becsülettel végzi el a maga kötelességét, a jutalom nem marad el, mert hálás lesz érte a gyermek, a szülő, a község és a nemzet egyaránt, de a tanító lelkiismerete is megnyugszik, mert e tekintetben is megtette a kötelességét és többre bízza az Úr!

Ne kényelmeskedje hát el senki az idejét, hanem tegyen meg mindent, hogy többet ne az időtlen, idegen dallamu slágerektől legyen hangos a falu és a város, hanem a bús, szívet és lelket is megkapó drága magyar daltól.

Kovács Lajos.

***Az erdélyi egyházkerület a magyar-
országi református egyház egységében.***

Régóta tisztázni kellett volna, igazán sine ira et studio, azt a kérdést, hogyan foglal helyet az erdélyi egyházkerület a boldog visszatérés után a magyarországi református egyház egységes közösségében, hogy világosan, testvéri indulattal, de egyúttal alapos megfontolással is, nézzünk szemébe a kérdésnek. Ez a tisztázás mindmáig késett, ezek a sorok sem tarthatnak rá igényt, hogy a kérdést kimerítsék. Az erdélyi kerületre nézve, egyik oldalon tisztázni kellett volna, nem a felületes dicsekvés vagy a féltékeny külöнкödés, mint ahogy, valljuk meg, sokszor más vonatkozásokban történt, hanem az alázatos háládatosság jegyében, mik azok a tanulságok, amelyeket Isten a húsz év alatt nekünk mutatott s amikkel hasznára lehetünk másoknak, másrészt, hogy mik azok a kötelességek, amelyeket most a testvéri közösségben vállalnunk kell. Sajnos ezt a tisztázást, még testvéri megbeszélés formájában is, elmulasztottuk. A húsz évi elzárttság, a vele járó csönd, visszavonultság, sok mindennek a nélkülözése, ami most már megvan és sok mindentől való szabadulás, ami eddig gátolt, bennünket annyira hatalmába kerített, hogy két veszedelem fenyeget egyszerre: az, hogy még mindig egy kisebbbértékű, a magunk és munkánk féltékeny és zárkózott örizetében elmerült életet akarunk folytatni, és az, hogy mohón és meggondolás nélkül akarunk alkalmazkodni mindenhez, ami a többi egyházkerületekben van, akár jó az, akár rossz. Ha ezt a mulasztást nem követjük el, sok nehézségtől kíméltük volna meg magunkat és sok csalódástól azokat, akik bennünket az egyetemes egyház testvériségében szeretettel fogadtak, sok tájékozatlanságtól és sok vádtól a magunk és mások részéről.

Ennek a kérdésnek most különösen az ad időszerűséget, amiket Ravasz László az ORLE gyűlés elnöki megnyitójában mondott. Az ott elhangzott szavak nemcsak szomorúsággal töltenek el bennünket, akik Ravasz Lászlóban az erdélyi reformátusság olyan barátját ismerjük, amilyent embert mást nem ismerünk, mert fáj, hogy ilyen szomorúnak és súlyosnak kell látnia a helyzetet, hanem ezek a szavak köteleznek is bennünket arra, hogy őszintén és nyílt szívvel próbáljuk a kérdést a magunk részéről is megvizsgálni. Annyival inkább tehetjük és kell is tennünk ezt, mert a mi lapunk

nem egyházpolitikai fórum, amelynek a nyilatkozatai különös súllyal bírhatnának, de a mi lapunk fején éppen a Ravasz László neve áll, aki ezzel a lappal először alkotta meg azt a lelki egységet, amely a református lelkipásztorok között az egész országban, az evangéliumi munka és a református theologiai tudomány jegyében létesült.

Azért ezt a kérdést: milyen helyet kell elfoglalnia az erdélyi egyházkerületnek a magyar református egyház egységében, most nem történeti, nem is egyházalkotmányi oldalról akarjuk vizsgálni, ezeket részletesebb és alaposabb tanulmány tehetné, másrészt pedig már meg is vannak az intézkedések, amelyek ezt szabályozzák, hanem a lelki egység és munka szempontjából. A célunk vele az, hogy komoly lelkiismeretvizsgálat útján nézzük meg, hogyan lehetne a kérdést úgy megoldani, hogy ne emberek, hanem Isten ügye szolgálatára váljék.

Egyik oldalon kétségtelen, hogy az a helyzet, amelyben vagyunk, az egyháztól is, ezekben a rendkívüli időkben sokkal öntudatosabb és komolyabb egységet és munkát követel, mint bármikor. Igaza van Ravasz Lászlónak abban, hogy sem az egyházi törvények, de az idők sem tűrhetnek olyan regionalizmust, amely helyi és kerületi érdekeket tol az egyetemes reformátusság egységes érdeke fölé. Kétségtelenül bizonyos, hogy a magyar reformátusság nem nézheti magát egyes részeiben szétagoltnak, nem szolgálhat külön érdekeket, hogy az egységesen ellene fellépő veszedelem ellen egységesen kell védekeznie, hogy nem idegen vagy távoli ismerős gyanánt kell néznie egyik egyházkerületnek a másikat, hanem testvérnek, akiket a család közös kapcsolata fűz össze. Tökéletesen igaz, hogy a debreceni kollégium éppen olyan drága kincse és büszkesége kell, hogy legyen az erdélyi reformátusnak, mint a kolozsvári theologia a tiszántúlinak, hogy együtt kell élnünk és halnunk.

El kell ismernünk azt is, hogy ennek a lelki egységnek szolgálatára nem tettünk, legalább is mi annyit, amennyit kellett és lehetett volna. El kell ismernünk, hogy az Egyetemes Konvent, s különösen annak elnöksége olyan nagy szeretettel és jóakarattal jött a segítségünkre, olyan messzemenő szívésséget tanúsított minden kérdésben, amit nem lehet másnak, mint olyan atyai jóakarattal neveznünk, amely örömmel öleli keblére az elszakadt és visszatért gyereket. El kell ismernünk, hogy a mi részünkről viszont sokszor mutatkozott, ha nem is vonakodás és tartózkodás, de késelmesség abban, hogy a lelki egység kialakításában együttműködünk, tartózkodás az olyan közös munkák együttes vállalásától, amelyek pedig éppen előbbre segíthettek volna. Ámbár azt is látnunk kell, hogy bizonyos pontokon ez a kapcsolat létesült. Az ORLE-val való kapcsolat kérdésében az egyházkerület lelkészei a teljes elfogadás álláspontjára helyezkedtek. A Református Jövő ma már szépen terjed az egyházkerületben, az ifjúsági munka vezetői közül az első évben már sokan voltak itt és szolgáltak a mi

egyesületeinkben, az ORJO akcióját a legtöbb helyen örömmel fogadták stb. Ezek annak a jelei, hogy az elzárkózás nem általános és nem végleges törekvés. De amennyiben megvan — és kétségtelenül ha nem ez is, de bizonyos tartózkodás van — annak is megvan az oka.

Az erdélyi egyházkerületnek az egyetemes egyházban való részvételét egyházalkotmányilag az a határozat szabályozza, amelyet a zsinat az 1904-es egyházi törvényekből változatlanul becikkelyezett jelen törvényünkbe az erdélyi egyházkerület fenntartott régi joga és alkotmányának sarkalatos pontjai felől. Ebben a határozatban többek között az a kijelentés is foglaltatik, hogy „az egyetemes konvent felhatalmaztatik, hogy a magyar református egyház törvényeinek és jogszabályainak a visszacsatolt területeken való hatálybaléptetésére több évre terjedhető méltányos átmeneti rendelkezéseket tegyen és engedélyt adhasson arra, hogy az egyesített területek jogrendszerének egységesítése és egyéb szabályainak életbeléptetése fokozatosan történhessenek.” Az indokolásban fel van hozva, hogy „Erdély a missziói munka szervezése és módszerei terén előtte jár az anyaországnak. Munkáját erőltetett egységesítéssel hátravetnénk. Erdélynek külön énekeskönyve van. A magunkét is revideálni óhajtjuk, nem volna helyes egy olyan énekeskönyv bevezetését kívánni, amelyet néhány év múlva félretenni óhajtunk, sem lojális. Erdély azon nyilatkozata után, hogy az énekeskönyv megújításának munkájában résztvenni s az egységes énekeskönyvet megújítani óhajtja. Saját tankönyvei is vannak, saját vallás-oktatási tanterv alapján írott tankönyvei. A tantervek gondos felülvizsgálata és egyeztetése előtt hiba volna a magyarországi vallástani könyvek bevezetését erőltetni. Hasonló a helyzet a theologiai oktatás tervével, ahol mindkét részen új, még ki nem próbált tantervek állanak szemben. Időt kell engedni mindkét félnek arra, hogy a saját tantervének gyakorlati használhatóságára tapasztalatot szerezzen.”

Ezekben a nyilatkozatokban látszik, hogy maga a zsinat nem helyezkedett arra az álláspontra, hogy az erdélyi egyházkerület visszatérésével egy időpontban tabula rasat csinál s minden vonalon a teljes egyformaságot tűzi ki célul. Azok, amiket különösen a missziói munkáról mond az indokolás, minket megcségyenítő elismeréssel és szeretettel vannak mondva. A zsinati határozat alapján most már az erdélyi egyházkerületnek az lenne, talán azt is lehelne mondani, az lett volna, a kötelessége, hogy előkészítse mindazokon a pontokon, amelyeket a becikkelyezett K. melléklet nem érint, az 1942. jan. 1-vel való egységes eljárást, vagy legalább is megállapítsa, hogy mely pontokon akar élni azzal a joggal, hogy a Konventtől méltányos átmeneti intézkedéseket kérjen. Igaza van Ravasz László beszédének abban is, hogy kár, hogy ez mind máig meg nem történt. Vannak az új. a jövő év január elsején életbelépő törvénynek olyan rendelkezései, amelyeket a K. melléklet nem érint s amelyeknek elő nem készítése egyházkerületünkben

jogbizonytalanságot fog okozni. Ilyen a választói névjegyzékek összeállítása, ilyen a lelkészválasztási törvény, ilyen a házasság megáldása előtti tanítás és még sok minden. Ezekben az egyházkerület, pedig ezek meghaladják az igazgatótanács jogkörét, tehát egyházkerületi közgyűlés elé tartoznának, még semmi intézkedést nem tett. Hasonló a helyzet a missziói ügyek vezetésére nézve, ahol a törvény szerinti missziói bizottság a mi Missziói Tanácsunktól teljesen eltérően van megalkotva.

Mindezek azt mutatják, hogy csakugyan van egy készültség egyházi köztudatunkban, ami talán nem is a tudatos elzárkózás következménye, hanem más oka van. Az egyik oka kétségtelenül az, hogy az erdélyi egyházkerület sajátos különálló helyzete nem most, húsz év alatt kezdődött, hanem évszázadokkal azelőtt, és bizonyos mértékben — nem a szervezeti, hanem a szellemi különállásra gondolva — azóta is megvolt. De ez megvan és meg is lesz — ha Isten kegyelmez nekünk, nem mint regionalizmus, hanem mint az egész ország egységébe sajátos színt adó vonás — mindig, β talán nem is kívánatos, hogy meg ne legyen. A másik oka ennek a sajátos különállásnak az is, hogy tulajdonképpen bizonyos dolgokban egységről az egyetemes egyházban sem lehet beszélni. Az istentiszteleti rendtartást ugyan a zsinat megállapította, de az a valóságban ma sem egységes, mert elemeket változtatnak meg és cserélnek fel az anyaországban is. A theologiai képzés szelleme sem azonos mindenütt a theologiai felfogást illetőleg, a lelkipásztorok egymástól szokszor egészen eltérő felfogást vallanak, néha egyházkerületenként. Nem azért mondjuk ezt, hogy ez baj lenne, mert lehet benne erő és haladásra készítő indítás is, csak azért, hogy az egyház egyeteme ebben nem mutat mindenütt egységes képet. Van azonban az erdélyi kerület részéről más oka is a tartózkodásnak. Ilyen az, hogy az anyaországi munkában sok mindennek egészen más megfogalmazását találjuk, mint ahogyan mi azt elgondoltuk. Gondolunk pl. a szórványügyre, amelyet mi lelki ügynek ismertünk s védelmeztünk, s amelyben ma elszámolhatatlan szórványmunkás és szórványhős, ezernyi külön gondolattal és nem a legmélyebbekkel foglalkozik, gondolunk az ifjúsági munkára, amelyben a legkülönbözőbb egyesületek akarták a mi egyházunk ifjúságát a saját szervezetük, módszerük és hatáskörük alá vonni.

És most felmerül a kérdés: mit követel tőlünk az egyetemes egyház egységében való részvétel? Mi kemény és nehéz harcokat vívtunk annakidején azért, hogy az az istentiszteleti rendtartás, amely ma mint a romániai református egyház zsinata által elfogadott egyik forma, ha már általánossá és egyetlenné nem lehetett, legalább, mint a kálvinibb és theologiaiilag helyesebb, megmaradjon és használatban lehessen. Évtizedig folyó felvilágosító és meggyőző munkát folytattunk addig, amíg azt az ellenszenvet, ami a Heidelbergi Káté behozatala és a vallástanítás tantervének alapjául elfogadása ellen felmerült, legyőzhettük s ma már a konfirmáció is, a vallás-

tanítás is, a református hitvallás alapjára van helyezve. Sok küzdelem, nagy ellentétek és harcok között megszerveztük a theologia V évfolyamának tantervét, amelyről ez öt éve alatt azt láttuk, hogy megfelel annak a várakozásnak, amit hozzája fűztünk. A missziói munkának kialakult egy olyan vezetősége, amelyben éppen azok vesznek részt, akik ezt a munkát irányítják, az egyes szövetségek vezetősége. Most felmerül a kérdés: lemondjunk e ezekről, kezdjük-e elől azt az egész harcot, vegyük-e fel újra a munkát ezeknek a kérdéseknek theologiai megalapozása érdekében, amit már egyszer elvégeztünk? Lehet azt mondani: a testvéri közösség azt kívánja, hogy ha mi jobbnak tartunk is valamit, akkor is vegyük át inkább azt, ami nem olyan jó, hogy a testvéri közösség megmaradjon. De van-e jogunk lemondani arról, amit meggyőződésünk szerint nem mi teremtettünk, hanem Isten ajándékozott nekünk? Nem volna-e módja annak, hogy megtarthassuk ezeket, de ugyanakkor teljes szívvvel együttműködjünk az egész egyetemes egyház minden kerületével, hogy az egész egyházban kialakulhasson, nem a — szerintünk — „jobb”, hanem: a legjobb? Mi fontosabb és értékesebb: az egység, annak egyformaság formájában, vagy az, ami helyesebb; az, hogy mindenütt egyforma legyen az istentiszteleti rend, vagy az, hogy legyen olyan hely, ahol másforma ugyan, de theologailag alaposabb; mindenütt egyforma legyen a vallástanítási tanterv, vagy legyen hely, ahol hitvallásosabb, az Igéhez jobban alkalmazkodó? Maga a külső egyformasága ezeknek biztosítja-e azt a lelki egységet, amelyre szükség van, van-e olyan lelki egység, amely nem az egyformaságban, hanem a különbözőségben is meglehet?

Bizonyos, és itt ismét igaza van Ravasz Lászlónak, hogy itt most nagy munkára van szükség s hogy az igazi egységet az Igéről és egyházzal való közös megegyezések és alapvető felfogások, a lelkipásztori eszmény, a presbiteri tisztség felől való azonos felfogás adja s minden szervezeti egységnek tulajdonképpen ez az alapja. Bár lehet, hogy ezekben az egység és azonosság soha sem lesz meg teljesen, nem volt soha, s ezt kényszeríteni nem lehet, de mégis olyan cél, amire törekedni kell. Sőt többet kell, mint törekedni imádkozni kell érte. Nemcsak azért, hogy egyformán gondolkodzanak az emberek, hanem azért, ami ennél sokkal több, hogy egyaránt Krisztusban legyenek és csak az Ige alapján álljanak.

Ez a célkitűzés bennünket kötelez, ezt nekünk, erdélyi reformátusoknak is vállalni kell. És azt hisszük, hogy a mult tapasztalatai — azon aggodalmak ellenére, amiket Ravasz László az újabb generációra vonatkozólag kifejez — azt mutatják, hogy ha mi küzdünk is azért, amit helyesebbnek látunk, meg tudunk — mint ahogyan megtettük az istentiszteleti rend kérdésében a romániai egyház zsinatán — meg tudunk hajolni az előtt, hogy lelkiismerete ellen senki ne kényszeríttessék és vagyunk annyira reformátusok, hogy ha valaki bennünket jobbra tanít, azt alázatosan elfogadjuk.

Ezért talán nem válik az egyetemes magyar reformátusság

kárára és veszedelmére, ha mi azokat, amiket a tűzben és viharban, mint Isten hozzánk szóló halk és szelid szavának bizonyosságát kaptunk, szeretnénk nemcsak megtartani, hanem tovább fejleszteni, sőt talán hasznára válnék az egész magyar református egyháznak, ha kérdéseket, amelyeket igazgatási és kormányzati szempontból valamikor le kellett zárni, újból elő lehet venni és vizsgálat tárgyává lehet tenni, éppen a legmélyebb kérdéseket és a legsúlyosabbakat azok közül, amelyeken az egész református egyház hite és életgyakorlata nyugszik. Ez a reformáció követelménye is, amely mindaddig, míg az igazság és Ige tanításának hűséges keresése, javára van az evangélium ügyének, kárára akkor válik, ha e kérdésekből elkülönülés, szeretetlenség és harag támad. Ettől pedig, és ennél nem magunkban, hanem az egyező indulatot teremtő Lélek erejében bízunk, nem kell félnünk. Így akarunk mi szolgálatára lenni azoknak a testvéreknek, akik közé visszakerültünk, hogy együtt szolgálhassuk velük azt, amiért mindannyian vagyunk: Isten országát.

II

Gyakorlati

tanítások.

1. A 274. számú egyházi ének tanítása.

(Vázlat.)

(Előkészület gyanánt: Az óraelőtti szüneten, vagy még előbb írjuk fel a táblára enuek az éneknek mind a két versét és takarjuk el, hogy a növendékek ne lássák. Szerezzük be Betlehemnek, vagy egy másik szentföldi városnak képét, angyal képét és egy karácsonyi estét ábrázoló képet.)

Hangalatkeltés. Milyen nap van ma? Milyen lesz holnap? Mikor lesz vasárnap? Mit csinál a jó gyermek vasárnap? Hova megy? Hát édes apád hova megy vasárnap? Csak apád megy a templomba? Mit szoktunk csinálni a templomban? Ki vezeti az istentiszteletet? Hát az éneket ki vezeti? Most vasárnap melyik énekeket énekeltük? Csak vasárnaponként szoktunk menni a templomba? Melyik ünnep megünneplésére készülünk? Miért ünnepeljük karácsonyt? Hol született Jézus? Láttátok-e már Betlehem képét? Megmutatom.

Sohasem felejttem el, hogy egy évvel ezelőtt átmen a szomszéd faluba. Amint a faluba beértem éppen sötétedni kezdett. Amint csendesen bandukoltam énekszó ütötte meg a fületem. Figyelmes leltem. Egy kis család gyűlt össze és a tü: világánál ezt az éneket énekelte. (Elénekelem.) Nehogy azt gondoljátok, hogy csak egyedül énekelte ezt valaki, hanem az egész család. Szoktatok-e ti otthon együttesen énekelni? Mikor? Milyen éneket? Milyen szép is az, amikor a család együtt énekel. Elfelejt mindenki a bajt és keserűséget. Ez jutott nekem is eszembe, amikor ezt hallottam énekelni.

Figyeljeteek reám, elénekelem megint. Szép? Szeretnétek ti is tudni ezt az éneket?

Célkitűzés. Ma ezt fogjuk megtanulni.

Tárgyalás. Nézzétek csak, én ezt az egész éneket leirtam a táblára. Itt van. Rövid, csak két versszaka van. Gyertek olvassuk el az egészet és azután vegyük rendre-rendre as egyes sorokat és versszakokat. (A legjobban olvasóval végigolvastatjuk.)

Igy hangzik az ének szövege. Most gyertek vizsgáljuk meg, mit jelentenek az egyes szavak. Olvasd el Pista az első négy sort. (Elolvassa.) Milyen helység volt Betlehem, kicsi vagy nagy? Nagyobb volt, mint a mi falunk? Honnan gondolod? Vendégfogadó csak nagyobb helységben van? A többi helységekhez viszonyítva volt kicsi Betlehem? Hogyan mondanád ezt te a saját szavaiddal, hogy „Megzendült az ének”? Mondjuk most már az egész mondatot. Mégegyszer. (Elismételjük egy párszor.)

Olvasd tovább Jánosi „Dicséret dicsőség az ég Istenének.” Kinek legyen dicséret és dicsőség? Mit jelent valakit dicsérni? Kit szoktunk dicsérni? Hát kit dicsőítettünk? (Ha nem tudja senki, mi az a dicsőítés, megmagyarázzuk.) Mondjuk el mégegyszer. Megint. Most előlről mondjuk. Így is elmondjuk egy párszor.

Olvassuk tovább József. „Kit oly régtől fogva szívszakadva vártak, megszületett Megváltója a bűnös világnak.” Mióta várta az emberiség Jézust? Hogyan? Vártál te már valakit szívszakadva? Milyen érzés az? Ilyen szívszakadva váró világban ki született meg? Minek volt a megváltója Jézus? Milyen volt akkor is a világ? Mára bűnös-e? Kire van tehát szüksége a világnak? Olvasd el megint ezt. Most előlről az egész versszakot. Mégegyszer. Most ne nézzünk oda és úgy próbáljuk mondani. Így ismétlem egy párszor.

Olvasd tovább Pali a következő két sort. „Zengjen ajkunkról is hálaadó ének, Estéjén karácsony áldott ünnepének.” Mit csináljunk mi is? Milyen énekel énekeljünk? Mikor? Ha ezt megteszszük, milyen lesz az ünnepünk? Megtudnád ezt mondani más szóval is, hogy „áldott”? Olvasd el megint ezt a két sort? Most mondjuk el. Megint.

Hogyan hangzik az utolsó két sor, ezt elolvassa Miklós. És ki bűneinkért földre alászálla, Szívesen várt vendég legyen lelkünk Messiása!” Ki volt az, aki a mi bűneinkért alászállott, lejtött a földre? Hogyan fogadjuk ezt a vendéget? Nemcsak azt teszi ám, hogy szívesen fogadjuk, hanem azt is, hogy amint odahaza nagy-takarítást rendeznek a házban, szobában, úgy ti is a szíveteket, lelketeket tisztítsátok meg, hogy a várvavárt vendéget méltóképpen tudjátok fogadni, mert csak úgy lesz a ti lelketeknek Jézus a Messiása. (Megváltója, Üdvözítője.) Olvassuk el az egész 2. verset. Megint. Most próbáljuk elmondani. Megint. Így aztán 2–3 szöri elmondás után megpróbáljuk elülről elmoodani. Ki tudná elmondani az egészet? Amikor már az osztályból 5–6 tudja könyv nélkül, áttérhetünk a dallam tanításához.

Most már tudjuk a szöveget, hallgassatok reám, mert énekelni fogom ezt az éneket. Senki se énekeljen még velem, csak nyissa ki jól a fűjét. Még elénekelem háromszor. Most már csendesen lehet velem énekelni, ötször-hatszori eléneklés után a növendékek hangosabban énekelhetnek. Most már egy kicsit tudjátok énekelni, pihenjünk egy kicsit. (Ezt az időt arra használom fel, hogy bemutatam az angyal és a karácsonyi estét ábrázoló képet.)

Énekeljük el bátran megint az éneket. Ha már jól megy, akkor egyik, majd másik padsorral külön-külön nemes versenyként, majd

Begyakorlás-ként egyesekkel is énekeltetem.

Alkalmazás: ez az ének megvan a ti énekeskönyvetekben is és ha majd eljön a karácsony szent estéje, énekeljétek el.

Kapcsolódás: Rajznál fenyő rajzolása. Kézimunkánál: Betlehem katon papírból.

2. A „Füstbe ment terv” című költemény tárgyalása.

Hangulatkeltés. Alig egy pár napja bent jártam a városban. Az utam elvezetett a kollégium felé is. Nagyon kíváncsi voltam, hogy mit csinálnak a diákok. Tudjátok-e mi az a kollégium? Kiket hívnak diákoknak? Délután volt és elmentem az internátusba. Mi az az internátus? Kik járnak a kollégiumba? Ti szeretnétek oda járni? Majd ha jó tanulók lesztek, ti is mehetek oda. Amint beléptem a dolgozóba, egy kis első gimnazistára lettem figyelmes. Olyan szomorú volt, mintha az orra vére folyt volna. Hozzámentem és megkérdeztem: „Miért sírsz, kis öreg?” Mire ő búsan reám tekintett és csak annyit mondott: „Úgy szeretnék hazamenni!” Megsimogattam szép fekete haját és megvigasztaltam, hogy rohamosan közeledik a karácsonyi szünidő és akkor két hétig otthon lesz. Meg is vigasztalódott én pedig tovább mentem az általam keresett diákhöz.

Hazaérkezvén elgondolkoztam az ott történten és amint gondolkozom, a kezembe kerül egy könyv és abban a következő verset találtam: Fennhangon és nagyon szépen elolvasom a „Füstbe ment terv” című költeményt.

Amint a végére értem, mindjárt az jutott az eszembe, hogy az én általam megvigasztalt kis diák is éppen így járhatott, mint ahogy itt le van írva.

Olvassuk el ezt a költeményt?

Áthajtás. Ez megvan a mi olvasókönyvünkben is, keressétek meg a lapon,

Célkitűzés-, mert ma erről fogunk tanulni.

Tárgyalás. Olvasd el az első verset Pista. (Mindig a legjobban olvasóval olvastatunk!) Ki az, aki gondolkozott? Hol gondolkozott? Min utazott a költő? Kire gondolt szüntelen? Miért? Te mikor láttad utoljára édesanyádat? Mondd el el ezt a szakaszt a te szavaiddal.

Olvasd János a második versszakot. Ebben aztán megtudjuk, hogy mi volt az, amin gondolkozott. Mi volt az, amin gondolkozott? A megszólításon. Mit akart mondani az édesanyjának? Te hogy szoktál beszélni anyáddal? Sohasem beszélsz durcásan?

Mindig illendően és előzékenyen beszélsz és szólítod meg édesanyádat? Ki volt az, aki bölcsődet ringatta? Ki volt az, aki ölelt? Látod, a költőnek ez jutott eszébe és kereste a szebbnél szebb szavakat az édes anyja számára, aki őt ringatta, ölelte és dajkálta.

A harmadik szakaszt olvassuk tovább. Mi jutott az eszébe? Tudnál mondani egy szép gondolatot? Hát te? Egy párat megkérdezek. Hogyan haladtak a lovak? Lépésben, vagy pedig futottak? Mégis mit gondolt a költő? Miért? Ki tudnád e fejezni ezt a mondatot másképpen: „Míg állni látszék az idő, Bir a szekér szaladt.”

Olvassuk tovább a negyedik versszakot. Mi történt, amikor megérkezett a szekér? Mit mondott az édesanyjának a költő? Meiyik szobába ment? Mit gondoltok, volt nagy szobájuk is? Mondd ezt más szóval, hogy „toppanék.” Mit értesz az alatt, hogy „röpült felém anyám?” Tudott repülni? Volt szárnya? Mi történt, amikor összeölelkeztek? Tudtak e egymáshoz szólani? Miért? Hogyan csókolták egymást? Bizony egy szót sem szóltak. Azért van az írva, hogy „csüggtem ajkán szótlanul.” Mi szokott csüggni? Az alma a fán mit csinál? Hát a körte és a barack? Látjátok, éppen ahogy egy szót sem szól a fán csüggő gyümölcs, úgy nem szólt a költő sem, amikor hazaért.

Bizonyára így fog járni az az én gimnazista kis fiam is, aki a múlt héten annyira szomorúan vágyott haza és így jártok majd ti is, ha valamikor elkerültök hazulról és több ideig nem tudtok majd hazajönni. Eszelekbe jut az édes anyátok és vágyódotok majd haza, eltervezitek az úton, hogy mennyi mindent fogtok majd neki mondani és úgy jártok majd, mint a vers írója. Hogyan járt?

Nézzük csak meg, ki írta ezt a költeményt? Ki volt Petőfi Sándor? Hallottátok hírét? Emlékezzetek reá, akkor szóltam róla, amikor a „Fekete kenyér” című verset tanultuk.

Abból is, ebből is az édesanyja iránti önzetlen és tiszta szeretet sugárzik felénk. Az a szeretet, ahogy kell viselkednie minden igaz gyermeknek az édesanyja iránt.

Igy szeressétek ti is édesanyátokat I

Begyakorlás. Most hallgassatok ide, elolvasom én nektek ezt a verset. (Minta olvasás.) Aztán elolvastatom három-négy jól olvasóval. A jövő órára tanuljátok meg.

Kapcsolás. Rajzoljátok le azt, ahogy ti elgondoljátok a kis diákot a szekeren hazautazni. Azt is, hogyan lép be a szobába.

Kovács Lajos.

Gyakorlati tanácsok.

December hó folyamán elintézendők:

20 áig az *Állami iskola* felülvizsgált számadásának egy okmányolatlan példányát a gondnokság felterjeszti a kir. tanfelügyelőnek. (61.300/1934, sz. VKM. rendelet IV. része.)

23 ig: *Anyakönyvi naplóját* az igazgató felfekteti és az osztálytanítók abba a tanulókat osztályok szerint és azon belül ABC sorrendben az I. időszak végén, az osztályozás előtt bevezetik. Az újonnan felfektetett anyakönyvi naplót lapszámozni kell, zsinórral át kell fűzni és a kir. tanfelügyelő látogatása alkalmával vele záradékolatni kell és a zsinór végét le kell pecsételni. Szükség esetén a naplót záradékolás és lepecsételés végett fel is lehet terjeszteni a kir. tanfelügyelőhöz.

A nyomtatvány raktári száma: XXX. 33. Rendelet száma: 130.700/1922 VKM.

Értesítő könyvecskét állít ki a tanító az I. osztályos tanulókról. Az értesítő könyvecske a mindennapi és továbbképző iskolai tar kötelezettség egész tartamára szól Minden bejegyzést aláír az igazgató is és ellát az iskola körbelyegzőjével, *Más iskolába való átlépés esetén az értesítő könyvecskét tovább kell vezetni.*

Raktári szám: 829. Rendelet számár 138 650/1908 VKM.

Léghigiéniai riasztási gyakorlatot tart az igazgató három ízben. Az elsőről előre értesíti a tanító testületet, kik a növendékekkel részletesen megbeszélnek a tennivalókat, a másodíkról csak az osztályvezetőket értesíti, míg a harmadik meglepetésszerűen történik.

Rendelet száma: 108.178/1938 IX. számú VKM.

Tűzriasztási gyakorlatot tart a tanító. A 49.725/1910 sz. VKM. rendelet idevonatkozó része: „Próbariasztások minden iskolában negyedévenként tartandók, ezek közül egy a tanítók előzetes értesítése nélkül.”

23-án. *Karácsonyi szüenidő kihirdetése.* Értesítő könyvecskék kiosztása a tanító feladata. 44.246/1902 és az 53.000/1909 számú VKM. rendelet.

24 ig. *Iskolája beléletéről jelentést tesz* a kéttanítós állami és községi elemi népiskola igazgatója a kir. tanfelügyelőnek. 53000/1909. VKM. rendelet.

30-ig. *Iskolai helyiségeknek és bútoroknak a hatósági orvos utasítása szerinti* és ellenőrzése melletti fertőtlenítéséről az állami iskola gondnoksága és az egyházi iskola iskolaszéke gondoskodik.

Az 53000/1909 sz. VKM. rendelettel kiadott utasítás 23. §a és a 44.246/1902 VKM. rendelet 14. §-a.

31-ig. *Kiszolgáltattott terményben és készpénzbeli helyi járandóságokról jelentést tesz a nem állami iskola tanítója* a kir. tanfelügyelőnek.

1 76000/1907 számú VKM. rendelettel kiadott Utasítás 10. § ának 6—9. bekezdései: „Az iskolafenntartó által tényleg kiszolgáltattott terménybeli és készpénzbeli járandóságokról a tanító pontos jegyzéket tartozik vezetni, melyken feltüntetendő a kiszolgáltattott járandóság mennyisége és a kiszolgáltatás időpontja.

A kiszolgáltatásra vonatkozó minden egyes bejegyzés az iskolaszék elnöke, vagy e célra kirendelt helyettese által láttamozandó.

Ezen jegyzék alapján a tanító minden naptári év végén az illetékes kir, tanfelügyelőnek a jelen utasítás függelékében közölt mintának megfelelő jelentést tartozik beküldeni arról, hogy járandóságait megkapta-e vagy sem?

A jegyzék mintája a következő:

.....év..

község.

JEGYZÉK

a iskolánál alkalmazásban levő.....tanító részére az iskolafenntartó által kiszolgáltatott járandóságokról.

I.

A helyi forrásból eredő, díjlevélben biztosított járandóságok részletezése

1. Készpénzben: P f.

2. Terményekben:

Mult évről maradt hátralék:

II.

A kiszolgáltatás sorrendje:

A kiszolgáltatás történt		A kiszolgáltatott járandóság								Az iskolaszék elnökének vagy e célra megbízott helyettesének (gondnok) láttamozása
		megnevezése	m e n n y i s é g e							
			készpénzben		terményekben					
hó	nap		P	f	db	q	kg.	hl.	l.	

A jelentés mintája a következő:

JELENTÉS.

Tanfelügyelő Úr!

Az 1907. évi XXVII. t.-c. végrehajtása tárgyában 76.000/907. sz. rendelettel kiadott Utasítás 10. § ában foglalt rendelkezéshez képest, az általam szabályszerűen vezetett jegyzék alapján jelentem, hogy az évre járó készpénz: terménybeli fizetésemet,

hiány nélkül (hátralékban maradt rész hiányával) megkaptam.

Kelt

N. N.

iskolai tanító.

A díjlevél raktári száma 588, a javadalmi jegyzőkönyvé pedig 688.

31. én. Iktatókönyvei az igazgató lezárja.

A nyomtatvány raktári száma 804/a

Az 5500/1929. M. E. rendelet 23. §-a.

Kézbesítőkönyvét és postakönyvét az igazgató lezárja

A kézbesítőkönyv raktári száma 621, a postakönyvé pedig 675.

Január hó folyamán elintézendők:

1.én. Iktatókönyvei kézbesítő- és postakönyvét az igazgató felfekteti.

2-án. Karácsonyi szünet utáni első tanítási nap az értesítő könyvecskék beszédese a tanító feladata.

Közli: Kovács Lajos.

I r o d a l o m

A szerkesztőség csak az ebből a célból beküldött theologiai vagy pedagógiai vonatkozású művek ismertetését vállalja.

És lőn világosság.

(Emlékkönyv Ravasz László hatvanadik életéve és dunamelléki püspökségének húszadik évfordulója alkalmából. írták tanítványai és munkatársai. Budapest, 1941. 542 lap)

A könyv címe, mint az előszó mondja, arra utal, hogy Ravasz Lászlóban, a világosság kiváltképpen való emberében a XX. század magyarsága felekezeti különbség nélkül olyan embert kapott, akit a világosság kiváltképpen való emberének lehet nevezni. Ez a világosság nemcsak adományai nagyságában és sokaságában van, hanem főleg abban, hogy Ravasz László az igazi világosságot, az Ige világosságát akarja továbbadni és erről akar bizonyosságot tenni. Akik ebbe a könyvbe írtak, mind az ő tanítványai, vagy munkatársai voltak vagy ma is azok.

A hatalmas kötet 26 író dolgozatait foglalja magában. Ezen dolgozatok írói között helyet foglalnak theologiai tanárok, lelkészek, egyetemi tanárok, kollégiumi tanárok, Kapi Béla evang. püspök, akik dolgozataik témájául a legváltozatosabb kérdéseket választották. A könyv elején három dolgozat foglalja Ravasz László igehirdetői útjával (Makkai Sándor), a theologus Ravasz Lászlóval (Vasady Béla), Ravasz László és a szellemi élet címen (Bartók György). Makkai Sándor megrajzolja a Ravasz igehirdetésének alapjait, annak alakulását jellemző vonásait, olyan pontosan és széles áttekintéssel, ahogyan talán egy református igehirdetőről sem írtak még tanulmányt. Vasady Béla azt a theologiai felfogást ismerteti, amelyet Ravasz László vallott és vall, megmutatva, hogyan ment át ez a felfogás különböző változásokon az idők folyamán. Ez a dolgozat a Ravasz egész dogmatikájának összeállítására beszédei és írásai alapján, olyan alapos és részletes munka, amely nemcsak a tárgyára, hanem az egész magyar theologiai tudományosság történetére is fényt vet. Bartók György a Ravasz László filozófiai és világnézeti rendszerét ismerteti, megmutatja Ravaszt, mint esztétikust és mint művészt.

E három dolgozat után következnek a többi, theologiai, jogi, filozófiai kérdésekről írottak. A bibliai theologia köréből az újtestamentumi hermeneutika főbb szabályairól Budai Gergely ír, majd Mátyás Ernő a Pál apostol antropológiáját ismerteti. Az egyháztörténet körébe tartoznak a Révész Imre cikke a református történetelméletéről s a Nagy Gézáé a Geleji Katona István eschatológiájáról. Musnai László egy általa felfedezett régi XVI századbeli unitárius kátával foglalkozik, Csekey István az evangélizáció munkájáról ír, amint az a dunamelléki egyházkerületben 1880-tól napjainkig folyt. A szisztematika theologia körébe tartozó dolgozatokat Tavasz Sándor: A theologia a tudományos életben, Prőhle Károly: A szentháromság mint egyetemes keresztyén kapocs, Muraközy Gyula: Tragikum és predestináció, Victor János: Az egyház hármassága és épülő egyházról, az Imre Lajosé, amely az Ekklesiásztikával, mint gyakorlati theologiai disciplinával foglalkozik, Illyés Endre arról ír, milyen igényei vannak intelligenciánknak az igehirdetéssel szemben,

Gönczy Lajos a a homiliás és szákramentumos istentiszteletről értekeznek. Kapi Béla cikke a magyar protestáns egység és együttműködés kérdését tárgyalja, Forgács Gyula ismerteti a százéves skót missziót. Egyházi jogi és általános jogi cikkek közé tartozik a Kováts J. Istváné, aki a legközelebbi zsinati a váró teendőkrol ír, a Szentpéteri Kun Béláé, aki a lelkészválasztás jogának a református egyházban való alakulását teszi vizsgálat tárgyává. Kolozsvári Bálintnak: Jogfejlődés és jogfejlesztés, Finkey Ferencnek: A bűnösség fogalma a világi büntetőjogban című dolgozatai bár nem szorosan vett theologiai kérdésekkel foglalkoznak, van jelentőségük egyházi életünkre is. A filozófiai és világnézeti témájú dolgozatok között Joó Gyulának: „A keleti kérdés” című dolgozata foglal helyet, amely hazánkban a Dunamedencében eddig betöltött szerepére és ezután hivatására irányuló kérdésekkel foglalkozik, Mitrovics Gyula a stilusformákról ír, Szabó Imre pedig magyar önismeret és magyar önbizalom című dolgozatában foglalkozik a magyarság jellemvonásai boncolásával.

A kötetben Ravasz László életrajzát kapjuk még, majd írói munkásságának igen értékes, nagy gonddal összeállított jegyzékét.

Az egész munka, amelynek részletesen minden cikkét ismertetni lehetetlen, igazán értékes darabja theologiai irodalmunknak s kívánatos, hogy minden lelképásztor áttanulmányozhassa azt. D.

Dr. Tóth Kálmán: A dialektika a kálvizlzmus politikai ethikájában.

Budapest, 1940. Szerző kiadása. 208 old. — Ára 4 P.

A politikai étellel foglalkozó theologiai munkák az utóbbi időkben sűrűbben jelennek meg, mutatva ennek a kérdésnek égető voltát s azt, hogy az Ige szolgáltatásban levők érzik a szükségét s a felelősséget, hallatni az egyház szavát.

Tóth Kálmán munkájában Kálvin politikai fogalmainak s elméletének tanulmányozását találjuk. Nemcsak az Institúció, hanem más írásai alapján is végezte ezt úgy, hogy szem előtt tartotta az aktuális helyzetet, mellyel szembe kellett Kálvinnak nézni s melyek befolyásolták theoriáinak kialakulását. E Kálvin-tanulmányozás közben adja a kálvinizmus politikai ethikájának szisztematikus expozícióját.

A tanulmány első része reá mutat arra, hogy a kálvini theologia centrumát keresők különböző felfogásaival szemben, azokkal ért egyet a szerző, kik a kálvini theologiában az „ellentétek elvét” fedezték fel s ebben látják a kálvinizmus dinamikáját. Igyeekszik a szerző ennek az elvnek egyetemes theologiai megalapozását adni. Kimutatja a kálvinizmus dialektikájának hátterét, mely a héber keresztyén tradícióban gyökerezik s amely dialektikával a kálvinizmus a prófétai vallás dialektikáját mentette meg. A római katolicizmusban az Isten és ember viszonya keresztyén dialektikája lecsökkent, a hivatalos lutheránizmus sem tudta úgy helyreállítani, mint Kálvin, ki az akarat totális korrupcióját tanította, de vonakodott elismerni az ész totális depravációját. így mentette meg egyrészt az antropológiai, horizontális dialektikát, másrészt pedig éppen ezzel tartotta meg az Isten és ember viszony dialektikáját is, minthogy az ember bűnösnek, mégis erkölcsileg felelősnek ismerte el. A kálvinizmus dialektikája az Isten szuverenitásának s az emberi nyomorúságnak a megállapítása, hangsúlyozása. Ez a vertikális dialektikája. De a másik, a horizontális is ilyen fontos az ember nyomorúságának, romlottságának s méltóságának dialektikája.

„Az Isten és ember viszonya, valamint az antropológia dialektikája határozzák meg a kálvinizmus politikai etikájának egész jellegét. Az ideálpolitikai gondolkodás theoretikus vonalát ellensúlyozza benne egy másik gondolatvonal, amely az által, hogy a megromlott ember fogalma köré húzódik, a realizmus jegyét adja a rendszernek. „Ötöle, Óáltala és Óreánézve vannak

mindenek"; a politikai élet eredete, fönntartása és célja is ebben az igében van meghatározva a kálvínista ember számára. O azonban soha sem téveszti szem elől, hogy az ember bűnös és hogy ez a bűnös ember is tényező, még pedig a másik fontos tényező a politikai életben, továbbá, hogy a megromlott természete tagadja ezt az eredetet, föl akarja forgatni ezt a rendet és föllázad az Isten dicsőítése célja ellen. Az *Isten szuverenitásán* nyugvó theocentrikus fogalmak, ennél fogva ellensúlyozva vannak megfontolásokkal, amelyek az *emberrel mint bűnössel* számolnak s a kálvinizmus politikai etikájának ez adja meg dialektikus karakterét."

Ez alapvetés után a politikai életnek öt fontos kérdését tárgyalja a szerző: A törvény, a tekintély, az állam, a kormányzat s végül engedelmesség és ellenállás. E kérdésekre a Kálvín írásából ad feleletet, néhol azonban a Kálvín tanítványainak az ő megoldásait kiegészítő elméleteit is adja.

Helyesen mutatja meg a református embernek az állammal való viszonyát. Ugy fogadja el a református ember az államot a Róm. 13. alapján, mint ami az isteni kegyelemnek a bűnt gátló eszköze s eszköz a törvény megtartására. A politikai rend az emberben inherens természeti törvény kivételése s konkretizálódása, melyet szintén az isteni kegyelem őrzi meg. A kálvinizmus tiszteletre s engedelmességre tanít az isteni jogon alapuló polgári kormányzattal szemben. Azonban kifejti, hogy nem azért kívánja ezt, mintha az Istenével paralel rivális szuverenitás lenne, sem mintha az Istenével egyenlő, vagy autonóm existenciája lenne, hanem azért, mert annak tekintélye Istentől származik, „Isten kegyelméből” való. Ez azonban minden kormányformájú kormány sajátja. Kálvín-idézetekből láthatjuk meg, hogyan látszik meg, hogy a királyok is esendő emberek. Tekintélyüket zsarnokságra használják. Az isteni jog a koronát s nem a személyt illeti meg. Az isteni tekintély, mely a létét és tekintélyét adta az uralkodónak, bírálja is azt s korlátozza is. Míg a kormányzatnak az emberi bűnösségből fakadó demonizálódása ellen a római egyház a pápizmus abszolutizmusát állította, de ezzel egy újabb demonizálódásra adott alkalmat, addig a kálvini keresztyénség gondoskodott az uralkodói hatalom ellenőrzéséről s az eltenállási jog teóriájával lehetőséget nyújtott arra, hogy a gonosz rendszer, mely demonizálta az istenit, egészen felcseréltesse egy másikkal, mely az istenit reprezentálja. A tanulmányunk értékes része a *magistratus populares-ről* szóló ismertetése. A démonizált világi hatalommal szemben a keresztyénség két eszközzel harcolt. A természeti törvény erkölcsi követeléseivel s Isten Igéje ítéleteivel. A kálvinizmus azonban egy novumot hozott a keresztyénség ez egyetemes tulajdonához, mely az uralkodó kormányzat gonoszságával szemben tényleges eszköz. Ez a magistratus populares, mely kulcs is a kálvinizmus politikai etikájának alkotmányos karakteréhez. Az Intitucióban találjuk meg ennek alapjait s mint a tanulmányból látjuk, igazi kálvini politikusok s teológusok fejtették ki tovább s érvényesítették. Több kérdésnek, mint az állam és egyház viszonya, az engedelmesség s ellenállás dialektikája stb. értékes fejtegetéseit s történelmi adatokra támaszkodó kifejtését találjuk.

A könyv alapos tanulmányozás után készült, a címben foglalt területnek sok történelmi adatát tárja föl s ebben van értéke, hogy ezeket így nyújtja nekünk mai embereknek, hogy lássuk a református ember politikai gondolkodásának s cselekedeteinek gyökereit. Ma nagy szükségünk van erre. Az öntudatos református megnyilatkozások a politikai életben a magyar nép egészséges életéért nagyon kellenek. E könyv erre segítség, bár olvasása közben éreztük, hogy szükséges tovább gondolnunk a szerző által felvetett kérdéseket s figyelniünk olyan református teológusok útmutatásaira is, mint Barthék, kik benne éltek s élnek az aktuális politikai küzdelemben s igazi református szellemű világosságot mutatnak e téren is.

B. D.

Hastings: Isten Igéje a gyermek lelkében.

Részint a „Sylvester” kiadásában, részint a budapesti Ref. Vallásoktató Testület kiadásában jelent meg. Szerkeszti: Dr. Incze Gábor.

Ez az „Isten Igéje a gyermek lelkében” gyűjtő mondattal ellátott munka már e neve miatt is kíváncsivá teszi mindazt, aki tanítással foglalkozik, önkéntelenül is kezébe veszi a könyvet és keres, kutat benne. Előbb kisebb, majd nagyobb igényeket támaszt iránta és türelmetlenül várja a lelkében felcsigázott igényre a feleletet. A ige azonban ige marad és éppen úgy megfelel nekünk, mint ahogy azt elvártuk.

A munka hat kötetes és mégis egy kerek egészet alkotó vezérfonal a gyermeki lelkekkel foglalkozók számára. A hat kötet különböző nevet visel.

I. *A mintakép* című első kötet Incze Gábor fordítása Csikesz Sándor tanulmányával. Gondolatköre: „Pár szó a falusi istentiszteletről.” Az e kötet tanításai tehát valóban időszzerű kérdésekkel foglalkozik és arra tanítja az ifjakat, gyermekeket egyaránt.

II. *A második kötet Isten napjai*” címen Tildy Zoltán fordításában „A gyermek és az egyház” témát igyekszik kimeríteni.

Kapr Béla evangélikus püspök írt hozzá tanulmányt, amelyben mindenki által érthetően állapítja meg és szegezi le a gyermek és az egyház viszonyát. A többek között ezt is mondja: „a vallás élet és csak annak van vallása, ki Istentől áthatott, szeretettől lüktető, kegyelemben megnyugvó életet él.”

Milyen nagy igazságot szegez le a következőkben: „a gyermek lelki gondozója legyen teológus, ki benne él az írásban. Legyen a gyermek jóbarátja, ki szereti a gondjaira bízott sereget s minden lelket egy örökkévaló isteni értéknek tekint. Azután legyen a Krisztus tanítványa, ki jól tudja, hogy Krisztushoz csak akkor vezetheti a gyermeket, ha ő maga is Krisztus mellett áll szüntelen.”

Tildy Zoltán fordítása kedves és közvetlen.

A III. kötet Erdős Károly fordítása „A szemünk fénye” címet viseli B. Pap István teol. tanár tanulmányával. E kötet azt akarja, hogy az elhangzott tanítások alapján kapcsolat legyen az „Öszövétség és az Ifjúság” között.

B. Pap István tanulmánya elolvasása után egész más szemmel nézi az olvasó az Öszövétséget, mint azelőtt.

A kötet tanításai olyan kerek egészet alkotnak, hogy ahhoz sem tenni, sem elvenni nem kell.

„A második mérföld” címen jelent meg IV. kötet, amelyet Gáty Ferenc ültetett át magyar nyelvre. „A család vallásos karaktere” gondolat szolgálatába állított ez a kedves kötet.

Szabó Imre a maga megszokott közvetlenségével vezeti be az előadásokat.

Nagy részt újszövetségi történeteket dolgozott fel az író. Azt hiszem innen kapta a nevét is. Az egyes tanítások olyan ügyesen vannak összeállítva, hogy éppen úgy következnek, mint ahogy mi óhajtjuk.

Hastings V. kötetét „Szolgáló angyalok” címen Dr. Halmi János gyömöri lelkész fordította le. Tanulmánnyal Dr. Imre Lajos látta el. E kötet célja — amint az alcímen olvasható — „A gyermek vallásos nevelése az iskola előtt.”

Maga a tanulmányt író éppen azt a kérdést boncolgatja, hogy van-e szükség a gyermek vallásos nevelésére az iskolába járás előtt? A tanulmány elolvasása után megkapjuk a helyes feleletet rá és az ezt követő világos leckék és rövid tanítások csak kiegészítik a bevezető tanulmányt. Ezt a célt szolgálja az a 38 feldolgozott lecke, amelyek e kötetet betöltik.

A VI. és egyben az utolsó kötet „Angyalok orcája” címet viseli. Fordítója Dobos János és Incze Gábor.

E befejező kötet előtanulmányát Dr. Ravasz Lászlótól kapjuk útravalóul amelynek címe: „A vasárnapi iskola és a gyermekistentisztelet.” Dr. Ravasz őszintén megállapítja a vasárnapi iskola fogyatékosságait, de azt is meg-

mondja, „a tanítói munka Magyarországon rendkívül fejlett művészetté vált, de ezt a fejlődést a legnehezebb tanítói munka: a vallásitanítás még egyáltalán nem tette meg.”

E tanulmányt követi aztán az a 44 lecke, amely szép, érthető módon adja a gyermeknek azt, amit kell adnia, Istent és Krisztust.

Ez a munka drága kincs, amely nem lenne szabad, hogy hiányozzon egy tanító, egy lelkész és neveléssel foglalkozó könyvtárából sem. Ma, amikor annyira vágyik a gyermek a mesékre, a történetekre, e kötetekben adva van a forrás és bármelyik a maga kedves közvetlenségével bármikor elmondható és felhasználható Azonkívül a felnőtteknek — ha mindjárt laikus is — kedves olvasmányul szolgál.

Olvasóinknak különös figyelmébe és beszerzésre melegen ajánljuk. Beszerezhető a Budapesti Ref. Egyházmegye Gazdasági Hivatala útján (Kálvin tér 8 sz.) kötetenként fűzve 3 20 P. áron, kötve 470 P.

Kovács Lajos, ref. tanító.

hogy a lapot fenn kell tartani, hanem beszélnek nekünk arról is, hogy szükség van egy olyan közösségre, amelyben az a szellem, amelyet ez a lap szolgált, kifejeződhetik, szükség van azok összetartására, akik ebben a szellemben dolgoznak, lekipásztorok és tanítók szolgálatban való testvéri kapcsolatára.

Mi azt szeretnők, ha ez nem csak olyan lap lenne, amelyet valaki megkap, átfut s azután félretesz, hanem igazán szolgálhatna is azoknak, akik olvassák, ha barátjuk, segítőtársuk, nehézségeikben és kérdéseikben velük együttküzdő társ lehetne. Úgy érezzük, Isten azért döntött így és parancsolta, hogy tovább folytassuk, mert ezt akarja általunk s így akar szolgálatába állítani.

Isten segítségével megpróbáljuk ezt a feladatot vállalni. De ehhez nekünk arra van szükségünk, hogy az olvasóink barátaink és munkatársaink legyenek, kérdéseket adjanak, gondolatokat veszenek fel, érintkezzenek a lappal annak szerkesztősege útján, hogy a mi szavunk igazán az élethez szólhasson és arra nézhessen, mikor az Életről szól.

Két dolgot kérünk tehát olvasóinktól. Az egyik az, hogy az előfizetési díjakat legyenek szívesek pontosan beküldeni, a lapot terjeszteni, főleg tanítótestvéreink között, esetleg úgy, hogy az iskola könyvtárának megrendelik. A másik, hogy legyenek velünk kapcsolatban, óhajtaikat, kérdéseiket közöljék velünk, fejezzék ki, mikről szeretnének olvasni, mikben lehetünk segítségükre s mit várnak tőlünk. Azért is kérjük ezt, hogy a lap jövő évi programja összeállításánál tekintetbe vehessük.

Reméljük, hogy így egy közös munka által nemcsak a lap további szolgálata lesz lehetséges, hanem lehetséges lesz az is, hogy kialakuljon egy olyan munkaközösség, amely az Ige szolgálatának minden oldalán és vonatkozásában együtt dolgozik Isten Országá szolgálatában.

Kolozsvár, 1941 december hó.

Testvéri köszönettel:

A SZERKESZTŐK.

A „Dolgozatok a református theologiai tudományok köréből” c. füzet sorozat legújabb számai

16-ik szám:

DR. TAVASZY SÁNDOR:

Az ethika mai kérdései.

Ára 60 fillér.

17-ik szám:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra

Irta: Dr. Gönczy Lajos. Ára 80 fillér.

18 ik szám:

KOZMA TIBOR:

Téma és textus a prédikációban

Ára 1— Pengő.

Még kapható:

Dr. Ravasz L á s z l ó

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ára 7 — P

Tűz és Só

címen jelent meg *Sipos Géza* prédikációskötete. A 31 beszédet tartalmazó, 200 oldalas, finom kivitelű könyv ára 4 — Pengő.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Úr jámbor szolgálja.

Szellemi szórakozás együgyű keresztyének mulattatására.

Fordította: Dr. Makkai Sándor. Ára 40 fillér.

Előfizetési felhívás I

Most, mikor lapunk huszonharmadik évfolyamába lép, bizalommal és szeretettel fordulunk a magyar református lelkipásztorok közösségének tagjaihoz és újból felajánljuk nekik szolgálatainkat. Lapunk programját a következőkben foglalhatjuk röviden össze: dolgozunk az Ige tiszta hirdetéséért az egyházban az ige-hirdetés megújulásáért, a szószéken úgy, mint azon kívül. Azt valljuk, hogy a ref. egyháznak egyetlen feladata van e világban: Isten Igéjére matatni rá minden emberi felfogással és akarrattal szemben s valljuk, hogy az egyházban mindennek az Ige szolgálatára kell állania. Az Ige ezen szolgálata a lelkipásztorok életében kezdődik, folytatódik a nevelők és lelkipásztorok komoly odaadásában a maguk alkalmasabbá tétele érdekében és végződik abban a munkában, amelyet végeznek. Azért lapunk minden számában közöl olyan elmélkedést, ami a lelkipásztorok és nevelők belső meggyarapodását akarja szolgálni. Közöl prédikáció-vázlatokat, segítségül az ige hirdetésre, tanulmányokat a theologiai tudománnyal való kapcsolat fenntartására, könyv- és folyóirat ismertetéseket a theol. irodalom fejlesztésére s kisebb cikkeket egyházi életünk egyes kérdéseiről.

Azon előfizetőink, akik újonnan lépnek be és előfizetésüket egy félévre legalább előre rendezik, ajándékuul kapják J. V. Andrea Az Úr jámbor szolgálja c. füzetet, amely Makka Sándor fordításában jelent meg.

Az ÚT előfizetési egy évre, 10 szám, húsz ívnyi terjedelemben 4 Pengő.

A KIADÓHIVATAL.